

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΘΕΙΣΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΧΟΜΕΝΗ ΔΥΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1715, ΚΑΙ ΛΗΓΟΥΣΑ ΤΟ 1835.

ΔΙΗΡΗΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΟΜΟΥΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΠΑΡΑ ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ

Πρωτοσυλλέλλου τῆς πρώτης Χριστιανουπόλεως ἐπαρχίας (Αρχαδίας).

ΚΑΙ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

παρ' αὐτοῦ πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΘΕΙΣΑ ΔΕ

Τῷ ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤῷ ΒΑΣΙΛΕΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΟΘΩΝΙ Τῷ Α΄.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

[Handwritten signature]
ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΕΘΟΡ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Η ΒΙΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤ. ΚΑΥΤΟΡΧΗ ΚΑΙ
ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΣ. Ὁδὸς Αἰόλου.

1839.

P. A. [illegible]

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ὅστις ἐπιχειρήσει νὰ συγγράψῃ ἱστορίαν, ζώντων τῶν προσώπων, δὲν δύναται ποτὲ νὰ φανῆ εἰς ὅλους εὐάρεστος, οὔτε δὲ νὰ ἐκθέσῃ διὰ πολλοῦς λόγους κατὰ τὴν ἐκάστου ἐπιθυμίαν τὰ εἴτε ἀπὸ ἀλήθειαν γυμνὴν, εἴτε ἀπὸ ἐγωϊσμόν τινα κινούμενα, καθότι πολλοὶ ἐπιθυμοῦν νὰ φαίνωνται μόνοι αὐτοὶ εἰς τὴν ἱστορίαν οἱ ενεργήσαντες τὰ πάντα, οἱ συμπράξαντες εἰς τὰ μεγαλῆτερα ἔργα, καὶ σχεδὸν πολλὰ ὀλίγοι εὐρίσκονται οἵτινες ἐπιθυμοῦν τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἶναι μικρὰν τῆς παραλόγου φιλαυτίας.

Ἄλλὰ τὸ νὰ εὐχαριστήσῃ πάλιν τις τῶν πλειόνων τὴν ἐπιθυμίαν (τὸ ὁποῖον εἶναι ἄλλως ἀδύνατον) χρήζει ὄχι μόνον χρόνου πολλοῦ, ἀλλὰ καὶ δαπάνης δεκαπλασίας παρὰ τὴν ὁποίαν δαπανᾷ εἰς τὸ νὰ ἐξιστορήσῃ τὰ οὐσιωδέστερα καὶ κυριώτερα τῶν γενικῶς διατρεξάντων εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἱστορίας του· ὅσοι ὁμως δὲν ἐδοκίμασαν πραγματικῶς τὴν διὰ τὴν πρόοδον ἐνὸς τοιοῦτου ἐπιχειρήματος πρυκύπτουσαν πικρίαν διὰ τὰς διαφόρους δαπάνας, πολὺ δὲ μᾶλλον διὰ τὰς ἀδράς τοῦ τύπου, καὶ τῶν λοιπῶν, οἱ τοιοῦτοι λαμβάνοντες ἀπερισκέπτως πῶς τὸν κάλαμον εἰς χεῖρας, ἐπιχειροῦν νὰ

γράφωσιν ὅσα ἀπλῶς καθ' ἡμῶν διανοοῦνται, νομίζοντες ὅτι τὰ πάντα εἶναι εὐκόλα, καὶ ὅτι δι' ἀπολαβὴν τῆς παρὰ τοῦ καλάμου ἀποδιδομένης ὠφελείας κινηθέντες συνεγράψαμεν, ἀλλ' ἀπατῶνται τὰ μέγιστα.

Ἄφ' ἐτέρου μέρους πάλιν τὸ νὰ μὴ γράψῃ τις ἱστορίαν ζώντων τῶν ἐνεργησάντων προσώπων, ἀλλὰ ν' ἀναβάλῃ τὴν συγγραφὴν μετὰ τὸν θάνατον τῶν περὶ τὴν ἱστορίαν ὑποκειμένων, τοῦτο θέλει εἶσθαι ἐκ διαμέτρου ἀβέβαιον, καθότι μὴ γινώσκοντες τὴν ἀλήθειαν ἢ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, πῶς δύνανται νὰ ἐκλέσωσι τὴν πραγματικὴν τῶν διατρεξάντων ἀλήθειαν, ἐν ᾧ ἔτι ζώντων τῶν προσώπων συμβαίνουν τόσαι ἐλλείψεις, καὶ λάθη, ἢ καὶ ψεύδη ἀνύπαρκτα; πῶς θέλει συγγραφῆ ἱστορία, καὶ μάλιστα ἢ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος ἐλλειπόντων τῶν προσώπων χωρὶς νὰ ἦναι αὐτὴ κεκοσμημένη ἀπὸ παντοίων εἰδῶν λάθη, καὶ χωρὶς νὰ ἦναι χρωματισμένη ἀπὸ μίαν ποικιλίαν χρωμάτων κατὰ τὴν ἀρέσκειαν τοῦ μετὰ ταῦτα συγγραφέως διαπεπλασμένων; τοῦτο καθ' ἡμᾶς λόγων οὐ χρήζει.

Μ' ὅλον ὅτι δὲν γνωρίζομεν καμμίαν ἄλλην παρὰ τὴν ἰδικὴν μας διάλεκτον, ἐβεβαιώθημεν μ' ὅλα ταῦτα ὅτι ἐκ τῶν ὅσα συνεγράφησαν εἰς διαφόρους διαλέκτους μέχρι τοῦδε ἀφορώντων τὰ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀπαρασίαν διατρεξάντα, τὰ πλεῖστα εἶναι ὅλως μακρὰν τῆς ἀληθείας, καὶ μερικὰ ὅλα ψεύδη (1). καὶ ἐκ τούτων

(1) Μία τῶν ἐκδοθεισῶν τοιούτων ἱστοριῶν τῆς νέας Ἑλλάδος εἶναι

συμπεραίνωμεν ὅτι ἐὰν οἱ συγγράψαντες αὐτὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν παρέτρεξαν τοὺς ὅρους τῆς ἀληθείας, καυχώμενοι μάλιστα ὡς αὐτόπται καὶ αὐτουργοὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων ὑπάρξαντες, πόσοι ἄρα γε ἄλλοι μεταγενέστεροι θέλουν φανῆ δια νὰ γράψωσιν ὅσα ποτὲ δὲν ὑπῆρξαν ἐπισημώτερα; ταῦτα κρίναντες, παρεβιάσθημεν (ὡς εἴρηται καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ α. τόμου) νὰ γράψωμεν ζώντων εἰσέτι τῶν προσώπων, καίτοι ὑπὲρ τὴν δύναμίν μας, ἄλλως τε δὲ δια νὰ φιλοτιμηθῶσι καὶ ἄλλοι τῆς αὐτῆς ἐποχῆς Ἱστορικοὶ δια νὰ συγγράψωσιν, ὥστε νὰ μὴ μείνη ἡ συγγραφὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας εἰς μεταγενεστέρους παρὰ τὴν ἐποχὴν τῆς, οἵτινες δύνανται ἀπολύτως νὰ γράψωσιν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων μὲ ψεύδη τρομερὰ, ἀπὸ συμπάθειαν, ἢ ἀπὸ ἀντιπάθειαν κινούμενοι.

καὶ ἡ παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτζου Γαλλιστὶ ἐκδοθεῖσα εἰς τὴν Γαλλίαν πωληθέντος τοῦ συγγράμματός του εἰς ἄλλον ἐκδότην ἄλλ' εἰς αὐτὴν παρετηρήθησαν πολλὰ λάθη, ἢ ψεύδη, ἐν τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν δύο πρὸς μαρτυρίαν, τὸ μὲν, ὅτ' ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἐκρεμάσθη ἐνδεσδυμένος τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρξε, καθότι ἐκρεμάσθη μετὰ τὴν παῦσιν του ὡς ἀπλοῦς καλόγηρος κατὰ τὴν δοξασίαν τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας· τὸ δὲ, ὅτι εἰς τὴν γενομένην ἐν Τριπολιτζᾷ συνεισφορὰν (τὸ 1823) δια τὴν ἔκπλευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, προσέφερεν ὁ Νικηταρᾶς ἐν σπαθίον κεκοσμημένον ἀπὸ λίθους πολυτίμους, τὸ ὁποῖον εἶναι μέγα λάθος, καθότι ὁ Νικηταρᾶς τῷ ὄντι προσέφερεν ἐν σπαθίον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκτήσει λάφυρον ἀπὸ τὸν Κιρκηλίμπεην πολύτιμον μὲ κωλεὸν κεχρυσωμένον, καὶ ἀπὸ σίδηρον κίρκι μεροδιβ ἐν κωλεῖ.

Ἄλλ' εἰν τινές, ὕστερον ἀπὸ τὴν τόσην ὄσην ἐδο-
νήθημεν νὰ φυλάξωμεν ἀκριβῆ λεπτομέρειαν, θέλουσθε
τι παρελείψωμεν πολλὰ πολλῶν δικαιοῦματα, καὶ ἄλλα
τοιᾶῦτα, ἅς ἐκθέσωσιν οἱ λοιποὶ τόσον τὰ παρ' ἡμῶν
παραλειφθέντα, ὅσον καὶ ὅσα ἀκόμι κατὰ λάθος συνε-
γράψαμεν, ἀποδεικνύοντες αὐτὰ διὰ τῆς ἀληθείας πραγ-
ματικῶς, ἀλλ' ὄχι μὲ σοφιστικὰς ἄλλων εἰδῶν ποικί-
λας παρατηρήσεις· πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι παραπονοῦνται
ὅτι τοὺς προσέβαλεν ἡ Ἱστορία μας, ἐπίσης δὲ θέ-
λουσθε φανῆ καὶ ἄλλοι οὕτω πως παραπονοῦμενοι, μὲ τὸν
στοχασμὸν ἴσως ὅτι τὰ παρ' ἡμῶν ἐξιστορηθέντα, ἐ-
γράφησαν ἐμπαθῶς, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἔχουν μέγα λάθος
(ἡμεῖς δὲ ἀθῶαν καὶ ἐλευθέραν τὴν συνείδησίν μας φέ-
ρομεν), καθότι δὲν σκέπτονται καλῆτερα διὰ νὰ γνωρί-
σωσι τὴν ἀλήθειαν, ἢ τέλος πάντων δὲν ἀναγιγώσκουσι
καὶ ἀρχαιοτέρας καὶ προσφάτους ἄλλων ἐθνῶν Ἱστο-
ρίας διὰ νὰ βεβαιωθῶσιν ὅτι εἰς ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις
ἐπόμενον εἶναι τὸ νὰ γίνωνται καὶ πολλὰ στρεβλά, πολ-
λὰ ἐπιζήμια, καὶ φθοροποιᾶ· ὥστε ἐὼν παραβάλωσι τὰ

μενον, ἀλλὰ δὲν ἦτον κεκοτημένον ἀπὸ λίθους πολυτίμους, διότι οὐ-
τε ποτὲ τοιοῦτον σπαθὶ ἔσχεν ὁ Νικηταρᾶς, οὔτε δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν
Πελοπόννησον ἐπίσημοι Τούρκοι εἶχον ταιῦτα λιθοκόλλητα σπαθία· ἐκ
τῶν δὲ ἄρα τούτων μικρῶν τὰ ὅποια ὡς αὐτόπτης γράφει ὁ Α. Σουτ-
ζος, (παραλειπομένων τόσων ἄλλων ὅσα μᾶς ἐβεβαίωσαν οἱ ὑμεθόντες
τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος Ἱστορίαν), δύναται τίς νὰ συμπεράνη καὶ πόσες
ἄλλα λάθη, ἢ ὅλαςθι ὅλου ἀνύρκατα νὰ ἔγραφε.

εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν προκύψαντα ὁμόφυλα ἐναντία μ' ἐκεῖνα ὅσα ἔγιναν εἰς τὰς ἀποστασίας τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ μάλιστα τῶν πεφωτισμένων, Γάλλων, τῶν Ἰσπανῶν, καὶ ἄλλων, θέλουσιν εὖρει ὅτι τὰ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν τὸ μηδὲν καθότι ποῦ ἐφάνησαν μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας καταστροφαὶ ὀλοκλήρων ἐπαρχιῶν, πόλεων, Κωμῶν, λαμπρῶν οἰκιῶν; ποῦ τόσαι ποταμηδὸν ἐκχύσεις ἐμφυλίων αἱμάτων ἀπὸ ἐκατομμύρια ψυχῶν ἀθίμων καὶ ἀδυνάτων; ποῦ τόσαι ἄρπαγαὶ γυναικῶν, πικρῶν, τόσαι τρομεραὶ λεηλασίαι, κατεδαφῆσεις ἀγίων ναῶν, ἄρπαγαὶ καὶ καταπατήσεις Ἱερῶν ἀμφίων καὶ σκευῶν, σφαγαὶ τόσων μοναχῶν, ἐνὶ δὲ λόγῳ καταστροφαὶ βασιλέων, Παπῶν, Καρδηνάλων, Ἀρχιεπισκόπων, ἡγεμόνων, προὔχόντων, προκρίτων, μεγαλεμπόρων, ἐνδόξων ἀνδρῶν πεπαιδευμένων, σοφῶν, καὶ ὠφελίμων εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, οἵτινες ἐξηφανίσθησαν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ; τὰ ὁποῖα ἅπαντα, καὶ ἄλλα περισσότερα συνέβησαν μεταξὺ τῶν ἐμφυλίως ἐπαναστατησάντων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἄχρι τῆς χθὲς εἰς τὴν Ἰσπανίαν;

Ἐπρεπε λοιπὸν ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία ν' ἀποσιωπήσῃ ὅλως δι' ὅλου καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων λάθη τὰ μηδενικά φαινόμενα ὡς πρὸς τὰ τῶν ἄλλων πεφωτισμένων ἐθνῶν; ὄχι βέβαια καθότι οὔτε ἡ σειρὰ, οὔτε ἡ ἀλήθεια ἦτον δυνατὸν ποτὲ νὰ τὰ ἀποφύγῃ, καὶ ἔνεκα τούτου δὲν πρέπει νὰ παραπονῶνται ὅτι τοὺς προσέβαλεν ἡ Ἱστορικὴ μας ἐκθεσις.

Γνωρίζομεν, και εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ὕστερον ἀπὸ ἡμᾶς και ἄλλοι θὰ γράψουν, και πολλοὶ ἔχουν γεγραμμένα ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ, τὰ ὁποῖα ἐπιφυλάττονται νὰ τὰ ἐκδώσωσιν ἐν καιρῷ δέοντι, και ὅτι θέλουν εἶπει ὅτι ἡμεῖς ἐχαρίσθημεν κρύφαντες εἰς πολλὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν καταχρήσεων κ τ λ κ τ λ, ἀλλὰ πάλιν και τότε δὲν πρέπει νὰ ἐκταραχθῶσιν ὅσοι σήμερον παραπονοῦνται, καθότι ὅλα ταῦτα εἶναι ἐπόμενα τῶν ἐπαναστάσεων. και τοι ἀνεφέρομεν μικρὰ τινὰ ἀφορῶν τα τὰς γενομένας καταχρήσεις και τὰ στρεβλά, δὲν ἀπεσιωπήσαμεν, ὅμως και τὰ χρηστὰ και ὅσα ἀπαθῶς και ἀμερολήπτως, ἐξαιρουμένων τῶν, ὅσα μᾶς διέφυγον τὴν γνώσιν, ἢ τὴν μνήμην, και τὴν αὐτὴν ὁδὸν σκοπὸν ἐθέμεθα νὰ βαδίσωμεν μέχρι τῆς ἀποπληρώσεως και τοῦ 4. Τόμου τοῦ παρόντος συγγράμματος, διὰ νὰ ἦναι προσεκτικοὶ και οἱ μεταγενέστεροι, ἡμῶν ὥστε νὰ μὴ φθάσωσι ποτε εἰς στρεβλά και ἀναρχικὰ, παραδειγματιζόμενοι ἀπὸ τὰ ὁποῖα προέκυψεν ἐξ αὐτῆς ὀλέθρια, φρικώδη, και καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἑλληνικῆς ἀποστασίας, μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐβασιλεύθη ἡ Ἑλλάς ὑπὸ σκῆπτρον βασιλικόν, τὸ ὁποῖον ὁ κρατῶν εἰς χεῖρας και διευθύνων θέλει φωτισθῆ ἐκ τῶν παρελθόντων, διὰ νὰ βελτιώσῃ τὴν εὐδαίμονα τῶν Ἑλλήνων ἀποκχάττασιν, κτλ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀγαθῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἡμέρας και νυκτὸς δέονται ὑπὲρ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Δὲ, εἶναι δὲ ἄξιον κατηγορίας τὸ ὅτι ἐστηλιτεύθησαν τινῶν αἱ πράξεις εἰς τὴν ἱστορίαν, καθότι τὸ πλεῖστον μέρος, οἱ ἀγαθοὶ δηλ. Ἕλληνες δὲν ἐφρόνουν ποτὲ ὑπὲρ πατρίδος τὰ ἐναντία, καίτοι πολλάκις εὕρισκόμενοι εἰς διαιρέσεις, εἰς κόμματα, ἀλλ' εἰς τὰς δοξασίας μόνον ἦσαν ἀσύμφωνοι, φρονοῦντες ἐκάστου μέρους οἱ διηρημένοι ὅτι τὸ ἰδικόν των φρόνημα ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἦτον τὸ ὠφελιμώτερον, ἀλλ' ὅχι ποτὲ καὶ κατὰ τῆς πατρίδος. εἰάν δὲ ἔτύχον μεταξὺ τῶν κομμάτων καὶ τινὰ σεσηπότα μέλη φρονοῦντα τὰ ἐναντία, αὐτὰ ἦσαν τὸ μηδὲν παραβαλλόμενα ὡς πρὸς τὴν πληθὺν τῶν ἐπιθυμούντων τὰ ἀγαθὰ ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Ταῦτα ἐνεκρίναμεν νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα ἐν εἴδει προλεγομένων τοῦ Β' Τόμου, χάριν τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ἀθώας ἡμῶν συνειδήσεως.

Ὁ Συγγραφεύς.

ΕΠΙΤΟΜΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΗΣ
ΑΝΑΓΕΝΝΗΘΕΙΣΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Πολιορκία Τριπολιτζᾶς - συμβῶσαι μάχαι διαρκούσας τῆς πολιορκίας αὐτῆς - φυγῆ τῶν Ἄλβανῶν - πτώσις τῆς Τριπολιτζᾶς.

Ἄφ' οὗ δὲ ἀπεκλείσθησαν ἐν τῇ Τριπολιτζᾷ (1) οἱ ὀθωμανοὶ Λεονταρίται, Λακεδαιμόνιοι, Φαναρίται, Τζαχιῶται, Ζουρτζᾶνοι, Καρυτινοὶ, καὶ λοιποὶ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, συνήχθησαν εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἐπέκεινα τῶν τριάκοντα χιλιάδων ψυχῶν ὀθωμανοὶ, ἐκτὸς τῶν περὶ τὴν ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν διατελούντων περὶ τοῦ τῶν 1500, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνελπίστως ἔφθασεν εἰς τοσαύτην ποσότητα, χωρὶς νὰ φροντίσωσι διὰ τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαιούντων πρὸς τροφήν αὐτῶν, ἴσως φανταζόμενοι ὅτι τὰ διατρέχοντα ἦσαν ὄνειρα, ἢ παίγνια, πολὺ δὲ μᾶλλον ἀφ' οὗ οἱ ἐκ Τριπολιτζᾶς ἐξεληθόντες διὰ νὰ εἰσάξωσι τοὺς Φαναρίτας καὶ

(1) ἡ Τριπολιτζᾷ ἦτον καθέδρα τοῦ κατὰ καιροὺς Σατράπου (Βαλῆ) τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῶν ἐνωτέρων ὑπαλλήλων ὀθωμανικῶν ἀρχῶν.

λοιπούς ὀθωμανούς εἶδον ὅτι ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν τῆς Καρυταίνης μέχρι τῆς εἰς τὴν Τριπολιτζάν εισόδου των διέβησαν ἐλεύθεροι χωρὶς ν' ἀκούσῃσι πυροβολισμὸν ὄπλων καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ὁδοπορίαν των, μ' ὄλον ὅτι ἐκινδύνευσεν ν' ἀνακαλυφθῇ τὸ μυστήριον τῆς ἐταιρίας (1).

Ὁ δὲ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἀφ' οὗ μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας τῆς Ἀκροπόλεως Καρυταίνης ἔμεινε μεμονωμένος μ' ἓνα μόνον ὑπηρέτην τοῦ Γρηγορίου Φλέσα, τὴν ἐπιοῦσαν (2 Ἀπριλλίου) ἀνταμώθη μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Κολοκοτρώνη ἔχοντος ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του ὀκτὼ Ἑλληνας ἀριθμηθέντες δὲ οὗτοι ὅλοι δέκα, μετέβησαν εἰς τὴν Ἀλωνίσταιναν γενόμενοι περιπίου τῶν 250, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης ἅπαντες, τὴν συσσωμάτωσιν τῶν ὁποίων (καὶ τοὶ ὀλίγων) πληροφορηθέντες οἱ ἐν Τριπολιτζᾷ ὀθωμανοὶ, ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτῶν ἐπέκεινα τῶν τριῶν χιλιάδων μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ συλλάβῃσι ζῶντας ὅλους τοὺς συσσωματωθέντας αὐτοὺς Ἑλληνας ἔτι ὄντας μὲ τοὺς καπνοὺς ἐκείνους τοῦ ὁποίου ἔλαβον πρῶτου φόβου· καὶ οὕτω (τὴν 4 Ἀπριλλίου) ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀλωνίσταιναν, Κωμόπολιν τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης.

Ὁ Θεόδ. Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν μετ' αὐτοῦ 250, ὡς μὴ δυνηθέντες ν' ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς τόσῃν πλη-

(1) ὁ ἐκ Τριπολιτζᾶς Ἀναγνώστης Ἀρβάλης ἔχων ἀπερίγραφτον ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἣ, μᾶλλον εἰπεῖν, μανίαν, ὀλίγον εἰλεψε τοῦ νὰ δώσῃ δείγματα εἰς τοὺς ὀθωμανούς, ὥστε ἐκ τῶν κινήματων του ν' ἀνακαλυφθῇ τὸ μυστήριον τῆς ἐταιρίας.

Θὺν ὀθωμανῶν, ὀλίγοι ὄντες πρὸς πολλοὺς, ἀπεσυρθησαν εἰς τὰς ὄρεινὰς θέσεις τῆς Ἀλωνισταίνης, καὶ δὲν ἔρριψαν οὔτε κἄν ἐν πυροβόλον κατὰ τῶν ὀθωμανῶν, εἰμὴ μόνον ὁ Θ. Κολοκοτρῶνης ἀνωθεν τῆς Κωμοπόλεως ἀφ' ὕψηλοῦ μὲ τὴν βροντώδη ἐκείνην φωνὴν του τοῖς ἔλεγε. » Βρὲ Τοῦρκοι ὀλιμμένοι, τί νὰ ἐλπίζετε; πηγαίνετε, πηγαίνετε, καὶ γλίγωρα θὰ σᾶς « χαιρετήσουμε μέσα ε' τὴν Τριπολιτζά σας « εἰς δὲ τῶν Ἑλλήνων παρεκάλει τὸν Κολοκοτρῶνην νὰ μὴ λέγῃ τοιοῦτους λόγους εἰς τοὺς ὀθωμανοὺς, μήπως θυμωθέντες ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν· ἀλλ' οἱ ὀθωμανοὶ πυρπολήσαντες τὰς οἰκίας τῆς Ἀλωνισταίνης, συνάξαντες δὲ καὶ ὅσα εὔρον αἰγιοδοπρόβατα, βόας, ἀγελάδας, καὶ ἄλλα ζῶα, ἐπέστρεψαν αὐθημερὸν εἰς τὴν Τριπολιτζάν.

ὁλοκωτῶν
= παρ

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπέστρεψε καὶ ὁ Κανέλλος Δελειγιάννης ἀπὸ τὸ Μέγα σπήλαιον, τοποθετήσας, ὡς εἴρηται, τὰς οἰκογενείας των διὰ κάθε ἀσφάλειαν κατ' ὁδὸν δὲ συναπαντηθέντες μετὰ τοῦ Κολοκοτρῶνη, ἐσυμβουλευθήσαν διὰ νὰ λάβουν μέτρον ὥστε νὰ συσσωματωθῶσιν εἰς ἀριθμὸν πολὺν, καθότι οἱ Τοῦρκοι εἶχον λάβει θάρρος ἐκ τοῦ γενομένου διασκορπισμοῦ (τὴν 4. ἀπριλλίου) εἰς τὴν Καρύταιναν, καὶ ἀκολούθως ἐκ τῆς εἰς τὴν Ἀλωνίσταιναν ἐκστρατείας των, καὶ καθότι δὲν ἦτο δίκαιον νὰ λάβωσι τόσον θάρρος.

Τὴν 10. ἀπριλλίου (ἡμέραν τοῦ Πάσχα) ἐξεληθόντες περίπου τῶν 3000 ὀθωμανοὶ ἐκ τῆς Τριπολιτζᾶς, ὠδοιπόρησαν κατ' εὐθείαν διὰ τὴν Βλαχοκερασίαν, Κώμην τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ἀπέχουσαν αὐτῆς 4. ὥρων ὡς ἐγγύστα διαστήματος, ἐν ᾗ ἦσαν στρατοπεδευμένοι

εις μὲν τὸ ἐν τμήμα αὐτῆς ὁ Λαγκάστρας τῆς ἐπιρ-
 χίας Λακεδαιμονίας Ἀντώνιος Νικολόπουλος μὲ 250
 Λακεδαιμονίους στρατιώτας, εἰς δὲ τὸ ἄλλο τμήμα ὁ
 Κυριακούλης Μαυρομιχάλης μὲ 300 Μανιάτας· ἀφ' οὗ
 δὲ ἐπλησίασαν οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὴν Βλαχοκερασίαν, ὁ
 μὲν Κυριακούλης Μαυρομιχάλης μ' ὅλον τὸ ὑπὸ τὴν
 ὁδηγίαν του σώμα ἀφήσας κενὴν τὴν ὁποίαν κατεῖχε·
 θέσιν, ἔφυγεν εἰς τὸ ὄρεινόν μέρος, ὁ δὲ Ἀντώνιος Νι-
 κολόπουλος μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ὄχι μόνον δὲν
 ἐδειλίασε ποσῶς ἀπὸ τὴν φυγὴν τῶν Μανιατῶν, ἀλλὰ
 μείνας σταθερὸς μὲ τοὺς ὑπ' αὐτὸν, ἤναιξε μάχην κατὰ
 τῶν Ὀθωμανῶν. Ἀλλὰ μετὰ μίαν ὥραν τῆς ἀνεωχ-
 θείσης μάχης, θέλων ὁ Νικολόπουλος νὰ περιέλθῃ τοὺς
 προμαχῶνας διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς συναγωνιστάς του,
 τρέχων δὲ ἀπρόσεκτος καὶ ἀφοβος, ἐφονεύθη ὁ ἀείμνη-
 στας, τοῦ ὁποίου τούτου ἥρωος καὶ στρατιωτικοῦ ἀρ-
 χηγῶ ὁ φόνος ἐπέφερε μεγίστην λύπην, ἐν ταύτῳ δὲ
 καὶ δειλίαν εἰς τοὺς συναγωνιζομένους μετ' αὐτοῦ, ὡς
 συμβαίνει πάντοτε εἰς τὰ στρατιωτικὰ σώματα ὅταν
 πέσῃ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ὥστε ἐτράπησαν εἰς φυγὴν
 εὐθὺς καὶ εἰς διάλυσιν, μ' ὅλον ὅτι εἶχον φονευθῆ ἐν
 τῇ μάχῃ αὐτοὶ 2 μὲν Ὀθωμανοὶ, 17 δὲ γυναικόπαιδα
 Ἑλλήνων· γενομένης δὲ τῆς διαλύσεως αὐτῆς εἰς τὰ
 ῥηθὲν σώμα, οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Τριπολι-
 τζάν μὲ τὴν δοξασίαν των ὡς νικηταί.

Τὴν δὲ 13 ἀπριλλίου ἐξεστράτευσαν περίπου τῶν 6
 χιλιάδων Ὀθωμανοὶ ἐκ Τριπολιτζᾶς κατὰ τοῦ ἐν τῇ
 Κώμῃ Λεβειδίου ἐστρατοπεδευμένου Καλαβρυτινοῦ στρα-
 τοῦ διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς, ἀπεχούσης
 5 ὥρῶν διαστήματος, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἦτον ὁ

Σ. Παραλάμπης, ο Σ. Θεοχάρης, ο Θεόδ. Σακελλαρίου
 ο Ν. Σολιώτης μετά του 'Αναγνώστου Στριφτόμπολα,
 οί Κωσταντίνος και Βασίλειος Πετμεζαίοι, και ο Πανα-
 γιώτης ('Αναγνώστης). 'Αρβάλης με έν μέρος Τριπολι-
 τζιωτών, των οποίων όλων ο αριθμός δέν υπερέβαινε
 τους 800. 'Εκστρατεύσαντες όθεν οί ρηθέντες 'Οθω-
 μανοί διά νυκτός, έφθασαν εις τό Λεβειδί δύο ώρας
 μετά την ανατολήν του 'Ηλίου, τους οποίους άμα ότε
 είδον οί 'Ελληνες φανέντας 2 | 4 της ώρας μακράν της
 Κώμης του Λεβειδίου, κατεσχέθησαν από δειλίαν, ως μη
 έξησχημένοι περι τας μάχας, και ανέβησαν εις τά
 άπέναντι του Λεβειδίου όρεινά λοφίδια. 'Ο δέ Ν. Χ.
 Σολιώτης, ο 'Αναγνώστης Στριφτόμπολας, ο Γεώργιος
 Κουλοχέρης, και 'Ιωάννης Πετμεζάς με μόνους 50
 στρατιώτας ήσφαλίσθησαν έντός 7 οικιών της Κώμης
 Λεβειδίου· φθάσαντες δέ όλον τό πλήθος των 'Οθωμα-
 νών με την έλπίδα ότι δέν είναι 'Ελληνες ήσφαλισμέ-
 νοι εις τας οικίας του Λεβειδίου, παρά πάσαν έλπίδα
 είδον να πυροβολώνται από τινας οικίας· όθεν και με
 πρώτον πυροβολισμόν 'Ελληνικόν από τά ταμπούρια
 (προμαχώνας) της ρηθείσης Κώμης έφονεύθησαν 14
 'Οθωμανοί, ο φόνος των οποίων έδειλίασε τους λοιπούς·
 αλλά μ' όλα ταύτα άπεφάσισαν να επιπέσωσι με όρμήν
 επ' έλπίδι του να συλλάβωσι ζώντας τους αποκεκλει-
 σμένους έν ταίς του Λεβειδίου οικίαις όλίγους εκείνους
 'Ελληνες· άλλ' ο Σολιώτης, ο Στριφτόμπολας, και ο
 Κουλοχέρης Πετμεζάς (χάρις εις την αποφασιστικήν
 αυτών σταθερότητα και γενναιότητα ! ! ! !), ενεψύ-
 χωναν τους συνοχυρωθέντας με βροντώδεις κραυγάς·
 » κτυπάτε τα σκυλλιά, αδέλφια, και όλους θε λά τους

» φᾶμε ». Ὅσον δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ ἤκουον τὰς κραυγὰς αὐτὰς, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐξηγριούντο, καὶ μὲ ἀπόφασιν σταθερωτέραν ἐμελέτων διὰ νὰ τοὺς συλλάβωσι ζῶντας, φρυάττοντες μᾶλλον διότι ἀπὸ τόσους ὀλίγους Ἑλλήνας ἐλάμβανον τόσην φθοράν, ὅσην δὲν ἤλπίζον, μάλιστα ἐνθουμούμενοι ὅτι εἰς τὴν Καρύταιναν (τὴν 30 Μαρτίου) 650 Ὀθωμανοὶ (οἱ ἀπὸ τὴν Τριπολιτζάν ἐξεληθόντες πρὸς βοήθειαν τῶν Φαναριτῶν), διέλυσαν ἅμα φθάσαντες ἐπέκεινα τῶν 7,000 Ἑλλήνας, καὶ ὅτι ἀμαχητὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἀπυροβόλιστοι, ἔφθανον εἰς μανίαν. Ἐν ὅσῳ δὲ ἔβλεπον ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ συλλάβωσιν αὐτοὺς, ἐκυριεύοντο τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀπὸ αἰσχύνην καὶ θυμόν.

Ἄλλ' ἐν τούτοις προχωρούσης τῆς μάχης ἐπὶ τὰ πρόσω, ἀπὸ μὲν τῶν Ὀθωμανῶν ἐφονεύοντο, καὶ ἐπληγόνοντο (διευθυνομένων εἰς Τριπολιτζάν τῶν φονευομένων καὶ τραυματιῶν, παραμενονόντων δὲ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ μάχῃ μὲ τὰς αὐτὰς ἐλπίδας). ἀπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ μεταξύ 7 ὥρῶν διαστήματος τῆς διαρκείας τῆς μάχης, ἐφονεύθη τὸ ἀτρόμητον καὶ γενναῖον παλημάρι ὁ Ἀναγνώστης Στριφτόμπολας, ὁ Σωτήριος Σαλμενῆκος Μπουλουκῆης, καὶ ἄλλοι τρεῖς στρατιῶται. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων Τούρκων ὑπερέβη τοὺς 300 (1). Διαρκούσης δὲ τῆς μάχης κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἔφθασε καὶ ὁ Δημήτριος Πλαπούτας μὲ 250

(1) Τὴν μαρτυρίαν ταύτην διὰ τοὺς φονευθέντας καὶ πληγωθέντας Ὀθωμανοὺς, καὶ τὰς δοξομανεῖς καὶ ματαιὰς τῶν Ὀθωμανῶν ἐλπίδας ὠμολόγει ὁ γυν ἡδὴ ἐν ἐνεργείᾳ Συναγματοάρχης Χατζῆ Χρῆστος, παρευρεθεὶς εἰς τὴν

Ἑλληνας, καὶ τινες ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Κωμοπό-
 λεως Ἀλωνισταίνης μὲ 80, ὁ Νικόλαος Πετμεζᾶς μὲ
 120, καὶ ὁ Ἠλίας Τζαλαφατῖνος μὲ 86 Μανιάτας· καὶ
 οἱ μὲν Ἀλωνιστιῶται ἔτρεξαν κατ' εὐθείαν γραμμὴν
 ἀπὸ τῆν δύσβατον κορυφὴν τοῦ ὄρους, οἱ δὲ λοιποὶ
 κύκλωθεν ὅλοι ὁμοῦ. Κατέβησαν δὲ εἰς τὸ Λεβειδί καὶ
 οἱ πρὸ τῆς μάχης ἀποσυρθέντες Σ. Χαραλάμπης, Σ.
 Θεοχάρης, οἱ Κ. καὶ Β. Πετμεζαῖοι, καὶ οἱ ὀλίγοι Τρι-
 πολιτζίωται μετὰ τοῦ Ἀρβάλη, οἵτινες συνενωθέντες
 μετὰ τῶν νεοελθόντων, τοῦ Ηλαποῦτα, καὶ λοιπῶν, ὤρ-
 μησαν ἅπαντες κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Τότε καὶ ὁ Ν. Χ.
 Σολιώτης, καὶ οἱ λοιποὶ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἐχυρωμένοι
 ἐξεληθόντες, κατεδίωξαν τὸ πλῆθος ὅλον τῶν 6,000 Ὀθω-
 μανῶν, οἵτινες μετ' αἰσχύνης νενικημένοι ἐπέστρεψαν εἰς
 τὴν Τριπολιτζάν.

Διὰ τὴν γενομένην δὲ αὐτὴν ἐν Λεβειδίᾳ κατὰ τῶν
 ἐχθρῶν νίκην ἡ πατρις χρεωστεῖ χάριτας εἰς τὸν Ν.
 Χ. Σολιώτην, εἰς τὸν Ἰωάν. Κουλοχέρην Πετμεζᾶν,
 καὶ εἰς τὸν φονευθέντα Ἀναγνώστην Στριπτόμπολαν,
 διότι ἐὰν οἱ τρεῖς οὗτοι δὲν ἤθελον ἀποφασίσῃ νὰ σφα-
 λισθοῦν εἰς τὰς οἰκίας, βέβαια ἡ νίκη δὲν ἤθελεν εἶσθαι
 τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς σταθερότητος καὶ τῆς
 πατριωτικῆς τῶν τριῶν τούτων ἀποφάσεως διὰ τὴν
 ὀχύρωσίν των, συνετρίβη (εἰ καὶ ὀλίγον) ἡ ἄφρὺς τῶν
 Ὀθωμανῶν, μ' ὅλον ὅτι καὶ ὁ γεγονὼς φόνος εἰς τοὺς

κατὰ τοῦ Λεβειδίου ἐκείνην ἐκστρατείαν, ὡς ὑπομίσθιος στρατιωτικὸς διατε-
 λῶν ὑπὸ τῶν τῶν Ὀθωμανῶν ὀδηγίαν.

300, καὶ ἡ πλήγῳσις τῶν τόσων ἄλλων ἐχθρῶν (κατὰ τὴν τοῦ Χατζῆ Χρήστου μαρτυρίαν) δὲν ἦτον ὀλίγη ζημία καὶ φθορά τῶν Ὀθωμανῶν, πολὺ δὲ μᾶλλον μεγίστη ἐντροπή τὸ νὰ νικηθῶσιν ἀπὸ ὀλίγους ὀχυρωμένους Ἑλληνας.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην ὀρμητικὴν εἰς τὸ Λεβειδί εἰσοδόν των οἱ Ὀθωμανοὶ εὔρον εἰς τὰς οἰκίας τῶν Λεβειδίων διαφόρους τζάντας (μαρσίπια), ἐν αἷς ἦσαν πολυειδῆ γράμματα καὶ διπλώματα, τὰ ὁποῖα εἶχε διανείμει ὁ ἐπίσκοπος Βρεσθένης εἰς πολλοὺς κατηχημένους Ἑλληνας, μὲ βαθμοὺς πεντηκονταρχίας καὶ ἑκατονταρχίας, ἐν οἷς εὔρέθησαν καὶ τὰ τοῦ Α. Ἀρβάλη, καὶ τὰ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἱεροθέου Ἀθανασπούλου. Εὔρέθη δὲ καὶ ἐν γράμμα ἀποσταλὲν πρὸς τὸν Α. Ἀρβάλην παρὰ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις τῆς Μεσσηνίας στρατοπεδευμένων Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖον ἐμπεριεῖχε τὰ ἑφεξῆς. « Ἀδελφοί, κυττάξετε εἰς ἐτοῦτα » τὰ μέρη νὰ κατατροπώσετε τοὺς τυράννους ὁποῦ » κάθονται εἰς τὴν Τριπολιτζάν, καὶ διὰ τοῦτα τὰ » μέρη μὴ σᾶς μέλλῃ, διότι ὁ περίβλεπτος Πρωτο- » σύγκελλος τῆς Ἀρκαδίας, καὶ ἡμεῖς, τὰ κάστρα ἐδώ » τὰ ἔχομεν καμωμένα τέρτζεμπερί (στενὰ περιωρι- » σμένα), καὶ ἐλπίζομεν εἰς τὴν Παναγίαν Θεοτόκον » τὸ Νεόκαστρο νὰ πέσῃ γλίγωρα ». Τὸ γράμμα αὐτὸ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων λαβόντες οἱ Ὀθωμανοί, μετὰ τὴν εἰς Τριπολιτζάν εἰσοδόν των παρέδωκαν εἰς τὴν ἐξουσίαν, παρὰ τῆς ὁποίας ἐδόθη εἰς τὸν Διερμηνέα (Δραγουμᾶνον) τῆς Πελοποννήσου, ὅστις λαβὼν αὐτὸ, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἀνέγνωσεν εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν ἐν αὐτῷ δεσμίων Ἀρχιερέων καὶ

Προεστῶτων, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὁποίου ἀποταν-
 θείς πρὸς τὸν Μητροπολίτην Χριστιανουπόλεως, τῷ
 εἶπεν. » Ἴδού, Κύριε Χριστιανουπόλεως ! ὅπου ἐ-
 » προφασίζουσιν ὅτι δὲν ἔχεις ἰδέαν, καὶ ὁ Διαβολο-
 » πρωτοσύγκελλός σου ἔγινε καὶ περιβλέπτος ». Ὁ
 Χριστιανουπόλεως εὐθὺς τῷ ἀπήντησεν. » Ὅταν ἐ-
 » τρελλάθησαν ὅλοι, καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος δὲν εἶναι
 » ἀμφιβολία ὅτι ἔχασε τὰ λογικά του ». Ὁ δὲ Δι-
 ερμηνεὺς τῷ εἶπε μὲ θυμόν. » Ναι, ναι ! ὅλοι ἐγνω-
 » ρίζατε τὴν ἀποστασίαν· καὶ ὅλοι οἱ Διαβολοδεσποτά-
 » δεσ καὶ Καλογεροπαπάδες εἶναι καπεταναῖοι ἔξω εἰς
 » τὰ στρατόπεδά σας· μάθετε ὅμως ὅτι ὅλοι θὰ γενῆτε
 » ψητοὶ εἰς τὴν σούβλαν » (1).

Μετὰ δὲ τὴν κατάπαυσιν τῆς ἐν Λεβειδίῳ μάχης ὁ
 ἀρχηγὸς Θ. Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν,
 τοῦ Δ. Πλαπούτα, καὶ τῶν Κυριακούλη καὶ Ἠλία Μαι-
 ρομιχάλιδων, ὁ Διονύσιος Μούρτζινος, ὁ Σταυριανὸς καὶ
 Γεώργιος Καπιτανάκιδες, ὁ Γαλάνης καὶ Ἀθανασούλης
 Κουμουνδουράκιδες, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Παναγιωτά-
 κης Ἰατράκος, ὁ Κεφάλας, ὁ Δ. Παπᾶ τζόνης, ὁ Κα-
 νέλλος Δελιγιάννης, ὁ Μητρος Πέτροβας, καὶ ἄλλοι,
 συνελθόντες εἰς ἐν μετὰ τῶν ὑπὸ τὰς ὁδηγίας των
 ὑπὲρ τῶν 3,500 στρατιωτῶν Μανιατῶν, Ἀνδρουσινῶν,

(1). Τοιοῦτος χρῆστος ἄνθρωπος ἦτον ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος τουρκόφρων
 Φαναριώτης ὁ Σταυράκης Ἰωβὴ Διερμηνεὺς τῆς Πελοποννήσου, τοῦ ὁποίου
 τὰς αὐτολεξεί αὐτὰς, ὁμιλίαις παρελάβαμεν παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀν-
 θουούτης Κ. Ἰωσήφ, ἐνὸς τῶν δεσμίων Ἀρχιερέων ὑπάρξαντος, καὶ αὐτηκόου
 γεγονότας.

Καλαματιανῶν, καὶ λοιπῶν Μεσσηνίων, Φαναριτῶν, Καρυτινῶν, Λεονταριτῶν, καὶ Λακεδαιμονίων, ἐτοποθετήθησαν εἰς τὸ Βολτέτζι, Κώμην τῆς ἐπαρχίας Τριπολιτζᾶς, διὰ νὰ διατηρήσωσι τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς, καὶ ἐκ τοῦ ρηθέντος στρατοῦ οἱ μὲν ἐτοποθετήθησαν ἐντὸς τῆς Κώμης, οἱ δ' ἄλλοι εἰς τὰς πλησιεστέρας ὄχυράς θέσεις. Ἄλλ' οἱ μὲν ἐν Τριπολιτζᾷ Ὀθωμανοὶ πληροφορηθέντες ὅτι συνεκεντρώθη πάλιν στράτευμα Ἑλληνικὸν εἰς τὸ Βολτέτζι, ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν καὶ ἄλλην ἐκστρατείαν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ ἐκδικηθῶσιν ἐξαλείφοντες τὴν ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Λεβειδίου προσαφθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ἐντροπὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μὴν ἀφίσωσι καὶ κανενὸς εἶδους ἐλπίδα εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἔχωσι σταθερὰν τοποθέτησιν Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου· οὕτω δὲ (τὴν 13. Ἀπριλλίου) ἐξεστράτευσαν ἐκ Τριπολιτζᾶς ὑπὲρ τὰς 7,000 Ὀθωμανοὶ πεζοὶ τε καὶ Ἴππεῖς, τοὺς ὁποίους ἰδόντες οἱ Ἕλληνες, τῷ ὄντι διελύθησαν ἀνευ τινὸς ἀντιστάσεως. Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ κατεδίωξαν τοὺς Ἕλληνας μέχρι τινὸς, καὶ ἐσύναξαν αἰγοπρόβατα, ἵππους, βόας, ἀγελάδας, καὶ λοιπὰ ζῶα ἀρκετῆς ποσότητος, διὰ νὰ τὰ μεταφέρωσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν· κατ' ἐκείνην ἄμωρ τὴν στιγμήν φθάσας ὁ Δ. Πλαποῦτας μὲ 450, καὶ εὐρῶν τοὺς Ὀθωμανοὺς διηρημένους διὰ τὴν σύναξιν τῶν ζῶων, ἐπέπεσεν ἐπὶ μιᾶς Ὀθωμανικῆς πτέρυγος, ἣτις ἐτράπη εἰς φυγὴν. Εὐθὺς δ' ἐπανελθόντες καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, οἵτινες ἔμενον ἐκεῖ πλησίον εἰς τὰς ὄρεινὰς θέσεις, κατεδίωξαν τοὺς Ὀθωμανοὺς ἀνευ ζημίας θαλάτου, ἐλευθέρωσαντες μόνον τὰ ζῶα, χωρὶς ν' ἀφίσωσιν οὔτε κἄν ὀλίγα διὰ νὰ τὰ ὠφεληθῶσιν οἱ Ὀθωμανοί.

οἵτινες ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν χωρὶς
 νὰ ἴδωσι καμμίαν τῶν ἐλπίδων των ἀποπερατωμένην·
 ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες οὐχ' ἤττον διεσκορπίσθησαν μὲ
 πολὺν συλλογισμὸν ἀπελπισίας. Τότε ὁ Θ. Κολοκο-
 τρώνης ἔγραψεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Βερθέων,
 συγχείμενον ἀπὸ Λακεδαιμονίους, καὶ Ἀγιοπετρίτας
 περίπου τῶν 1600, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἦσαν ὁ Ἐ-
 πίσκοπος Βρεσθένης Θεοδώρητος, ὁ Παναγιώτης Ζαφι-
 ρόπουλος (ὁ καὶ ἄκουρος), ὁ Ἀναγνώστης Κονδάκης,
 καὶ λοιποί. ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς κανὲν ἄλλο μέρος δὲν ὑπῆρχε
 στρατόπεδον Ἑλληνικὸν πρὸς διατήρησιν τῆς πολιορκίας
 τῆς Τριπολιτζᾶς, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἔγραψε πρὸς τὸν
 ἐπίσκοπον Βρεσθένης, οὕτω. » Καπετὰν Δεσπότη Βρε-
 » σθένης, μ' ὅσοι εἴσαστε αὐτοῦ εἰς τὰ Βέρβενα! ἂν
 » ἦσαι Καρυτινὸς καὶ Καπετὰν Δεσπότης, νὰ φυλάξε-
 » τε αὐτοῦ τὴν πολιορκίαν καλὰ, καὶ σὲ ὀκτῶ ἡμέρας
 » καταφθάνω κ' ἐγὼ μὲ στρατεύματα πολλὰ· ἢ θέσις
 » σαῶ εἶναι δυνατὴ καὶ βαστάτε καλὰ, διότι σᾶς προ-
 » φθάνω μὲ δύναμιν χωρὶς ἄλλο ». Τὸ σῶμα ὁμῶς
 ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἦτον στρατοπεδευμένον εἰς τὰ Βέρ-
 βενα, διετήρησε τὴν τῆς Τριπολιτζᾶς πολιορκίαν, πλη-
 σιάσαν ἀκολούθως καὶ εἰς τὴν Τριπολιτζάν μέχρι τῆς
 πτώσεως ταύτης.

Ἐκ δὲ τῶν ἀπὸ τὸ Βαλτέτζι διαλυθέντων Ἑλλή-
 νων ὄπλαρχηγῶν, ὁ μὲν Ἀναγνωσταρᾶς μετὰ τῶν Λε-
 ονταριτῶν ἀπῆλθεν εἰς τὸ Λεοντάρι, ὁ Κυριακούλης
 Μαυρομιχάλης εἰς τὴν Βορδόμαν, ὁ Π. Ἰατράκος εἰς
 Κολίναν, οἱ Θ. Κολοκοτρώνης, Δ. Πλαπούτας, καὶ
 Κανέλλος Δελιγιάννης μετὰ τῶν λοιπῶν Καπιτάνων
 εἰς τὴν Καρύταιναν, ὅπου ἐτύναξαν πάλιν τὰ Καρυτινὰ

στρατεύματα περίπου τῶν 2500, καὶ σκέψεως γενόμενης εἰς τὴν Δημητζάνην, ἐνεκρίθη νὰ μὴ λείψῃ ἡ πολιορκία τῆς Τριπολιτζᾶς, τὸ δὲ Βαλτέτζι, ὡς θέσις οὔσα ὀχυρὰ καὶ πλησιάζουσα εἰς τὴν Τριπολιτζάν, νὰ ᾔηται κέντρον στρατοπέδου· ὅθεν καὶ ἐπὶ τούτῳ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἔγραψεν ἀπὸ τὴν Δημητζάνην πρὸς τοὺς λοιποὺς προῤῥηθέντας ἀρχηγοὺς οὕτως.

» Ἀδελφοί, κρίνομεν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν
 » ἀναγκαίαν τὴν θέσιν τοῦ Βαλτετζίου νὰ μὴ τὴν ἀ-
 » φήσωμεν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐχθρῶν, ὡς θέσιν ὀ-
 » χυρὰν, καὶ πλησίον οὔσαν μὲ τὴν Τριπολιτζάν· ἀλλὰ
 » διὰ νὰ φυλαχθῇ ἡ θέσις διὰ κάθε ἄλλην ἐχθρικὴν
 » τῶν Τούρκων ἐξοδον, νὰ γείνουν ταμπούρια κλειστὰ
 » καὶ δυνατὰ, καὶ νὰ φυλάττωνται μὲ σταθερότητα
 » ἀπὸ ἀνδρας γενναίους, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ μένωμεν ἐξω-
 » θεν τῶν πλησιεστέρων θέσεων, καὶ νὰ προφυλάτ-
 » τωμεν τὴν ἀπὸ τὴν Τριπολιτζάν ἐξοδον τῶν ἐχ-
 » θρῶν. » Λαβόντες τὸ γράμμα τοῦτο οἱ Κυριάκου-
 λης, Ἀναγνωσταρᾶς, καὶ Π. Ἰατράκος, συνῆλθον εἰς
 Πάπαρι, καὶ σκεφθέντες ἐπὶ τῶν γραφομένων παρὰ
 τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ λοιπῶν, ἀπέρριψαν ὅσα ἄλλα
 προεσχεδίαζον διὰ τὰς εἰς ἄλλα μέρη συστάσεις πο-
 λιορκιῶν διὰ τὴν Τριπολιτζάν, καὶ ἐγκρίναντες τὴν
 γνώμην τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, συνεννοηθέντες δὲ μετ'
 ἀλλήλων εἰσῆλθον εἰς τὸ Βαλτέτζι, καὶ ἀπεφάσισαν
 νὰ κατασκευασθῶσι 5: ταμπούρια κτιστὰ καὶ κλει-
 στὰ (1), τὰ ὁποῖα καὶ ἄνευ ἀναβολῆς ἀπεπερατώθησαν

(1) Πολλοὶ ἴσως δύνανται νὰ κατηγορήσωσι τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων

κατὰ τὸ πρόμελετηθὲν σχέδιον εἰς τὰς ἀκολουθούς
 τοῦ Βαλτετζίου θέσεις 1. εἰς τὸν λόφον τοῦ Πα. Γε-
 ωργίου κατὰ ἀνατολὰς, 1. εἰς τὸν λιθώδη λόφον εἰς
 τὰ Ντουβρουλέικα κατὰ βορρᾶν, 1. εἰς τὸν λόφον Κα-
 ταικίικα ὁμοίως, 1. εἰς τὸν λόφον τοῦ Κούκου κατὰ
 δυσμὰς, καὶ 1. εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ μεσημβρίαν ἀπο-
 περατωθέντα κατὰ τὸ σχέδιον.

Μετὰ δὲ τὴν κατασκευὴν τῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος,
 πέντε προμαχῶνων ἀπεφάσισαν εὐχαρίστως ν' ἀσφαλι-
 σθῶσιν ὡς ἀρχηγοὶ ὁ Κυριακούλης, ὁ Ἡλίας, καὶ Ἰω.
 Μαυρομιχάλιδες, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν γενναῖον

κατασκευασθέντα εἰς τὸ Βαλτέτζι ταμπούρια ὅσοι ὅμως ἐγνώρισαν
 πραγματικῶς τὴν τότε κατάστασιν καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγένετο ἡ ἐναρξίς
 τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, βέβαια δὲν θέλουσι κατηγο-
 ρῆσαι τὸ ἔργον αὐτὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐὰν δὲ ἐπιμόνως θέλουσι νὰ φα-
 νῶσι κατήγοροι, ἅς μάθωσιν ὅτι εἰς τὴν ἐσχάτην καὶ ἀθλίαν κατά-
 στασιν εὐρίσκοντο οἱ Ἕλληνες διὰ τὴν ἔλλειψιν ὄλων γενικῶς τῶν ἀ-
 ναγκαίων μέσων διὰ νὰ κάμωσι μίαν τοιαύτην ἐναρξίν ἀντιπαλεύσεως
 ὡς μὴρμυκὲς μετὰ τοῦ λέοντος, τοῦ Σουλτάνου κατασκευάσαν δὲ τοῦ
 προμαχῶνας αὐτοὺς, καθότι ἰππικὸν καὶ πυροβολικὸν δὲν εἶχον, ὑστε-
 ροῦντο μάλιστα καὶ αὐτῶν τῶν πολεμοφοδίων, ὥστε εἰάν δὲν ἤθελε
 ληφθῆ προμήθεια νὰ μετακομίσῃσι τὸν εἰς τὴν στέγην τοῦ ἐν Ἄργει
 Τουρκικοῦ Μεδρῆσῆ (σπουδασταρίου) μόλυβδος, ἤθελον τρέχει οἱ Ἕλλη-
 νες εἰς τὴν ἀπώλειαν.

Αὐτὸν δὲ τὸν, περὶ οὗ ὁ λόγος, μόλυβδον ἐτόλμησε πρῶτος νὰ σφαι-
 τερίσῃ ἀπὸ τὴν ῥηθεῖσαν στέγην ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἱερόθεος Ἀθανασό-
 πουλος, ὅστις ἀπελθὼν χωρὶς τινος φόβου εἰς τὸ Ἄργος ὁμοῦ μετ' ἄλ-
 λους τρεῖς, (καθ' ἣν στιγμὴν διαβάς αὐτόθεν ὁ Κεχαγιάμπης κατέσφα-
 ξε τὸτον πλῆθος Ἑλλήνων, διαλύσας τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, καὶ
 ἀφίσας εἰς τοὺς Ναυπλιεῖς Ὀθωμανοὺς τὸ νὰ εἰσέρχωνται καὶ ἐξέρ-
 χωνται ἐλευθέρως ἀπὸ τὸ Ναύπλιον) καὶ ἰδὼν ὅτι ὑπῆρχεν ἀνέπαρος
 ὁ μόλυβδος, ἐκκόψας δύο τεμάχια διὰ δειγμα, μετέθε ἀνευ ἀναβολῆς

Ἡλίαν, Τζαλαφατίνον, ὁ Ἡλίας Φλέσσας (1) ὁ Μητρώ-
πέτροβας, ὁ Ἀθανάσιος Σιόρης, ὁ Ἀναγνώστης Οἰκο-
νομόπουλος, ὁ Π. Κεφάλας, ὁ Διονύσιος Εὐμορφόπου-
λος Ἰθακήσιος, ὁ Κωνσταντῖνος Μπούρας, καὶ ὁ Δ.
Παπᾶ Τζόνης, μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των γενναίων

εἰς τὴν Τζακυνίαν, ὅθεν ἐστάλησαν παρὰ τοῦ Ἀγαθοῦ Σαρηγιάννα, κατὰ
τὴν αἴτησιν τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἱεροσέου, 120 ζῶα εἰς τὸ Ἄργος,
τὰ ὅποια συνοδευθέντα ἀπὸ τὸν Νικηταρᾶν, τὸν Κ. Μαυρομιχάλην,
καὶ τὸν Ἰω. Θ. Κολοκοτρώνην (τὸν καὶ Γενναῖον, νέον πολλὰ ἔτι οὐτά
τότε) μετεκόμισαν, ὡς εἰς ὄχυράν θέσιν, εἰς τὰ Βέρβενα τὸν περὶ οὗ
ὁ λόγος μόλυβδον, ὅστις ἐχρησίμευσεν ἱκανὸν καιρὸν εἰς τὸ πολιορκῆ-
σαν τὴν Τριπολιτζάν στρατοπέδον, χωρὶς νὰ ἦτον καμμία ἄλλη ἐλπίς
διὰ προμήθειαν μόλυβδου, τοῦ ὁποίου ἡ παντελής ἔλλειψις δὲν ἤθελεν
ἐπιφέρει βέβαια, εἰμὴ διάλυσιν.

Πρὸς τῇ ἔλλειψει τῶν πολεμοποδίων οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀκόμι καὶ ἔλ-
λειψιν ὄπλων, ὥστε οἱ πλείους ἔφερον ἀντὶ ὄπλων λόγχας σιδηράς εἰς
μακρὰ ξύλα προσηλωμένας, καὶ δεδεμένας μὲ σχοινία καὶ λωρία ἔφε-
ρον πρὸς τούτοις καί τινες σκουρομαχαίρας αἱ ὅποιαὶ δὲν ἐκολλοῦσαν
οὔτε εἰς τὸ ξύλον, πολλῶν μᾶλλον εἰς ἀνθρωπινὰ κρέατα τότε δὲ ἐθύ-
ναντο αἱ σκουρομαχαίραι ἐκεῖναι νὰ φανῶσιν ὠφέλιμοι ὅταν τὰς ἐκάρ-
φωναν πηγνύοντες αὐτάς εἰς τὰ σώματα τῶν ἐχθρῶν ἦτον δὲ τῶ
ὄντι ἄξιον θέας νὰ βλέπῃ τις τοὺς Ἕλληνας τότε ἐν τοιαύτῃ κα-
σαστάσει ὄντας ν' ἀντιπαρατάττωνται μὲ ἐν θηρίῳ ἀπὸ τόσους αἰῶ-
νας ἐφωδιασμένοι καθ' ὅλα, βλέπων δὲ τὴν τότεν μακρινὴν τόλμην
αὐτῶν νὰ μὴ θρηνηλογῇ ἐλευσιολογῶν τὴν ἀπάλειάν των, οἱ περισσότε-
ροι τῶν ὁποίων δὲν ἐγνώριζον οὔτε κἄν πῶς γερμίζονται τὰ πυροβόλα
ὄπλα μετὰ ἕνα μῆνα ὅμως καὶ ἔπειτα ἐμπειροπόλεμοι ἀπεκατεστάθη-
σαν, καὶ ὄπλα παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπέκτησαν, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ
λοιπά.

(1) Ὁ Ἡλίας Φλέσσας ἦτον ὁ μόνος ὅστις περιεφέρετο ἀτρόμως εἰς τὰ
ταμπούρια τῆς ἐν Βαλτετζίῳ μάχης, καὶ διανέμων φυτέκια εἰς τοὺς
μαχομένους Ἕλληνας, ἐμφυχῶνων αὐτούς, ἐφώναζε. «Κτυπάτε ἀδελφίαι,
τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἡ νίκη εἶναι ἰδική μας.»

ἐκείνων Ἑλλήνων, Μανιατῶν, Ἀνδρουσινῶν, Λεονταριτῶν, καὶ ἄλλων Μεσσηνίων 1150. τὸν ἀριθμὸν καὶ οἱ μὲν ἀποφασισθέντες νὰ ὀχυρωθῶσιν εἰς τοὺς προμαχῶνας, ἔμειναν εἰς τὸ Βαλτέτζι, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν Πιάναν, εἰς τὸ Χρυσοβίτζι, καὶ εἰς τὰ Βέρβενα· ἐπὶ τούτῳ ὁ Θ. Κολοκοτρῶνης ἐκάνθινε καὶ σημεῖα τηλεγραφικὰ διὰ νὰ γνωρίζουν τὰ ἐκτὸς τοῦ Βαλτετζίου διαμένοντα σώματα, ὥστε ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ὅταν δηλαδή οἱ ἐχθροὶ κάμουν ἔξοδον ἀπὸ τὴν Τριπολιτζάν δι ὁποιονδήποτε μέρος, ἢ ἐν τῇ ἐπάνω χρέπα φυλάττουσα Ἑλληνικὴ φρουρὰ νὰ δίδῃ εἶδησιν εἰς τὰ λοιπὰ σώματα· τὰ δὲ τηλεγραφικὰ τοῦ Κολοκοτρῶνη σημεῖα εἶχον οὕτω (1)· τρεῖς φωτῖαι καὶ καπνοὶ φαινόμενοι εἰς τὴν ἐπάνω χρέπαν ἦσαν εἰς σημεῖον ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐκστρατεύουν διὰ τὰ Βέρβενα, καὶ νὰ τρέξουν ὅλοι οἱ λοιποὶ πρὸς βοήθειαν. Δύω φωτῖαι ἢ καπνοὶ, ἦσαν εἰς σημεῖον ἐκστρατείας τῶν ἐχθρῶν κατὰ τοῦ Βαλτετζίου. Μία δὲ φωτῖα ἦτον σημεῖον τῆς ἐκστρατείας τῶν ἐχθρῶν κατὰ τῆς Πιάνας, ὥστε φυλαττομένων ἀκριβῶς των σημεῖων αὐτῶν, ὅπου ἂν ἤθελον βαδίσῃ οἱ ἐχθροὶ, οἱ λοιποὶ Ἕλληνες νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν ἐκείνων κατὰ τῶν ὁποίων οἱ ἐχθροὶ ὑπήγαινον συσσωματωμένοι.

Τὴν δὲ 12 Μαΐου μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου κατὰ τὰς συνθήκας τῶν ρηθέντων σημεῖων ἐφάνησαν

(1) Οἱ Ἕλληνες ὑστερημένοι ὄντες τηλεγράφων τακτικῶν πολλὰ χρηπίμων ἐν καιρῷ μάχης καθ' ὅλην τὴν πεφωτισμένην Εὐρώπην, κατέφυγον εἰς ἐφεύρεσιν καὶ φυσικῶν πρωτοτύπων τηλεγράφων.

δύω καπνοί, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν φθάσας καὶ εἰς ἕκ τῶν τῆς κατὰ τὴν ἐπάνω χρέπαν Φρουρᾶς, εἰδοποίησε τοὺς ἐν Βαλτετζίῳ ὅτι πλῆθος Τούρκων ἐξήρχοντο ἀπὸ τὴν Τριπολιτζάν· εἰδοποιήθησαν δὲ καὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ Βαλτετζίου εἰς τ' ἄλλα μέρη στρατοπεδευμένα σώματα, τὰ ὁποῖα εὐθὺς ἠτοιμάσθησαν ἅπαντα. Οἱ δὲ ἐκ τῆς Τριπολιτζᾶς ἐξεληθόντες Ὀθωμανοὶ διμεμρίσθησαν εἰς 4 σώματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν συγκεείμενον ἐκ 1500, κατέλαβε τὴν θέσιν καλουμένην Ἀραχαμήτας, τὸ δὲ τοῦ Κεχαγιάμπεη, συγκεείμενον ἐκ δύο χιλιάδων, κατέλαβε τὴν θέσιν Καδρέβα, (1) τὸ ἄλλο, συγκεείμενον ἐκ 1500, κατέσχε την θέσιν τοῦ Καλογεροβουνίου, διὰ νὰ μὴ ὑπάγη βοήθεια εἰς τὸ Βαλτέτζι ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν τῶν Βερβένων στρατόπεδον· τὸ δὲ μεγαλύτερον ἔχον ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ῥουμπῆν ἐκ Μπαρδουνίας, καὶ τὸν Μουραμπούτην ἐκ Κυπαρισσίας, τὸν μὲν α. ὡς Μπίμπασην, (χιλιάρχον) τὸν δὲ β'. ὑποχιλιάρχον, ἔφθασε κατὰ μέτωπον εἰς τὸ Βαλτέτζι 4 ὥρας πρὸ τῆς μεσημβρίας, τὸ ὁποῖον ἦτον τὸ ἐπιλεκτώτερον τῶν ἄλλων τριῶν σωμάτων, συγκεείμενον ἐκ 4,500: ἐπιλέκτων Ὀθωμανῶν, οἵτινες καταλαβόντες τὸ Βαλτέτζι, ἐφώναζον εἰς τοὺς Ἕλληνας. « Βρὲ ρωμαῖοι, βρὲ ρωμαῖοι!

(1) Καὶ τὰ δύο σώματα αὐτὰ ἦσαν μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ Ἕλληνες ἄμα ἴδωσι τὴν δυνατὴν τῶν ἐχθρῶν δύναμιν, ἤθελον διαλυθῆ εὐθὺς, καὶ οὕτως αὐτοὶ νὰ συλλαμβάνουν καὶ νὰ φονεύουν αὐτοὺς ὡς φυγάδας ἀπὸ τὸ Βαλτέτζι· ἐραντάζοντο δὲ τοῦτο ὅτι θέλουν διαλυθῆ οἱ Ἕλληνες, ὡς διελύθησαν καὶ τὴν 23 Ἀπριλίου, ὄντες καὶ τότε εἰς τὸ Βαλτέτζι, ἀλλ' ἀπέτυχον τῶν ὁποίων ἠλπίζον.

» μὰ τὸ καλὸν ὅπου σᾶς θέλομεν (1)· ρίψατε τὰ ἄρ-
 » ματα, ἐλάτε νὰ προσκυνήσετε, καὶ μὰ τοῦ Ῥαμπῆ
 » (τοῦ Θεοῦ) τὸ ὄνομα, καὶ τοῦ μεγάλου προφήτου
 » (ἐννοοῦντες τὸν Μωαμέτην των), καὶ μὰ τὰ 4 κιτά-
 » πια (2) τοῦ Θεοῦ, καὶ μὰ τοῦ Βασιλείας μας τὸ κε-
 » φάλι, δὲν θὰ πειραχθῆ ἡ τρίχα σας, γιὰ τὸ ξέρου-
 » με ὅπου σᾶς ἐγελάσανε, καὶ δὲν εἶναι ἀπὸ λόγου σας·
 » δι' ὅλα αὐτὰ ἐπειδὴ τὰ γνωρίζουμε, βάλλαχι, τάλ-
 » λαχι (μὰ τὸν Θεὸν) καὶ ἀπὸ φράγκικο σπαθὶ νὰ μὴ
 » γλυτώσουμε ἂν σᾶς λέμε φέματα, ἢ ἂν θέλουμε
 » νὰ σᾶς γελάσουμε· ἐμεῖς εἴμαστε γειτόνοι, ὁ Ῥουμ-
 » πῆς ἀπὸ τὰ Μπαρδούνια, καὶ ὁ Μουραμπούτης ἀπὸ
 » τὴν Ἀρκαδιὰ, καὶ νὰ μὴ χαροῦμε τὴν παληκαργιά
 » μας καὶ τὰ νιάτα μας, ἂν θέλουμε νὰ σᾶς γελάσουμε·
 » μόνον ἀκούσετε τῆς ὀρμίνιας μας, (τὰς συμβουλὰς.) »
 Οἱ Ἕλληνες χωρὶς νὰ ρίψωσιν ἐκ τῶν Ταμπουρίων
 κανὲν τουφέκι, ἀκούσαντες μὲ προσοχὴν τοὺς λόγους
 τῶν Ὀθωμανῶν, κατὰ πρῶτον ἐκρότησαν ἓνα γέλωτά,
 καὶ ἔπειτα ἀπήντησαν οὕτω. « Βρὲ Τοῦρκοι, μὰ τὸ
 » καλὸ ὅπου σᾶς θέλουμε· κάνετε πολὺ καλὰ νὰ μᾶς
 » δώσετε τὰ ἄρματα σας, νὰ σᾶς χαρίσουμε τὴν ζωὴν,

(1) Ὁρκος συνήθης, τὸ, « μὰ τὸ καλὸν ὅπου σὲ θέλω, », ἀλλὰ διτ-
 τῶς ἐκλαμβανόμενος.

(2) Τέσσαρα κιτάπια (βιβλία) τοῦ Θεοῦ οἱ Ὀθωμανοὶ δοξάζουν· τὴν
 Παλαιὰν Γραφὴν τοῦ Μωυσέως, τὴν ὁποίαν ἐνομάζουν Τεβράτ, τὸ
 Ψαλτήριον τοῦ Δαβὶδ, τὸ ὁποῖον ἐνομάζουν Ζουμποῦρ, τὸ Εὐαγγέλιον,
 τὸ ὁποῖον ἐνομάζουν Ἰντζιλ, καὶ τὸ ἰδικόντων τὸ ὁποῖον ἐνομάζουν
 Κουβράν.

» και να σᾶς στείλουμε ὅθε θέλετε· διότι θὰ μᾶς πα-
 » ρακαλεῖτε ὕστερα, καὶ δὲν θὰ σᾶς ἀκούομεν, ἐπειδὴ
 » πᾶνε ἐκεῖνα ὅπου ἤξεύρατε· » ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις
 τῶν Ἑλλήνων, χωρὶς ν' ἀκούσωσιν ἄλλους περαιτέρω,
 ἤνοιξαν τὸ στάδιον τῆς μάχης μὲ τὴν πλέον σταθε-
 ρωτέραν ἀπόφασιν· οἱ δὲ σηματοφόροι τῶν Ὀθωμανῶν
 ὤρμησαν μὲ τὰς σημαίας εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ προ-
 σεγγίσωσιν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ταμπούρια, ἐλπίζοντες
 διὰ νὰ τὰς πῆξωσι πλησίον τῶν Ἑλληνικῶν ταμπου-
 ρίων κατὰ τὴν συνήθειαν· εὐθὺς δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν σιγ-
 μὴν ἐφονεύθησαν παρὰ τῶν Ἑλλήνων 14 σηματοφόροι,
 ὁ φόνος τῶν ὁποίων ἐρέθισε τοὺς Ὀθωμανοὺς καθ' ὑ-
 περβολὴν, καὶ εὐθὺς ἔστειλαν εἰδησιν εἰς τὸν Κεχα-
 γιάμπεην διὰ νὰ προφθάσῃ μὲ τὸ μετ' αὐτοῦ σῶμα
 τῶν 2000, καὶ μὲ τὰ κανόνια· ὁ δὲ Κεχαγιάμπεης
 διέταξεν εὐθὺς νὰ προφθάσῃ ἐκεῖ καὶ τὸ εἰς τὴν θέ-
 σιν τῶν Ἀραχαμητῶν παραφυλάττον σῶμα τῶν 1500,
 καὶ αὐτὸς μὲν ἔφθασεν εἰς τὸ Βαλτέτζι μίαν ὥραν πρὸ
 μεσημβρίας μὲ τὰς 2000, καὶ μὲ 3: κανόνια, οἱ δὲ
 τὴν θέσιν τῶν Ἀραχαμητῶν κατέχοντες 1500, ἔ-
 φθασαν 2: ὥρας μ. μ. Ὁ Κεχαγιάμπεης ὡς ἐλθὼν
 πρὸ αὐτῶν, ἐτοποθέτησε τὰ κανόνια, καὶ ἤρχησεν ὁ
 κανονοβολισμὸς κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἡ θέσις ἐφ'
 ἧς ἔθεσε τὰ κανόνια ἐπειδὴ δὲν ἦτον κατάλληλος καὶ
 βοηθητικὴ διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς, καθότι ἐὰν ὕψωναν
 τὰ κανόνια ὀλίγον, ὑψοῦντο αἱ σφαῖραι χωρὶς νὰ κτυ-
 ποῦν τοὺς Ἑλληνας, καὶ ἐὰν πάλιν ἐχαμήλωναν αὐτὰ
 ὀλίγον, αἱ σφαῖραι ἐκτύπων τοὺς ἰδίους Ὀθωμανοὺς,
 τὰ κανόνια ἦσαν σχεδὸν ἀχρηστα.

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν εἶχε φθάσει ὁ Κεχαγιάμπεης

ἔφθασε καὶ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἔξωθεν μὲ 1100. Καρυτινοὺς, ὁ Δ. Πλαποῦτας μὲ 600, καὶ ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης μὲ 400, οἵτινες κατέλαβον τὰ ὀπίσθια τῶν ἐχθρῶν ἀλλ' ὅταν ἔφθασαν ὅλοι οἱ Τοῦρκοι, καὶ ὅλοι οἱ ἔξωθεν Ἕλληγες, ὦ Θεέ!! ὅλα τὰ ὄρη ἐκεῖνα ἐκλονίζοντο ἀπὸ τὸν ταχὺν κρότον τῶν κανονίων καὶ τῆς πληθύος τῶν τόσων πυροβόλων ὀπλων, ὥστε οἱ εἰς τὰ πλησιέστερα τοῦ Βαλτετζίου ἰστάμενοι Ἕλληγες καὶ Ἑλληνίδες ἀκούοντες τὸν κλονισμόν ἐκείνων τῶν ὀρέων καὶ τὴν τρομερὰν ἀντήχησιν, προσήχοντο δακρύνοντες (1), καὶ ἐπικαλοῦμενοι τὸν Ὑψιστον τοῦ παντός διὰ τὴν χορηγήσῃ τὴν νίκην εἰς τοὺς Ἕλληγας, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἤλπιζον ποτέ, ὅτι οἱ Ἕλληγες θὰ λάβουν τὴν νίκην διὰ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν πληθύν, καὶ διὰ τὸ ἀπειροπόλεμον τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν τοσοῦτῳ ἡ μάχη ἐπροχώρει ὅλον ἔν χωρὶς τῆς παραμικρᾶς διακοπῆς παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἕως οὗ κατέλαβεν αὐτοὺς ἡ ἑσπέρα. Οἱ δὲ ἐκτὸς τῶν προ-

(1) Οἱ εἰς τὰς Κώμας καὶ χωρὶα διαμένοντες Ἕλληγες ἀπὸ σέβας καὶ τὴν πρὸς τὸν Ὑψιστον Θεὸν εὐλάβειαν κινούμενοι εἶχον παραλάβει τοιαύτην συνήθειαν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως, ὥστε ὅπου καὶ ὅποιονδήποτε μάχη συνεκροτεῖτο μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ Ἑλλήνων, οἱ μὲν ἄνδρες ἀφίνοντες κάθε ἐργασίαν μετὰ τῶν Ἱερέων τῶν τε εἰς τὰς Κώμας καὶ τῶν εἰς τὸ στρατόπεδον ψαλλόντων παραιλήτεις τὸ πρᾶξαι καὶ τὴν ἑσπέραν, προσήχοντο ὑπὲρ ἐνισχύσεως τῶν Ἑλλήνων· αἱ δὲ γυναῖκες ρίπτουσαι εὐθὺς τὰς ἡλακάτας (ρόκας) ἐκ τῶν χειρῶν των, καὶ χωρὶς τὴν ἐργάζονται καμμίαν ἐργασίαν, προσήχοντο ἐπικαλοῦμεναι τὸν Ὑψιστον διὰ τὴν ἐνισχύειν τοὺς Ἕλληγας κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

μαχώνων ὄντες Ἕλληνας ἐμήνυσαν εἰς τοὺς ἔξω, εἰς τὸν Κολοκοτρώνην καὶ λοιποὺς ἀρχηγούς διὰ νὰ τοὺς ἐκβάλωσι πολεμεφόδια, ὕδωρ, καὶ ἄρτους· μ' ὄλον ὅτι οἱ ἐχθροὶ εἶχον πανταχόθεν περικυκλωμένον τὸ Βαλτέτζι ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ συλλάβωσι ζῶντας τοὺς, ὅσοι ἦσαν ἐντὸς τῶν προμαχώνων ὀχυρωμένοι, μ' ὅλα ταῦτα ὁ Θ. Κολοκοτρώνης μὲ 800. Ἕλληνας κτυπήσας ἀπὸ τὸ δυτικοβόρειον μέρος τὸ ἀπὸ τὴν θέσιν τῶν Ἀραχαμητῶν ἐλθὼν σῶμα τῶν 1500 ἐχθρῶν, καὶ τρέψας αὐτὸ εἰς ὀπισθοδρόμησιν, εἰσῆλθεν ἐν μέσῳ τῶν κατεχόντων τὰ ταμπούρια Ἑλλήνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἔδωκεν ὅσα τῶ ἐμήνυσαν πολεμεφόδια καὶ λοιπὰ, προτείνας νὰ τοὺς ἀφήσῃ εἰς τὰ ταμπούρια καὶ ἄλλους Ἕλληνας πρὸς βοήθειάν των, ἐὰν εἶχον ἀνάγκη· οἱ δὲ τῷ ἀπεκρίθησαν. « Ἐξω κυττάξετε νὰ φέρετε στρατεύματα πολλὰ, νὰ κτυπᾶτ' αὐτὰ τὰ σκυλιὰ, νὰ τοὺς φάμε· καὶ διὰ ἐδῶ μὴ σᾶς μέλλῃ, τῶρα μάλιστα ὅπου μᾶς ἐφέρετε φουσέκια, καὶ λοιπὰ ἀναγκαῖα. » Συνεπυχηθέντες δὲ ἀμοιβαίως νίκην κατ' ἐχθρῶν, οἱ μὲν περὶ τὸν Κολοκοτρώνην ἐξῆλθον, ἐπιστρέψαντες ὅπου ἡ μάχη προχωροῦσα ἀδιακόπως τοὺς προσεκάλει, οἱ δὲ ἐκτὸς τῶν ταμπουρίων ὄντες ἔμειναν ἀσάλευτοι, καὶ ὄλον ἐν μαχόμενοι.

Μετὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον τῆς αὐτῆς νυκτὸς ἐφθασαν καὶ ὁ Παναγιώτης Ἱατράκος, καὶ ὁ Πέτρος Μπαρμπιτζιώτης, καὶ ὁ Ἀντώνιος Κουμουστιώτης καὶ λοιποὶ Καπιταναῖοι μὲ 600 Λακεδαιμονίους, περὶ δὲ τὸ λυκαυγὲς τῆς πρωΐας οἱ Ἁγιοπετρίται καὶ Τζάκωνες περὶ τοῦ τῶν 800, τοὺς ὁποίους διεύθυνεν ὁ Ἐπίσκοπος

Βρεσθένης και οί λοιποί όπλαρχηγοί με Καπιταναίους επί κεφαλής αὐτῶν, όμοῦ μετά τῶν όποίων ἦτον και και ό Άντώνιος Μαυρομιχάλης με 46 Μανιάτας· εἶχόν δ' επιστρέφει περι τό μεσονύκτιον τῆς νυκτός εκείνης από τό Άργος ό Νικηταράς, ό Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης, ό Ίω. Θ. Κολωκοτρώνης (ό Γεναῖος), ό Αρχιμανδρίτης Ιερόθεος, και ό Σακελλάριος Παπᾶ Φώτου με 300 Έλληνας, μετακομίζαντες από τό Άργος τόν μόλυβδον εις φορτία 123, ότινες φθάσαντες εις τά Δερβένια, όχι μονον δε πληροφορηθέντες παρα τοῦ Επισκόπου Βρεσθένης και τῶν λοιπῶν τήν ανεωχθεῖσαν εις τό Βαλτέτζι φρικώδη μάχην, αλλά και αὐτοί. ιδίοις ώσιν ακούοντες τήν άντήχησιν, θεωρήσαντες δε και τάς απεράντους άστραπάς τῶν πυροβόλων, πάραυτα λαβόντες όλίγον άρτον έκαστος εις τάς χειράς του, και συνενωθέντες μετά και άλλων 400 Τζακώνων και Τριπολιτζιωτῶν, εχόντων επί κεφαλής τόν Παναγιώτην και Κωνσταντῖνον Βαρσαμῆν, τόν Μητρον Μάρην, και τόν Λάμπρον Ριζιώτην, άπαντες άποτελοῦντές έν σώμα συγκεείμενον έξ έπτακοσίων, έσπευδον νά προφθάσωσιν εις βοήθειαν τοῦ Βαλτετζίου τοῦς όποίους αὐτοῦς έρχομένους μετά τήν ανατολήν τοῦ Ηλίου (τήν 13 Μαΐου) ιδούσα ή Όθωμανική Φρουρά, ειδοποίησεν ευθύς τοῦς Όθωμανούς, ότι έρχονται και άλλοι πολλοί Γκιαβούριδες από Βέρβενα, τό όποιον αὐτό ακούσαντες οί Όθωμανοί και ιδόντες έαυτοῦς εις προκείμενον κίνδυνον άπωλείας, άπεφάσισαν νά όπισθοδρομήσουν, μάλλον δε διότι έθεώρουν, ότι κανενός εἶδους ζημίαν δεν έπροξένησαν εις τοῦς Έλληνας, περι τήν 5 ώραν π. μ. έτράπησαν εις φυγήν, δόντες άπαν-

τες τὰ ὀπίσθια τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας (1), καὶ πρῶτοι πάντων ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν ὁ Ῥουμπῆς, καὶ ὁ Μουραμπούτης μὲ τὰ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν στρατεύματα, καθὼς καὶ ὁ Ἀλιόμπης (2). ἡ δὲ μάχη δὲν ἔπαυσεν οὐδὲ μίαν στιγμὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων τόσον τῶν ἐντὸς τῶν προμαχόνων, ὅσω καὶ τῶν ἔξωθεν, διαρκέσασα 23 ὀλοκλήρους ὥρας.

(1) Οἱ Ὀθωμανοὶ καλῶς ἐσκέφθησαν τὸ περὶ τῆς ὀπισθοδρομήσεώς των, καθότι εἴαν ἤθελον φθάσει καὶ οἱ ἀπὸ Βερβένων 700 μὲ τὸν Τουρκοφάγον Νικηταρᾶν, τὸν Ιω. Θ. Κολοκοτρῶνην (Γενναῖον) (μ' ὅλον ὅτι ἦτον πολλὰ νέος) τὸν Κ. Μαυρομιχάλην καὶ λοιπούς, καὶ ἤθελον καταλάβει τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους ἀπὸ τὰ ὀπίσθια τῶν Ὀθωμανῶν, τότε ἀναμφιβόλως ἢ πρὸς τὸν Ὑψιστον δοξολογία ἤθελε ψαλῆ εἰς τὴν Τριπολιτζᾶν, καθότι ἦταν δύσκολον τὸ νὰ διασωθῶσιν οἱ Ὀθωμανοί.

(2) Ὁ Ἀλιόμπης ἦτον εἰς τῶν δυνατωτέρων ὀπλαρχηγῶν Ἀλβανῶν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὀδηγίαν τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας διατελῶν, καὶ ἔχων ὑπ' αὐτὸν 1500 ἐπιλέκτους Ἀλβανούς, ἐλθὼν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Κεχαγιάμπεη τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ· ἦτον δὲ ἀνὴρ γενναῖος καὶ τίμιος Ἀλβανός, (τίμιος, διότι ἐφύλαττε μίαν πληθύν Ἑλλήνων ὑπὸ τὴν προστασίαν του ἐντὸς τῆς Τριπολιτζᾶς) οὗτος ἔχων ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν του πολλοὺς Ἕλληνας εἰς τὸ κατάλυμά του πρὸς διατήρησιν τῆς ὑπάρξεώς των, καὶ ἐμποδίζων τοὺς ἄλλους Ὀθωμανούς ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς παρενοχλοῦν, ἔλεγεν. « αὐτοὶ δὲν μᾶς ἔ-
,, φταιξαν· ἔξω εἶναι οἱ ἀσιδεις καὶ οὔτινος βαστᾶ, ἄς ὑπάγῃ νὰ σκο-
,, τῶνῃ. »

Καθ' ἣν στιγμὴν ἠτοιμάσθησαν οἱ Ὀθωμανοὶ διὰ τὴν κατα τὸ Βαλ-
τατζε ἐστρατείαν, ἐνῶ ἠτοιμάζετο καὶ αὐτὸς νὰ συνεστρατεύσῃ, οἱ ἐν
τῇ καταλύματι αὐτοῦ διαμένοντες Ἕλληνες Τριπολιτζιώται ἐξελθόντες

Ὅταν ἔδωκαν τὰ ὀπίσθια οἱ ἐχθροὶ τραπέντες εἰς φυγὴν, (τίς δύναται νὰ παραστήσῃ τὸν τρόπον;) τότε ἦτον τῷ ὄντι παράδοξον νὰ βλέπη τις τὴν μεθ' ὀρμῆς φυγὴν αὐτῶν, οἷτινες ὡς νὰ κατεδιώκωντο ἀπὸ μυριάδας Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, ἔτρεχον τυφλοῖς ὀμμασι διὰ νὰ διασωθῶσιν· οἱ δὲ Ἕλληνες ἅπαντες ὁμοῦ καὶ οἱ ἐντὸς τῶν προμαχῶνων, καὶ οἱ ἔξωθεν, ὀρμήσαντες κατ' αὐτῶν μὲ ἀπαραδειγμάτιστον ἐνθουσιασμόν καὶ ἀπόφασιν, κατεδίωκον αὐτοὺς, φονεύοντες πλῆθος ἐξ αὐτῶν, ὥστε θεωροῦντες οἱ ἐχθροὶ τὴν παρά τῶν Ἑλλήνων γιγνομένην εἰς αὐτοὺς φθοράν καὶ τὸν ὄλεθρον, διὰ νὰ ἀπαλλαχθῶσιν ἀπὸ ἑνα τοιοῦτον ἀφανισμὸν, τρέχοντες καθ' ὁδὸν, ἔρριπτον τὰ ὄπλα των, συνιστάμενα ἀπὸ τουφέκια, πιστόλια, γιαταγάνια, σπα-

ἐκ τῶν ὑπογείων τοῦ καταλύματός του τῆ ἐπύχοντο, ὁ δὲ Ἀλγόμπεης ἀποταυρῆς πρὸς τὸν Παναγιώτην Γιαννακόπουλον Τριπολιτζιώτην (ἕνα τῶν ἐπισημοτέρων ἐκείνων Ἑλλήνων), εἶπεν “ ἔ ὄρὲ Κύρ Παναγιωτάκη! πρὸ σήμε-
 ,, μερα θὰ χωρίσει ὄρὲ (οὕτως ὠμίλουσι οἱ Ἄλθωνοὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσ-
 ,, σαν) τὸ ἔργον ἀπὸ τοῦ σιταρίου σήμερα θὰ φανῆ τίνοσ θὲ λὰ τὸ ὄωση ὁ θε-
 ,, γός· καὶ ἂν τζακίσουμε τὸ μύτη τῶν Ρωμαίων, εἶναι δικό μας, ἢ ἂν
 ,, μᾶς τζακίσουν τὸ μύτη, εἶναι δικό σας ,, μετὰ δὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐξεστράτευσεν.

Ἄμα δὲ ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Τριπολιτζὰν ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐν τῷ Βαλτετζίῳ ἐκείνῃν θραυσίην, καταβάς ἀπὸ τοῦ ἵππου του, εἶπε πάλιν εἰς τὸν Γιαννακόπουλον “ ἔ ὄρὲ Κύρ Παναγιωτάκη! ὄρὲ βάλλαχι μπίλλ-
 ,, χι μὰ τὸ θεγὸ, δικό σας εἶναι, τὸ κερδέψατε ὄρὲ...εἶχα πολεμῆσει σὲ
 ,, τόσα Θεφέρια μὲ τὸ Τζάμιδες, μὲ τὸ Σουλιώταις, καὶ μὲ τὸ Μοσκόβους
 ,, πρὸ τὸ τουφέκι ποῦ εἶδα στὸ Βαλτέτζι εἶναι παληκαρίσιο· ἦτανε
 ,, ὄρὲ μὲ τὸ τέχνη καὶ μὲ τὸ παληκαργιά. πρὸ δὲν εἶδαμε πῶς ἐφεύγαμε,

θία, καὶ χρήματα ἀκόμη (1) εἰς τρόπον ὥστε οἱ μὲν Ἕλληνας νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ὀπλων καὶ νὰ λάβωσιν εὐκαιρίαν τοῦ γ' ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ὄπλα τῶν Ἑλλήνων, ὡς καὶ ἐπέτυχον λαβόντες ἀρμοδίαν τὴν περίστασιν αὐτὴν, καὶ ἐσώθησαν φθάσαντες εἰς τὴν Τριπολιτζάν μετὰ τὴν φυγὴν εἰς τοὺς ὀδόντας (κατὰ τὴν παρομίαν)· εἰσελθόντες δὲ εἰς τὴν Τριπολιτζάν, καὶ ἀπαριθμηθέντες μετὰ ἀκριθείας, εὗρον ἐξ ἑαυτῶν 514 φονευμένους (2), καὶ 635 πληρωμένους καιρίως (3), ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν 4,

„ 47 παλικάρια μου χαθήκανε, κ' εἶναι σὰ λιοντάρια, καὶ χάγια τὰ λαβομένοι· πάει, ἀρε πάει, δικό σας εἶναι, ὁ θεγός σας τ' ὄδωσε. „
 Ὁ δὲ Γιαννακόπουλος μὴ θυνάμενος νὰ κάμῃ ἄλλως πως, τῷ ἀπεκρίνατο τὰ ἐναντία· ἀλλ' ὁ Ἀλιόμπτης δὲν ἤθελε νὰ τ' ἀκούσῃ, καὶ ἐξηκολούθει νὰ λέγῃ, ὅτι τὰ ἐκέρθησαν οἱ Ῥωμαῖοι (οἱ Ἕλληνες).

(1) Ὁ τρόπος οὗτος τὸν ὅποιον ἐφεύρου οἱ ἐχθροὶ συνέτεινεν ὑπὲρ τὸ θεῖον εἰς τὴν φυγὴν των, καθότι ὡς ἄοπλοι οἱ Ἕλληνες, καὶ φέροντες ὄπλα ἡμίθλαστα, τέθλασμένα, καὶ γέμοντα ἰοῦ (σκουριάς), παρελίπον τὴν τῶν ἐχθρῶν καταδίωξιν καὶ τὸν φόνον, καὶ ἔπесαν εἰς τὸ νὰ συλλέγωσι τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν ριπτόμενα εἶδη, παραπαλαίοντες μεταξύ των ποῖος ἐξ αὐτῶν νὰ πρωταρπάσῃ ὄπλα καὶ χρήματα Ὀθωμανικά, καταδιφασμένοι καὶ ὕσερμένοι ὄντες πάντων τούτων.

(2) Τὸν ἀριθμὸν τῶν φονευθέντων Ὀθωμανῶν ἐβεβαιώθημεν μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τριπολιτζᾶς καὶ παρὰ πολλῶν Ὀθωμανῶν παρευρεθέντων εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαλτετζίου· μᾶς ἐβεβαίωσε δὲ περὶ τούτου καὶ ὁ Γεώργιος Σκαλίδης διαμένων ἐντὸς τῆς πολιορκίας Τριπολιτζᾶς, καὶ Γραμματεῦν παρὰ τῷ Διερχηνεῖ (Δραγουμάνῳ) τῆς Πελοποννήτου.

(3) Τὸν δὲ τῶν πληρωθέντων ἀριθμὸν ἐβεβαιώθημεν ἀπὸ τὸν ἐκ Τριπολιτζᾶς Εὐθύμιον Φωτόπουλον χειρουργὸν ἐπισκεπτόμενον αὐτοὺς, εἰς τὰς

πληρωθέντων καὶ 17 ἄλλ' ὄχι καιρίως. Οἱ Ἕλληνες ἐντοσοῦτω ἀπέκτησαν εἰς τὴν μάχην αὐτὴν πολλὰ ὄπλα καὶ χρήματα, ὀπλοφορήσαντες ὑπὲρ τοὺς 4,000. ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τουφέκια, γιαταγάνια, χαρμπία, σπαθία, κτλ. οἱ δὲ ἐκ τῶν Βερβένων μετὰ τοῦ Νικηταρᾶ καὶ τῶν λοιπῶν ἐξελθόντες 700 τρέχοντες νὰ προφθάσωσιν ἐν καιρῷ τῆς μάχης, ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Τάκαν, καὶ εἰς τοὺς ἀμπελῶνας τῆς Μάκρης., μίαν ὥραν μακρὰν εἶδον τοὺς Ὀθωμανοὺς τρέχοντας, ὡς ἀπὸ θείας δυνάμεως διωκομένους· ἐὰν ὅμως ἤθελε συγχωρήσῃ ἡ εἰμαρμένη ὥστε νὰ ἐπρόφθαινον καὶ αὐτοί, ἦτον βέβαιον ὅτι πολλὰ ὀλίγοι ἐχθροὶ ἤθελον διασωθῆ, ἦτον δ' ἐπόμενον τὸ νὰ εἰσέλθωσι καὶ οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Τριπολιτζάν με τοὺς, ὅσοι ἤθελον διασωθῆ, ὀλίγους ἐχθροὺς, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχον λάβει δειλίαν καὶ ἀπελπισίαν διὰ τὴν ἦτταν αὐτῶν. (1) τοπο-

πληγὰς τῶν ὁποίων ἐπέθετον ὁ ῥηθεὶς φαρμακευμένας ἀλειψὰς (ὡς οἶδιος ἔλεγε)· διὰ νὰ μὴ φωραθῆ δὲ τὸ φαρμάκευμα, με λύπην του προσπιούμενος ἔλεγεν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ὅτι αἱ σφαῖραι τῶν Ἑλληνικῶν πυροβόλων ὄπλων ἦσαν φαρμακευμέναι παρὰ τῶν καταράτων κλεπτῶν, καὶ ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ καθαρίσῃ τὸ φαρμάκευμα, ὡς ἐκ τούτου δὲ οὔτε τὸ ἐν τέταρτον τῶν πληρωθέντων ἰατρῶν οὐ ῥηθεὶς χειρουργός·

(1) Τρία τινα αἷτια ἐνεπόδισαν τὴν περαιτέρω τῆς ἐν Βαλτετζίῳ μάχης (τῶν 12 Μαΐου) πρόοδον· α. διότι οἱ Ἕλληνες ἐπιπετότετες τυφλοὶς ὀμμασι εἰς τὴν συλλογὴν τῶν λαφύρων, πολὺ δὲ μᾶλλον τῶν ὄπλων, δὲν ἐκτύπων τοὺς ἀπὸ διδράσκοντας Ὀθωμανοὺς, β. διότι οἱ ἐν Λεβειδίῳ 1200 Καλαβρυτινοὶ Ἕλληνες (οἱ τὴν πολιορκίαν ἐκείνην φυλάττοντες) παρημέλησαν τοῦ νὰ δώσωσιν ἐγκαίρως εἰς τοὺς ἐν Βαλτετζίῳ τὴν ἀπὸ μέρους των ἀπαιτουμένην συμμαχίαν καὶ βοήθειαν, καὶ γ. διότι δὲν ἐπρόφθαιεν ὁ Νικηταρᾶς καὶ

θειθέντες δέ εις τὴν Τριπολιτζάν μετὰ τὴν θραύσειν αὐτὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, εὗρον τεταραγμένους τοὺς λοιποὺς ἐν αὐτῇ Ὀθωμανοὺς, πολὺ δὲ μᾶλλον τὰς Ὀθωμανίδας μὲ ἀπαρηγορήτους κλαυθμούς, ἄδурμούς, καὶ ποταμηδὸν δάκρυα ἀφ' ὅτου εἶδον διευθυνομένους εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἀπὸ τὸ Βαλτέτζι τοὺς πληγωμένους, καὶ ἀποῦ ἔμαθον τὸν ἀριθμὸν τῶν φονευθέντων εἰς τὴν μάχην αὐτὴν· ἐκαταρῶντο δὲ τοὺς Ἑλληνας ἕνεκα τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπικαλούμεναι τὴν κατ' αὐτῶν ἐκδίκησιν παρὰ τοῦ προφήτου αὐτῶν Μοαμέτη (1).

Ἐντοσοῦτω ἡ ἐν τῷ Βαλτετζίῳ συμβῶσα αὐτὴ μάχη τῶν 12 καὶ 13 Μαΐου, ἀφ' ἧς ἐπροξενήθη τοσαύτη καταστροφή εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἐπεσφράγισε τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ Ὑψίστου εἶναι μετ' αὐτῶν, ὅτι θέλει προοδεῦσει ὁ σκοπὸς τῆς ἐλευθερίας· ἀλλ' ἐὰν ἀπετύγχανον οἱ Ἑλληνες εἰς τὴν μάχην αὐτὴν, οἱ Ὀθωμανοὶ ἔχοντες τὴν βᾶσιν τῶν εἰς

οἱ λοιποὶ 700 Ἑλληνες οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῶν Βερβένων, οἵτινες μόλις εἶχον φθάσει εἰς τοὺς ἀμπελώνας τῆς Μάκρης (εἰς μιᾶς ὥρας διάστημα) μετὰ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν φυγὴν· ἀλλὰ δι' ὅλα ταῦτα τὰ εἰρημέα ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἦσαν αποτελέσματα κατ' εὐδοκίαν τῆς Σείας προνοίας, καθότι τὶς οἶδεν ὅποσα καλόποια ἄτοπα εἶδύναντο νὰ συμβῶσιν ἀπὸ μίαν τοιαύτην σύντομον κυρίευσιν τῆς πρωτευούσης μεσογείου Τριπολιτζᾶς.

(1) Μῆτε Μοχαμέτης, μῆτε Ἀλῆς εβόηθητε, καθότι οἱ Ἑλληνες διὰ τῆς Σείας δυνάμειος πτωχοὶ ὄντες, ἀδύνατοι, καὶ ἀπειροπόλεμοι, κατέστρεψαν αὐτοὺς, καθελόντες τὴν ἐπλημένην αὐτῶν ὀφρὺν, καὶ μεταίωσαντες τὰς ἐλπίδας των.

τὴν πληθὺν τοῦ ἀριθμοῦ των (1), εἰς τὰ χρηματικά καὶ λοιπὰ μέσα, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐν Ἀλωνισταίῃ, ἐν Κερασιᾷ, καὶ ἐν Βαλτετζίῳ (κατὰ πρῶτον) ἀποτυχίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐλπίζοντες ὅτι καὶ ἡ κατὰ τοῦ Βαλτετζίου δευτέρα ἐκστρατεία των τῆς 12 Μαΐου θὰ εὐδοκίμησει, ἐσχεδιάζον ὥστε ἀφ' οὗ διασκορπίσουν πρῶτον τοὺς Ἑλληνας, νὰ καταδιώξωσιν ἔπειτα ὀπίσθεν καθ' ὅσον ἀφύρα τὴν βλάβην τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀκολούθως νὰ τὰ τοποθετηθῶσιν αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγαλούπολιν εἰς τὴν Κώμην τοῦ Σινάνιου ὀνομαζομένην, ἐκεῖσε δὲ νὰ προσκαλέσωσι τοὺς ἀπλοῦς καὶ χωρικοὺς Ἑλληνας, τοὺς ὁποίους μὲ προσπεποιημένας ὑποσχέσεις διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ὑπάρξεώς των νὰ ἐφοδιάσωσι μὲ προσκυνοχάρτια, κολακεύοντες αὐτοὺς προσωρινῶς, καὶ ἐπιθέτοντες τὸ ἔγκλημα τῆς ἀποστασίας ἐπὶ τῶν προεστώτων καὶ τῶν Ἀρχιερέων, καὶ τινων ὀλίγων ἐκ τῶν στρατιωτικῶν, οἷον ἐπὶ τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Ἀναγνωσταρά, τοῦ Νικηταρά, τῶν Ἰατρακαίων, τῶν Πετμεζαίων, τοῦ Κεφάλαι, τῶν Μανιατῶν καὶ ἄλλων τοιοῦτων· ἐκεῖθεν δὲ νὰ καταβῶσιν εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ Φρούρια, καὶ εἰς τοῦ Λάλα, διὰ νὰ πράξωσι τὰ αὐτὰ, νὰ συνάξωσι τὰ ὄπλα παρὰ τῶν Ἑλλήνων, μετὰ πα-

(1) Οἱ ἐν Τριπολιτζᾷ διαμένοντες Ὀθωμανοὶ καταμετρηθέντες παρὰ τοῦ Κεχαγιάμπεη (τὴν 9 Μαΐου 1821) ἀνέβησαν εἰς ἀριθμὸν 14, 658 ὀπλοφόροι μόνον, ἐκτὸς τῶν ἀδυνάτων ἀπὸ 65 ἐτῶν ἡλικίας καὶ ἀνωτέρω, καὶ τῶν ἀπὸ 15 ἐτῶν καὶ κατωτέρω· ἐκ τῶν ὁποίων καταμετρηθέντων ὀπλοφόρων οἱ μὲν 3342 ἦσαν ἵππεῖς μετὰ δυνατῶν καὶ ἀδυνάτων ζώων, οἱ δὲ λοιποὶ πεζοί.

ρέλευσιν δὲ δύο ἢ τριῶν μηνῶν συλλαμβάνοντες ἓνα ἓνα ἐκ τῶν προκρίτωτέρων χωρικῶν κοσμικῶν καὶ ἱερέων, καὶ ἐκ τῶν Καλογέρων τῶν Μοναστηρίων, τοὺς ὁποίους ἐπὶ αἰτία ἄλλου τινος ἐγκλήματος νὰ στέλλωσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, καὶ ἀκολούθως νὰ ὀδηγῶσι τοὺς ἀνοήτους διὰ νὰ ψευδομαρτυροῦν κατ' ἐκείνων ὅσους ἐθεώρουν ἔχοντας νοῦν καὶ ἐπιρροήν, ὥστε διὰ τοιούτων ψευδομαρτυριῶν καὶ ἄλλων πολυειδῶν τρόπων αὐτοὺς μὲν νὰ σφάξωσι, τοὺς δὲ ἄλλους κατοίκους τῆς Πελοποννήσου, πρὶν ἢ παρέλθῃ ἐν ἔτος, νὰ μετοικήσωσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ εἰς ὅποιον ἄλλο μέρος ἠθελον ἐγκρίνει, νὰ φέρωσι δὲ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀποίκους ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων Ὀθωμανοὺς τε καὶ Χριστιανοὺς, διὰ νὰ κατοικηθῇ ἡ Πελοπόννησος παρὰ τοιούτων νέων κατοίκων πάσης τάξεως, κτλ. κτλ. ἀλλ', « ἄλλαι μὲν » βουλαι ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ θεὸς κελεύει ». Ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῶν 12 Μαΐου ἐστάθη ἡμέρα (1) ἐπισφραγίσεως τῶν Ἑλληνικῶν ἐλπίδων, μόνη ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τῷ ὄντι.

(1) Τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὤφειλε τὸ ἔθνος νὰ κανονίσῃ ὡς ἐθνικὴν ἑορτὴν δοξολογήσιμον, καὶ αὐτὴν, καθὼς καὶ τινες ἄλλαις ὁμοιοφῶρμους ἀνηκούσας νὰ δοξολογῶνται, ἠλπίζετο νὰ ἴδωμεν κανονισμένας· δικαίως μὲν ἡ 25 Μαρτίου ἐκανονίσθη ἑορτὴ πρὸς ἐθνικὴν δοξολογίαν, οὐχ ἤττον δὲ οἱ Ἕλληνες ἐλπίζουσιν ὅτι θὰ ἴδωσι καὶ τὰς, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἡμέρας νὰ ἑορτασθῶσι διὰ τῆς ἀγαθῆς προνοίας τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος, διὰ νὰ μὴ φαῖ ἀχαριστία εἰς τὸν λυτρώσαντα τὸ ἔθνος ἐκ τοσούτων καὶ τοιούτων κινδύνων καὶ θειῶν περιστάσεων.

Ἄλλ' ἐν τούτοις γιγνομένης τῆς ἐκστρατείας· κατὰ τοῦ Βαλτετζίου, καὶ τῶν ἐχθρῶν ὄντων εἰς προπαρασκευάς, οἱ φυλακισμένοι Ἀρχιερεῖς καὶ Προεστώτες ὄντες εἰς τὸ δεσμωτήριον τῶν καταδίκων, ἐνδοθεν τῆς μεγάλης πύλης τοῦ Παλατίου, ἤκουον μὲν τὴν γιγνομένην ταραχὴν, ἀλλ' ἠγγόουν ὅλως διόλου τί τὸ διατρέχον ὡς ἐκ τοῦ θορύβου τούτου· μετὰ δὲ τὴν ἐκ τοῦ Βαλτετζίου ἐπιστροφὴν τῶν ἐχθρῶν ἀκούοντες τὰς αὐτὰς ταραχὰς, καὶ μάλιστα τὰς κραυγὰς καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς, ἐπεθύμουν νὰ μάθωσι τὰ περὶ τούτων, ἀλλ' ἐφαίνετο σχεδὸν ἀδύνατον τὸ νὰ λάβωσι καμμίαν πληροφορίαν· τὴν 14 Μαΐου φυλακισθεὶς (κατ' οἰκονομίαν) εἰς Ὀθωμανὸς εἰς τὸ αὐτὸ δεσμωτήριον δι' ἐν κακούργημα πραχθεὶν παρ' αὐτοῦ, καὶ λυπηθεὶς ὄχι τόσον διὰ τὴν φυλακισίν του, ὅσῳ διὰ τὴν μετὰ τῶν χριστιανῶν συγκάθειρξίν του εἰς τοιαύτην δυσώδη καὶ βεβορβορωμένην εἰρκτήν, ὕβριζεν ἀτυστόλως τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν ἐνώπιον τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Προεστώτων, οἵτινες παρηγοροῦντες συνεβούλευον αὐτὸν νὰ παύσῃ τοῦ νὰ ἐξυβρίξῃ τὴν ἐξουσίαν μὲ τοσαύτην ἀναίδειαν· ὅσον δὲ ἐκεῖνοι τὸν ἐνουθέτουν, τοσοῦτον αὐτὸς ἐφρύαττε, προσθέτων, ὅτι τοιαύτας ἀδικίας πράττοντες οἱ Ὀθωμανοὶ, ἔπαθον ὅλα αὐτὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ὥστε τοὺς ἐπῆρεν ὁ διάβολος εἰς τὸ Βαλτέτζι, καὶ ταῦτα λέγων, ἀφρίζων καὶ φρυάπτων, ἐδιηγῆθη τελευταῖον εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Προεστῶτας ὅσα οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπέφεραν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας εἰς τὸ Βαλτέτζι, πόσοι ἐφρονεύθησαν, πόσοι ἐπέστρεψαν θαυατηφόρως τετραυματισμένοι, κτλ. ταῦτα δὲ διηγούμενον αὐτὸν παρεχάλουν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Προεστώτες νὰ μὴ λέγῃ εἰς αὐτοὺς τόσα ψεύδη, καθότι (ἐλε-

γον) δὲν ἔχουν χάτι (ἐξουσίαν) οἱ τζομπάνιδες νὰ ἐγγί-
σουν εἰς τὰ Βασιλικὰ στρατεύματα, καὶ ἔνεκα τούτου τὸν
προέτρεπον νὰ παύσῃ τοῦ νὰ διηγῆται τὰ τοιαῦτα εἰς αὐ-
τούς, νὰ τοὺς ἀφίσῃ διὰ νὰ κλιῖουν τὸ χάλι (τὴν κατὰ-
στασιν) των· αὐτὸς ὁμῶς πολὺ περισσότερον ὠρκίζετο
ὅτι ὅσα ἔλεγεν ἦσαν ἀληθῆ, ὅτι δὲν εἶναι τζομπάνιδες,
(ποιμένες), ἀλλ' εἶναι ὀρδία Κιράλιδων (στρατόπεδα βα-
σιλέων), καὶ ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τὰς ἀδικίας των μέλλει νὰ
ἐξοντώσῃ τοὺς Ὀθωμανοὺς· μόλις ὁ, περὶ οὗ ὁ λόγος, Ὀ-
θωμανὸς ἐτελείωσε τοὺς λόγους αὐτοὺς, καὶ κατὰ τὴν
στιγμὴν ἐκείνην αὐτὸς μὲν ἀπελύθη τῆς φυλακῆς, οἱ δὲ
Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Προεστῶτες πληροφορηθέντες παρ' αὐ-
τοῦ τὰ ἀποτελέσματα τῶν θορύβων καὶ τῶν παραχρῆν,
ὑψωσαν χεῖρας εὐχαριστηρίους πρὸς τὸν Ὑψιστον, δοξάζ-
ζοντες τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα αὐτοῦ, παρηγορηθέντες ὅτι
εὐχαρίστως θέλουν ὑποφέρει τὰ τρομερὰ καὶ ἀνήκου-
στα ἐκεῖνα τῆς φυλακίσεώς των δεινὰ (1), τὰ ὅποια φέ-
ρουν φρίκην εἰς καθ' ἓνα ἐὰν μόνον τὰ συλλογισθῇ, πολ-

(1) Τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος Ἀρχιερεῖς καὶ Προεστῶτας εἶχον δεδεμένους
ἀπὸ τὸν τράχηλον κατὰ σειρὰν εἰς μίαν ἀλυσιν ὅταν δὲ ἤθελον νὰ ἐξέλ-
θωσι διὰ τὴν σωματικὴν των χρειάν, ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς ἔφερεν ἴλους ὁμοῦ
ἐξῆθεν τῆς φυλακῆς κατὰ πρῶτον· ἔπειτα δὲ ἐμβίασεν εἰς τὸ δεσμοτήριον
ἓν κιβώτιον τὸ ὅποῖον ἐμεταχειρίζοντο ὡς ἀπόκιτον, ὅπερ καὶ ἐπέφερε δυ-
σωδίαν ἐπὶ δυσωδίαι· ἐκτὸς τούτου τοὺς ἀφίσαν μὲ τὰ ἐνδύματά των ἀφ' ἧς
ἡμέρας τοὺς ἐφυλάκισαν μέχρι τῆς 14 Σεπτεμβρίου (1821), ὅτε τοὺς ἀνε-
βίβασαν ἐπάνω εἰς ἓνα κοιτῶνα· σὺν τούτοις πᾶσι καὶ ἡ τροφή των συνί-
στατο ἀπὸ ἄρτον δυσωδῆ, καὶ αὐτὸν ὀλιγώτατον, τὸν ἑτοῖον ἐφθασαν νὰ
ἀγοράζωσι πρὸς γρσο. 4. τὴν ὁρὰν, ἀκολούθως δὲ πρὸς 8. καὶ 10. διὰ νὰ
καταπαύσωσι δὲ τὴν ὀπείαν ἤσθάνοντο δυσωδίαν ἠγόρασαν 5. σκόροδα διὰ

λῶ δὲ μᾶλλον καὶ νὰ τὰ ὑποφέρῃ ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες τὰ ὑπέφεραν γενναίως καὶ εὐχαρίστως, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ ἐτελεύτησαν ἐντὸς τῆς φυλακῆς ἀπὸ τὰς κακοπαθείας αὐτὰς κακουχηθέντες (1).

Μετὰ δὲ τὴν ἐν Βαλτετζίῳ γενομένην μάχην οἱ Ὀθωμανοὶ ἠθέλησαν νὰ δοκιμάσωσι καὶ ἄλλην μίαν φοράν τὴν τύχην των, ὅθεν (τὴν 18 Μαΐου) ἐξεστράτευσαν διὰ νυκτὸς περίπου τῶν 6,000 Ὀθωμανοὶ πεζοὶ τε καὶ ἵππεις, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ δύο κανόνια· ἐν δὲ μέρος ἵππικου διέβη διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὴν ὁδὸν τοῦ Κούβλι, καὶ κατέλαβεν (ὡς ἐνεδρεῦσαν) τὰ ὄπισθεν τῶν ἐν Δολιανοῖς στρατοπεδευμένων Ἑλλήνων, οἱ δὲ λοιποὶ ὤδευσαν κατ' εὐθείαν εἰς τὰ Δολιανά· ἅμα δὲ ὅτε ἐνεφανίσθησαν πλησίον τῶν Δολιανῶν, ὁ Νικηταρᾶς εὐρεθείς μὲ μόνους 60 Ἑλληνας, ἔτοιμος ὦν νὰ μισεύσῃ διὰ τὸ Ἄργος, καὶ νὰ συστήσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκ νέου τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, (ὡς διαλυθεῖσαν ἀπὸ τῆς διαβάσεως τοῦ Κεχαγιάμπεη καὶ ὕστερον), διορισθεὶς ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ

γρῶσ. 80. μόνον τὸν οἶνον εἶχον ἀφθονοὺν καὶ μὲ τιμὴν ἐλαχίστην· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς εἰρκτῆς ἀναδιβατίν των, ὡς εἴρηται, ὁ παρὰ τοῦ Σουλτάνου ἀποσταλεὶς εἰς τὴν Πελοπόννητον Μπινᾶ ἐμίνης (ἐπιστάτης τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν) διὰ τὰς ἐπισκευὰς τῶν φρουριῶν, οἵκτω δὴθεν κινήσεις, μᾶλλον δὲ διὰ μελλούσας ἐλπίδας τῆς ἑαυτοῦ διασώσεως, τοῖς ἐπρομήθευσε διὰ ἡλίγας τιμὰς ἡμέρας ἀνὰ τρεῖς οὐνάδας ἄρτου, ἔπειτα δὲ διὰ τὴν παντελεῖ ἔλλειψιν ἔπαυσε καὶ ἡ ἐξ ἐκείνου προμήθεια, εἰμὴ μόνον τοῖς εἶχεν ἀποστέλλει εἰς ὄψω δόσεις γρῶσια 700, ἐκ τῶν ὁποίων ἠγόραζον ὀλίγον ἄρτου δυσώδη, καὶ καθ' ὅλα ποιότητος κακίστης.

(1) Πρῶτος ἐτελεύτησεν ἐντὸς τῆς φυλακῆς ὁ τοῦ ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Πρωτοσύγκελλος, δεύτερος ὁ τοῦ Μητροπολίτου Χριστιανουπόλεως διά-

τὸν Ἀρχηγὸν Θ. Κολοκοτρώνην κατὰ τὸ πρὸς αὐτὸν ἀποσταλὲν γράμμα παρ' αὐτοῦ, ὅστις ἰδὼν τοὺς Ὀθωμανοὺς ἐρχομένους κατ' εὐθείαν εἰς τὰ Δολιανὰ, ἠσφαλίσθη εἰς τὰς οἰκίας τῆς Κώμης ὁμοῦ μὲ τοὺς μετ' ἑαυτοῦ 60 Ἑλληνας, συνάξας καὶ 60 ἄλλους ἐκ τῶν κατοίκων τῶν Δολιανῶν· οἱ ἐχθροὶ φθάσαντες πλέον εἰς τὰ Δολιανὰ ἐνόμιζον ὅτι διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν Ἑλλήνων, καὶ διὰ τὴν σμικρότητα τῆς Κώμης εὐκόλως ἤθελον ζωγράφει τοὺς Ἑλληνας, μάλιστα ἠσφαλισμένους ὄντας ἐντὸς τῶν οἰκιῶν· ἀλλὰ παραχρῆμα ἠγεώχθη ἡ μάχη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις ἠσφαλισμένων Ἑλλήνων· ὁ δὲ ἀτρόμητος Τουρκοφάγος Νικηταρᾶς, πρὶν ἢ φθάσωσιν οἱ ἐχθροὶ, τοποθετήσας στρατηγηματικῶς τοὺς ὑπ' αὐτὸν 120 Ἑλληνας εἰς ἀλληλενδέτους τῶν Δολιανῶν οἰκίας, μὲ τὴν συνήθη γενναιότητά του τοῖς ἔδωκε λόγους μετὰ μεγίστης ἐμψυχώσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ, λέγων εἰς αὐτοὺς ὅτι, εἰάν ἦναι τῷ ὄντι ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων, νὰ μὴ δειλιάσωσιν, ἀλλὰ νὰ μένωσι σταθεροὶ, καθότι ὁ Θεὸς ἀπέστειλε τοὺς ἐχθροὺς διὰ ν' ἀποκτήσωσιν οἱ Ἕλληνες ὅπλα, χρήματα, καὶ ἵππους διὰ νὰ ἱππεύουν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἀνεωχθείσης δὲ τῆς μάχης οἱ Ὀθωμανοὶ ἀντεκρούοντο πικρῶς παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Νικηταρᾶ. Τὸ δὲ ἐν Βερβένοις στρατοπεδευμένον Ἑλληνικὸν σῶμα συγκείμενον ἐκ 2,500 περίπου, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχον τὸν

κονος Ἀναγίας, τρίτος ὁ Μητροπολίτης Μονεμβασίας Χρῦσανθος, καὶ τέταρτος ὁ ἐκ Λακεδαιμονίας Μελέτης Μελετόπουλος· οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ ταῦτα περὶ ὧν, καθὼς καὶ περὶ τῶν διασωθέντων ἐξ αὐτῶν, θέλομεν ὁμιλήσει ἐν τῷ αἰετῷ τόπῳ.

Ἐπίσκοπον Βρεσθένης, τὸν Π. Ἰατράκον μὲ 1,200 Λακεδαιμονίους, τὸν Ἀναγνώστην Κονδάκην καὶ Π. Ζαφειρόπουλον μὲ 850 ἐπαρχιώτας τοῦ ἁγίου Πέτρου, καὶ τὸν Ἀρχιμανδρίτην Ἰερόθεον μὲ 250 Τριπολιτζιώτας, ἀπέχον δὲ τῶν Δολιανῶν 5—4 τῆς ὥρας, ἅμα ὅτε ἤκουσε τὴν εἰς τὰ Δολιανὰ συγκροτηθεῖσαν μάχην, καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ὅτι τὰ ὀπίσθια τῆς θέσεως τῶν Βερβένων κατέχονται ἀπὸ ἵππεῖς Ὀθωμανοὺς (ὡς προεῖρηται), ἔσπευσε νὰ προφθάσῃ πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν Δολιανοῖς ἠσφαλισμένων· καὶ ἐν ᾧ οἱ ἀπὸ Βερβένων αὐτοὶ Ἕλληγες ὅλοι ἔτρεχον διὰ τὰ Δολιανὰ, οἱ τὰ ὀπίσθια τῶν Βερβένων κατέχοντες ἵππεῖς ἐχθροὶ δραμόντες πάλιν κατόπιν ἐκ τῶν ὀπισθίων, περιώρισαν τοὺς Ἕλληγας ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὅλης πληθύος τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ θέσις ἐκεῖνη ἦτον πετρώδης καὶ δύσβατος, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπειδὴ οἱ ἵππεῖς ἐχθροὶ δὲν ἐδύναντο νὰ καθέξωσι τὰ ὀπίσθια πλέον, καὶ ν' ἀντιπαλεύσωσι μὲ τοὺς Ἕλληγας ὡς ἔδει, οἱ δὲ ἀπὸ Βερβένων ἐλθόντες Ἕλληγες μετὰ τριῶν ὥρῶν περίπου μετὰ τῶν ἵππέων αὐτῶν μάχην μὴ δυνηθέντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς ἐν Δολιανοῖς οἰκίας, ἐπέστρεψαν εἰς Βέρβενα μαχόμενοι μετὰ τῶν ἵππέων, οἱ πλείστοι τῶν ὁποίων ἔτρεχον ἐκ τῶν πλαγίων συνακολουθοῦντες ὀπισθεν τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἐβίασαν ν' ἀσφαλισθῶσιν εἰς τὰ Βέρβενα· οἱ δὲ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ μείναντες εἰς τὰ Δολιανὰ ὡς πρότερον, ἐμάχοντο μετὰ τοῦ Νικηταρᾶ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ 120 Ἑλλήνων.

Ἄλλ' οἱ εἰς Βέρβενα ἀπελθόντες ἐχθροὶ πολιορκήσαν τοὺς εἰς τὴν αὐτὴν Κώμην ἀσφαλισθέντας 2,300 Ἕλληγας, πῆξαντες ἀνωθεν τῶν Βερβένων τὴν σημαίαν των,

κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνθήκειαν (1), οἱ δὲ ἐν Βερβένοις Ἑλληγες ἰδόντες ὅτι οἱ ἐχθροὶ κατέσχον τὴν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν των θέσιν, οὔσαν διὰ τοὺς Ἑλληγας ἐπικίνδυνον, ἄρχησαν νὰ συλλογίζωνται ὡς ἀπηλπισμένοι· δύο δὲ Ἑλληγες παρουσιασθέντες κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τοὺς ἀρχηγούς τοῦ στρατοπέδου τῶν Βερβένων, ὑπεσχέθησαν νὰ φονεύσωσι τὸν σημαιοφόρον Τούρκον, ἐξαιτήσαντες δι' ἀνταμοιβὴν τῆς ἀνδραγαθίας των αὐτῆς ἀνά 2 δεκάρια φυσεκίων, καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ Ἐπισκόπου Βρεσθένης καὶ τῶν λοιπῶν εὐρισκομένων αὐτόθι ἱερέων καὶ κοσμικῶν· εὐθύς δὲ τὰ μὲν φυσεκία καὶ αἱ εὐχαὶ τοῖς ἐδόθησαν, αὐτοὶ δὲ συρθέντες μὲ τὴν κοιλίαν, καὶ ὀπισθεν τῶν πετρῶν διερχόμενοι, διὰ νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τὰ πυροβόλα τῶν ἐχθρῶν, φθάσαντες δὲ καὶ εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον, μὲ πρῶτον πυροβολισμόν ἐφόνευσαν τὸν σημαιοφόρον Τούρκον, συντρίψαντες ἐν ταύτῳ καὶ τὴν σημαίαν· ἐλθὼν δὲ καὶ ἕτερος σημαιοφόρος Τούρκος διὰ νὰ πῆξῃ τὴν σημαίαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἔλαβε τὸν ὅμοιον θάνατον τοῦ πρώτου· τότε οἱ Ὀθωμανοὶ ἐκλαβόντες ὡς σημεῖον καταστρεπτικὸν τὸ νὰ φονευθῶσι ταυτοχρόνως δύο σημαιοφόροι, νὰ συντριφθῶσι δὲ καὶ αἱ σημαῖαι των, ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον ἄρχησαν νὰ ὀπισθοδρομῶσιν· ἡ δὲ Ἑλληγες ἅμα ὅτε εἶδον φονευθέντας καὶ τοὺς δύο σημαιοφόρους Τούρκους, (ἔχοντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἰδίαν πρόληψιν ὅτι βέβαια ἐπρομαντεύετο καταστροφή τῶν Ὀ-

(1) Ἡ ἐπικρατοῦσα συνθήκη μεταξὺ τῶν μαχομένων Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἦτον τοιαύτη· ὅπου ἐπληρώετο ἡ σημαία, ἐκεῖ ἐπλησίαζε καὶ τὸ στρατεύμα.

Θωμανῶν) ὤρμησαν μὲ κραυγὰς καὶ ἀλλαλαγμοὺς κατ' αὐτῶν, κραυγάζοντες μὲ τὴν συνήθη ἐμφύχασίν των· « ἐπάνω τους, ἐπάνω τους, ἀδελφοὶ Ἕλληνες! τοὺς ἐπῆραμε, τοὺς ἐπῆραμε, τοὺς μOURTÁTAIS. » ἐπὶ τούτῳ οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἔβαλαν αὐτοὺς ὡς τὰ πρόβατα ὀπισθεν ἐκ τῶν πλαγίων, ὅτε φθάσαντες ἕως εἰς τὰ Δολιανὰ, συνενωθέντων καὶ τῶν αὐτόθι μαχομένων, ἐτράπησαν ἅπαντες οἱ ἐχθροὶ εἰς φυγὴν· οἱ δὲ Ἕλληνες συνηνωμένοι ὅλοι ὁμοῦ καὶ μετὰ τῶν περὶ τὸν Νικηταρᾶν, ἐφόνευσαν 243 Ὀθωμανοὺς, (τὰ πτώματα τῶν ὁποίων ἔμειναν εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἕκαστος ἐφονεύετο), ἐλαφυραγώγησαν δὲ καὶ τὰ ὅποια ἔφερον οἱ ἐχθροὶ δύο κανόνια, 3. σημαίας, 43 ἵππους, πολεμεφόδια, καὶ πολλὰ ὄπλα ριπτόμενα παρὰ τῶν ἐχθρῶν, συνειθισμένων νὰ ρίπτωσιν αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἔνδαξον ἐκείνην τοῦ Βαλτετζίου μάχην· καὶ οἱ μὲν διασωθέντες ἐχθροὶ ὄλονυκτι ὀδεύοντες εἰσῆλθον εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἠφανισμένοι καὶ κατησχυμένοι, ἐφονεύθησαν δὲ Ἕλληνες εἰς τὴν ἐν Δολιανοῖς καὶ ἐν Βερβένοις μάχην ὁ Ἀναγνώστης Ῥόρης ἐκ Δολιανῶν, καὶ ὁ Γεωργάκης Διγενῆς ἐκ Τζακωνίας^ο ἐτραυματίσθησαν δὲ καὶ 12.

Δύο δὲ τινα βοηθητικὰ μέσα συνέτρεξαν εἰς τὴν μάχην αὐτὴν, ὥστε δὲν ἠφανίσθησαν περισσότερον οἱ Ὀθωμανοί· ἅ. διότι ἐπέπεσε μία βαγδαία βροχὴ μὲ ἀστραπὰς καὶ βροντὰς, καὶ β'. διότι κατέλαβεν αὐτοὺς τὸ σκότος τῆς νυκτός· οἱ δὲ ἐν Βαλτετζίῳ στρατοπεδευμένοι Ἕλληνες πληροφορηθέντες τὴν ἐν Δολιανοῖς καὶ ἐν Βερβένοις τῶν Ἑλλήνων νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν, συνεχάρησαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των Θ. Κολοκοτρώνη

κατὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ πρὸς τὸν Νικηταρᾶν ἀκολούθου
γράμματος (1), ἐμπεριέχοντος τὰ ἐφεξῆς.

» Ἀνιψιέ καπετὰν Νικῆτα χαίροις!

» Ἔως σήμερον δὲν ἔχω γραφὴν σου, δὲν ἤξεύρω τί
» ἔκαμες αὐτοῦ· διὰ τὴν εἰς τὰ Δολιανὰ γενναιότητά σου
» εὐχῆθην, καὶ σὲ ἐπαινέσαμεν ὅλοι· λάβε καὶ ἓνα γράμ-
» μα διὰ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ κάτω Ἀχαγῆ (Ἑρμιονίδος,
» καὶ Τροιζηνίας), καὶ εὐθὺς μὲ ἀνθρωπῶν σου νὰ τὸ στεί-
» λης νὰ διαβασθῆ εἰς ὅλους, καὶ ὅλοι οἱ ὀπλοφόροι νὰ
» εὐγουν, ὅσοι ἔχουν ἄρματα χωρὶς ἄλλο, καὶ νὰ ἔλθουν
» μαζῆ σου κατὰ τὴν πληρεξουσιότητα ὅπου ἔχεις εἰς
» χεῖρας σου, καὶ νὰ πολιορκήσετε καὶ τ' Ἀνάπλι, νὰ βιά-
» λετε νὰ καθαρίσουν καὶ τὰ γεννήματα, καὶ νὰ συνέλ-
» θουν ὅπου ἀνῆκει διὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ τὰς ζωοτρο-
» φὰς τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων μας, χωρὶς νὰ γέ-
» νη τὸ παραμικρὸν κουσουρι· καὶ ὅποιος ἀπ' ἐκεῖνα τὰ
» χωρία δὲν εὐγεί εἰς τὰ ἄρματα, καὶ δὲν θελήσει νὰ κά-
» μῃ τὸ χρέος του, νὰ τοῦ καίῃς τὸ ὀσπῆτιον, καὶ νὰ
» τὸν παιδεύῃς, καὶ νὰ τοῦ πέρνῃς καὶ τὸ πρᾶγμα του, νὰ
» τὸ τρώγουν τὰ αὐτοῦ στρατεύματα· ὁμοίως καὶ αὐτοῦ
» εἰς τὸν κάμπον τοῦ Ἄργους καὶ Ἀναπλίου νὰ κάμῃς
» τὰ ἴδια, ὡς τὸ χρέος σου σὲ διδάσκει, καὶ νὰ ἀκολου-
» θῆς εἰς ὅλα κατὰ τὰς συμβουλάς ὅπου ἐδῶ σὲ ἔκαμα·

(1) Τὸ γράμμα αὐτὸ ἀντιγραφὲν ἐκ τοῦ ἰδίου πρωτοτύπου διὰ χεῖρὸς
τοῦ Ἀναγνώστου Ζαφειραπούλου Ζυγοβυστινοῦ, γραμματεύοντος τότε κα-
ρὰ τῷ Θ. Κολοκοτρώνῃ, παραλάβομεν, τὸ ὅποιον ὡς περιέργου διὰ τὸ ὕψος
τῆς τότε μεταξὺ τῶν πάντων ἐνυπαρχούσης ἀθρότητος, εὐλικρινείας, καὶ
πατριωτισμοῦ, ἐκρίναμεν δίκαιον νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα.

» καὶ διὰ τοὺς τοιοῦτους παραβάτας καὶ ἐναντίους νὰ
 » μοῦ δίνῃς εἰδήσιν, καὶ ἐγὼ ἀπ' ἐδῶ θέλει στείλω νὰ
 » τοὺς παιδεύω κατὰ τοὺς νόμους τοῦ γένους καὶ τῆς
 » πατρίδος, μὲ τρόπον ὅπου μήτε καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἤμπο-
 » ροῦν νὰ συμπεράνουν, καὶ ὡς σοῦ γράφω ἀκολούθησον
 » εἰς ὅλα· τὸν Κύρ Κωσταντῆ Ἀλεξανδρόπουλον ἀσπά-
 » ζομαι ὑγίαινε.

Τὴν 24 Μαΐου 1821.

Στρατόπεδον Τρικόρφων.

Θ. Κολοκοτρώνης.

Μετὰ δὲ τὰς ἐνδόξους συγκροτηθεῖσας μάχας ἐν Βαλ-
 τετζίῳ, ἐν Δολιανοῖς, καὶ ἐν Βερβένοις (1), τὰ εἰς Βαλ-
 τέτζι στρατοπεδευμένα Ἑλληνικὰ στρατεύματα, συνηγ-
 μένα ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Καρυταίνης, Φαναρίου, Λεοντα-
 ρίου, Τριπολιτζᾶς (τὰ ἡμισυ σχεδόν), Ἀνδρούσης, Ἰμλα-
 κίων, Νησίου, μετὰ τῶν Καλαμῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν
 Μανιατῶν, καταλιπόντα τὴν θέσιν τοῦ Βαλτετζίου, κατέσ-
 χον τὴν θέσιν τῶν Τρικόρφων, πλησιεστέρως συστήσαν-
 τα τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς· καὶ οἱ μὲν Λακε-
 δαιμόνιοι, οἱ Μανιάται, οἱ Ἀνδρουσινοὶ, οἱ Ἰμλακιῶται,
 καὶ μέρος Τριπολιτζιῶται ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ ἀγίου Βλα-
 σίου καὶ ἀγίου Νικολάου κατεῖχον τὰς θέσεις ἕως πλη-
 σίον τοῦ Μίτκα· καὶ ἐπὶ κεφαλῆς μὲν 600 Μανιατῶν καὶ
 Καλαματιανῶν ἦσαν ἀρχηγοί, οἱ Κυριακούλης, Γεωργά-

(1) Ὑστερον ἀπὸ τὰς μάχας αὐτὰς, μεσοῦντος τοῦ Ἰουνίου (1821) ἦλθεν
 εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, πληρεξούσιος τοῦ γενικοῦ
 ἐπιτρόπου τῆς ἀρχῆς, ὅστις ὑπεδέχθη λαμπρῶς παρὰ τῶν Ἑλλήνων. τὰ
 περὶ τούτου ἅπαντα ἀφορῶντα τὰς ἐν τῇ Ἑλλάδι πράξεις του, ἐν τῷ οἰκίῳ
 εἰρηματικῶν ἐκτεθῆ διακεκριμένως.

κης, καὶ Ἰω. Π. Μαυρομιχάλιδες, καὶ ὁ γενναῖος Ἡλίας Τζαλαφατῖνος· ὁ δὲ Διονύσιος Μούρτζινος ὁμοῦ μὲ ἄλλους Καπιτάνους Μανιάτας ἔφερον ξεχωριστὸν σῶμα ἐκ Μανιατῶν 350. ἐπὶ κεφαλῆς δὲ 600 Λεονταριτῶν ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Γρηγ. Δικαῖος, καὶ λοιποὶ Καπεταναῖοι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας· ἐπὶ κεφαλῆς δὲ 400 Φαναριτῶν ὁ Νικόλαος Ζαριφόπουλος, ὁ Τζανέτος Χρηστόπουλος, ὁ Ἀθανάσιος Σιόρης ὁμοῦ μὲ τοὺς λοιποὺς Καπετάνους τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας· ἐπὶ κεφαλῆς δὲ 700 Ἀνδρουσινῶν, Ἰμλακιωτῶν, Νησιωτῶν, καὶ Κρουτζοῦκ (Μικρο) Μαναίων ὁ Π. Κεφάλας, ὁ Δημήτριος Παπα Τζόνης, ὁ Μῆτρος Πέτροβας, ὁ Ἀναγνώστης Οἰκονομόπουλος, ὁ Κώστας Μποῦρας καὶ λοιποὶ Καπετᾶνοι τῶν αὐτῶν ἐπαρχιῶν, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ 500 Τριπολιτζιωτῶν ὁ Ἀλέξιος Νικολάου ἐκ Λεβειδίου, ὁ Μπιλίδας, καὶ λοιποὶ Καπιτᾶνοι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ 1200 Λακεδαιμονίων ὁ ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης Θεοδώρητος, ὁ Παναγ. Ἰατράκος, ὁ Ἀντώνιος Κουμουστιώτης, ὁ Πέτρος Μπαρμπιτζιώτης, καὶ λοιποὶ Καπετᾶνοι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ 1500 Καρυτινῶν ὁ Θ. Κολοκοτρώνης (ὅστις καὶ ἀνεγενερίζετο ἀρχηγὸς ὄλων τῶν στρατευμάτων, τὰς ὁδηγίας τοῦ ὁποίου ἤκουον πειθόμενοι καὶ σεβόμενοι οἱ ἐν τοῖς στρατοπέδοις Ἑλληγες) μετὰ καὶ ἄλλων Καπιτάνων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ὁ Δ. Πλαποῦτας μετὰ τῶν Καπιτάνων τοῦ τμήματος τῆς Ἡλιοδώρας ἐπὶ κεφαλῆς 1,200 Καρυτινῶν, οἱ Κανέλος, Νικόλαος, καὶ Δημήτριος ἀδελφοὶ Δελιγιανναῖοι (μετὰ τὴν τοῦ Λάλα διάλυσιν (1), ἐπὶ κεφαλῆς

(1) Ὁ Δημήτριος Δελιγιάννης καὶ Γεώργιος Πλαποῦτας ἐπὶ κεφαλῆς 800.

800 Καρυτινῶν μετὰ καὶ ἄλλων Καπιτάνων, (1) ὁ Σκαλ-
 τζᾶς μετὰ καὶ ἄλλων Καπιτάνων ἐπὶ κεφαλῆς 200 Κε-
 λαβρουτινῶν. ὁ δὲ Νταγρῆς ἐπὶ κεφαλῆς 300. Ἀργείων
 καὶ μέρους Τριπολιτζιωτῶν ἐφύλαττε τὸ ὄρος τῶν Τζι-
 πιανῶν καὶ τῆς Κανδύλλας, ὕστερον δὲ καταβάς εἰς τὴν
 Κώμη τῶν Τζιπιανῶν, ἐπλησίαζε, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ
 ἅπαντα σώματα, βαθμηδόν· ἐπὶ κεφαλῆς δὲ 800 Ἀγιο-
 πετριτῶν (κατ' ἄλλους Τζακόνων) καὶ τοῦ ἡμίσεως ἐξ
 αὐτῶν Τριπολιτζιωτῶν ἦσαν ἀρχηγοὶ ὁ Ἀναγνώστης
 Κονδάκης, ὁ Π. Ζαφειρόπουλος, ὁ καὶ Ἄκουρος (2), ὁ
 Ἀρχιμανδρίτης Ἱεροθέος, ὁμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν Κα-
 πιτάνων τῶν ἐπαρχιῶν, οἵτινες ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν
 Βερβένων καὶ Δολιανῶν μετετέθησαν εἰς τὰς Ρίζας, ὅθεν
 προοδεύοντες βαθμηδόν, βαθμηδόν, ἐπλησίασαν ἕως εἰς
 τὴν θέσιν τῆς Βολιμῆς, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἐπίλοιπα
 στρατεύματα ἐπλησίασαν εἰς τὰ περίξ τῆς Τριπολιτζᾶς
 μετὰ τὴν ἐν Γράνα μάχην. (3) Ἐκαστον δὲ τῶν στρα-

ἦσαν εἰς τὴν Πολιορκίαν τοῦ Λάλα· μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Γ. Πλαπούτα
 ἵσταται εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁ Δ. Πλαπούτας, ὅστις, ἀφ' οὗ οἱ Λαλαῖοι ἔφυγον
 εἰς τὰς Πάτρεις, ἀναχωρήσας μετὰ τοῦ Δ. Δελιγιάννη καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦς
 στρατευμάτων, μεταβάντες εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς, διέμεινον
 ἐκεῖσε μετὰ τῶν λοιπῶν πάντων μέχρι τῆς πτώσεως αὐτῆς.

(1) Εἰς τὸ ἰδιαιτερον τμῆμα θέλουσιν ἐπιτεθῆ κατὰ σειρὰν τὰ ὀνόματα καὶ
 ἐπίθετα ἐκάστου τῶν Ἀρχηγῶν καὶ Καπιτάνων διακεκριμένως, ὅποσοι τότε,
 καθὼς καὶ διὰ πάντα, ὑπῆρχον εἰς κάθε ἐπαρχίαν.

(2) Οἱ Τζακόνες ἐπωνόμαζον τὸν Π. Ζαφειρόπουλον, Ἄκουρον, καθότι
 ἀφ' ἧς ὥρας ἔδραξε τὰ ὄπλα κατὰ τῶν ἐχθρῶν δὲν ἐξῆρσε τὸ γένειόν του
 μέχρι τινος καιροῦ.

(3) Τὸ ὄλον τὴν Τριπολιτζάν πανταχόθεν πολιορκοῦν Ἑλληνικὸν στρα-

τευμάτων αὐτῶν ἐτρέφοντο ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν ἀφ' ἧς ὄρματο διὰ τῆς ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας, ἡ ἐφορίας, συστηθεισῶν τοιούτων εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου εὐθὺς μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς τῶν Ὀθωμανῶν καταδιώξεως, αἱ ὁποῖαι ἐπρομήθευον τὰς τροφὰς καὶ τὰ πολεμεφόδια τῶν στρατευμάτων αὐτῶν, συνάζουσαι ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐπαρχίας των I: εἰς τὰ 10 ἐκ τῶν προβάτων, καὶ τῶν αἰγῶν, τοῦ τυροῦ, τῶν Δημητριακῶν καρπῶν, καὶ τῶν λοιπῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα ἐστέλλοντο τακτικῶς ὅπου ἦτον τοποθετημένον ἕκαστον στρατιωτικὸν σῶμα· καθ' ὅσας δὲ ἐπαρχίας ἡ στρατιωτικὴ δύναμις ἦτον ἀνωτέρα καὶ ἰσχυρωτέρα τῶν ἄλλων, εἰς αὐτὰς ἐγίνοντο καὶ χρηματικοὶ ἔρανοι διὰ τε μετρητῶν, καὶ διὰ καρπῶν, κρεάτων, καὶ λοιπῶν· ἀφ' ὅσας δὲ ἐπαρχίας τὰ προϊόντα δὲν ἐσυνάζοντο, οὔτε δὲ καὶ χρηματικοὶ ἔρανοι ἐγίγνοντο, μὴ ἐχουσῶν τῶν δημογεροντιῶν τὴν ἀπαιτουμένην ἰσχὺν καὶ ἐπιρροὴν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῶν, εἰς αὐτὰς οἱ Δημογέροντες ἐξοικονόμου τὰ ἀναγκαῖα τῶν στρατευμάτων, δανειζόμενοι, ἢ ἐξ ἰδίων των δαπανῶντες· μετὰξὺ ὁμῶς ὄλων τῶν ἄλλων στρατευμάτων οἱ Μανιάται ὄχι μόνον ἐτροφοδοτοῦντο λαμβάνοντες καὶ τὰ ἀναγκαῖα πολεμεφόδια ἐπίσης, ἀλλὰ καὶ

τευμα συνέειτο κατ' ἀρχὰς ἐκ στρατιωτῶν 6,000 περίπου· ἀλλὰ δὲν εὐρίσκειτο πάντοτε μὲ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, καθότι ἐνίοτε μὲν ἠλαττοῦντο οἱ ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας ἐρχόμενοι στρατιωτικοί, ἐνίοτε δὲ ἠϋξάνον· μᾶλλον δὲ ὅταν ἐπλησίαζεν ἡ πτώσις τῆς Τριπολιτζᾶς κακεῖς δὲν γνωρίζει τὸν ἀριθμὸν τοῦ συναθροισθέντος στρατεύματος· λέγεται δὲ, (καὶ ἦτον δυνατὸν) νὰ ἔφθασαν ἕως εἰς τὸν ἀριθμὸν 25,000, ἢ καὶ περιπλέον.

ἐμισθοδοτοῦντο ἀκόμη ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου κατὰ πρότασιν τῶν Ἀρχηγῶν τῆς Μάνης (1).

Αἱ δὲ συγχροτηθεῖσαι τόσον ἐπίσημοι καθὼς καὶ ἀπλαί μάχαι, διαρκούσης τῆς πολιορκίας τῆς Τριπολιτζᾶς, ἐν αἷς ἐγένετο φθορὰ εἰς τε τοὺς Ἕλληνας καὶ Ὀθωμανοὺς εἶναι πολλαί, ἀπαριθμοῦνται δὲ ἐξ αὐτῶν αἱ ἐπισημότεραι. α'. ἡ ἐν τῇ Βλαχοκερασιᾷ, β': ἡ ἐν τῇ Ἀλωνισταίνῃ, γ'. ἡ ἐν Βαλτετζίῳ πρώτη, δ'. ἡ ἐν Λεβειδίῳ, ε'. ἡ ἐν Καρτερολίῳ, ς'. ἡ ἐν Σιλήμνῃ, ζ'. ἡ ἐν Βαλτετζίῳ δευτέρα, ἡ καὶ ἔνδοξος, ἡ'. ἡ ἐν Δολιανοῖς καὶ ἐν Βερβένοις, ἡ ἔνδοξος, θ'. ἡ ἐν Ἀχουρίοις, ι'. ἡ ἐν Λιθουβουνοῖς, ὅπου ἐφονεύθη καὶ ὁ περίφημος Ἀλβανὸς Ἀλιόμπης (περὶ οὗ προαναφέραμεν σελ. 24 (2) ια'. ἡ ἐν ἀγίῳ Σώστῃ, ιβ'. ἡ ἐν Ὀμερτζαουσίῳ ιγ'.

(1) Τὴν περὶ τούτων πραγματικὴν ἀλήθειαν θέλομεν ὀμιλήσει ἐκτενεστέρα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, διὰ νὰ μὴ γίνεται ἄρνησις τοῦλάχιστον ἀπὸ μέρους ἐκείνων, οἵτινες δύνανται νὰ εἴπωσιν ὅτι δὲν λέγομεν τὴν ἀλήθειαν.

(2) Ὁ περίφημος οὗτος Ἀλβανὸς Ἀλιόμπης ἐφονεύθη ἐνδόξως εἰς τὴν ἐν Λιθουβουνοῖς (ἴσσει ἐπιπέδῳ τῆς Τριπολιτζᾶς) συγχροτηθεῖσαν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν μάχῃν (τὴν 18 Ἰουλίου) λαβὼν 4 πληγὰς θανατηφόρους, τὰς ὁποίας ἔχων πάλιν ἐμάχετο, ἕως οὗ τὸν ἐπέτυχον εἰς τὴν κεφαλὴν δύο σφαῖραι καὶ τότε ἔπεσεν ἀπὸ τὴν ἵππου του, ἐφ' ἧς ἦτον ἔφιππος. Ὁ φόνος τοῦ γενναίου καὶ ἀνδρείου τούτου Ἀλβανοῦ εἰς τὴν μνησθεῖσαν ἴσσει ἐγένετο ἀπὸ 18 Ἑλλήνων Τζακάνους, Τριπολιτζιώτας, καὶ Λακεδαιμονίους, οἵτινες ἦσαν ἀποκλεισμένοι εἰς ἓνα χάνδακα, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ ἀνδρειότεροι καὶ ἀξιώτεροι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἦσαν, ὁ ἀτρόμητος Ἡλίας Μπισπίκης, ὁ Ἀθανάσιμος Ἀποστολάρας, καὶ ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀθανασόπουλος ἡ διάσωσις τῶν 18 αὐτῶν

ἢ ἐν Γράνῃ, ἢ ἐπίσημος καὶ λαμπρὰ, ἦτις κατετρόπω-
σε τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἰδ'. ἢ ἐν τοῖς ἀμπελῶσι τοῦ Μουχ-
λί, (1), καὶ ἄλλαι (2), μεταξύ τῶν ὁποίων αὐτῶν ἢ
ἐνδοξωτέρα καὶ ἐπιστημότερα ἐστὶν ἢ ἐν Γράνῃ μάχη
ἦτις ὄχι ὀλίγον κατέθραυσε τοὺς ἐχθροὺς μόνον, ἀλλὰ
καὶ τοὺς ἀπήλπισε· συνεκροτήθη δὲ αὐτὴ κατὰ τὸν
ἐφεξῆς τρόπον.

Μετὰ τὰς ἐνδόξους ἐν Βαλτετζίῳ, καὶ ἐν Δολιανοῖς
μάχαις, τοποθετηθέντων τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων
πλησίον τῆς Τριπολιτζᾶς, ὡς προεῖρηται, ὁ Θ. Κολο-
κοτρώνης περιεφέρετο μὲ πολὺν περισσοτέραν ἐλευθερίαν
παρατηρῶν ὅλα τὰ στρατόπεδα, καὶ δίδων εἰς αὐτὰ
τὰς ἀναγκαίαις ὁδηγίας, καθ' ὅσα τὰ στρατιωτικὰ χρέη.

Ἑλλήνων ἐστάθη ὁ θάνατος τοῦ Ἀλιέμπεη, ἄλλως δὲ ἤθελον συλλάβει οἱ
ἐχθροὶ πάντας αὐτοὺς ζῶντας, διότι καὶ τὰ φυσικὰ τῶν εἶχον ἐλπί-
ψει, καὶ ἐπομένως διότι ἡ θέσις ἦτον πεδινή, καὶ τελευταῖον διότι δὲν
ἦτον δυνατὸν ὡς ἀντιπαρακαχθῆσθαι ἐναντίον τόσοῦ ἐχθρῶν ἰππέων καὶ
πεζῶν, ὑπερβαλλόντων χιλιάκις τὸν ἀριθμὸν τῶν 18 αὐτῶν, καὶ ὡς ἐκ-
τούτων ἦτον ἀδύνατον νὰ διασωθῇ κανεὶς ἐξ αὐτῶν.

(1) Αἱ κατὰ τὰ Αχούρια, Λιθοβούρια, Ἅγιον Σώστην, Ὀμῆρ-Τζαούσι,
καὶ Ἀμπελώνας τοῦ Μουχλί συγκροτηθεῖσαι πέντε αὐταὶ μάχαι ἀποδίδονται
ἰδίως εἰς τὰ στρατεύματα τῶν Τριπολιτζιωτῶν καὶ Ἀγιοπετριτῶν (Τζακώ-
νων)· ἐν ταῖς μάχαις δὲ αὐταῖς ἐφάνε υσαν ὄχι ὀλίγους ἐχθροὺς, μόνου 18
Ἑλλήνες, ὡς προεῖπομεν, εἰς τὰ Λιθοβούρια, καὶ 15 εἰς Ὀμῆρ Τζαούσι ἠρί-
στευσαν ὄχι ὀλίγον, μ' ὅλου ὅτι αἱ θέσεις αὐταὶ ἦσαν πεδιναὶ, καὶ οἱ Ὀθω-
μανοὶ πεζοὶ τε καὶ ἰππεῖς ἐπέπεσον ἐπ' αὐτοὺς, μὴ ἔχοντας δι' ὅλου
ἰππικόν.

(2) Παραλείπονται οἱ γενόμενοι ἐξωθεν τῆς Τριπολιτζᾶς διάφοροι ἀκρο-
βολιτμῶν συνεχῶς.

τὸν ὑπηγόμενον, τὴν δὲ 20 Ἰουλίου (1821) περιερχόμενος κατὰ τι μέρος τῆς θέσεως τοῦ Ἀγίου Σώστη καὶ τοῦ Μίτκα, ἐνέκρινε (μεθ' ὧν ἄλλων στρατιωτικῶν εὐρέθησαν πλησίον του) νὰ γείνη εἰς χάνδαξ ἀπέναντι τῆς θέσεως τοῦ Μίτκα, ἀπέχοντος 3 | 4 μακρὰν τῆς Τριπολιτζᾶς· ἀφ' οὗ δὲ ἐνεκρίθη νὰ γείνη ἡ Γράνα ἐκεῖσε, ὡς εἰς θέσιν κατάλληλον, διέταξε τὸν Νταγρὲν νὰ συνάξῃ ἀνευ ἀργοπορίας τοὺς κατοίκους τῶν Κωμῶν ἐκείνων μὲ ἀξίνας, πτυάρια, καὶ σκαπτῆρας, καὶ οὕτω νὰ ἀποπερατώσῃ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος χάνδακα (τὴν Γράναν) ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, προσδιορίσας ἐν ταύτῳ τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος αὐτοῦ· ἔθεν καὶ καθ' ἃς ἔλαβεν ὁ Νταγρὲς ὁδηγίαν παρὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἐτάχυνε τὴν ἐργασίαν αὐτὴν, ὥστε ἐντὸς 5 ἡμερῶν διαστήματος ἐτελειοποιήθη ὁ χάνδαξ.

Τὴν δὲ 29 Ἰουλίου οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς Τριπολιτζᾶς στενοχωρημένοι ἀπὸ τρόφιμα, ἐξῆλθον διὰ νυκτὸς, σχηματίσαντες ἐν σῶμα συγχείμενον ἐκ τριῶν περίπου χιλιάδων ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ συνάξωσι τρόφιμα· ἐν δὲ τῇ ἐξόδῳ αὐτῶν (σελήνης φωταυγοῦς οὔσης τὴν νύκτα ἐκείνην) ἰδόντες τὴν Γράναν, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν ὅτι ἦσαν παγίς, ἥτις ἔμελλε νὰ στραφῇ κατὰ τῆς κεφαλῆς των, ἔλεγον ἐν τῷ μεταξύ των· « οἱ ἀνόητοι Γκιαβού- » ριδες ἀπὸ τῶρα χωρίζουν τὰ σύνορα τῆς διανομῆς » τῆς γῆς », καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐγένεον. Τὴν δὲ 10 Αὐγούστου ἐξελθόντες πάλιν πλείονες τῶν 5,000 πεζοὶ τε καὶ ἵππεῖς διὰ νὰ συνάξωσι τροφάς, καὶ περιφερόμενοι εἰς τὰς Κώμας τῆς πεδιάδος, ἔφθασαν καὶ ἕως εἰς τὴν Κώμην Λουκᾶ ὀνομαζομένην, ἀπέχουσαν τῆς Τριπολιτζᾶς 4 ὥρας, καὶ ἐσύναξαν τροφάς, συγχειμένους

ἐξ 800, καὶ περισσοτέρων φορτηγῶν ζώων. Οἱ δὲ ἐν
 Τρικόρφοις στρατοπεδευμένοι Ἕλληγες ἰδόντες ὅτι ἡ
 τῶν ἐχθρῶν ἐπιστροφή ἐγίγνετο ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ
 Μίτκα, πλησίον τῆς δι' αὐτοὺς στημένης παγίδος (τοῦ
 χάνδακος), πάραυτα διὰ διαταγῆς τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ
 τῶν λοιπῶν κατέλαβον τὴν Γράναν, εἰσελθόντες ἐντὸς
 αὐτῆς διὰ νὰ μὴ φαίνωνται, ἥτις ἐγένευσεν ἐν ἀκαρεῖ
 ἀπὸ τοὺς Ἕλληγας, τοὺς ὁποίους οἱ ἐχθροὶ μὴ βλέπον-
 τες, ἅμα ἔφθασαν 30 βήματα μακρὰν αὐτῆς, εἶδον πα-
 ρὰ πᾶσαν ἐλπίδα πῦρ ὡς κεραυνὸν κατεπάνω αὐτῶν,
 οἷτινες ἔμειναν εὐθὺς ὡς νεκρωμένοι μὴ γνωρίζοντες
 τί νὰ κάμουν, καθότι ἐὰν ἤθελον νὰ στρέψωσι τὰ ὀπί-
 σθιά των, οἱ Ἕλληγες τοὺς ἐφόνευον, ἐὰν δὲ πάλιν
 ἤθελον προχωρήσει κατὰ μέτωπον τῶν Ἑλλήνων ἔμ-
 προσθεν, τότε ἦτον ὁ ὀλεθρὸς των πολὺ μεγαλύτερος·
 στενοχωρημένοι λοιπὸν ἐκ πάντων (κατὰ τὴν παροιμίαν
 « ἐμπρὸς βαθὺ, καὶ πίσω ρεῦμα ») ἀπεφάσισαν νὰ δια-
 βῶσιν ἐμπρὸς, ἀλλ' οἱ μὲν πεζοὶ ἐξ αὐτῶν ἔτρεχον
 ἀπὸ τὸ κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ Μίτκα μικρὸν τι μέρος,
 ὅπου δὲν ἦτον χάνδαξ, οἱ δὲ ἵππεῖς ἐξηπλωμένοι ὄντες
 ἔφθασαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ χάνδακος, οἱ ὅποιοι περιο-
 ρισθέντες ἀπὸ τὸν χάνδακα καὶ ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ στρα-
 τεύματα, κτυπῶντες τοὺς ἵππους των, ἐπήδων ἄνωθεν
 τῶν εἰς τὸν χάνδακα ὄντων Ἑλλήνων, οἷτινες ἀφοῦ
 τοὺς ἐφόνευον ἐξῶθεν τοῦ χάνδακος, ἐπλήρωσαν τὸ
 χρέος των καὶ εἰς ὅσους ἐδύναντο, ὅταν αὐτοὶ ἔφθανον
 νὰ πηδήσωσι τὸν χάνδακα διὰ τὴν στενότητα τοῦ πλά-
 τος αὐτοῦ· ὥστε ἐὰν τὰ χῶματα τοῦ χάνδακος ἤθελον
 ἦσθαι ὅλα ἐρριμμένα κατὰ τὸ μέρος τῆς Τριπολιτζᾶς,
 ἀδύνατον ἦθελεν εἶσθαι εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὸ νὰ πηδῶσιν

ἄνωθεν τοῦ χάνδακος με τοὺς Ἴππους των, ἣ ἐξ ἐναντίας ἐὰν ὁ χάνδαξ ἤθελεν ἦσθαι πλατύτερος ἀφ' ὅσον ἦτον, ἤθελον ἐμποδίζεσθαι ὅλως δι' ὅλου τοῦ πηδήματος, καὶ οὕτω κανεῖς ἐξ αὐτῶν διασωθεῖς, δὲν ἤθελεν εἰσελθῆ εἰς τὴν Τριπολιτζάν, τοῦλάχιστον διὰ ν' ἀναγγεῖλη καὶ νὰ βεβαιώσῃ τοὺς Ὀθωμανοὺς τὸ διατρέξαι εἰς τὴν σκητὴν αὐτὴν· ἀλλὰ μ' ὅλην τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτοὺς φυσικῶς εὐκολίαν τοῦ νὰ πηδῶσιν ἔφιπποι τὸν χάνδακα, μ' ὅλα ταῦτα οἱ Ἕλληνες ἐφόνευσαν πλείονας τῶν 800 αὐτῶν ἐχθρῶν χωρὶς ν' ἀφίσωσι νὰ διέλθῃ οὔτε κἄν ἐν ζῶον φορτηγὸν ἐκ τῶν, ὅσα οἱ ἐχθροὶ ἔφερον φορτωμένα ἀπὸ τροφᾶς, ἀλλ' ἅπαντα τὰ ζῶα καθὼς καὶ αἱ τροφαὶ ἔμειναν εἰς τοὺς Ἕλληνας· καὶ ὄχι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ αἱ σημαῖαι τῶν ἐχθρῶν, καὶ πλουσιώτατα καὶ λαμπρὰ ὄπλα τῶν φονευθέντων, καὶ πλήθος ἀκόμη ἄλλων, τὰ ὅποια οἱ ἐχθροὶ διεσχόρπιζον ρίπτοντες, κατὰ τὸν ἐν Βαλτετζίῳ τρόπον.

Ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, μάχη διήρκεσεν ὄχι πλέον τῶν 3 ὥρῶν διαστήματος με τὴν ὠφέλειαν τῶν Ἑλλήνων, λαφυραγωγησάντων πολλὰ τῶν ρηθέντων εἰδῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς 765 ζῶα, ἐκτὸς τῶν φονευθέντων ζῶων διαρκούσης τῆς μάχης· ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν πληρωθέντων ἐχθρῶν καίτοι ἀγνοεῖται, μ' ὅλα ταῦτα (κατὰ τὰς δοθείσας πληροφορίας) ὑπερέβη πλέον τῶν 600. Ἐντοσοῦτω οἱ Ἕλληνες τόσον ἀπὸ τὰς ἐν τῷ Βαλτετζίῳ ἐν Δολιανοῖς, καὶ ἐν ἄλλοις μέρεσι τῆς Τριπολιτζᾶς συγκροτηθείσας μάχας, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν πτωσιν τῆς Μονεμβασίας, τοῦ Νεοκάστρου, τῆς Κορίνθου, καὶ τοῦ Ναυπλίου, ἀπολαύσαντες ἀρκετὰ, καὶ λαμπρὰ ὄπλα, καθὼς καὶ χρήματα, καὶ ἄλλα πολύτιμα λάφυρα

ἀπορρίψαντες τὰς σιδηρὰς λόγχας, περὶ τῶν πρῶτων
 φέραμεν. Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ μετὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβον
 Θρασύτιν ἐν τῇ Γράνῃ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐφθασαν εἰς
 τὴν Τριπολιτζάν, ὅπου εὗρον ἄλλιν βοῶς, ὄδουρους,
 καὶ κλαυθμούς ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τῶν φονευθέντων
 καὶ πληγωθέντων ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, αἱ βοαὶ τῶν
 ὁποίων ἤκουοντο ἕως εἰς τὰ Τρίκορφα· αὐτὴ δὲ ἡ τῆς
 ἐν Γράνῃ μάχης ἐκστρατεία τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Τρι-
 πολιτζᾶς ἐστάθη ἡ τελευταία, ὕστερον ἀπὸ τὴν ὁποίαν
 ἀπηλπίσθησαν πλέον, ἔχοντες καὶ ἔλλειψιν τροφῶν, καὶ
 ἀφ' ἑτέρου μὴ βλέποντες οὐδέν τι ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἤλ-
 πιζον νὰ τοῖς προφθάσῃ πανταχόθεν βοήθειαν.

Ἀπελπισθέντες δὲ κατὰ πάντα ὡς ἐκ τούτων, ἔλα-
 βον μέτρον νὰ διαπραγματεύωνται μετὰ τῶν Ἑλλήνων,
 καὶ νὰ κολακεύωσιν αὐτοὺς πολυειδῶς, ὥστε πολλοὶ
 ἐξ αὐτῶν συνεννοούμενοι πρῶτον μετὰ τῶν Ἑλλήνων,
 ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ Φρουρίου, καὶ συνωμίλουν περὶ συμ-
 βιβασμοῦ καὶ τῆς ἀπὸ τὴν Τριπολιτζάν φυγῆς των·
 τὸ κυριώτερον ὅμως ἦτον διὰ νὰ λαμβάνωσι τρόφιμα
 καὶ νὰ θεραπεύωσι τὴν ἀνοικονόμητον δυστυχίαν τῆς
 πείνας των. Μεταξὺ τῶν λαυβανόντων συνεντεύξεις
 Ὀθωμανῶν μετὰ διαφόρων Ἑλλήνων, ἦτον καὶ ὁ Κα-
 δράγας Τράστας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του (πρῶτοι Ζορ-
 μπάδες τῆς Τριπολιτζᾶς), οἵτινες ἔλαβον συνέντευξιν
 μετὰ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἱεροθεοῦ Ἀθανασοπούλου,
 ὅστις ἐπέπληρτεν αὐτοὺς διότι δὲν ἔκαμαν καμμίαν κα-
 τὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθίαν ἀπὸ τὰς συνήθεις ἐκεῖνας
 τὰς ὁποίας ἔπραττον ἐπὶ Τουρκοκρατείας· ἐκεῖνοι τῷ
 ἀπήντησαν ὅτι τοσάκις ἀπεφάσισαν οἱ δυνατώτεροι τῶν
 Ὀθωμανῶν νὰ φονεύωσι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα

των, ἔπειτα γὰ ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἢ
 ν' ἀφανίσωσι τοὺς Ἑλληνας, ἢ ν' ἀφανισθῶσιν αὐτοὶ
 ὅλως διόλου παρὰ τῶν Ἑλλήνων· ἀλλὰ μόνον τὸ ἐπὶ
 τῆς Κορυφῆς τῶν Τρικόρφων Ταμπούρι (προμαχῶν)
 τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη τοὺς ἐμπόδισε, καθότι τὸ ἐνό-
 μιζον ὡς ἀπόρθητον, καὶ οὕτω δὲν ἐτόλμησαν γὰ προ-
 χωρήσουν εἰς τὸν ὁποῖον πολλακίς ἐμελέτησαν σκο-
 πόν,

Μετὰ δὲ τὴν ἐν Γράνη συμβᾶσαν μάχην ἐξέλιπον
 ἀπὸ τοὺς ἐν Τριπολιτζᾷ Ὀθωμανοὺς καὶ αἱ τροφαί (1),
 πολλὰ ὀλίγαι δὲ μόνον εὐρίσκοντο εἰς ὀλίγους τινάς,

(1) Μία τῶν μεγαλύτερων μωριῶν καὶ ἀνοητιῶν τῶν Ὀθωμανῶν ἐστάθη
 τὸ γὰ μὴ λάβουν ἀπ' ἀρχῆς μέτρον ν' ἀποβάλωσι ἐκ τῆς Τριπολιτζᾶς τοὺς
 μείναντας ἐν αὐτῇ κατοίκους Ἑλληνας, ὅσοι δὲν ἐδυνήθησαν γὰ φύγωσι
 καθῶς καὶ ὅλους ὅσοι εὐρέθησαν διακρηροὶ πάροικοι καὶ ξένοι, ἢ διανοή
 τῶν ὀπίσθων αὐτῶν ἐβλάψε τοὺς Ὀθωμανοὺς ὄχι ὀλίγον, καθότι οἱ περὶ αὐτῶν
 ὁ λόγος, Ἑλληνας διὰ γὰ διατηρήσωσι τὴν ὑπαρξίν των προσεκολλῶντο εἰς
 τοὺς δυνατωτέρους τῶν Ὀθωμανῶν, κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς Ἀλβανοὺς, οἵτινες
 βιαζόμενοι ἀπὸ τε φιλανθρωπίαν καὶ φιλοτιμίαν, διένειμον εἰς αὐτοὺς με-
 ρίδας ἐκ τῶν ὀπίσθων εἶχον αὐτοὶ τροφῶν, ὑπερβαίνοντες τὸν ἑαυτῶν τῶν μὲ
 τὴν βαθμίδου ὀλιγίστους. Ἐκτὸς τούτου τοὺς ἐβλάψεν ὄχι ὀλίγον, (τὸ
 ὁποῖον ἦτον καὶ τὸ μεγαλύτερον) τὸ, ὅτι ὅσα σχεδὸν πρητοίμαζον οἱ
 Ὀθωμανοὶ δι' ὅλας τὰς ὁποίας ἔλαβον κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκτρηκτείας, τὰ
 περὶ τῆς ἐλλείψεως τῶν τροφῶν, καὶ ὅλα ὅσα ὑπέπερον διακρηροὺς στε-
 νοχωρίας· οἱ ἐντὸς τῆς Τριπολιτζᾶς διαμένοντες Ἑλληνας εἰδοποιῶν
 ἅπαντα μὲ τὸν πλέον δυνατώτερον καὶ προσεκτικώτερον τρόπον εἰς τοὺς
 ἔξω πολιορκητὰς Ἑλληνας, οἵτινες ἐξ αὐτῶν ὀδηγούμενοι, ὄχι μόνον ἐλάμ-
 βανον ὑπὲρ ἑαυτῶν σωτήρια μέτρα, ἀλλὰ καὶ ὅλον ἐν προόδουσαν τόσον
 εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς, ὅσον καὶ εἰς κάθε σκοπὸν ἀφορῶντα
 τὸν ὀλεθρὸν τῶν ἐχθρῶν.

οὶ δὲ περισσότεροι ἐδοκίμαζον τὴν τρομερωτέραν ἰστενοχωρίαν τῆς ἀπελπισίας· ἀλλ' οἱ μετὰ τοῦ Κεχαγιάμπεη ἐλθόντες Ἄλβανοὶ στενοχωρηθέντες περισσότερο τῶν ἄλλων, προέλαβον τὸ νὰ διαπραγματεύωνται συνθήκας μετὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς Τριπολιτζᾶς, καὶ οὕτω συνεννοήθησαν μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη κατὰ πρῶτον, δόντες ὅλα τὰ πιστὰ τῆς ὑπάρξεώς των εἰς αὐτόν· ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν παρεδέχθησαν τὴν πρότασίν των, ὑποσχεθέντες νὰ χορηγήσωσι εἰς αὐτοὺς τὴν δίοδον ἐλευθέραν διὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των ἀβλαβεῖς· ἐπειδὴ ὁμως καθυστέρουν τοὺς μισθοὺς αὐτῶν οἱ Ἄλβανοὶ, παρεβίασαν τὸν Κεχαγιάμπεη καὶ τὸν Καϊμακάμην διὰ νὰ ἀποδώσωσι τοὺς μισθοὺς των, ἢ ποσότης τῶν ὁποίων ἀνέβαινεν εἰς γρόσια 2,000,000, τὰ ὁποῖα ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον διὰ νὰ τοῖς μετρηθῶσιν, οἱ δυνατώτεροι τῶν Ἄλβανῶν ἐφοπλισθέντες τελευταῖον εἰσῆλθον εἰς τὸ Παλάτιον, καὶ διὰ τῆς βίας ἔλαβον τοὺς μισθοὺς των συγκεκλιμένους ἀπὸ διάφορα ἀργυρᾶ, χρυσᾶ, καὶ ἄλλα πολύτιμα εἶδη τοῦ Παλατίου, ἢ ἀξία τῶν ὁποίων κατ' ἐκτίμησιν ἀνέβη τὴν ποσότητα 1,000,600 γροσίων καὶ οὕτως ἠσυχάσαντες πλέον οἱ Ἄλβανοὶ, προεχώρησαν εἰς πλατυτέρας μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη συνεντεύξεις, ἀφορώσας τὴν ἔξοδον αὐτῶν.

Εἰς τὰς προτάσεις αὐτὰς τῶν Ἄλβανῶν τοῦ νὰ ἐξέλθωσι δηλαδὴ ὀπλοφόροι μὲ τοὺς ἵππους καὶ μεθ' ὅλων τῶν ἀποσκευῶν των, συγκατένευσαν οἱ Ἕλληνες, τῶν ὁποίων ἡ συγκατένευσις αὐτῇ ἀπέβλεπε μᾶλλον διὰ ν' ἀδυνατήσωσιν οἱ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ μένοντες ὀλι-

γώτεροι καὶ ἀδυνατώτεροι, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἐν τούτοις ἡ συνθήκη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν πραγματοποιηθεῖσα ὑπεγράφη παρὰ πάντων τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ ὄλου τὴν Τριπολιτζάν πολιορκουντος Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν, καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ Ἀλβανοὶ μὴ δίδοντες τὰ πιστὰ εἰς ἄλλον τινα παρὰ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, ἐξητήσαντο παρ' αὐτοῦ καὶ ἔλαβον ὀμήρους (βεχέμια), τὸν Χριστάκην Ἰωάννου Κολοκοτρώνην ἀνεψιόν του, τὸν ἐξ Ἀλωνισταίνης Βασίλειον Δημητρακόπουλον (τὸν καὶ Τουρκοβασίλην) ὡς πιστὸν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, δόντες καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ μέρος των ὀμήρους τὸν Χαϊραδὴν Ἄγα, καὶ ἓνα Χωντζάν (διδάσκαλον, ἡ ἱερέα των), καὶ οὕτως ἠτοιμάζοντο διὰ τὴν ἐξοδὸν των.

Ἄλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς Τριπολιτζᾶς ἐπροσπάθουν παντοειτρόπως νὰ πείσουν τοὺς Ἀλβανούς διὰ νὰ μένωσι μετ' αὐτῶν, νὰ γείνη δὲ καὶ ἡ συνθήκη ὡς ἐξ ἑνὸς μία δι' ὄλους τοὺς Ὀθωμανούς, ὥστε νὰ ᾔηαι συνηνωμένοι καὶ δυνατοὶ διὰ κάθε ἐνδεχομένην τελευταίαν ἀπελπισίαν (1). Τούτων δ' οὕτω διατρεχόντων,

(1) Κατ' ἐκείνας τὰς ὥρας ἐνέκριναν νὰ ἀναβιβάτωσι αἰκ τοὺς ζῶντας Ἀρχιερεῖς καὶ Προστώτας ἀπὸ τὴν φυλακὴν εἰς ἓνα κοιτῶνα τοῦ Παλατιοῦ ἐπάνω, τοὺς ὁποίους καὶ ἀνεβίβασαν (τὴν 4. Σεπτεμβρίου), ἀλλὰ, τίς ἐδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Προστώτες τῆς Πελοποννήτου, οἵτινες ἦσαν ἄνθρωποι καὶ οὐκ ἄνθρωποι, καὶ οἵτινες ἐκ μόνης τῆς μορφῆς διεκρίνοντο, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος των ἐφαίνοντο ὡς σκελετὰ, ἡ ξύλα μελαινὰ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὑπέφερον ἐν τῇ δυσώδει ἐκείνῃ φυλακῇ οἰατρικῶν κοκοπαθειῶν;

οἱ Ὀθωμανοὶ ἐν γένει φθάσαντες εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπελ-
 πισίαν ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν τροφῶν, ἐθρηνολόγουν
 μὲν ἐλευσιολογοῦντες τὴν κατάστασίν των, ἀλλὰ μεταξὺ
 τῶν συνεντεύξεων καὶ συνεδριάσεών των κανεῖς ἐξ αὐ-
 τῶν δὲν ἐτόλμα νὰ προτείνῃ περὶ συμβιβασμοῦ μεταξὺ
 Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν, ὡς νὰ ἤθελε πράξῃ τὸ με-
 γαλλήτερον ἀνόμημα εἰάν τις ἤθελε προτείνῃ συμβιβα-
 σμὸν ἢ συνθήκην μετὰ τῶν Ἑλλήνων· φοβούμενοι δὲ
 ἀφ' ἐτέρου καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου εἰάν ἤθελον
 διαπραγματευθῆ συνθήκας, ἐνήργησαν τελευταῖον ἐκ
 τοῦ πλαγίου τὰς Ὀθωμανίδας, αἵτινες συναθροισθεῖσαι
 ἀφ' ἐκάστης ἡλικίας περίπου τῶν 3,000, ἐπαρουσιά-
 σθησαν (τὴν 6 Σεπτεμβρίου) εἰς τὸ Παλάτιον, κατα-
 κραυγάζουσαι νὰ γείνη συμβιβασμὸς μετὰ τῶν Ἑλλή-

ποία θεὶ ψυχὴ ἐδύνατο νὰ θεωρήσῃ τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν
 εἶχον φθάσει, καὶ νὰ μὴ θρηνήσῃ ἐλευσιολογοῦσα αὐτούς; μήπως μετὰ
 τὴν ἀπὸ τῆς φυλακῆς ἐξοδόν των εἶχον Ἰατροὺν νὰ τοὺς ἐπισκεψθῆ, ἢ νὰ
 τοὺς ὀδηγήσῃ διὰ τὴν προφύλαξιν τῆς υἰγείας των; ἢ μήπως εἶχον τὰ
 ἀναγκαῖα τρόφιμα; μόλις εὐρέθη μία ὄρνις τὴν ὁποίαν ἔχρησάντες διὰ
 γρόσια 75, δραχ. 30, ἔπιον ὀλίγον ζωμὸν ἐξ αὐτῆς ἀλλ' αὐτὸ ἠφάνισε
 τὴν υἰγείαν των περισσότερον· μόνου δὲ τοῖς ἐχρηρήσαντο ἐνδύματα, καὶ
 ἀπέβαλον τὰ ὁποῖα ἔφερον ἐπὶ τῶν σωμάτων των ῥυπαρὰ καὶ δυσώδη
 μὲ τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐνδεδυμένοι ἐξ ὀλοκλήρου μῆνας ἐν τῇ φυλακῇ, φέ-
 ροντες καὶ ἐπὶ τῶν τραχήλων των ἀλυσι βαρυτέραν τῶν 270 ὀκάδων,
 ὥστε καὶ οἱ τράχηλοί των ἦσαν ὡς ἐκ τούτου καταπεπληρωμένοι. Ἀφ'
 ἐτέρου δὲ οὔτε οἱ Ὀθωμανοὶ εἶχον κανὲν εἶδος τροφῆς, ἢ καὶ ἄλλα μέσα
 διὰ νὰ τοὺς ὑπεραπτίσωσι, καθότι καὶ ἀπὸ αὐτοῦ εἶχε ἐλείψει αἱ
 τροφαί, καὶ ἔτρωγον ἵππους, ὄνους, ἡμίονους, κατακτείναντες ἀκόμη νὰ
 φάγωσι τοὺς σκύλλους, καὶ γάτας, κτλ.

νων, διότι ἤθελον ἀπωλεσθῆ ἄλλως τόσαι ψυχαὶ ἀπὸ τὴν πείναν, καὶ ὅτι αὐταὶ ἔδιδον λόγον εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν Βασιλέα των εἰς ἐναντίαν περίστασιν, καθότι (ἐφ' ὧναζον) ἦτον ἄδικον νὰ ἀφανισθῶσι τόσαι ψυχαὶ, τὸ ὁποῖον οὔτε ὁ Θεός, οὔτε ὁ Βασιλεὺς των ἤθελεν ὑποφέρει ἐπὶ τῶν κατακραυγῶν τῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος, Ὁθωμανίδων συνελθόντες ὅλοι οἱ πρόκριτοι τῶν Ὁθωμανῶν εἰς τὸ Παλάτιον, καὶ ἐκλαβόντες ὡς εἶδος φετφᾶ (δικαστικοῦ ἐπιχειρήματος) τὴν κατακραυγὴν τῶν γυναικῶν, διὰ νὰ μὴ ἦναι ὑπεύθυνοι ἐγκλήματος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Βασιλέως των, ἀπεφάσισαν μὲν νὰ κάμωσι συμβιβασμὸν, ἀλλ' ἐπροσκάλεσαν τὸν Γραμματέα τοῦ Διερμηνέως Γ. Σκαλίδην, τὸν ὁποῖον διώρισαν καὶ ἔγραψεν ἀπὸ μέρους τῶν Ἀρχιερέων καὶ προεστώτων πρὸς τοὺς ἔξω πολιορκητὰς πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικούς κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον.

« Ἀδελφοί, καὶ ἄλλην φορὰν σᾶς ἐγράψαμεν καὶ σᾶς
 » ἐσυμβουλευσαμεν διὰ νὰ ἔλθετε εἰς ἑαυτοὺς νὰ γνω-
 » ρίσετε τὸ σφάλμα σας νὰ ἀποθέσετε τὰ ὄπλα, καὶ νὰ
 » ζητήσετε τὸ ἔλεος τοῦ πολυχρονίου ἡμῶν Βασιλέως,
 » καὶ δὲν μᾶς ἠκούσετε, ἀλλ' ἐπῆρεν ὁ νοῦς σας ἀέρα,
 » καὶ τυφλοῖς ὄμμασι τρέχετε εἰς τὸν ὄλεθρον τοῦ ἑαυ-
 » τοῦ σας, καὶ τῶν λοιπῶν ἀνοήτων. Ἡ τουρκία ἐ-
 » ξουσιάζει τὰ δύο τρίτα τοῦ κόσμου, καὶ συλλογι-
 » σθήτε το καλὰ, διότι καὶ εἰς τὴν Σερβίαν ἐκίνησαν
 » μίαν τοιαύτην ἀποστασίαν, ἀλλ' ἐπωλήθησαν αἰχμά-
 » λωτοι ἀπὸ 30 γρόσια ὁ καθ' ἕνας καὶ τέλος ἐπιθυ-
 » μούμεν νὰ μάθωμεν τί ζητεῖτε εἰς τὴν κατάστασιν
 » ὅπου ἐκατήντησαν τὰ πράγματα ».

Ἀπὸ ταῦτα καὶ ἄλλα γραφέν παρὰ τοῦ Γ. Σκαλίδου

κατὰ προτροπήν τῶν Ὀθωμανῶν ἐν ἐκτεταμένον γράμμα, ὑπογραφὴν δὲ παρὰ τῶν Ἀρχιερέων καὶ προεστῶτων (μὲ ὄλην αὐτῶν τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν), ἐρρίφθη ἔξω ἀφ' ἑνὸς μέρους τοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον λαβόντες εἰς χεῖρας οἱ πολιορκηταὶ καὶ ἀναγνόντες, ἀπήντησαν πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ προεστῶτας μὲ τέσσην πολλὴν σκληρότητα, διὰ τὴν ἀποδείξωσιν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ὅτι οἱ φυλακισθέντες Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ προεστῶτες δὲν ἐγνώριζον παντάπασι τὰ περὶ τῆς ἀποστασίας, καὶ ὅτι μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἦσαν σύμφωνοι μὲ τὰ φρονήματα τῶν Ὀθωμανῶν, περιμένοντες ἀκόμινὰ τοὺς ἀπάτήσωσι διὰ τὴν νὰ κύψωσι τὸν αὐχένα πάλιν εἰς τὸν Ὀθωμανικὸν καὶ τυραννικὸν ζυγὸν καὶ κατ' ἐκείνην τὴν τελευταίαν στιγμὴν) εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ γράμματός των ἔλεγον « Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καὶ ἀδελφοί, καμμίαν ἄλλην ἀπόφασιν δὲν ἔχομεν εἰ μὴ, ὅτι οἱ Τοῦρκοι νὰ μᾶς δώσουν τὰ ἄρματα, καὶ νὰ τοῖς χαρισθῇ ἡ ζωὴ των, καὶ νὰ τοὺς στείλωμεν ὅπου συμβιβασθῶμεν ».

Ἐπὶ τούτῳ οἱ Ὀθωμανοὶ διέταξαν ἐκ δευτέρου τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ προεστῶτας, καὶ ἔγραψαν πρὸς τοὺς πολιορκητάς, ὅτι τὰ τοιαῦτα δὲν γίνονται ἄλλως, εἰμὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ συνέλθουν καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν, καὶ νὰ ἐμιλήσωσι περὶ συμβιβασμοῦ, τὴν ὁποίαν αὐτὴν πρώτασιν παρεδέχθησαν οἱ Ἕλληες· ὅθεν οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ διώρισαν εὐθὺς μίαν τετραμελῆ ἐπιτροπὴν συγχειμένην ἀπὸ τὸν Μπινᾶ Ἐμίνην, τὸν Τερτὲρ Κεχαργιάν, τὸν Νακίπ Ἐφέντην (ἓνα τῶν περὶ Καϊμακάμην), καὶ τὸν Σιέχ Νετζίπ Ἐφέντην, πρὸς αὐς ἔδωκαν ἓνα κατάλογον συνθήκης ἐμπεριέχοντα τὰ ἐφεξῆς ἄρθρα.

α. Οἱ Ἕλληγες νὰ φέρουν 15 πλοῖα εἰς τοὺς μύλους τῆς Ναυπλίας, ὥστε δι' αὐτῶν οἱ Ὀθωμανοὶ θαλασσοπορήσαντες ν' ἀποβῶσιν εἰς τὴν Σμύρνην.

β. Νὰ καταβῶσιν οἱ Ὀθωμανοὶ ἕως εἰς τοὺς ρηθέντας μύλους ὀπλοφόροι, ἢ τοῦλάχιστον 1000 ἐξ αὐτῶν.

γ. Νὰ δώσωσιν οἱ Ἕλληγες εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τρεῖς χιλιάδας ζῶων διὰ τὴν μετακόμισιν των.

δ. Νὰ χορηγῶσιν ἐν γένει τὰς ἀναγκαίας τροφὰς εἰς 18,000 ψυχὰς Ὀθωμανῶν, σωζομένων κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, (1) μέχρι τῆς εἰς τὰ πλοῖα ἐπιβάσεώς των.

ε. Νὰ δώσωσιν οἱ Ἕλληγες εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς 15 ὑποκείμενα ἐπίσημα ὡς ὁμήρους, καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τοὺς Ἕλληγας ἄλλα τόσα.

ς. Νὰ παραλάβωσιν οἱ Ὀθωμανοὶ μεθ' ἑαυτῶν ὅλα τὰ πολυτιμώτερα εἶδη τῆς κινή τῆς των περιουσίας.

ζ. Νὰ δώσωσιν οἱ Ἕλληγες εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ἰδιαίτερα πλοῖα καὶ ὁμήρους διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ. κτλ. κτλ.

Μὲ τὸν κατάλογον αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας ἐξεληθόντες οἱ ἐπὶ τούτῳ διορισθέντες 4 Ὀθωμανοὶ, ἔλαβον τὴν μετὰ τῶν Ἑλλήγων περὶ συμβιδασμοῦ συνέντευξιν, παρουσιάσαντες καὶ τὰς ὁποίας εἶχον ὁδηγίας πρὸς τοὺς Ἕλληγας μ' ὅλην αὐτῶν τὴν κομφότητα καὶ τὸν Ὀθωμανικὸν ἀφ' ἑτέρου μέρους ἀγέρωχον καὶ σοβαρὸν τρό-

(1) Τόσοι μόνον Ὀθωμανοὶ εἶχον μείνει εἰς τὴν Τριπολιτζάν, οἱ ἄλλοι ποὶ ἐφρονεύθησαν, καὶ ἀπέθανον ἄλλως.

πον. Οἱ δὲ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ πολιορκηταὶ Ἑλληγες ἀκούσαντες ταῦτα πάντα, ἀπήντησαν σοβαρᾶ, σοβαρᾶ, πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς τὰ ἐφεξῆς.

« Ἡμεῖς θέλομεν ἀπὸ ἐσᾶς τὰς Τούρκους ὅλα τὰ
» ἄρματα, χωρὶς νὰ μείνη εἰς ἐσᾶς μήτε καὶ ἐν μι-
» κρὸν μαχαιράκι διὰ νὰ κόπτετε φωμί.

« Νὰ μᾶς δώσετε ἔπειτα 125,000,000 γρόσια
» (πλέον τῶν 20,000,000 διστήλων) δι' ὅσας ζημίας
» ἐπροξένησεν ὁ Κεχαγιάμπεης εἰς τὰς Πάτρας, εἰς
» τὴν Βοστίτζην, εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ εἰς τὸ Ἄρ-
» γος, καὶ διὰ τὰ ἔξοδα τῆς πολιορκίας τῆς Τριπολι-
» τζᾶς. καὶ ὅταν μᾶς δώσετε τὰ 125,000,000: αὐ-
» τὰ, θέλομεν συγχωρήσει νὰ πάρετε ἀπὸ τὰ πράγ-
» ματά σας ὅ,τι εἶναι δίκαιον, καὶ νὰ σᾶς ἐμπαρκάρω-
» μεν κατὰ τὴν πρότασίν σας, χωρὶς νὰ πειραχθῇ οὔτε
» ἡ τρίχη τοῦ ἐλαχιττωτέρου Ὀθωμανοῦ.

« Σᾶς ὑποσχόμεθα ἐν ταῦτῳ νὰ σᾶς μετακομίσωμεν
» εἰς τὸ Νκύπλιον, καὶ νὰ σᾶς ἐμπαρκάρωμεν εἰς ὅ,τε
» καράβια θέλετε ».

Καθ' ὅλα ταῦτα ὅσα ἐπρότειναν ἀμφοτέρω τὰ μέ-
ρη δὲν εὐρέθησαν σύμφωνα, οὔτε δὲ καμμία συμφωνία
ἐδυνήθη νὰ γίνῃ παραδεκτή, ὥστε οἱ μὲν 4 Ὀθωμανοὶ
ὑποστρέψαντες εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ἀνήγγειλαν κοι-
νοποιήσαντες εἰς τοὺς λοιποὺς Ὀθωμανοὺς ὅσα ὠμί-
λησαν, καὶ ὅτι δὲν παρεδέχθησαν καμμίαν τῶν Ἑλ-
λήνων πρότασιν ὡς μὴ ἔχοντες ἀπόλυτον πληρεξουσιό-
τητα, ἀλλὰ περιορισμένην εἰς τὰ γεγραμμένα εἰς τὸν
ὀποῖον ἔφερον κατάλογον ἄρθρα, χωρὶς τινος ἄλλου
ἐκτὸς αὐτῶν. Οἱ δὲ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ ἅμα ὅτε ἤ-
κουσαν τὰς τῶν Ἑλλήνων προτάσεις, ἐκυριεύθησαν

ἀπὸ τῶν τρόμων, κατ' ἐξοχὴν δὲ διὰ τὰ ζητηθέντα παρὰ τῶν Ἑλλήνων 125,000,000. γροσίων, προτείναντες ὅτι οὐδὲ τὸ χλιοστημόριον ἐξ αὐτῶν δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ οἰκονομήσωσι, καυτέτι ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ' ὑπῆρχεν εἰς αὐτούς· καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀπήντησαν εἰς τοὺς Ἑλληνας, ὅτι διὰ τὰ 125 Μιλλιούνια γροσίων παραχωροῦν τὰς ἐν Τριπολιτζᾷ οἰκίας καὶ τὰ ἐπιπλά των, καθὼς καὶ ὅλας τὰς ἰδιοκτῆτους αὐτῶν γαίας (1), χάριν τῶν ὁποίων ὅλων αὐτῶν, καὶ τῆς παραχωρήσεως τῶν γαιῶν νὰ συγχωρήσωσιν οἱ Ἕλληνες εἰς αὐτούς τοὐλάχισον 500 ὄπλοφόρους Ὀθωμανοὺς πρὸς ἀσφάλειαν διὰ τὴν ὁδοιπορίαν τῶν χαρεμιῶν (γυναικῶν) τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες κατ' οὐδένα τρόπον δὲν παρεδέχθησαν μεταξύ τῶν γενομένων διαπραγματεύσεων αὐτῶν τὸ νὰ παραχωρηθῇ εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς οὔτε κἄν ἐν μικρὸν μαχαιρίδιον.

Ἐν τοσοῦτῳ ἡ περὶ συνθήκης διαπραγματεύσεις αὐτὴ μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ὀθωμανῶν ἀρξασμένη ἀπὸ τῆς 7. Σεπτεμβρίου, διήρκεσε μέχρι τῆς 23 τοῦ αὐτοῦ, καθ' ἣν διάρκειαν καὶ Ἕλληνες πολλοὶ εἰσῆρχοντο εἰς τὴν Τριπολιτζάν, καὶ Ὀθωμανοὶ διάφοροι ἐξῆρχοντο εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα, λαμβάνοντες ἀμοιβαίως ἰδιαιτέρας συνεντεύξεις. Ἐστάθη ὁμως ἔλως δι' ὅλου ἀσυμβίβαστος ἡ μεταξύ αὐτῶν συνθήκη, καθότι οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ καὶ εἰς ἐκείνην τὴν οἰκτρὰν

(1) Πόσον ἦσαν ἀνόητοι οἱ δυστυχεῖς Ὀθωμανοὶ, οἵτινες ὑπισχυοῦντο νὰ δώσωσιν ὡς ἀντάλλαγμα τὰς ὁποίας δὲν ἐξουσίαζον πλέον ἰδιοκτῆτους γαίας, τὰς οἰκίας των, κτλ.

κατάστασιν εύρισκόμενοι, και έχοντες τήν δοξομάνιαν τῆς ύπερογῆς, και τοῦ, ὅτι τὸ κράτος τῶν Ὀθωμανῶν διαμένει ἐν δυνάμει και ἐν εὐδαιμονία. ἤλπιζον μετ' οὐ πολὺ νὰ ἴδωσιν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν Ἑλλήνων νέους Ὀθωμανικοὺς κεραυνοὺς. Δὲν ἐξήρκει δὲ τὸ νὰ ἔχωσι κατὰ νοῦν τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἀκόμη ἐφαντάζοντο ὅτι και οἱ Ἕλληγες εἶχον εἰς τὰς ψυχὰς των τὸν φόβον και τήν δειλίαν τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, χωρὶς νὰ αἰσθάνωνται οἱ δυστυχεῖς τήν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπαραδειγμάτιστον τόλμην, τήν ὁποίαν, ἀν ὄχι εἰς τὰ λοιπὰ, τοῦλάχιστον εἰς τὸ περὶ ἀφοπλισμοῦ τῶν Ὀθωμανῶν ἄρθρον ἔδειξαν, ἐξαιτήσαντες αὐτὸν ἐπιμόνωσ. Ἐν τούτοις ὅμως ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, διαπραγματεύσεις τῆς συνθήκης διαρκέσασα 20 περίπου ἡμέρας (2), ἔδωκε μέγα θάρρος και ἐρεθισμὸν ὄχι ὁ-

(2) Μεταξὺ τοῦ διαστήματος τῶν ἡμερῶν αὐτῶν τῆς περὶ συνθήκης διαπραγματεύσεως μετὰ 9 ἡμέρας τῆς ἀποφυλακισέως των ἔλαβεν ἀρχὴν ὁ θάνατος νὰ προχωρῇ εἰς τοὺς ἀποφυλακισθέντας Ἀρχιερεῖς και Προστώτας διαμένοντας ἐπάνω εἰς τὸν ἐν τῷ Παλατίῳ κοιτῶνα· πρῶτος δὲ ἐτελεύτησεν ὁ Οἰκονόμος Παπαῖ Ἀλέξιος, ἀκολούθως δὲ ὁ Ἐπίσκοπος Δημητζίτης Φιλθέος, ὁ Ναυπλίου Γρηγόριος, και ὁ Χριστιανουπόλεως Γερμανός, κατατρυχωθέντες ἀπὸ τὴν ἐπιπολάτασαν ἐντὸς τῆς Τριπολιτζᾶς ἐπιδημικὴν λοιμώδη, ἢ τυφικὴν, νόσον, (ἣτις ἐπλεόνασεν ἀπὸ τὰς ἀγκυλοστίας και τὴν ἀτροφίαν), οἱ δὲ Θεοδωράκης Δελιγιάνης, Ἰωάννης Πετρόπουκος, ὁ Ἐπίσκοπος Ὠλένης Φιλάρτος, και ὁ Πανάγος Κυριακός ἐτελεύτησαν μετὰ ὅσων ἡμέρας, ἀμα ὅτε ἐξήγαγον αὐτοὺς μετὰ τὸν Κράββατον ἐσωθεν τοῦ τείχους τῆς Τριπολιτζᾶς (πρὸ τῆς ἐφόδου)· αἰωνία ἡ μνήμη τῶν ἀξιωμαθουσέτων αὐτῶν και ἀξιοσεβάστων Ἀρχιερέων και Προστώτων, τῶν συνεισενεγκόντων ἑαυτοὺς ἐκούσια θύματα, ὡς εἰς σφάγιον, χάριν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Φίλης Πατρίδος!!!

λίγον εἰς τοὺς Ἑλληνας, καὶ ὡς ἐκ τούτων οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ἐφαντάζοντο ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀγαθὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ Ἑλληνας ἀφ' ἑτέρου δὲν ἐβλεπον τὴν ὥραν πότε νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, διὰ νὰ κερδήσωσι τὰ ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν λάφυρα.

Χωρὶς δὲ νὰ λάβῃ κανὲν τέλος ἡ μεταξὺ τῶν τῆς Τριπολιτζᾶς Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων συνθήκη, ἀπεπερατώθη (τὴν 21 Σεπτεμβρίου) ἡ προῤῥηθεῖσα μετὰ τῶν Ἀλβανῶν συνθήκη διὰ τὴν ἐξοδον αὐτῶν καὶ τὴν εἰς τὰς πατρίδας των ἐπανάκαμψιν, οἵτινες καὶ ἐξητήσαντο παρὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη νὰ ἀποστείλῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς προλεχθέντας ὁμήρους, ὥστε συνωδευμένοι δι' αὐτῶν νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν ἀδοιπορίαν των, ἐστάλησαν δὲ παρὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ὁ Δ. Πλαπούτας, ὁ Χρηστάκης Γ'ω. Κολοκοτρώνης, καὶ ὁ Βασίλειος Δημητρακόπουλος

Διετῶθησαν δὲ ἐκ τῶν φυλακισθέντων ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Γωσῆρ, ὁ Μητροπολίτης Τριπόλεως Δανιὴλ, ὁ Ἀναγνώτης Κοπανιτζᾶς, ὁ Γιαννούλης Κοραμᾶνος, ὁ Ἰω. Βιλαέτης, ὁ Ἀντώνιος Καραπατάς, καὶ ὁ Ἰω. Τομαράς· ὁ δὲ Μητροπολίτης Κορίνθου Κύριλλος, καὶ ὁ Σωτήριος Νοταρᾶς ὡς διατηρηθέντες εἰς ἰδιαίτερον κατάλυμα παρὰ τοῦ Κιαμῆλ-Μπεη, καὶ ἔχοντες τὰ πρὸς τροφὴν καὶ ἀνάπαυσίν των ἀγαθὰ, μὴ ὄντες δὲ ὑπὸ τὰ δεσμὰ καὶ τὴν τυραννίαν, διεσώθησαν ὅλως διόλου ἀβλαβεῖς· σὺν τούτοις δὲ καὶ οἱ, Ἀναστάσιος Μαυρομιχάλης καὶ Ἀνδρέας Καλαμογάρτης ὡς διατηρηθέντες καὶ αὐτοὶ παρὰ τοῦ Καϊμακάμη (ὡς προσβρέθη), ἔμειναν ἀβλαβεῖς. Ἐν τοσούτῳ ἡ γενομένη διάσωσις τόσον εἰς τοὺς πρώτους παρὰ τοῦ Κιαμῆλ-Μπεη, ὅσον καὶ εἰς τοὺς δευτέρους παρὰ τοῦ Καϊμακάμη ἐπὶ μελλούσαις αὐτῶν ἐλπίσιν ἐματαιώθη, καθότι ἀπίτευχον καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὰς ὑποκίς ἐτραφόν ἐλπίδας τελευτήϊον.

εἰς τοὺς Ἀλβανούς κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν διὰ νὰ τοὺς συνοδεύσωσιν· ἀλλὰ μετὰ τῆς τῶν Ἀλβανῶν περὶ τῆς ἐξόδου των γενομένης διαπραγματεύσεως αὐτῆς βεβαιωθέντες οἱ τὴν Τριπολιτζάν πολιορκιοῦντες Ἕλληνες ὅτι οἱ μὲν Ἀλβανοὶ ἐξέρχονται ἀπορασιαστικῶς διὰ συνθήκης, οἱ δὲ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ διαμένουσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἔξω πάτης συνθήκης, ἐπλησίαζον πολὺ περισσότερο εἰς τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, ὅτε καὶ τινες τῶν Ὀθωμανῶν ἐξερχόμενοι τοῦ τεύχους, ἐλάμβανον συνεντεύξεις ἰδιαιτέρας μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων Ἑλλήνων περὶ τῆς ἀτομικῆς των ἕκαστος ἀσφαλείας, φανταζόμενοι οἱ δυστυχεῖς ὅτι ἤθελε διατηρηθῆ ἡ ὑπαρξίς αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των. καθὼς καὶ ὅσον ἤθελε δυνηθῆ νὰ διασωθῆ ἐκ τῆς κινητῆς αὐτῶν περιουσίας, καὶ τῶν ὀπλων των. ταῦτα δὲ πάντα ἐπερίμενον νὰ τὰ ἴδωσι πραγματοποιηθέντα διὰ τῆς ἐλπυζομένης, ὡς προεῖρηται, συνθήκης, ἣτις ἔμεινε καθ' ὅλα ἀτελής καὶ ἀνυπόγραφος, μὴ συγκατατεθέντων παντελῶς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ ἄρθρα αὐτῆς· μ' ὅλα ταῦτα εἰς τὰς συνεντεύξεις αὐτὰς οἱ Ἕλληνες ἐκολάκευον τοὺς Ὀθωμανοὺς, διὰ νὰ ὠφελῆθῃ ἕκαστος αὐτῶν ἰδίως ἀπὸ τὰ ἐλπυζόμενα λάφυρα, τὸ ἔμποιον τοῦτο ὑποπτεύσαντες πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ὅτι οἱ λαμβάνοντες τὰς συχνὰς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν συνεντεύξεις ἤθελον ὠφελῆθῃ ἐν μέρει ἀπὸ πολυτιμώτερα λάφυρα, ἔλαβον μέτρον τοῦ νὰ εἰσπηδήσωσιν εἰς τὸ φρούριον, ζητοῦντες ἀρμοδίαν εὐκαιρίαν τῆς ἐφόδου αὐτῆς.

Τὴν δὲ 23 Σεπτεμβρίου ἅμα τῇ πρωΐᾳ οἱ Ἀλβανοὶ παρασκευασθέντες διὰ νὰ ἐξέλθωσιν, ἐπεμψαν κατὰ πρῶτον ὅλα τὰ διάφορα εἶδη ἐκ τῶν ἐπίπλων καὶ ἀποσκευῶν των εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη δι' ἀσφάλειαν·

μετὰ παρέλευσιν δὲ δύο ὥρων ἤρξαντο τοῦ νὰ ἐξέρχωνται τῆς Τριπολιτζᾶς· ἀλλὰ μεταξύ τῆς ἐξόδου τῶν Ἀλβανῶν οἱ πολιορκοῦντες Ἕλληγες κατὰ τὸ μέρος τῆς μεγάλης πύλης τοῦ Ναυπλίου εἰς τὴν θέσιν τῆς Βολιμῆς ἐκ τῶν σωμάτων τῶν ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Π. Κεφάλα, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἱεροθέου, τοῦ Ἀναγνώστη Κονδάκη, τοῦ Μιχαλάκη, τοῦ Σαράντη, καὶ τοῦ Π. Ζαφειροπούλου, γνωρίζοντες καλῶς ὅτι εἰς τὸ ὄχυρωμα (τάσιαν) τῆς πύλης τοῦ Ναυπλίου δὲν ὑπῆρχον Ὀθωμανοὶ φύλακες, καθότι εἶχον ἀπέλθῃ διὰ νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς Ἀλβανοὺς τὸ σελαμετλίκι (κατευόδιον εὐχὴν), κύπτοντες ὁ εἰς Ἕλληγιν ὑπὸ τὸν ἄλλον, ἀνέβησαν 50 Ἕλληγες ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ ρηθὲν ὄχυρωμα, καὶ ἀνευ τινος ἀργοπορίας θλάσαντες τοὺς μοχλοὺς τῆς πύλης ὀνομαζομένης τοῦ Ναυπλίου, ἔδωκαν εἴσοδον εὐθὺς καὶ εἰς ἄλλους Ἕλληγας πλείονας τῶν 2,500 ἐκ τῶν αὐτῶν σωμάτων, οἵτινες εἰσῆλθον μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ εἰδοποιηθέντες τὴν τῶν Ἑλλήνων εἴσοδον, ἔδραμον εὐθὺς κατ' αὐτῶν, καὶ οὕτως ἠγοίγη μάχη εἰς τὴν κατ' εὐθείαν γραμμὴν κειμένην ὁδὸν ἀπὸ τῆς ρηθείσης πύλης μέχρι τῆς οἰκίας τῆς Καστριτάκαινας ὀνομαζομένης· μεταξύ τῆς γιγνομένης αὐτῆς μάχης οἱ τὸ ἐπάνω μέρος τῶν Τρικόρφων κατέχοντες στρατιωτικοὶ Ἕλληγες ἰδόντες τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν κυματίζουσαν εἰς τὸ Τζαμίον τοῦ Νακίπ ἐφέντη, ἐδόθησαν εἰς δυνατὴν ἀμιλλαν διὰ ν' ἀναβῶσι καὶ αὐτοὶ καθὼς ἀνέβησαν καὶ οἱ ἀπὸ τῆς τοῦ Ναυπλίου πύλης· οἱ δὲ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ ἔδωκαν τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τὸ κατὰ τὴν πύλην τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ὀνομαζομένην ἐξωθεν μέρος, καὶ ὅπου ἦσαν τὰ πολυανθρωπότε-

ρα σώματα τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὕτως ἠνεώχθη σκληροτέρα ἢ μάχη ἀμφοτέρωθεν· ἐν ᾧ δὲ ἠνοιχθῆ ἡ μάχη εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ Φρουρίου, κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν ἐξήρχοντο τῆς πόλεως καὶ οἱ Ἄλβανοὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν τὸν Δ. Πλαπούταν καὶ τοὺς λοιποὺς δμήρους· ἐξελθόντες δὲ ἅπαντες ἐτοποθετήθησαν ἐξωθεν τῆς Τριπολιτζᾶς εἰς τινὰ μικρὰν Κώμην Ἰπεδενάκι καλουμένην, ἀπέχουσαν 2-4 τῆς ὥρας μικρὰν τοῦ φρουρίου τῆς Τριπολιτζᾶς, πάραυτα δὲ ἐμήνυσαν εἰς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην νὰ λάβῃ μέτρον διὰ τὴν ἀσφάλειάν των, ὅστις ἀφίτας τὴν εἰς τὸ φρούριον εἰσοδόν του, ὑπῆγεν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐνεψύχωσε διὰ νὰ μὴ φοβῶνται, εἰμὴ μόνον νὰ ξεχωρίσωσιν οἱ Ἄλβανοὶ ἀπὸ τὴν συνοδίαν των ὅλας τὰς Ὀθωμανικὰς Πελοποννησιακὰς οἰκογενεῖας, ὅσαι εἶχον ἐξέλθει μετ' αὐτῶν ἐπὶ τῆ προφάσει ὅτι ἦταν καὶ αὐταὶ Ἄλβανικαί· οἱ Ἄλβανοὶ ὑπακούσαντες εἰς τὴν διαταγὴν αὐτὴν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἐκαθάρισαν ἐκ τῆς ὀλομελείας των τὰς Πελοποννησιακὰς Ὀθωμανικὰς οἰκογενεῖας ὑπὲρ τὰς 300 ἀπαριθμηθείσας, αἵτινες ἔμειναν ὅπου καὶ οἱ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ ἀκολούθως.

Ἐν τούτοις ἡ εἰς τὸ ἄνωθεν μέρος τῆς Τριπολιτζᾶς συγκροτηθεῖσα μάχη (τὴν 23 Σεπτεμβρίου ἡμέρα παρασκευῆ) ἔλαβε τέλος ὑπερον ἀπὸ 2 ὥρας μετὰ μεσημβρίαν· οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβάντες ἐκ τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου ἠνοιξαν τὰς πύλας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, τῆς Καρυταίνης, καὶ τοῦ Λεονταρίου, καὶ εἰσῆλθεν ὅλον τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν πόλιν τῆς Τριπολιτζᾶς ἀπὸ τὰς πύλας (1) αὐτάς· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἰδόντες ὅτι

(1) Ἡ πόλις τῆς Τριπολιτζᾶς οὕσα περιτειχισμένη μὲ τείχος εἶχε

ἐκυριεύθη ἡ πόλις παρὰ τῶν Ἑλλήνων, οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἀνοίξαντες τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν των, ἐδέχοντο τοὺς Ἑλληνας, ἐπ' ἐπιδοῦ τοῦ νὰ διατηρήσωσι τὴν ὑπαρξίν των, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν κλείσαντες τὰς οἰκίας των, ἀντέκρουον τοὺς Ἑλληνας, καθὼς καὶ ὅσοι Ὀθωμανοὶ διέμειναν ὀχυρωμένοι εἰς τὸ μέγα κανονοστάσιον (τὴν μεγάλην Τάπιαν)· ἀλλ' ἕως οὗ νὰ φθάσῃ τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης, οἱ Ἑλληνες ἐκυρίευσαν ὅλας τὰς οἰκίας τῆς πόλεως, μόνον δὲ τὸ μέγα κανονοστάσιον τὸ σχηματίζον τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ τείχους, καὶ δύο οἰκίαι ἐντὸς τῶν ὁποίων ἦσαν ὀχυρωμένοι Ὀθωμανοὶ, ἔμειναν ἀκατάσχετοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες τὴν ἐπιούσαν (24 Σεπτεμβρίου) ἐκυρίευσαν καὶ αὐτὰ, ἐξελάσαντες τοὺς ἐν αὐτοῖς Ὀθωμανοὺς διὰ τῆς βίας τῶν ὄπλων, ἐκτὸς μιᾶς μόνης οἰκίας, τὴν ὁποίαν μὴ δυνάμενοι νὰ κυριεύσωσιν οἱ Ἑλληνες ἄλλως, ἐπυρπόλησαν αὐτὴν ὁμοῦ μὲ ἀπαντας τοὺς ἐν αὐτῇ ὀλίγους Ὀθωμανοὺς, μὴ θελήσαντας νὰ ἐξέλθωσιν ἐξ αὐτῆς (2). τούτων δὲ οὕτω διατρεξάντων, τελευταῖον (τὴν 23, καὶ 24 Σεπτεμβρίου)

περὶ αὐτὴν ἀριστὰ κανονοστάσια (Τάπιας), ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἦτον τὸ μέγα κανονοστάσιον (ἡ μεγάλη Τάπια) ὡς εἶδος φρουρίου σχηματίζον Ἀκρόπολιν· τὸ δὲ τείχος εἶχεν 7 πύλας· τοῦ Ναυπλίου, τοῦ Παλατίου, τῶν Καλαβρύτων, τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, τῆς Καρυταίνης, τοῦ Λεονταρίου, καὶ τοῦ Μιττραῦ, ὠνομάζοντο δὲ οὕτω, καθότι ἦσαν ἐπὶ τῶν ἑδῶν τῶν ἀπαρουσῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτάς.

(2) Οἱ ἐν τῇ μνηστείῳ οἰκίᾳ πυρποληθέντες Ὀθωμανοὶ εἶναι ἀξιέπαινοι, διὰ τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἠρωϊκῆς αὐτῶν ἀνδρείας καὶ γενναιότητος, οἵτινες ἐπροτίμησαν νὰ γίνωσιν ὀλοκαύτωμα, παρὰ νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν των Ἑλλήνων.

(1821) ἐκυριεύθη δι' ἐφόδου (1) ἡ πόλις τῆς Τριπολιτζᾶς, δαπανηθέντων ἐπὶ ματαίῳ τόσων ἐξόδων, καὶ κόπων διὰ τὸν ὁποῖον ὑπέσκαπτον οἱ Ἕλληγες πρό τινων ἡμερῶν ὑπόνομον, ὅστις εἶχε πλησιάσει εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως.

Οἱ Ἕλληγες ὁμως δὲν ἐξηρκέσθησαν εἰς τὴν γενομένην ἐφοδὸν τῆς πόλεως ὥστε νὰ ἡσυχάσωσιν, ἀλλ' ἤρχθησαν νὰ περικυκλώωσι καὶ τοὺς ἐξελλόντας Ἀλβανούς, σκοπεύοντες νὰ τοὺς λαφυραγωγῆσωσι, τοὺς ὁποίους ὁ Δ. Πλαποῦτας ἀπέβαλε διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἕως οὗ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης διέταξε 400 στρατιώτας Ἕλληγας, οἱ ὁποῖοι συνενωθέντες μετὰ 400 ἄλλων τοῦ Δ. Πλαποῦτα, συνώδευσαν τοὺς Ἀλβανούς (τὴν 24 Σεπτεμβρίου M. M.) 295 τὸν ἀριθμὸν, οἵτινες διενυκτέρευσαν ἔξωθεν τῆς Κώμης Λεβειδίου, κακείθεν μετέβησαν εἰς τὰ Καλάβρυτα, καὶ εἰς τὴν Βοστίτζαν, ὅθεν διεπέρασαν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος μετὰ διάφορα πλοῖα εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Τριζόνια· ἕως ὅτου νὰ φθάσωσιν ὁμως εἰς τὴν Βοστίτζαν, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Ἀλβανῶν ἐξησθενημένοι ὄντες ἀπὸ τὴν ἀτροφίαν, ἄλλως τε δὲ μὴ ἔχοντες καὶ ἵππους, ἔμενον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ἑλλήγων, οἵτινες καιροφυλακτοῦν-

(1) Διαρκούσης τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως Τριπολιτζᾶς πολλοὶ καὶ διάφοροι ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατόπεδα, (οἱ πλείστοι ἐκ τῶν νεοεληθέντων τότε Φιλελλήνων, Εὐρωπαίων), ὑποσχεθέντες ἄλλοι μὲν νὰ τὴν κατακλύσωσι μετὰ βόμβας, καὶ ἄλλοι διὰ μιᾶς ἄλλης μηχανῆς ἐνεργουμένης μετὰ καλάμια· ἀλλ' ὅλα ταῦτα δὲν ἐκατάρθωσαν τὸ μὲν, ἐφάνηκεν δὲ μᾶλλον ἐπιζήμια καὶ ὄλως δι' ὅλου ἀναφελῆ.

τες ἐφόνευον πολλοὺς ἐξ αὐτῶν καθ' ὁδόν, ὥστε ἐξ ὅλου τοῦ ἀνωτέρου ἀριθμοῦ μόλις ἐπιβιβασθέντες 2,150, ἐφθασαν νὰ διασωθῶσι διαβάντες εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα.

Μετὰ τὴν δι' ἐφόδου γενομένην πτώσιν τῆς Τριπολιτῆας (1) οἱ προὔχοντες τῶν Ἑλλήνων μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ἀφ' οὗ πρῶτον ἐξησφάλισαν εἰς ἰδιαίτερον κατάλυμα ὄλην τὴν οἰκογένειαν τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ καὶ τοῦ Μεχμέτ Πασσᾶ, τὸν Καϊμακάμην, τὸν Κεχαγιάμπειην, τὸν Μπινᾶ Ἐμίνην, τὸν Μουσταφᾶ Μπεην, τὸν Σιέχ Νετζίπ ἐφέντη, τὸν Γεφτέρ Κεχαγιᾶν, καὶ ἄλλους μερικοὺς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων Ὀθωμανῶν διὰ νὰ μὴ παρενοχλῶνται παρ' οὐδενός, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα (τὴν 23 πρὸς τὴν 24 Σεπτεμβρίου) κατὰ τὴν νύκτα ἐφάνη πυρκαϊὰ εἰς τὸ Παλάτιον, τὸ ὁποῖον ὀλοσχερὲς ἔγινε παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ὁμοῦ μὲ ἐν πλῆθος ἐν αὐτῷ κειμένων ἐπίπλων, καὶ πολυτίμων πραγμάτων (2)· ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ καίτοι κυριευθέντες δι' ἐφόδου παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἔμενον πάντοτε εἰς τὰς αὐτὰς δοξασίας των ὅτι εἶχον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοὺς Ἑλληνας ὑποχειρίους των ἐν ᾧ καὶ

(1) Εἰς τὴν ἐφόδον αὐτὴν ἐφονεύθησαν Ἕλληνες περίπου τῶν 700. τῶν δὲ φονευθέντων Ὀθωμανῶν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ ἀριθμὸς ἀγνοεῖται τοῦτο μόνον ἐφάνη ὅτι αἱ ὁδοί, αἱ πλατεῖαι, καὶ αἱ ῥύμαι τῆς πόλεως ἦσαν πλήρεις πτωμάτων.

(2) Πολὺς λόγος ἐγένετο τότε ὅτι ἢ, περὶ ἧς ὁ λόγος, πυρκαϊὰ ὑπενεργήθη ἐπίτηδες παρὰ τινῶν προλαφυραγωγῶσαντων ἐκ τοῦ Παλατίου μίαν πληθύν πολυτίμων ἐπίπλων καὶ σκευῶν, ἢ ἄλλως διὰ νὰ μὴ λάβωσιν οἱ δυνατώτεροι τῶν Ἑλλήνων τὰ λαμπρότερα καὶ πολυτιμώτερα λάφυρα, ὡς ἐχρωματίζετο, ἢ κατ' ἄλλους ὅτι ἡ πυρκαϊὰ συνέθη ἀπὸ μέρους τῶν ὑπηρετῶν τῶν Ὀθωμανῶν, κατὰ λάθος, ἢ παρὰ τῶν Κυρίων των, διαταγέντων

εθεώρουν ἑαυτοὺς μὲν ἀόπλους, τοὺς δὲ Ἑλληνας ὠ-
 πλισμένους, μὲ τὴν αὐτὴν Ὀθωμανικὴν ὑψηλοφροσύνην
 καὶ οἴησιν κακομετεχειρίζοντο τοὺς Ἑλληνας, ὡς νὰ
 ἦσαν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς καταδυναστείας
 των, ἢ, ὡς φαίνεται, ἐλπίζοντες ὅτι δὲν ἤθελε παρέλθῃ
 πολὺς καιρὸς, καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ ἐξουσία ἤθελε καθυπο-
 βάλλει ὑπὲρ αὐτὴν πάλιν τοὺς Ἑλληνας ὡς καὶ πρότερον
 καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτοῖς βασιζόμενοι, ἐὰν ἤθελον νὰ εἴπω-
 σι περὶ ὁποιασδήποτε ὑποθέσεως εἰς τοὺς Ἑλληνας τί,
 ἐφώναζον αὐτοὺς μὲ τὸ θηριῶδες ἐκεῖνο ὕφος των. » βρὲ
 » ῥωμιέ, » ὡς νὰ ἔλεγον, » βρὲ ἀπιστε, βρὲ σκύλλε, » φέ-
 » ρε νερόν, ἢ ψωμί, ἢ ἄλλο τί· καὶ πάλιν ἄλλοτε τοῖς ἔ-
 λεγον. » βρὲ ῥωμαῖοι! κάμετε καλὰ νὰ ζητήσετε τὸ μερ-
 » χαμέτι (εὐσπλαγχνίαν) τοῦ Βασιλεία, διότι σὰς ἐπῆραν
 » μερικοὶ εἰς τὸν λαμόν τους, καὶ θεὸς λὰ χαθῆτε. » οἱ
 Ἑλληνες κατὰ πρῶτον ὑπέφερον μὲν τοὺς λόγους τῶν
 Ὀθωμανῶν χωρὶς νὰ ταραττωνται ὑπερβολικὰ, ἀλλ' οἱ
 Ὀθωμανοὶ βλέποντες τὸ ἀτάραχον ὕφος, καὶ τὴν ὑπομο-
 νὴν τῶν Ἑλλήνων, τοσοῦτον μᾶλλον ἐπηύξανον τὴν
 ἀχρειότητά των, καὶ ὁμιλοῦντες μὲ τοιαύτας σκληρὰς
 λέξεις εἰς τοὺς Ἑλληνας, τοὺς ἐρέθιζον ὑπὲρ τὸ δέου, καὶ
 κατ' ἐξοχὴν δὲ ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν Ἀγάδες, ἔχοντες τὰς
 Κώμας τῶν ἐπαρχιῶν ἰδιοκτησίας των, ἐζήτουν τοὺς ῥα-
 γιάδες των, ὀνομάζοντες αὐτοὺς μὲ τὴν αὐτὴν ἀκόμι προ-
 σηγορίαν, » ποῦ εἶναι οἱ ῥαγιάδες μας; » κτλ., ὅσοι ἦσαν
 Σπαχίδες (δεκατισταὶ) τῶν προσόδων, καὶ φοροσυνάκται
 τῆς Σπέντζας, οἱ τοιοῦτοι καὶ ἄλλοι, μάλιστα δὲ καὶ οἱ
 τῆς β' καὶ γ' τάξεως κατεφρόνουν μὲ ὑπερβολὴν τοὺς
 Ἑλληνας, οἵτινες μὴ ὑποφέροντες πλέον, εὐρόντες δὲ
 καὶ ὡς αἰτίαν ὅλα αὐτὰ, ἔχασαν τὴν ὑπομονὴν, καὶ ἀρ-

χρησάν να φονεύουν άνιλεῶς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἀνδρας, γυναῖκας, παῖδας, καὶ βρέφη (1), ὥστε μεταξὺ 4 ὠρῶν διαστήματος ἐφόνευσαν τὰ δύο τρίτα τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ἀκολούθως κάθε νύκτα ἐφόνευσον ὅσους εἶχον λάβει ὑποχειρίους ἕκαστον στρατόπεδον εἰς τὸ μέρος του, ὥστε ὅλη ἡ πόλις, καὶ αἱ πέριξ τῆς πόλεως ὁδοί, οἱ χάνδακες, οἱ ἀγροὶ, οἱ λόφοι, κτλ. ἦσαν ἐστρωμένα ἀπὸ πτώματα Ὀθωμανικὰ διαφόρων γενῶν καὶ ἡλικιῶν, (1)· ματαίως ἐπροσπάθησαν τόσον ὁ παρευρεθεὶς Κληῆρος, ὅσον καὶ οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ νὰ καταστειλωσι τὴν ἀνθρωπίνην ἐκείνην οἰκτρὰν σφαγὴν, ἣτις δὲν ἔπαυσεν ὀλοτελῶς ἄχρις ὅτου οἱ Ἕλληνες ἐξεπλήρωσαν τὴν ὀποίαν εἶχον ἐπιθυμίαν ἐκδικήσεως ἐναντίον τῶν τυραννησάντων αὐτοὺς Ὀθωμανῶν, ἐνθυμούμενοι τὰς ἀπὸ τοῦς ἰδίους ἐκείνουσ γενομένας εἰς αὐτοὺς καταδιώξεις, τὰς

(1) Ἐθνακάτωσαν ταῦτοχρόνως καὶ ὅλους τοὺς ἐν τῇ Τριπολιτζᾷ ἔβραϊσους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπαριθμουμένους περίπου τῶν 150 οἰκογενειῶν, ἐκ τῶν ὁποίων μόλις διεσώθησαν 10, ἢ 15 οἰκογένειαι, καὶ πολλὰ ὀλίγοι Ἑβραῖοι σποράδην, οἱ ὅποιοι μετὰ παρελευτιν καιροῦ ἐφυγον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ τοὺς Ἑβραίους οὔτε διὰ τὸ ἀγέρωχον, οὔτε διὰ τι ἄλλο ποῦς ἐφόνευσαν, εἰ μὴ ὡς ἐχθροὺς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, καὶ διὰ τὴν περιφρόνητιν τοῦ λειψάνου τοῦ κοιτίμου Πατριάρχου Γρηγορίου.

(1) Ἦτον τῶ ὄντι οἰκτρὸν θέαμα εἰς κάθε θεατὴν τῶν πτωμάτων αὐτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐφαίνοντο πολλὰ πτώματα τῶσων ἀρρένων, καθῶς καὶ θηλέων, καὶ παιδῶν, σπανίας ὠραιότητος καὶ ἀναστήματος κείμενα ὀλόγυμνα ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα μετὰ παρελευτιν ὀλίγων ἡμερῶν σηπόμενα, ἀνέθωκαν μίαν τρομερὰν ἀποφορὰν, ἐξ ἧς διεδόθη ἐπιδημικὴ τις, ἢ τυφικὴ νόσος, ὥστε ἐξ αὐτῆς ἐτελεύτησαν χιλιάδες Ἑλλήνων μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τριπολιτζᾷ· εἰτελθόντων ἐν αὐτῇ· διεδόθη δὲ ἡ θανατηφόρος

ἀδικίας, τὰς φορολογίας, τοὺς φόρους, τὰς ζημίας, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ὑπέφερον ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Μόνοι δὲ αἱ οἰκογένειαι τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ, τοῦ Μεχμέτ Πασσᾶ, τοῦ Καϊμακάμη, τοῦ Κεχαγιάμπεη, καὶ τοῦ Μπινᾶ Ἐμίνη ἔμειναν ὅλως διόλου ἀνεπηρέαστοι, ὡς προστατευθεῖσαι μὲ τοὺς πλέον δυνατωτέρους τρόπους ἐν διαστήματι 6 μηνῶν, διὰ τὰς ὁποίας ἔγινε διαπραγματεύσεις διὰ ν' ἀνταλλαγῶσι μὲ τοὺς ἐν τῇ στερεᾷ Ἑλλάδι αἰχμαλώτους Ἑλληνας, τοὺς ὁποίους εἶχεν ὁ Χουρσίτ Πασσᾶς καὶ ὁ (ἐν Θήβαις διατελῶν) Μεχμέτ Πασσᾶς, καὶ μὲ ἐν μιλιούνιον γροσίων Τουρκικῶν (δραχμῶν 400,000, διστήλων 70,000), περὶ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ὁποίων αὐτῶν οἰκογενειῶν γράφας ὁ Χουρσίτ Πασσᾶς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν μὲ τὰς ῥηθείσας συμφωνίας, ἔγραψε ταυτοχρόνως καὶ πρὸς τὸν Γενικὸν Ἀρμοστὴν τῶν Ἰονίων νήσων, τὸν Μείτλαν, νὰ μεσολαβήσῃ καὶ αὐτὸς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Χαρεμίων του: Ἄλλ' ὁ Μείτλαν ἠρνήθη ὅλως διόλου τὴν πρότασιν τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ, μὴ θελήσας ν' ἀναγνωρίσῃ ὡς νόμιμον τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν, καὶ οὕτως εὐρῶν ἀρμοδίαν τὴν περίστασιν ἐκ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ Μείτλαν ὁ Στέφανος Ἰατρός, καὶ οἰκειοποιηθεὶς τὴν ὑπόθεσιν τῆς διαπραγματεύσεως αὐτῆς, μετέβη εἰς τὸ Ἄργος μετὰ τοῦ ἐκ Π. Πατρῶν Μπενιζέλου Ρούφου (μεσοῦντος τοῦ Νοεμβρίου 1821), καὶ μετὰ πολλὰς

αὐτὴ νόσος ὄχι μόνον εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, ἤτις ἀπέστειλαν εἰς τὸν ἄθην πανταχόθεν χιλιάδας ψυχῶν

συνεντεύξεις γενομένας περί τοῦ ἀντικειμένου τούτου μετὰ τῶν προκρίτων τῶν παρευθέντων εἰς τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ συγκροτηθεῖσαν πρώτην Ἑλληνικὴν Συνέλευσιν, ὁ ῥηθεὶς Ἴατρος ὑπεσχέθη ὡς ἀπὸ προσώπου τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ, γὰρ δοθῶσιν εἰς τοὺς Ἑλληνας ὅλοι οἱ ῥηθέντες αἰχμάλωτοι, καὶ οἱ ὄμηροι, γὰρ μετρηθῶσι δὲ καὶ δίστηλα 100,000 μετ' οὐ πολὺ δὲ εἰσχωρησάντων τινῶν ραδιουργιῶν, ἐπροτείνθη γὰρ μετρηθῶσι 80,000 δίστηλα, γὰρ δοθῶσι δὲ καὶ οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ οὕτω διὰ τῆς πλειονοψηφίας ἀπεφασίσθη, ἢ, περὶ ἧς ὁ λόγος, μετὰ τοῦ Ἴατροῦ διαπραγματεύσεις, (1) ἧτις ἀφοῦ ἀπεπερατώθη περὶ τὸν Μάρτιον (τοῦ 1822), ἐδόθησαν τὰ χαρέμια, καὶ οἱ λοιποὶ Ὀθωμανοί. Τὸν δὲ Κιαιμὴλ Μπεην διετήρησαν οἱ Ἕλληνες, μεταβιβάσαντες αὐτὸν εἰς τὴν Κόρινθον ἐπ' ἐλπίδι τοῦ γὰρ φανερώσει τοὺς θησαυροὺς του εἰς αὐτοὺς, γὰρ συντελέσει δὲ καὶ διὰ τὴν εἰς τοὺς Ἑλληνας παράδοσιν τῆς Ἀκροκορίνθου· ἀλλὰ μάταια ἀπέβησαν ὅποσα καὶ ἂν ἐπραξάν ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ Ἕλληνες, καθότι οὔτε τοὺς θησαυροὺς

(1) Μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὴν Συνέλευσιν καὶ οἱ παρὰ τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ ἐπίτηδες ἀπεσταλμένοι Ἕλληνες, ἐκ τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, παρακλοῦντες γὰρ αὐτῶν ἢ συνθήκη, καὶ ἢ ἀκυρωθῆ ἢ μετὰ τοῦ Στεφάνου Ἴατροῦ, καὶ προτείναντες περισσοτέρην χρηματικὴν δόσιν πρὸς ὠφέλειαν τῶν κατοίκων τῶν Ἰωαννίνων Χριστιανῶν. Ἄλλ' ὅλαι αὐταὶ αἱ προτάσεις καὶ αἱ παρακλήσεις ἐμεικταῖωθησαν, καθότι εἰσχωρήσασα ἰδιαιτέρα ὠφέλεια μερικῶν τινῶν ἀτόμων (ὡς διεφημίζετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατ' ἐξοχὴν διὰ τὸν Π. Μαυρομιχάλην) ἐνεπόδισεν ὅλα αὐτὰ, καὶ ἐπεκυρώθη ἢ μετὰ τοῦ Στεφάνου Ἴατροῦ συνθήκη, ἢ συμφωνία.

του ὠμολόγησεν, οὔτε διὰ τὴν πτώσιν τῆς Κορίνθου συνετέλεσεν ἐφρονεῦθη δὲ ἐντὸς τῆς Ἀκροκορίνθου κατὰ τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν εἰσέβαλεν ὁ Δράμαλης εἰς τὴν Κορίνθον. Τὸν δὲ Μουσταφά-Μπεην καὶ τὸν Τεφτέρ Κεχαγιάν, ἐπινοηθείσης μιᾶς ἀπάτης ἧσις ἐψυθιρίσθη ὅτι ἔμελλε νὰ λάβῃ τὴν ἐνέργειάν της διὰ μελλούσας ἐλπίδας τῶν Ὁθωμανῶν, αἰφνιδίως ἐν μιᾷ νυκτὶ εἰσελθόντες τινες Ἕλληγες εἰς τὰς οἰκίας των ἐφρονεῦσαν αὐτοὺς ἐλεεινῶς, τὰ τέκνα τοῦ ὁποίου Μουσταφάμπεη, καθὼς καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Τεφτέρ Κεχαγιᾶ ἀντηλάγησαν ἔπειτα μὲ Ἕλληνας αἰχμαλώτους καὶ μὲ ἐν μέρος χρημάτων. Ὁ δὲ Σιέχ Νετζίπ ἐφέντης μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν τέκνων του διατηρηθεὶς ἀπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην μέχρι τοῦ 1823 μὲ πολλὴν ἀσφάλειαν καὶ δαπάνας, τελευταῖον ἐπιβίβασθεις πανοικί εἰς πλοῖα διὰ τινος μικρᾶς ὠφελείας δοθείσης διὰ τοῦ Ζαφειροπούλου, μετέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον, παραδεχθεὶς λαμπρῶς παρὰ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ Πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ὁ μὲν Σιέχ Νετζίπ ἐφέντης ἐτελεύτησεν, οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ ἔλαβον λαμπρὰς θέσεις εὐρισκόμενοι μετὰ τῆς λοιπῆς οἰκογενείας παρὰ τῷ ρηθέντι Σατράπῃ, καὶ διάγοντες τὴν πλέον εὐδαίμονα ζωὴν. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τῆς πολιορκίας καὶ τῆς πτώσεως τῆς Τριπολιτζᾶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΒΒΔΟΜΟΝ.

Πολιορκία Κορίνθου - και πτώσις αὐτῆς.

Μεσοῦντος τοῦ Φεβρουαρίου (1821) προσκεκλημένος ὁ Κιαμὴλ Μπεης παρὰ τοῦ Καϊμακάμη, ἀνέβη εἰς τὴν Τριπολιτζάν, διατάξας νὰ εἰπωσιν ὡς ἀπὸ μέρους του εἰς τὸν Μητροπολίτην Κορίνθου Κύριλλον. καὶ εἰς τὸν Σωτήριον Νοταρᾶν, ὥστε ἅμα φθάσωσι καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς Κωμοπόλεως Τρικάλων (ὅπου διέμενον), ν' ἀναβῶσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, οἵτινες ἀκολουθήσαντες κατὰ τὰς διαταγὰς τοῦ Κιαμὴλ Μπεη, ἀπῆλθον περὶ τὴν 10 Μαρτίου εἰς τὴν Τριπολιτζάν, τοὺς ὁποίους (ὡς προεῖρηται) παρέλαβεν εἰς τὸ κατάλυμά του ὁ Κιαμὴλ Μπεης· μετ' αὐτῶν συνωδευμένος ἐκ τῶν Τρικάλων ἦλθεν εἰς τὴν Κορίνθον καὶ ὁ Ἀνδρῆκος Νοταρᾶς κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Βοεβόδα, γενομένην κατὰ διαταγὴν τῆς Χανούμης μητρὸς τοῦ Κιαμὴλ Μπεη.

Οἱ ἐν Κορίνθῳ Ὀθωμανοὶ (τὴν 24 Μαρτίου) πληροφορηθέντες τὴν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Λεονταριτῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν Τριπολιτζάν εἰσοδον, ἐβεβαιώθησαν ὅτι τὰ κατ' αὐτῶν διαφημιζόμενα ἦσαν ἀληθῆ, καὶ ἐπὶ τούτῳ συνειννοηθέντες μετὰ τῆς Μητρὸς τοῦ Κιαμὴλ Μπέη (1), ἀνέβησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῆς Κορίνθου μετ' αὐτῆς, ἣτις συμπαρέλαβε καὶ τὸν Ἀνδρῆκον Νοταρᾶν, καὶ ἅπαντα τὰ ἐπιπλα, καὶ τὴν κινητὴν αὐτῶν

(1) Ἡ μήτηρ τοῦ Κιαμὴλ-Μπεη ἦτον ἔμφρων γυνὴ, σεβομένη ὑπὲρ τὸ θεόν παρὰ τοῦ υἱοῦ τῆς, καὶ παρὰ πάντων τῶν Κορινθίων Ὀθωμανῶν, τῆς ὁποίας αἱ δικτακαὶ ἰσχυοὺν ἐπὶ πολὺ εἰς τε τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ εἰς

περιουσίαν· μόνοι δὲ ἐξ Ὀθωμανοῦ Κορινθιοῦ ἔμειναν ἠσφαλισμένοι εἰς ἓνα πύργον καλούμενον τοῦ Καρασούλου, ὡς μὴ προφθάσαντες ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸ φρούριον.

Οἱ ἐλεύθεροι μείναντες ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Νοταραίων φοβούμενοι τὸν Κιαμὴλ-Μπεην, ὑποπτεύοντες ἀπευκταῖα καὶ διὰ τοὺς φυλακισθέντας συγγενεῖς των, τοῦ μὲν Σωτηρίου ἀποκλεισθέντος εἰς τὴν Τριπολιτζάν, τοῦ δὲ Ἀνδρῆκου εἰς τὴν Ἀκροκόρινθον, ἐνεπόδιζον ὅλον ἓν τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας Κορίνθου Ἑλληνας, διὰ νὰ μὴ ἐπιχειρήσωσι κανὲν κίνημα ἀποστασίας ἐναντίον τῶν Κορινθίων Ὀθωμανῶν· τὴν δὲ 25 Μαρτίου οἱ προὔχοντες τῆς ἐπαρχίας τῶν Καλαβρύτων μετὰ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Ἀμβροσίου τοῦ Σιναίτου διεύθυναν ἐπιστολάς των πρὸς τοὺς Κορινθίους Ἑλληνας, προτρέποντες καὶ ὀδηγοῦντες αὐτοὺς διὰ νὰ δράξωσι καὶ αὐτοὶ ὅσα ὄπλα ὑπῆρχον ἐναντίον τῶν Κορινθίων Ὀθωμανῶν· ὁ δὲ Πρωτ. Ἀμβρόσιος Σιναίτης περιπατῶν ἡμέραν καὶ νύκτα, ὑπῆγεν εἰς τὴν Κωμόπολιν τῆς Περαχώρας, καὶ τοῦ Μπίσια, καὶ ἀναγνοὺς τὰ παρὰ τῶν προκρίτων τῶν Καλαβρύτων γράμματα εἰς ἐπήκοον τῶν κατοίκων τῶν ῥηθειςῶν Κωμοπόλεων, (οἷτινες ἀκούσαιτες τόσον τὰ γράμματα, ὅσῳ καὶ τὰ ὀποῖα ἀνήγγειλεν εἰς αὐτοὺς καθ' ἃς εἶχε παραγγελίας, ἔτι δὲ καὶ ὅσα ἐξ ἰδίων του ὠμίλησεν εἰς αὐτοὺς, ὡς μέλος ὢν Ἑταιρίας, ἐνθουσιασθέντες, ὀπλοφόρησαν),

τοὺς Ἑλληνας· πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ υἱὸς τῆς ποτὲ δὲν ἀντενέργει, οὔτε παρήκουεν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς.

τότε συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Γεώργιον Διδασκαλόπουλον, καὶ ὁμοθυμαδὸν μετέβησαν εἰς τὰ Κούντουρα, Βίλια, καὶ Μέγαρα, πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν ὁποίων ἀναγνόντες τὰ γράμματα, ἀφ' οὗ τοὺς ἐπληροφόρησαν ὅτι ἐκείνη ἦτον ἡ ὥρα, ὡπλοφόρησαν καὶ κείνοι, ἐνθουσιασθέντες ἐκ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἀγγελιῶν τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Ἀμβροσίου Σιναΐτου καὶ τοῦ Γ. Διδασκαλοπούλου, καὶ οὕτω συναθροισθέντες (τὴν 27 Μαρτίου) εἰς τὰ μεγάλα Δερβένια πλείονες τῶν 1500 ἀφοῦ ἔψαλον παράκλησιν, κατέβησαν εἰς Κεγχριάς, ὅπου ταῦτοχρόνως ἐπαρουσιάσθη καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Δαμαλῶν Ἰωάνης μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ Σοφικοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν Κωμοπόλεων καὶ Κωμῶν τοῦ Κάτω Ἀχαγιῆ (Ερμημιονίδος καὶ Τροιζηνίας) περίπου τῶν 600 ὡπλοφόρων, οἵτινες συνενωθέντες μετὰ τῶν Περαχωριτῶν καὶ λοιπῶν, ἐσχημάτισαν ἓν σῶμα συγκείμενον ἀπὸ 2,200 Ἑλλήνων, μεθ' ὧν ἦτον καὶ ὁ κατὰ πάντα γενναῖος καὶ ἀτρόμητος ἀνὴρ ὁ Γεώργιος Λύκος Χελιώτης ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Νοταραίων.

Μετὰ δὲ τὴν εἰς τὴν Κόρινθον τοποθέτησιν τῶν ρηθέντων αὐτῶν 2200 Ἑλλήνων (τὴν 28 Μαρτίου) ἀπῆλθον αὐτόθι καὶ οἱ, Σωτήριος Χαραλάμπης, Σ. Θεοχάρης Νικόλαος Σολιώτης, Ν. καὶ Ἀναγ. Πετμεζαῖοι διὰ τὰ δώσωσι τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας, καὶ διαλύσωσι τὸ παρά τῶν Νοταραίων ἐμπόδιον. Τότε δὲ οἱ Κορίνθιοι ἐζήτησαν τὸν Ἀναγνώστην Πετμεζᾶν δι' ἀρχηγὸν τῆς πολιορκίας, ὡς ἔχοντα πεῖραν ὡπλοφορίας καὶ τοῦ μάχεσθαι περισσότερον τῶν ἄλλων, ὡς τοιοῦτον δὲ τὸν ἐκράτησαν μεθ' ἑαυτῶν καὶ μετὰ τὴν σύστασιν τῆς

πολιορκίας τῆς Κορίνθου οἱ μὲν Καλαβρυτινοὶ ἀνεχώρησαν διὰ Λεβείδι, οἱ δὲ τῆς Ἀχροκορίνθου πολιορκηταὶ Ἕλληγες κατὰ πρῶτον ἐκυρίευσαν τοὺς εἰς τὸν Πύργον τοῦ Καρασούλου ἀσφαλισθέντας ἐξ Ὀθωμανοῦς, τὴν δὲ πολιορκίαν μετὰ τοῦτο ἐσύστησαν φρονίμως καὶ τακτικῶς, ἐσύναξαν δὲ εὐθὺς καὶ τὰ ἐν ταῖς Ὀθωμανικαῖς τῆς πόλεως Κορίνθου οἰκίαις εὐρεθέντα ἔπιπλα σφραγίσαντες ταῦτοχρόνως καὶ τὰς ἀποθήκας τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς, καὶ τοῦ Ἀραβοσίτου διὰ νὰ διατηρῶνται αἱ διὰ τὰ στρατόπεδα ἀναγκαιοῦσαι τροφαὶ χωρὶς νὰ καταχρασθῶσι παρά τινος. Τὴν δὲ 10 Ἀπριλλίου ἀπῆλθε καὶ ὁ Γρηγόριος Δικαῖος εἰς τὴν Κόρινθον διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὰ τῆς ἐκεῖ πολιορκίας, κατ' ἐξοχὴν δὲ διὰ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου Δαμαλῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἦλθον δὲ ταῦτοχρόνως καὶ 150 Ποριῶται εἰς τὴν αὐτὴν πολιορκίαν· τὴν δὲ 22 Ἀπριλλίου ἡ Ἑλληνικὴ Φρουρὰ ἰδοῦσα εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κορίνθου τὸν Κεχαγιάμπτην ὁδοιποροῦντα μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ διὰ τὴν Κόρινθον, εἰδοποίησεν εὐθὺς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν· ἀλλ' ἐν ταῦτῳ καὶ ὁ Κεχαγιάμπτης ἀπέστειλεν ὡς πρέσβυν ἓνα ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ αἰχμαλωτισθέντων Ἑλλήνων, παραγγείλας νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς πολιορκοῦντας τὴν Κόρινθον Ἕλληγας, ἢ ν' ἀφίσωσι τὰ ὄπλα καὶ νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸν τὴν ὑποταγὴν των, ὑποσχεθεὶς εἰς αὐτοὺς ἀσφάλειαν τῆς ὑπάρξεώς των, ἢ ν' ἀφίσωσιν ἀνενόχλητον τὴν διὰ τὴν Τριπολιτζάν ὁδοιπορίαν του μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ στρατευμάτων συμποσομένων εἰς 3500 περίπου· ἀλλ' οἱ Ἕλληγες τῆς πολιορκίας μὲ διαλεκομένην φωνήν

τῷ ἀπήντησαν, ὅτι τὸν περιμένουσι μὲ Ἑλληνικὸν
τουφεκι.

Ἄμα δὲ ὅτε μόλις ὁ Κεχαγιάμπης ἐφάνη δύο ὥ-
ρας μακρὰν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Βόχας, ὁ Γρηγόριος
Δικαῖος ἔθεσεν εὐθὺς φλόγας πυρὸς εἰς διάφορα μέρη
τῆς λαμπρᾶς οἰκίας τοῦ Κιαμῆλ-Μπεη, ἣτις, διὰ τὴν
ὁποίαν εἶχε πολλὴν ξυλουργίαν καὶ βαφὰς ἐλαιώδεις,
πάραυτα ἔγινε παρανάλωμα τοῦ πυρὸς μὲ τὴν πλέον
μεγαλητέραν ταχύτητα. Ὁ Ἐπίσκοπος Δαμαλῶν ἐπέ-
πληξε τὸν Γρηγόριον Δικαῖον διότι ἠφάνισεν ἐν τοιοῦτον
λαμπρὸν καὶ πολυδάπανον οἶκημα, ὃ δὲ Δικαῖος (Φλέσσας)
ἀπήντησεν αὐτῷ ὅτι « τοιαῦτα ἔπραξε καὶ ἡ Ρωσσία
ἐπὶ τῇ εἰσβολῇ τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν Μόσχαν »·
ἀλλ' ἡ μήτηρ τοῦ Κιαμῆλ-Μπεη ἰδοῦσα τὴν οἰκτρὰν
ἐκείνην πυρπόλησιν τῆς οἰκίας των, καὶ μὴ δυναμένη
νὰ ἐκδικηθῇ ἄλλως πως, διέταξε καὶ ἐφόνευσαν τὸν
ὁποῖον ὡς ὄμηρον (ρέχεμι) εἶχεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν
μεθ' ἑαυτῆς Ἀνδρῆικον Νοτάρᾶν.

Ἀφοῦ δὲ ἔφθασεν ὁ Κεχαγιάμπης πλησιέστερον εἰς
τὰ ὄμματα τῶν Ἑλλήνων, τότε ἐφάνησαν εἰς αὐτοὺς
οἱ μετὰ τοῦ Κεχαγιάμπη ὄντες Ὄθωμανοὶ (μόλις
3500, ἀλλ' ἐπίλεκτον καὶ ἰσχυρὸν στράτευμα) ὅτι ἦσαν
πλείονες τῶν 10,000, καὶ θεωρήσαντες ὅτι δὲν ἤθελον
δυνηθῆ ἢ ἀνθέξωσιν εἰς τὴν ὄρμην αὐτῶν, ἐδόθησαν
ἅπαντες οἱ τὴν Ἀκροκόρινθον πολιορκοῦντες Ἕλληνας
εἰς φυγὴν, μόνος δὲ ὁ Ηγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ
Στεφάνου Μιχαῆλος μεθ' ἑνὸς διακόνου του μείναντες
ἐξώθεν τῆς πόλεως Κορίνθου, ἐφονεύθησαν μὴ δυνηθέν-
τας ἢ ἀπομακρυνθῶσι κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν τῆς

διαλύσεως τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐκινδύνευσε καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Δαμκλῶν, ἀπορρίφθεις καθ' ὁδὸν ἀπὸ τὸν ἡμίονον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτον καθήμενος, ὅστις διεσώθη, χάρις τῇ θεῇ προνοίᾳ, διὰ τὴν χρησιμεύσῃ καὶ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα πολιορκίαν τῆς Κορίνθου, καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ἑπταετοῦς ἐπαναστάσεως, ὡς καὶ ἐφάνη ὠφέλιμος, συντελέσας καθ' ὅλα χρηματικῶς τε καὶ ἐνεργητικῶς.

Ὁ δὲ Κεχαγιάμπεης διαλύσας τοὺς Ἕλληνας ἀμαχητὶ καὶ ἀναιμωτῶς, ὡς εἴρηται, διαμείνας ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν Κορίνθον, ἐπεσκέφθη τοὺς ἐν τῇ Ἀκροκορίνθῳ Ὀθωμανοὺς, δοὺς αὐτοῖς χρηστὰς ἐλπίδας ὅτι γρήγορα θέλουν φθάσει καὶ ἄλλα πολυάριθμα Ὀθωμανικὰ στρατεύματα, καὶ στόλος, εἰ μὴ μόνον νὰ μένωσι σταθεροὶ καὶ ἀκλόνητοι· ἐὰν δὲ τυχὸν ἤθελον ἐνοχληθῆ παρα τῶν ἀπίστων Γκιαβούριδων, νὰ τῷ γράψωσιν εὐθὺς εἰς τὴν Τριπολιτζὸν διὰ τὴν τοὺς καταδιώξῃ· οὕτω δὲ οἱ περὶ τὸν Κεχαγιάμπεην λαφυραγωγῆσαντες ὅσα ἐπέτυχον, ἐξεστράτευσαν διὰ τὸ Ἄργος. οἱ δὲ ἐν τῇ Ἀκροκορίνθῳ Ὀθωμανοὶ λαβόντες θάρρος, ἐξήρχοντο ὀχιμακρὰν τῆς Ἀκροπόλεως, φρονοῦντες ὅτι πάντα ἤθελον εἶσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, διότι εἶχεν ἔλθει ὁ Κεχαγιᾶς τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ μετὰ 3500 Τούρκων.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἀναχώρησιν, καὶ τὴν ἀπὸ Ἄργους εἰς τὴν Τριπολιτζὰν ἀνάβασιν τοῦ Κεχαγιάμπεη οἱ πρόκριτοι τῆς Κορίνθου Θεοχάρης Ῥέντης, Ἀναγνώστης Οἰκονομόπουλος, Παναγ. Τζολάκος, καὶ Μίχος Λελέκος συνελθόντες εἰς ἐπαρχιακὴν συνέλευσιν εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον (Κωμόπολιν τῆς ἐπαρχί-

ας Κορίνθου), ἐσύστησαν Δημογεροντίαν συγκειμένην ἀπὸ τοὺς, Ἀναγνώστην Οἰκονομόπουλον, Μίχον Λελέκον, Ἀναγνώστην Μαντηλόπουλον, καὶ Γ. Τριανταφυλλίδην, ἧτις συστηθεῖσα, πάραυτα κατεσκεύασε φούρνους κατὰ πρῶτον εἰς τὰς Κεγχριάς, εἶτα εἰς τὰ Ἑξαμίλια (τὸν ἰσθμὸν), ὅπου κατεσκευάζοντο αἱ διὰ τοὺς πολιορκητὰς τῆς Ἀκροκορίνθου διδόμεναι μερίδες ἄρτου· ἀκολούθως ἦλθεν ἐκ νέου καὶ ὁ Ἀναγνώστης Πετμεζᾶς μετ' ὀλίγων τινων στρατιωτῶν Καλαβρυτινῶν· συνῆλθον ἐν ταυτῷ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Κορίνθου μὲ τὸν Γεωργάκην Χελιώτην, τὸν Χατζῆ Γιάννην Σοφικιώτην, τὸν Γιαννάκην Γιουροῦκον, τὸν Παπᾶ Νίκαν, τὸν Παπᾶ Πιτζούνην, τὸν Κωνσταντ. Π. Τζολακόπουλον, τὸν Γεώργιον Ντανόπουλον, καὶ μὲ ἄλλους διαφόρους καπιτάνους, καὶ ἐσύστησαν ἐκ νέου τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροκορίνθου, συσσωματωθέντων πλειόνων τῶν 1200 στρατιωτῶν (1).

Ἐν τοσούτῳ ἡ πολιορκία τῆς Ἀκροκορίνθου προώδευεν, ὥστε εἰς δύο ἐξόδους τὰς ὁποίας οἱ Ὀθωμανοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἔκαμαν ἔξωθεν τοῦ φρουρίου, οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν κατη-

(1) Μέχρι τῆς συστάσεως τῆς δευτέρας πολιορκίας τῆς Ἀκροκορίνθου ὁ Πανοῦτζος Νοταρᾶς ἐμπόδιζε τὴν σύστασιν αὐτῆς, ὑποπτεύων κάθε στίγμην τὸ κινδύνιον φθάσιμον τοῦ Κιμὴλ Μπέη ἀπὸ τὴν Τριπολιτῆν εἰς τὴν Κορίνθον, οὔτε δὲ αἱ διάφοροι προφορικαὶ συμβουλαί, οὔτε τὰ διάφορα γράμματα, οὔτε αὐτὰ τὰ ἴδια πράγματα τῶν γενομένων καταστροφῶν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ἐν τῇ Βαλτετζίῳ καὶ ἐν

σχυμένους, καὶ ζημιωμένους ὄχι ὀλίγον. τὰ δὲ κανόνια καὶ τὰς βόμβας τὰς ἐκ τοῦ φρουρίου ριπτομένας κατ' αὐτῶν οἱ πολιορκηταὶ Ἕλληνες ὡς μηδὲν ἐλογίζοντο, λαβόντες μάλιστα θάρρος ἀπὸ τὰς ἐν Βαλτετζίῳ (τῇ 12 Μαΐου), καὶ ἐν Δολιανοῖς (τῇ 18 Μαΐου) συγκροτηθεῖσας μάχας, αἵτινες ἦσαν μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης τελειωμέναι μὲ τὴν γενομένην εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς φθοράν, ὡς προεῖρηται (Κεφ. 5.).

Ἐπειδὴ δὲ εἶχε διαφημισθῆ ὅτι εἰς τὸν Ἴσθμόν καὶ εἰς τὰ Δερβένια τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἔμελλον νὰ εἰσβάλωσι νέα Ὀθωμανικὰ στρατεύματα, ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἔχοντα τὸν Μεχμέτ Πασσᾶν καὶ τὸν Ὁμέρ Βριόνην, ἀπεστάλησαν μὲ ἀρκετὰ στρατεύματα πρὸς διατήρησιν τῆς θέσεως ἐκείνης τῶν Δερβενίων οἱ, Κυριακούλης, καὶ Ἡλίας Μαυρομιχάλοι, καὶ ὁ Πάνος Θ.

Δολιανοῖς ἐδύναντο νὰ πείσωσιν αὐτὸν παντάπασιν, ὥστε αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ Πανούτζου Νοταρᾶ πολὺ κατέβληθε τὰς ψυχὰς τῶν ἐπαρχιωτῶν Κορινθίων, καὶ αὐτῶν τῶν πολιορκητῶν ἀκόμι, οἵτινες τελευταῖον ἀπεφάσισαν καὶ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν τὸν Ἐπίσκοπον Δαμαλῶν Γεωῶν, ὅστις ἀπελθὼν, ὠμίλησεν αὐτῷ ὅλα τὰ δεόντα, συμβουλευσας ἀρχιερατικῶς τὸ νὰ συμμεθέξῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ἀγῶνα πρὸς ἐμφύχωσιν τῶν ἀγωνιζομένων Ἐπαρχιωτῶν του, καὶ δοὺς αὐτῷ δείγματα τὸν ἡγεμόνα τῆς Σπάρτης (ἡ Μάνης) Π. Μαυρομιχάλην, τὸν Ἀνδρέαν Ζαήμην, τὸν Σωτήριον Χαραλάμπην, καὶ ὅλους τοὺς λοιποὺς προεστώτας καὶ προκίτους τῆς Πελοποννήσου, τοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ ἅπαντα τὸν λοιπὸν κλῆρον, ἀκόμι καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτοὺς τῆς πολιορκίας Κορίνθου, ἀλλ' εἰς μάτην ἐστάθησαν ὅλα αὐτά.

Κολοκοτρώνης επέστρεψαν ταχύτερον μετὰ τὰ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν των στρατεύματα εἰς τὴν Πελοπόννησον, καθότι ἐπλησίαζεν ἡ πτώσις τῆς Τριπολιτζᾶς· ἀκολούθως δὲ ἀνεχώρησαν καὶ οἱ, Γρηγόριος Δικαῖος, (Φλέσας), καὶ Ν. Σταματελόπουλος ἀπὸ τὰ μεγάλα Δερβένια (τὸν Ἴσθμόν) μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τριπολιτζᾶς, ἔμεινε δὲ μόνος ὁ Ν. Χ. Σολιώτης μετὰ 400 στρατιώτας ὑπὲρ αὐτὸν, κατέχων τὴν θέσιν τῶν Δερβενίων μέχρι τῆς 8 Ὀκτωβρίου (1821) (1).

Ἐπανελθόντος δὲ τοῦ Ν. Χ. Σολιώτου ἐκ τοῦ Ἴσθμοῦ εἰς τὴν Κόρινθον, συνῆλθον ἐπὶ τῷ αὐτῷ ὁ Θεοχάρης Ρέντης, καὶ ὁ Γεώργιος Καλαρᾶς, μετὰ τῆς Δημογεροντίας, καὶ προσεκάλεσαν διὰ ἀρχηγὸν τῆς πολιορκίας τὸν Ν. Χ. Σολιώτην, καθότι ὁ Ἀναγνώστης Πετμεζᾶς ἐζήτηε νὰ τοῦ πληρῶνωνται ἀπὸ τοὺς Κορινθίους οἱ μισθοὶ τῶν 150 περίπου ὑπὲρ αὐτὸν στρατιωτῶν, τὴν αἴτησιν τοῦ ὁποίου ἀπέρριψαν οἱ Κορινθιοί, καὶ οὕτως ὁ μὲν Ἀναγνώστης Πετμεζᾶς ἀνεχώρησε, διορισθέντος δὲ τοῦ Ν. Χ. Σολιώτου ὡς Ἀρχηγοῦ τῆς πολιορκίας, ἦλθον τότε εἰς τὸ αὐτὸ στρατόπεδον καὶ ὁ Χριστόδουλος Ποριώτης, ὁ Κιβωτὸς Ὑδράϊος, οἱ Περαιχωρῖται στρατιωτικοί, καὶ οἱ Αἰγινῖται, οἵτινες συσσωματωθέντες μετὰ τῶν λοιπῶν, ἐπλησίασαν καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, κατασχόντες τὴν θέσιν καλουμένην Πεντεσκοῦφι, κειμένην ἀπέναντι τῆς Ἀκροκορίνθου κατὰ πλευράν.

Τότε καὶ ὁ Πανοῦτζος Νοταρᾶς πεσοῦστος τῆς Τριπολιτζᾶς, καὶ αἰχμαλωτισθέντος τοῦ Κιρκιλήμπεη, ἐξῆλθε μετὰ τῶν ἀδελφῶν Δασίου, καὶ ἄλλων τινῶν ἀπὸ τῆς Κομφοπόλεως τῶν τὰ Τρίκυλα, ἀλλὰ πρὸ τῆς πτώ-

Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ πολιορκηθέντες τοσοῦτον στενώτερον, καὶ θεωροῦντες ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωμβρίου καὶ ἔπειτα ὅλας τὰς δοθείσας εἰς αὐτοὺς -παρὰ τοῦ Κεχαγιάμπη ὑποσχέσεις μεματαιωμένας, ἔχοντες δὲ καὶ μεγίστην ἔλλειψιν τροφῶν, καθότι οἱ πολιορκηταὶ Ἕλληνες δὲν παρεχώρουν εἰς αὐτοὺς τὸ νὰ ἐξέλθωσι καὶ διὰ συλλογὴν ἀγρίων λαχάνων ὄθεν καὶ βιασθέντες τόσον ἀπὸ τῆς στενῆς πολιορκίας, ὅσῳ καὶ ἀπὸ τῆς ἐλλείψεως τῶν τροφίμων, ἀπεφάσισαν νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου (1821), ἤρχησαν νὰ ἐξαιτῶνται συνθήκας, καὶ ἐπὶ τούτῳ προσεκλήθη ὁ Θ. Κολοκοτρώνης διατελῶν τότε εἰς τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀ. Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ὅστις ἀπελθὼν εἰς τὴν Κόρινθον, διεπραγματεύθη μετὰ τῶν λοιπῶν τὴν μεταξὺ Ὀθωμανῶν συνθήκην, ἣτις ἀποπερατώθη περὶ τὰ τέλη Ἰαννουαρίου (1822) κατὰ τὰ ἐφεξῆς ἄρθρα.

α. Οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ λάβωσιν ἐξ ὅλης αὐτῶν τῆς κινητῆς περιουσίας μόνον ἀνά τρεῖς ἐνδυμασίας ἕκαστος. τὴν δὲ λοιπὴν ὅλην κινητὴν περιουσίαν αὐτῶν νὰ ἐγκαταλείψωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὁμοῦ μὲ τὰ ὅπλα τῶν καὶ μὲ τὴν ἐν τῇ Ἀκροκορίνθῳ ὅλην ἀποσκευήν.

β. Νὰ μετακομισθῶσι μὲ Ἑλληνικὰ πλοῖα ὅπου αὐτοὶ ἤθελον εὐχαριστηθῆ.

Ἐπὶ τούτων τῶν ἄρθρων τελειωθείσης τῆς συνθήκης, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου Δαμα-

σεως τῆς Τριπολιτζᾶς διέμενον ἐν αὐτῇ κατακεκρυμμένοι, „ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων “ (κατὰ τὴν παροιμίαν).

μαλῶν Ἰωνᾶ, καὶ τῶν λοιπῶν Ἀρχηγῶν τῆς πολιορκίας ἀνέβησαν εἰς τὴν Ἀκροκόρινθον· καὶ ὁ μὲν Ἐπίσκοπος Δαμαλῶν ἀρχιερατικῶς εὐλόγησε τὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἴσοδον τῶν Ἑλλήνων, ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης μὲ μίαν ὀμπρέλλαν (παρήλιον) ἐσταύρωσε τὸ ἀνώφλοιοι τῆς πύλης τοῦ Φρουρίου, καὶ μὲ τὴν συνήθη βροντοφωνίαν του εἰπὼν, « εἰσελθετε Ἑλληγες, » εἰσῆλθε πρῶτος, καὶ μετ' αὐτὸν ἤρξατο ἡ εἴσοδος ἐκ τῶν διορισθέντων μελῶν τῆς πρωτοσυστηθείσης τότε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως παρα τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀ. Ἐθνικῆς Συνελεύσεως διὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ Φρουρίου, καὶ διὰ τὴν καταγραφὴν πάντων τῶν ἐν Ἀκροκόρινθῳ ὀπλων, πολεμεφοδίων, κανονίων, οἰκιῶν, καὶ ὅλης τῆς κινητῆς περιουσίας τῶν Ὀθωμανῶν. (1)

Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ καταγραφὴ παρὰ τῶν διορισθέντων αὐτῶν μελῶν, ἐγένετο ταυτοχρόνως καὶ ὄχι ὀλίγη ἀρπαγὴ καὶ παρὰ τῶν ἰδίων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς (ἐκτὸς μόνου τοῦ Ἐπισκόπου Δαμαλῶν, ἀρνούμενου τοῦτο ἐνόρκως (2)), καθὼς καὶ παρὰ τῶν στρατιωτῶν

(1) Τὰ διορισθέντα μέλη διὰ τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, παραλαβὴν τοῦ φρουρίου καὶ τὴν καταγραφὴν ἦσαν, ὁ Παναγ. Κρεββατᾶς, ὁ Σωτῆριος Νοταρᾶς, ὁ Μητροπολίτης Κορίνθου Κύριλλος, ὁ Ἐπίσκοπος Δαμαλῶν Ἰωνᾶς, ὁ Γρηγ. Δικαῖος, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μελῶν τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας.

(2) Ὁ Ἐπίσκοπος Δαμαλῶν Ἰωνᾶς, αὐτὸς μόνος δὲν κατεδέχθη, ὡς εἶπε (μεθ' ὄρκου) καὶ ὁ Ἀμβρόσιος Συναίτης, διὰ νὰ λάβῃ μηδ' ἐν μανθῆλιον καὶ μ' ὄλον ὅτι τῷ προσέφερον ἡ ἐπιτροπὴ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ οἱ-

Ἀρχηγῶν τῆς πολιορκίας, καὶ τῶν λοιπῶν στρατιω-
 τῶν Ἑλλήνων· οἱ στρατιωτικοὶ ὅμως (μᾶλλον δὲ οἱ
 τὴν πολιορκίαν διατηρήσαντες) εἶχον δίκαιον ν' ἀρπά-
 σωσι λάφυρα, καθὼς ἤρπασαν πραγματικῶς (ἐκτὸς τοῦ
 Θ. Κολοκοτρῶνῃ, ὅστις οὔτε κὰν ἐπανεπαύθη ὀλίγον
 εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καθότι ἐτοιμασθεὶς, εὐθὺς ἐξεστρά-
 τευσεν εἰς τὰς Π. Πάτρας, ἐλθόντων τότε νεωστὶ Ὀ-
 θωμανικῶν στρατευμάτων περίπου τῶν 1000). Ἄλλ'
 ὅσα ἂν ὠφελῶντο οἱ στρατιωτικοὶ μὲ μεγάλην τῶν
 συστολῆν, διὰ τὴν περὶ τούτου δραστήριον ἀπαγόρευσιν
 τῆς Κυβερνήσεως, παραβαλλόμενα μὲ τὰς ὠφελείας
 τῶν πολιτικῶν, τοῦ Κρεββατᾶ, τοῦ Σ. Νοταρᾶ, τοῦ
 Ἀσημάκη Φωτεῖλα, τοῦ Μητροπολίτου Κορίνθου, τοῦ
 Γρηγορίου Δικαίου (Φλέσα) τοῦ Ν. Χ. Σολιώτου, καὶ
 ἄλλων, εἶναι τὸ μηδέν· τὰ δὲ ἐκ τῆς διαρπαγῆς δια-
 σωθέντα μόνα ἐκεῖνα ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὴν Ἐπι-
 τροπὴν, τὰ ὅποια ἐκτεθέντα εἰς δημοπρασίαν, ἠγορά-
 σθησαν μὲ μηδαμινεστάτην ἀξίαν παρὰ διαφόρων μελῶν
 τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καὶ τοῦ Βουλευτικοῦ, (παρευρεθέντων
 τότε αὐτὸς) ἐπὶ λόγῳ τοῦ νὰ πληρώσωσι τὸ σμικρο-
 τάτης ποσότητος ἀντίτιμον αὐτῶν, ἀλλὰ, δὲν ἔδωκαν
 οὐδ' ὀβολὸν καὶ δι' ἐκεῖνα μόνον δὲ ὅσα συνέκειντο ἀπὸ
 ἀργυρᾶ, χρυσᾶ καὶ μὲ πολυτίμους λίθους εἶδη, ἐκτιμη-
 θέντα ὅλα διὰ γρόσια 800,000, ἐδόθησαν εἰς τὰ Ἑλ-
 ληνικὰ πλοῖα διὰ λογαριασμὸν μισθῶν καὶ ἐξόδων τῶν.
 Μετὰ δὲ τὴν καταγραφὴν τῶν ἐν τῇ Ἀκροκορίνθῳ

κειοθελῶς ἐν κιδώτιον γέμον ἀπὸ διάφορα εἶδη ἐνδυμάτων, οὔτε αὐτὸ
 δὲν κατεδέχθη νὰ τὸ λάβῃ κατ' οὐδένα τρόπον.

διαφόρων πραγμάτων κινήτων καὶ ἀκινήτων ἐξήλθον οἱ Ὀθωμανοί, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλους μὲν πολλοὺς παρέλαβον οἱ Ἕλληνες δι' ὑπηρετίας των (1), ἐπεβίβασαν δὲ περίπου τῶν 600: εἰς δύο Ἑλληνικά πλοῖα διὰ νὰ τοὺς μεταφέρωσιν εἰς τὴν Ἀσίαν· κατὰ δυστυχίαν ὁμως τρικυμίας ἐπιπεσοῦσης εἰς τὴν θάλασσαν, ἐπνίγησαν ἅπαντες. Πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν Κορινθίων Ὀθωμανῶν ἀπέθανον εἰς τὴν Ἀκροκόρινθον διαρκούσης τῆς πολιορκίας, καὶ πολλοὶ ἐφονεύθησαν εἰς τὰς διαφόρους μάχας, οἵτινες ἀπαριθμοῦνται περισσότεροι τῶν 700.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Κορίνθου καὶ τῆς πρώτης πτώσεως αὐτῆς· μετὰ τὴν ὁποίαν ἡ πρώτη τότε νεοσυστηθεῖσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις συγκεκλιμένη ἐκ τῶν δύο σωμάτων, τοῦ Βουλευτικοῦ, καὶ Ἐκτελεστικοῦ διαμένουσα εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ἐνεργοῦσα τὰ χρέη τῆς, διώρισε Φρούραχον τῆς Ἀκροκόρινθου Ἀχιλλέα τινα ὀνομαζόμενον, (ἀμήτορα δὲ καὶ ἀπάτορα κατὰ τὰς δοθείσας πληροφορίας παρ' ὄλων τῶν περὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτου ἐρωτηθέντων), τὸν δὲ Ν. Χ. Σολιώτην, τὸν ἀρχηγὸν τῆς πολιορκίας χρηματήσαντα τελευταῖον, διώρισεν ἀρχηγὸν τῆς πολιτοφυλακῆς τῆς Κυβερνήσεως· ὡς τοιοῦτοι δὲ ἀμφότεροι διέπρεψαν ἰκανὸν καιρὸν εἰς τὰς θέσεις των μέχρι τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη.

(1) Ἀπὸ τοὺς ἐξελθόντας Ὀθωμανοὺς, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, παρέλαβον οἱ παρ' αὐτοῦ διαρισμένοι 16. Αὐλαίους, τοὺς ὁποίους ἐφύλαττε μέχρι τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη διὰ νὰ τοὺς ἐπι-

Ἐκδοθείσης δὲ φήμης (κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1822) ὅτι πλήθη Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων μέλλουσι ναὶ ἐβάλουν ἀπὸ τὴν στερεάν Ἑλλάδα εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἢ τότε νεοσυστηθεῖσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εὐρεθεῖσα περιπεπλεγμένη ἀπὸ τινος ῥαδιουργίας, ἐμελέτα ὄχι ὠφέλιμα διὰ τὴν πατρίδα· αἱ ῥαδιουργίαι δὲ αὐταὶ ὑποκινήθεισαι παρά τινων καὶ μὴ αὐτοχθόνων, ἔφεραν τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, Κυβέρνησιν εἰς θέσιν τοῦ ναὶ μηδενίσῃ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπιβρόχην τῶν τῶ ὄντι στρατιωτικῶν, καὶ ν' ἀδυνατίσῃ τοὺς τῆς πρώτης καὶ δευτέρας τάξεως ἐξ αὐτῶν, κατ' ἐξοχὴν δὲ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, καὶ τὸν Δ. Πλαπούττα, ὥστε, ἐπὶ τῶ λόγῳ ὅτι ἔχει μεγίστην ἀνάγκην συστάσεως στρατιωτικῶν ἕνεκα τῆς διαδοθείσης φήμης περὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν ῥηθέντων Ρουμελικῶν στρατευμάτων, ἔσπευσε ναὶ διορίσῃ κατὰ πρῶτον διὰ τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ τῶν Δερβενίων τὸν Γεώργιον Σέκερην, τὸν Γεώργιον Ἀγαλόπουλον, καὶ τὸν Μπιλίδαν μὲ 800 ὑπ' αὐτοὺς στρατιώτας, τὸν δὲ Ρῆγαν Παλαμίδην τροφοδότην, ἢ φροντιστὴν ἐπὶ τῆς τῶν στρατευμάτων τροφοδοσίας, διὰ ναὶ διατηρῶσιν οὗτοι τὰς ῥηθείσας θέσεις, ἐμποδίζοντες τὴν εἰσβολὴν τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων, ἄχρις ὅτου φθάσωσι καὶ ἄλλα Ἑλληνικὰ στρατεύματα· (1) ἀλλ' οἱ διορισθέντες οὗτοι, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἀπειροὶ ὄντες

βιβάσῃ εἰς πλοῖα· ἀλλ' ἔπειτα ἐφύευσαν αὐτοὺς ἄλλοι ἀνευ τῆς θελήσεως τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη.

(1) Κατὰ τὸν ἀποφασισθέντα τότε διοργανισμὸν διετάγησαν ναὶ στρατολογήσωσιν ἅπαντες οἱ ἔχοντες ἐπίσημότητα πολιτικοὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ὅτι διετάγη καὶ ὁ συγγραφεὺς ναὶ στρατολογήσῃ ὅστις δὲ ἤθελεν

καὶ ἀνίκανοι διὰ τοιαύτας ἐκστρατείας καὶ μάχας, ἔτι δὲ καὶ ὡς ἐκστρατεύσαντες ἀργὰ πλέον, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ προοδεύσουν εἰς τοσοῦτον, ὥστε μόλις αὐτοὶ εἶχον φθάσει εἰς τὰς ὁποίας διωρίσθησαν θέσεις, καὶ τὰ πολυαριθμὰ στρατεύματα τοῦ Δράμαλη εἰσέβαλλον ταυτοχρόνως εἰς τὰ μεγάλα Δερβένια, τὰ ὁποῖα ἐπιπεσόντα ἐπ' αὐτοὺς, τοὺς ἐπέστρεψαν καταδιωκομένους, καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν προκαταλαβόντα ἠφάνισαν. ὅλα δὲ τὰ Ὀθωμανικὰ αὐτὰ στρατεύματα διερχόμενα, εὔρον τὰς θέσεις τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ὅλως διόλου ἐλευθέρως καὶ παρημελημένας ἀπὸ τοὺς Ἀνατολικοελλαδίτας Ἑλληνας, καὶ χωρὶς καὶ ν' ἀκούσωσιν οὐδ' ἐν τουφέκι νὰ κροτήσῃ ἀφ' ὅλα τὰ περίξ ὄρεινὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος μέρη, εἶδον τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἄγουσαν ὁδὸν ἐλευθέρως· μόνος δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς εὔρεθεις τότε εἰς τὸ Δαδί μετὰ τοῦ Νικηταρᾶ, διὰ γνωμοδοτήσεως αὐτοῦ συνεννοήθη μετὰ τῶν δυνατωτέρων ἐκ τῶν κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐκστρατεύόντων Ἀλβανῶν τοῦ Δραμαλικοῦ στρατοῦ, τοὺς ὁποίους καὶ ἔπεισε μὲ τοὺς λόγους, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ θέλουν ἀπωλεσθῆναι εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὅτι εἰάν αὐτοὶ θέλουν νὰ ἐπιστρέψωσιν ἀπὸ τῆς ὀλομελείας τοῦ στρατοῦ, ὑπεσχέθη νὰ τοῖς δώσῃ τοὺς ὁποίους ἐμελλον νὰ λάβωσι μισθοὺς παρὰ τοῦ Δράμαλη. Ἄλλ' οἱ Ἀλβανοὶ φοβούμενοι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

ἀμελήσει τῆς ἐκστρατείας, ἤθελεν ὑστερηθῆ (ὡς ἐν εἴδει προστίμου) τὸ ἐν τρίτον τῆς ἀκινήτου περιουσίας του, τὸ ὁποῖον ἤθελε λαμβάνεσθαι παρὰ τοῦ ἔθνους ἐπ' ὀφείλῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου.

διὰ νὰ μὴ ἀπωλεσθῶσιν, (ἔχοντες μάλιστα ἐν μνήμῃ τὸν συμβάντα ἀφανισμόν εἰς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Ἀλβανούς κατὰ τὸ 1769) ἔκλιναν εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ τοῦ Νικηταρᾶ (ἀλλὰ ποῦ ἦσαν τόσα χρήματα διὰ νὰ ἐξαρκέσωσι πρὸς ἀπόδοσιν τοσοῦτων Ἀλβανικῶν μισθῶν;) οἵτινες εἶχον τότε βεβαιωθῆ ὅτι εἰς τὰ Δερβένια ὑπάρχουν στρατοπεδευμένοι Ἕλληνες Πελοποννήσιοι καὶ Ἀνατολικοελλαδίται πλείονες τῶν 5,000, κατέχοντες τὰς θέσεις αὐτάς, καὶ ὡς ἐκ τούτου προπαρασκευάζοντο, ὥστε ἅμα εἰσβάλωσι τὰ τοῦ Δράμαλι στρατεύματα, καὶ ἀκουσθῆ μάχη εἰς τὴν θέσιν τῶν Δερβενίων, νὰ καταλάβωσι καὶ αὐτοὶ τὰ ὀπισθεν τῶν ἐχθρῶν, καὶ οὕτω νὰ τοὺς ἀποκλείσωσιν ἐντὸς τῶν στενῶν θέσεων· παρὰ πᾶσαν ὁμῶς ἐλπίδα ἐβεβαιώθησαν ὅτι τὰ ἐχθρικά στρατεύματα διήλθον ἀπυροβόλητα ἀπὸ τὰ στενὰ τῶν Δερβενίων, καὶ ὅτι ὁ Σέκερης μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνεχώρησαν φανέντες ἀνωφελεῖς εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην διὰ τοὺς ἀνωτέρω ρηθέντας λόγους· καὶ οὕτως ὁ μὲν Νικηταρᾶς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Πελοπόννησον μετὰ τοὺς ὑπ' αὐτὸν 350 Πελοποννησίους (διαμένοντος τοῦ Δράμαλι, εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἄργους), ἐφοδιασθεὶς παρὰ τοῦ Ὀδυσσεῶς μετὰ τὸ ἀκόλουθον πρὸς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην γράμμα του, περιέχον τὰ ἐφεξῆς·

« Ἀδελφέ Γύφτο! (1).

» Ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς ὅποιον ἤθελε νὰ φονεύσῃ, τὸν
 » ἔκαμνε συγγενῆ· λάβε καὶ σὺ μέτρον διὰ τοὺς ἀλη-

(1) Οὕτως ἐσυμβείβε νὰ τὸν ἐπωνομάσῃ ἀστείτου χάριν.

» υἱοὺς Τούρκους τῆς πατρίδος, διότι θέλ' ἀφανίσουν
 » τὴν πατρίδα, καὶ μὴν καρτερῆς νὰ σοῦ τὸ φανερώσω
 » μὲ τὸ τζικῶρι ».

Ὁ ἀδελφὸς σου Ὀδυσσεύς.

Ἡ ἐννοια τοῦ γράμματος αὐτοῦ ἀπέβλεπεν εἰς τὸ
 νὰ φονεύσῃ ὁ Κολοκοτρώνης τοὺς Κοτζαμπασιδες
 (προεστώτας)· ἀλλ' ὁ Νικηταρᾶς χωρὶς νὰ γνωρίζῃ
 τὰ ἐμπεριεχόμενα εἰς τὸ γράμμα, τὸ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν
 Κολοκοτρώνην, ὅστις ἀναγνοὺς αὐτὸ, τὸ ἐσχίσε μὲ θυ-
 μόν, ἀποδείξας εἰς τὸ φαινόμενον τὴν ὁποίαν ἔλαβε
 δυσαρέσκεια καὶ ἀηδίαν ἐκ τοῦ γράμματος αὐτοῦ (1).

Ἄμα δὲ ὅτε ἔφθασεν ὁ Δράμαλης Πασσᾶς μετὰ τῶν
 στρατευμάτων του εἰς τὴν Κόρινθον, ὁ γενναῖος Ἀ-
 χιλλεὺς Φρούραρχος τῆς Ἀκροπόλεως ἔδειξε μόνην
 καὶ μόνην τὴν ἀνδραγαθίαν του εὐθὺς, καὶ κατὰ τὸ
 ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἔφθασεν ὁ Δρά-
 μαλης, φονεύσας τὸν Κιαμήλ Μπεην, καὶ τινὰς ἄλ-
 λους Τούρκους (τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις
 εἶχεν εἰς διατήρησιν), καὶ ἐγκαταλιπὼν τὸ φρούριον
 κενόν, ἔφυγεν. Ὁ δὲ Δράμαλης φρονῶν ὅτι ἡ Ἀκρο-
 κόρινθος διετηρεῖτο ἀπὸ φρουρᾶν Ἑλληνικὴν, καὶ πλη-
 ροφορηθεὶς τὴν ἐπιούσαν ὅτι δὲν ἦτον καμμία φρουρὰ
 εἰς αὐτήν, εὐρῶν δὲ ὅλως δι' ὅλου αὐτήν ἐλευθέραν
 τῷ ὄντι, διώριεν εὐθὺς φρούραρχον Τούρκον μὲ 400
 ἐπιλέκτους ὑπ' αὐτὸν, ἡ δὲ ἀνέλπιστος αὐτῆ φυγῆ τοῦ

(1) Τὰς περὶ τούτου πληροφορίας ἐβεβαιώθημεν ἀπὸ τὸν Νικηταρᾶν,
 χωρὶς νὰ μᾶς ἐξηγηθῇ τί ὁ Κολοκοτρώνης, ἢ νὰ γνωρίζῃ τουλάχιστον ὅτε
 τὰς ἐπληροφόρηθημεν.

φρουράρχου Ἀχιλλέως (1) ἐγκαταλιπόντος κενὴν τὴν Ἀχροκόρινθον, ἔδωκεν εἰς τὸν Δράμαλιν πολὺ θάρρος καὶ τόλμην, ὥστε ἤλπισεν ὅτι καὶ τὰ περαιτέρω τῆς Πελοποννήσου ἤθελον φανῆ εὐκόλως ὑποτεταγμένα μετὰ τὴν αὐτὴν ταχύτητα. Ἀφ' οὗ δὲ μετέβη ὁ Δράμαλης εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἄργους, ἢ Κόρινθος ἔμεινεν ἄνευ τινος πολιορκίας Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καθότι ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶχον δώσει ἅπασαν τὴν προσοχὴν των εἰς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ εἰσοδὸν τῆς τόσης πληθύος τοῦ Δραμαλικοῦ στρατοῦ· ἀλλὰ τὰ περαιτέρω ἀφορῶντα τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη, καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ θέλουσι ἐκτεθεῖ ἐν τῷ οἰκείῳ τμήματι ἐκτενεστέρον.

Μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Δράμαλη δι' ὅσα στρατεύματα εἶχον μείνει ἐχθρικά, διορισθέντα παρ' αὐτοῦ, ἢ πολιορκία τῆς Κορίνθου διετηρεῖτο πάλιν τακτικῶς, ὡς καὶ πρότερον. Κατὰ δὲ τὸν Νοέμβριον (1822) πεσόντος τοῦ Ναυπλίου διὰ συνθηκῶν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, διελύθη καὶ ὁ τὴν Κόρινθον πολιορκῶν στρατός, ἀπελθόντων πάντων εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ δι' ἀπολαβὴν λαφύρων, καὶ διότι οἱ εἰς τὴν Κόρινθον μείναντες Ὀθωμανοὶ ἦσαν ὀλίγοι, καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἀδύνατοι ἀπὸ τε τροφᾶς καὶ τὰ λοιπὰ. Ἀλλ' ὅτε ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐν Κορίνθῳ Ὀθωμανικοῦ

(1) Τῷ ὄντι ὡς Ἀχιλλεὺς ἔδειξεν (ἐκ τοῦ ἐναντίου) γενναϊότητα, χωρὶς νὰ αἰσχυρῆ καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἥρωος ἐκείνου, μετὰ τὸ ὅποιον μόνος του μετωνομάσθη, ἀλλὰ κατεβύρωσε καὶ αὐτὸ τὸ πολυτίμον καὶ ἀξιοσέβαστον ὄνομα μετὰ τὸν τρόπον τῶν.

στρατοῦ Δελὶ Ἀχμέτ Πασσᾶς (1) εἶδεν ὅτι οἱ Ἕλλη-
 ρες ἐγκατέλιπον τὰς θέσεις τῆς πολιορκίας Κορίνθου
 ἐλευθέρας, καὶ ὡς ἐκ τούτου συσκεφθεὶς μετὰ τῶν περὶ
 αὐτὸν Ὀθωμανῶν, ἐνέκρινε νὰ ἀπέλθωσιν ἅπαντες εἰς
 τὰς Π. Πάτρας, καὶ οὕτω συμφώνως ἀπεφάσισαν νὰ
 ὁδεύσωσι διὰ τῆς Ἀκράτης· ἀλλὰ κατ' ἐκείνας τὰς
 ἡμέρας (περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰαννουαρίου 1823) συνέπεσε
 νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ ὁ Σωτήριος Χαραλάμπης μὲ 700
 περίπου Ἕλληνας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του εἰς τὸ τμήμα
 τῶν Χασιῶν τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων ἐναντίον τῶν
 Πετμεζαίων δι' αἰτίαν πολλῶν ἀτοπημάτωνπραχθέν-
 των παρ' αὐτῶν. Ἐν ᾧ δὲ προητοιμάζοντο ἀμφοτέρω-
 θεν ν' ἀντικρουσθῶσι, προλαβὼν ὁ Ἀσημάκης Ζαήμης
 (πατὴρ τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμη), ἔφθασεν ἐκεῖ διὰ νὰ
 καθησυχάσῃ τὴν μεταξύ τοῦ Σ. Χαραλάμπους καὶ τῶν
 Πετμεζαίων ῥῆξιν, ἐπληροφορήθησαν δὲ τότε ἅπαντες
 μετὰ βεβαιότητος, ὅτι οἱ ἐν Κορίνθῳ διαμένοντες Ὀθω-
 μανοὶ ἐξελθόντες εἰς ὁδοιπορίαν, ἐπλησίαζον νὰ φθάσω-
 σιν εἰς τὴν Ἀκράταν (2)· ὅθεν βεβαιωθέντες θετικῶς
 περὶ τούτου, ἐγκατέλιπον τὰ μεταξύ των εἰς τὴν λή-
 θην, καὶ σύμφωνοι ἅπαντες τὴν αὐτὴν στιγμήν κατέ-
 λαβον τὰς ὀχυρὰς θέσεις τῶν παραλίων ἐκείνων μερῶν,
 ἀφ' ὧν ἐμελλον νὰ διέλθωσιν οἱ Ὀθωμανοί. Πρῶτος
 δὲ τῶν ἄλλων καὶ γενναιώτερος ἐφάνη κατὰ τὴν ὥραν

(1) Οὗτος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τοῦ Δράμαλη, ἔ-
 μινε δὲ μόνος αὐτὸς ἐξ ἁπάντων τῶν μετὰ τοῦ Δράμαλη εἰσβαλόντων
 Πασσάδων.

(2) Θέσιν παραλίον τῶν Καλαβρύτων, ὅπου ὑπάρχει ἀνάκαθεν καὶ ξενο-
 δοχεῖον.

ἐκείνην ὁ Ἀσημάκης Ζαήμης μὲ ὄλον τὸ προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας του· ἔφθασαν δὲ ταυτοχρόνως ὁ Ν. Σολιώτης μὲ 250, ὁ Σ. Θεοχαρόπουλος μὲ 200, καὶ κατέλαβον ὅλας τὰς θέσεις· ὁ δὲ πλησιέστερος εἰς τὴν δίοδον τῶν ἐχθρῶν προμαχῶν (Ταμποῦρι (1)), ἦτον τοῦ Ν. Σολιώτου.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ ῥηθέντες κατέλαβον ὅλας τὰς θέσεις, ἔφθασαν καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ (τὴν 5 Ἰαννουαρίου 1823) περίπου τῶν 3,000, οἵτινες ἰδόντες τὰς θέσεις προκαταληφθείσας παρὰ τῶν Ἑλλήνων, κατ' ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν παρέμειναν ὀπίσω· τὴν δὲ ἐπιοῦσαν (6, Ἰαννουαρίου) ἅμα τῇ πρωΐᾳ, δόντες τὰς πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸν προφήτην των δοξολογίας διὰ νὰ τοὺς ἐνισχύσῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὤρμησαν ὅλοι ὁμοῦ διὰ νὰ διέλθωσιν· οἱ δὲ Ἕλληνες ἰδόντες αὐτοὺς ὀρμήσαντας οὕτω πως, ἐπεκαλέσθησαν καὶ αὐτοὶ ἐκ ψυχῆς τὸν ὕψιστον, καὶ οὕτως ἠνοιγῆ ἀμφοτέρωθεν ἡ πεισματώδης ἐκείνη μάχη, εἰς τὴν πρώτην ὀρμὴν τῆς ὁποίας ἐφονεύθησαν 213 ἐκτὸς τῶν πληγωθέντων, ἐφονεύθησαν δὲ καὶ δύο Ἕλληνες ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Σολιώτου, καὶ 3 ἐπληγώθησαν ελαφρά. Ἰδόντες οἱ ἐχθροὶ τὸν τοιοῦτον ἀνέλπιστον ὀλεθρὸν τῶν, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἀποκλεισθέντες εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εἶχεν ἔλλειψιν τροφῶν καὶ πολεμικοῦ δύναν, ὁ Ἀσημάκης Ζαήμης καὶ ὁ Σ. Χαραλάμπης ἀπέστειλαν ἐπίτηδες ἀνθρώπους των εἰς τὴν Μονὴν τοῦ μεγάλου Σπηλαίου, ἐξαιτή-

(2) Ὁ προμαχὼν αὐτὸς σώζεται μέχρι τοῦ νῦν, ἐπωνομαζόμενος, τὸ Ταμποῦρι τοῦ Σολιώτου.

ὄσαντες τροφάς και πολεμεφόδια, οἱ δὲ πατέρες τῆς Μο-
νῆς ὄχι μόνον τοὺς ἐφωδίασαν μὲ αὐτὰ, ἀλλ' ἀπέστειλαν
και ὄπλοφόρους Καλογήρους πλείονας τῶν 40 οἷτινες συ-
νενωθέντες μὲ τὰ λοιπὰ στρατεύματα συνηγωνίσθησαν μέ-
χρι τῆς διαλύσεως τῶν ἐχθρῶν· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ὕστερον
ἀπὸ τῆν ὄποιαν ἔλαβον ἐκείνην φθορὰν παρὰ τῶν Ἑλλή-
νων εἰς τῆν πρώτην μάχην, ἐδοκίμασαν και δευτέραν μὲ
τῆν ἴδιαν ἀπόφασιν, διὰ νὰ διέλθωσιν ἀπὸ τὰς κατεχομένης
παρὰ τῶν Ἑλλήνων θέσεις· ὄχι δὲ μόνον δὲν ἐδυνήθησαν
νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ των αὐτοῦ, ἀλλ' ἔλαβον και
ἄλλον ἀφανισμόν ὄχι ὄλιγώτερον τοῦ πρώτου· ὄθεν και
ἐπὶ τούτῳ μεταχειρισθέντες τῆν κολακείαν, ἐπεκαλέσαν-
το τῆν φιλανθρωπίαν τῶν Ἑλλήνων, ὄποσχεθέντες νὰ χο-
ρηγήσωσιν εἰς αὐτοὺς και χρήματα ἄρκετὰ, και ἄλλα διά-
φορα εἶδη, μόνον και μόνον διὰ νὰ τοῖς παραχωρήσωσιν
οἱ Ἑλληνες ἐλευθέραν τῆν δίοδον· ἀλλὰ και τοῦτο ἐσά-
υη ἀδύνατον, ὄθεν και ἐπέστρεψαν ἀπηλπισμένοι εἰς τῆν
πεδιάδα τῆς Ἀκράτας, σκεπτόμενοι περὶ τοῦ πρακτέου
διὰ τῆν περίστασιν των.

Ἄφοῦ δὲ ἔπαυσαν αἱ γενόμεναι μεταξύ τῶν Ὀθωμα-
κῶν και τῶν Ἑλλήνων ρηθεῖσαι μάχαι, ἔφθασαν αὐτόθι (τῆν
8 Ἰαννουαρίου) και οἱ, Ἀνδρέας Ζαήμης, και Ἀνδρέας Λόν-
τος, ἐπιστρέψαντες ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον μὲ τὰ ὄπὸ τῆν
ὄδηγίαν των στρατεύματα, και περιώρισαν τοὺς ἐχθροὺς
πολύ περισσότερον, ὄστε βιασθέντες ἦλθον εἰς συνθήκην
μετὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς και τὰ
ὄπλα, και ὄλην των τῆν ἀποσκευὴν, τὰ ζῶα, και ὄσα εἶχον
χρήματα, και μόνον νὰ τοὺς ἐπιβιάσωσιν οἱ Ἑλληνες εἰς
πλοῖα διὰ νὰ μεταβῶσιν εἰς τῆν Ἀνατολικὴν, ἢ εἰς τῆν Δυ-

τικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. (1) Ἐν τοσοῦτῳ οἱ Ὀθωμανοὶ κλι-
ναντες εἰς τὰ τῆς συνθήκης αὐτῆς, καὶ ἀντέχοντες εἰς τὴν
ἀθλίαν αὐτῶν κατάστασιν, ἐπερίμενον τὸ ἀποτέλεσμα
τῆς συνθήκης διὰ νὰ λυτρωθῶσιν, ἀλλὰ μεταξύ τῆς συν-
θήκης ἐγένετο ὀλίγη λογοτριβὴ ἐν τῷ μεταξύ τῶν ὀπλι-
χηγῶν καὶ Καπιτάνων τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅποιοι
δηλαδὴ ἦσαν οἱ φέροντες τὴν ἀνωτέραν τάξιν, αὐτοὶ νὰ λά-
βωσι καὶ τὰς ἐκ τῶν λαφύρων μεγαλητέρας ὠφελείας (2)
μεταξὺ δὲ τῆς λογοτριβῆς αὐτῆς παρά πᾶσαν ἐλπίδα (τὴν
8 Φεβρουαρίου) (3) παρουσιάσθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς
Ἀκράτας 4 Ὀθωμανικὰ πλοῖα, τὰ ὅποια μὴ δυγηθέντα νὰ
ρίψωσιν ἄγκυραν διὰ τὸ ἀκατάλληλον τῆς θέσεως, (μὴ ὄν-
τος μηδενὸς ὄρμου, ἢ λιμένος) περιπλέοντα ἐκανονοβόλουν
τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν μὲ ἀδιάκοπον καὶ συνεχῆ κανονο-

(1) Τὴν συνθήκην αὐτὴν τὴν ἐτελείωσαν καταβεβιασμένοι καὶ κατατεθλι-
μένοι ὄντες οἱ ἐχθροὶ ἐκ τῆς ἀπκαρδευματίστου ἐλλείψεως τῶν τροφῶν,
καθότι εἶχον καταστήσει εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν, ὥστε οἱ ζῶντες
ἐτρωγον τοὺς τεθνεώτας ἀφοῦ δὲ ἐξέλιπον καὶ τὰ τεθνεῶτα σώματα, κατήν-
τησε νὰ τρώγῃ ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὰ χωνεύματα (πρᾶγμα ἀπίθανον τῷ ὄντι καὶ
ὅπως διόλου ἀπίστευτον εἰς τὸν καθένα, ἀλλ' εἶναι ἀληθέστατον χωρὶς τινος
προσθήκης, ἢ ἀφαίρεσεως)· εἶναι δὲ ἀξιόπαινος ὁ σταθερὸς χαρακτὴρ τῶν
Ὀθωμανῶν κατὰ τοῦτο, τὸ ὅποσον καθὼς καὶ ἄλλα συνέβησαν καὶ εἰς τοὺς ἐν
Μουσεβασίᾳ πολιορκηθέντας Ὀθωμανούς.

(2) Ταῦτα πάντα ἐγένοντο μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Ἀκράτας ἀναχώρησιν (περι-
τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου) τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμε, τοῦ Σωτηρίου χαρалаμ-
πους, τοῦ Σωτηρίου Θεοχαροπούλου, τοῦ Βασιλείου Πετμεζῆ, καὶ τοῦ Ὀδυσ-
σεως, ὅτε ἤρξαντο ν' ἀπέρχονται εἰς τὴν ἐν Ἄστρει Ἑθνικὴν Συνέλευσιν, ἐ-
ναρξασμένην τοῦ νὰ συγκροτῆται κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

(3) Ἡ διαπραγματεύσις τῆς μεταξύ Ἑλλήνων καὶ ὄντων Ὀθωμανῶν ἐν τῇ

βολισμόν διὰ σφαιρῶν, καὶ σφαιριδίων (σμιδραλίων) οἱ δὲ ἐπὶ κεφαλῆ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ μείναντες τότε ὀπλαρχηγοὶ Ἀνδρέας Λόντος, Ν. Πετμεζᾶς, καὶ Ν. Χ. Σολιώτης, ἐνεπόδιζον διὰ τῶν πυροβόλων ὄπλων τὴν εἰς τὰ μνησθέντα πλοῖα ἐπιβίβασιν τῶν εἰς τὴν Ἀκράταν Ὀθωμανῶν, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τοῦ πολλοῦ κανονοβολισμοῦ δὲν ἐδύνατο νὰ ἐπιτύχῃσι τοῦ σκοποῦ των, πλησιάζοντες εἰς αὐτοὺς ὅσον ἔδει, ὥστε ἐπεβιάσθησαν 800 περίπου Ὀθωμανοὶ εἰς τὰ πλοῖα, ἔμειναν δὲ ζῶντες εἰς τὴν Ἀκράταν ἕως 600 ὑπεξούσιοι εἰς τοὺς Ἑλληνας, οἱ δὲ λοιποὶ ἐφρονεύθησαν, καὶ ἀπέθανον ἐκ τῆς κακουχίας (1). ἔκτοτε λοιπὸν ἀναχωρησάντων τῶν εἰς τὴν Ἀκράταν ἀπελθόντων Ὀθωμανῶν, ἔμειναν τὰ τῆς Κορίνθου ἐλεύθερα, ἐκτὸς μόνον 400 Ὀθωμανῶν μεινάντων εἰς τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ διαταγὴν τοῦ Δράμαλη, διορισθεντων ἐν καιρῷ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κόρινθον μετὰ τὴν ἐκ τοῦ φρουρίου φυγὴν τοῦ φρουράρχου Ἀχιλλέως, ὡς προεῖρηται.

Κατ' ἐπίμονον δ' αἴτησιν τοῦ Πανούτζου Νοταρᾶ (τὸ 1823) εἰς τὴν ἐν Ἄστρει συγκροτηθεῖσαν ἐθνικὴν Συνέλευσιν ἐδόθη ἡ Ἀντιστρατηγία τῆς Ἐπαρχίας Κορίνθου εἰς τὸν Ἰω. Νοταρᾶν (υἱὸν τοῦ Σωτηρίου Νοταρᾶ) καὶ διω-

Ἀκράτα γενομένης συνθήκης διήρκεσε περίπου ἐνὸς μηνὸς διάστημα, χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἀποπεράτωσίν της. καὶ τοῦτο ἐξ αἰτίας τῆς συμπεσοῦσης μεταξὺ τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ λοιπῶν περὶ τῶν λαφύρων λογομαχίας.

(1) Κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ὡς πασιφανῶς ὁμολογούμενον, ὅτι εἰς τὰς μάχας τῆς Ἀκράτας ὁ Νικόλαος Πετμεζᾶς εἰς τὰς θέσεις Γεφύρι, καὶ μαῦρα λιθάρια, καθὼς καὶ ὁ Ν. Χ. Σολιώτης εἰς τὸν

ρίσθη νὰ διατηρῆ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροκορίνθου, μενόντων εἰσέτι τῶν, περὶ ὧν εἴρηται, 400 Ὀθωμανῶν ἐν αὐτῇ. ὁ Ἰωάννης Νοταρᾶς καίτοι πολλὰ νέος ὢν, ἄλλως τε καὶ ὄλως διόλου ἄπειρος τῆς στρατιωτικῆς, διετήρει μὲν ὅλα ταῦτα θαυμασίως τὴν πολιορκίαν, μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ὁποίου ἐφιλοτιμήθησαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ Παναγιωτάκης καὶ Γεωργαντᾶς Νοταραῖοι, οἵτινες συναθροίσαντες ἐν μέρος ἐπαρχιωτῶν Κορινθίων, ἐσύστησαν καὶ αὐτοὶ τὴν πολιορκίαν· ἀλλ' ὁ Ἰω. Νοταρᾶς ἐφαίνετο δυνατώτερος τοῦ Παναγιωτάκη, ὡς ἔχων ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του καὶ τοὺς πλειοτέρους τῶν ἐπαρχιωτῶν του, καὶ ὡς μισθώσας ὑπομισθίους στρατιώτας Στερεοελλαδίτας καὶ ἄλλους, περισσοτέρους τῶν 500.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Ἀκροκορίνθῳ διαμένοντες Ὀθωμανοὶ ὑστερηθέντες τροφῶν ὡς ἐκ τῆς στενῆς πολιορκίας (μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Ἰουλίου 1823), ἐξητήσαντο τὸν Θ. Κολοκοτρῶνην (περὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους) διὰ νὰ συνέλθωσι μετ' αὐτοῦ εἰς συνθήκην διὰ τὴν ἀναχώρησίν των· ἐλθόντος δὲ τοῦ Θ. Κολοκοτρῶνη διὰ τῆς συγκαταθέσεως τῆς τότε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐτελείωσεν ἡ Συνθήκη (τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1823) κατὰ τὰς ἐφεξῆς συμφωνίας·

Οἱ 416 διαμένοντες εἰς τὴν Ἀκροκόρινθον Ὀθωμανοὶ μετὰ τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν Ἀππουλλάχ Ἀγαῖ Ἀλβανοῦ ν' ἀφήσωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅσα ἕκαστος αὐτῶν ἔφερε χρήματα, καὶ ὄπλοφόροι νὰ ἐπιβιβασθῶσιν

Μύλον, ἐπροξένησαν παλὺν ἀφαισισμόν εἰς τοὺς, περὶ ὧν ὁ λόγος, Ὀθωμανούς.

εἰς πλοῖα ξένων δυνάμεων, πληρωτέα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, ἢ ἀποβιβάσθησι δὲ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. »

Ἐπὶ ταῖς συμφωνίαις αὐταῖς ἔφθασαν τρία πλοῖα (τὴν 27 Ὀκτωβρίου 1823) μὲ τὰ ὁποῖα συνεφώνησεν ὁ Θ. Κολοκοτρώνης νὰ δώσῃ διὰ ναῦλον τῆς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην μεταβάσεως τῶν Ὀθωμανῶν γροσσία Τουρκικὰ 12,000, καὶ οὕτως ἐξήρχοντο οἱ Ὀθωμανοὶ ἐκ τῆς Ἀκροκορίνθου ἀνά εἷς, ἀποθέτων αὐτόθι τὰ ὁποῖα ἔφερε χρήματα, ὅπου καὶ ἐγένετο ἡ καταγραφή τῶν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀποτεθειμένων χρημάτων (1), τῶν ὁποίων ὅλων ὁ ἀριθμὸς ἀνέβη εἰς 120,000 γροστίων Τουρκικῶν. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης συνόδευσεν αὐτοὺς ἕως εἰς τὸ Καλαμάκι (Μ. Μ. τῆς 26 Ὀκτωβρίου) ἐπιβιβάσας αὐτοὺς εἰς τὰ τρία πλοῖα, καὶ ἀποδοὺς τὰς διὰ τὸν ναῦλον συμφωνηθείσας 12,000 γροστίων· οὕτω δὲ οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, τὰ δὲ λοιπὰ χρήματα ἐδόθησαν εἰς τοὺς πολιορκητὰς τῆς Ἀκροκορίνθου, ἐκ τῶν ὁποίων ἐμετρήθησαν καὶ 5,000 γροστίων εἰς τὸν Σταίικον Σταϊκόπουλον, ὡς συμμέτοχον τῆς πολιορκίας· τὸ δὲ Φρούριον τῆς Ἀκροκορίνθου κατὰ διαταγὴν τῆς τότε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐδόθη ὑπὸ τὴν διατήρησιν τοῦ Ἰω. Νοταρᾶ, τὸν ὁποῖον διώρισε καὶ Φρούραρχον.

(1) Εἰς ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν κρύφας ὀλίγα χρυσὰ νομίσματα εἰς τὰ πίδαλα (τζαράφια) του, ἐφωράθη· τὸν ὁποῖον ὁ ἀρχηγὸς του Ἀπτουλ-λάχ ἀγὰς ἐπρόσταξε νὰ θανατώσουν εὐθύς, ὡς παραβάτην τῆς συνθήκης, ἀλλὰ μὲ πολλὰς παρακλήσεις τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη τῷ ἐχαρίσθη ἡ ζωή.

Ἄλλ' ὁ γενόμενος οὗτος διορισμὸς τῆς Ἀκροκορίνθου ὑπὸ τὸν Ἴω, Νοταρᾶν ἐπέφερε περισσοτέραν τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν διαφωνίαν μεταξὺ τῶν δύο οἰκογενειῶν τῶν Νοταραίων, ὥστε γενομένης τῆς ὀνομασθείσης ἀνταρσίας (τὸ 1824 καὶ 1825), κηρυχθέντος δὲ τότε καὶ τοῦ Ἰωάννου Νοταρᾶ ὡς ἑνὸς τῶν ἀνταρτῶν (συμφωνήσαντος μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Ζαΐμη καὶ ὡς τοιοῦτου φυλακισθέντος μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν ἐν Ὑδρᾷ Μονὴν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ), ὁ Παναγιώτης Νοταρᾶς εὐκαιρίας δραξάμενος, ἐδείχθη ἐναντίος τοῦ Ἴω. Νοταρᾶ, καὶ ὡς ἐκ τούτου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διὰ τὴν ἀντίκρουσιν τῆς ἀνταρσίας ἐπροβίβασεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἰς τὸν βαθμὸν Ἀντιστρατηγοῦ τὸν Π. Νοταρᾶν, ὡς ἐπροβίβασε καὶ ἄλλους τοιοῦτους· γενομένης δὲ τῆς τῶν Ἀράβων εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ Φρούρια ἀποβάσεως, (περὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1825) καὶ ἐλευθερωθέντων τῶν ἐν Ὑδρᾷ φυλακισθέντων, (περὶ τὸν Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους) συνηλευθέρωθη καὶ ὁ Ἴω. Νοταρᾶς.

Τότε δὲ μᾶλλον ὑπερηύξησε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Π. Νοταρᾶ ἡ διαίρεσις, καθότι μεταξὺ τῆς διαρκείας τοῦ φυλακισμοῦ τοῦ Ἴω. Νοταρᾶ τυχῶν ἀρμαδίας εὐκαιρίας ὁ Π. Νοταρᾶς, ἔσυρε μεθ' ἑαυτοῦ σχεδὸν ἅπαντας τοὺς Κορινθίους, ἀκόμι καὶ ὅσους ὁ Ἴω. Νοταρᾶς εἶχεν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του πρὶν ἢ φυλακισθῆ, ὥστε καταναγκασθεὶς ὁ Ἰωάννης Νοταρᾶς ἔλαβεν ὑφ' ἑαυτὸν πλείονας τῶν 800 ὑπομισθίους, διὰ ν' ἀντικρούσῃ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπιβρόχην τοῦ Π. Νοταρᾶ, ἀλλ' μ' ὅλας ὕσας κατέβαλε προσπάθειάς ὁ Ἰωάννης Νοταρᾶς, τὰ δυνατώτερα ὄπλα τῆς ἐπαρχίας Κορίνθου δὲν ἐδέχον-

το κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τὸν Π. Νοταρᾶν, ὅστις εἶχε καταφύγιον εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τὸ Σοφικόν (Κωμόπολιν τῆς Κορινθίας): περιστοιχισθεὶς δὲ ἀπὸ ἓν σῶμα συγκείμενον ἐκ 2,000 ὑπομισθίων καὶ τινων ἐπαρχιωτῶν Κορινθίων, διαφθείρας προσέτι καὶ τινὰς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Π. Νοταρᾶ, μετέβη εἰς τὸ Σοφικόν· συγκροτηθείσης δὲ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἐμφυλίου μάχης ἱκανὰς ὥρας, ἡ νίκη ἐδόθη εἰς τὸν Ἴω. Νοταρᾶν, ὅστις φανεὶς νικητῆς, ἔπραξεν εἰς τὴν Κωμόπολιν τοῦ Σοφικοῦ πολλὰς σφαγὰς, λεηλασίας τρομεράς, ἔκαυσε περισσοτέρας τῶν 150 οἰκιῶν, ἐπυρπόλησε τὸ ἀπὸ δένδρα Πεύκης συνιστάμενον περίφημον δάσος τοῦ Σοφικοῦ (1), (τοῦ ὁποίου τὸ περισσότερον μέρος ἔγινε παρανάλωμα τοῦ πυρός), ἀκολούθως δὲ κατέκαυσε καὶ εἰς ἄλλας Κώμας τῆς Κορινθίας πολλὰς οἰκίας, εἰς τὴν Καστανιάν, καὶ εἰς τὴν Λοῦκαν, κ. τ. λ. πυρπολήσας ἅπασαν σχεδὸν καὶ τὴν Κωμόπολιν τῆς Ζαχόλης συγκειμένην ἀπὸ 400 περίπου οἰκογενείας (2).

(1) Τὸ δάσος αὐτὸ εἶχε προϊόντα τὸ κατράνι καὶ τὴν ρυτίνην ἐξαγόμενα ἐκ τῶν δένδρων τῆς Πεύκης, ἐξ ὧν ἐπορίζοντο οἱ κάτοικοι τοῦ Σοφικοῦ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, συνάζοντες κατ' ἔτος τὸ ἐκ μνησθέντων προϊόντων εἰσόδημα.

(2) Δι' αὐτάς του τὰς πράξεις οἱ χωρικοὶ τῆς Κορινθίας τῷ ἔψαλλον τὸν ἐφεξῆς ὕμνον·

„ Γρά σου μπρὲ Γιάννη Νοταρᾶ,

ὅπ' ἔκαψες τόσα χωρριά.

„ Δὲν ἀκόμη εἶχες ζήσης,

μᾶτε πέτρα δὲν θ' ἀφίσας.

Μεταξὺ δὲ τούτων ἐφορολόγει καὶ τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας διὰ τὴν μισθοδοσίαν τῶν ὑπ' αὐτὸν ὑπομισθίων στρατιωτῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἔφθασε νὰ ὑπερβῆ τοὺς 800, ὡς ἔχων πάντοτε ἀντικείμενον τὸν Π. Νοταρᾶν, ὑπερασπιζόμενον παρὰ τῶν Δελιγιανναίων, ὡς συγγενευσάντων ἐξ ἀγχιστείας μετ' αὐτοῦ (1). Προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ ὁ Ἰω. Νοταρᾶς ἔχων ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του περισσοτέρους τῶν 1500 στρατιωτῶν, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις πολιορκοῦν Ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἐπὶ τῆς ἀρχηγείας τοῦ Καραϊσκάκη, ὅπου μετὰ τῶν ἐχθρῶν μαχόμενος, ἔπεσεν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης ἐνδόξως ὑπὲρ πατρίδος. Ὁ δὲ ἐνδόξος οὗτος ὑπὲρ πατρίδος θάνατος αὐτοῦ ἐξέπλυνε τὰς ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἀναρχίας καὶ τοῦ φατριασμοῦ καταχρήσεις του, καταλιπὼν τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν αἰώνιον δόξαν.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἐστάθη ἡ πολιορκία τῆς Ἀκροκο-

„ Τοὺς πατέρας καὶ μητέρας,
σκότῳ μετ' ἡς μαχαίρας.

„ Τὸ παιδί κ' ἡ θυγατέρα,
ἐκαμνᾶν τὴν νύκτα μέρα,

„ Για νὰ φθάσουν εἰς τοὺς λόγγους,
νὰ γλυτώσουν ἀπ' τοὺς φόνους.

(τόσον μόνον ἐνθυμήθη εἰς ἀπὸ τὸν ὕμνον αὐτὸν τοῦ Ἰωάννου Νοταρᾶ)

(1) Τὴν αὐταδέλφην τοῦ Π. Νοταρᾶ ἐν υμνεύθη ὁ Νικόλαος Δελιγιαννης, καὶ ἡ ἐξ ἀγχιστείας αὐτῆ συγγένεια συνέτεινεν ἐπὶ πολὺ εἰς το νὰ παυξήτη τὴν ὑπόληψιν, τὴν δύνανται, καὶ τὴν ἐπιβροῦν τοῦ Π. καὶ Γ. Νοταρᾶ, καὶ νὰ γίνῃ παραίτιος ὄχι ὀλίγης ὠφείλειας εἰς αὐτούς, (ὡς φάνη ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν).

ρίνου, καὶ τὰ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας διατρέξαντα ὡς ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ἀντιπολιτεύσεως μεταξὺ τῶν δύο οἰκογενειῶν τῶν Νοταραίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΟΝ.

Πολιορκία Ναυπλίου - καὶ φυγὴ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπ' Ἄργους.

Οἱ δὲ τοῦ Ἄργους καὶ τοῦ Ναυπλίου κάτοικοι Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821 ἔτους καὶ ἔπειτα ἤκουον πολλὰς καὶ διαφόρους περὶ ἀποστασίας φήμας, καὶ ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐμελλε νὰ συνδράμῃ τοὺς Ἕλληνας, κ. τ. λ. Περὶ δὲ τὸν Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, βεβαιωθέντες ὅτι εἰς τὰς νήσους Ὑδρας καὶ Σπετζῶν ἐγίνοντο μεγάλαι προπαρασκευαί, καὶ ὅτι τὰ Ὑδραιοσπετζιώτικα πλοῖα μετέφερον ἐκάστοτε τροφὰς, ὅπλα, κανόνια, πολεμεφόδια, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, κατεταράχθησαν ἀπὸ τὴν φήμην αὐτὴν, καὶ μὲ τρόπον πολλὰ ἐπιτήδειον καὶ μυστικὸν ἀπέστειλαν εἰς τὰς νήσους καὶ Χριστιανοὺς καὶ Ὀθωμανοὺς, ἄλλους μὲν διὰ ν' ἀγοράζωσι διάφορα ἐμπορικὰ εἶδη, ἄλλους δὲ διὰ νὰ ζητῶσι δάνεια χρήματα, καὶ ἄλλους δι' ἄλλας ἰδιαιτέρας αὐτῶν δῆθεν ὑποθέσεις, οἵτινες ἐπιστρέφοντες δὲν ἐδύναντο νὰ τοὺς βεβαιώσωσι θετικῶς περὶ τῶν διαφημιζομένων, καθότι δὲν εἶδον τίποτε ἀφ' ὅσα ἡ φήμη διεσάλπιζεν, ὅτι δηλ. μεταφέρονται εἰς τὰς νήσους ὅσα ὑπέθετον, ἢ ἤλπιζον, ὅτι γίνονται πραγματικῶς εἰς τὰς νήσους οἱ ἐν Ἄργει καὶ ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὶ, οἵτινες ἀποτυχόντες ἐκ τῆς εἰς τὰς νήσους ἀποστολῆς τῶν ῥηθέντων, ἀπέστειλαν καὶ εἰς τὴν Τριπολιτίνην ἐξετάζοντες διὰ νὰ πληροφορηθῶσι πὶ ἐκ

τῶν διαθρυλλουμένων, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον τὸ νὰ βεβαιωθῶσι θετικὸν τί, καὶ οὕτω περιεφέροντο σκεπτικοὶ καὶ κατηφεῖς. Ἐπαρηγοροῦντο δὲ μόνον ὑπέριμετρα ἀπὸ τὴν ἐν Τριπολιτζᾶ ἀπέλευσιν τοῦ Μητροπολίτου Ναυπλίου καὶ τοῦ Προεστῶτος τοῦ Ἄργους Γ'ω. Περρῶουκα, οἵτινες ἔγραφον συχνὰ ἐκ τῆς Τριπολιτζᾶς ὅτι ὅλα τὰ διαφημιζόμενα εἶναι ὑποκινήσεις τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, καὶ ὅτι νὰ μένωσιν ἡσυχοὶ χωρὶς τῆς παραμικρᾶς ὑποψίας, θεωρῶν εἰς ἕκαστος ἐν ἡσυχίᾳ τὰς ὑποθέσεις των· ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἦτον δυνατόν νὰ καθησυχάσωσι τὸν ἐσωτερικόν των θόρυβον ὡς ἐκ τῆς ὑποψίας.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ (τὴν 23 Μαρτίου 1821) ἐνῶ ἔμαθον ὅτι οἱ Λεονταρίται Ὀθωμανοὶ ἀπεκλείσθησαν εἰς τὴν Τριπολιτζάν μὲ πολὺν φόβον καὶ τρόμον, καὶ ἡ φήμη αὐτὴ διεδόθη εἰς ὅλους τοὺς ἐν Ἄργει Ὀθωμανοὺς, πρὸς τὸ ἐσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης Τοῦρκός τις, Χαΐτας ὀνομαζόμενος, (εἴτε ἐκ μεθῆς παρακινήσεις, εἴτε ἄλλως) ἔρριψε μίαν κουμποῦραν (πιστόλιον τῆς ζώνης), τὸν κρότον τῆς ὁποίας ἀκούσαντες οἱ Ὀθωμανοὶ, ἄλλως τε δὲ ὄντες συλλογισμένοι ὑπὲρ τὸ δέον διὰ τὸν εἰς τὴν Τριπολιτζάν αἰφνίδιον ἀποκλεισμόν τῶν Λεονταριτῶν, καὶ πτοηθέντες ἐκ τοῦ κρότου τοῦ πιστολίου, πάραυτα (χωρὶς κἂν ἀπλῆς ἐρεῦνης τοῦ, ποῖος ἐπυροβόλησε, καὶ διατί,) ἀνευ τῆς παραμικρᾶς ἀργοπορίας, ἢ ἄλλης τινος σκέψεως, συναθροίσαντες τὸ πολυτιμώτερον μέρος τῆς κινητῆς αὐτῶν περιουσίας (ὅσον ἐδυνήθησαν), καὶ ἐπιθέσαντες εἰς τὰ φορτηγὰ ζῶα τὴν νύκτα ἐκείνην, ἀναχωρήσαντες ἐκ τοῦ Ἄργους, μετέβησαν εἰς τὸ Ναύπλιον, πρέχον ἕκα-

στος και άπωθών τόν άλλον διά νά πρωτοφύγη, και νά πρωτοεισέλθη εις τήν πόλιν τοῦ Ναυπλίου, χωρίς νά γνωρίζη κανείς, ποῖον ἦτον αἷτιον τῆςδρομαίας ἐκείνης φυγῆς των, τήν ὁποίαν ἔκαμαν αἰφνιδίως τρέχοντες ἄνδρες, γυναῖκες, νέαι, γραῖαι, και ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ἀνυπόδητοι, και μέ δάκρυα εις τοὺς ὀφθαλμούς· κατά δέ τήν στιγμὴν τοῦ γενομένου βρασμοῦ ἐκείνου τῆς φυγῆς τῶν Ὀθωμανῶν, οἱ πρόκριτοι τῆς πόλεως τοῦ Ἄργους Ἕλληνες ὑποπτεύσαντες μήπως συμβῆ τί ἀπευκταῖον, ἢ μήπως ἤθελον ζητήσῃ οἱ Ὀθωμανοὶ νά τοὺς συμπαραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν ὡς ὀμήρους εις τὸ Ναύπλιον, ἐξελθόντες και αὐτοὶ ἐκ τῆς πόλεως, διέμειναν εις τὰς πέριξ τοῦ Ἄργους κειμένας Κώμας, ἕως οὗ ἀνεχώρησαν ὅλοι οἱ ἐν Ἄργει Ὀθωμανοὶ, ἐκ τῶν ὁποίων δέν ἔμεινεν οὐδὲ εἷς εις τὸ Ἄργος μέχρι τῆς πρωίας τῆς ἐπιούσης, μετὰ τήν ἀναχώρησιν τῶν ὁποίων ἐπιστρέψαντες οἱ μνησθέντες πρόκριτοι εις τήν πόλιν (τὴν 25 Μαρτίου), και συνελθόντες εις τοπικὴν τῆς πόλεως των συνέλευσιν, ἐσύστησαν διοίκησιν ἐπιτόπιον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Καντζελαριά, ἣτις πάραυτα ἔλαβε μέτρον διὰ τήν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, προνοήσασα εὐθὺς δι' ὅλα ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα εις τήν πολιορκίαν, ἐκδοῦσα ἐν ἀκαρεῖ διαταγὰς και προστάγματα εις τοὺς ἐντὸς και ἐκτὸς τῆς πόλεως κατοίκους, οἵτινες πειθόμενοι και ὑπακούοντες προθύμως εις τὰς διαταγὰς αὐτῆς, ἐξετέλουν τὰ διατασσόμενα.

Στρατελογήσαντες δέ (τὴν 2 Ἀπριλίου), 600 περίπου Κρανιδιώται, Καστρίται, (Ἑρμιόνιοι), και τινες ἐξ ὅλων τῶν Κωμῶν τοῦ Κάτω Ἀχαγιέ, ἐπὶ κεφαλῆς

ἔχοντες τὸν Γκίκαν Μπότασην, τὸν ἀτρόμητον Παπᾶ Ἀρσένιον Κρανιδιώτην, καὶ τὸν Νικόλαον Σταματελόπουλον (αὐτάδελφον τοῦ Νικήτα, ἄνδρα γενναῖον καθ' ὅλα καὶ ὅμοιον μὲ τὸν αὐτάδελφόν του), ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν θέσιν ἐπωνομαζομένην Κατζίγκρι, καὶ εἰς τὴν Ἄριαν, συστήσαντες τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου 514 τῆς ὥρας μακρὰν τοῦ Φρουρίου. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ἡ τοπικὴ τοῦ Ἄργους Διοίκησις ἐστρατολόγησε διὰ τὴν αὐτὴν πολιορκίαν 900 τὸν ἀριθμὸν στρατιώτας ἐκ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ ἐκ τῶν Κωμῶν τῆς ἐπαρχίας Ἄργους, πολλοὶ τῶν ὁποίων μὴ ἔχοντες ὄπλα, ἐχάλκευσαν εἰς τὴν στιγμὴν ἐκείνην λόγχας σιδηρᾶς διὰ τῶν σιδηρουργῶν, τὰς ὁποίας προσηλώσαντες εἰς ξύλα μακρὰ, ἠκολούθουν ταῦς λοιποὺς ὀπλοφόρους· μετὰ δὲ τῶν λοιπῶν Ἀργείων διωρίσθη ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ὁ Σταΐκος Σταϊκόπουλος ἐκ Ζατούγης, ὡς ὀνομαζόμενος ἀνεψιὸς τοῦ Θ. Κολοχοτρώνη, καὶ ὡς ἔχων (καθὰ ἐνομιζετο) ἰδέαν πολεμικῆς. Ἐπὶ τούτοις συνελθόντες καὶ οἱ 900 Ἀργεῖοι εἰς τὸ Κατζίγκρι μετὰ τῶν Κρανιδιωτῶν καὶ λοιπῶν, καὶ σχηματίσαντες ἅπαντες ἓν σῶμα, διετήρουν τὴν πολιορκίαν, προσέχοντες εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Ναυπλίου τῶν Ὀθωμανῶν ἔξοδον· ἀλλ' ἐντοσούτῳ ἡ τοπικὴ τοῦ Ἄργους Διοίκησις λαβοῦσα τακτικὴν καὶ συστηματικὴν ἑναρξίν τῶν χρεῶν τῆς, ἐπρομήθευεν ὅλον ἓν τὰ ἀναγκαῖα, ἀποστείλασα εἰς τὰς Σπέτζας καὶ ἐπίτηδες ἀνθρώπους διὰ νὰ φέρωσι πυρίτιδα, τὴν ὁποίαν καὶ ἔφερον διὰ τοῦ Λενιδίου, συγκειμένην ἐκ τριῶν κιβωτίων· οὕτως δὲ καὶ ὑστερήσεως μολύβδου, ἐπρομηθεύθη ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ ἐν τῇ πόλει Ἄργους Ὀθωμανικοῦ Μεδρεσέ (Σπου-

δαστηρίου) ἦτις ἦτον ἐκ μολύβδου κεκαλυμμένη, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὠκονόμησεν ἡ Καντζελαρία τὰ ἀναγκαϊότερα διὰ τὴν πολιορκίαν, διατάττουσα νὰ χαλκεύωνται ὅλον ἐν καὶ λόγχαι μὲ τὰ ξύλα, καὶ μὲ αὐτὰς ὠπλιζέ τοὺς ἀόπλους, καθότι ἦτον μεγίστη ἔλλειψις ὄπλων.

Ἐν δὲ μέρος ἐκ τῶν ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανῶν φοβούμενοι νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν ξηρὰν ἐκ τῆς μεγάλης πύλης τοῦ Φρουρίου, ἀπεφάσισαν (τὴν 4 Ἀπριλλίου) ν' ἀποβῶσι διὰ τινων πλοιαρίων εἰς τοὺς ἀντικρυ τῆς Ναυπλίας Μύλους, διὰ νὰ συλλέξωσι τρόφιμα, αἰγοπρόβατα, βόας, ἀγελάδας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἀλλὰ πρὶν ἢ εἰδοποιηθῆ ἡ τοπικὴ τοῦ Ἄργους Διοικήσις τὴν ἔξοδον αὐτὴν τῶν Ὀθωμανῶν, εἶχεν ἀποστείλει 200 ὀπλοφόρους Ἑλληνας νὰ προκαταλάβωσι τὴν θέσιν τῶν Μύλων, ὑποπτεύσασα καμμίαν ἐνδεχομένην τῶν Ὀθωμανῶν ἀπόβασιν· ἅμα δὲ ὅτε ἔφθασαν πλησίον τῶν Μύλων οἱ διὰ τῶν πλοιαρίων ἀπελθόντες Ναυπλιεῖς Ὀθωμανοὶ, καὶ συνεκροτήθη εὐθὺς μάχη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν προκατασχόντων τὴν θέσιν τῶν Μύλων 200 Ἑλλήνων, ἔφθασε καὶ ἡ Μπουμπουλίνα μετὰ τοῦ πλοίου της, καὶ τρία ἄλλα ὁμοῦ πλοῖα τοῦ Γκίγκα Μπότση μὲ σημαίας Ἑλληνικὰς, τὰ ὁποῖα αὐτὰ μὲν μὲ τὸν συνεχῆ ἐκ τῆς θαλάσσης κανονοβολισμόν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἐκ τῆς ξηρᾶς 200 Ἀργεῖοι ἀντέκρουον τοὺς Ὀθωμανοὺς, οἵτινες μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ τρόμου ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Ναύπλιον, χωρὶς νὰ δυνηθῶσιν ὄχι μόνον νὰ συλλέξωσι τρόφιμα, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸ ἐδάφος τῶν Μύλων νὰ πατήσωσιν· ὅθεν καὶ ἀποτυχόντες τῆς εἰς τοὺς Μύλους αὐτῆς ἀποβάσεώς των, (τὴν 7 Ἀπριλλίου) ἐξεστράτευσαν περίπου τῶν

600 ἐναντίον τῶν ἐν τῷ Κατζίγκρι Ἑλλήνων· ἀλλ' ἀποκρουσθέντες ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Ναύπλιον ἐπ' ἐλπίδι ἄλλης ἐπομένης ἰσχυροτέρας ἐκστρατείας.

Μετὰ δὲ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα ἦλθεν εἰς τὸ Ἄργος καὶ ὁ Δ. Τζόρκης, ὅπου γενομένης συσκέψεως, μετὰ τῶν μελῶν τῆς τοπικῆς ἀρχῆς, ἐνεκρίθη νὰ συζητηθῆ καὶ ἐν ἄλλο στρατόπεδον εἰς τὸν Ἀχλαδόκαμπον δι' ὑποψίαν πάσης ἐνδεχομένης ἐξόδου τῶν ἐν Τριπολιτζᾷ Ὀθωμανῶν πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν Ναυπλίῳ. Ἐγκριθείσης δὲ τῆς προτάσεως αὐτῆς μετεκλήθη ὁ Σταίικος ἀπὸ τὸ Κατζίγκρι, τὸν ὁποῖον διώρισαν μετὰ 200 Ἑλλήνων, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ἀχλαδόκαμπον συνοδευθεὶς παρὰ τοῦ Δ. Τζόρκη, καὶ μὲ 2 μικρὰ κανόνια τοῦ κάμπου ἐφωδιασμένος. Ἀφοῦ δὲ ἀνέβησαν οἱ περὶ τὸν Σταίικον εἰς τὸν Ἀχλαδόκαμπον, καὶ συνενωθέντες μετὰ 80 Ἀχλαδοκαμπιτῶν, ἐτοποθετήθησαν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Κώμης ἐκεῖνης καταλαβόντες τὰς ἀναγκαίας θέσεις, ὁ μὲν Δ. Τζόρκης ὑπέστρεψεν εἰς τὸ προσυστηθὲν ἐν τῷ Κατζίγκρίῳ στρατόπεδον, διαμείνας αὐτόθι μετὰ τῶν λοιπῶν.

Οἱ δὲ ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὶ ὑπὲρ τοὺς 1500 ἐπεχείρησαν (τὴν 17 Ἀπριλλίου) καὶ δευτέραν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ ἐν Κατζίγκρίῳ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου· ἀλλὰ πρὶν ἢ συγκροτηθῆ ἡ μάχη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, παραλαβὼν ὁ Δ. Τζόρκης 200 στρατιώτας, κατέλαβε τὴν ἀριστερὰν τῶν Ὀθωμανῶν πλευρὰν, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐπερειδόμενοι εἰς τὸ ἐμπειροπόλεμόν των, καὶ νομίζοντες τοὺς Ἕλληνας ὅλως δι' ὄλου ἀπειροπολέμους, καὶ (ὡς πρὸς αὐτοὺς) πάντῃ ἀδυνατοῦς, παρημέλησαν τοῦ νὰ περλάβωσι τὰ ἀναγκαῖα

τῆς μάχης στρατηγήματα μ' ὄλον ὅτι δὲ οἱ Ἕλληνες ἦσαν τῷ ὄντι ἀπειροπόλεμοι, καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἄοπλοι (φέροντες μόνον τὰς προβόρηθεις λόγχας), μ' ὄλα ταῦτα μὲ ὄλην των τὴν ἀνικανότητα ἐκείνην ὄχι μόνον τοὺς κατεδίωξαν μὲ καταισχύνην, ἀλλ' ἐφόνευσαν καὶ 4 Ὀθωμανοὺς, πληγῶσαντες καὶ 3, πληρωθέντων ἐλαφρὰ καὶ 2 Ἑλλήνων εἰς τὴν μάχην ταύτην.

Πληροφορηθέντες δὲ οἱ ἐν Κατζίγκριῷ στρατοπεδευμένοι Ἕλληνες (τὴν 21 Ἀπριλλίου) ὅτι περισσότεροι τῶν 5000 Ὀθωμανοὶ ἐκ τῆς σερεᾶς Ἑλλάδος ἐρχόμενοι μετέβαινον εἰς Κόρινθον, καὶ ὅτι κακείθεν ἐμέλλον νὰ ἔλθωσιν εἰς τὸ Ἄργος, κατεταράχθησαν ἐκ τῆς φήμης αὐτῆς, καὶ πάραυτα εἰδοποίησαν περὶ τούτου τὴν τοπικὴν τοῦ Ἄργους Διοίκησιν διὰ νὰ λάβῃ καὶ αὐτὴ μέτρον, νὰ βεβαιώσῃ δὲ ἀκολούθως καὶ τὸν στρατὸν διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ, ἢ ἄλλως νὰ λάβῃ μέτρα περὶ τοῦ πρακτέου εἰς ἐναντίαν περίστασιν. Ἡ τοπικὴ Διοίκησις τοῦ Ἄργους εἰδοποιηθεῖσα τὰ περὶ τούτου, πάραυτα ἀπέστειλεν ἕνα Ἀργεῖον ἔφιππον, διατάξασα αὐτὸν νὰ ταχύνη ὅσον τὸ δυνατὸν τὴν εἰς τὴν Κόρινθον μεταβασίῃ του, καὶ βεβαιωθείς, ἐὰν τῷ ὄντι ἐμβαίνουσι Ὀθωμανοὶ, νὰ ἐπιστρέψῃ ἐν ἀκαρεῖ, καὶ νὰ εἰδοποιηθῇ αὐτὴν, διὰ νὰ προλάβῃ πᾶν ἐνδεχόμενον ἀπευκταῖον. Ἀλλ' ὁ δυστυχὴς, περὶ οὗ ὁ λόγος, Ἀργεῖος (κατὰ τύχην εἰς ὧν τῶν ἀγαπώντων τὸν οἶνον) πρὶν ἢ ἐξέλθῃ εἰς ὄδοιπορίαν, ἀφ' οὗ ἐπιεν εἰς τὸ Ἄργος ἀρκετὸν οἶνον, ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἐν ἀσκίδιον χωρητικὸν 6 ὄκκάδων περίπου διὰ νὰ πῖῃ καθ' ὄδον, καὶ οὕτω τὴν ἐπιούσαν (22 Ἀπριλλίου) μόλις μετὰ μεσημβρίαν ἀνεχώρησε διὰ τὴν Κόρινθον· ἀλλὰ καθ' ὄδον πίνωνι ἐκ

τοῦ ὁποίου ἔφερον εἰς τὸ ἀσκίδιον οἴνου, τραγωδῶν, ἔλεγεν· « ἡμεῖς τὸ Ἀνάπλι ἔχομεν πλόκο, τὸ Ἄργος » τὸ ἐκυριεύσαμεν, στέρε τε πίμεν » (ὃ ἐστὶ, βάλε νὰ πῶμεν), νομίσας ὁ δυστυχῆς ὅτι ἀφοῦ οἱ Ἀργεῖοι Ὀθωμανοὶ ἀπεκλείσθησαν εἰς τὸ Ναύπλιον, ἠλευθερώθη πλέον τὸ Ἄργος, καὶ ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ ἐξηφανίσθησαν, ἔνεκα τούτου ἐτραγώδει, ὡς εἴρηται, σηκώνων τὸ ἀσκίδιον, καὶ πίνων, ἕως οὔ αὐτὸς μὲν ἐμεθύσθη ὑπὲρ τὸ δέον, ὁ δὲ ἵππος ᾧδευεν ἀπάγων αὐτὸν μὲ τὴν θέλησίν του· καταλαβούσης δὲ τῆς νυκτός, μόλις περὶ τὴν τρίτην ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου ἔφθασεν εἰς Κόρινθον μὲ τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο κατάστασιν, κεκαρωμένος ἀπὸ τὴν μέθην.

Ὁ Κεχαγιάμπεης τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ (1) εἰσβαλὼν εἰς τὴν Κόρινθον, εὐθὺς κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν (23 Ἀπριλλίου) κατέστησε φυλακὰς, ἢ σκοπιὰς (βάρδιας) ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως διὰ νὰ γνωρίζῃ τοὺς εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους, ὑποπτεῦν καὶ καμμίαν Ἑλληνικὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιδρομὴν· ὁ δὲ διαληφθεὶς Ἀργεῖος ἅμα ὅτε ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἔξωθεν τῆς πόλεως πρώτην φυλακὴν, ἐσκοτισμένος ὢν ἀπὸ τὴν οἰνοποσίαν, ἐνόμισεν ὅτι οἱ κατέχοντες τὴν θέσιν ἐκείνην φύλακες ἦσαν Ἕλληνες, καὶ ἅμα ὅτε τὸν ὠμίλησαν κατὰ τὴν τάξιν, « ποῖος εἶναι » ἀπεκρίθη « ἐγὼ εἶμαι ἀδέρφια! » Χριστὸς ἀνέστης! καὶ σὲ χρόνους πολλοὺς τὴν Πάσχα· (γελῶν) στέρε τε πίμ, ἀδέρφια »· οἱ φύλακες

(1) Οὗτος ἦτον ὁ εἰσβαλὼν εἰς τὴν Κόρινθον μετὰ τῶν 5000 Ὀθωμανῶν, περὶ οὗ διεδόθη ἡ φήμη εἰς τὸ ἐν Κατζίκριη στρατόπεδον.

ἀκούσαντες τοὺς λόγους αὐτοὺς, ὅθεν καταβιβάσαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ ἵππου, λέγοντα πρὸς αὐτούς· « τὸ κερ-
 » δῆσαμε, τὸ κερδήσαμε, ἀδέρφια, τὸ Ῥωμαῖκο δικό
 » μας εἶναι, » καὶ παραλαβόντες αὐτὸν οὕτω καταβε-
 βρεγμένον ὑπὸ τῆς μέθης, τὸν ἐπαρουσίασαν εἰς τὸν
 Κεχαγιάμπειν, τοῦ ὁποίου τὴν γενειάδα ἰδὼν ὁ Ἄρ-
 γεῖος, καὶ νομίσας ὅτι ἦτον Ἀρχιερεὺς, ἅμα ὅτε ἔ-
 φθασεν ἐνώπιόν του, τῷ εἶπε, « προσκυνοῦμ' ἀφέντη
 » Δεσπότη », προσεγγίσας ἐνταυτῷ ν' ἀσπασθῆ τὴν δε-
 ξιάν του, καὶ ἐξακολουθῶν νὰ λέγῃ ὅσα εἶχεν εἶπη καὶ
 εἰς τοὺς φύλακας ὁ Κεχαγιάμπεις μ' ὅλα ταῦτα φαν-
 τασθεῖς ὅτι ὁ τρόπος τοῦ Ἀργεῖου ἦτον δόλιος, καὶ
 ὅτι εἶχεν ἐποσταλαῖ διὰ νὰ ἐξαπατήσῃ, κατόπιν δὲ νὰ
 ἔλθῃ στρατὸς Ἑλληνικὸς ἐναντίον του, διέταξεν εὐθὺς
 νὰ δυναμωθῶσιν ἔτι πλέον αἱ φυλακαὶ, καὶ νὰ προσέ-
 χωσιν αὐστηρότερα· ἀφοῦ δὲ ὁ Κεχαγιάμπεις διώρισε
 τοὺς περὶ αὐτὸν Ἕλληνας καὶ τὸν ἐξέτασαν πόθεν ἔρ-
 χεται, ποῖοι τὸν ἀπέστειλαν, πότε ἀνεχώρησεν ἀπὸ
 τὸ Ἄργος, πόσοι Ἕλληνες εἶναι συνηγμένοι, ποῦ δια-
 μένουν, πόθεν πορίζονται τὰ πολεμεφόδια, μετὰ τὰς
 ἐξετάσεις αὐτὰς γενομένας κατὰ τὸ μεσονύκτιον,
 βεβακχευμένου ἔτι ὄντος τοῦ Ἀργεῖου Ἕλληνος, διέ-
 ταξεν ὁ ἀπανθρώπου καὶ σκληρᾶς ψυχῆς ἄνθρωπος νὰ
 τὸν σουβλίσωσι, καὶ νὰ τὸν ἐψήσωσιν ὡς τράγον· τότε
 ὁ δυστυχῆς Ἀργεῖος ἀνανήψας ἐκ τῆς μέθης, ἐξύβρι-
 ζε τοὺς Ὀθωμανοὺς, λέγων, ὅτι μὲ τὸν θάνατον ἑνὸς
 Ἕλληνος δὲν ἐξοντώνονται ὅλοι οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅτι
 τὸ δίκαιόν του θέλουν τὸ ἐκδικηθῆ οἱ ἐν Ἀργεῖ περιμέ-
 νοντες ὁμογενεῖς του· οὕτω δὲ ἡ μὲν προσταγὴ τοῦ
 τυράννου ἐξετελέσθη, ὁ δυστυχῆς Ἀργεῖος ἐψήθη εἰς

τὴν σούβλαν, οἱ δὲ ἀποστειλαντες αὐτὸν Ἀργεῖοι ἐπε-
ρίμενον νὰ εἰδοποιηθῶσι τὰ περὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν
᾽Οθωμανῶν (1). Ὁ Κεχαγιάμπης ἐν τούτοις ἐπισκεφ-
θεὶς τοὺς ἐν Ἀκροπόλει ᾽Οθωμανούς, καὶ δοὺς αὐτοῖς
ὡς προσέριηται, πολλὰς καὶ λαμπρὰς ἐλπίδας, μετέβη
εἰς τὸ Ἄργος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν 3,500 περίπου
Ἀλβανῶν, ἐκ τῶν περιφημοτέρων, καὶ ἐπισημοτέρων
ὄντων τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Τζαμουρίας. (2).

Ἄλλ' οἱ Ἀργεῖοι ἐν ᾧ ἐπερίμενον εἰσέτι τὸν ἀποσταλέν-
τα διὰ νὰ εἰδοποιηθῶσι, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἢ σκοπιᾶ (βάρ-
δια) τοῦ εἰς Κατζίγκρι στρατοπέδου ἰδοῦσα ἐξ ὄρεινῆς θέ-
σεως τὴν εἰς τὸ Ἄργος ὁδοιπορίαν τῶν ὀθωμανῶν, εἰδοποίη-
σεν αὐτοὺς, αὐτοὶ δὲ τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως Ἄργους,
μετέβησαν δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἅπαντες εἰς τὴν
πόλιν, καὶ κατέλαβον μετὰ τῶν ἄλλων ὅσας ἐδυνήθησαν
θέσεις, διὰ ν' ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς τοὺς νεοσθόντας ᾽Οθω-
μανούς. Ἄλλ' εἰς τὴν περίστασιν ἐκεῖνην δὲν ἐγνώριζον τὸ
πρῶτον νὰ οἱ κonomήσωσιν ἐξ αἰτίας τῆς αἰφνιδίου τῶν ἐχ-
θρῶν εἰσβολῆς, καθότι ἀφ' ἐνὸς μέρους αἱ καταληφθεῖσαι
παρ' αὐτῶν θέσεις ἦσαν πεδιναί, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἦσαν καὶ
ὄλαι αἱ οἰκογένειαι ἐντὸς τῆς πόλεως, τὸ ἑπαιῶν αὐτῶ
ἐπέφερε μεγαλητέρας δυσκολίας καὶ ἐμπόδια· ἀλλὰ μ' ἔλα

(1) Ταῦτα πάντα διηγήθησαν οἱ ἴδιοι ᾽Οθωμανοὶ Ἀλβανοὶ ὅτε ἀνε-
χώρησαν διὰ τὴν πατρίδα των μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τριπολιτζᾶς.

(2) Οὗτοι ἦσαν οἱ πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Τριπολιτζᾶς διὰ σιλικῆς
ἀναχωρήσαντες 2900, αἵτινες ἕως οὗ νὰ ἐπιβιβάσθωσιν εἰς τὰ πλοῖα
ἀπὸ τὴν Βοστίτζαν, μόλις ἔμειναν 2000, περὶ ὧν ἀνεφέρμεν (κεφ. ζ'
Ττὴμ. Ζ. σελ. 89.)

ταῦτα ἐν ᾧ ἐπλησίαζον οἱ ἐχθροὶ εἰς τὸ Ἄργος (τὴν 25 Ἀπριλλίου) ταυτοχρόνως ἐγένετο καὶ ἡ φυγὴ τῶν ἐν τῇ πόλει γυναικῶν, παιδῶν, καὶ παρηλίκων ἀδυνάτων, ἐξ ὧν ἄλλοι μὲν κατέφυγον εἰς τὰ ὀπίσθεν τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἄργους διὰ τὸ ὄρεινόν τῶν θέσεων, ἄλλοι κατὰ τὴν θέσιν τῶν μύλων τοῦ Κεφαλαρίου, ὁ δὲ περισσότερος ἀριθμὸς τῶν ἀδυνάτων Ἑλλήνων τῆς πόλεως τοῦ Ἄργους κατέφυγον εἰς τὰ δύσβατα περὶ τὸ Ἄργος ἐλη (βάλτους) τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον ἦσαν ἀδιάβατα, ἀλλ' ἦτον σχεδὸν ἀδύνατον νὰ εὕρωσιν οἱ ἐχθροὶ τὰς διόδους ἀπὸ τὰς ὁποίας εἰσῆλθον εἰς τὰ ἐλη οἱ Ἕλληνες, καὶ οὕτω διεσώθησαν.

Ὁ δὲ Ὀθωμανικὸς τοῦ Κεχαγιάμπεη στρατὸς ὅλον ἐν ἐπροχώρει ὁδεύων διὰ τὸ Ἄργος, ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον, μακρὰν ὧν εἰσέτι τριῶν ὥρων διαστήματος, ἀπέστειλεν ὁ Κεχαγιάμπεης διαταγὰς πρὸς τοὺς παρευρισκομένους κατοίκους τοῦ Ἄργους, τοὺς ὁποίους προσεχάλει μὲ πολλὴν κολακείαν καὶ πονηρίαν διὰ ν' ἀποθέσῃ τὰ ὄπλα καὶ νὰ προσφέρῃ τὴν ὑποταγὴν τῶν καὶ εὐπίθειαν, ὑπισχνούμενος εἰς αὐτοὺς ὄχι μόνον ἀμνηστίαν, ἀλλὰ καὶ χορηγήσιν τῶν μέσων καθ' ὅσα εἰς αὐτοὺς ἦσαν ἐπωφελῆ καὶ συντείνοντα· μ' ὅλον ὅτι δὲ ἡ φανταστικὴ παρρησία τῶν Ὀθωμανῶν τοὺς ἀπεδείκνυεν ὡς νὰ ἦσαν ὑπερβαίνοντες τὸν ἀριθμὸν τῶν 10,000, μ' ὅλα ταῦτα οἱ Ἕλληνες καίτοι θεωρήσαντες τὴν ἀδυναμίαν, τὸ ἀπειροπόλεμον, ἄλλως τε καὶ τὸ ἄοπλον τῶν περισσοτέρων τῶν, τὸ πεδινόν τῶν θέσεων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐναντία, δὲν ἐδειλίασαν παντελῶς, ἀλλὰ τόσον οἱ ἐν Κατζίγκριῳ πολιορκοῦντες, καθὼς καὶ ἄλλοι οἱ εὐρεθέντες εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους, οἱ μὲν ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντες τὸν Δ. Τζόκρην περίπου ὄντες τῶν 600, κατέσχον τὴν

θέσιν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἄργους κειμένης Μονῆς τῆς κατακεκρυμμένης, οἱ δὲ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ὄντες τοῦ Παπ. Ἀρσενίου Κρανιδιώτου 80, κατέσχον αὐτὴν τὴν Μονήν, ὡς ὀχυράν καὶ δύσβατον θέσιν οὔσαν, 200 δὲ ἄλλοι συνενωθέντες μετὰ 700: περίπου ψυχῶν ἀδυνάτων, ὠχυρώθησαν εἰς τὸ ἐρείπιον Φρούριον τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἄργους, καὶ ἐν ἄλλο σῶμα συγκείμενον ἐκ 500: περίπου Σπετζιωτῶν καὶ ἄλλων, κατέλαβε τὴν ἔξωθεν τῆς πόλεως ὅλως διόλου πεδινὴν ὁδὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Διαμερισθέντων δὲ οὕτω πως τῶν Ἑλλήνων, ὁ Κεχαγιαμπέης ἰδὼν ὅτι δὲν τῶ ἐστάλη ἀπάντησις εἰς τὰς διαταγὰς του, ᾤδευε τὴν εἰς τὸ Ἄργος φέρουσαν ὁδὸν Φθάσας δὲ μέχρι τινὸς διαστήματος, καὶ θεωρήσας διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ὅτι ὑπάρχουν Ἑλληνικὰ στρατεύματα, διεμέρισε καὶ ἐκεῖνος εἰς δύο τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατεύματα· ἅμα δὲ ὅτε ἐπλησίασαν, ἐκ πρώτης ὁρμῆς τοῦ ἐκατέρωθεν γενομένου πυροβολισμοῦ οἱ μὲν Ἕλληνες διαλυθέντες, ἄλλοι μὲν ἀνέβησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἄλλοι δὲ εἰσῆχθησαν εἰς τὰς ἐλώδεις θέσεις, καὶ πολλὰ ὀλίγοι ἠσφαλίσθησαν εἰς ὀχυρὰς τινὰς τῆς πόλεως οἰκίας, ἀντικρούοντες τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, καὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως οἱ ἐκεῖσε, καθὼς καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Μονῆς, ὥστε ἐφόνευσαν ὑπὲρ τοὺς 30: ἐκ τῶν εἰσερχομένων Ὀθωμανῶν. Ἐπὶ τούτοις ἔφθασε καὶ ὁ Γρηγόριος Δικαῖος (τὴν 26 Ἀπριλλίου) ὁ Σκαλτζᾶς, καὶ ὁ Σταίικος πρὸς βοήθειαν τῶν Ἀργείων, οἵτινες συσκεφθέντες μετὰ τοῦ Δ. Γζόκη καὶ τοῦ Νταγρέ, ἐνέκριναν νὰ ὀχυρωθῶσι: ἅπαντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, διὰ νὰ ὑπερασπίζωσι τοὺς εἰς τὰς οἰκίας τῆς πόλεως ὀχυρωθέντας Ἕλληνας. Δὲν ἐσυλλογίσθησαν ὅμως ὅτι τὸ πρῶτον καὶ κυριώτερον πάν-

των, σί τροφαί ἔλειπον, καὶ ὅτι οἱ κατὰ πρῶτον εἰσελθόντες Ἕλληνες δὲν εἶχον λάβει προμήθειαν διὰ νὰ εἰσάξωσι τὰς ἀναγκαίας τροφάς· μ' ὅλα ταῦτα εἰσελθόντες μὲ στρατιώτας περίπου τῶν 600, καίτοι ὑστερημένοι ὀπλων οἱ πλείότεροι καὶ ἐφωδιασμένοι μὲ σούβλας καὶ μὲ τὰς προῤῥηθείσας λόγχας, κατετρόμαξαν τοὺς ἐχθροὺς, εἰς τρόπον ὥστε ὁ Κεχαγιάμπεης θεωρήσας τὸν εἰσὶν αὐτὸν τοῦ εἰς κίνδυνον ὄντα, (τὴν 26 Ἀπριλλίου) ἔγραψεν εἰς τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὺς νὰ προφθάσωσιν εἰς βοήθειάν του, ἐκ τῶν ὁποίων ἦλθον ὑπὲρ τοὺς 1500: πεζοί τε καὶ Ἴππεῖς· ταῦτο χρόνως ἀναγγείλας καὶ εἰς τὴν Τριπολιτζάν τὴν εἰς τὸ Ἄργος ἔλευσίν του (1), ἐξητήσατο νὰ προφθάσωσιν ὅσοι περισσότεροι δυνηθῶσιν ἐκ τῶν αὐτόθι διαμενονόντων, διὰ νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ Ἑλληνικὰ λάφυρα, κτλ. Λαβόντες δὲ καὶ οἱ ἐν Τριπολιτζᾷ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Κεχαγιάμπεη, πλήρεις χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως διὰ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦτε καὶ τοῦ νέου στρατοῦ, καὶ ὅσον ταχύτερον ἔτοιμασθέντες ὑπὲρ τὰς 4000, ἐξεστράτευσαν, μεταβάντες ἀπτοήτως εἰς τὸ Ἄργος.

Μεταξὺ τούτου οἱ ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς πόλεως ὀχυρωθέντες Ἕλληνες σενοχωρηθέντες ἐκ πάντων, ἐδραπέτευσαν διὰ νυκτὸς οἱ δυνατώτεροι, ἐκ τῶν ὁποίων, καθὼς καὶ ἐκ τῶν ἄλλων, πολλοὺς συλλαμβάνων ὁ Κεχαγιάμπεης, τοὺς μὲν διὰ τῆς σπάθης τεταρτίζων, ἐκρέμα εἰς τὰς ὁδοὺς τὰ πτώματα αὐτῶν, τοὺς δὲ ἐψήγην, ἄλλους δὲ ἀπηγγχόνιζε, καὶ ἄλλους ἐφυλάκιζεν. Ἀλλ' ἀφοῦ ἔφθα-

(1) Ἔως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης αἱ ὁδοὶ πανταχόθεν ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐλεύθεραι, οἱ δὲ τῶν διαφόρων Κομῶν κάτοικοι ἦσαν περιωρισμένοι εἰς τὰ ὄρεινά καὶ ἀσφαλῆ μέρη.

σαν εἰς τὸ Ἄργος (τὴν 28 Ἀπριλλίου) καὶ οἱ ἐκ Τριπολιτζᾶς ἐκστρατεύσαντες, καὶ ἡ πεδιάς ἐκείνη ἐπλήσθη ἐχθρικῶν στρατευμάτων ὑπερεχόντων τὰς 10,000 περίπου, συγκειμένων δὲ ἐκ τῶν γεσελθόντων, τῶν Ναυπλίων, καὶ τῶν ἀπὸ Τριπολιτζᾶς ἐκστρατευσάντων, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν Ἴππων αὐτῶν ὑπερέβαινε τὰς 6,000· τότε οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ἄργους ὀχυρωθέντες Ἕλληγες θεωρήσαντες τὴν τοσαύτην πληθὺν τῶν ἐχθρῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ τὴν ἀπὸ αὐτοῦ ἐλλειψιν τροφῶν, ὕδατος, καὶ πολεμοφοδίων, καὶ ὡς ἐκ τούτων σκεφθέντες ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ ὑποφέρωσιν οὔτε κἂν δύο ἡμερῶν πολιορκίαν, πολὺ δὲ μᾶλλον διότι ἦσαν ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως συνησφαλισμέναι περίπου τῶν 800: ψυχῶν γυναικῶν καὶ παιδῶν, κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 29: Ἀπριλλίου ἐδραπέτευσαν ἅπαντες, τὴν δραπέτευσιν τῶν ὁποίων πληροφορηθεὶς καὶ ὁ τὴν Μοῆν τῆς κατακρυμμένης κατασχὼν Παπ. Ἀρσένιος Κρανιδιώτης, συμπαραλαβὼν τοὺς μετ' αὐτοῦ 80: Ἕλληγας, τὴν αὐτὴν νύκτα ξιφῆρεις ἐδραπέτευσαν ἔμπροσθεν ἀπὸ 4,000: περίπου Ὀθωμανοῦς, διασωθέντες χωρὶς τινος κἂν σμικρᾶς βλάβης ἢ ζημίας.

Ἄμα δὲ τῇ πρωίᾳ τῆς 29 Ἀπριλλίου οἱ ἐν τῇ ῥηθείᾳ Μοῆν συνασφαλισθέντες Ἕλληγες καὶ Ἕλληγίδες ὑπὲρ τὰς 600: ψυχᾶς, μετὰ τὴν δραπέτευσιν τοῦ Παπ. Ἀρσενίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ 80:, ἐξῆλθον τῆς Μοῆς, καὶ ἐπαρουσιάσθησαν ἐνώπιον τοῦ Κεχαγιάμπεη, δικαιολογηθέντες ὅτι ἀπὸ τῆς νύκτας ἐκείνης δυνάσται τινες Ἕλληγες τοὺς ὠχύρωσαν εἰς τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, Μοῆν διὰ τῆς βίας, καὶ ὅτι ὄχι ποτὲ αὐτοὶ ἦσαν ἀποστάται τῆς Ὀθωμανικῆς Βασιλείας· τῶν ὁποίων τὰ δικαιολογήματα ἀκούσας ὁ Κεχαγιάμπεης, ὡς ἐκ τῶν κατὰ τὴν

ετιγμὴν ἐκείνην δμιλιῶν των, ἐδικαίωσεν αὐτοὺς χωρὶς
 νὰ τοὺς ἐνοχλήσῃ, ἢ νὰ τοὺς βλάβῃ ποσῶς, ἀλλὰ καὶ
 τοὺς ἐνουθέτησε μὲ πολλὴν εὐσχημοσύνην καὶ ἐπιείκειαν,
 προσθεὶς εἰς αὐτοὺς, ὅτι φέρει φερμάνια παρὰ τοῦ Σουλ-
 τάνου διὰ νὰ μὴ ἤθελε πειραχθῆ ὁ βραγιάς, ἂν καὶ ἤθελε
 πράξῃ τὸ μεγαλύτερον ἔγκλημα. Δίδων δὲ εἰς αὐτοὺς
 τοιαύτας συμβουλὰς, καὶ πλῆθος παραγγελιῶν διὰ νὰ
 καθησυχάσῃ τοὺς λαοὺς, ἀπέδιδεν ὅλας αὐτὰς τὰς ταρα-
 χὰς ὅτι προῆλθον ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς, τοὺς Κοτζαμ-
 πασίδες, καὶ ἀπότινας κλέπτας, καὶ ὅτι γρήγορα θέλει
 δοθῆ τὸ Νιζάμι (ἢ τακτικὴ ποινὴ) εἰς τοὺς κινήσαντας
 τὴν ἀποστασίαν. Τοῖς ἐσυμβούλευσε δὲ πρὸς τούτοις νὰ
 προσέχωσιν ὥστε τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ τοὺς ἀπατήσωσιν,
 ἢ τοὺς φοβήσωσιν οἱ δυνάσται, ἀλλὰ νὰ ἐργάζωνται ἐλευ-
 θέρως τὰ κτήματά των μὲ δλην των τὴν ἀπιμέλειαν, καὶ
 ὅτι δὲν θέλουν ὑποφέρει κανενὸς εἶδους φορολογίαν, ὡς
 καταργηθεῖσαν παρὰ τοῦ Σουλτάνου. Περὶ πλέον δέ, ὅτι
 εἰάν ἤθελον φανῆ λησται εἰς τὰ μέρη των, νὰ ἐπικαλῶνται
 εὐθὺς τὴν βοήθειαν τοῦ Ζαμπίτη (Διοικητοῦ) τῆς Ναυ-
 πλίας, καὶ καταδιώκοντες νὰ ἀφανίζωσιν αὐτοὺς· διὰ νὰ
 μὴ νομίσωσι δὲ ὅτι μόνος αὐτὸς ἦλθε μὲ 5000, καὶ ὅτι
 δὲν ἦσαν καὶ ἄλλοι Ὀθωμανοὶ διὰ νὰ ἔλθουν κατόπιν, τοῖς
 ἔλεγεν, ὅτι κατόπιν ἔρχονται τὰ πολλὰ στρατεύματα
 καὶ οἱ πολλοὶ Πασσάδες, καὶ ὅτι ὅσοι τολμήσουν νὰ κι-
 νηθοῦν εἰς ἀποστασίαν θέλουν χαθῆ. Μετὰ τοὺς λόγους
 αὐτοὺς ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἐκείνους Ἕλληνας
 νὰ τῷ παρουσιάσωσιν ὅποιον ἐξ αὐτῶν εὐχαριστοῦντο διὰ
 νὰ τὸν διορίσῃ Κοτζάμπασην (δημογέροντα) αὐτῶν, οἵ-
 τινες τῷ ἐπαρουσίασαν ὡς ἀξιώτερον τὸν Γεώργιον Καρ-

λαύτην, τὸν ὁποῖον ἀποδεχθεῖς, ἐνέδυσσε τὸ σύνθηρες ἐπα-
νωφόριον τζόχινον, χορηγήσας εἰς αὐτὸν καὶ Διβάν
τεσκερέν (δίπλωμα) διὰ ᾧ ἀναγνωρίζεται δυνάμει αὐτοῦ
παρὰ πάντων ὡς Κοτζάμπασης καὶ Προεστῶς (1). μετὰ
δὲ ταῦτα ὁ Κεχαγιάμπης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ νεοελθόντες,
καθὼς ἀκόμη καὶ οἱ ἐκ Τριπολιτζᾶς Ὁθωμανοὶ μ' ὅλας
τῶν τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἀνδραγαθίας, ὄντες περισσό-
τεροι τῶν 8,000, δὲν ἐτόλμησαν μ' ὅλα ταῦτα νὰ υπά-
γωσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸν δημό-
σιον δρόμον, ἀλλὰ μὲ ἐμπροσθοφυλακὰς καὶ προφυλακὰς
ἄλλας ἀναβάντες ἀπὸ τὴν ὄρεινὴν καὶ δύσβατον ὁδὸν τοῦ
Τορνικίου, αὐτοὶ μὲν εἰσῆλθον εἰς τὴν Τριπολιτζάν, οἱ δὲ
Ναυπλιεῖς Ὁθωμανοὶ διέταξαν εὐθὺς τοὺς ὀλίγους ἐκεί-
νους Ἕλληνας νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ φρούριον τῆς Ναυ-
πλίας, καὶ (κατὰ τὴν συνθήειάν των) νὰ κομίζωσιν εἰς
αὐτοὺς ξύλα, χόρτον, ὡά, κ τ λ. ἀλλ' οἱ Ἕλληνες μετὰ
τὴν ἀπ' Ἄργους ἀναχώρησιν τῶν Ὁθωμανῶν συναθροί-
σαντες τὰ σώματα τῶν φονευθέντων Ἑλλήνων ἀνδρῶν,
γυναικῶν, καὶ παιδίων, (ὅσα ἐξ αὐτῶν εὐρέθησαν ἐντὸς
τῆς πόλεως Ἄργους, ἀπαρηθμηθέντα περίπου τῶν 300
— 900) ἐνταφίασαν αὐτὰ ἅπαντα. μετὰξὺ ὅμως τῆς διαρ-
χειάς, καθ ἣν οἱ Ὁθωμανοὶ διέμειναν εἰς τὸ Ἄργος, δὲν
ἔλαβον προσοχὴν νὰ παρατηρήσωσιν ὅτι εἶχεν ἀφαιρεθῆ
ἐκ τῆς στέγης τοῦ ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἄργους κειμένου

(1) Ἄπλοὶ Κοτζαμπασίδες ἦσαν οἱ τῶν Κομῶν καὶ Κομοπόλεων.
οἱ δὲ τῶν Ἐπαρχιῶν ἦσαν Προεστῶτες, πρόξιστοι δηλ. καὶ τῶν ἄλ-
λων Κοτζαμπασίδων ἀνώτεροι.

Μεδρεσέ δ' μόλυβδος (1), ἀλλ' οὔτε κἀν ἐσυλλογίσθησαν ἅσπον ἦτον ἐπικίνδυνον δι' αὐτοὺς τὸ νὰ ἐγκαταλειφθῆ τοσαύτη μεγάλη ποσότης μολύβδου εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ἑλλήνων.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπ' Ἄργους ἀναχώρησιν τοῦ Κεχαγιάμπη καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ στρατευμάτων, οἱ Ναυπλιεῖς Ὀθωμανοὶ μείναντες ἀπεριόριστοι, μὴ οὔσης πολιορκίας ὅλως δι' ὄλου, εἰσῆρχοντο καὶ ἐξῆρχοντο τοῦ φρουρίου ἐλευθέρως. Μεσοῦντος δὲ τοῦ Μαΐου ἔλαβον μέτρον διὰ νὰ θερίσωσι τοὺς εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ναυπλίας καρπούς

(1) Εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους ἔκειτο εἰς Μεδρεσές (Σπουδάστῆρον Τουρκικόν) ἀρκετῆς ἐκτάσεως, ἡ σέγη τοῦ ὁποίου ἦτον κεκαλυμμένη ἀπὸ μόλυβδον, τὸν ὁποῖον ὄλον πρὶν ἢ ἔλθῃ ὁ Κεχαγιάμπης, ἡ τοπικὴ τοῦ Ἄργους Διοίκησις εἶχε καταβιάσει, συγκείμενον ἐκ κανταριῶν ὑπὲρ τῶν 800, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐν μέγα μέρος μετεκομίσθη εἰς τὸ πλοῖον τῆς Μπουμπουλίνας, τὸ ὁποῖον καὶ ἔμανε, πωληθὲν (ὡς λέγεται) δι' ἴδιον συμφέρον αὐτῆς, χωρὶς νὰ δώσῃ αὐτῇ πρὸς χρῆσιν τοῦ Ἐθνοῦς κἀν μὲν ὀκκᾶν διὰ τὰς ἐθνικὰς πολιορκίας· τὸ δὲ ὑπόλοιπον μέρος αὐτοῦ ἐβρίφθη εἰς τὰ φρέατα καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ οὕτω διάσωθεις ἔμεινεν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν Ἑλλήνων, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Γενναῖος, καὶ Ἄ. Ἰερόθεος Αθανασόπουλος μετεκόμισαν (τὴν 17. Μαΐου περίπου τῶν 122. φορτηγῶν ζῶων εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς, ὡς πρὸερίρηται (σελ. 14), καὶ διετηρήθη ἡ πολιορκία δι' αὐτοῦ μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Μονεβασίας· ἐχρησίμωσε δὲ ὁ μόλυβδος αὐτὸς ἐπὶ πολὺ, καθότι προφθάσας εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας, ἐφωδίασεν ὅλα τὰ ἐπίσημα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας μετὰ τῶν ἐχθρῶν μαχόμενα μέρη, κατ' ἐξοχὴν δὲ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πολιορκίας τῆς Τριπολιτζᾶς, τῆς Κορίθου, τοῦ Ναυπλίου, καὶ ἄλλων μερῶν, ἀποσ-

καὶ νὰ σύγκομίσωσιν αὐτοὺς πρὸς ἰδίαν των ἐφορίασιν· οὕτω δὲ ἀγχαρεύσαντες τοὺς ὁποίους εἶχον ἐν τῷ φρουρίῳ αἰχμαλώτους Ἕλληνας, καὶ τινὰς ἄλλους Ὀθωμανοὺς ἐσχάτης τάξεως, ἔβαλον ἀρχὴν νὰ θερίζωσιν ἰκανὴν ποσότητα ἀγρῶν ἐκάστοτε, μηδὲν ὡς συλλογισθέντες ὅτι ἡ τοῦ Ναυπλίου πολιορκία ἔμελλε νὰ συστηθῆ ἄλλιν ἐκ νέου δυνατωτέρα τῆς πρώτης· πληροφορηθέντες δὲ οἱ κάτοικοι Κρανιδίου ὅτι οἱ Ναυπλιεῖς Ὀθωμανοὶ ἐπεχείρησαν νὰ εἰσάξωσι τροφὰς εἰς τὸ φρούριον, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐθέριζον τοὺς καρπούς, προσεκάλεσαν ἐκ τῶν Σπετζῶν τὸν Μπότασην, ὄντα μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς πρώτης πολιορκίας, καὶ τὸν Νικόλαον Σταματελλόπουλον, καὶ συνελθόντες ἐκ δευτέρου εἰς ἐν 600, περίπου τὸν ἀριθμὸν, εὐρόντες δὲ ἐτοιμοὺς καὶ τὸν Δ. Ἰζόκρην μετὰ τῶν λοιπῶν καπιτάνων καὶ ἐπαρχιωτῶν τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Ναυπλίας περίπου τῶν 1250, ἐσύστησαν ἐκ νέου τὴν πολιορκίαν· κατὰ τὰς ὥρας ἐκείνας ἔφθασεν, αὐτόθι καὶ ὁ Νικηταρᾶς διωρισθεὶς παρὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρῶνῃ διὰ νὰ συστήσῃ τὴν πολιορκίαν, ὡς προεῖρηται, (σελ. 38) καὶ συστηθείσης αὐτῆς, ν' ἀπέλθῃ μετὰ 400: εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα πρὸς ἀντίκρουσιν τοῦ Ὁμέρ Πασσᾶ Βρυόνῃ, (περὶ οὗ ἐδίδοντο εἰς τοὺς ἐν Τριπολιτζᾷ πολι-

ταλέντος ἀκόμι καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἐνὸς μέρους ἀρκετοῦ εἶξ αὐτοῦ τοῦ μολύβδου. Ἐὰν ὅμως οἱ Ὀθωμανοὶ ἤθελον λάβῃ μέτρον διὰ νὰ μετακομίσωσιν αὐτὸν εἰς τὸ Ναύπλιον, ἢ εἰς τὴν Τριπολιτζάν, πόσον ἄραγε ἤθελε ματαιωθῆ ἡ πρόοδος τῶν Ἑλλήνων, πολὺ δὲ μᾶλλον τῶν τὴν Τριπολιτζάν πολιορκούντων, καθότι μὴ ὄντος τοῦ μολύβδου αὐτοῦ, οὐκ ἤθελον δυναθῆ νὰ πρόξωσι τὸ μῆδεν.

ορκητὰς πληροφοροίαι, ὅτι ἐπικτελεῖ τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσοδὸν του), συνεργεία δὲ καὶ τοῦ Νικηταρᾶ ἀφοῦ ἐτέθη εἰς τάξιν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἢ πολιορκία τοῦ Ναυπλίου, ὁ μὲν Νικηταρᾶς ἀνεχώρησε διὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ κατέλαβε τὸν Κερατόπυργον, οἱ δὲ Ἄργεῖοι, Ναυπλιεῖς, καὶ Κρανιδιώται Ἑλληγες κατέλαβον τὰς θέσεις τῆς πολιορκίας, ὡς ἐφεξῆς. Ὁ Νικόλαος Σταματελλόπουλος καὶ Παπ. Ἀρσένιος μετὰ 400 Κρανιδιωτῶν καὶ λοιπῶν κατοίκων τῶν Κωμῶν ἐκείνων κατέλαβον τὴν θέσιν τοῦ Μερζέ, ὁ Νταγρές, ὁ Μητρολιάτας, καὶ ὁ Νέζιος μετὰ 300, τὸ Κατόγλι, ὁ Μεντῆς, ὁ Κωκόνης, καὶ ὁ Ἀναστάσιος Τζόκρης τὸ Κιόσκι. Ὁ δὲ Δ. Τζόκρης μετὰ 400 τὴν Γλυκιᾶν· ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ ἰδόντες τὴν πολιορκίαν αὐτὴν, ἐξεστράτευσαν πάλιν ὑπὲρ τοὺς 1200 Ἰπεῖς τε καὶ πεζοὶ, φέροντες καὶ 3 κανόνια, ὁ δὲ Δ. Τζόκρης λαβὼν εὐθὺς μέτρον ἀντικρούσεως, κητέσχε τὸν Πύργον τοῦ Κατόγλι μετὰ 60 ἐπιλέκτων Ἑλλήνων, ὥστε οἱ Ὀθωμανοὶ κατευθυνθέντες διὰ τὴν θέσιν τοῦ Κατόγλι, καὶ φθάσαντες αὐτόθι, ἀντεκρούσθησαν παρὰ τῶν ἐν τῷ Πύργῳ, καὶ οὕτως ἠνοιγή μεταξὺ των ἢ μάχη, ἣτις διήρκησε πλέον τῶν 7 ὥρῶν, καὶ τοῦτο καθότι οἱ Ὀθωμανοὶ ἠλπίζον νὰ κυριεύσωσι τὸν Πύργον καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ Ἑλληγας· Ἄλλ' οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος Ἑλληγες ἀντέκρουον αὐτοὺς μὲ μεγάλην γενναϊότητα, γιγνομένης δὲ τῆς μάχης εἰς τὸ Κατόγλι, τὰ λοιπὰ σώματα ἔδωκαν ὄλην αὐτῶν τὴν προσοχὴν εἰς τὰς ὁποίας κατεῖχον θέσεις διὰ νὰ μὴ τὰς κατασχῶσιν οἱ Ὀθωμανοὶ, μόνος δὲ ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Καρακαλᾶ Διονύσιος ἀπεστάλη μετὰ 200, καὶ κατέλαβε τὰ ὀπισθεν τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ οὕτω διελύθη ἡ τοῦ Κατόγλι πο-

λιορκία με ζημίαν τῶν ἐχθρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἕφονεύθησαν 16, ἐπληρώθησαν δὲ καὶ ἀρκετοὶ τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀγνοεῖται· ἐν τοσοῦτῳ οἱ μὲν ἐν τῷ Κατόγλι Ἑλληγες ἔλαβον δύο Ἴππους τῶν ἐχθρῶν πληγωθέντας, ἠλευθέρωσαν δὲ καὶ 18 αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους εἶχον οἱ ἐχθροὶ καὶ ἐθέριζον καρπούς, ὡς προεῖρηται, οἱ δὲ ἐχθροὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Ναύπλιον με ἐντροπήν των, ἀλλὰ με ὀλίγην ζημίαν.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην αὐτὴν συστηθείσης τῆς πολιορκίας τακτικώτερον, οἱ Ἑλληγες ἐπυρπόλησαν ὅλους τοὺς πλησιάζοντας εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου ἀθερίστους καρπούς, ὥστε πλέον οἱ ἐχθροὶ δὲ ἐτόλμησαν νὰ ἐξέλθουν μακρὰν, διὰ τὴν ὁποίαν τοῖς ἐπροξένησε δειλίαν ἢ ἐν τῷ Κατόγλι μάχῃ, ἀλλ' ἐπεριπλανῶντο περίξ τῶν Ἑλληνικῶν σωμάτων με τινὰς ἀκροβαλισμοὺς, καὶ πάλιν ἐπέστρεφον εἰς τὸ φρούριον· οἱ δὲ διασκορπισμένοι Ἑλληγες συνελθόντες, ἐθέρισαν ὅλους τοὺς εἰς τὴν πεδιάδα ὑπολοίπους καρπούς, τοὺς ὁποίους ἐναπεταμίευσαν εἰς ἀποθήκας τῶν ὀχυρωτέρων μερῶν τῆς ἐπαρχίας.

Ἄλλ' οἱ ἐν τῷ Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὶ, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ὑπερέβαινε τὰς 8,000 ψυχῶν, καταντήσαντες εἰς ἀπορίαν καὶ ἔλλειψιν τροφῶν ὡς καταναλώσαντες καὶ τὰς ἐν τῷ φρουρίῳ παλαιὰς τροφὰς, ἤρχησαν νὰ τρώγουν τὰ ἀκάθαρτα ζῶα· ἀγαθῇ δὲ τύχῃ αὐτῶν, μὴ εὐρεθέντων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων τῆς Μπουμπουλίνας καὶ τοῦ Γκίκα Μπόταση, τοῦ Ψεύστου, εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον, κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐν πλοῖον ὑπὸ σημαίαν Ἀγγλικήν, ἀπεβίβασεν ὅλον τὸ φορτίον του εἰς τὸ Ναύπλιον, συνιστάμενον ὅλον ἀπὸ αἴτρου, καὶ ἀπὸ ἄλ-

λα διάφορα είδη τροφίμων, τῶν ὀποίων τὴν ἀξίαν ἐπλήρωσαν οἱ Ὀθωμανοὶ δεκαπλασία ν ἀφ' ὅσῃν ἤθελετὰ πωλήσει εἰς ἄλλα μέρη, καὶ οὕτω τὸ πλοῖον ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ τὸ ἴδωσι καὶ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα (1). Αἱ δὲ ἀποβιβάσθεισαι αὐταὶ τροφαὶ ἀπὸ τὸ πλοῖον εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου διετῆρησαν τοὺς πολιορκουμένους Ὀθωμανοὺς 7 σχεδὸν ὀλοκλήρους μῆνας χωρὶς νὰ λάβωσι στενοχωρίαν τροφῆς.

Κατὰ δὲ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1821, ὅτε ἡ πρώτη τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις ἤρχησε νὰ συγκροτῆται, οἱ δὲ πληρεξούσιοι τοῦ ἔθνους πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ συνῆλθον εἰς τὸ Ἄργος, τρεῖς αἰχμάλωτοι Ἑλληνες διαδράσαντες ἐκ τοῦ φρουρίου Ναυπλίου, ἀνήγγειλαν μετὰ βεβαίότητος εἰς τοὺς περὶ τὴν Συνέλευσιν, ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπασχον ἀπὸ ἑλλειψιν τροφῶν, καὶ ὅτι καθ' ἡμέραν ἀπέθνησκον ἀπὸ τὴν πείναν, ὅτι ὄχι μόνον ἦσαν νενεκρωμένοι ἀπὸ τὴν ἀσιτίαν, ἀλλ' ὅτι εἶχον καὶ μέγαν φόβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων μήπως ἤθελον ἐπιχειρήσει καμμίαν ἔφοδον. Ταῦτα πληροφορηθέντες οἱ περὶ τὴν Συνέλευσιν, ἐνέκριναν νὰ κάμωσιν ἀπόπειραν ἐφόδου, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἠτοιμάσθησαν αἱ ἀναγκαῖαι κλίμακες κτλ. ἀκόμη καὶ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διὰ θαλάσσης, μόνῃ δὲ περιεμένετο ἢ διὰ τὴν ἔφοδον κατάλληλος ἡμέρα.

Τὴν 16. Δεκεμβρίου, οὔσης τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀ-

(1) Ἐὰν δὲν ἤθελε προφθάσῃ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πλοῖον διὰ νὰ ἐφοδιάσῃ τὸ φρούριον μὲ τὰ ῥηθέντα τρόφιμα, οἱ ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ συνέλθουν μετὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς συμβιβασμὸν συνθήκης.

νεμώδους, και νεφώδους, ειδοποιηθέντων και τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ πλοίων, ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ἡ ἔφοδος, και ἐπὶ τούτῳ οἱ μὲν Ἑλληγες διὰ νυκτὸς ἐπλησίασαν ἕως εἰς τὴν γέφυραν τῆς πύλης τῆς ξηρᾶς, καταλαβόντες και τὸ ἐπάνω μέρος τῆς θέσεως τῆς καλουμένης Ἀρβανιτιᾶς, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ γνωρίσαντες τὴν τόλμην τῶν Ἑλλήνων, ἐπερίμενον αὐτοὺς νὰ θέσωσι τὰς κλίμακας, και ν' ἀρχήσωσι τὴν ἀνάβασιν, ἐκεῖνοι δὲ νὰ κάμωσι τὸ χρέος των εἰς αὐτοὺς. Ἐν τοσοῦτῳ οἱ Ἑλληγες ἐπλησίασαν μὲν, ἐπερίμενον ὅμως ν' ἀκούσωσι πρῶτον τὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης κανονοβολισμὸν παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων κατὰ τὸ σχέδιόν των, ὥστε ἀφ' οὗ δώσωσιν οἱ Ὀθωμανοὶ ὄλην των τὴν προσοχὴν εἰς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, τότε αὐτοὶ νὰ θέσωσι τὰς κλίμακας εἰς τὸ τεῖχος και ν' ἀναβῶσιν· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν τὰ μὲν Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐμποδισθέντα ἀπὸ ἐναντίον ἀνεμον, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ φρούριον, και νὰ πράξωσι τί κατὰ τὸ σχέδιον. Οἱ δὲ κατὰ τὴν ξηρὰν Ἑλληγες ἰδόντες ὅτι ἐπλησίαζεν ἡ ἡμέρα, και ὁ κανονοβολισμὸς δὲν ἠκούσθη, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, και ἐν τῷ φεύγειν αὐτοὺς οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπλήγωσαν τινὰς ἐξ αὐτῶν, και τὸν Α. Γκελπερῆν Τζακωνίτην, τὸν ὁποῖον και ἐζώγρησαν ζῶντα, ὡς μὴ δυνήεντα ἀπομακρυνθῆναι. Οὕτω δὲ διὰ τόσων βραχέων ἐνεργειῶν ἔλαβε πέρασ ἡ σκηνὴ τῆς ἐλπιζομένης, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐφόδου, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ὁποίας ἐν ᾧ ἐξηκολούθει νὰ διατηρῆται σταθερῶς ἡ πολιορκία διὰ τε ξηρᾶς και θαλάσσης, περὶ τὸν Ἀπριλλιον τοῦ 1822 οἱ ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὶ φθάσαντες εἰς μεγίστην ἔλλειψιν τροφῶν, ἔτρωγαν τοὺς σκύλλους, τὰς

γάτας, και ὄσα ἄλλα ἀκάθαρτα ζῶα, ὄχι ὀλίγον δὲ ἐξωλόθρευε και ὁ θάνατος ἐξ αὐτῶν, ἀποθνησκόντων ἀνά 10 - 15 - 20: ἐκάστοτε.

Ἐκ τῆς περιστάσεως αὐτῆς καταναγκασθέντες οἱ πρόκριτοι αὐτῶν, και συνεγνωθῆντες μετὰ τῶν πολιορκητῶν, ἐξητήσαντο διὰ νὰ σταλῶσιν εἰς αὐτοὺς πρόκριτοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων, και νὰ διαπραγματευθῶσι τὰς διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου συνθήκας. Κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διαμενόντων εἰς Ἄργος τῶν δύο νεοσυστηθέντων Κυβερνητικῶν σωμάτων, τοῦ Βουλευτικοῦ, και τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, συνέπεσε λογομαχία (περὶ τὸν Μάϊον) μετὰξὺ αὐτῶν και τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, ἀφορῶσα τὴν κατάργησιν αὐτῆς, ἢ ἄλλως τὴν ἀφαίρεσιν ἄρθρων τινῶν ἐκ τοῦ διοργανισμοῦ τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, ἐπὶ λόγῳ ὅτι οἱ λεγόμενοι ἐκλεκτοὶ εἶχον μεταμεληθῆ δι' ὄσα καθήκοντα ὑπεγράφησαν εἰς τὸν, περὶ οὗ ὁ λόγος, διοργανισμὸν, φρονοῦντες ὡς ἐκ τούτου ν' ἀδυνατήσωσιν, ἢ νὰ καταργήσωσιν ὅλως δι' ὅλου τὴν Γερουσίαν, ἣτις ἐπὶ τούτῳ εἶχεν ἀποστείλει ἐκ τῶν μελῶν τῆς τὸν Πρόεδρον αὐτῆς Ἐπίσκεπον Βρεσθῆνης Θεοδώρητον, τὸν Γρηγόριον Δικαῖον, και τὸν Χαραλάμπην Περρῶκαν, διὰ νὰ ὀμιλήσωσι περὶ τῶν διαφωνιῶν αὐτῶν μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Βουλευτικοῦ και τοῦ Ἐκτελεστικοῦ σώματος, και νὰ πείσωσιν αὐτὰ, ὥστε νὰ παύσωσι τοῦ λοιποῦ τοῦ νὰ φρονῶσι περὶ τοιούτων, τῶν ὀποίων τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἤθελεν εἶσθαι εὐχάριστον, ὡς ὑποληπτομένης και σεβομένης τῆς Γερουσίας ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς Πελοποννήσου, ἣτις ἐδύνατο νὰ πράξῃ πᾶν ὅτι ἤθελε στοχασθῆ ἀναγκαῖον κατὰ τῶν ἐναντίον αὐτῆς φρονούτων. Ἐν

ᾧ δὲ παρευρέθησαν εἰς τὸ Ἄργος καὶ τὰ ῥηθέντα τρία μέλη τῆς Γερουσίας διὰ τοὺς ἀνωτέρω διαληφθέντας λόγους καὶ τὰ αἷτια, ἐπαρουσιάσθησαν ταυτοχρόνως καὶ αἱ τῶν ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανῶν περὶ συνθήκης προτάσεις· μὲν ὅλον ὅτι δὲ εἰς τὸν διοργανισμὸν τῆς Γερουσίας πρὸς τοῖς ἄλλοις ἦτον καὶ ἄρθρον κείμενον ὅτι καὶ τῶν φρουρίων αἱ συνθήκαι, αἱ καταγραφαι, καὶ αἱ παραλαβαὶ νὰ γίνωνται διὰ τῆς Γερουσίας, μὲν ὅλα ταῦτα τὰ μέλη αὐτῆς συγκατένευσαν ὥστε νὰ διορισθῶσι διὰ τὴν καταγραφὴν τοῦ φρουρίου Ναυπλίου ἐκ τῶν μελῶν καὶ τῶν τριῶν σωμάτων, τοῦ Βουλευτικοῦ, τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, καὶ τῆς Γερουσίας, καὶ οὕτως ἀπεπερατώθη ἡ συνθήκη κατὰ τὰ ἐφεξῆς ἄρθρα.

» Νὰ καταγραφῆ μὲ λεπτομέρειαν ὅλη ἡ κινητὴ τῶν Ὀθωμανῶν περιουσία ἀνευ ἐξαιρέσεως καὶ τοῦ ἐλαχιστωτέρου πράγματος· μετὰ δὲ τὴν καταγραφὴν νὰ διαμερισθῶσι εἰς τρεῖς ἴσας μερίδας, ἐξ ὧν τὴν φανεῖσαν εὐχαριστωτέραν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς νὰ λάβωσιν ἐκεῖνοι, αἱ δὲ ἄλλαι δύο νὰ μείνωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας.

» Νὰ χορηγηθῶσιν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς 13 πλοῖα Ἑλληνικὰ διὰ νὰ μεταβιθασθῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν ἅπαντες.

» Νὰ χορηγῶνται εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν Ἑλλήνων αἱ τροφαὶ τῶν μέχρι τῆς θαλασσοπορίας καὶ τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν μεταβάσεώς των.

» Νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον 100 Ἕλληνες ὀπλοφόροι ὡς φρουρὰ μὲ ἀνοικτὴν Ἑλληνικὴ σημαίαν.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἄρθρων ἐξήτουν οἱ Ἕλληνες νὰ δοθῆ τὸ Παλαμῆδιον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, καὶ νὰ

εἰσέλθη Ἑλληνικὴ φρουρὰ εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἡ αἴτησις αὐτῇ δὲν ἐσυμβιβάσθη, ἐδόθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον (Καστέλλι).

Ἀποπερατωθείσης δὲ οὕτω τῆς συνθήκης, καὶ ὑπογραφείσης παρ' ἐκατέρων τῶν μερῶν, διωρίσθησαν καὶ 7 ἄτομα, ὡς προεῖρηται, ἐκ τῶν τριῶν Κυβερνητικῶν σωμάτων, οἱ, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης πρόεδρος τῆς Γερουσίας, Χαραλάμπης Πετρόπουλος, καὶ Γρηγόριος Δικαῖος (Φλέσσας) ἐκ τῶν μελῶν τῆς Γερουσίας· οἱ, Ἰω. Βαρβάτης, Πολυχρόνιος τζανέτου, καὶ Λάμπρος Ἀλεξάνδρου, ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Βουλευτικοῦ· καὶ ὁ Ἰω. Ὀρλάντος ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ σώματος, διὰ νὰ παραλάβωσι τὸ φρούριον, καὶ νὰ καταγράψωσιν ὅλην τὴν ἐν αὐτῷ ἀποσκευὴν, καὶ τὴν κινητὴν τῶν Ὀθωμανῶν περιουσίαν κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς συνθήκης· ὅθεν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον (τὴν 18 Ἰουνίου) μετὰ τῶν 100 ὅπλοφόρων Ἑλλήνων καὶ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, παραλαβόντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν Βασιλεῖον χρηστακόπουλον ὡς Γραμματέα τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς· εἰσελθόντων δὲ πάντων τούτων, οἱ Ὀθωμανοὶ ἔδωκαν ἐκ μέρους τῶν εἰς τοὺς ἕξω Ἑλληνας πέντε ὁμήρους, ἓνα τῶν προκριτοτέρων ἐξ αὐτῶν, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ Ἀργεῖου (1), τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Ἀπτουλλάχ-Μπεην, τὸν αὐτάδελφον τοῦ Ἰσοῦφ-Μπεη Ζουλφικάρ-Μπεην, τὸν Κασσιουρῆν, καὶ ἄλλον ἓνα, οἳ τινες διεφυλάττοντο

(1) Ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἦτον διωρισμένος Μουχαφούζης (γενικὸς φροῦραρχος) τοῦ Ναυπλίου· γενομένης δὲ τῆς συνθήκης, οὗτος δὲν συνυπέγραψεν αὐτὴν, ὡς-δημόσιος ὑπάλληλος διατελών.

εις τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῆς συνθήκης, ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ ὥστε ὅταν τὰ 7 μέλη τῶν Ἑλλήνων ἐξέλθωσι τοῦ φρουρίου μετὰ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὰ πλοῖα ἐπιβίβασιν, τότε νὰ δοθῶσι καὶ τὰ πέντε ἄτομα τῶν Ὀθωμανῶν, τὰ ληφθέντα ὡς ἀνόμηροι παρὰ τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους εἰσελθόντες εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου, παραλαβόντες δὲ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των καὶ τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον, ἐνήρξαντο τῶν ἐργασιῶν των· ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ περιεστρέφοντο μὲ πολυειδεῖς πονηρίας, προσπαθοῦντες νὰ κατακρύψωσι τὰ περισσότερα καὶ πολυτιμώτερα τῆς κινήτης αὐτῶν περιουσίας εἶδη διὰ νὰ μὴ καταγραφῶσιν, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ τὰ ἀποκρύψωσιν ὕστερον εἰς τὴν ἰδικὴν των μερίδα, καὶ νὰ τὰ ὠφελῆθῶσιν ἢ ἐπιτροπῇ τῶν πληρεξουσιῶν θεωρήσασα καὶ ἀνακαλύψασα τοὺς δολίους σκοποὺς, καὶ τὰς πονηρίας τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ συνεννοηθεῖσα μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, εἰδοποίησεν αὐτὴν καθ' ὅλα τοὺς δολίους αὐτοὺς τρόπους τῶν Ὀθωμανῶν, προσθεῖσα ὅτι κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὄχι μόνον δὲν ἤθελεν ἐκπαιρευθῆ ἢ καταγραφῆ λεπτομερῶς, ἀλλ' ἤθελε προκύψει καὶ μάκρος καιροῦ ἐκ διαμέτρου περισσότερο, καὶ ὅτι τελευταῖον ἐδύνατο νὰ συμβῆ καὶ κανὲν ἀνέλπιστον ἐμπόδιον μετὰ τοῦ διαστήματος αὐτοῦ· ὅθεν καὶ ἔνεκα τούτων πάντων ἐξητήσατο νὰ τῇ δοθῇ πληρεξουσιότης διὰ ν' ἀποφασισθῇ ὀριστικῶς τὸ ληφθησόμενον ὀλικὸν ποσὸν ἐκ τῶν Ὀθωμανικῶν πραγμάτων, ἀκολούθως δὲ νὰ φθάσωσιν ὅσον τὸ συντομώτερον καὶ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διὰ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν εἰς αὐτὰ ἐπιβίβασιν. •.

Ἐν ᾧ δὲ ἔγιναν αἱ προτάσεις αὐταὶ τῆς ἐπιτροπῆς, τὰ μέλη τοῦ Ἐκτελεστικοῦ εὐρέθησαν εἰς σύγκρουσιν μετὰ τῶν προκρίτων τῆς Ὑδρας, μὴ δυνάμενα νὰ συμφωνήσωσι διὰ τὴν τῶν ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανικῶν οἰκιῶν διανομὴν (1), καὶ ὡς ἐκ τούτου οὔτε πλοῖα ἐφαίνοντο ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὸ Ναύπλιον, οὔτε δὲ καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ἐδύνατο νὰ προοδεύσῃ εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπιφορτισθῆ ἔργον· λήγοντος δὲ τοῦ Ἰουνίου, πληροφορηθέντα τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως ὅτι ἄφευκτα ἔμελλον νὰ εἰσβάλλουν πολυάριθμα Ὀθωμανικὰ στρατεύματα εἰς τὴν Πελοπόννησον, τότε ἔδωκαν γνώμην εἰς τὴν ἐπιτροπὴν νὰ πράξῃ ὅ,τι ἂν ἤθελε σκεφθῆ ὠφελιμώτερον καὶ ταχύτερον, ὥστε μὲ μίαν ὀριστικὴν ποσότητα χρημάτων νὰ ἐξισωθῆ ἡ μερὶς τῶν Ἑλλήνων· ἔθεν καὶ κατὰ τὰ γραφόμενα αὐτὰ ἡ ἐπιτροπὴ συνεφώνησεν, ὥστε οἱ μὲν Ἕλληνες νὰ λάβωσιν 800,000 Τουρκικῶν γροσίων, ἀντιτιμῶντες κάθε εἶδος τῆς Ὀθωμανικῆς κινητῆς περιουσίας κατ' ἐκτίμησιν ἐκάστου, τὰ δὲ λοιπὰ ἔξοδα τῆς θαλασσοπλοΐας τῶν Ὀθωμανῶν νὰ λογίζωνται εἰς βᾶρος τῶν ἰδίων αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἔγραψε πρὸς τοὺς ἔξω, ὅτι τὰ τῆς νεωτέρας συνθήκης ἄρθρα ἀποπερατοῦνται, καὶ ὅτι νὰ προσθάσῃ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διὰ νὰ ἐλευθερωθῆ τὸ φρούριον ὅσον τάχιστα· ἀλλὰ

(1) Κατ' ἐξοχὴν (ὡς λέγεται παρὰ διαφόρων) ὁ Ἀναγνωστῆς Δελιγιάννης ἐπέμενε ζητῶν μίαν οἰκίαν πολλὰ μεγάλην (τῆς Χασάν Μπεϊνας λεγομένην) πλησίον τῆς ἐπὶ τὴν ξηρὰν πύλης τοῦ Ναυπλίου κειμένην, τὴν ὁποίαν ἀπῆται καὶ ὁ Ἰω. Ὀρλιάντος Ὑδραῖος, καὶ δι' αὐτὴν ἔγινεν ἡ πλέον πεισματώδης σύγκρουσις.

μ' ὄλον ὅτι οἱ ἔξω ἐγνώριζον εἰς πλάτος τὴν μέλλουσαν τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολὴν, μ' ὄλα ταῦτα οὔτε αὐτὸ, οὔτε καὶ ἡ νεωτέρα συνθήκη ἐδυνήθη νὰ τοὺς πείσῃ διὰ νὰ μεταφέρωσι τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, καθότι ἐνεπόδιζεν αὐτοὺς ἡ ἐπάρατος διὰ τὴν διανομὴν τῶν οἰκιῶν ἔρις, καὶ ἡ ἰδιοτέλεια (1).

Τούτων δὲ οὕτω διατρεχόντων, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἐνεφανίσθησαν (τὴν 18 Ἰουλίου 1822) ἔξωθεν τῆς ἐπὶ τῇ ξηρᾷ πύλης τοῦ Ναυπλίου 50 ἵππεῖς Ὀθωμανοὶ, ἀποσπασθέντες ἀπὸ τὸν στρατὸν τοῦ Δράμαλη Πασσᾶ, τοὺς ὁποίους εἰσαγαγόντες εἰς τὸ φρούριον οἱ ἐν αὐτῷ Ὀθωμανοὶ, ἐξέταζον περὶ τῶν ἔξω πραγμάτων, οἵτινες τοὺς ἐβεβαίωσαν μεγάλα πράγματα, ὅτι δηλ. προφθάνουν κατόπιν καὶ ἄλλα σμῆνη στρατιωτικῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τῆς Πελοποννήσου, διὰ δὲ θαλάσσης ὅτι ἐκπλέει καὶ στόλος πολυάριθμος· ὥστε ἐκ τῶν τοιούτων πληροφοριῶν ἐδόξαζον ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν κατακτᾶται πάλιν ἡ Πελοπόννησος παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν· προχωροῦντες δὲ, ἐξέταζον αὐτοὺς, ἐὰν εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα ἐφάνη κατ' αὐτῶν καμμία ἀντίστασις παρὰ τῶν ἀπίστων Γκιαβούριδων (τῶν Ἑλλήνων) τῶν ἐκεῖσε μερῶν, οἱ δὲ τοὺς ἐβεβαίωσαν ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐφάνη κανεὶς διὰ νὰ τοὺς ἀντικρούσῃ,

(1) Τὴν ἐπάρατον αὐτὴν ἰδιοτέλειαν κατὰ πρώτην σύστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐνέσπειραν τινὲς ἐκ τῶν πρωτοελλύτων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἰδιοτελῶν ὑποκειμένων, ἧτις ἀπέβλεπε τὸ ἴδιόν των συμφέρον, καὶ ὅσα ἄλλα ἐφρένον ὡς μόνον μέσα τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἰδιοτελῶν καὶ τῶν φανητικισμοῦ μεστῶν ἐλπίδων των.

ἀλλ' ἐπαρουσιάσθησαν καὶ πλήθη Ἑλλήνων, καὶ ἐζήτησαν προσκυνοχάρτια (ἔγγραφα ὑποταγῆς) τὰ ὁποῖα καὶ τοῖς ἐδόθησαν. Διηγοῦντο δὲ ταῦτα πάντα καὶ ὅσας ἄλλας τοιαύτας φλυαρίας Ὀθωμανικὰς παρόντος καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Βρεσθένης, διὰ νὰ πληροφορηθῆ καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν ἀπὸ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολὴν, καὶ τὴν τῶν περιμενομένων στρατευμάτων, νὰ τῷ δώσωσι δὲ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὡς ἐκ τούτων διελύετο ἡ συνθήκη, ὡς καὶ διελύθη, καθότι μετὰ δύο ἡμέρας ἀφώπλισαν καὶ τοὺς ἐνόπλους 50 Ἑλληνας, τοὺς ὄντας ἐν τῷ Ναυπλίῳ ὡς φρουρὰ, μετὰ τὴν ἀφώπλισιν τῶν ὁποίων πολλὰ ἤλπιζον, ἀγωνισθέντες οὐχ' ἤττον νὰ παραλάβωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν των πάλιν καὶ τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον μὲ κανονοβολισμοὺς, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθησαν, καὶ οὕτως ἔμεινεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑλλήνων, διατηρούμενον ἀπὸ μόνους τοὺς ἐν αὐτῷ 50 Ἑλληνας τῆς πολιτοφυλακῆς, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἦτον εἰς τὸ θαλάσσιον φρούριον ὁ Διονύσιος Σεμπρικὸς Ζακύνθιος. Ἐπροσπάθησαν δὲ μυριωτρόπως νὰ λάβωσι καὶ τοὺς δοθέντας εἰς τοὺς Ἑλληνας παρ' αὐτῶν ἀνθομήρους (ῥεχέμια), ὑποσχεθέντες νὰ δώσωσι χρήματα πρὸς ἀντάλλαγὴν, ἀλλὰ δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ κατορθωθῶσιν οἱ σκοποῖ των, ὥστε ἔμειναν καὶ οἱ ἀνθόμηροι εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων μέχρι τῆς τελευταίας πτώσεως τοῦ Ναυπλίου, καὶ τὸ ἐπιθαλάσσιον φρούριον, οἱ διατηροῦντες τὸ ὁποῖον Ἑλληνας μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των Διονυσίου Σεμπρικοῦ, ὅχι μόνον δὲν τὸ παρέδωκαν, ἀλλ' ἀντέκρουσαν καὶ ἐν πλοῖον Αὐστριακὸν ἐλλιμενιζόμενον διὰ νὰ δῶσῃ τροφὰς (περὶ τὸν Σεπτέμβριον)

εις τοὺς Ὀθωμανοὺς, τοῦ ὁποίου συντρίβαντες τὸ ἐστίον (κατάρτι), ἐφόνευσαν καὶ δύο ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, λαφυραγωγῆσαντες τελευταῖον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τρόφιμα τὰ ὁποῖα ἔφερε διὰ τὸ Ναύπλιον (1).

Ἄλλὰ κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς τίς ἐδύνατο ν' ἀκούῃ τὰς τῶν Ὀθωμανῶν φλυαρίας καὶ τὰς ὑψηλὰς ἐλπίδας των; ἐν τοσοῦτῳ ὅμως εἰς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὑπέσχοντο ὅτι δὲν θέλουν ἀφίσει νὰ πειραχθῶσιν εἰς τὸ παραμικρὸν ἀπὸ μέρους των, καὶ ὅτι νὰ μὴ φοβῶνται τελείως, καθότι ἤθελον τὰ ὑπερασπίσει ὡς φερθέντα μετ' αὐτῶν μὲ μεγάλην τιμιότητα. Ὁ δὲ Χαραλάμπης Περρῶυκας καὶ ὁ Γρηγόριος Δικαῖος κατὰ τὰς ὥρας ἐκείνας δὲν ἦσαν παρόντες, καθότι εἶχον προσκληθῆ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ νὰ στρατολογήσωσι μετὰ τῶν λοιπῶν διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, οἵτινες καὶ εἶχον ἀναχωρήσει ἐκ τοῦ Ναυπλίου (τὴν 5 Ἰουγίου) πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὸ Ναύπλιον οἱ ῥηθέντες νεοφανεῖς Ὀθωμανοὶ ἰππεῖς τοῦ Δράμαλης· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἴω. Ὀρλάντος δὲν ἦτον παρῶν, ὡς εἰσελθὼν καὶ αὐτὸς εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα. Εἰσβαλὼν δὲ μετὰξὺ τούτων ὁ Δράμαλης (2) εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἔλαβε φροντίδα καὶ ἀπέστειλεν εἰς τοὺς πολιορκουμένους ἐν τῷ Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὺς μερικὰς τροφὰς συγκειμένας κατὰ πρῶτον ἀπὸ 80 φορτηγὰ ζῶα· ἀλλ' ἐ-

(1) Ἡ χάρις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἀξιοσύνην τοῦ ῥηθέντος Διανοσίου Σεμπρικοῦ

(2) πάντα τὰ ἀφορῶντα τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν διατρέξαντα ἐκτίθενται λεπτομερῶς ἐν τῷ οἰκείῳ τόμῳ.

πειδὴ οὐδὲν ἐξήρχεσεν ἡ ποσότης αὐτῆ νὰ χορτάσῃ τόσους πεινασμένους (ἐστάθη μὲ ὄλα ταῦτα μία παρηγορία δι' ὀλίγας ἡμέρας), ὑστερηθέντες πάλιν τῶν ἀναγκαίων τροφῶν, καὶ διαλελυμένης οὐσῆς τῆς πολιορκίας, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐξερχόμενοι τοῦ φρουρίου, ἐσύναζον ὀπίρας, οἶον σταφυλάς, σῦκα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐκ τῶν ὁποίων τρεφόμενοι ὀπωσοῦν, ἐπαρηγοροῦντο.

Ἐν τούτοις τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς θεωροῦντα ταῦτα πάντα, ἔμενον μὲ γενναιότητα χωρὶς νὰ δειλιάσωσι ποσῶς· ἐν δὲ καὶ μόνον ἐφοβοῦντο, μήπως ἤθελον τὰ διευθύνει οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· τὴν δὲ ὑπόνοιαν αὐτὴν συνέλαβον, καθότι τὰ εἶχον περιορίσει εἰς ἓνα θάλαμον μιᾶς οἰκίας, διορίσαντες Ὀθωμανικὴν φρουρὰν ἐπ' αὐτοῖς· ἀφ' οὗ παρήλθον ὅμως ὀλίγαι ἡμέραι καὶ ὁ Δράμαλης ἐξηφανίσθη ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας μὲ ὄλα αὐτοῦ τὰ πολυάριθμα στρατεύματα, ὁ Γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς Βασιλεῖος Χρηστακόπουλος ἔχων μεγάλην σχέσιν μετὰ μιᾶς ἐπισήμου Ὀθωμανίδος, καὶ λαμβάνων συνεντεύξεις μετ' αὐτῆς, ἐπληροφορεῖτο παρ' αὐτῆς πάντα τὰ διατρέχοντα, τὴν παντελεῖ καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ στρατευμάτων, κ. τ. λ. παρ' αὐτοῦ δὲ ἐπληροφοροῦντο καὶ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τοῦλάχιστον ἐπαρηγοροῦντο· αὐτὴν δὲ τὴν συνεννόησιν τοῦ Β. Χρηστακοπούλου (1) μετὰ τῆς Ὀθωμανίδος κανεὶς ἄλλος

(1) Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Ὀθωμανὶς ἔχουσα ὑπόληψιν καὶ σέβας πρὸς

τῶν ἐν τῷ Ναυπλίῳ Ὀθωμανῶν οὔτε ἐγγνώριζεν, οὔτε ἦτον δυνατόν νὰ τὴν ἀνακαλύψωσι παντελῶς.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις οἱ ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὶ τρέφοντες τὰς αὐτὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας ἀπ' ἀρχῆς ἔλαβον πρὶν ἢ καταφανισθῶσι παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὰ τοῦ Δράμαλη στρατεύματα μὲ τὴν ταχυτάτην ἐκείνην ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα, ἔχοντες πεποίθησιν καὶ εἰς ὅσα ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς τοῖς ὑπέσχετο (1) χωρὶς ποτὲ νὰ ἐλπίζωσιν ὅτι ὁ Δράμαλης δὲν θέλει ἐπανέλθει εἰς τὸ Ναύπλιον, ἐξερχόμενοι, ὡς εἴρηται, ἐπορίζοντο τροφὰς συγκειμένας ἀπὸ ὀπώρας· οἱ δὲ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ναυπλιεῖς Ἕλληνες περιέτρεχον διὰ νὰ περιθάλπωσι τὰς οἰκογενείας των, ὅπου ἐκάστη αὐτῶν διέμενεν ἐξησφαλισμένη, ὥστε καμμία πολιορκία δὲν ὑπῆρχε περὶ τὸ Ναύπλιον· μετὰ δὲ τὰς γεγονείας κατὰ τοῦ Δράμαλη δύο μάχας, προϊδὼν ὁ Π. Μαυρομιχάλης τὸ νὰ περιορίσῃ τὴν ἀπὸ Ναυπλίου ἐξοδὸν τῶν Ὀθωμανῶν, διέταξε καὶ κατέλαβον τὴν θέσιν τοῦ Κλοσκίου 450 Μανιάται, οἵτινες εἶχον ἔλθει

τὸν Βασιλεῖον Χρηστακόπουλον διὰ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὰ προτερήματά του, ἐκοινολόγη εἰς αὐτὸν ὅλα ὅσα διέτρεχον, μ' ὄλον ὅτι ὁ Β. Χρηστακόπουλος ἔχαιρε καὶ παρ' ὄλων τῶν προκρίτων Ὀθωμανῶν τῆς Ναυπλίας, καὶ παρὰ τοῦ ἰδίου Ἄλῃ Πασσᾶ Ναυπλιώτου πολλὴν ὑπόληψιν ἐξ αἰτίας τῶν προτερημάτων καὶ τῆς οἰκογενείας του ἧτις συνέτρεξε ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὸν Ἄλῃ Πασσᾶ καὶ ἄλλους εἰς χρηματικὰς τῶν ἀνάγκας, ὡς ἐπαγγελομένη τὸν Μεγαλέμπορον, μάλιστα ἀφ' οὗ συνηῶθη μετὰ τοῦ Γαμβροῦ του ταμπακολούπου, ὄντος εὐκαταστάτου.

(1) Ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν στρεῖαν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Δράμαλη· εἰσελθὼν δὲ ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὸ φρούριον, διέμεινεν ἐν αὐτῷ μέχρι τῆς πτώσεως αὐτοῦ.

εἰς τὸ Ἄργος (πρὶν ἢ εἰσελθῆ ὁ Δράμαλης) ὅτε ἐλέ-
 γετο ἀκόμι ὅτι τὸ Ναύπλιον ἐμελλε νὰ πέσῃ, διὰ νὰ
 ὠφεληθῶσιν ἐκ τῶν λαφύρων· τὴν δὲ 13 Αὐγούστου
 ἐξήλθον ἐκ τοῦ Ναυπλίου 36 ἵππεῖς καὶ 600 περίπου
 πεζοὶ Ὀθωμανοὶ ἐναντίον τῶν κατασχόντων τὴν ῥηθει-
 σαν θέσιν Μανιατῶν, τοὺς ὁποίους ὡς μὴ γνωρίζοντας
 τὰς θέσεις, καὶ νομίζοντας ὅτι μάχονται εἰς τοὺς προ-
 μαχώνας τῆς Μάνης, κατεδίωξαν ἐκεῖθεν, ζωγρήσαντες
 ἐξ αὐτῶν καὶ 14, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο, Ῥαβούλιας
 Καββαλεράκης καὶ Θ, Κουμουντάκος, ἴσαν Καπιτᾶνοι.

Κατὰ δὲ τὴν ἐπεχὴν ἐκείνην ἔφθασε καὶ ὁ ἐχθρικός
 στόλος συγκεείμενος ἐκ πλοίων 126, παραπλέων τὸν
 Ἀργολικὸν κόλπον διὰ νὰ ἐφοδιάσῃ τὸ Ναύπλιον ἀπὸ
 τροφᾶς, ἀλλὰ ταυτόχρολως προφθάσαντα καὶ τὰ Ἑλ-
 ληνικὰ πλοῖα περιστοιχίζον τὰ τοῦ στόλου, ὅστις φο-
 βήθεις τὸν πυρπολισμὸν τοῦ ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ Ἡφαί-
 στια (Μπουρλότα), δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐλλιμενισθῆ εἰς τὸν
 λιμένα τοῦ Ναυπλίου, καὶ ἀνεχώρησεν ἀπρακτῆ, χωρὶς
 νὰ δυνηθῆ νὰ δώσῃ τὴν παραμικρὰν βοήθειαν εἰς τὸ
 Ναύπλιον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ὁποίου οἱ περὶ τὸ
 Ναύπλιον καὶ τὸ Ἄργος διατελοῦντες ὄπλαρχηγοὶ Ἑλ-
 ληνες λυπηθέντες καιρίως διὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβον τόλ-
 μην οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὸ νὰ καταδιώξωσι τοὺς ἐν τῷ
 Κισσικίῳ Μανιάτας, συσκεφθέντες ἀπεφάσισαν, καὶ ἐνήρ-
 γησαν (τὴν 12 7βρίου) τὴν ἐφεξῆς ἐνεδραν. ὁ Κανέλ
 λος Δελιγιάννης μὲ 500 καὶ μὲ τοὺς Ἀργεῖους καὶ
 λοιποὺς ὄπλαρχηγοὺς ἐνήδρευσεν εἰς τὸ Κισσικί, ὁ Νι-
 κῶλαος σταματελλόπουλος μὲ 350 εἰς τὸ Κοφίνι, ὁ
 Νταγρὲς καὶ ὁ Νέζιος μὲ 300 εἰς τὸ Κοῦτζι, ὁ Ἄνα-

γνώστης Σουρίλας εἰς τὸ Μπουγιάτι, ὁ Ἡλίας Τζαλαφατῖνος μὲ 280 Μανιάτας εἰς τὴν Δαλαμανάραν, ὁ δὲ Δ. Τζόκρης μὲ 84 ὠχυρώθη εἰς τὸν χάνδακα τῆς Δαλαμανάρας· οὗτοι δὲ πάντες ἐνεδρεύοντες εἰς τὰς ῥηθείσας θέσεις ἕκαστος, ἐξοικονομοῦν τὰ πρὸς τροφήν αὐτῶν διὰ νυκτὸς διὰ νὰ μὴ φαίνωνται τὴν ἡμέραν τελείως.

Τὴν δὲ 18 Σεπτεμβρίου, 1500 περίπου Ὀθωμανοὶ πεζοὶ τε καὶ ἵππεῖς χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὰς, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἐνέδρας τῶν Ἑλλήνων, ἐξήλθον διὰ νὰ συνάξωσι σταφυλάς, καὶ ἄλλα εἶδη τροφίμων. Ἄμα δὲ ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν Κώμην τοῦ Κούτζι, εἷς ἐξ αὐτῶν προπορευόμενος ἀνέβη εἰς μίαν συκὴν διὰ νὰ φάγη καὶ νὰ συλλέξῃ σῦκα, τὸν ὁποῖον ἰδὼν εἷς τῶν ἀπὸ τὴν ἐνεδραν Μανιάτης, καὶ ἐρασθεὶς τῶν ἀργυρῶν ὀπλων του, τὸν ἐφόνευσε πάραυτα· ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀνοιγείσης τῆς μάχης, ὥρμησαν οἱ Ὀθωμανοὶ κατὰ τῶν εἰς τὸ Κούτζι ἐνεδρευόντων, τὸ ὁποῖον αὐτὸ ἰδόντες οἱ εἰς τὰς ἄλλας θέσεις ἐνεδρεύοντες Ἕλληνες, ἐξεληθόντες ἅπαντες περιέζωσαν τοὺς Ὀθωμανοὺς, οἵτινες εὐρεθέντες ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἑλλήνων, καὶ θεωρήσαντες ἑαυτοὺς εἰς προφανῆ περιπεσόντας κίνδυνον, ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν· τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες ἐξ ὅλων τῶν μερῶν καταδιώκοντες καὶ πυροβολοῦντες, ἐφόνευον. Μεταξὺ δὲ τῆς γιγνομένης αὐτῆς καταδιώξεως τῶν Ὀθωμανῶν ὁ Νικόλαος Σταματελλόπουλος παραβιασθεὶς ἐκ τῆς γενναίας ψυχικῆς του τολμῆς, καὶ δραμῶν διὰ νὰ προκαταλάβῃ τὴν ἔμπροσθεν τῶν Ὀθωμανῶν ὁδοπορίαν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐμποδίῃ

τὴν φεγγὴν των, ἐφρονεύθη παρ' αὐτῶν (1). ἐφρονεύθησαν δὲ καὶ 83 Ὀθωμανοὶ, ζωγρηθέντες καὶ 18, μὲ τοὺς ὁποίους ἔρινεν ἀνταλλαγὴ τῶν ἐν τῷ Κιοσκίῳ ζωγρηθέντων 14 Μανιατῶν. Τῶν πληρωθέντων δὲ Ὀθωμανῶν κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην ὁ ἀριθμὸς ἐστάθη ἄγνωστος· ἀλλ' οἱ διασωθέντες ἐξ αὐτῶν εἰσήλθον εἰς τὸ Ναύπλιον μὲ πολλὴν ἀπελπισίαν· ἐὰν ὅμως ὁ ῥηθεις Μανιάτης δὲν ἤθελε προλάβῃ νὰ φονεύσῃ τὸν ἐπὶ τὴν συκὴν Ὀθωμανὸν, καὶ ἐὰν ἤθελεν ἀφίσῃ ὥστε νὰ προχωρήσωσιν οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς περισσότερον διάστημα, καὶ νὰ ἐκτανθῶσιν ἐντὸς τῶν ἀμπέλων, καὶ περὶ πλέον ἐὰν δὲν συνέβαιεν ὁ θάνατος τοῦ Νικολάου Σταματελλοπούλου, ἀναμφιβόλως ἤθελε προξενηθῆ μέγας ἀφανισμὸς εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς· ἀλλὰ μὴ ὅλα ταῦτα καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν συμβᾶσαν εἰς αὐτοὺς ὀλίγην φθορὰν περιορισθέντες εἰς τὸ φρούριον, δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξέρχωνται ὡς καὶ πρότερον.

Ἐκτοτε δὲ ἡ πολιορκία τοῦ Ναυπλίου πάλιν διετηρεῖτο καθ' ὅλα στενωτέρον· καὶ εἰς μὲν τὴν Γλυκιᾶν καὶ εἰς τὸ Κατζίγκρι πολιώρκουν Ἀργεῖοι, Ναυπλιεῖς, Κρανιδιώται, καὶ Τζάκωνες, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς οἱ μὲν Ἀργεῖοι καὶ Ναυπλιεῖς τὸν Τζόκρη, οἱ δὲ Κρανιδιώται τὸν Κῶσταν Πετρογκιωνῆν, καὶ οἱ Τζάκωνες τὸν

(1) Ὁ θάνατος τοῦ Νικολάου Σταματελλοπούλου διαδοθεὶς εἰς ὅλον ἔκεινον τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν ἔγινε παραίτιος μεγάλης λύπης εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὥστε ἐνεποδίσθησαν ἀπὸ τοῦ νὰ καταδιώκωσι προθυμότερον τοὺς Ὀθωμανοὺς, στερηθέντες ἐνός τοιοῦτου γενναίου καὶ ἀνδρείου ἀρχηγοῦ καὶ ἀδελφοῦ.

Γ. Σφήκαν· ἐχρημάτησαν δὲ σὺν αὐτοῖς ἐπίσημοι· ὁ Δ. Τζόκρης, ὁ Νικόλαος Σταματελλόπουλος, ὁ Σταΐκος Σταϊκόπουλος, καὶ ἄλλοι· διετηρεῖτο ἀκόμι ἡ πολιορκία καὶ ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Δερβενακίου καὶ τοῦ ἁγίου Σώστη τῆς Κορίνθου, διὰ νὰ μὴ ἤθελον δώσῃ τροφὰς εἰς τοὺς ἐν Ναυπλίῳ οἱ ἐν Κορίνθῳ Ὀθωμανοὶ· καὶ εἰς μὲν τὴν θέσιν τοῦ Δερβενακίου ἦσαν ὄπλαρχηγοὶ ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Πᾶνος καὶ ὁ Γενναῖος Κολοκοτρῶναι, ὁ Ἀντώνιος Κολοκοτρώνης, ὁ Πᾶνος Ἀναγνωστόπουλος, ὁ Π. Ζαφειρόπουλος, καὶ ὁ Παππᾶ Ἀρσένιος Κρασιδιδιώτης· εἰς δὲ τὸ μέρος τῆς Κορίνθου (εἰς τὸ Σοῦλι) ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς Θ. Κολοκοτρώνης μετὰ Κορινθίων, Λακεδαιμονίων, Τριπολιτζιωτῶν, καὶ Καλαβρυτινῶν· οὕτω δὲ τῆς πολιορκίας στενώτατα διατηρηθείσης, οἱ ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὶ περιορισθέντες πανταχόθεν, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ὀκτωμβρίου (1822) καὶ ὕστερον, κατήντησαν εἰς μεγίστην ἀνάγκην ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως τροφίμων· ἀφοῦ δὲ κατέφαγον ὅσα εἶχον ζῶα, οἶον ἵππους, ἡμιόνους, ὄνους, ἔφαγον καὶ σκύλλους, γάτας, καὶ ἄλλα ἀκάθαρτα, καὶ πᾶν εἶδος χόρτου χλωροῦ τε καὶ ξηροῦ, καὶ ὅλα τὰ φύλλα τῶν φραγκοσυκῶν, κατήντησαν τελευταῖον νὰ τρώωσι καὶ τῶν θνησκόντων Ὀθωμανῶν τὰ κρέατα, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν (καὶ τοὶ ἀπίθανοι) ἔφαγον ἀκόμι καὶ χωνεύματα ἀνθρώπων.

· Εἰς τοιαύτην δεινὴν περίστασιν εὐρισκόμενοι, μεταχειρισθέντες τὸν πλεόν ἐπιτηδειότερον τρόπον καὶ τὰ μέσα, ἔγραψαν πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ Ὀθωμανοὺς, ἢ νὰ τοῖς προφθάσωσι τροφὰς, ἢ ἄλλως νὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀφευκτα, καὶ ἅς δώσουν αὐτοὶ λόγον εἰς τὸν προφήτην των τὸν Μοαμέτην, καὶ εἰς τὸν

Σουλτᾶνον· οἱ δὲ ἐν Κορίνθῳ Ὀθωμανοὶ λαβόντες τὴν πικρὰν αὐτὴν εἰδοποίησιν, ἀπεφάσισαν μὲ σταθερότητα νὰ δώσωσι τροφὰς εἰς τοὺς Ναυπλιεῖς, καὶ ὅσοι ἀπωλεσθῶσι καὶ ὅσοι μείνωσιν ἐκ τῶν ὅσοι ἤθελον μετακομίσωσι τὰς τροφὰς. Μεταξὺ τούτων ὁ Θ. Κολοκοτρώνης πληροφορηθεὶς ταῦτα πάντα, συναινέσει καὶ ὄλων τῶν ἐπισήμων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν τοῦ ἔθνους, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὺς διὰ τοῦ Γραμματέως του Μιχαὴλ Οἰκονόμου, προτρέψας αὐτοὺς διὰ ν' ἀποφασίσωσι νὰ διαπραγματευθῶσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων συνθήκην πρὸς διάσωσιν τῆς ὑπάρξεώς των, ἄλλως δὲ θέλουν περάσει ἐν στόματι Ἑλληνικῆς μαχαίρας, ἐπεὶδὴ ἡ ἀθλία των κατάστασις ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως τροφῶν ἔγινε γνωστὴ εἰς τοὺς Ἑλληνας. Τὸ γράμμα δὲ αὐτὸ ἐστάλη εἰς τὸν Σταϊκὸν Σταϊκόπουλον, ὅστις κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ Μερζέ μὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν στρατιωτικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον διὰ νυκτὸς ῥέφας ἀπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Παλαμηδίου, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς νὰ τὸ λάβωσι, καὶ ν' ἀπαντήσωσιν εἰς αὐτό· καὶ ὁ μὲν ἀρχηγὸς τοῦ Παλαμηδίου λαβὼν τὸ, περὶ οὗ ὁ λόγος, γράμμα, τὸ ἀπέστειλε κάτω εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου.

Τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν (28 Νοεμβρίου) ἐτοιμασθέντες καὶ οἱ ἐν Κορίνθῳ Ὀθωμανοὶ μὲ ἐπίμονον ἀπόφασιν διὰ νὰ προφθᾶσωσι τροφὰς εἰς τοὺς ἐν Ναυπλίῳ, τὴν ἐπιούσαν (29 Νοεμβρίου) πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου ἐξεστράτευσαν περίπου τῶν 4000, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τροφὰς εἰς 260 φορτηγὰ ζῶα. Ἡ Ἑλληνικὴ σκοπιὰ (βάρδια), ἰδοῦσα τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ὀθωμανῶν αὐτῶν μακρόθεν, εἰδοποίησε τὰ Ἑλληνικὰ στρα-

τεύματα, τὰ ὁποῖα ἐν ἀκαρεῖ ἠτοιμάσθησαν εἰς τε τὰ Δερβενάκια καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην, καταλαβόντα τὰς ἀναγκαίας θέσεις. Ἄμα δὲ ὅτε ἐπλησίασαν οἱ ἐκ Κορίνθου ἐκστρατεύσαντες Ὀθωμανοὶ, οἱ Ἕλληνες ἐνθαῤῥυνμένοι ὄντες ἀπὸ τὰς προλαβούσας μάχας, τοὺς ἀντέκρουσαν μὲ μεγάλην ἀνδρείαν (1)· ἀλλὰ μὲ ὀλην τὴν σταθεράν των ἀπόφασιν ἐστάθη ἀδύνατον νὰ περᾶσωσιν οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τὰ Δερβενάκια, καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ Ναύπλιον μὲ τὰς ὁποίας ἔφερον τροφάς, καὶ οὕτως ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Κόρινθον μὲ ὄχι ὀλίγην των ζημίαν.

Οἱ δὲ ἐν Ναυπλίῳ ἐχθροὶ ἀκούσαντες ἀπὸ τὸ Παλαμηδίου τὴν συγκροτηθεῖσαν αὐτὴν μάχην ἐκ τῆς βομβῆς τῶν ὀπλῶν, ἐνενόησαν ὅτι οἱ ἀπὸ τὴν Κόρινθον ἐξεληθόντες δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τοῖς φέρωσι τὰς ὁποίας ἤλπικζον περιμένοντες τροφάς, ὥστε μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς μάχης ἐκείνης κατέβη ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Παλαμηδίου εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ναυπλίου διὰ νὰ συσχεφθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν προκρίτων Ὀθωμανῶν καὶ ν' ἀποφασίσωσι περὶ τοῦ, τί δεῖ γενέσθαι διὰ τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εἶχον φθάσει ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως τῶν τροφῶν· ἀφ' οὗ δὲ συνηθροίσθησαν ἅπαντες εἰς ἓν, ἐπαρουσίασαν καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς σταλὲν γράμμα τοῦ Θ. Κολοκοτρῶ-

(1) Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν ἐκινδύνευσεν νὰ ζωγηρῆ ἀιχμάλωτος ὁ Νικηταρᾶς ἐξ αἰτίας τῆς ἀπαραδειγματίστου τόλης του, καθότι οἱ ἐχθροὶ εἶχον καταλάβει τὰ ὀπισθὲν του ἔπεσεν ὁμως ὁ γενναῖος Πκ. Ἀρσένιος Κρανιδιώτης θῦμα, ὑπὲρ πατρίδος μαχόμενος· καθὼς πρὸ αὐτοῦ εἶχε φονευθᾶ καὶ ὁ Μεντῆς Ἀργεῖος εἰς τὴν ἐν Γλυκιά μάχην.

νη. ἡ δὲ συνέλευσις αὐτῶν ἐπεκτείνετο καθότι οἱ προκριτώτεροι δὲν ἦσαν σύμφωνοι περὶ συμβιβασμοῦ καὶ συνθήκης μετὰ τῶν Ἑλλήνων· κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐναντιεῖτο περισσότερο πάντων τῶν ἄλλων ὁ Μουχαφούζ Ἄλῃ Πασσᾶς Ναυπλιώτης, φοβούμενος καὶ τρέμων μήπως ἤθελεν ὑποπέσει εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, ὡς ὑπάλληλος ὢν.

Μετὰ δὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τῆς ἡμέρας ἐκείνης οἱ φυλάττοντες τὰς ἑπτὰ Τάπιας (κανονοστάσια, ἢ ὀχυρώματα) τοῦ Παλαμηδίου μὴ ἰδόντες τὴν ἕως τῆς ὥρας ἐκείνης εἰς τὸ Παλαμήδιον ἐπιστροφὴν τοῦ ἀρχηγοῦ των, τετυφλωμένοι δὲ ὄντες ἀπὸ τὴν πείναν, καὶ στοχαζόμενοι ὅτι ἢ εἰς τὸ Ναύπλιον ἀργοπορία τοῦ προήρχετο ἀπὸ κανὲν ἄλλο ἐμπόδιον, μηδὲ ὅπως θέντες εἰς τὸν νοῦν των τὸ μετὰ ταῦτα δι' αὐτοὺς ἀπευκαταῖον, ἀλλ' ἐγκαταλιπόντες ἀνὰ ἓνα Τοῦρκον φύλακα εἰς ἐκάστην τάπικν διὰ νὰ φωνάζῃ ὅλην τὴν νύκτα, κατέβησαν ἅπαντες εἰς τὴν πόλιν, παραγγείλαντες εἰς τοὺς ἐν τῷ Παλαμηδίῳ μείναντας αὐτοὺς νὰ προσέχωσιν ἐπαγρυπνοῦντες εἰς τὴν φυλακὴν (βάρδιαν) των, ἕως ὅτου νὰ ἐπᾶνέλθωσι καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπιούσαν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν οἱ μείναντες ἐν ἐκάστη τάπια φύλακες ἀπηρυσισμένοι ὄντες ἀπὸ τὴν πείναν, καὶ συμφωνήσαντες μεταξὺ των νὰ παραδώσωσι τὸ Παλαμίδιον εἰς τοὺς Ἑλληνας (1), ἀπέστειλαν ἐκ τῆς ὀλίγης ὀλομελείας

(1) Δύω αἷτια παρεκίνησαν τοὺς φύλακας αὐτοὺς διὰ νὰ παραδώσωσι τὸ Ναύπλιον εἰς τοὺς Ἑλληνας· α'. διὰ νὰ χορτάσωσι τὴν πείναν των, καὶ β'. διὰ νὰ ἔχωσι περισσοτέρας ὠφελείας μετὰ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας.

των ἕνα Τοῦρκον μετὰ μιᾶς Ὀθωμανίδος, οἵτινες ἀπῆλθον εἰς τὸ ὑπὸ τὴν ὄδηγιάν τοῦ Σταΐκου Σταϊκοπούλου σῶμα διαμέροντος τότε εἰς τὴν Ἄριαν, εἰς τὸν ὁποῖον παρουσιασθέντες, τὸν παρεκάλουν ἐνθαρρύνοντες αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ ἀφόβως, καὶ νὰ παραλάβῃ τὸ Παλαμῆδιον, ἐξιστορήσαντες αὐτῷ ὅλην τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο οἱ ἐν αὐτῷ, ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως τῶν τροφῶν, δεικνύοντες ὡς δεῖγμα τὸν ἴδιον ἑαυτὸν των, οἵτινες ἦσαν τῷ ὄντι θέαμα ἐλεεινόν, φαινόμενοι ὡς σκελετὰ, μήτε τῆς ὀμιλίας αὐτῶν ἀκουμένης.

Ὁ δὲ Σταΐκος Σταϊκόπουλος μετὰ τῶν λοιπῶν περὶ αὐτὸν ὄπλαρχηγῶν ὑποπτεύσαντες κατὰ πρῶτον μὴπως εἰς τὴν πρότασιν αὐτὴν ἐνυπῆρχε δόλος καὶ ἀπάτη, τελευταῖον ἀπεφάσισαν νὰ ἐνεργήσωσι τὴν εἰς τὸ Παλαμῆδιον εἰσοδὸν των καὶ οὕτως ἀναβάντες, εἰσῆλθον εἰς αὐτὸ δύο ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ παραλαβόντες τὸ περίφημον Παλαμῆδιον (τὴν νύκτα τῆς 30 Νοεμβρίου 1822) ἡμέραν καθ' ἣν ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ ἐνδόξου καὶ πανευφήμου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτακλήτου (1), οἱ δὲ παραδόντες αὐτὰ 7 Ὀθωμανοὶ παρεκάλεσαν τοὺς Ἕλληνας νὰ κηρύξουν ὅτι δι' ἐξῆδου εἰσῆλθον εἰς τὸ Παλαμῆδιον, ὅχι δὲ ὅτι προσεκλήθησαν παρ' αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ ἤθελον τιμωρηθῆ ἀκολούθως ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ὀθωμανούς.

Παραλαβόντες δὲ κατὰ τὸν ρηθέντα τρόπον τὸ Παλαμῆδιον, οἱ Ἕλληνες, τὰς 7 δηλαδὴ Τάπιας αὐτῶν,

(1) Ἡ ἡμέρα αὕτη ἐτησίως ἐορτάζεται ἀπὸ τοὺς ἐν τῷ Νουκλίῳ

καὶ τὰς κλείς τῶν δύο πυλῶν, πάραυτα ἀνωθεν ἐκ τοῦ Παλαμηδίου ἐνατενίζοντες εἰς τὴν πόλιν, ἐκένωσαν τριτάκις τὰ ὄπλα των, πυροβολοῦντες καὶ κραυγάζοντες ἅπαντες. » καλῶς σὰς ἤυραμε Τούρκοι τοῦ Ναυπλίου, « ὅταν δὲ ἤκουσαν οἱ Ὀθωμανοὶ τοὺς ἐκ τοῦ Παλαμηδίου πυροβολισμοὺς καὶ τὰς κραυγὰς ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, ὅλοι ἔντρομοὶ καὶ καθηλλοιωμένοι, ἄλλοι ἐλεποθύμουν, πολλοὶ δὲ ἔτρεχον ὡς παράφρονες εἰς τὰς ἀγυιάς τῆς πόλεως, μὴ γνωρίζοντες τί νὰ πράξωσι. Κατὰ δὲ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τῶν Ὀθωμανῶν ἔτρεξε δρομαίως εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου διέμενεν ἡ ἐπιτροπὴ, καὶ ἔκρουε τὴν θύραν, τὸν κρότον τῆς ὁποίας ἀκούσας ὁ ἐπίσκοπος Βρεσθένης Θεοδώρητος (εὐρεθεὶς ἐξυπνος ἀπὸ τοὺς κρότους τῶν πυροβόλων καὶ τὰς κραυγὰς), καὶ ὑποκριθεὶς ὅτι ὑπνωττεν, ἀπεκρίθη πρὸς τὸν κρούσαντα τὴν θύραν Ὀθωμανὸν ὡς ἐξ ὑπνου· ὁ Ὀθωμανὸς τὸν παρεκάλει νὰ καταβῆ εἰς τὴν θύραν, διὰ νὰ τῷ ὁμιλήσῃ· ἀφ' οὗ δὲ κατέβη, τῷ εἶπεν ὁ Ὀθωμανὸς μεφωνήν τρέμουσαν. » Ἄγιε Δέσποτα, ἀπὸ τὰν Θεὸν καὶ εἰς τὰ χέργιά σου. » ὁ δὲ ἐπίσκοπος τῷ εἶπε, « τί εἶναι » ; καὶ ὁ Ὀθωμανὸς τῷ ἐδιηγήθη ὅτι τὸ Παλαμηδίου ἐκυριεύθη ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας· ὁ ἐπίσκοπος Βρεσθένης κατὰ πρῶτον δὲν ὑπέλαβε τὰ παρὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ λεγόμενα ὡς ἀληθῆ, ὑποπτεύων ἀπάτην τινά· ἀφ' οὗ ὁμῶς ὠρκίσθη ὁ Ὀθωμανὸς, τότε ἐπίστευσεν εἰς

κατοίκους Ἑλληνας ὡς ἐπίσημος διὰ τὴν πτώσιν τοῦ Παλαμηδίου, γιγνομένης λαμπρᾶς τελετῆς μετὰ κανονοβολισμῶν κλλ. ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Παλαμηδίου.

τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ ἀναβάς, ἐξύπνησέ τοὺς συναδελφούς του, διηγηθεὶς πρὸς αὐτοὺς τὴν χαροποιὰν ἀγγελίαν· οἵτινες ἐγερθέντες ἔχθαμβοι, ἔψαλον ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος δοξολογίαν πρὸς τὸν ὑψιστον, πλήρεις χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἀνεκφράστου.

Τὸ δὲ πρῶτ' ἀνατειλαντος τοῦ ἡλίου, μεταβάς καὶ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὰ Δερβενάκια εἰς τὸ Παλαμηδιον, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὺς οὕτως· « Ἀπὸ μέρους τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῆς Πελοποννήσου Θ. Κολοκοτρώνη, καὶ τῶν λοιπῶν ὀπληρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου πρὸς ἅπαντας τοὺς Ὀθωμανοὺς τοὺς εὕρισκομένους ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πόλεως Ναυπλίου· σᾶς προσφέρομεν τὸν χαιρετισμὸν μας. Ἴδου ὁ θεὸς τοῦ παντός μᾶς ἐδῶκε τὸ Παλαμηδί ὑπὸ τὴν Κυριαρχίαν μας· καὶ σᾶς προσκαλοῦμεν εἰς τρεῖς ὥρας νὰ μᾶς παραδώσετε τὸ φρούριον, καὶ τὸν Ἰτζ Καλέ· τὸνναντίον, θέλετε γίνεαι ἀνάλωμα τοῦ πυρὸς τῶν κανονίων, καὶ δὲν τὸ ἐπιθυμοῦμεν.”

1822, Νοεμβρίου 30. 2 ὥραι τῆς ἡμέρας.

Ἐν Παλαμηδίῳ.

Θ. Κολοκοτρώνης.

καὶ λοιποί.

Διευθύνας δὲ τὸ γράμμα αὐτὸ εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, μετὰ τρεῖς ὥρας ἐπυροβόλησε μὲ τρεῖς κανονοβολισμοὺς ἐπάνω εἰς τὰς οἰκίας τῆς πόλεως τοῦ Ναυπλίου. τότε ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς μετὰ τῶν λοιπῶν προκρίτων προσκαλέσαντες ἐνώπιόν των τὸν Β. Χρηστακόπουλον Γραμματέα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς, ἔδωκεν εἰς αὐ-

τὸν τὸ ἀπὸ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ἀποσταλέν αὐτοῖς
 γράμμα, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὁποίου τῷ εἶπεν ὁ
 Πασσᾶς. » μὲ τὸν τρόπον ὅπου ἄρχησεν ὁ Κολοκο-
 » τρώνης καὶ μὲ τὴν βίαν, συναζόμεθα ὅλοι μας,
 » θὰ φέρωμεν καὶ ἐσᾶς (τὴν ἐπιτροπὴν), νὰ βάνωμεν
 » φωτιὰν εἰς τὸν τζεπχανὲν (τὴν πυριτοθήκην) καὶ τό-
 » τε μὲ πέτραις, χρώματα, καὶ ἀσβέστην νὰ γένωμεν
 » ὅλοι ἓνα ἀπὸ τὸ Μπαροῦτι. καὶ πὲς τοῦ Κύρ Δέ
 » σποτα (τοῦ Βρεσθένης) νὰ γράψῃ τοῦ Κολοκοτρώνη,
 » νὰ ὀμιλήσωμεν πρῶτον, νὰ συνθηκάρωμεν, καὶ τότε
 » νὰ συμφωνήσωμεν, καὶ νὰ παραδώσωμεν τὸ Κάστρον
 » εἰδὲ νὰ λάβωμεν μέτρα.»

Ὁ Β. Χρηστακόπουλος ἀνήγγειλε ταῦτα πάντα εἰς
 τὸν Ἐπίσκοπον Βρεσθένης, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς
 ἐπιτροπῆς, ἣτις ἐγκρίνασα εὐλογον, ἔγραψε πρὸς τὸν
 Κολοκοτρώνην κατὰ τὰς προτάσεις τῶν ἐν Ναυπλίῳ
 Ὀθωμανῶν, καὶ ὅτι ἀναγκαίως εἶπετο νὰ συνέλθωσιν
 ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν Ἕλληγες καὶ Ὀθωμανοί, καὶ
 νὰ βάλωσιν εἰς τάξιν τὰ περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ
 Ναυπλίου καὶ τὰ λοιπὰ. Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἤλ-
 θον εἰς τὸ Παλαμῆδιον καὶ ὁ Νικήτας, ὁ Δ. Τζόκρης,
 ὁ Α. Κονδάκης, καὶ λοιποὶ Καπιτᾶνοι ἀπὸ τὰ Δερβε-
 γάκια, οἵτινες ἐνέκριναν τὰ παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς γρα-
 φέντα, καιοῦτως ἔγραψεν ἀπάντησιν ὁ Θ. Κολοκοτρών-
 ης ὅτι εἶναι παραδεκταὶ αἱ τῶν Ὀθωμανῶν προτάσεις.
 Τὴν δὲ ἐπιούσαν ἀνέβησαν εἰς τὸ Παλαμῆδιον οἱ πρό-
 κριτοὶ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ γενομένης συνεντεύξεως
 μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐγένετο ἐγγράφως ἡ συνθήκη, ὑπο-

γραφείσα παρ ἁμφοτέρων τῶν μερῶν (1), κατὰ τὰ ἐφεξῆς ἄρθρα.

» Οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ λάβωσιν ἕκαστος μόνον ἀνὰ δύο ἐνδυμασίας τῆς δευτέρας τάξεως, νὰ ἐπιβιασθῶσιν εἰς πλοῖα Ἑλληνικά, καὶ ν' ἀποβιασθῶσιν εἰς τὴν Σμύρνην.

» Ὁ ναῦλος τῶν πλοίων ν' ἀποδοθῆ ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας.

» Οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ τροφοδοτῶνται ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας ἄχρις οὔ νὰ ἀποβιασθῶσιν ἐκ τῶν πλοίων εἰς τὴν ξηρὰν τῆς Ἀσίας.

Ἐπογραφείσης δὲ τῆς συνθήκης αὐτῆς, οἱ Ὀθωμανοὶ παρέδωκαν εἰς τοῦς Ἑλληνας τὸν Ἴτζ Καλέν (τὴν Ἀκρόπολιν), καὶ τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου, μετὰ τὴν παραλαβὴν τῶν ὁποίων ὁ Θ. Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν λοιπῶν ὀπλαρχηγῶν διώρισαν δύο ἐπιτροπὰς, αἵτινες παρέλάβανον ἀπὸ τοῦς Ὀθωμανοὺς τὰ ἐπιπλα αὐτῶν, καὶ ὅλα τὰ εἶδη τὰ ἀφορῶντα τὴν κινητὴν αὐτῶν περιουσίαν, τὰ ὁποῖα καταγραφόμενα τακτικῶς, ἐπεσφραγίζοντο (ὅσα ἄφινον) τὰ πολυτιμώτερα ἐξ αὐτῶν εἰς σακκούλια μὲ τὰς σφραγίδας καὶ τῶν δύο διορισθειῶν ἐπιτροπῶν, καὶ ἐναπεταμιεύοντο εἰς δύο Ντζαμιά.

Ἐν τοσούτῳ οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπεριποιούνητο παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τροφίμα μεταξὺ ὀκτῶ ἡμερῶν ἕως ὅτου

(1) Μόνος ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς δὲν υπέγραψε καὶ αὐτὴν τὴν συνθήκην, ὡς ὑπάλληλος, διὰ νὰ μὴ φανῆ παραβάτης τῶν χρεῶν του.

ἔφθασαν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ ἐπεβιάσθησαν ἅπαντες, συμποσοῦμενοι ἀπὸ ψυχᾶς 3250, ἀφ' οὗ ἀπεδόθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ πλοῖα καὶ ὁ συμφωνηθεὶς ναῦλος συνιστάμενος ἀπὸ γρόσια Τουρκικὰ 120,000, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξίσωθησαν (διότι δὲν εἶχον ἀφήσει) ἀπὸ τὰ εὐρεθέντα εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, καὶ παραδοθέντα εἰς τὰς ἐπιτροπὰς χρήματα, συνεπληρώθη δὲ τὸ ἐλλεῖπον πρὸς ἐξίσωσιν τῶν 120,000, ἀπὸ τὰ ληφθέντα παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀργυρᾶ σκεύη καὶ τούτων οὕτως ἀποπερατωθέντων, οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ἅπαντες ἐπεβιάσθησαν εἰς τὰ πλοῖα (τὴν 9 Δεκεμβρίου), καὶ ἐκπλεύσαντες ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ Ναυπλίου, ἀπέβησαν εἰς τὴν Ἀσίαν ἀβλαβεῖς κατὰ τὴν συνθήκην.

Αἱ δὲ διορισθεῖσαι δύω ἐπιτροπαὶ συλλέξασαι ἅπασαν τὴν κινητὴν τῶν Ὀθωμανῶν περιουσίαν μὲ καθαράν καταγραφὴν, ἐναπέθεσαν ἅπασαν εἰς τὰ δύω Ντζαμία, ὡς προεῖρηται, (ἐκτὸς τῶν ὅσα μυστικῶς διηρπάγησαν καὶ ἀπὸ τοὺς συνάζοντας αὐτὰ (1), καὶ ἀπὸ τοὺς καταγράφοντας, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν καὶ Καπιτάνων) (2). Τὰ δὲ συναχθέντα ἐκ τῶν

(1) Πολὺς λόγος ἐγένετο τότε, ὅτι ἡ Μπουμπουλίνα ἔκαμε μεγάλην κατάχρησιν καὶ διαρπαγὴν πολυτίμων πραγμάτων, καθότι αὐτὴ διορισμένη οὕσα νὰ ψάυη τὰς Ὀθωμανίδας, ἀφ' ὅσα πολύτιμα εἶδη εὑρίσκεν εἰς αὐτάς, τὰ ἔκρυπτεν εἰς τὸ παμμέγεθες στήθος της, πολλὰ ὀλίγα δὲ ἐπαρουσίαζεν εἰς τὰς ἐπιτροπὰς.

(2) Δὲν εἶναι καμμία ἀμφιβολία ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν μυστικὴν διαρπαγὴν ἀπῆλθον τὸ μέρος των καὶ ὅλοι οἱ ὄπλαρχηγοὶ, καὶ ἴσως συναζόντο ποῖος ν' ἀρπάξῃ τὰ περισσότερα, ἀλλ' ὅσον ἐνῆν μυστικῶς, διὰ νὰ μὴ ἔθελε δοθῆ ἀφ' ὀρμῆ εἰς τὸ πλῆθος τῶν στρατευμάτων καὶ εἰς

διασωθέντων ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς, καὶ ἐναποθείνταίς τὰ δύο Ντζαμία, διαμερισθέντα εἰς 48 μερίδας, διενεμήθησαν εἰς τοὺς πολιορκητάς, εἰς τοὺς Καπιτάνους, εἰς τοὺς Νησιώτας, εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, εἰς τὴν Μάνην, εἰς τὰ Ἑλληνικά πλοῖα, καὶ εἰς τοὺς χρηματήσαντας εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου μέχρι τέλους ἀναλόγως ἀφ' ἐκάστης μερίδος (1), μὴ ὄλον ὅτι οἱ Ὄθωμανοὶ ἐκ τῶν τιμιωτέρων καὶ πολυτιμωτέρων εἰδῶν, χρυσῶν, ἀργυρῶν, καὶ λιθοκολλήτων, ἄλλα μὲν εἶχον θάψει εἰς τὴν γῆν, ἄλλα εἶχον κρύψει εἰς τὰ τειχεῖα, ἄλλα εἶχον ρίψει εἰς τὰ κοπροδοχεῖα, ἄλλα εἰς τὰ φρέατα τῆς πόλεως, πολλὰ δὲ (καὶ μάλιστα

τοὺς Ἕλληνας τῆς μικρᾶς τάξεως· δὲν ἦτον βέβαια ἀνόητος εἰς τὴν περιστασίῳ ἐκείνῃ ὅστις δὲν ἐπεθύμει ν' ἀρπάσῃ περισσότερα ἀπὸ τὸν ἄλλον, οὔτε δὲ εἰς καμμίαν πτώσειν φρουρίων διετηρήθη ἡ ἀπαιτουμένη εὐταξία καὶ ἡ ἀλήθεια, ἢ τοῦλάχιστον ποτὲ δὲν ἐγενε φροντίς διὰ νὰ ἐξαιρεθῆ καὶ ἐν μερίδιον, καὶ νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὰς γενικὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους.

(1) Ὁ αἰόδιμος Μητροπολίτης Π. Πατρῶν δὲν ἐγνώριζε, φαίνεται, οὔτε πῶς συνήχθησαν τὰ εἶδη τῆς κινητῆς περιουσίας τῶν ἐν τῷ Ναυπλίῳ Ὄθωμανῶν, οὔτε πῶς κατεγράφησαν, οὔτε δὲ ὅτι διαμερισθέντα εἰς τόσας μερίδας, διενεμήθησαν, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ μὲ μίαν καὶ μόνον λέξιν ἐκθέτει, ὅτι ἤρπάγησαν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, καὶ κατὰ τοῦτο ἔχει μέγα λάθος, διότι ἡ μὲν σύναξις, ἡ διανομὴ, καὶ τὰ λοιπὰ, ἐγέναν κατὰ τὸν ἀνωτέρω διαληφθέντα τρόπον, ὅτι δὲ ὑπῆρξαν ἀρπαγαὶ καὶ καταχρήσεις δὲν εἶναι καμμία ἀμφιβολία, ἀλλ' ὅχι ἐκ μόνου τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, διότι τόσον πλῆθος στρατιωτῶν, ἀρχηγῶν καὶ Καπιτάνων δὲν ἔχον δυνατόν νὰ τῷ χαρίσωσι τὸ δικαίωμα αὐτό.

χρήματα) μετρητὰ (ὡς λέγεται), ἐβρίψαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ Ἕλληγες εὗρον πολλὰ προϊόντος τοῦ καιροῦ (ἐκτὸς τῶν εἰς τὴν θάλασσαν βιβθέντων) εἰς τὰς οἰκίας καὶ εἰς διάφορα μέρη, καὶ ὠφελήθησαν. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ διατρέξαντα εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς ἐσχάτης πτώσεως αὐτοῦ (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Φυγὴ τῶν κατοίκων τῆς Ἡλίδος Ὀθωμανῶν, - καὶ ἀποκλεισμός αὐτῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Πατρῶν. - Πολιορκία τοῦ Λάλα (2), πτώσις αὐτοῦ, - καὶ ἀποκλεισμός τῶν Λαλαίων εἰς τὰς παλαιὰς Πάτρας.

Οἱ δὲ κάτοικοι Ὀθωμανοὶ τῆς ἐπαρχίας Γαστούνης (Ἡλίδος) ἐμάνθανον, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τῆς Πελοποννή-

(1) Τὰ περαιτέρω κατὰ τὸ Ναύπλιον διατρέξαντα μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ, εἴαν μᾶς συγχωρηθῇ, θέλομεν ἐκθέσει εἰς τὴν σειρὰν τῆς ἐξιστορήσεως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων.

(2) Ἡ Πόλις Λάλα ὑπῆρξεν ἀπὸ τὸ 1714. ἔτος καὶ ἐπειτα συγκειμένη δὲ κατὰ πρῶτον ἀπὸ μικρὰ τινα καὶ ὀλίγα οἰκήματα, ἐπλήξασε καὶ ἐπληθύνθη περισσώτερον ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ 1780 μετὰ τὴν τῶν Ἰλβανῶν καταστροφὴν.

Ἡ πόλις αὕτη καὶ τοὶ κειμένη εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἡλίδος, οὕτε

σου Ὀθωμανοί, ὅσα διεφημίζοντο περὶ τῆς ἀποσπασίας· τὴν δὲ 10 Μαρτίου ἐλθόντες εἰς διαφόρους συλλογισμοὺς ὡς ἐκ τῶν διαφημιζομένων, ἔλαβον καὶ γράμματα παρὰ τῶν Λαλαίων, οἵτινες τοὺς ἐρέθιζον ὑπὲρ τὸ δέον, ὅτι δηλ. εἶναι συνωμοσία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ὅτι εἶναι δίκαιον ν' ἀποφασίσωσι τὸν φόνον τῶν τῆς α' καὶ β' τάξεως προκρίτων Ἑλλήνων, καὶ τοῦ Κλήρου· κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο Βοεβόδας ὁ Σουλεϊμάν ἐφέντης Μεσολογγίτης, ἀνὴρ μὲ παιδείαν, καὶ ἐγκρατῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, φρό-

ἔσχε κατοίκους Ἕλληνας, οὐδὲ ἠκοδομήθησαν ἐν αὐτῇ Ἑλληνικαὶ οἰκίαι ποτέ· διὰ τὸ ὑγιεινὸν δὲ τοῦ κλίματος αὐτῆς καὶ διὰ τὸ εὐφορον τῶν γαιῶν τῆς ἀπεκατέστη λαμπρὰ πόλις, συγχειμένη ἐξ οἰκιῶν (πολλῶν ἐξ αὐτῶν λαμπρῶν) περισσοτέρων τῶν 1000· οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως αὐτῆς Λαλαῖοι (ὅλοι Μοαμετανοὶ) ἦσαν ἀνθρώποι κοινωνικοὶ μὲν, καὶ εὐπρόσιτοι, ἐπίστευσι δὲ καὶ μεταδοτικοί, ἀνδρείοι, γενναῖοι, πλούσιοι, καὶ κτηματῖαι· εὐκαταστατοὶ ἄλλ' ἦσαν καὶ καταχρηστικοὶ καὶ δυνάσται, ἐπειριδόμενοι εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν ἐξ αὐτῶν ἐφάνησαν καὶ λησταὶ ἄλλοι μὲν μὲ ἰδιαίτερα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν σώματα, ἄλλοι δὲ ὑπὸ τὰς ὀδηγίας τῶν ἀποστατῶν Ἑλλήνων (κλεπτῶν) διατελοῦντες, μέχρι καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη. Οἱ Λαλαῖοι παρηνόχλουν κατ' ἐξοχὴν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Καρυταίνης (Γόρτυνος)· κανεὶς δὲ ἄλλος ἐκ τῆς Καρυταίνης δὲν ἐδυνήθη νὰ ταπεινώσῃ τοὺς Λαλαίους, εἰμὴ ὁ Κώλγης Πλαποῦτας πατὴρ τοῦ Δ. Πλαποῦτα, τὸν ὁποῖον οἱ Λαλαῖοι δὲν ὑπέφερον νὰ βλέπωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐδύναντο καὶ νὰ τὸν βλάψωσιν ὡς φέροντα ἐπίσημον διορισμὸν ὑπηρεσίας παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας· οἱ ἐπίσημοτεροὶ τῶν Λαλαίων ἦσαν ἐσχάτως ὁ Μουσταφᾶ Ἄγᾶς, ὁ Σεῖδ-Ἄγᾶς, καὶ ὁ περίφημος Ἄλῃ Φαρμάκης, τὸν ὁποῖον ἐτρόμαξεν ὁ Σατράπης Βελῆ Πασσᾶς.

νιμός εἰς τὸ ἄκρον, φίλος δὲ στενός τοῦ Μουσταφᾶ
 Μπεη ἐκ Τριπολιτζᾶς, ὅστις εἶχεν ἀφιερωμένας ὑπὸ
 τὴν προστασίαν του τὰς προσόδους τῆς Ἡλίδος, ὁ Σου-
 λειμάν ἐφέντης δὲ αὐτὸς εἶχε πλησίον του τὸν ἐκ Π.
 Πατρῶν Ἀναστάσιον Χαμαμτζόπουλον (καταγόμενον ἐκ
 τοῦ Καστρίου τῆς Κυνουρίας), τὸν ὁποῖον ἐπειδὴ ὁ Μου-
 σταφᾶ Μπεης ὑπερηγάπα διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὰς ἀρε-
 τὰς του, ἔτι δὲ καὶ ὡς μεγαλέμπορον καὶ Σαράφην του,
 ἐπειδὴ τῷ εἶχεν ὄλην τὴν ἐμπιστοσύνην, τῷ ἐφανέρω-
 σεν ὁ Σουλειμάν ἐφέντης ὅσα οἱ Λαλαῖοι τῷ ἔγραφον
 ἐναντίον τῶν κατοίκων τῆς Γαστούνης καὶ τοῦ Πύρ-
 γου Ἑλλήνων· ὁ δὲ Χαμαμτζόπουλος μὲ τὴν ἱκανότητα
 καὶ ἀξιοτήτά του ἀπήντησεν αὐτῷ, ὅτι ὅλα ἦσαν ψευδῆ,
 καὶ ὅτι οἱ Λαλαῖοι μετεχειρίσθησαν αὐτὰ διὰ τὸ, ὅτι ὁ
 Μουσταφᾶ Μπεης δὲν τοῖς ἔδωκεν ἐνοχίην εἰς τὰς προ-
 σόδους· οὕτω δὲ ὁ μὲν, περὶ οὗ ὁ λόγος, Βοεβόδας διὰ
 τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν καὶ ὑπόληψιν ἐπέισθη, ὅτι ἦσαν
 ἀνύπαρκτα τῷ ὄντι, ἀλλ' ὁ Σουλειμάν ἐφέντης τῷ ἐπα-
 ραπονήθη ὅτι ἀφ' οὗ δὲν ὑπῆρχε καμμία ὑπόνοια, διατι
 οἱ πρόκριτοι Ἑλληγες δὲν ἠγόραζον τὰς προσόδους, τὰς
 Ἀλικᾶς, τὰ Τελωνεῖα, καὶ τὰ ἰχθυοτροφεία καθὼς πάν-
 τοτε; ὁ δὲ Χαμαμτζόπουλος τῷ ἀπεκρίθη, ὅτι « χθὲς οἱ
 πρόκριτοι εἶχον μαζί μου τὴν περὶ τούτου ὁμιλίαν, ὅ-
 τινες ἀμφιβάλλουν ἐὰν τοῖς παραχωρῆς 30 ἡμερῶν προ-
 θεσμίαν διὰ νὰ οἰκονομήσουν τὰ χρήματα τῆς πρώτης
 δόσεως » ὁ Σουλειμάν ἐφέντης τῷ ὑπεσχέθη ὅτι πα-
 ραχωρεῖ τὴν προθεσμίαν, ὁ δὲ Χαμαμτζόπουλος ἐλθὼν
 εἰς ὁμιλίαν μετὰ τοῦ Γεωργίου Σισίνη, τοῦ Ἰωάν. Σι-
 σίνη, καὶ τοῦ Χριστοδοῦλου Αὐγερινου (ὡς Γραμματέως

Ἰδιαιτέρῳ τοῦ Βοεβόδα) εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὅσα ἤκουσε παρὰ τοῦ Σουλεϊμάν ἐφέντη, καὶ ὅσα αὐτοὶ ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσωσι διὰ νὰ κλείσωσι τὰ ὄμματα τῶν Ὀθωμανῶν· ὅθεν ἐπὶ τούτῳ τὴν ἐπιούσαν ἠγόρασαν τὰ Ἰχθυοτροφεῖα, τὰ Τελωνεῖα, καὶ τὰς Ἀλικὰς μεπροθεσμίαν 20 ἡμερῶν, ἣ δὲ ἀγορὰ αὐτὴ ἐνεθάρρυνε πολὺ τοὺς Ὀθωμανοὺς διὰ νὰ πεισθῶσιν ὅτι τὰ φημιζόμενα ὑπῆρχον ὅλα ψευδῆ.

Τούτων δὲ οὕτω γενομένων, κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀπεστάλη ἐκ Τριπολιτζᾶς διαταγὴ διὰ ν' ἀπέλθῃ ὁ Γ. Σισίνης εἰς τὴν Τριπολιτζάν (ὡς καὶ οἱ λοιποὶ προεστῶτες)· ὁ δὲ παραλαβὼν τοὺς δύο υἱοὺς του ἐπὶ προσχήματι ὅτι ἤθελε τοὺς ἀφίσει εἰς Π. Πάτρας διὰ νὰ σπουδάσωσιν, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Μανολάδα, κακείθεν ἔγραψε πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς ὅτι ἀσθενεῖ βαρέως, καὶ ἐκ τούτου οἱ Ὀθωμανοὶ ἔλαβον περισσοτέρας ὑπονοίας· διαδοθείσης δὲ τῆς φήμης (τὴν 18 Μαρτίου) ὅτι ὁ Ἄνδρέας Ζαήμης καὶ ἄλλοι ἐφόνευσαν τὸν Βοεβόδαν τῶν Καλαβρύτων, πάραυτα χωρὶς νὰ συλλογισθῶσιν ἄλλο τι ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωνται μετ' ἀνησυχίαν καὶ ταραχὴν διὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὰς Πάτρας· οἱ δὲ κάτοικοι Γαστουναῖοι Ἕλληνες μεταξὺ τῆς ταραχῆς ἐκείνης ἀνεχώρουν νυκτὸς μυστικὰ εἰς τὸ χωρίον Βαρθαλαμιό· τὴν δὲ 24 Μαρτίου ἀπέστειλαν ἓνα Ὀθωμανὸν μετ' τὸν Ἴω· Σισίνην διὰ νὰ φέρουν τὰς οἰκογενεῖας των οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸ Βαρθαλαμιὸν εἰς τὴν Γαστούνην, οἵτινες προσεποιήθησαν ὅτι θέλουν τὰς μεταφέρει τὴν αὔριον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ φήμη τῶν εἰς τὰ Καλάβρυτα διατρεξάντων διεθρυλλήθη, ὄχι μόνον δὲν μετέφερον τὰς οἰκογενεῖας των, ἀλλ' ἐσύναξαν ἀκόμι καὶ τοὺς ὀπλοφόρους τοῦ Βαρθα-

λαμίου, καὶ ἄλλων πολλῶν Κωμῶν, ἀριθμουμένους περὶ τοῦ τῶν 300, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔδωκεν ὁ Γ. Σισίνης ἀνὰ ἓνα Μαχμουτιέ (χρυσοῦν νόμισμα ἐκτιμώμενον διὰ δραχμὰς εἴκοσι), οἵτινες κατέλαβον εὐθὺς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ· συγχρόνως δὲ ἀπεστάλη καὶ ἄνθρωπος ἀπὸ τοὺς ἐν τῷ Βαρθαλαμίῳ Ἑλληνας πρὸς τοὺς ἐν Γαστούνη Ὀθωμανούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήγγελλον μὲ τρόπον ἐπίφοβον καὶ ἔντρομον (ὡς ἐπιθυμοῦντες δῆθεν τὴν ὠφελειάν των), ὅτι ὁ Γ. Σισίνης μὲ 10,000. στρατεύματα θέλει φθάσει εἰς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ εἰς τὴν Καλαμάταν καὶ εἰς τὸ Μαραθωνῆσι ἐγένευσεν ὁ τόπος ἀπὸ ἀσκήρια (στρατεύματα) καράβια, ὅπλα, πολεμεφόδια, κανονία, κτλ.

Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ ἐτοιμασθέντες ὅσον τάχιστα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἀνεχώρησαν νυκτὸς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις διὰ τὸ ἀπέλθουν εἰς τὸ Λάλα, ἀπέστειλαν δὲ ἄνθρωπον εἰς τὸν Πύργον παρακαλοῦντες τοὺς Ἑλληνας νὰ τοῖς παραχωρήσωσι φιλικῶς ἐλευθέραν τὴν διὰ τὸ Λάλα διάβασίν των, ἀλλ' οἱ κάτοικοι τοῦ Πύργου τοῖς ἀπήντησαν, ὅτι δὲν τοῖς συγχωρεῖται ἡ διάβασις, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπέστρεψαν διὰ τὰς Π. Πάτρας· ἐνέκριναν ὅμως νὰ μείνωσιν εἰς τὸ φρούριον Χλουμουτζὶ διὰ νὰ ἐπαναπαυθῶσι, μετὰ τρεῖς ἡμέρας δὲ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸ Χλουμουτζὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν Ἀναστάσιον Χαμαμτζόπουλον, φθάσαντες δὲ εἰς τὰς Π. Πάτρας ἡσυχῶς, εὔρον καὶ τὸν Ἰσοῦφ Πασσᾶν ἐλθόντα ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον, καὶ οὕτως εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀσφαλισθέντες μετὰ τῶν Πατριῶν Ὀθωμανῶν.

Ἄλλὰ μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς πό-

λειως τῶν **Η. Πατρῶν** διερευνῶντες οἱ Ὀθωμανοὶ ὄσα ἔγγραφα εἶχον πέσει εἰς χεῖρας των, εὔρον μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἰδιόχειρα γράμματα τοῦ Χαμαμτζοπούλου, διαλαμβάνοντα περὶ τῆς ἑταιρίας κ, τ. λ. ἐξ αὐτῶν δὲ πληροφορηθέντες ὅτι καὶ ὁ Χαμαμτζόπουλος ἦτον εἰς τῶν συνωμοτῶν, κατέκοψαν αὐτὸν μέληδόν.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τοῦ ἐν **Π. Πάτραις** ἀποκλεισμοῦ τῶν κατοίκων τῆς Ἡλίδος Ὀθωμανῶν. (1)

Οἱ δὲ ἀδελφοὶ Πλαποῦται Δημήτριος καὶ Γεωργάκης υἱοὶ τοῦ Κώλμα (2) Πλαποῦτα διαδεχθέντες τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Πατρὸς των (3), φθάσαντες εἰς γηραιὰν ἡλικίαν, ἀναδειχθέντες δὲ μιμηταὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καὶ ὁπαδοὶ τῆς πολυπειρίας καὶ ἰκανότητός του, καὶ ὡς τοιοῦτοι μυηθέντες τὰ τῆς φιλικῆς ἑταιρίας, ὁ μὲν Δημήτριος διαμένων εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ διατελῶν

(1) Τὰ περὶ τούτων περαιτέρω ἐκθέτονται ἐν τῷ οἰκίῳ μέρει τῆς πολιορκίας τῶν **Η. Πατρῶν**.

(2) Ὁ Κώλμας Πλαποῦτας (πατὴρ τοῦ Δ. Πλαποῦτα) διέπρεψεν ὡς εἰς τῶν περιφήμων Κλεπτῶν τῆς Πελοποννήσου. Οὗτος μὲ τὸ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του σῶμα καταδιώκων πάντοτε τοὺς Λαλαίους, τοὺς περιώριζεν εἰς τὴν πόλιν των, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ πράττωσιν ὅ,τι ἐπιθυμοῦν κατὰ τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης.

(3) Ὁ Κώλμας Πλαποῦτας εἶχε διορισθῆ παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας **Κ α π ὀ μ π α σ η ς** (ἀρχηγός δηλ.) ἐπὶ τῶν κλεπτῶν τῶν κλεπτόντων ζῶα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅστις ἔχων ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του ἐν σῶμα ὑπομισθίων στρατιωτῶν, διετήρει τὴν ἡσυχίαν καὶ εὐταξίαν, ἐμποδίζων τὰς ἀρπαγὰς τῶν ζῶων, καὶ ἄλλα εἶδη κλοπῆς· ἀφ' οὗ δὲ ἐγήρασεν ὁ Κώλμας διεδέχθησαν τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν οἱ δύο υἱοὶ του Δ. καὶ Γ. Πλαποῦται (οἱ καὶ Κωλόπουλοι).

ἀξιώματικός εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ὑπηρεσίαν, ὁ δὲ Γεωργάκης κατηχηθεὶς παρ' αὐτοῦ, ἐλθόντος ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον (τὸ 1819 Μαρτίου 17), ἔμενον ἀμφοτέρω εἰς Παλοῦμπα (Κώμην τῆς Καρυταίνης) τὴν πατρίδα των· ἔχοντες δὲ βεβαιότητα ὅτι τὴν 25 Μαρτίου (1821) ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις καθ' ὅλα τὰ μέρη, καὶ εἰδότες καλῶς τὰς ὑπονοίας καὶ τοὺς φόβους τῶν Ὀθωμανῶν, συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τινῶν ἄλλων, συνήθροισαν ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν Κώμης, Παλοῦμπα, 50 ὄπλοφόρους· λαβόντες δὲ πρῶτον τὰς εὐχὰς τοῦ γέροντος πατρός των, καὶ προσκαλέσαντες τὸν ἱερέα, ἔφαλον ἐν τῷ μέσῳ τῆς Κώμης των Λιτανίαν, καὶ οὕτως ἀσπασάμενοι τὰς ἀγίας εἰκόνας καὶ ἀλλήλους των, μετέβησαν (τὴν 20 Μαρτίου) εἰς τὴν Κώμην Μπέτζι καλουμένην με ἀνοικτὴν τῆς ἐλευθερίας σημαίαν, ὅθεν ἔγραψαν καὶ εἰς τοὺς χωρικοὺς τῶν λοιπῶν Κωμῶν, διὰ νὰ ἐξέλθωσιν ὅλοι ὄπλοφόροι εἰς τὴν Κώμην Μπέτζι, λέγοντες ὅτι ἔφθασεν ἡ στιγμή, τὸ στάδιον τῆς δόξης ἠνοιγῆ, καὶ ἡ πατρις ἐλευθεροῦται ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν τυράννων, καὶ ὅτι ἕνεκα τούτου νὰ προφθάσωσι μίαν ὥραν προτῆτερα. Μέχρι δὲ τῆς 21 Μαρτίου συνήχθησαν εἰς τὴν Κώμην Μπέτζι 860 περίπου Ἕλληνες ὄπλοφόροι με σημαίας ἀνοικτὰς ἀπὸ κάθε Κώμην, πρὸς τοὺς ὁποίους οἱ Πλαπούται (καὶ τοὶ ἔχοντες ἀνύπαρκτα ἐπιχειρήματα, ὡς εἶχον καὶ ἄλλοι εἰς τὰς ἄλλας ἐπαρχίας), ὠμίλησαν με τὴν χωρικὴν αὐτῶν ῥητορικὴν, οὕτως. » Ἀδελφοί, ὅσα βλέπετε ἀνέλπιστα, μὴ θαρρῆτε ὅτι εἶναι » τρελλὰ καὶ ἀνόητα πράγματα· αὐτὰ ὅπου βλέπετε » ἔξαφνα, πλ' ἠροφρορηθῆτε με ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅτι

• τὰ γράφουν τὰ βιβλία μας· καὶ ἐν δὲν πιστεύετε
 • τοὺς λόγους μας, βρωτᾶτε καὶ τοὺς ἱερεῖς ὅπου τὰ
 • γνωρίζουν, νὰ σᾶς τὰ εἰποῦν « . Οἱ δὲ ἐκεῖ πα-
 ρόντες ἑπτὰ ἱερεῖς ἐβεβαίωσαν τὰ παρὰ τῶν Πλαπου-
 ταίων λεχθέντα, προσθέτοντες ὅτι ἐγνώριζον μὲν καὶ
 αὐτὰ, καὶ ἄλλα περισσότερα, ἀλλ' ὅτι δὲν ἦτον δυνατὸν
 νὰ φανερώσωσιν εἰς ἄλλην προητέραν ἐποχὴν ὅσα τοῖς
 παρίστανον τὰ ἐξ οὐρανοῦ πίπτοντα φυλλάδια, καθότι
 τότε ἐδύναντο νὰ λάβωσι μέτρα οἱ Ὀθωμανοὶ, καὶ νὰ
 θανατώσωσι τοὺς ἀδελφούς Χριστιανούς εἰς τόσα ἄλλα
 μέρη προσέθετον δὲ νὰ λέγωσι τόσον οἱ ἱερεῖς, καθὼς
 καὶ οἱ Πλαπούται, καὶ ἄλλοι ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, ὅτι ἐντὸς
 ὀλίγων ἡμερῶν ἡ θάλασσα θὰ γεμίσει ἀπὸ καράβια εἰς
 βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἡ ξηρὰ ἀπὸ Εὐρωπαϊκά
 στρατεύματα μὲ θησαυροὺς χρημάτων νὰ πληρῶνουν
 διὰ τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τοὺς Ἑλληνας, καὶ ὅτι πολ-
 λά σύντομα θέλουν φθάσει καὶ αἱ διὰ τὴν Κωνσταντι-
 νούπολιν εἰδήσεις, καθότι ἐκεῖ ὑπάρχει ὅλη ἡ δύναμις,
 ὅτι θὰ κυριευθῇ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, καὶ ὅτι θὰ συλ-
 ληφθῇ καὶ ὁ Σουλτάνος παρὰ τῶν Ἑλλήνων ζωντανός,
 ἢ θὰ θανατωθῇ· ταῦτα πάντα ἀκούσαντες οἱ συναθροί-
 σθέντες χωρικοὶ ἀπήντησαν πρὸς τοὺς Πλαπουταίους,
 πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ λοιποὺς πλασματοποιοὺς, οὕτως·
 • ὅταν τὰ πράγματα εἶναι ὅλα εἰς τὸν τόπον τοὺς
 • βαλμένα, διατὶ δὲν ἔρχονται ἐδῶ μὲ ἡμᾶς καὶ τὰ
 • γεροντόπουλα « ; (1) (ἐννοοῦντες τοὺς Δελι-

(1) Τὸν ἐκ Λαγκαδίων Ἰωάννην Δελιγάννην πατέρα τῶν ἀδελφῶν
 Δελιγανναίων, χρηματήσαντα προσετώτα τῆς ἐπαρχίας Καρυατίνης, ἐπι-

γιανναίους) · οἱ δὲ ἀπήντησαν ὅτι εἶναι ἕτοιμοι, καὶ ὅτι θέλουν ἔλθαι σύντομα· καὶ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἔγραψαν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Δελιγιανναίους διὰ νὰ συνέλθωσι καὶ αὐτοὶ ἐκεῖ.

Μετὰ δὲ τὰς ὀμιλίαις αὐτὰς πάραυτα ἀπέστειλαν εἰς τὰς πλησιεστέρας τοῦ Μπέτζι Κώμας 35 ὀπλοφόρους Ἑλληνας, οἵ τινες ἀπελθόντες συνέλαβον τοὺς Ὀθωμανοὺς ἐκεῖνους, ὅσοι διέτριβον εἰς αὐτὰς μὲ ὑπηρεσίας, ἄλλοι μὲν ὡς ἐνοικιασταὶ προσόδων, ἄλλοι ὡς Κεχαγιάδες, καὶ ἄλλοι ὡς Ἀγροφύλακες 9 τὸν ἀριθμὸν, τοὺς ὁποίους ἀφοπλίσαντες, διεύθυναν ἀσφαλῶς εἰς τὴν Πρωτεύουσαν τῆς Καρυταίνης συνοδεύσαντες αὐτοὺς ἕως εἰς τὸν ποταμὸν Ἀτζίχολον, οἵ τινες μεταβάντες ἐκεῖθεν εἰς τὴν Καρυταίαν, συνηνώθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν αὐτῇ διαμενόντων Ὀθωμανῶν. Ἐν τούτοις ὁμοῦ οἱ Πλαπούται παρήγγειλαν εἰς τοὺς ἐννέα αὐτοὺς Ὀθωμανοὺς νὰ εἴπωσι πρὸς τοὺς ἐν Καρυταίνῃ κατοικοὺς ὀλίγους ὁμοεθνεῖς των, νὰ παραδώσωσι εἰς τοὺς Ἑλληνας τὰ ὄπλα των, καὶ ν' ἀπέλθωσι ἀσφαλῶς ὅπου εὐχαριστοῦντο, καθότι ἄλλως ἤθελον περάσει ἐν στόματι Ἑλληνικῆς μαχαίρας.

Λαβόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ Δημήτριος καὶ Ἀναστάσιος Δελιγιανναῖοι τὰ πᾶρά τῶν Πλαπούταιων καὶ λοιπῶν γράμματα, πάραυτα (τὴν 22 Μαρτίου) μετέβησαν εἰς τὸ Μπέτζι, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ 80 δεκάρια φυσε-

νόνητον πάντες, Γέροντα μετὰ δὲ τὴν καταδρομὴν αὐτοῦ, ἡ οἰκογένειά του ἀνομάσθη Γεροντόσπητον, οἱ δὲ υἱοὶ του, Γεροντόπουλα.

κίων, ὡς προσφορὰν εἰς τὸ ἐκεῖσε συναχθὲν Ἑλληνικὸν στρατιωτικὸν σῶμα, καὶ ὡς σημεῖον τῆς ὁμοδόξου ἀποστασίας· οἱ δὲ ἐκεῖσε συνηγμένοι Ἕλληνες ἰδόντες τὸ γρήγορον φθάσιμον τῶν Δελιγνανναίων, καὶ τὰ ὅποια ἔφερον φυσέκια, ἐπεισθήσαν καθ' ὅλα ὅσα τοῖς εἶχον εἰπῆ οἱ Πλαπούται καὶ οἱ Ἱερεῖς, ὅτι ἦσαν ἀληθῆ διαμένοντες δὲ αὐτόσε ὀλίγον οἱ Δελιγνανναῖοι, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια, καὶ συνάξαντες ἐκ τοῦ τμήματος Περαιμεριάς τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης 400 περίπου ὄπλοφόρους, ἐτοποθέτησαν εἰς τὸ Ῥένεσι πλησίον τοῦ Μπέτζι· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Δελιγνανναῖοι ἦσαν ἀπειροπόλεμοι, δῶρισαν Καπιτάνους, τὸν Σπήλιον Γρίβαν, τὸν Γιαννάχον Στασινόπουλον καὶ τὸν Παπαδόπουλον, εἰς οὓς ἀπεφάσισαν καὶ μισθοδοσίαν, συνεννοούμενοι ἐν ταύτῳ καὶ μετὰ τῶν Πλαπούταιων ὡς ἐμπειροπολέμων καὶ πρακτικῶν (1).

Μετὰ δὲ τὴν εἰς Ῥένεσι τοποθέτησίν των οἱ Δελιγνανναῖοι συνεννοούμενοι μετὰ τῶν Πλαπούταιων, ἔκαμαν ἐναρξίν εἰς τὸ νὰ ἐργάζωνται διὰ τὰς προόδους τῆς ἐναντίον τῶν Ὀθωμανῶν καταδιώξεως ἀπὸ τὰς θέσεις Μπέτζι καὶ Ῥένεσι, ὅπου εἶχον τοποθετηθῆ τὰ

(1) Ταῦτα πάντα ἐγίνοντο ὄχι μόνον μετὰ τῶν Πλαπούταιων, Δελιγνανναίων, καὶ Κολοκοτρωναίων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν πραιτίστων ὄλων τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἐπαρχιῶν μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν, τὴν ἀθωότητα, καὶ τὴν συμφωνίαν, καθότι ὄχι μόνον ἡ ἰδιοτέλεια δὲν εἶχε λάβει κανενὸς εἶδους χώραν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ ἐπάρατος διαφθορὰ τῆς σπορῆς τῶν ζιζανίων εἶχε λάβει τὴν ἀρχὴν της· ὅθεν καὶ μετὰ τῶν πάντων διέτρεχεν ἡ ἀληθὴς καὶ εἰλικρινὴς ἀγάπη, ἡ ὁμόνοια, καὶ ἡ ἐπὶ τοὺς ἀνωτέρους ὑποταγὴ καὶ ἡ εὐπειθία μὲ ὅλας τὰς ἀπαιτουμένας βάσεις τοῦ ἀποφασιστικοῦ μέτρου.

δύο στρατιωτικά σώματα· ὅθεν ἐπειδὴ διέτριβον εἰς
 τινὰς πλησιεστέρως κειμένας Κώμας ὀλίγοι τινὲς Λα-
 λαῖοι, ἐξ ὧν οἱ μὲν ὄντες ἰδι οκτῆται Κωμῶν, οἱ δὲ ἐ-
 νομιασταὶ προσόδων, οἱ δὲ συνάκται τοῦ κεφαλικοῦ
 φόρου (τοῦ χαρατζίου, οὔσης ἑ ποχῆς τοῦ Μαρτίου Μη-
 νός), ἐνησχολοῦντο ἕκαστος εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν, οἱ
 Πλαποῦται νομίσαντες ὅτι ἐκπληροῦν χρέος φιλικόν, ἔ-
 γραψαν εἰς αὐτοὺς ἑ ἀναχωρήσωσιν εἰς τὴν πατρίδα
 τῶν, Λάλα, τούναντίον δὲ ὅτι θέλουν καταδιώξει αὐ-
 τοὺς μέχρι θανάτου ἐγκρίναντες δὲ νὰ γραφῆ τὸ γράμ-
 μα αὐτὸ διὰ χειρὸς ἑνὸς ἐκ τῶν δύο Δελιγιανναίων,
 ἑς ὄντων πεπαιδευμένων, ἐπειδὴ οἱ Δελιγιανναῖοι δὲν
 ἠθέλησαν (διὰ ποίους λόγους καὶ δοξασίας ἀγνοεῖται)
 οὔτε τὸ γράμμα νὰ γράψωσιν, οὔτε μετὰ τῶν ἄλλων
 νὰ συνυπογράψωσιν αὐτὸ, γράψαντες οἱ Πλαπουταῖοι
 μὲ τὸ χωριατογράψιμόν τῶν τὸ, περὶ οὗ ὁ λόγος,
 γράμμα, τὸ ἀπέστειλαν πρὸς τοὺς ῥηθέντας Λαλαῖους,
 οἵτινες λαβόντες τὸ γράμμα, ἀνεχώρησαν πάραυτα εἰς
 τὴν πατρίδα τῶν οἱ δὲ δύο Δελιγιανναῖοι ἔχοντες ὑ-
 ποθέσεις ἀναγκαίας, ἀνεχώρησαν εἰς τὰς οἰκίας τῶν,
 εἰδοποιήσαντες ἐγ γράφως εἰς τοὺς Πλαπουταίους τὴν
 αἰτίαν τῆς ἀναχωρήσεώς τῶν, προσκαλέσαντες ἐν ταύ-
 τῳ καὶ ἑνα ἐκ τῶν δύο Πλαπουταίων διὰ νὰ μένη ὁ-
 δηγὸς εἰς τὸ ὑπὲρ αὐτοὺς στρατιωτικὸν σῶμα μέχρι τῆς
 ἐπιστροφῆς τῶν καὶ ἐπὶ τούτῳ μετὰ βᾶς ὁ Δ. Πλαποῦ-
 τας, ἔμεινεν ἀρχηγὸς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ σώματος ἐκεῖ-
 νοῦ· ὁ δὲ Γεωργάκης Πλαποῦτας τοῦ εἰς τὸ Μπέτζι
 σώματος.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ ῥηθέντες Λαλαῖοι ἀναχωρήσαντες ἐ-
 πέστρεψαν εἰς τὸ Λάλα, εἰδοποιήσαν δὲ καὶ εἰς τοὺς

λοιπούς Λαλαίους τὴν ἔνοιαν τοῦ πρὸς αὐτοὺς πταλέν-
 τος γράμματος καὶ τὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων, λα-
 βόντες ἐκ τούτου αἰτίαν ἅπαντες οἱ Λαλαῖοι, καὶ βε-
 βαιωθέντες ὅτι τῷ ὄντι ἦτον ἐπανάστασις Ἑλληνική,
 (τὴν 3. ἀπριλίου) ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς ἐπαρχίας
 τοῦ Πύργου ἰδόντες δὲ οἱ πρόκριτοι τῶν Πυργείων
 τὴν τῶν Λαλαίων ὄρμην, καὶ συσχεφθέντες μετὰ τοῦ
 Πάνου Θ. Κολοκοτρῶνη, καὶ τοῦ αὐταδέλφου του Γεν-
 ναίου (ἐξεληθόντων τότε ἐκ τῆς Ζακύνθου εἰς τὸν Πῦρ-
 γον τῆς Ἡλίδος), ὠχυρώθησαν ἐντὸς τῶν στερεῶν οἰ-
 κίων τῆς πόλεως, ἔσωθεν τῶν ὁποίων ἀντέκρουον μὲ
 πολλὴν γενναιότητα τοὺς Λαλαίους, οἵτινες κατὰ πρῶ-
 τον ἐπιχειρήσαντες ἔκαυσαν πολλὰς οἰκίας τῆς ῥηθεί-
 σης πόλεως, τελευταῖον δὲ ἰδόντες ὅτι ἐφανευθήσαν
 παρὰ τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις ὀχυρωθέντων Ἑλλήνων πολ-
 λοὶ ἐκ τῶν Λαλαίων, ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν, ἀφίσαντες
 τὴν νίκην εἰς τοὺς Πυργεῖους Ἕλληνας, ἐπὶ κεφαλῆς
 τῶν ὁποίων ἦσαν ὁ ἀτρόμητος καὶ ὀρμητικὸς Χαρα-
 λάμπης ὁ Βιλαέτης (περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ὁποίου ἐρρέθη
 σελ. 416 Τόμ. α.), ὁ Λυκοῦργος Κρεσενίτης, ὁ Παπ. Στα-
 θόπουλος· ὁ Λύσανδρος Βιλαέτης, ὁ Χριστόδουλος Ἄ-
 χολος, οἱ Καμπασαῖοι, καὶ ἄλλοι διάφοροι καπιτάνοι,
 καὶ οἱ ῥηθέντες αὐτάδελφοι Πάνος, καὶ Γενναῖος Κολο-
 κοτρῶναι.

Ἄλλὰ μετὰ τὴν εἰς τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον γενομένην
 μάχην (περὶ ἧς ἐρρέθη κεφ. ἐ. τμημ. 5. σελ. 451) ἀπέναντι
 τῆς πόλεως Καρυταίνης (τὴν 27. Μαρτίου) ὅτε εἶχε
 προφθάσει αὐτόσε ὁ Δ. Πλαποῦτας μὲ 360, ὑπὸ τὴν ὀ-
 δηγίαν του πρὸς βοήθειαν τῶν μαχομένων Ἑλλήνων,
 καὶ ἐξεπλήρωσαν τὸ χρέος των, καὶ μετὰ τὴν διάλυ-

σιν καὶ τὸν φρικτὸν ἐκεῖνον διασκορπισμὸν τῶν συναθροισθέντων εἰς τοὺς πρόποδας τῆς πόλεως Καρυταίνης 7000. περίπου Ἑλλήνων ἐπειδὴ ὁ ἀνέλπιστος ἐκεῖνος τῆς διαλύσεως τρόπος κατεφόβησε καὶ κατετάραξε τοὺς ἀσυνειθίστους καὶ καθ' ὅλα ἀπειροπολέμους Ἑλληνας, μὴ γνωρίζοντα τὰ τοῦ διασκορπισμοῦ ἐκεῖνου ἀποτελέσματα, διελύθησαν ὡς ἐκ τούτου καὶ τὰ εἰς Μπέτζι καὶ Ῥένεσι δύο προῤῥηθέντα ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τῶν Πλαπουταίων καὶ Δελιγριανναίων διατελοῦντα σώματα στρατιωτικά, ἀπελθὼν ἕκαστον πρὸς διατήρησιν τῶν οἰκογενειῶν των μέχρις οὔ ἤθελον ἰδῶσι τί ἐμελλε γινέσθαι περαιτέρω (1) ἔμειναν δὲ πολλὰ ὀλίγοι εἰς τὸ Μπέτζι καὶ Ῥένεσι ἐκ τῶν δύο αὐτῶν σωμάτων.

Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας πάλιν συνήχθησαν εἰς τρία σώματα, τὸ μὲν ἐν συγκεῖμενον ἀπὸ 600. ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Πλαπούτα, ὅστις μεταβάς μετ' αὐτὸ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς, συνηνώθη μετὰ τοῦ Θ: Κολοκοτρώνη (ἴδε κεφ. Ε'. τμήμα. ΣΤ'. σελ. 451.), τὸ δὲ, συγκεῖμενον ἀπὸ 800 Καρυτινοὺς, Φαναρίτας, καὶ ἀπὸ ἐν μέρος Ἀρκαδινῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Γεωργάκη Πλαπούτα, ὁμοῦ μετ' αὐτὸ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Δ. Δελιγιάννη, συγκεῖμενον ἀπὸ 400, καὶ συνενωθέντα εἰς ἓν (τὴν 20 ἀπριλλίου) ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Συκχᾶν, δύο ὥρας ἀπέχουσιν τοῦ Λάλα,

(1) Ὁ ἀνέλπιστος ἐκεῖνος διασκορπισμὸς τῶν 7000 Ἑλλήνων ἐκ τῆς Καρυταίνης ἐγένετο αἰτίας ὥστε νὰ μετακομίσωσιν οἱ Δελιγριανναῖοι τὰς οἰκογενεῖς των εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον (ἴδε κεφ. 4. Τμήμ. 5'. σελ. 455).

οπου και εσύστησαν τακτικῶς τὴν τοῦ Λάλα πολιορκίαν.

Οἱ δὲ Λαλαῖοι ἰδόντες τὴν πολιορκίαν, ἔκαμαν τρεῖς ἐξόδους κατὰ συνέχειαν ἐναντίον τῶν κατασχόντων τὴν θέσιν τῆς Συκιάς Ἑλλήνων ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ τοὺς διαλύσωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθησαν τὴν δὲ 8 Μαΐου ἔφθασαν εἰς τὴν πολιορκίαν αὐτὴν 200 περίπου Κεφαλῆγες ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τὸν Γεράσιμον Β. Φωκᾶν, καὶ τὸν Εὐαγγέλην Πανᾶν, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ 6 κανόνια, καὶ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα τῶν πυρροβόλων ἐφόδια, ἐξ ἰδίων των δαπανῶν. Μετὰ τῶν ρηθέντων αὐτῶν Κεφαλῆγων ἦλθον καὶ 160 Ζαχύνθιοι ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς των τὸν Διονύσιον Σεμπρικόν, ταυτοχρόνως δὲ ἦλθον καὶ οἱ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, καὶ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς (ἐξάδελφος τοῦ Ἀνδρέα) (1) με' ὀλίγους ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν των (2). Ἀφ' οὗ δὲ

(1) Ὁ Κωνσταντῖνος Μεταξᾶς μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἀνεχώρησεν, ὥστε μῆτε εἰς τὴν τελευταίαν ἐνδοξον μάχην δὲν παρευρέθη (ὡς εἰ συμπατρῶται του μᾶς ἐθεβαίωσαν).

(2) Ἐκαστον τῶν σωμάτων αὐτῶν συγκείμενον ἐκ διαφόρων Κωμῶν (ὡς ἐκεῖνα τὰ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Πλαπούτα καὶ τοῦ Δελγιάννη) εἶχε τοὺς καπιτάνους των ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τοῦ φαναρικοῦ σώματος ὑπῆρχον ὡς ἀνώτεροι ἀρχηγοὶ οἱ, Νικόλαος Ζαριφόπουλος, καὶ Τζανέτος Χρηστοπούλος, ὁ δὲ Μῆτρος Τζαβέλης, ὁ Ν. Μποσνάκης, ὁ Π. Ματσεσιώτης, ὁ Βασίλειος Σακελλαρίου, καὶ ἄλλοι με' 300 Ἕλληνας Φαναρίτας συνετοποθετήθησαν εἰς τὴν θέσιν Συκιάν ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τοῦ σώματος τῶν Ἀρκαδίων, συγκειμένου ἐκ 250 Ἀρκαδίων ὑπῆρχόν ἀρχηγοὶ, ὁ Κωνσταντῖνος Μέλιος, ὁ Ἀναγνώστης Σαμπρᾶς, ὁ Τζαμλοῦκας, ὁ Ἀθανάσουλας, καὶ ἄλλοι Καπιτᾶνοι.

ἦλθον καὶ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ γενναῖοι Κεφαλῆνες, καὶ Ζακύνθιοι, ἔχοντες καὶ τὰ 6 κανόνια οἱ Κεφαλῆνες, ἐτοποθετήθησαν ἅπαντες (τὴν 8 Μαΐου) εἰς τὸ Ποῦσι, 2 | 4 τῆς ὥρας ἀπέχον τοῦ Λάλα. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν ἐφθασεν ἐκ Γαστούνης καὶ ὁ Γεώργιος Σισίνης μετὰ 1,600 Γαστουναίων καὶ Πυργείων, καὶ τὴν 9 Μαΐου ὑπῆγε καὶ ὁ ἐκ Καλαβρύτων Ἀσημάκης Φωτήλας μετὰ 250. Καλαβρυτινῶν, μετὰ τὴν συνάθροισιν ὅλων αὐτῶν τῶν ῥηθέντων στρατευμάτων, ἀνέβη ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς 600, ὡς ἔγγιστα, καὶ ὡς ἐκ τούτου συσκεφθέντες ἅπαντες οἱ ὄπλαρχηγοὶ ἀπεφάσισαν νὰ τοποθετηθῶσιν εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Μπασταρά, ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀπέχουσαν τοῦ Λάλα, κατὰ τμημα (Μαχαλαῶν) ἰδιαίτερον μεριζομένου, καὶ οὕτως ἔκαμαν ἀρχὴν νὰ καταβαίνωσιν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν αὐτὴν θέσιν τοῦ Μπασταρά.

Οἱ δὲ Λαλαῖοι ἰδόντες ὅτι οἱ Ἕλληγες ἔλαβον τόσῃ ἰσχυρὰν τὸλμην, ὥστε ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πόλεως των, κατασχόντες τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, θέσιν, ἐκλαβόντες δὲ ὡς καταισχύνην των (ὡς πρὸς τὴν ὀνομαστὴν αὐτῶν ἀνδρείαν καὶ γενναϊότητα) τὸ τὸλμημα αὐτὸ τῶν Ἑλλήνων, ἄλλως τε καὶ θεωρήσαντες ὅτι ἦτον ἀπολύτως ἀδύνατον τὸ νὰ ἐξέρχωνται ἐλευθέρως ἀπὸ τὰς οἰκίας των, παρατηρήσαντες δὲ ἐν ταυτῷ ὅτι καὶ οἱ Ἕλληγες προπαρασκευάζοντο εἰς μάχην, τότε ἐξῆλθον καὶ ἐξ αὐτῶν 1500 ἐκλεκτοὶ πεζοὶ τε καὶ Ἴππεῖς, ἀντιπαραταχθέντες ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων· ἀνοιγείσης δὲ τῆς μάχης ἐκατέρωθεν, ὁ Γεώργιος Πλαπούτας παρακινήθεις ἀπὸ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν φιλοτιμίαν του, μᾶλλον δὲ διὰ νὰ δώσῃ καὶ δεῖγμα γενναϊο-

τητος εἰς τοὺς συναγωνιστάς του Ἑλλήνας, ὠρμησέν ἐναντίον τῶν Λαλαίων με' ὀλίγους τινας, οἵτινες τὸν ἠκολούθησαν προχωρῶν δὲ καὶ νομίζων ὅτι τὸν ἠκολούθουν πολλοὶ κατόπιν, ἐπλησίασεν εἰς τοὺς Λαλαίους, οἵτινες ἰδόντες τὸ μετὰ τοῦ Γ. Πλαποῦτα ὀλιγάριθμον τῶν Ἑλλήνων, ὠρμησαν κατ' αὐτῶν· ἀφ' οὗ δὲ εἶδεν ὁ Γ. Πλαποῦτας ἀνεπίστως ὀλίγους ἐρχομένους κατόπιν αὐτοῦ, ἐπέστρεψε πάραυτα· ἀλλ' ἀπὸ τὴν θίαν τῆς ἐπιστροφῆς του, εἶπε δὲ καὶ ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν καύσωνα τόσον τῆς θέσεως ἐκείνης ὅσον καὶ τῆς ὥρας τοῦ θέρους, ἀπηλλάγη μὲν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἐχθρῶν, ἀπομακρυνθεὶς ἀπ' αὐτῶν διὰ τῆς βοηθείας τῶν συναγωνιστῶν του, ἐπιπεσόντων πολλῶν ἐπὶ τοὺς Λαλαίους, ἔπεσεν ὅμως ἡμιθανῆς, καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας ἐτελεύτησεν, ἐγκαταλιπὼν εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκεῖνο ἀπαρηγόρητον θλίψιν ἐνεκα τῆς στερήσεως αὐτοῦ, τοιούτου ὄντος μαχητοῦ καὶ γενναίου ἀρχηγοῦ τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ἐνταφιάσθη μετὰ θρησκευτικῆς καὶ στρατιωτικῆς λαμπρᾶς κηδείας, συνοδευθὲν ἀπὸ ὀδυρμούς καὶ κρουνηδὸν ἐκχύσεις δακρῶν τῶν συναγωνιστῶν αὐτοῦ Ἑλλήνων.

Ὁ θάνατος τοῦ γενναίου τούτου ὀπλαρχηγοῦ ὀπισθοδρόμησε δι' ὀλίγας ἡμέρας τὴν πρόοδον τῆς πολιορκίας ἐκείνης· συσκεφθέντες δὲ οἱ ὀπλαρχηγοὶ περὶ στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ ἐπὶ κεφαλῆς πάντων τῶν ἐν τῇ πολιορκίᾳ, καὶ ἐγκρίναντες ἀπεφάσισαν νὰ προσκαλέσωσι τὸν Δ. Πλαποῦταν (αὐτάδελφον τοῦ θανόντος Γ. Πλαποῦτα) διαμένοντα εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς, ὅθεν καὶ ἀνέφερον τὴν γνώμην αὐτῶν εἰς τὴν τότε νεοσυστηθεῖσαν ἐν Καλτεζιαῖς πρώτην Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν, διαμένουσαν ἐν τῇ Στεμνίτζῃ (Κωμοπόλει

τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης), ἥτις ἐγκρίνασα τὴν γνώμην τῶν περὶ τὸ Λάλα στρατοπεδευμένων, δοῦσα δὲ τὰς ἀπαιτούμενας παρηγορίας εἰς τὸν Δ. Πλαποῦταν διὰ τὸν ἀνέλπιστον θάνατον τοῦ ἀυταδέλφου του Γεωργίου, διώρισεν αὐτὸν ἐπισήμως ἀρχηγὸν τῆς πολιορκίας τοῦ Λάλα, ἐφοδιάσασα αὐτὸν καὶ μὲ δίπλωμα ἀρχηγίας, καὶ ἐπευχθεῖσα αὐτῷ λαμπρὰς κατ' ἐχθρῶν νίκας· οὕτω δὲ ὁ μὲν Δ. Πλαποῦτας λαβὼν τὰς παρὰ τῆς Γερουσίας διαταγὰς, καὶ ἀποχαιρετήσας τὸν Θ. Κολοκοτρώνην (συλλυπηθέντα αὐτῷ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀυταδέλφου του διὰ τὴν μετ' αὐτῶν ἐξ ἀγχιστείας συγγένειαν), καὶ συμπααραλαβὼν 400 Ἑλληνας μεθ' ἑαυτοῦ, μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Λάλα, φθάσας εἰς τὸ Πούσι (τὴν 4 Ἰουνίου), καὶ εὐρῶν τὴν πολιορκίαν καλῶς διατεθειμένην καθ' ὅλα παρὰ τῶν εἰς τὸ στρατόπεδον διαμερόντων ὀπλαρχηγῶν.

Οἱ δὲ Λαλαῖοι θεωρήσαντες τὸν τακτικὸν καὶ σταθερὸν τρόπον τῆς, περὶ ἧς ὁ λόγος, πολιορκίας, βλέποντες δὲ καὶ τὴν πληθὺν τῶν Ἑλλήνων, ἐσυλλογίσθησαν ὅτι εὐρίσκοντο ἐν μέσῳ προφανοῦς κινδύνου κατὰ πάντα τρόπον· ὅθεν ἐπικαλεσθέντες τὴν βοήθειαν τῶν ἐν Π. Πάτραις διατελούντων Ὀθωμανῶν, ἔγραψαν πρὸς τὸν Ἰσοῦφ Πασσᾶν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα συνίσταται ἀπὸ βλάχους (χωρικούς,) καὶ ἀπειροπολέμους ραγιαδες, καὶ ὅτι ἅμα ὅτε ἤθελον φθάσει οἱ ἐν Πάτραις, ἤθελον συλλάβει πάντας αὐτοὺς αἰχμαλώτους· ἐπὶ τούτοις πεισθέντων τῶν ἐν Πάτραις Ὀθωμανῶν ἐκ τῶν γραφέντων τούτων παρὰ τῶν Λαλαίων, ἐξεστράτευσεν ὁ Ἰσοῦφ Πασσᾶς μετὰ 500 περίπου ἰππέων τε καὶ πεζῶν, οἱ τι-

τες ἔφθασαν εἰς τὸ Λάλα (τὴν 23 Ἰουνίου) χωρὶς ἄπαντήσῃσι καθ' ὁδὸν καμμίαν ἀντίστασιν καὶ χωρὶς ἄκούσῃσιν οὐδ' ἐν τουφέκι Ἑλληνικόν, τοῦλάχιστον καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Κωνσταντῖνον Πετμεζᾶν, κατέχοντα τὴν θέσιν τῆς Δίβρης μὲ 400 ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καλαβρυτινοῦς.

Ἐλθόντος δὲ τοῦ Ἰσοῦφ Πασσᾶ εἰς τὸ Λάλα, καὶ σκέψεως γενομένης μετὰ τῶν Λαλαίων, ἐνεκρίθη νὰ συγκροτηθῆ μάχη μετὰ τῶν ἐν τῷ Ποῦσι διαμενοντῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων· παρασκευασθέντων δὲ καθ' ὅλα τῶν ἐχθρῶν, ὄντων καὶ τῶν Ἑλλήνων πάντοτε ἐτοιμῶν (1) πρὸς ἀντίκρουσιν αὐτῶν (κατ' ἐξοχὴν δὲ ἀφ' οὗ ἦλθεν ὁ Ἰσοῦφ Πασσᾶς), ἐφάνησαν τὰ σημεῖα τῆς μάχης ἅμα τῇ πρώτῃ τῆς 27 Ἰουνίου, καὶ οὕτως οἱ ἐχθροὶ ἐξεστράτευσαν ἐναντίον τῶν εἰς τὸ Ποῦσι Ἑλλήνων μὲ μεγάλην γενναϊότητα καὶ ὄρμην, ἐλπίζοντες ὅτι θέλουν διασκορπίσει καὶ ἀφανίσει τοὺς Ἕλληνας· ὅθεν εἰς μὲν τὴν πρώτην αὐτὴν ὄρμην τῶν ἐχθρῶν τινὲς τῶν Ἑλλήνων τῷ ὄντι ἐδειλίασαν· ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τῆς γενναϊότητος καὶ τῆς περὶ τὴν μάχην σταθερότητος τοῦ ἀρχηγοῦ Δ. Πλαποῦτα, τοῦ ἀτρομήτου Γεωργίου Σισί-

(1) Οἱ Ἕλληνες πάντοτε ἦσαν προσεκτικοὶ καὶ ἐτοιμοὶ εἰς τὸ νὰ ἐπιτιπαρατάττωνται ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐφρόνουν μήπως ὁ Ἰσοῦφ Πασσᾶς ἀναχωρήσῃ μετὰ τῶν Λαλαίων εἰς τὰς παλαιὰς Πάτρας, μ' ὅλα ταῦτα πάντοτε ὑποπτεύοντες ὅτι ἤθελον δοκιμάσει ἅπαξ τὴν τύχην τῶν οἱ ἐχθροὶ μὲ μίαν πεισματώδη μάχην, ἐνεκα τούτου εἶχον τὰ πάντα παρεσκευασμένα διὰ νὰ τοὺς ἀντικρούσωσιν ἔτε μᾶλλον εἶχον φθάσει καὶ οἱ κατὰ πάντα ἀτρόμητοι Ζακυνθιοὶ παλῆες.

τη καὶ τῶν λοιπῶν ὀπλαρχηγῶν, μετὰ τῶν Ζακυνθιοκεφαλῆνων καὶ πολλῶν ἄλλων φιλοτίμων καὶ Καπιτάνων στρατιωτῶν ἐνεθάρρυνεν ὅλους εἰς τρόπον, ὥστε ἕκαστον σῶμα κατέλαβε τὴν προετοιμασθεῖσαν αὐτῷ θέσιν καὶ τοὺς προπαρασκευασθέντας προμαχῶνας· ἀλλ' ὅτε οἱ ἐχθροὶ ἐρρίφθησαν ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων μὲ τὴν ἀπαρδειγμάτιστον ἐκείνην ὄρμην, εὐθὺς οἱ Ἕλληνες ἀντέκρουσαν αὐτοὺς μὲ μεγάλην γενναϊότητα, ὥστε εἰς τὴν πρώτην αὐτὴν ἀντίκρουσιν ἐφονεύθησαν ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα ἐκ τῶν ἐχθρῶν, ἐπληγώθησαν δὲ καὶ 4 ἐκ τῶν ἀνδρείων καὶ γενναίων Κεφαλῆνων, μεθ' ὧν ἐπληγώθη καὶ ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς κατὰ τοὺς δύο βραχίονας τῶν χειρῶν του εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε δὲν ἐδυνήθη πλέον νὰ δράξῃ ὄπλα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν καθ' ὅλην τὴν ὑπόλοιπον διάρκειαν τῆς μάχης ἐκείνης.

Μετὰ βραχὺ δὲ διάστημα τῆς πρώτης ἐκείνης ὄρμης τῶν ἐχθρῶν ἐξηκολούθησε καὶ δευτέρα, καὶ τρίτη· ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ἔλαβον πέρας μὲ ζημίαν καὶ πολλὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐχθρῶν· τότε μία ἐχθρική πτέρυξ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμᾶς τῶν τριῶν ἐφορμήσεων ἀπεχωρίσθη διὰ νὰ καταλάβῃ τὰ ὀπισθεν τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ σκοπῶ τῶν νὰ τοὺς φέρῃ εἰς ἀταξίαν, καὶ νὰ τοῖς προξενήσῃ ταραχὴν, ὡς ἐκ τούτου δὲ νὰ κερδίσωσιν οἱ ἐχθροὶ τὴν νίκη· ἀλλ' αἱ σκοπιαὶ (βάρδιαι) ἰδοῦσαι τὸ τοιοῦτον τῶν ἐχθρῶν στρατήγημα, εἰδοποίησαν τοὺς Ἕλληνας, ὥστε τὴν αὐτὴν στιγμὴν ὁ ἀρχηγὸς Δ. Πλαποῦτας καὶ οἱ λοιποὶ ὀπλαρχηγοὶ διώρισαν 120, Κεφαλῆνας, καὶ 250 Πελοποννησίους, οἵτινες ἀντέκρουσαν καὶ αὐτὴν τὴν ἀποχωρισθεῖσαν πτέρυγα τῶν ἐχθρῶν, ἧτις ἐπέστρεψε

τραπέισα εἰς φυγὴν μὲ καταισχύνην μεγάλην· ἐξηκο-
 λούθησαν δὲ οἱ ἐχθροὶ νὰ κάμουν καὶ ἄλλας δύο ἐφορ-
 μήσεις πολλὰ πεισματώδεις μετὰ τὴν μεσημβρίαν
 τῆς αὐτῆς ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι διήρκεσαν μέχρι τῆς δύ-
 σεως τοῦ ἡλίου· ἀλλὰ δοκιμάσαντες τὰ αὐτὰ τῶν πρώ-
 των ἐφορμήσεών των, τελευταῖον δύο ὥρας μετὰ
 τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Λάλα ἠττιμέ-
 νοι, κατησχυμένοι, καὶ μεταμελημένοι διὰ τὸ ὅποῖον ἔ-
 πραξαν κίνημα τῆς μετὰ τῶν ἐλλήνων φρικώδους ἐ-
 κείνης μάχης. δὲν ἐξήρκεσε δὲ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἀφ' ἐ-
 τέρου ἤκουσαν καὶ ὅσα δὲν ἤλπιζον παρὰ τοῦ Ἰσοῦφ Πασ-
 σᾶ ἀπατηθέντος, καὶ ἐλθόντος εἰς βοήθειάν των, πρὸς τοὺς
 ὁποίους εἶπεν· » αὐτοὶ ἦτον οἱ βλάχοι, οἱ τζοπάνιδες,
 » καὶ οἱ παλαιοχαμένοι ραγιάδες ὁποῦ μὲ ἐγράφετε ὅ-
 » τι εἶναι ἐδῶ, καὶ πεισθεῖς εἰς τὰ γραφόμενά σας ἤλ-
 » θα, καὶ ἔγινα ρεζίλι (κατησχυμένος), ἔχασα ἀκόμι
 » καὶ τόσα παληκάρια Ντίν Ἰσλάμιδες (πιστοὺς θρη-
 » σκούς), ἐντροπιασθήκετε καὶ σεῖς οἱ ἐπαινεμένοι Λα-
 » λαῖοι; καὶ ἐγὼ βλέπω ἐδῶ βασιλικὸν ὄρδι (στρατόπε-
 » δον) καὶ ὄχι καθὼς σεῖς τοὺς ἐλέγετε· » ἐπὶ τέλους
 » τοῖς εἶπεν· » ἐὰν ἔχετε σκοπὸν νὰ μείνετε ἐδῶ, τοῦ-
 » τοι οἱ παλαιοτζοπάνιδες (καθὼς σεῖς τοὺς ὀνομάζετε)
 » δὲν θ' ἀφίσουν ποδᾶρι ἀπὸ σᾶς. καὶ ἐὰν θέλετε, ἐλ-
 » θῆτε μαζί μου εἰς τὰς Π. Πάτρας, καὶ ἐτοιμασθῆτε
 » τὸ γρηγορώτερον, διὰ νὰ φύγωμεν· προσέξετε ὅμως
 » καλῶς νὰ μὴ τὸ μάθουν οἱ Γκιαβούριδες (οἱ Ἕλλη-
 » νες), διότι μᾶς πιάνουν ἐμπροσθεν τὰ στενά, καὶ μᾶς ἀ-
 » φανίζουν. »

Καταφανισθέντες δὲ οἱ Λαλαῖοι κατὰ τὸν ρηθέντα
 τρόπον, ἀπεφάσισαν ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὰς Π. Πάτρας

μετὰ τοῦ Ἰσοῦφ Πασσᾶ, καὶ παρσκευάζοντο διὰ νὰ συνοδοιπορήσωσι· πρὶν ἢ ἐξέλθωσιν ὁμως εἰς ὁδοιπορίαν, προλαβόντες διεύθυναν μίαν ἐμπροσθοφυλακὴν συγκειμένην ἀπὸ 350: Ὀθωμανούς, οἵτινες κατέλαβον τὴν πλέον ὀχυρωτέραν καὶ ἐπικίνδυνον δι' αὐτοὺς θέσιν, κειμένην ἐπὶ τῇ ὁδῷ τῶν Π. Πατρῶν· τὴν δὲ 39 Ἰουνίου δύο ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μετὰ τῶν γυναικοπαίδων των, καὶ τοῦ Ἰσοῦφ Πασσᾶ, καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συελθόντων, ἀνεχώρησαν διὰ τὰς Π. Πάτρας· ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας Ζαήμης ἐλθὼν μετὰ 600 διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν προῤῥηθεῖσαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐπικίνδυνον θέσιν διὰ νὰ κτυπήσῃ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ εὐρῶν αὐτὴν προκαταληφθεῖσαν παρὰ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῶν ἐχθρῶν, ὡς εἴρηται, ὁ μὲν Ἀνδρέας Ζαήμης ἐπέστρεψεν, οἱ δὲ Λαλαῖοι μετὰ τοῦ Ἰσοῦφ Πασσᾶ ὁδοιπορήσαντες ἀπῆλθον ἀβλαβεῖς εἰς τὰς Π. Πάτρας, (ὡς εἶχον διαβῆ τὴν ὁδὸν ἐλθόντες καὶ εἰς τὸ Λάλα οἱ περὶ τὸν Ἰσοῦφ Πασσᾶν) χωρὶς ν' ἀντικρουσθῶσι παρ' οὐδενός, οὔτε καὶ παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου Πετμεζᾶ τὸ δεύτερον, ὅστις οὔτε ὅταν οἱ ἐχθροὶ μετέβαινον εἰς τὸ Λάλα ἠθέλησε νὰ φανῆ ὠφέλιμος, οὔτε καὶ εἰς τὴν διὰ τὰς παλαιὰς Πάτρας ἀπέλευσίν των, οὔτε καὶ εἰς τὰς διαφέρους μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ ἐχθρῶν μάχας εἰς τὸ Λάλα, ὡς ὁ πλησιέστερος, ἀλλὰ κατὰ πάντα ἐφάνη ἀμελέστατος εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Οἱ δὲ Ἕλληνες τῆς πολιορκίας τοῦ Λάλα κεκμηκότες καὶ ἀπηυδησμένοι ὄντες ἀπὸ τὴν ὁλοήμερον ἐκείνην μάχην τῆς 27 Ἰουνίου, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ καταδιώξωσι τοὺς φυγάδας ἐχθροὺς, οὔτε ἐκ τῶν ὀπισθεν οὔτε, καὶ ἐκ τοῦ πλαγίου· ἀλλ' ἔμειναν εἰς τὸ Λάλα·

ἄμα δὲ ὅτε εἶδον τῆς φυγῆς τῶν ἐχθρῶν, δραμόντες
 εἰς τὴν πόλιν, ἀφ' οὗ περιῆλθον λαφυραγωγῆσαντες
 ὄλας τὰς τῶν Λαλαίων οἰκίας, ὅτε ἔμειναν ἐλεύθεροι
 πάσης ὑποψίας, καθότι ὑπώπτευον μὴ πως οἱ ἐχθροὶ
 συγκατώρυξαν μετὰ τῶν πτωμάτων καὶ εἶδη τινα ἐκ
 τῆς κινητῆς των περιουσίας, ἰδόντες μάλιστα ὑπὲρ τοῦς
 150: τάφοις εἰς μέγεθος ἀρκετὸν ἐσκαμμένους, ἐξώ-
 ρυξαν ἐκ πάντων αὐτῶν τὰ πτώματα τῶν ἐχθρῶν ἐπ'
 ἐλπίδι τοῦ νὰ ἐπιτύχωσι λάφυρα ἐν τοῖς τάφοις· ἀλλὰ
 δὲν ἐπέτυχον οὐδεμιᾶς ἄλλης ὠφελείας, ἐκτὸς τοῦ, ὅτι
 ἐβεβαιώθησαν μόνον τὸν ὄλεθρον τῶν ἐχθρῶν, εὐρόντες
 ἐν πᾶσι τοῖς τάφοις ἀνὰ 3, 4, καὶ 5 πτώματα τεθαμ-
 μένα, ὥστε ἐκ τούτου ἐξήχηθη ὅτι ἐφρονεύθησαν ἐν τῇ
 μάχῃ ἐκείνῃ πλείονες τῶν 300: ἐχθροὶ, ἐκτὸς τῶν
 τραυματισθέντων, ἐφρονεύθησαν δὲ καὶ Ἑλληγες 115:
 ἐξ ὧν 54: μὲν ἦσαν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Ὀλυμπίας, οἱ
 δὲ λοιποὶ ἀπὸ Τριφυλλίαν, Ἡλίδαν, Καρύταιναν καὶ Κα-
 λάβρυτα, 13: δὲ Κεφαλήνες, ἐκτὸς τῶν πληγῶθέντων.
 Καὶ ταῦτα μὲν τὰ διατρέξαντα ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ
 Λάλα ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως μέχρι τέλους αὐτῆς·
 μετὰ δὲ τὴν τελείαν καταστροφὴν τοῦ Κάλα, ὁ μὲν
 Δ. Πλαποῦτας μετὰ τοῦ Δ. Δελιγιάννη ὁμοῦ μὲ τὰ
 ὑπ' αὐτοὺς στρατιωτικὰ σώματα, ἐτι δὲ καὶ οἱ Φαλα-
 ρῖται, μετέβησαν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς,
 ὅπου διέμειναν μέχρι τῆς πτώσεως αὐτῆς· οἱ δὲ Ἀρ-
 χάδιοι μετέβησαν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Νεοκάστρου,
 διμείναντες καὶ ἐκεῖνοι αὐτό σε μέχρι τῆς πτώσεως
 αὐτοῦ· ὁ δὲ Γ. Σισίνης μετὰ τῶν μετ' αὐτοῦ Καπιτά-
 νων καὶ λοιπῶν τῆς Γαστούνης (Ἡλίδος) καὶ τοῦ Πύρ-
 γου ἀπῆλθον εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Π. Πατρῶν.

Δὲν εἶναι δὲ δίκαιον ἢ ἀποσιωπήσωμεν ἐνταῦθα τὴν
 ὄσπην γενναϊότητα, τὸν ἐνθουσιασμόν, καὶ τὸν ὁποῖον
 ἔδειξαν πατριωτισμόν οἱ Κεφαλήνες καὶ Ζακύνθιοι εἰς
 τὰς μάχας τοῦ Λάλα, καταφρονήσαντες ὅλους τοὺς
 κινδύνους καὶ τὰ ἐμπόδια, ὅσα ἡ Ἀγγλικὴ ἐξουσία εἶχε
 μεταχειρισθῆ ἐναντίον ἐκείνων ὅσοι ἤθελον μεταβῆ εἰς
 τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ συναγωνισθῶσι μετὰ τῶν Ἑλλή-
 νων· οἱ καλοὶ ὅμως οὗτοι καὶ φιλότιμοι ἄνδρες χωρὶς
 νὰ φέρωσι κατὰ νοῦν οὔτε καὶ αὐτὴν τὴν παρά τῆς
 Ἀγγλικῆς ἐξουσίας δήμευσιν τῶν ἰδιοκτησιῶν των, ἐ-
 ξήρχοντο κρυφίως, καὶ συνηγωνίζοντο μετὰ τῶν λοι-
 πῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ στάδιον τοῦ Ἱεροῦ ἀγῶνος (1).
 Δὲν εἶναι δὲ ἐπίσης δίκαιον ἢ ἀποσιωπήσωμεν ὅτι ἐὰν
 δὲν ἤθελον παρευρεθῆ οἱ Κεφαλήνες καὶ οἱ Ζακύνθιοι
 εἰς τὴν μάχην τοῦ Λάλα προσωπικῶς, φέροντες μεθ'
 ἑαυτῶν καὶ τὰ 6: κανόνια, κ. τ. λ. ἀναμφιβόλως δὲν
 ἤθελε προσδεύσει ἡ μάχη, οὔτε ἤθελε γίνεαι ἡ τοιαύτη
 τῶν Λαλαίων καταστροφή, ὥστε ἐπόμενον ἦτον τὸ νὰ
 μὴ ἀναχωρήσωσιν οἱ Λαλαῖοι ἀπὸ τὴν πόλιν των, καὶ
 ὡς ἐκ τούτου νὰ μείνη ὁ σκώληξ ἐκεῖνος πάντοτε περὶ
 τὰς πέριξ ἐπαρχίας ἐκεῖνας, καὶ νὰ γίνεται πρόσκομμα
 μέγα εἰς τὴν ἐνασχόλησιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευ-
 μάτων· ὅποια δὲ ἤθελον εἶσθαι καὶ τὰ περαιτέρω ἀπο-
 τελέσματα τῆς μὴ δραπετεύσεως τῶν Λαλαίων, εἶναι
 ἀόηλον.

Ἐνεκα τούτων οἱ χρηστοὶ οὗτοι καὶ ἄριστοι ἀδελφοὶ
 καὶ πατριῶται Κεφαλήνες, Ζακύνθιοι, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν

(1) Ἐκ τῶν Κεφαλήνων αὐτῶν μένου· ὁ Ἄνδρέας Μεταξᾶς ἐτεμήθη παρὰ
 γοργότητι ἐπιπεσοῦν, βλαχθεῖσας τῆς ὑπαλήθευς του.

Ἰονίων νήσων. ὅσοι ἔδειξαν αἰσθημα πατριωτισμοῦ εἶναι πάντων ἐπαίνων ἄξιοι διὰ τε τὸν πατριωτισμὸν καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἔδειξαν περιφρόνησιν καὶ ἀδιαφορίαν ἐπὶ τῇ μετὰ τὴν ἔξοδόν των γενομένῃ δημεύσει τῶν ἰδιοκτησιῶν των παρὰ τῆς Ἀγγλικῆς ἐξουσίας, πολλοὶ δὲ μᾶλλον οἱ ἐξ αὐτῶν παρουσιασθέντες ἀρχηγέται εἰς τὸν συναγωνισμὸν, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Εὐαγγέλης Παναῶς, ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, ὁ Γεράσιμος Β. Φωκᾶς, ὁ ἐκ Ζακύνθου Διονύσιος Σεμπρικὸς, ὁ Λέξης, ὁ Τυπάλδος, ὁ Στεφανίτζης, ὁ Ε. Ποταμιᾶνος, ὁ Ν. Γερακάρης, ὁ ἐξ Ἰθάκης Δ. Εὐμορφόπουλος, καὶ ἄλλοι διάφοροι (1). ὅχι μόνον δὲ εἰς τὴν μάχην αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας διαφόρους κατὰ τε τὴν Πελοπόννησον, τὰ Μεσολόγγιον, τὰς Ἀθήνας, καὶ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα μάχας συνηγωνίσθησαν οἱ Ἑπτανήσιοι συντρέχοντες καὶ συμμοχθοῦντες μὲ ἐνθουσιαστικὸν καὶ πατριωτικὸν ζῆλον καὶ ἀπόφασιν, ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως φανέντες πρόθυμοι, καὶ μὴ ἐκλείψαντες ἀφ' ὅλας τὰς γενομένας ἐπισήμους καὶ ἐνδόξους μάχας.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις (κατὰ τὰς δοθείσας προφορικὰς διαφόρους πληροφορίας παρὰ τιμίων καὶ ἐναρέτων ὑποκειμένων) οἱ Ἑπτανήσιοι, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ Ζακύνθιοι, προσέφερον ἐκ διαλειμμάτων πολλὰς καὶ διαφόρους συνεισφοράς συγκειμένας ἀπὸ χρήματα, ἀπὸ τροφᾶς, καὶ ἀπὸ πολεμεφόδια, (ἐξαιρέτως εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ

(1) Τῶν διαφόρων ἄλλων συναγωνιστῶν τὰ ὀνόματα εἶναι ἐγνωρίζαμεν, ἠθέλαμεν καταχωρήσει καὶ αὐτὰ ἐνταῦθα ὅσων δὲ ταιούτων τὰ ὀνόματα οὐκ ἐκατεχωρήθησαν, παρακαλοῦνται νὰ μᾶς χορηγήσωσι συγγνώμην, ὡς ἀγνοοῦντας αὐτὰ.

Μεσολογγίου) και πολλοί ἐκ τῶν παραλαβόντων τὰς διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος προσφερομένας συνεισφοράς αὐτὰς κατεχράσθησαν ποικιλοτρόπως (1). ἀλλὰ μὲν ὅλα ταῦτα ἐπειδὴ δὲν ἀπῆλθυσαν τὴν ἀνήκουσαν ἀντιβράβεισιν οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, Ἑπτανήσιοι, μένει εἰς τὴν πατρικὴν εὐαρέστησιν τῆς βασιλικῆς τῆς Ἑλλάδος Κυβερνήσεως τὸ νὰ ἐξετάσῃ περὶ τούτων, καὶ πληροφορηθεῖσα ἐκ τῶν εἰδόντων, νὰ περιθάλψῃ πατρικῶς, ἀντιβραβεύουσα βασιλικῶς ὄχι μόνον τοὺς ἐκ τῶν Ἑπτανησίων συναγωνιστῶν διαμένοντας μέχρι τοῦ δε εἰς τὸ ἔδαφος τῆς φίλης πατρίδος, γυμνητεύοντας δὲ, πενομένους, καὶ δυστυχοῦντας, ἀλλ' ἀκόμι καὶ τοὺς ἐξ ἄλλων ὁποιωνδήποτε μερῶν ἀληθῶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὑπηρετήσαντας προθύμως, καὶ μετὰ

(1) Ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν θετικώτερας πληροφορίας περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ὅποια τὰ σταλέντα εἶδη, πρὸς τοίους ἐστάλησαν, ὅποια, καὶ ἐν ποίᾳ ἐποχῇ ἕκαστου, παραλιμπάνομεν τὴν περαιτέρω ἔκθεσιν αὐτῶν παρακαλοῦμεν ὅμως καὶ προτρέπομεν τοὺς ἀδελφοὺς Ἑπτανησίους (ἐὰν εὐαρεστῶνται), νὰ δώσωσιν ἕσας, καὶ ὅπως ἀνήκει τὰς, περὶ ὧν πρόκειται, ἀκριβεῖς καὶ ἀληθεῖς σημειώσεις, διὰ νὰ δοξαθῇ καὶ τιμηθῇ ἡ τῆς φιλανθρωπίας ἀρετὴ, νὰ ἐξελεγχθῇ δὲ καὶ νὰ στηλιτευθῇ ἡ ἀπανθρωπος ἔαχριστία καὶ ἡ τῶν καταχρασθέντων πλεουεξία· τοῦτ' αὐτὸ ὀφείλου νὰ πράξωσι καὶ ἅπαντες οἱ Ἕλληνες καὶ Φιλέλληνες ὅσοι προσέφερον καὶ συνεισέφερον παντοῖα βοήθηματα, καὶ χρηματικὰς συνδρομὰς εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀφ' ὅθεν καὶ ἂν ἤθελεν ὑπάρχει ἕκαστος τῶν συνεισενγκόντων, ἀκόμι (ἂν δυνατόν) καὶ τῶν ἀποδόντων τὰς συνεισφοράς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, ὥστε ἐὰν ἄλλο τι δὲν φανῇ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὠφέλιμον, τοῦλάχιστου ὁ ἠδύκατος Ἱστορικὸς κάλαμος νὰ μὴ παρασιωπήσῃ τὴν ἀλήθειαν.

τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων συναγωνισθέντας διὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς, (ἐξαιρέτως δὲ διὰ τὸς ἀπὸ τὸ 1821: ἔλθοντας καὶ διαμείναντας μέχρι τοῦ 1828, ὅτε τὰ φρικώδη αὐτῆς δεινὰ ἔλαβον ἀρχὴν νὰ θεραπεύωνται). Εἶναι δὲ πασιφανῶς ἀποδεδειγμένον, ὅτι μεταξὺ τοῦ διχαστήματος τοῦ ἐπταετοῦς ἀγῶνος πολλοὶ ἐκ τῶν ἐξωθεν ἐλθόντων περιεθάλφθησαν ὅπως οὖν καὶ ἀπὸ τοῦς ἰδιοτεύοντας ἐκάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ αὐτόχθονας Ἑλλήνας (1), καὶ ἀπὸ τὰς διαπρεφέσασα κατὰ καιροῦς Ἑλληνικὰς Κυβερνήσεις: ἀλλ' ὡς πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνήκε ν' ἀντιβραβεύσῃ ἅπαντας αὐτοὺς ἐπαξίως, οὔτε οἱ ἰδιωτεύοντες αὐτόχθονες ἐδύναντο νὰ ἐνεργήσωσιν, οὔτε αἱ Κυβερνήσεις ἔλαβον ποτὲ ἡσυχίαν νὰ φροντίσωσι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν συναγωνισθέντων Ἑπτανησίων ἀδελ-

(1) Τὸ φιλόνηθρωπον αὐτὸ αἶσθημα ὑπῆρξεν εἰς τὰς φυγάς τῶν αὐτόχθονων Ἑλλήνων καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας ἐν γένει, οἵτινες ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως ἐδέχοντο τοὺς ἐξωθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐρχομένους ὅποιασδήποτε τάξεως καὶ βαθμοῦ ἂν ἦθελον ἦθθα, τοὺς ὁποίους ἐναγκαλιζόμενοι, καὶ ὡς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ βλέποντες, εἰτίμων, καὶ περιποιούντο, περιθάλπουτες αὐτοὺς, καὶ συντρέχοντες εἰς τὰ ἐπιτάγματα τῶν ὅσον ἐδύναντο· ὄχι μόνον δὲ οἱ ἀπλοὶ πολῖται εἶχον τὸ αἶσθημα αὐτό, νὰ πράττωσιν ἔργον φιλόνηθρωπον, ἀλλὰ καὶ αἱ κατὰ καιροῦς Ἑλληνικαὶ Κυβερνήσεις συνέτρεχον τιμᾶσαι καὶ περιθάλπουσαι τοὺς τοιοῦτους ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1822 μέχρι τοῦ 1828 μὲ ὅλην τὴν ἀστασίαν καὶ τὴν δυστυχίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὕρισκοντο καὶ τὰ γενικὰ τῆς πατρίδος, καὶ τὰ διοικητικὰ τῶν Κυβερνήσεων πράγματα, χωρὶς νὰ παρατηρῶνται αἱ ιδιότητε: τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα νεοερχομένων· μὲν ὅτι καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν ἦλθον ἐπὶ ἐλαφῶ σκοπῶ, ἔλ' ἐπ'

φῶν (I), πρὸς οὓς ὀφείλεται ἢ παρὰ τοῦ ἔθνους κοινῇ εὐγνωμοσύνη ἀκολούθως δὲ περὶ τούτων θέλομεν ὁμιλήσει ἐκτενέστερον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Πολιορκία τῶν Παλαιῶν Πατρῶν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ διατρέξαντα

Οἱ ἐν Π. Πάτριαι κατοικοῦντες αὐτόχθονες Ἕλλη-
νες ἔχοντες ἀείποτε πολλοὺς συγκατοικοῦντας παρε-
πιδήμους, καὶ διαφόρους ἄλλους, μᾶλλον δὲ Ἑπτανη-

διεθρίψ, καὶ πολλοὶ εἰδείχθησαν ἐνεργηταὶ ἐσχάτης προδοσίας, μ' ὅλα ταῦτα πολλοὺς ἐξ αὐτῶν πραγματικῶς ἐξακριβώσαντες οἱ Ἕλληνες ὡς τοιοῦτους, δὲν κατεδέχθησαν νὰ τοὺς βλάβῃσι ποσῶς, παρέδωκαν μά-
λιστα πολλὰ τοιαῦτα, καὶ μυρία ἄλλα ἀτοπήματα πολλῶν τοιούτων ὑ-
ποκειμένων, τὰ ὅποια ὄχι μόνον οἱ αὐτόχθονες Ἕλληνες ἀνακαλύψαν-
τες, ἐγνώρισαν πραγματικῶς, ἀλλ' ἀκόμη καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν
Φιλελλήνων ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐρχόμενοι, καὶ τὰ εἶδον, καὶ τὰ ἤκουσαν,
καὶ τὰ ἐγνώρισαν μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην λεπτομέρειαν, θαυμάσαντες
τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν πολλὴν ἐπὶ τούτοις τῶν Ἑλλήνων ἀδια-
φορίαν, οἵτινες εἶχον μεγάλα δίκαια ἂν ἤθελον τιμωρήτη τοὺς τοιοῦτους
διὰ τοῦ ἐξοστρακισμοῦ, τοῦ στιγματισμοῦ, καὶ τῆς ἀποκρῦξεως πρὸ
ἐλεγχον αὐτῶν, καὶ παράδειγμα τῶν λοιπῶν.

(1) Ὁ κλάμος μας θέλων ἵα διαταφῆτη πλατύτερον τὰ δικαιώματα
τῶν ἀδελφῶν Ἑπτανησίων, καὶ παντὸς ἄλλου ἐκ τῶν ἐξωθεν ἐλθόντος
ἀγαθοῦ πολίτου καὶ συναγωνισθέντος εἰς τὴν Ἑλλάδα, (διὰ νὰ φωτισθῇ
ἡ Κυβέρνησις ὡς πρὸς τὸ ἀνῆκον εἰς ἕκαστον δίκαιον) παρεξέτανθη ἕπερ
τὸ θεῖον δὲν ἐλπίζομεν ὅμως νὰ κατηγορηθῶμεν παρὰ τῶν ἀναγνω-
σάντων τῆς παρούσης ἱστορίας, ἐξαιτούμενοι τὴν παρ' αὐτῶν συγγνώμην.

στους, ὡς γειτνιαζοντας, παραβάλλοντες δὲ ἑαυτοὺς με τοὺς κατοίκους τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ ἐπαρχίας Ὀθωμανούς, ἐπειδὴ εὕρισκον ἀσύγκριτον ὅλως διόλου διαφορὰν (1) ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν, τὴν κτηματικὴν καὶ χρηματικὴν κατάστασιν αὐτῶν τε καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, δι' ὅλα ταῦτα ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶχον μυηθῆ τὰ τῆς Ἐταιρίας ἐφρόνουν, ὅτι ἀρξαμένης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἤθελον ἐν ἀκραιῇ ἐξ ἀφανίσει τοὺς ὀλίγους ἐκείνους κατοίκους Ὀθωμανούς, ἀλλ' ἐψεύσθησαν τῶν ἐλπίδων των καὶ μ' ὅλον ὅτι οἱ ὀλίγοι, περὶ ὧν ὁ λόγος, Ὀθωμανοὶ ὄχι μόνον εἶχον συλλάβει φόβον καὶ διαφόρους ὑπονοίας, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ὀθωμανοὶ, ἀπὸ τὰ διαφημιζόμενα, ἀλλ' ἀκόμι ἔτρεμον καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον καὶ τὰ φερσίματα τῶν Πατραίων Ἑλλήνων, μ' ὅλα ταῦτα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου (1821) ἐθεώρουν τοὺς Ἑλληνας μὲ ἄλλην ἔποψιν πολλὰ διαφέρουσαν τῆς προτέρας, προσέχοντες ἐν ταῦτῳ καὶ παρατηροῦντες τὰ βήματα καὶ λοιπὰ τῶν Ἑλλήνων κινήματα, ἀλλὰ τὸ ὀλιγάριθμον αὐτῶν δὲν τοῖς ἐπέτρεπε νὰ ἐπιχειρήσῃσι κανὲν κίνημα ἐναντίον τῆς πληθύσεως τῶν κατοίκων Ἑλλήνων, καὶ ὡς ἐκ τούτου περιεφέροντο μὲ πολλὴν ὑπουλόγητα καὶ ὑπομονήν.

Μεσοῦντος δὲ τοῦ Φεβρουαρίου (1821) ὅτε ὁ Μη-

(1) Ἡ πόλις τῶν Π. Πατρῶν ἦτον κατοικημένη τριτάκις δεκαπλασίως ἀπὸ Ἑλλήνων ὡς πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας Ὀθωμανούς· διέφερον δὲ οἱ Ἕλληνες τῶν Ὀθωμανῶν ἀσυγκρίτως κατὰ τὴν κτηματικὴν καὶ χρηματικὴν κατάστασιν.

τροπολίτης Π. Πατρῶν Γερμανὸς ἀπελθὼν εἰς τὴν Μοῆν τῆς Λαύρας, ἐκοινοποίησεν ὅτι ἀπέρχεται εἰς τὴν Τριπολιτζάν· ἡ φήμη αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς πολλὰς ἐλπίδας· ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας βεβαιωθέντες ὅτι ὄχι μόνον ὁ Μητροπολίτης δὲν θέλει ἀπέλθαι εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ἀλλ' ὅτι οὔτε καὶ οἱ τῶν Καλαβρύτων καὶ τῆς Βοστίτζης προεστῶτες, τότε ἤρχισαν νὰ συλλογίζωνται ὑπὲρ τὸ πρῶτον, σκεπτόμενοι καλῶς περὶ πάντων τούτων· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου οἱ πρόκριτοι αὐτῶν πλήρεις φόβου καὶ δειλίας ὄντες, προέτρεπον τοὺς ὑπ' αὐτοὺς διὰ νὰ προσέχωσιν, ὥστε νὰ μὴ δώσωσιν εἰς τοὺς Ἑλληνας παραμικρὰν αἰτίαν, ἐὰν δὲν ἤθελον λάβῃ ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τὸ μέρος τῶν ὁποίων ἐπίσης πάλιν ἦτον μεγίστη προσοχὴ διὰ νὰ μὴ δοθῇ αἰτία, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ εὔρωσι τὴν παραμικρὰν ἀφορμὴν, ἐκτὸς μόνον διαφόρων τινῶν λόγων διαφημιζομένων ἐν τοῖς καφφενείοις χωρὶς τινος βάσεως· ὡς ἐκ τούτων δὲ περιεφέροντο ἅπαντες μὲ ἡσυχίαν ἐξωτερικὴν, ἐσωτερικῶς ὅμως Ὀθωμανοὶ τε καὶ Ἕλληνες ἐφρόνου, πότε ν' ἀφαιρεθῇ τὸ προσωπεῖον, οἱ μὲν Ἕλληνες ἐπεριυπόκειτο εἰς τὴν πληθύν των, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐλπίζοντες, ὅτι, ἐγγὺς οὔσης τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, νὰ μεταφέρωσιν Ὀθωμανικὰ ἐξ αὐτῆς στρατεύματα διὰ νὰ καταβροφῆσωσι καὶ ν' ἀφανίσωσι τοὺς Ἕλληνας.

Τούτων οὕτω διατρεχόντων μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Ἑλλήνων, αἴφνης οἱ Ὀθωμανοὶ πληροφορηθέντες (τὴν 23 Μαρτίου) ὅτι ὁ Μητροπολίτης Π. Πατρῶν, καὶ ὁ Ἀνδρέας Ζαήμης εἶχον ἔλθει εἰς τὰ Νεζερά, 6, ὥρας ἀπέχοντα τῆς πόλεως τῶν Π. Πατρῶν, κατεταράχθη-

σαν πολὺ δὲ μᾶλλον θεωροῦντες πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀδιακόπως εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἰωάν. Παππαδιαμαντοπούλου (1), ἐγίναν ὡς παράφρονες, καὶ ὡς ἐκ τούτου λαβόντες τοιαύτας ἀφορμὰς κατὰ πρῶτον, ἤρχησαν ν' ἀρπάξωσι διάφορα εἶδη ἀπὸ τὰ ἐμπορικὰ ἐργαστήρια μὲ πολλὴν ὄρμην καὶ λύσσαν. Ἐκ τῆς ἀταξίας αὐτῆς τῶν Ὀθωμανῶν ἐγένεν ὄχι ὀλίγη ταραχὴ, καθότι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ἔμποροι ἔκλεισαν τὰ ἐργαστήρια, καὶ τὰ καταστήματά των ἢ δὲ ταραχὴ ἐπὶ τὸ μᾶλλον αὐξηθεῖσα, διεδόθη ὡς ἀστραπὴ εἰς ὅλην τὴν πόλιν, ὥστε πληροφορηθεὶς καὶ ὁ Πα. Διαμαντόπουλος τὸ συμβάν τοῦτο, ἔκλεισε τὰς θύρας τῆς οἰκίας του, ὅτε οἱ Ὀθωμανοὶ ἰδόντες τὸν θόρυβον, ἔδραμον διὰ νὰ εἰσβάλουν εἰς αὐτὴν, εἴτε διὰ νὰ τὴν λαφυραγωγῆσωσιν ὡς οἰκίαν Μεγαλεμπόρου, εἴτε δὲ καὶ διὰ νὰ παρατηρήσωσι μή πως ὑπάρχουν ἐν αὐτῇ κεκρυμμένα ὄπλα, πολεμεφόδια, καὶ στρατιῶται, νὰ ἐρευνήσωσι δὲ ἀκολούθως καὶ εἰς τὰς

(1) Τῶ ὄντι διέτρεχον τὰ τοιαῦτα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰω. Πα. Διαμαντοπούλου, καθότι εἶχε διαφημισθῆ δημοσίως σχεδὸν ὅτι διορίθη Γενικὸς Ταμίας παρὰ τῆς Σεβαστῆς ἀρχῆς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, διὰ τὰ παραλαμβάνη τὰς χρηματικὰς συνεισφοράς ἐξ ἐκείνων ὅσοι ἦσαν εἰσηγμένοι εἰς τὴν Ἐταιρίαν, καθὼς καὶ ἐξ ἐκείνων εἴτινες «εἰσιτήγοντο» ὥστε διαφημισθέντος τούτου, πολλοὶ αὐτόχθονες, καὶ μὴ, τῶν Π. Πατρῶν μὴ ὄντες εἰσηγμένοι εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἐταιριστῶν, διὰ νὰ μὴ μείνωσιν ἐστερημένοι καὶ ἀπόξενοι τῶν βραβείων καὶ χαρίτων, τῆς φίλης πατρίδος, ἐπύρηνον πρόθυμοι, καὶ προσέφερον τὰς χρηματικὰς εἰσόδων συνεισφοράς εἰς τὸν, περὶ οὗ ὁ λόγος, Ταμίαν, λαμβάνοντες παρ' αὐτοῦ τὰς διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν συνεισφορῶν τῶν ἀποδοτικῶν βραβείων.

λοιπὰς ἐπισήμους οἰκίας περὶ τούτων· ἀλλ' ἔλθόντες εἰς τὴν ῥηθεῖσαν οἰκίαν, καὶ ἰδόντες κεκλεισμένας τὰς θύρας αὐτῆς, ἀπὸ τε τὸν θυμὸν καὶ τὸ ἐξουσιαστικὸν τῆς Ὀθωμανικῆς δόξης γεγονότες ὡς πειράφρονες, ἐπυροβόλησαν ἀρκετὰ μὲ πιστόλια κατὰ μέτωπον τῆς οἰκίαν αὐτῆν, καὶ ἀπεσύρθησαν. Οἱ γεγονότες πυροβολισμοὶ κατὰ τῆς οἰκίας τοῦ Ἰω. Πα. Διαμαντοπούλου κατετάρραξαν ἀρκετὰ τοὺς Ἑλληνας, ὥστε ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἔτρεχε ν' ἀσφαλίση τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅπου ἤθελε φθάσει· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐπυροβόλησαν καὶ πολλοὺς καθ' ὁδὸν Ἑλληνας, κατὰ τῶν ὁποίων ἀντεπυροβόλησαν οἱ ἐκεῖ σε παρευρεθέντες Ζαχυνθιοκεφαλῆνες Ἕλληνες, πληγώσαντες ἐλαφρὰ καὶ δύο ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες ὄντες περίπου τῶν 150, καὶ ἰδόντες τὸν κατ' αὐτῶν ἀντιπυροβολισμὸν τῶν Ἑλλήνων, (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἠλπίζον νὰ γείνη ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας μὲ τόσῃν τόλμῃν), ἔγνωσαν τότε ὅτι τὰ διαφημιζόμενα ἦσαν ἀληθῆ, καὶ οὕτως ἔθεσαν πῦρ εἰς τινὰς οἰκίας τῆς πόλεως, ὅτε μετ' ὀλίγον πάλιν μετεμελήθησαν διὰ τὸ ὁποῖον ἐπραξάν τόλμημα ἀταξίας.

Ἐν τοσοῦτῳ οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες ἦσαν κατετάρραγμένοι, καὶ ἕκαστον μέρος μεταμεληθὲν ἐσκέπτετο, εἰς τρόπον ὥστε οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ μετεκομίζοντο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, οἱ δὲ Ἕλληνες κατέφευγον ἐκτὸς τῆς πόλεως πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐνδεχομένης ἀνάγκης καὶ κινδύνου· ἀφ' οὗ δὲ εἰσῆλθον τελευταῖον οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ὀχυρωθέντες ἐν αὐτῇ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῆς ἄλλης κινητῆς περιουσίας των, ἐξελθῶν τῆς πόλεως καὶ ὁ Ἰω. Παππᾶ Διαμαντόπουλος μετὰ τῶν λοιπῶν φυγαδευθέντων Ἑλλήνων, εἶδα-

ποίησε ταυτοχρόνως ἅπαντα τὰ ἐν τῇ πόλει μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν διατρέξαντα πρὸς τοὺς εἰς τὰ Νεζερά διαμένοντας, ὥστε ὁ μὲν Ἀνδρέας Ζαήμης προσεκάλεσεν εὐθὺς τοὺς προδιατεθειμένους στρατιώτας, οἵτινες διαμένοντες εἰς τὰ περίξ κείμενα πλησιέστερα χωρία, ἔφθασαν ἐν τῷ μεταξύ 4 ὥρῶν διαστήματος, οἱ δὲ φυγαδευθέντες Ἕλληνες, μετὰ τὴν ἐν τῇ Ἀκροπόλει εἴσοδον καὶ ὀχύρωσιν τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν πόλιν μετὰ τοῦ Ἰω. Παπ. Διαμαντοπούλου, ὠπλοφόρησαν ἅπαντες· τὴν δὲ 25 Μαρτίου κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἦλθεν ἐκ Βοστίτζης εἰς τὴν πόλιν ὁ Ἀνδρέας Λόντος μὲ 350 καὶ μὲ σημαίαν ἐρυθράν, τὸν ὁποῖον ἰδόντες μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς κοκκίνης σημαίας εἰσελθόντα οἱ ἐν τῷ Ῥίω Ὀθωμανοὶ, ἐχάρησαν ὑπέρμετρα, νομίσαντες ὅτι ἦτον στρατὸς Ὀθωμανικὸς. εἰσελθόντα δὲ εἰς τὴν πόλιν τὸν Ἀνδρέαν Λόντον οὕτω πως, προϋπήνητησεν ὄχλος πολὺς τῶν Ἑλλήνων, τρέχοντες μὲ ὄρμην, ἀλλαλάζοντες καὶ κραυγάζοντες· » Ζήτω ἡ ἐλευθερία! « ἐλθόντος δὲ καὶ τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμη τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ 460. (μὴν ὦραν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου), ἐδέχθησαν αὐτὸν οἱ Ἕλληνες μὲ τὴν αὐτὴν προϋπάντησιν, καθὼς καὶ ἄλλους στρατιώτας ἐλθόντας τὴν ἐπιούσαν.

Ἐλθόντος δὲ καὶ τοῦ Μητροπολίτου Π. Πατρῶν, τότε (κατὰ τὴν παροιμίαν) ἀναψεν ὁ τόπος ἐκ τοῦ πυροβολισμοῦ τῆς ὑποδοχῆς, κραυγαζόντων πάντων, » Ζήτω ἡ ἐλευθερία! Καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν νὰ φθάσωμεν. « κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἦλθε καὶ ὁ Μπενιζέλος Ροῦφος μετὰ 215. στρατιωτῶν, (ἀκολουθούντων καὶ ἄλλων-), φέρων

μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀτρόμητον Καρατζᾶν (1), τοὺς Κουμανιωταίους, τὸν Νενέκον, τὸν Σαγγιὰν καὶ ἄλλους, τοὺς ὁποίους καὶ αὐτοὺς ὁμοῦ μετὰ τὸν Ροῦφον εἰσήγαγον εἰς τὴν πόλιν μετὰ τὰς αὐτὰς προὔπαντήσεις καὶ εὐφημίας. ἐν τούτοις ὁ ἀριθμὸς τοῦ εἰσελθόντος κατ' ἑκείνας τὰς ὥρας Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀνέβη ὡς ἔγγιστα εἰς τὴν ποσότητα τῶν 2000, μεταξὺ δὲ τινῶν ἡμερῶν διαστήματος ὑπερέβη τὰς 3000. ἀλλ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων ἐπληθύνετο ἐντὸς τῆς πόλεως, τοσούτῳ μᾶλλον ἐξηπλοῦτο καὶ ἡ ἀταξία, κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ περι λαφύρων κεφάλαιον τελευταῖον ἐσυστήθη ἡ τῆς Ἀκροπόλεως πολιορκία εἰς τὰς πλέον πλησιαιτέρας οἰκίας τῆς πόλεως· γενομένης δὲ πρώτης μάχης μεταξὺ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν Ἑλληνικῶν προμαχώρων, ἐφρονεύθη ὁ Σταμάτης Κουμανιώτης (2)· τόσον δὲ στενὰ πολιορκήθησαν οἱ Ὀθωμανοὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὥστε ἦτον ἀδύνατον ὄχι μόνον ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐδὲ χεῖρ, οὐδὲ κεφαλὴ νὰ φανῇ ἀπὸ τὰς ἐπάλξεις, καθότι οἱ Ἕλληνες πολλὰ πλησίον ὄντες, ἐπυροβόλουν ὅ,τι ἂν ἐβλεπρον τοιοῦτον· οἱ Ὀθωμανοὶ ὁμῶς δὲν ἐδύναντο νὰ βλάψωσι τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες διὰ τὴν ταχυτέραν πτώσιν τῆς Ἀκροπόλεως, ἄλλως τε καὶ διότι τοὺς ἀ-

(1) Ὁ Καρατζᾶς οὗτος ἦτον σανδαλοποιὸς (παπουτζῆς), ἀλλ' ἐστάθη πολλὰ γενναῖος καὶ ὀρμητικὸς εἰς τὰς μάχας, καὶ ἔκαμε πολλὰς ἀνδραγαθίας.

(2) Οὐχ' ἦτον δὲ καὶ ὁ Σταμάτης Κουμανιώτης ἐστάθη εἰς τῶν ἐπιλέκτων καὶ γενναίων στρατιωτικῶν.

μποδίζον τὰ κανόνια καὶ ἡ Μπαταρια, ἐγκρίναντες, ἀπεφάσισαν νὰ γίνῃ ὑπόνομος, διὰ νὰ καταστρέψωσι τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ ὁποῖον καὶ ἔθεσαν εὐθὺς εἰς ἐνέργειαν, καὶ προώδευσαν πλησιάζαντες ἕως εἰς τὰ τείχη τῆς (1).

Ἐν τούτοις διατελοῦντες οἱ πολιορκηταὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Π. Πατρῶν, πληροφορηθέντες ὅτι ἤθελον εἰσβάλει εἰς τὰς Πάτρας Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἔγραψαν εἰς τοὺς ἐκεῖσε διατελοῦντας στρατιωτικoὺς Ἕλληνας, νὰ ἐμποδίσωσι τὴν εἴσοδον ἐκείνην τῶν Ὀθωμανῶν, ὑποσχεθέντες (ὡς καὶ σήμερον τινες βεβαιοῦσι τοῦτο) καὶ μισθοὺς εἰς τοὺς, ὅσοι ἤθελον ἀντικρούσει τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολὴν αὐτὴν τῶν Ὀθωμανῶν, τὸ ὁποῖον αὐτὸ ὑπεσχέθησαν μὲν οἱ ἐν Μεσολογγίῳ, ἀλλ' ἐψεύσθησαν, καθότι ὁ Ἰσοφ Πασσᾶς Σέρρεςζλης διαβάς ἐλευθέρως, ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὸ Μεσολόγγιον μὲ 600

(1) Ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Π. Πατρῶν ἀναφέρει εἰς τὸ ὑπομνημάτιόν του, ὅτι ἐξεδόθησαν παρά τε τῆς Πανιερότητός του καὶ ἄλλων διαταγαὶ διὰ νὰ λάβωσι τὰ ὄπλα κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπιπέφκειας (ἴδε σελ. 20), καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου ἐδράξαν τὰ ὄπλα καὶ οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι εἰς τοῦτο δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν τοὺς πάντας, ὅτι ὁ ἀείμνηστος καὶ Σεβασμιος Ἱεράρχης οὗτος ὁμιλεῖ μὲ πολὺν ἐγνωστμόν, πρῶτον διότι τριαῦτα γράμματα δὲν ἐφάνησαν πούποτε, καὶ δεύτερον ὅτι ἡ 25 τοῦ Μαρτίου ἦτον ἡμέρα ῥητῆ, καὶ ἐμφυτευμένη εἰς τὰς καρδίας τῶν Πελοποννησίων κτλ. ὡς ἡμέρα ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως· ὅθεν καὶ εἰς πίστωσιν ἀληθείας· ἡμεῖς φέρομεν μάρτυρας τὰ ἴδια πράγματα κατὰ καθ' ἑστῆσθαι, παραλείποντες τὰ περὶ οὐκ ἐπιτερίω

περίπου, τὸν ὑπεδέχθησαν, ἐπιβιβάσαντες αὐτὸν εἰς τὰ πλοιάριά των, ὅστις καὶ ἀπέβη εἰς τὸ Ῥῖον τῶν Π. Πατρῶν (1), πρὸς ἀντίκρουσιν τοῦ ὁποίου οἱ ἀρχηγοὶ τῆς πολιορκίας δὲν ἐδυνήθησαν ν' ἀποστείλωσι στρατιώτας, καθότι οἱ Ἕλληγες ἦσαν ἀκόμι ὅλως διόλου ἀπειροπόλεμοι, ἔχοντες μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἀνεξάλειπτον ἀπὸ τὰς καρδίας των καὶ τὸν Ὀθωμανικὸν φόβον· ὁ δὲ Ἰσοῦφ Πασσᾶς ἐξαπατήσας τὰς ἀπὸ τοῦ Ῥίου μέχρι τῶν Π. Πατρῶν ὁδοὺς, καὶ εὐρῶν αὐτὰς πάντη ἐλευθέρας, τὴν 3. Ἀπριλίου ἅμα τῇ πρωΐᾳ ἐφθασεν ἔξω τῆς πόλεως Π. Πατρῶν μετὰ τοὺς ὑπὲρ αὐτὸν 600. ταῦτοχρόνως δὲ ἐφάνη καὶ ἓν πλοῖον πολεμικὸν Ὀθωμανικὸν παραπλέον εἰς τὸν λιμένα (2). οἱ δὲ Ἕλληγες ἰδόντες ἀφ' ἑνὸς μέρους τὸν Ἰσοῦφ Πασσᾶν μετὰ τὸν ὀλίγον στρατὸν, (τὸν ὁποῖον ὑπέλαβον ὅτι συνέκειτο ἀπὸ 5000, μάλιστα καθὰ εἶχε διαφημισθῆ ὅτι ἤθελον εἰσβάλει ἀκόμι καὶ ἄλλαι 10--15.χιλιάδες Ἀλβανοί, μετ' ἐκείνους δὲ καὶ ἄλλοι πλείονες τῶν 50,000,) ἀφ' ἐτέρου δὲ ἰδόντες τὸ παραπλέον εἰς τὸν λιμένα Ὀθωμανικὸν πλοῖον, καὶ ὑπολαβόντες ὅτι ἦσαν περισσότερα τῶν 25, (ὡς εἶχε διαφημισθῆ ὅτι παρέπλεε κατό-

(1) Ἀγνοεῖται ἐὰν ὁ Ἰσοῦφ Πασσᾶς ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Π. Πάτραις πολιορκητάς, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἱεράρχης Π. Πατρῶν (ἴδε σελ. 21.).

(2) Τὸ πλοῖον αὐτὸ ἦτον ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐφύλαττον τὴν πολιορκίαν τοῦ Μούρτου ἐναντίον τοῦ εἰς τὰ Ἰωάννικα ἀποστάτου Ἀλῆ Πατσᾶ.

πιν καὶ στόλος Ὀθωμανικὸς συγκεκμημένος ἐκ 30, πλοίων), ἐδόθησαν ἅπαντες εἰς φυγὴν· οὔτε δὲ αἱ παρακινήσεις, οὔτε αἱ συμβουλαί, οὔτε αἱ ὑποσχέσεις καὶ αἱ ἀπειλαὶ αἱ παρὰ τῶν ἐν τῇ πολιορκίᾳ προύχόντων καὶ ἀρχηγῶν ἴσχυσαν νὰ πείσωσιν αὐτοὺς διὰ νὰ διαμείνωσιν εἰς τὴν πολιορκίαν· μόλις δὲ ἐξ' αὐτῶν πάντων 150. μόνον Πελοποννήσιοι καὶ Ζακυνθιοκεφαλῆγες κατασχόντες ἐν ἄκρον τῆς πόλεως, συναντεπυροβολήθησαν μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἔτρεχον οἱ Α. Ζαΐμης, καὶ Α. Λόντος διὰ νὰ συνέλθωσιν ὅπου καὶ οἱ 150, ἀνεχώρησαν καὶ ἐκεῖνοι, ὥστε ἔμεινεν ἡ πόλις ἅπασα ὑπὸ τὴν Κυριαρχίαν τῶν Ὀθωμανῶν· τότε οἱ μετὰ τοῦ Ἰσοῦφ Πασσᾶ νεοελθόντες συνενωθέντες μετὰ τῶν ἐν τῇ Ἀχροκόλει Ὀθωμανῶν, καταδιώξαντες τοὺς Ἕλληνας μέχρι τινός, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ συλλάβωσιν ἐξ αὐτῶν αἰχμαλώτους, νὰ ὠφεληθῶσι δὲ καὶ ἐκ τῶν λαφύρων, καὶ ἀποτυχόντες, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν Ἀχροπόλιν, πυροβολήσαντες διαφόρους οἰκίας, σὺν αὐταῖς δὲ καὶ τὸ Ῥωσσικὸν Προξενεῖον, ὡς οἰκίαν Γκριαβουρικὴν (1).

(1) Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Κ. Κ. Πρόξενοι τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἰσπανίας ἐφέρθησαν μὲ ἀπαραδειγματίστου μίσους καὶ ἀφιανθρωπίαν ἐναντίου τῶν Ἑλλήνων· καὶ ὅχι μόνον δὲν παρεδέχθησαν νὰ διασώσωσιν ὀλίγας γυναῖκας καὶ παιδία ἐντὸς τῶν Προξενείων των, ἀλλ' ἐλαφυραγώγησαν (ὡς λέγεται) καὶ πολλὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, καὶ πολλὰς οἰκίας, τὸ δὲ χεῖριστον πάντων (ὡς θέλουσιν πολλοὶ μετὰ βεβαιότητος) ὁ Γερῆν διεύθυνε μυστικᾶ ἄνθρωπον πρὸς τὸν Ἰσοῦφ Πασσᾶν ἔτι ὄντα εἰς τὸ Καστέλλι τοῦ Ῥίου, τὸν ὁποῖον προσηκάλει νὰ

Μόλις δὲ εἶχε καταπαύσει ἡ εἰσβολὴ τοῦ Ἰσοῦφ Πασσᾶ, καὶ τὴν 11 Ἀπριλίου ἀπέβη εἰς τὰς Π. Πάτρας καὶ ὁ Μουσταφᾶ Μπεης Κεχαγιᾶς τοῦ Χουραϊτ Πασσᾶ μὲ 3500 ἐπιλέκτους (ἐξ Ἀλβανῶν καὶ Τζάμιδων) ἵππεις τε καὶ πεζοὺς, ἐπιβιβασθεὶς καὶ οὗτος εἰς πλοῖαρια τῶν Μεσολογγιτῶν, καὶ ἀποβιβασθεὶς εἰς τὰς Π. Πάτρας· ὅστις ἀφ' οὗ ἔδωκε πολλὰς καὶ χρηστὰς ἐλπίδας εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, τὴν 13 Ἀπριλλίου ὠδοπόρησε διὰ τὴν Βοστίτζαν, τὴν Κόρινθον, καὶ τὸ Ἄργος, λήγοντος δὲ τοῦ Ἀπριλλίου, ἔφθασεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν (1)· διατρίψας δὲ ἱκανὰς ἡμέρας εἰς τὴν Βοστίτζαν ὁ, περὶ οὗ ὁ λόγος Κεχαγιάμπεης (τὴν ὁποίαν καὶ ἠφάνισε διὰ τοῦ πυρὸς, συνάξας καὶ πᾶν εἶδος ζώων ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης) ἐπειδὴ διέδωκε προσκλητήρια ἐγγράφα πανταχοῦ τῶν μερῶν ἐκείνων (ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὰ Καλάβρυτα) διὰ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν ἐνδοξότητά του, ἄλλως δὲ ὅτι ἤθελε τοὺς ἀφανίσει, ὡς ἐκ τούτου οἱ μὲν Καλαβρυτινοὶ κατέλαβον τὰς διὰ τῶν Καλαβρυτῶν ὁδοὺς· οἱ δὲ Α. Ζαήμης καὶ Α. Λόντος διαμένοντες εἰς τὰ Νεζερά μὲ 650 στρατιῶτας (τοὺς ὁποίους εἶχεν συνάξει μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας τῶν Π. Πατρῶν), κατέσχον τὴν θέσιν Βόβοδα πλησίον τῆς

εἰσελθὼν ἀφόβως εἰς τὰς Πάτρας, ὥστε ἕνεκα τούτου ἐξεστράτευσεν οὐκ ὀκνῶν, ὡς ἔχων τὴν βεβαιότητα ὅτι θελεὶ διέλθει τὰς ὁδοὺς ἀφόβως· μόνος δὲ ὁ Γαλλικὸς Πρόξενος Κ. Πουκεσίλ ἐφόρηε μὲ πολλὴν φιλοθωπίαν, διασώσας πολλὰς Ἑλληνικὰς ψυχὰς μετὰ τῆς κινήσεως αὐτῶν περιουσίας.

(1) Ἴδε τὰ περὶ τοῦ Κεχαγιάμπεη τούτου Τμήμ. Ζ. Κεφ. Β. σελ. 74 75 76.

Μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπου τὴν 17 Ἀπριλλίου ἐλθόν-
τος ἐνὸς σώματος Ὀθωμανικοῦ, καὶ μάχης συγκροτη-
θείσης, ἐκινδύνευσεν ὁ Α. Ζαήμης μὲ τὸ ὀλιγάριθμον
τῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του στρατιωτῶν καὶ ταῦτα μὲν καὶ τὰ
τοιαῦτα ἐστάθησαν ὡς αἴτια διαλυτικὰ καὶ καταστρεπτι-
κὰ τῆς πολιορκίας τῶν Π. Πατρῶν.

Οἱ δὲ Α. Ζαήμης καὶ Α. Λόντος καί τοι δὲν ἐλειψαν
ἀπὸ τὴν πολιορκίαν τῶν Π. Πατρῶν, μ' ὅλα ταῦτα συ-
νενηοθέντες μετὰ τοῦ Σ. Χαραλάμπους, τοῦ Ἀσημάκη
Φωτῆλα, τοῦ Σ. Θεοχαροπούλου, τῶν Πετμεζιάδων,
καὶ τοῦ Μπενιζέλου Ρούφου, ἐσύστησαν ἐκ νέου τὴν πο-
λιορκίαν τῶν Π. Πατρῶν (τὴν 12 Μαΐου) ὁμοῦ μὲ τοὺς
ὁποίους ἦτον καὶ ὁ Γ. Λεγουρίτης, ὧν πάντοτε ὑπὸ
τὴν ὀδηγίαν τοῦ Α. Ζαήμη, οἱ δὲ Πετμεζιάδες ὑπὸ τὴν
ὀδηγίαν τοῦ Σ. Χαραλάμπους ὥστε συναθροισθέντες
ὅλοι μὲ τὸν ὑπὸ τὰς ὀδηγίας των Ἑλληνικῶν στρατῶν
ἀριθμούμενον ὑπὲρ τοὺς 2500, κατέλαβον τὰς θέσεις
Τσέτζοβαν, Σαραβάλι, Πουρναρόκαστρον, καὶ Νεζερά.
ὁ δὲ Μπενιζέλος Ρούφος μετὰ τοῦ Ἱεράρχου Π. Πα-
τρῶν φέροντες ἕκαστος τὸ μέρος του ἐκ τῶν στρατευ-
μάτων τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, μετὰ τῶν Καπιτάνων Δ.
Κουμανιῶτου καὶ ἀδελφῶν, Παναγιώτου Καρατζῆ, Νε-
νέκου καὶ ἄλλων, κατέσχον τὰς θέσεις Ὀμπλόν, Ζαϊ-
τάδαν καὶ Περιβόλαν, ἀριθμουμένων περίπου τῶν 700
τῶν ὑπ' αὐτοὺς Ἑλλήνων, οἳ τινες συγκροτοῦντες ἀδια-
κόπως μάχας μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐνεπόδιζον τὴν εἰς τὰ
πέριξ τῆς ἐπαρχίας πλατυτέραν ἔξοδον αὐτῶν τὰ δὲ,
περὶ ὧν ὁ λόγος, Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐπυρρίζοντο τὰ
πρὸς τροφήν αὐτῶν, μέρος μὲν μικρὸν, ἀπὸ τῆς ἐπαρ-
χίας ἐκείνης, τὸ δὲ ὑπόλοιπον καὶ περισσότερον μετα-

κομιζόμενον ἐκ τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων, ἐναπετίθη-
το εἰς τὴν Μονὴν τῆς Χρυσοποδαριτίσσης καλουμένην.
ὅπου κατασκευάσαντες φούρνους, διώρισαν καὶ φροντι-
στὴν τὸν Ἠγούμενον τῆς αὐτῆς Μονῆς Νικηφόρον,
ὅθεν καὶ διενείμοντο αἱ τροφαὶ τακτικῶς· ἐπειδὴ ὁμως
εἶχον ἔλλειψιν πολεμεφοδίων, ἐπροφθάσθησαν ἀπὸ τὴν
Ζάκυνθον, τὰ ὅποια τοῖς ἀπέστειλαν ὁ Κόμης Ῥώμας,
ὁ Λεονταρίτης, καὶ ἄλλοι ἀπὸ συνεισφοράς τῶν φιλο-
γενῶν Ζακυνθίων (1). Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ μὲν στρατὸς
ἦτον πολυάριθμος, αἱ δὲ περὶ τὰ πολεμεφόδια καταχρή-
σεις δὲν ἐγίνοντο ὀλίγαι, ἔλαβον πάλιν ἔλλειψιν, ὥστε
(περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου) ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ζάκυν-
θον ὁ Μπενιζέλος Ρούφος, ὅστις διὰ τὰς ὁποίας εἶχε
σχέσεις αὐτόθι, ὠκονόμησεν ἐξ ἰδίων του καὶ ἄλλα ἀρ-
κετὰ πολεμεφόδια, καὶ 150 δέρματα, τῆς Οὐγγαρίας
λεγόμενα, διὰ πέδηλα (τζαρούχια), τὰ ὅποια μετέφερον
εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Π. Πατρῶν.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας μετέβη εἰς τὸ αὐτὸ στρα-
τόπεδον καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Μπενιζέλου Ῥούφου Θάνος
Κανακάρης) ὅστις διέμενε μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς
ἐν Καλτεζιαῖς συστηθείσης πρώτης Πελοποννησιακῆς
Γερουσίας, μέλος ὦν αὐτῆς), καὶ οὕτως ἡ πολιορκία
ἐξηκολούθει διατηρουμένη ἐν τάξει. Οἱ δὲ Ὄθωμανοὶ
ἔχοντες ἐλεύθερα ὅλως δι' ὅλου τὰ περίξ τῆς πόλεως,
καὶ τὸ ἀπὸ τὴν θάλασσαν μέρος, ἐπορίζοντο τροφὰς

(1) Εἶναι ἀπορίας ἄξιον πῶς, τοσούτων συνεισφορῶν γενομένων ἐν
Π. Πάτραις, νὰ μὴ φραντίσῃ ὁ Ταμίας Ἰω. Πα. Διαμαντόπουλος διὰ
τὴν προμηθεύσῃ τουλάχιστον προχείρως πολεμεφόδια.

ἀπὸ πλοῖα Εὐρωπαϊκά, τὰ δὲ καύσιμα ξύλα ὠκονόμου, κατεδαφίσαντες κατὰ πρῶτον ἀπάσας τὰς οἰκίας τῆς πόλεως, ἀκολούθως δὲ κατακόπτοντες τὰς ἐλαίας, καὶ πάντα τὰ διάφορα καρποφόρα τῶν περιβολίων δένδρα, καὶ ἐκρίζουντες τὰ κλήματα τῶν ἀμπέλων, καὶ σταφιδάμπέλων (1).

Μ' ὄλον ὅτι δὲ ἡ πολιορκία τῶν Π. Πατρῶν ἦτον μακρὰν τῆς πόλεως, μ' ὄλα ταῦτα καὶ μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Λαλαίων ἀπὸ τὸ Λάλα, μεινάντων ἐλευθέρων, τῶν μερῶν ἐκείνων, ὁ Γεώργιος Σισίνης δὲν ἐπλησίασεν εἰς τὴν πολιορκίαν αὐτῆς, ἀλλ' ἔμενεν εἰς τὴν Μανολάδαν, ἀπέχουσαν 6 ὥρῶν διαστήματος, καὶ ἐνεπόδιζεν αὐτόθεν τὴν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γαστούνης προχώρησιν τῶν ἐν Πάτρας Ὀθωμανῶν, μετὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ ὁποίου εἰς τὴν Μανολάδαν μετὰ 1,600 στρατιωτῶν ἐκ Γαστούνης καὶ Πύργου (ἀπὸ τὴν φυγὴν τῶν Λαλαίων καὶ ἔπειτα), ἐξεστράτευσαν οἱ Ὀθωμανοὶ κατὰ τοῦ μετοχίου τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, Μαῦρα βουνα, ἐπωνομαζομένου, ὁ τότε ἐπιστάτης τοῦ ὁποίου, Νεόφυτος Ρούβαλης φροντίσας προχώρῳσε τὸ μετό-

(1) Δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ ἐπαναλάβωμεν ὅτι διὰ τὰς Π. Πάτρας δὲν ἐλήφθησαν τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα ἀπ' ἀρχῆς διὰ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν καταστροφὴν· τὸ δὲ κυριώτερον πάντων ἦτον, καθότι οἱ Πατράται ἐφαντάσθησαν τὸ ὀλιγάριθμον τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τὸ πολυάριθμον τῶν Ἑλλήνων, νομίσαντες ὡς μηδὲν τοὺς Ὀθωμανοὺς ὡς ἐκ τούτων δὲ πάντων αἱ Π. Πάτραι ἔμειναν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὡς εἰς σκόλοφ παντοτεινὸς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὀκταετοῦς ἐπαναστάσεως μὲ φθορίαν μάλιστα καὶ ζημίαν τῶν Ἑλλήνων ἀπερίγραπτον.

χιοι αὐτὸ μὲ διαφόρους προμαχῶνας διὰ κάθε ἐνδεχο-
 μένην ἀπὸ τὰς Πάτρας ἔξοδον τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες
 ἐκστρατεύσαντες (τὴν 13 Ἰουλίου 1821) ὑπὲρ τοὺς
 2,500 πεζοὶ τε καὶ ἵππεις, τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔφθα-
 σαν εἰς τὸ ρηθὲν μετόχιον ἐφωδιασμένοι ἀπὸ 3 κανό-
 νια καὶ ἀπὸ μίαν βόμβαν. Ἠνοίγη δὲ εὐθὺς ἡ μάχη
 μὲ πολλὴν ἐπιμονὴν μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν ἐν
 τῷ Μετοχίῳ ὀχυρωθέντων 82, στρατιωτικῶν, καὶ 7
 Καλογήρων τῆς Μονῆς, ἀλλὰ μὲ ὅλας ὄσας κατέβαλον
 προσπαθείας οἱ ἐχθροὶ μὲ τὴν τόσον ἐπίμονον ἀπόφα-
 σιν, μὲ τὴν πλυθὺν τοῦ ἀριθμοῦ των, μὲ τὴν δύναμιν
 τῶν κανονίων καὶ βομβῶν, ἐστάθη μὲ ὅλα ταῦτα ἀδύ-
 νατον νὰ κυριεύσωσι τὸ Μετόχιον, ἀφ' οὗ διήρκεσεν ἡ
 μάχη 36 ὥρων διάστημα. Οὕτω δὲ κατακάυσαντες
 τοὺς ἀθερίστους καρπούς, συλλέξαντες δὲ τοὺς ἀλω-
 νισμένους, τὰς ἀγελάδας, τοὺς Βουφάλους, τοὺς ἵππους,
 τοὺς ἡμιόλους, καὶ τὰ αἰγοπρόβατα, φονεύσαντες δὲ
 καθ' ὁδὸν καὶ δύο Ἑλληνας, αἰχμαλωτίσαντες καὶ
 μίαν Ἑλληνίδα, ἐπέστρεψαν εἰς τὰς Πάτρας κατησχυ-
 μένοι μὲ φθοράν των, φονευθέντων ἐξ αὐτῶν 16, πλη-
 γωθέντων δὲ καὶ 20 (1).

Ἐξακολουθούσης δὲ τῆς πολιορκίας, ὡς εἴρηται, ἐπ'
 ἐλπίδι τῆς βελτιώσεως αὐτῆς, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἐλ-
 θῶν ὁ ἐχθρικός στόλος εἰς τὰς Καλάμας, κάκειθεν

(1) Ἡ προξενηθεῖσα τότε ζημία εἰς τὸ μετόχιον ὑπερέβη τὴν πο-
 σότητα 306,000. δραχμῶν· ἀλλ' ὅση καὶ ἂν ἦτον ἡ ζημία, ἡ ἐντρο-
 πὴ τῶν 2500. Ὀθωμανῶν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἀπὸ 92. Ἑλληνας, ἦτον
 πολὺ ἐνωτέρα.

εις Κορώνην και Μεθώνην, έφθασε και εις τας Π. Πάτρας, τας οποίας έφωδιάσε με τροφάς και λοιπά αναγκαία, καθως ειχεν εφοδιάσει και όλα τα ρηθέντα φρούρια. Έκ τούτου η πολιορκία έμεινε δι' ολίγον καιρόν. Ωμως δι' όλου διαλελυμένη, καθότι κατά την αυτην εποχήν συνέβη και η πτώσις της Τριπολιτζάς, συνεκροτήθη η πρώτη εθνική Συνέλευσις, και ακολουθως συνέπεσε και η πτώσις της Κορίνθου. Άλλα μεσοῦντος του Φεβρουαρίου (1822) εφάνη πάλιν εκ δευτέρου ο έχθρικός στόλος, και απέβίβασεν εις τας Πάτρας 9000 στρατιώτας, συγκειμένους από τους Νταγκαλάκιδες επωνομαζομένους της Ασίας, επι κεφαλής των οποίων ητον αρχηγός ο Χασάν Πασσάς Κακλαμάνος.

Κατά δε την εποχήν εκείνην διορισθείς ο Θ. Κολοκοτρώνης παρά της εν Έπιδαύρω άσ. Έθνικής Συνελεύσεως, άφ' ου παρέλαβε την Άκροκόρινθον, αναχωρήσας πάραυτα εις την Καρύταιναν, και συνενωθείς μετά του Δ. Πλαπούτα, του υιου του Έω. (Γενναίου), και των λοιπων Καπιτάνων της επαρχίας Καρυταινης και εξ άλλων επαρχιών της Πελοποννήσου, απήλθεν εις τας Π. Πάτρας, συνωδευμένος με 1,800 Καρυτινους, και Τριπολιτζιώτας, δια την εκ νέου σύστησιν της πολιορκίας, ειδοποιήσας ταυτοχρόνως και τας λοιπας επαρχίας δια να συνέλθωσιν οι στρατιωτικοί αυτών εις την πολιορκίαν, επι τη ειδοποίησει του οποίου συνήλθον οι αδελφοί Κανέλλος και Δημήτριος Δελιγιανναίοι, Καλαβρυτινοί, Φαναρίται, Γαστουναίοι, και άλλοι, οτινες συναθροισθέντες εις έν, ηριθμήθησαν υπέρ τας 7000 (1).

(1) Ένταῦθα παρελείφθη μία μικρά μάχη, ητις συνέβη μεταξύ

Ο δὲ ἀρχηγὸς Θ. Κολοκοτρώνης διώρισεν ἕκαστον σῶμα ἐξ αὐτῶν νὰ κατέχη τὴν θέσιν του· ὁ μὲν Δ. Πλαποῦτας μὲ 600 νὰ κατέσχη τὸ Σαραβάλι, ὁ Γενναῖος Θ. Κολοκοτρώνη μὲ 800 Καρυτινοὺς καὶ Τριπολιτζιώτας τὸν ληνὸν τοῦ Σεῖδ' ἄγα ἔχοντα περιοχὴν ἐκτεταμένην, ὁ Κωνσταντῖνος Πετμεζᾶς μὲ 1200 Γαστουναίους (διωρισμένοις ὑπαρχηγὸς ἀπὸ τὸν Γ. Σισίνην), τὸ Μονοδένδρι, ὁ Τζανέτος Χρηστόπουλος μὲ 250 Φαναρίτας, τὸν Παλαιόπυργον, ὁ Γ. Λεχουρίτης (διωρισμένος παρὰ τοῦ Α. Ζαήμη ἐπὶ κεφαλῆς 700), τὸ Γηροκομεῖδ, ὁ δὲ Α. Ζαήμης, ὁ Α. Λόντος, ὁ Κανέλλος καὶ Δ. Δελιγριανναῖοι (συνηνωμένοι μὲ τὸ σῶμα τῆς ἐπαρχίας τῶν Π. Πατρῶν ὄλων 1800) τὸ Παλαιόκαστρον.

Τούτων δὲ οὕτω τοποθετηθέντων, (τὴν 7 Μαρτίου 1822), ἐξελθὼν ἐν σῶμα ἐχθρικὸν ἐκ τῶν Πατρῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἰδὼν τὰς θέσεις αὐτὰς κατεχομένας παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἔτι δὲ καὶ τὴν Ἡρωικὴν αὐτῶν ἐμφάνισιν, ἐπέστρεφεν ἀμαχητὶ εἰς τὸ φρούριον μὲ ὀλίγην αὐτοῦ φθοράν. Τὴν δὲ 9 Μαρτίου ἐξήλθον ἅπαντες οἱ Ὀθωμανοὶ πανστρατιᾶ ἀριθμούμενοι ὑπὲρ τὰς 10,000 μεταγαγόντες καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπὸ τὸ ῥῖον, καὶ Ἀντίρριον, καὶ μὲ ὀρμὴν ἀποφασιστι-

Πλαποῦτα, Γενναίου, καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, ὅτε κατὰ πρῶτον ἐρχόμενοι διὰ τὴν πολιορκίαν, εὔρον τοὺς Ὀθωμανοὺς ὁ. ὠρῶν διάστημα μακρὰν τῶν Π. Πατρῶν, τοὺς ὁποίους καταδιώξαντες οἱ ῥηθέντες, φονεύσαντες δὲ καὶ ὀλίγους ἐξ αὐτῶν, τοὺς ἕκαστον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς Π. Πατρὰς.

κὴν ὄρμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἐν σώμα ἐξ αὐτῶν συγκεῖμενον ἀπὸ 3000 περίπου, πολιώρησε τὸν Λεχουρίτην καὶ τὸν Γενναῖον, ὄντας τοποθετημένους εἰς τὰς πλησιεστέρας θέσεις· οἱ δὲ λοιποὶ πεζοὶ τε καὶ ἵππεῖς συσσωματωμένοι ὅλοι, ἔτρεχον μὲ ἀκάθεκτον ὄρμην ἐναντίον τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, οἵτινες εἰς τὴν πρώτην αὐτὴν τῶν Ὀθωμανῶν ὄρμην δειλιάσαντες, ἐτράπησαν σχεδὸν οἱ πλείονες εἰς φυγὴν (1). Ἐκινδύνευσε δὲ τότε νὰ συλληφθῇ καὶ ὁ Ἄνδρέας Ζαήμης, ἔφιππος ὢν, ἕνεκα τῆς ὀπισθοδρομήσεως τῶν Ἑλλήνων, καθότι ἦτον ὑπὲρ τὸ δέον προχωρημένος κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης ἰδὼν τὸν ἄπληρη τὸν Ἀγγελὴν Κουμουσιώτην μὲ 25 Πατραίους, τοὺς ὁποίους ἐτοποθέτησεν εἰς μίαν θέσιν ἐνὸς ρύακος, ὅπου ἦσαν καὶ ἄλλοι ὀλίγοι Ἕλληνες· τοὺς διέταξε δὲ καὶ κατέλαβον δύο θέσεις τοῦ ρύακος, ἀντικρούοντες κατὰ μέτωπον τοὺς ἐχθροὺς, οἵτινες ἰδόντες τοὺς δύο ἐκείνους ρύακας κατασχεθέντας παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐσκέφθησαν ὀλίγον, προσέξαντες μήπως ἤθελον ἀπατηθῆ

(1) Εἰς τὴν μάχην ἐκείνην κατὰ συμφαιρίαν εὐρέθη παρῶν καὶ ὁ Μητροπολίτης Ἄρτης Πορφύριος, καὶ ὁ Ἄνδρέας Καλαμογάρτης· ὁ Γ. Ἀρχηγὸς Σωτήρης τὴν ὄρμην τῶν ἐχθρῶν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου, καθὼς καὶ τὸν τρόπον τῶν Ἑλλήνων, εἶπε πρὸς τὸν Ἄρτης Πορφύριον. “ Οἱ ,, Ἕλληνες ἐδειλίασαν ἀπὸ τὴν ὄρμην τῶν Ὀθωμανῶν ,, ὁ δὲ Ἄρτης τῷ ἀπεκρίθη “ πόθεν τὸ γνωρίζεις, Ἀρχηγὲ ,, ; “ τὰρ ὀλίποις ,, τῷ εἶπεν ὁ Θ. Κολοκοτρώνης· καὶ τῷ ὄντι δὲν ἀπέρασαν 10. λεπτά τῆς ὥρας, καὶ οἱ Ἕλληνες ὀπισθοδρόμησαν.

καὶ ὑποπέσει εἰς καμμίαν ἔνεδραν τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῆς ὀλίγης αὐτῆς στάσεως καὶ τῆς δειλίας τῶν Ὀθωμανῶν ὀδηγηθεὶς ὁ Θ. Κολοκοτρῶνης, κινῶν μὲ τὴν χεῖρα του ἐν μανδῆλιον ὑψωμένον, μὲ τὴν συνήθη βροντοφωνίαν του ἐφώναζε τρέχων ἑφιππος· » ἐπάνω τους, » ἐπάνω τους, Ἑλληγες ! ! ! ἐτζάκισαν (ὀπισθοδρόμησαν) οἱ Περσιάνοι » (Ὀθωμανοί). Τὸ στρατήγημα ἐκεῖνο καὶ αἱ κραυγαὶ τοῦ Γεν. ἀρχηγοῦ τοὺς μὲν Ὀθωμανοὺς ἔθεσαν εἰς τὴν ὑποπτευθεῖσαν δειλίαν, ὑποθένας ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἔνεδραι χωρὶς νὰ τὰς γνωρίζωσιν, ὥστε ἐκ τούτου ἐτράπησαν ὅλως δι' ὅλου εἰς φυγὴν ἀνέλπιστον, δόντες τὰ ὀπισθὲν των εἰς τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων· οἱ δὲ Ἑλληγες ἅπαντες ἐμψυχωθέντες εἰς τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τοὺς ἑχθροὺς, ἔθεσαν αὐτοὺς ἔμπροσθέν των ὡς πρόβατα, σφάξαντες καὶ αἰχμαλωτίσαντες ὑπὲρ τοὺς 700, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ προῤῥηθέντες Νταγκαλάκιδες ἅμα ὅτε ἐπλησίαζε πᾶς Ἑλληγὴν πρὸς αὐτοὺς, ρίπτοντες εὐθὺς τὰ ὄπλα, ἐφώναζον· » ράϊ, ράϊ (ὑποταγῆ, ὑποταγῆ) Κο- » λοκοτρῶγῃ· » ὥστε ἐκ τῆς προτάσεώς των ἐκείνης καὶ τοῦ τρόπου των οἱ Ἑλληγες λαμβάνοντες συμπάθειαν, ἐγκατέλιπον πολλοὺς ζῶντας.

Ἄλλ' ὁ Γενναῖος Θ. Κολοκοτρῶνη, καὶ ὁ Γ. Λεχουρίτης μὲ 800 Καρυτινοὺς καὶ Τριπολιτζιώτας ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Γ. Σέκερην, τὸν Ἀλέξιον ἐκ Λεβειδίου, καὶ τὸν ἀτρόμητον Κολιὸν ἐκ τοῦ Δάρα (ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Τριπολιτζιωτῶν ὄντας), μὴ γνωρίζοντες τὴν καταστροφὴν τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ τὴν ὀπισθοδρόμησιν, καὶ ὑποπτεύσαντες ν' ἀφίσῃσι κενὰς τὰς ὁποίας κατεῖχον θέσεις, δὲν ἐξῆλθον ἐκ τοῦ Ληνοῦ μ' ὄλον

ὅτι δὲ εἶδον τελευταῖον τὴν ὀπισθοδρόμησιν τῶν ἐχθρῶν, μὲν ὅλα ταῦτα ἔμειναν πάλιν ὠχυρωμένοι διὰ τὴν ῥηθεῖσάν αἰτίαν· οἱ δὲ ἐχθροὶ λαβόντες ὡς ἐκ τούτου ἀρμοδίαν περίστασιν, ἔσπευδον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν τῶν Π. Πατρῶν· ἐὰν ὁμῶς ἤθελον ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ Αἰγίου οἱ ῥηθέντες μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν των 800, καὶ ἤθελον καταλάβῃ τὰ ὀπισθεν τῶν ἐχθρῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐὰν ἤθελον προλάβῃ καὶ οἱ Καλαβρυτινοὶ μὲν τοὺς ὁποίους εἶχον μεθ' ἑαυτῶν 800 ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Γηροκομείου κατὰ μέτωπον τῶν ἐχθρῶν, τότε καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληγες ἅπαντες ἤθελον ἐπιπέσει ἀναμφιβόλως ἐπ' αὐτοὺς, ὥστε ὀλίγοι ἤθελον διασωθῆ ἐκ τῶν ὑπὲρ τὰς 10,000 ἀριθμουμένων ἐκείνων Ὀθωμανῶν. Ἐν τοσοῦτῳ οἱ Ἕλληγες ὠφελήθησαν λάφυρα-γωγῆσαντες πολλὰ καὶ ἄλλα εἶδη, ἐν οἷς καὶ διάφορα ζῶα, καὶ σημαίας ἐχθρικός. Ἐκτοτε δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ περιορίσθησαν χωρὶς νὰ ἐξέρχωνται περαιτέρω τῆς περιοχῆς τῆς πόλεως· δὲν ἐξέλειπον ὁμῶς ἀπὸ τοῦ νὰ γίνωνται συνεχεῖς ἀκροβολισμοὶ, καθότι οἱ Ἕλληγες πλησιάζοντες εἰς τὰ περίξ τῆς πόλεως, ἐνέπαιζον τὴν τῶν Ὀθωμανῶν ἀναξιότητα, ἔχοντες πλέον ὅλα τὰ μέσα. Μετὰ δύο δὲ ἡμέρας τῆς μάχης ἐκείνης 4 Ἀσιατικοὶ Ὀθωμανοὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ὀδεύσαντες αὐτόμολοι, ἦλθον εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους ἀφ' οὗ ἐξέτασαν οἱ Ἕλληγες, καὶ ἐπληροφόρηθησαν παρ' αὐτῶν, ὅτι ἐξῆλθον διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, καὶ ὅτι τοὺς εἶχον φέρει οἱ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ μετ' ἀπάτην, διὰ νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ λάφυρα, καὶ αἰχμαλωτίδας, ἀλλ' ὅχι ποτὲ νὰ πολεμήσωσι, καὶ ὅτι βλέποντες τὰ ἐναν-

τία, ἐξήτουν τὴν εἰς τὰς πατρίδας των ἐπανάκαμψιν, ἐπὶ τούτοις οἱ Ἕλληγες δὲν τοὺς ἐφόνευσαν, ἀλλὰ τοὺς παρέλαβον ὡς ὑπηρέτας των ἐλευθέρους.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔμειναν οἱ Ὀθωμανοὶ περιορισμένοι εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Π. Πατρῶν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀπριλίου ὑπήγον εἰς τὴν αὐτὴν πολιορκίαν καὶ 1200: Ἀρκάδιοι, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς των τὸν ἀρχηγόν των Μῆτρον Ἀναστασόπουλον, καὶ λοιποὶ καπιτάνιοι τῆς ἐπαρχίας, ἀλλ' ὕστερον ἀπὸ μίαν μάχην πολλὰ γενναίαν καὶ ἀτρόμητον καὶ τινὰς ἀκροβολισμοὺς κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπέστρεψαν εἰς τὰς ἐστίας των ἀκολούθως ὑπήγε καὶ ὁ Πα-Τζόρης μὲ 600, ὡς ἀρχηγὸς τῶν ὄπλων τῆς Ἀρκαδίας, ἀλλὰ καὶ οὗτοι μετ' ὀλίγων ἡμερῶν διάστημα καὶ τινὰς ἀκροβολισμοὺς ἀνεχώρησαν εἰς τὴν κατάστασιν ὅμως εἰς ἣν εἶχον φθάσει οἱ Ὀθωμανοὶ, τὰ πολιορκοῦντα αὐτοὺς Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἦσαν ἀρκετὰ, χωρὶς νὰ ἦναι ἀνάγκη περικοπῶν.

Περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ Μαΐου (1822) ὁ Θ. Κολοκοτρώνης μεταβὰς εἰς τὴν Κόρινθον διὰ νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως περὶ σπουδαίων τινῶν ἀφορώντων τὴν πολιορκίαν ἐκείνην, καὶ περὶ γενικῶν ἄλλων συμφερόντων, ἐγκατέλιπεν εἰς ἀπουσίαν τοῦ ἀντιπροσώπου τὸν Δ. Πλαπούταν, ὡς ἐμπειροπόλεμον καὶ στρατηγικόν (1) τὴν ἀναχώρησιν δὲ αὐτὴν τοῦ Θ. Κο-

(1) Εἰς ἐκάστην ἀπουσίαν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, παρόντος τοῦ Δ. Πλαπούτα, δὲν διαώριζεν ἄλλον διὰ νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύσῃ καθ' ὅλα εἰ μὴ αὐτὸν.

λοκοτρώνη πληροφορηθέντες οἱ Ὀθωμανοὶ, καὶ νομίσαντες ὅτι ἦτον εὐκαιρία νὰ βλάψωσι τοὺς Ἑλληνας, ἐπεβίβασαν εἰς τινα πλοῖα Ὀθωμανικὰ, καὶ εἰς πλοιάρια ὑπὸ Ἀγγλικὴν σημαίαν (εὐρισκόμενα εἰς τὸν λιμένα τῶν Πατρῶν) 1500, περίπου Ὀθωμανοὺς, διὰ νὰ ἀποβιβάσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν παράλιον θέσιν Ἀχαΐαν ἐπωνομαζομένην, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ καταλάβωσιν αὐτοὶ μὲν τὰ ὀπισθεν τῶν Ἑλλήνων, νὰ ἐξέλθωσι δὲ ἀκολούθως καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ οὕτω νὰ τοὺς βλάψωσιν· ἀλλ' ὁ Δ. Πλαποῦτας καὶ οἱ λοιποὶ Καπιτάνιοι καὶ Ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαρχιῶν πληροφορηθέντες παράτινος Ἕλληνος τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ τὸ σχέδιον τῶν ἐχθρῶν, διέβουαν τὸν Νικόλαον Μπούκουραν καὶ τὸν Γ. Σέκερην εἰς τὴν ὁποίαν ἐμελλον ν' ἀποβιβασθῶσιν οἱ ἐχθροὶ θέσιν μὲ 400. ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτῶν, οἵτινες καταλαβόντες τὴν θέσιν ἐκείνην, ἅμα ὅτε ἐπλησίασαν οἱ ἐχθροὶ διὰ νὰ ἀποβιβασθῶσιν, ἐνεπόδισαν τὴν ἀπὸ τὰ πλοῖα ἀπόβασίν των, μὲ ὀλίγην τινὰ ζημίαν τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, οἵτινες ἀποτυχόντες καὶ ἐκ τούτου, ἐπέστρεψαν ὀπίσω, περιορισθέντες τοῦ λοιποῦ ἔτι μᾶλλον, χωρὶς νὰ ἐξέρχωνται πολὺ περισσότερον παρ' ἄλλοτε ἔξω τῆς πόλεως, καὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

Μεσοῦντος δὲ τοῦ Ἰουνίου, ἡ τότε νεωστὶ συστηθεῖσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὁδηγουμένη ἀπὸ τινος μηδέποτε θελήσαντας τὴν πρόοδον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀφ' ἑνὸς μέρους τινῶν Φαναριωτῶν εἰσχωρησάντων εἰς τὸν ἐγκέφαλον τόσον τῶν μελῶν τοῦ ἐκτελεστικοῦ, ὅσων καὶ τινῶν ἐν μέρει μελῶν τοῦ Βουλευτικοῦ σώματος, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ν' ἀφαιρεθῇ ἡ ἐπιβρῶσις ἀπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, τὸν Πλαποῦταν, τοὺς Πετμεζαίους, τὸν Νικη-

ταρῶν, καὶ ἀπὸ ἄλλους πολλοὺς, θεωρουμένους πάντας αὐτοὺς ὡς πρόσκομμα ἐναντίον τῶν σπουδαρχικῶν των σκοπῶν, (κατ' ἐξοχὴν δὲ τὸν Θ. Κολοκοτρῶνην), ἐξέδωκε διαταγὰς (ὡς προεῖρηται κεφ. β'. τμημ. Ζ. σελ. 84) διὰ νὰ στρατολογήσωσιν ἅπαντες οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἀφ' ἑκάστης ἐπαρχίας ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συνεπαρχιωτῶν των ὀπλοφόρων διὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν (κατὰ τὰς διαδοθείσας φήμας καὶ ἐγγράφους εἰδοποιήσεις ἐκ διαφορῶν μερῶν) ἐπαπειλούντων τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολὴν τῶν Ὀθωμανῶν. αἱ δὲ, περὶ ὧν ὁ λόγος, διαταγαὶ παρεβιάζον τὴν ἀνευ τινος προφασιολογίας ἐξοδὸν τῶν ρηθέντων πολιτικῶν, ἐπιβάλλουσαι καὶ ποιήν, ὥστε παντὸς ἀποποιηθέντος τὴν στρατολογίαν ἐκείνην καὶ παρακούσαντος, ἢ παραβάντος τὰς, περὶ ὧν ὁ λόγος, διαταγὰς, τὸ ἔν τρίτον τῆς περιουσίας νὰ δημεύεται ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου (1). τούτου δὲ γενομένου, ἔμεινεν ὁ Θ. Κολοκοτρῶνης εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Π. Πατρῶν μὲ μόνους 650. ὑπ' αὐτὸν. οἱ δὲ λοιποὶ ἀρχηγοὶ ζητήσαντες τὴν παρ' αὐτοῦ ἄδειαν, ὡς πειθόμενοι εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἔθνους, ἀνεχώρουν, δίδοντες εἰς ἕκαστος εἰς τὸν Θ. Κολοκοτρῶνην τὸ ἀνήκον ἀποδεικτικόν, διαδήλουσιν τὴν αἰτίαν τῆς ἀναχωρήσεως των, ὅτι δηλαδή κατὰ διαταγὴν τῆς ἐγκατέλιπον τὴν πολιορκίαν ἐκείνην, καὶ ὄχι ὅτι προέκυψεν ἀπὸ

(1) Τὸν Θ. Κολοκοτρῶνην μόνον δὲν διάταξαν τότε διὰ νὰ ἐστρατεύθη, καταλείπεται αὐτὸν ὡς ἀρωγιμῆνον θῆται πάντα ἱεροπραξίας

ανεπιτηδείτητα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ, ἢ τῶν ἰδίων ἐκείνων.

Ἄφ' οὗ δὲ ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν ὄλα τὰ στρατεύματα, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἰδὼν ὅτι τὰ τοιαῦτα μέτρα ἦσαν φθοροποιὰ, μᾶλλον δὲ γενικῶς διὰ τὴν πατρίδα, καὶ συλλογισθεὶς ὡς ἐκ τούτου διάφορα ἀπευκταῖα ἐπακόλουθα ἐναντία, καὶ ἐπομένως ὅτι δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ διατηρήσῃ τὴν πολιορκίαν ἐκείνην μὲ μόνους 650: Καρυτινοὺς, συμπαραλαβὼν αὐτοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαστούνην, ὅπου λαβὼν συνέντευξιν μετὰ τοῦ Γ. Σισίνῃ, ἐκοινοποίησεν εἰς αὐτὸν τὰς δοξασίας του, καὶ ὅσα ὑπέθετεν ἀπευκταῖα, μέλλοντα κατὰ τῆς πατρίδος· ὁ δὲ Γεώργιος Σισίνης ἀφ' οὗ εὐρέθη σύμφωνος καθ' ὄλα, καὶ τῷ ὑπεσχέθη ὅτι συμφωνεῖ καὶ μὲ ὅσα ὑπέθετεν ἀπευκταῖα, τότε ὁ μὲν Θ. Κολοκοτρώνης ἀνεχώρησε πάραυτα ἐκ τῆς Γαστούνης μὲ πνεῦμα καὶ ἀπόφασιν τοῦ νὰ διαλύσῃ (ἐὰν δυνηθῇ) τὴν καθεστῶσαν τότε Ἑλληνικὴν Διοίκησιν, καὶ νὰ συστήσῃ τὸ ὀνομαζόμενον *gouvernement militaire* (στρατιωτικὴν Κυβέρνησιν). ἅμα δὲ ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν Καρύταιναν, πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Δράμαλης εἰσβάλλει εἰς τὴν Πελοπόννησον μὲ πολυάριθμα στρατεύματα, καὶ ὅτι εἶχον φθάσει ἕως τότε εἰς τὸν Ἴσθμόν, ἀπέστειλεν ἄνευ ἀναβολῆς τρεῖς ταχυδρόμους Ἴππεις ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, διὰ νὰ δράμωσι μέχρι τῆς Κορίνθου καὶ περαιτέρω, καὶ πληροφορηθέντες, νὰ ἐπιστρέψωσι διὰ νὰ τὸν εἰδοποιήσωσιν. Ἐντοσοῦτω ὁμῶς ἐσύναξεν εὐθὺς καὶ στρατεύματα, συνεννοηθεὶς καὶ μετὰ τοῦ Δ. Πλαπούτα, συναθροίσαντος καὶ ἐκείνου ἰκανὸν ἀριθμὸν στρατευμάτων διὰ τὸν προῖρηθέντα σκοπὸν τὸν ἀφορῶντα!

τὴν κατάργησιν τῆς πολιτικῆς Διοικήσεως· ἀλλ' ἡ στρατολογία ἐκείνη ἐνηργήθη κατ' εὐδοκίαν θείαν, καθότι ἐχρησίμευσεν ἀκολούθως πρὸς ἀντίκρουσιν τῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη (1).

Ἐν τούτοις αἱ Π. Πατραὶ ἔμειναν μέχρι τινος ὅλως εἰ ὅλου ἀπολιόρκητοι ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας· μετὰ δὲ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Δράμαλη (ὅτε ὅπως οἱ Ἕλληνες ἔλαβον χρηστὰς ἐλπίδας), διετηρεῖτο μὲν ἡ πολιορκία ἀπὸ Πατραίους, Καλαβρυτινοὺς, Γαστουναίους, καὶ Βοστιτζάνους, μέρος δὲ καὶ ἀπὸ τὸν Γ. Σισίην καὶ τοὺς υἱοὺς του, ἀλλὰ μακρόθεν χωρὶς νὰ πλησιάζωσιν ὡς ἐν τῷ καιρῷ τῆς παρὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τῶν λοιπῶν διατηρήσεως τῆς· τότε δὲ καὶ στρατεύματα ἀρκετὰ ἦσαν καὶ εἰς τὰς πέριξ Κώμας καὶ Κωμοπόλεις, καὶ εἰς τὴν Γαστούνην ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Γ. Σισίην καὶ τῶν υἱῶν του, καὶ ἡ τῶν τροφίμων, πολεμοφοδίων, καὶ λοιπῶν οἰκονομία ἐγένετο πλουσιωτέρα καὶ εὐκολωτέρα.

Φυλακισθέντων δὲ τῶν Πελοποννησίων προκρίτων καὶ ὄπλαρχηγῶν εἰς τὴν Ὑδραν (ὡς προεβρέθη) καὶ συμφυλακισθέντος καὶ τοῦ Γ. Σισίην, τῶν δὲ υἱῶν αὐτοῦ δραπετευσάντων, εἰσβαλόντος δὲ τοῦ Ἱμπραήμ. Πασσᾶ εἰς τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἡ τότε καθεστῶσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διέταξε νὰ συστηθῇ ἡ τῶν Π. Πατρῶν πολιορκία, ἀποστείλασα Γενικὸν φροντιστὴν τοῦ στρατοπέδου

(1) Τὰ περαιτέρω τῶν εἰσβολῶν τοῦ Δράμαλη ἐφερόντα ἐκτίθενται ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ.

τὸν Κωνσταντῖνον Μεταξᾶν, καὶ ἐφοδίασεν αὐτὸν μὲ 500 χιλιάδας γροσίων· ἀλλὰ τὰ μὲν χρήματα κατεδαπανήθησαν ἐπὶ ματαίῳ (1), καμμία δὲ πολιορκία τακτική δὲν διετηρήθη, ἄχρις οὗ ἀποφυλακισθέντος τοῦ Γ. Σισίνη καὶ ἐπιστρέψαντος εἰς τὴν Ἡλιδα μετὰ τῶν υἱῶν του, ἐσυστήθησαν πάλιν ἐκ νέου πολιορκίαι σποράδην καὶ μακρόθεν τῶν Π. Πατρῶν (2)· ἀλλ' ἐν τούτῳ οἱ ἐχθροὶ ἐξερχόμενοι ἔφθειρον τὰ περίξ μέρη, συνέβαινον δὲ καὶ ἀκροβολισμοὶ ἐνίοτε μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐχθρῶν, οἱ τινες ἀντεκρούοντο ἀπὸ τοῦς περὶ τὸν Γ. Σισίνην καὶ τοῦς λοιποῦς, διὰ νὰ μὴ εἰσβάλλωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Γαστούνης καὶ τῆς Βοστίτζης· οὕτω δὲ ἐξηκολούθει ἡ πολιορκία ἄχρις οὗ εἰσβαλὼν ὁ Ἰμπραήμ. Πασσᾶς εἰς τὴν Γαστούνην, κατέστρεψε τὰ πάντα (3), καὶ διέκειντο εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνωμαλίαν καὶ δυστυχίαν τὰ τῶν μερῶν ἐκείνων, μέχρι τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου Ἰω. Α. Καποδίστρια, ὅτε ἠλευθερώθησαν καὶ αἱ Π. Πάτραι ὁμοῦ μὲ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια τῆ βία καὶ τῆ δυνάμει τῶν ὀπλων τῆς φιλανθρωποτάτης καὶ ἐνδόξου Γαλλίας συ-

(1) Δαπανηθέντων τότε καὶ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐπαρχίας περὶπου τῶν 200,000 γροσίων.

(2) Διὰ τὴν σύστασιν τῶν σποράδην πολιορκιῶν αὐτῶν κατεδαπανῶντο διὰ τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐπαρχίας Γαστούνης παρὰ τοῦ Γεωργίου Σισίνη καὶ τῶν δύο υἱῶν του, καὶ λοιπῶν τινων, χωρὶς νὰ εἰσελθῇ ποτὲ ὄβολός εἰς τὸ ἐθνικὸν ταμιεῖον τὰ ὁποῖα ἀφ' οὗ δὲν ἐξήρουν, ἐγίνοντο καὶ ἔρανοι εἰς τοῦς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας.

(3) Τὰ περὶ τούτου ἐκτίθενται ἐκτενέστεροί ἐν τῷ οἰκείῳ τόμῳ τῶν ἐν τῇ εἰσβολῇ τοῦ Ἰμπραήμ Πασσᾶ διατρεξάντων.

· ναινέσει καὶ τῶν δύο Κραταιῶν Συμμάχων Δυνάμεων, διὰ τὰς πρὸς τὴν Ἑλλάδα χάριτας τῶν ὁποίων, τὰς εὐεργεσίας, τὰ βοηθήματα, καὶ δωρήματα (ἐξαιρέτως δὲ τῆς Γαλλίας) τὸ σημερινὸν ἔθνος τῶν Ἑλλήνων εὐγνωμονεῖ, καὶ μέλλει νὰ εὐγνωμονῇ εἰς ἐπερχομένας γεννεὰς γεννεῶν. Καὶ περὶ μὲν τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον πολιορκιῶν ἱκανὰ ἐρρέθησαν.

Τ Μ Η Μ Α Ο Γ Δ Ο Ο Ν .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Τὰ κατὰ τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη Πασσᾶ διατρέξαντα μέχρι τῆς τελείας καταστροφῆς, καὶ τῆς ἐξουτώσεως αὐτοῦ.

Ἐχόντες πρὸ ὀφθαλμῶν οἱ Πελοποννήσιοι καὶ ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ μετὰ τὴν τοῦ Κεχαργᾶ τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐκ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος εἴσοδον, ὅτι πάντοτε ἡ Πελοπόννησος δὲν ἤθελε μείνει ἡσυχος ἀπὸ εἰσβολᾶς Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων ἀπὸ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς ὑπονοίας ὅλον ἐν εὐρισκόμενοι, ἔφερον μ' ὅλα ταῦτα κατὰ νοῦν ὅτι εἰς τε τὴν Ἀνατολικὴν καὶ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ὑπάρχοντες Ἕλληνες ἐπαναστατωμένοι, ἤθελον ἐμποδίσωσιν ὅσον ἐνῆν ὅποιαν δῆποτε εἰσβολὴν· γεννησομένην κατὰ τῆς Πελοποννήσου.

σου, τουλάχιστον με ὀκτὼ ἡμερῶν ἀντίκρουσιν ἕως αὐτοῦ ἤθελον εἰδοποιηθῆ οἱ Πελοποννήσιοι εἰς ποῖον, ἢ ἀπὸ ποῖον μέρος εἰσβάλλουν οἱ ἐχθροὶ (1), ἐνθαρρυνόμενοι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, καί τοι ἔχοντες τόσα φρούρια παρ' αὐτῶν πολιορκούμενα, καὶ ἐνασχολούμενοι περὶ τὰς πτώσεις ἐκάστου (ἐκτὸς μόνου τοῦ τῶν Π. Πατρῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ πολιορκουμένου), καὶ ὅμως ἐστρατολόγησαν τὸσάκις εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα (2) ἐλπίζοντες ἀμοιβαίως τὰς βοθησίας παρὰ τῶν στερεοελλαδιτῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τὰ τέλη Μαρτίου (1822) καὶ ὕστερον, ἐλάμβανον διαφόρους εἰδήσεις ὅτι ἤτοιμάζετο Ὀθωμανικὴ ἐκστρατεία πολυαριθμῶν στρατευμάτων κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἀφεύκτως, ἀλλὰ δὲν ἐδύναντο νὰ λάβωσι θετικὰς πληροφῶριαι περὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς, καθότι αἱ ἐδοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος δὲν ἦσαν ἐλεύθεραι, μ' ὅλον ὅτι διάφοροι ἔγραφον ἐκεῖθεν περὶ τῆς στρατολογίας αὐτῆς, ὅχι δὲ καὶ θετικῶς, ὥστε μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Μαΐου (1822) ἐνομιζέτο πλέον ὡς ἀπίθανος κάθε εἰδήσις ἀφορῶσα διαφημιζομένην ἀπὸ

(1) Ἀγαθὴ τύχη τῶν Πελοποννησίων οἱ μετὰ τοῦ Ἀράμακ εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβαλόντες Ὀθωμανοὶ δὲν ἤκουσαν οὐδὲ ἓνα κρότου πυροβόλου, καὶ εἰσῆλθον τουλάχιστον χωρὶς περισσοτέρας ἀλλης ἐναντίον τῶν Πελοποννησίων καταβολῆς !!.

(2) οἱ Πελοποννήσιοι πολλάκις ἐξεστράτευσαν πρὸς βοήθειαν τῶν Ἀνατολικοδυτικῶν στερεοελλαδιτῶν, ἀκόμη καὶ ἐν καιρῷ τῆς διαμονῆς τοσαύτης πληθῆος Ἀράβων εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ πόσου δὲ ἀριθμῶν στρατευμάτων, καὶ εἰς ποίας θέσεις ἔγειναν αἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐκστρατείας, θέλουσι ἐκτεθεῖ διακεκριμένως ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ὅχι δι' ἄλλο τι, εἰ μὴ διὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀληθείας.

τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Πελοποννήσου πᾶσαν Ὀθωμανικὴν ἐκστρατείαν.

Μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συγκροτηθείσης πρώτης Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, καὶ τὴν σύστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως, ἐπειδὴ ἔλαβε χώραν πολλαπλασιασθεῖσα ἢ διασπαρείσα ἐπάρατος διαφωνία καὶ διαίρεσις παρά τινων ἰδιοτελῶν καὶ καλοθελητῶν (ἐξ ἐναντίας) τῶν Ἑλλήνων, καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν Πελοποννησίων, ἡμέρα δὲ τῇ ἡμέρα ἐπειδὴ ἀνεφύοντο νέα συμπτώματα διαίρεσεως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Πελοποννησίων, συνέπεσε δὲ ἐπὶ τούτοις νὰ γίνῃ καὶ ἡ τῶν 9000 ἔχθρῶν εἰς τὰς Π. Πάτρας ἀπόβασις (τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1822), ὅλα ταῦτα συνενωθέντα μὲ τὴν βρηθεῖσαν διαίρεσιν καὶ διαφωνίαν μεταξὺ πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν (1), ἐγέναν παραίτια ὥστε νὰ ἐμποδισθῇ ἢ μετὰ ταχύτητος ἐνέργεια μιᾶς στρατολογίας πρὸς ἀντίκρουσιν πάσης εἰσβολῆς ἔχθρῶν προσδοκωμένης ἐκ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· πολὺ δὲ μᾶλλον διότι ἐπεριμένετο νὰ διοργανισθῇ ἡ τοιαύτη στρατολογία ἀπὸ τὴν ἄμεσον δραστηριότητα τῆς νεοσυστηθείσης Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως (2)· καὶ ὅχι μόνον ἐνεποδίζετο ἐκ

(1) Ἐὰν ἤθελε διατηρηθῇ ἢ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως διατρέξασα ἀσφόδτης, ἢ εἰλικρίνεια, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός, καὶ εἴν ἐὰν ἤθελε διασφαρῇ ἀπὸ τινος ἰδιοτελεῖς, τότε ἤθελε γείνη ἀναμφιβόλως ἰσχυρὰ στρατολογία καὶ καθ' ὅλα ὠφέλιμος.

(2) Ἐπειδὴ τὰ μέλη τῆς νεοσυστηθείσης τότε Κυβερνήσεως ἦσαν ἀνάμικτα ἀπὸ αὐτόχθονας, καὶ ἐπὶ νεοελθόντας πολιτικούς, οἵτινες ἀπέβλεπον εἰς ἰδιαίτερας μελλουσῶν ἐλπίδων ἰδιοτελείας, ὡς ἐκ τούτου ὅσον ἀετημίζετο ἢ εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολὴ πλῆθους Ὀθωμανικῶν στρα-

τῆς ἐπαράτου διχονοίας καὶ διαιρέσεως ἡ ἀπαιτουμένη στρατολογία πρὸς ὀχύρωσιν τοῦλάχιστον τῶν Δερβενίων τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Πελοποννήσου· ἀλλ' ἔμεινεν ὡς ἐκ τούτου καὶ τὸ Ναύπλιον εἰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν ἐν ᾧ διεπραγματεύετο κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκείνας ἡ πτώσις του, ὡς εἴρηται (κεφ. β'. Τμήμ. Ζ. σελ. 126).

Διαδοθείσης δὲ τῆς φήμης θετικῶς, καὶ βεβιωθείσης ἐκ τῶν διαφόρων γραμμάτων τῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀφεύκτου μεγάλης ἐκείνης στρατολογίας τῶν Ὀθωμανῶν, μόλις τελευταῖον κατωρθώθη τὸ νὰ διορισθῶσιν 700. Ἑλληγες διὰ τὸν Ἴσθμὸν τῶν Δερβενίων, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ὁ Γεώργιος Σέκερης, ὁ Γ. Ἀγαλόπουλος, ὁ Μπιλίδας, καὶ ἄλλοι Καπιτάνοι, τροφοδότης δὲ καὶ φροντιστὴς τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ ὁ Ῥήγας Παλαμῆδης· ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἄπειροι ὄντες ὅλως δι' ὅλου στρατηγηματικῶν γνώσεων, καὶ ἀγύμναστοι παντάπασιν εἰς τὰ ὄπλα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἅμα ὅτε εἶδον μακαρόθεν τὴν πληθὺν τῶν εἰσβαλλόντων εἰς τὴν Πελοπόννησον Ὀθωμανῶν, ἐγκαταλιπόντες τὰς θέσεις τῶν Δερβενίων, ἐπέστρεψαν μὲ ἀπαραδειγμάτιστον καὶ ἀνέλπιστον δειλίαν καὶ φόβον.

Ὁ δὲ Νικηταρᾶς εὐρέθη κατὰ τὰς ὥρας ἐκείνας ὁμοῦ μὲ 400. ὑπὲρ αὐτὸν εἰς τὸ Δαδί μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως, ὅπου ἐπερίμενον ἀμφοτέροι, πεποιθότες ὅτι (κατὰ τὴν διαδοθεῖσαν φήμην) τὰ Δερβένια εἶναι καλῶς ὀχυρωμένα ἀπὸ Πελοποννησιακὰ στρατεύματα, ὥστε ἅμα

τευμάτων, τοσοῦτον μᾶλλον ἐξηπλοῦτο διασπειρομένη ἡ σπορὰ τῶν ζιζανίων τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς σπυροαρχίας.

δτε ἤθελον ἀκούσει τὴν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν μάχην, νὰ τρέξωσι τότε καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὰ ὀπισθεν τῶν ἐχθρῶν, μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ στενοχωρήσωσιν αὐτοὺς ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, καὶ οὕτω νὰ ἐμποδισθῇ ἡ εἴσοδος τῶν ἐχθρικῶν αὐτῶν στρατευμάτων· ἀλλ' αἱ ἐλπίδες αὐταὶ ἀπέβησαν μάταιαι, καθότι ὁ Δράμαλης μὲ διαφόρους Μπέηδες, μὲ τὸν Ἀλλῆ Πασσᾶν Ναυπλιώτην, καὶ μὲ 28000 ὀπλισμένου στρατοῦ (ἐξαιρουμένων τῶν ὑπηρετῶν καὶ Ἱπποχόμων) καὶ μὲ 50,000 Ἱππων, ἡμιόνων, καὶ Καμήλων, φέρων τοσαύτην μεθ' ἑαυτοῦ ἀποσκευὴν, εἰσέβαλε διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῶν Δερβενίων εἰς τὴν Πελοπόννησον, φθάσας εἰς τὴν πόλιν τῆς Κορίνθου, (τὴν 6. Ἰουλίου 1822).

Ὁ διωρισμένος παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς τότε Κυβερνήσεως εἰς τὴν Ἀκροκόρινθον Φρουράρχος Ἀχιλλεὺς, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος (κεφ. 6. Τμήμ. Ζ. σελ. 81) ἄμα ὅτε εἶδε τὸν Ὀθωμανικὸν στρατὸν καταλαβόντα τὴν πόλιν τῆς Κορίνθου, καταλιπὼν τὸ φρούριον, ἐδραπέτευσε μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν. Τρεῖς δὲ Ἕλληνες ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει μετ' αὐτοῦ ὄντων στρατιωτῶν ἐνθυμηθέντες τῶν παρ' αὐτὸν τηρούμενον Κιαμήλ-Μπεην, συναίνεσει τοῦ φρουράρχου, ἐπιστρέψαντος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἐφόνευσαν αὐτὸν μετὰ 4 ἄλλων Ὀθωμανῶν, ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων Κορινθίων ὄντων, καὶ συντηρουμένων καὶ αὐτῶν ὁμοῦ μετὰ τοῦ Κιαμήλ-Μπεη.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Δράμαλης ἐσκέπτετο ὅποια μέσα νὰ μεταχειρισθῇ διὰ νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἀκροκόρινθον, εἰς ἐκ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Κιαμήλ-Μπεη (δυσεῖδῆς Ὀθωμανός) παρουσιασθεὶς ἐνώπιόν του, τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ φρούριον ἦτον ἐλεύθερον, καθότι οἱ Ἕλληνες εἶχον δραπε-

τεύση· μ' ὄλα ταῦτα ὁ Δράμαλης δὲν ἐπίσθη εἰς τοὺς λόγους τοῦ παρουσιασθέντος ὑπηρέτου, ἕως οὗ ἀπέστειλεν ἴδιον ἄνθρωπόν του, ὅστις περιελθὼν ὄλον τὸ φρούριον, καὶ εὐρὼν αὐτὸ ἐλεύθερον (κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ὑπηρέτου) ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Δράμαλην τοῦτ' αὐτὸ, καὶ τότε διώρισε φρουρὰν ἐκ 450. Ὀθωμανῶν μετὰ τοῦ Ἀπτουλλάχ Ἀγᾶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν, καὶ παρέλαβον τὴν Ἀκρόπολιν, εὐρόντες καὶ τὸν Κιαμήλ-Μπεην πεφονευμένον μετὰ τῶν ἄλλων 4. Ὀθωμανῶν Κορινθίων· εὐρὼν δὲ ὁ Δράμαλης καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Κιαμήλ-Μπεη ζῶσαν, τὴν ἔλαβεν ὡς σύζυγόν του, ἢ (κατ' ἄλλους) ὡς παλλακὴν. (1).

Τὴν δὲ 7. Ἰουνίου διέταξεν ὁ Δράμαλης, καὶ περιῆλθον ὄλας τὰς πέριξ τῆς Κορινθίας ὁδοὺς ἀνὰ 2. καὶ 3. ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως, διὰ νὰ παρατηρήσωσι, μήπως καὶ ἐνηδρεύοντο θέσεις τικῆς ἀπὸ Ἑλληνας, ἀλλ' οὐδὲ κἄν πτηνὸν δὲν εὔρον οἱ περιελθόντες· ἐντοσοῦτω· ὁ μὲν Δράμαλης ἐτοποθετήθη εἰς τὴν Κόρινθον, τὸ δὲ ἐκεῖσε φθάσιμόν του ἦτον ἄγνωστον· καὶ πρῶτος πάντων ὁ εἰδοποιήσας τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὸ εἰς τὴν Κόρινθον φθάσιμον τοῦ Δράμαλη ἐστάθη ὁ Γ. Ἀγαλόπουλος· ὁ δὲ Ῥήγας Παλαμῆδης, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν εἰς τὸν Ἴσθμόν προαποσταλέντων, ἔσπευδον νὰ ἐπ-

(1) Δανθάνουν ἔσοι θέλουσι ὅτι ὁ Δράμαλης ἔλαβεν ὡς παλλακὴν τὴν σύζυγον τοῦ Κιαμήλ-Μπεη, καθότι τοιαῦται γυναῖκες δὲν ἐγίνοντο παλλακαί, οὔτε δὲ καὶ οἱ Πασσάδες κατεδέχοντο νὰ μεταχειρίζονται ὡς παλλακῆς τὰς συζύγους τῶν Μπέηδων ἢ Πασσάδων· αὐτὴ ἡ ἠθικὴ τουλάχιστον διετηρεῖτο μετεξὺ τῶν ἡγεμόνων καὶ ἐπισήμων Ὀθωμανῶν.

ανέλθωσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν πρὸς διάσωσιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπὸ τὸν ἐπαπειλούμενον τότε κίνδυνον· εἰς πάντα δὲ ἀπαντῶντα αὐτοὺς, καὶ ἐρωτῶντα περὶ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐὰν τῷ ὄντι εἰσέβαλον, καὶ πόσος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, ἀπεκρίνοντο· «μυριάδες, μυριάδες εἰσέβαλον, μόνος δ' ἐγὼ διασωθεὶς, ἦλθον τοῦ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν.»

Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διαμένουσα τότε εἰς τὸ Ἄργος, καὶ βεβαιωθείσα τὴν εἰς τὴν Κόρινθον εἰσοδὸν τῶν Ὀθωμανῶν, διεσκορπίσθη καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ τῶν ὑπαλλήλων ἐπεβιάσθησαν εἰς τὰ εὐρεθέντα ἐλλιμενισμένα εἰς τοὺς Μύλους Ἑλληνικὰ πλοῖα, οἱ δὲ εὐρεθέντες εἰς τὸ Ἄργος Σπετζιώται παρέλαβον εἰς τὰ πλοῖα τῶν, κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ τότε ὑπουργείου τῆς Οἰκονομίας, τὸν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν συναχθέντα ἄργυρον ἐκ τῶν Μογαστηρίων καὶ τῶν Ἱερῶν Ναῶν (1), συγκείμενον ἐκ διαφόρων εἰδῶν κατεσκευασμένων, καὶ συνιστάμενον ἐξ ὀκκάδων ὀκτακοσίων, διὰ νὰ τὸν διασώσι, μή-

(1) Κατὰ διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως εἶχε συναχθῆ τότε δι' ἐπίτιδες περιελθόντων ὁ, περὶ οὗ ὁ λόγος ἄργυρος, συγκείμενος ἀπὸ διαφορὰ εἶδη καὶ σκεύη τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῆς Πελοποννήσου, τὸν ὅποιον οἱ συναΐξαντες μετέγαγον ὅλον εἰς τὸ Ἄργος, παραδόντες αὐτὸν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἥτις ἐμελλε νὰ τὸν κόψῃ εἰς νομίσματα· ἀφ' οὗ δὲ τὸν ἔβαλον εἰς τὰ πλοῖα, δὲν τὸν ἐπέστρεψαν πλεόν, οὔτε δὲ καὶ ἐζητήθη φαίνεται ὅτι ἄλλοι τὸν ἔκοψαν εἰς νομίσματα θεραπεύσαντες τὰς ἀνάγκας τῶν ἐκ τῆς Ἱεροσουλίας αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ ἔθνος δὲν ἀφελήθη ἐξ αὐτοῦ οὐδὲ ἐν λεπτόν, εἰμὴ μόνον ὅτι τὰ μοναστήρια καὶ οἱ Ναοὶ τὸν ἐπτερήθησαν.

πως ἤθελεν ὑποπέσῃ εἰς ἀρπαγὴν· ὁ δὲ Π. Μαυρομιχάλης καὶ Δ. Ὑψηλάντης εὐρεθέντες τότε καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ Ἄργος, καὶ μὴ καταδεχθέντες νὰ εἰσέλθωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, ἄλλως τε καὶ μὴ ἔχοντες ἱκανὰ πρὸς ἀντιπαράταξιν στρατεύματα μεθ' ἑαυτῶν, ᾤδυσαν διὰ τὴν Τριπολιτζάν, ἐπὶ σκοπῶ τοῦ νὰ συνεννοηθῶσι καὶ νὰ συσκεφθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν περὶ τοῦ, τί δεῖ γένεσθαι.

Τούτων οὕτω διακειμένων, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἀπελήθων εἰς τὴν Τριπολιτζάν (τὴν 4 Ἰουλίου), καὶ πληροφορορθηεὶς θετικῶς περὶ τῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολῆς τῶν ἐχθρῶν, ἔτι δὲ καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ Ἄργου διασκορπισμὸν τῶν ἐκεῖσε εὐρεθέντων, καὶ τῶν κατοίκων αὐτοῦ, ἀπέρριψε πάντα τὰ προμελετηθέντα καὶ συσκεφθεὶς μετὰ τῶν μελῶν τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, ἐνεθάρρυνε καὶ ἐνέσταξεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀφοβίαν, εἰπὼν, ὅτι αὐτὸς μὲν ἀπέρχεται, καὶ θέλει τοῖς ἀναγγεῖλαι τὰ πάντα, καὶ ἐὰν ἴδῃ κίνδυνον τινὰ, θέλει ὀδηγήσει τοὺς Γερουσιάστας τὴν ἀπὸ Τριπολιτζᾶς εἰς ὄρεινὰ μέρη μετάβασίν των, ἀλλ' αὐτοὶ γὰρ ἐνεργῶσιν ἐν τούτῳ μὲ δραστηριότητα καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου διὰ τὴν ταχίστην τῶν στρατευμάτων ἔξοδον ἐν γένει, καὶ νὰ φροντίζωσιν ἀόκνως περὶ τῶν λοιπῶν ἀναγκαίων τοῦ στρατοῦ χωρὶς νὰ ὑποπτεύωσι μηδὲν, χωρὶς ν' ἀποδειλιάσωσι διὰ κανένα κίνδυνον, ὑποσχεθεὶς ἐν ταύτῳ ὅτι ὁ Δράμαλης ἀναμφιβόλως χάνεται διὰ τῆς θείας δυνάμεως, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ὀπλων (1)· ἡ Γερουσία ἐπὶ τούτοις ἔγραψεν ἄνευ ἀνα-

(1) Εἰς ὅσα ἐκλήτομεν ἐνταῦθα, μαρτυρούμεθα ὅτι δὲν ὑπάρχει

βολῆς εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου δι-
 τῶς· ὅτι ὁ Δράμαλης εἰσέρχεται, καὶ νὰ τρέξωσιν ἄ-
 παντες, εἰάν θέλωσι νὰ διασώσωσι τὰς οἰκογενεῖας των,
 καὶ τὰ λοιπὰ· τὰς δὲ διαταγὰς τῆς Γερουσίας συνώ-
 δευε καὶ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, μὲ ἰδιαιτέρα γράμματά
 του εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας προξενῶν μὲ πολλήν ἐπι-
 τηδειότητα ἀφοβίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἐνθουσιασμὸν
 στρατολογίας· προέτρπε δὲ τοὺς πάντας νὰ προφθά-
 σωσιν ὅσον ταχύτερον εἰς τὸ Ἄργος, διὰ νὰ λάβουν
 τὸ μεριδίον των ἀπὸ τὰ λαφύρα τῶν 7 ἢ 8 χιλιάδων
 Ὀθωμανῶν, τοὺς ὁποίους ἀπέστειλεν ἡ θεία πρόνοια
 διὰ νὰ λαφυραγωγηθῶσι παρὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅτι
 σήμερον αὔριον φθάνουν εἰς τὴν Πελοπόννησον, (ὄχι δὲ
 καὶ ὅτι εἶχον εἰσέλθει). Ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργήσας με-
 τὰ τῆς Γερουσίας ἀντιπροεδρεύοντος αὐτῆς τοῦ Ἀση-
 μάκη Φωτήλα ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Ἐπισκόπου Βρεσθένης
 (διατρίβοντος εἰς τὸ Ναύπλιον ἐπὶ τῇ διαπραγματεύσει τῆς
 πτώσεως αὐτοῦ, ὡς προεῖρηται, Κεφ γ'. μῆμ. Ζ. σελ. 121)
 ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Τριπολιτζάν μὲ 1500 : Καρυτινοὺς
 διὰ γ' ἀπέλθη εἰς τὸ Ἄργος· τὸν δὲ Δ. Πλαπούταν μὲ
 800 : ὠδήγησε νὰ καταβῇ ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Τορνικίου
 καὶ νὰ καταλάβῃ τὰ ὄπισθεν τοῦ Ἀργους, τοποθετηθεὶς
 κατὰ πρῶτον εἰς τὸ Σκηνοχώρι.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασεν ὁ Θ. Κολοκοτρώνης εἰς τὸ κατὰ
 τὸν Ἀχλαδόκαμπον ξενοδοχεῖον τοῦ Ἀγαῖ Πασσᾶ, συ-
 ναπηγηθῆ μετὰ τοῦ Π. Μαυρομιχάλη καὶ τοῦ Δ. Ὑψη :

ἀμικία ὑπερβολὴ λόγου, ἢ χάρις· καθότι μέλος ὑπάρχοντες τότε τῆς
 Πελοποννησιακῆς Γερουσίας, καὶ γεγονότες αὐτόπται καὶ αὐτόμοι πάν-
 των, δὲν κρύπτομεν τὴν ἀλήθειαν.

λάντου, καὶ συσχεφθέντες περὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ὀθω-
νῶν, ἀπεράσισαν γὰ καταβῶσιν ὁμοῦ εἰς τοὺς Μύλους·
ὁ δὲ Κολοκοτρώνης, πρὶν ἢ καταβῶσιν εἰς τοὺς Μύλους
ἐγκρίνας ἀναγκαίαν τὴν διατήρησιν τῆς ἐρειπίου Ἀκροπό-
λεως τοῦ Ἄργους διέταξε τὸν Πέτρον Μπαρμιπιζιώτην
τὸν Ἀντώνιον Κουμουστιώτην, καὶ τὸν Θεόδωρον Ζαχα-
ρῆ πύλον (Λακεδαιμονίους), γὰ καταλάβωσι τὴν Ἀκρό-
πολιν τοῦ Ἄργους μὲ 200: Ἑλληνας ἐκ τῆς αὐτῆς
ἐπαρχίας κατα πρῶτον ὑποπεύοντας δέμηπως παραμε-
ληθῶσιν αὐτόθι καὶ διακινδυνεύσωσιν, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς
τὸν λόγον τῆς τιμῆς περὶ τούτου, οἵτινες ἔδραμον προ-
θύμως, καὶ κατέσχον τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος Ἀκρόπολι·
τὴν δὲ 8, καὶ τὴν 10, Ἰουλίου εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀκρό-
πολιν καὶ ὁ Γ. Η. Μαυρομιχάλης, ὁ Δ. Ὑψηλάντης, καὶ
ὁ Πᾶνος Θ. Κολοκοτρώνης μὲ 300, στρατιώτας· καὶ
τὴν 11 Ἰουλίου εἰσῆλθον καὶ ἄλλοι 200 στρατιῶται (1).
Ὁ δὲ Η. Μαυρομιχάλης, ὁ Δ. Ὑψηλάντης, καὶ ὁ
Θ. Κολοκοτρώνης παρέμειναν εἰς τὸ ῥηθὲν κατὰ τὸν

(1) Εἶναι παντός λόγου πιθανώτατον, ὅτι ἡ μετὰ Θεόν, παρὰ τῶν
Ἑλλήνων διατήρησις τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἄργους (εἰ καὶ δι' ὀλίγας ἡ-
μέρας) ἔργον αἰτία ἢ ἀφανισθῆ ὁ Ὀθωμανικὸς στρατός· αὐτὸ ἔργον αἰτία
ἢ ἀφανισθῶσιν αἱ τροφαὶ ἀπὸ τῆν πάλιν καὶ τὰς Κώμης τοῦ Ἄργους·
ὄχι δὲ ὀλίγην φθορὰν ἐπροξένησαν εἰς τοὺς Ὀθωμανούς καὶ τὰ ὕδατα
τῶν φρεάτων τοῦ Ἄργους, εἰς τὰ ὅποια οἱ Ἀργεῖοι Ἕλληνες εἶχον βί-
ψει πρὸς διάσωσιν διάφορα σκεύη χαλκᾶ, σιδηρᾶ, καὶ ἄλλα εἶδη μολύ-
βαντα τὰ ὕδατα, ἐκ ἐκ τῶν ὁποίων πίνοντες οἱ Ὀθωμανοὶ, ἠσθένουν,
καὶ ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας συνέβη ὄχι ὀλίγος θάνατος εἰς αὐτούς,
εἰς τὸ κατὰ τὴν Κόρινθον μάλιστα στρατόπεδόν των· τοὺς ἔβλαψε δὲ
ὄχι ὀλίγον καὶ ἡ Κορινθιακὴ στασις, τὴν ὅποιαν τραγῶντα, ἔτραγον
κατὰ κόρον, καὶ ἐβλάπτοντο κρισίως.

Ἀχλαδοκάμπου Ξενοδοχείου, ὅθεν διεύθυναν τὸν Πᾶνον
 Θ. Κολοκοτρώνην μὲ 200 διὰ νὰ διατηρή τὴν θέσιν τῶν
 Μύλων, ἐλθόντων ταῦτοχρόνως καὶ διαφόρων Ἑλληνι-
 κῶν πλοίων πρὸς διατήρησιν τῶν Μύλων, καὶ διὰ θα-
 λάσσης· τότε ὁ μὲν Π. Μαυρομιχάλης, ὁ Δ. Ὑψηλάν-
 τῆς, ὁ Π. Κρεββατᾶς, καὶ ἄλλοι ἐλθόντες εἰς τοὺς
 Μύλους, κατεσκεύασαν φούρνους διὰ τὰς τροφὰς τῶν
 στρατοπέδων· μετὰ δὲ τὴν ἔλευσιν τῶν ρηθέντων εἰς
 τοὺς Μύλους ὁ μὲν Δ. Ὑψηλάντης, ὁ Γ. Π. Μαυρο-
 μιχάλης, καὶ ὁ Πᾶνος Θ. Κολοκοτρώνης εἰσήλθον εἰς
 τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργους πρὸς ἐμφύχωσιν τῶν προει-
 σελθέντων, ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὸ Ξενοδοχεῖον
 τοῦ Ἀχλαδοκάμπου ἀποχωρισθεὶς, μετέβη διὰ τῆς Κώ-
 μης Τορνικίου εἰς τὸν Μεγάλον Ἅγιον Γεώργιον (Κω-
 μόπολιν τῆς Κορινθίας) καθ' ὁδὸν δὲ συναπαντηθεὶς μετὰ
 τοῦ Γρηγορίου Δικαίου (Φλέσσα), ὁμοθυμαδὸν ἀπήλθον
 εἰς τὴν Κώμην Μαλανδρίνι, ὅπου εὐρόντες 13 Ὀθωμα-
 νοὺς ἐκ τῶν τοῦ Δράμαλη, ἐλθόντας νὰ λαφυραγωγῆσιν
 τὴν Κώμην, ἀπέκλεισαν αὐτοὺς ἐντὸς μιᾶς οἰκίας, μὴ
 θελήσαντας, δὲ νὰ παραδοῦσιν, κατέκαυσαν ἅπαντας
 αὐτοὺς ἐντὸς τῆς αὐτῆς οἰκίας· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐμάχοντο μετὰ
 τῶν Ὀθωμανῶν, εἷς ἐκ τῶν Ἑλλήνων Κωνσ. Μανιάτης
 τὸ ἐπίνομμον (ἀτρόμητον παληκάρι ἐκ Νεμνίτζης τῆς
 ἐπαρχίας Καρυταίνης) ἰδὼν ἐν ὄπλῳ Ὀθωμανοῦ τιος
 ἐξέχον τῆς θυρίδος ὀλίγον, πλησιάσας, ἤρπασε τὸ πυ-
 ροβόλον ἐμπροσθεν, καὶ ἀποσύρων διὰ τῆς βίας, τὸ ἀ-
 φήρπασεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἐντὸς τῆς οἰκίας ἰσταμέ-
 νου καὶ μαχομένου Ὀθωμανοῦ· ταῦτοχρόνως δὲ ἐξήλ-
 θον καὶ ἄλλοι 54 Ὀθωμανοί, οἱ τινες περιεφέροντο εἰς
 τὰς πεδιάδας, καὶ Κώμας διὰ νὰ λαφυραγωγῆσιν· ὁ δὲ

Δ. Πλαποῦτας διαμένων μετὰ 800 Ἑλλήνων εἰς τὸ Σκηνοχώρι, καὶ πληροφορηθεὶς τὴν εἰς τὰς πεδιάδας περιφορὰν τῶν Ὀθωμανῶν, μετέβη μετὰ 280 Ἑλλήνων πεζῶν, καὶ ὀλίγων ἐξ αὐτῶν ἐφίππων εἰς τὰς αὐτοῦ πεδιάδας· ἰδὼν δὲ ὀλίγον μακρόθεν τοὺς περιφερομένους Ὀθωμανοὺς, ἔδραμε μετὰ τῶν ἐφίππων εἰς τὸ Χαρβάτι, καὶ ἐν ᾧ ἔσυρε τὴν σπάθην του διὰ νὰ φονεύσῃ ἓνα Ὀθωμανὸν, προλαβὼν ὁ Ὀθωμανὸς μὲ τὸ Γκαταγάι (μάχαιραν τὴν ὁποίαν ἔφερεν εἰς τὴν ζώνην του), διεχώρισεν εἰς δύο τὴν σπάθην τοῦ Δ. Πλαποῦτα· ἀλλ' εἰς τὴν στιγμὴν προφθάσαντες καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, ἐφόνευσαν τὸν Ὀθωμανὸν ἐκεῖνον, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ἄλλους δεκατρεῖς.

Ὁ δὲ Γενικὸς Ἀρχηγὸς μετὰ τὴν εἰς τὸ Μαλανδρίνι μάχην μετέβη εἰς τὸν Μεγάλον Ἅγιον Γεώργιον διὰ νὰ ἐπιτηρήσῃ τὰ προαποσταλέντα αὐτότε Ἑλληνικὰ στρατεύματα, καὶ νὰ παρατηρήσῃ ἐν ταῦτῳ μήπως οἱ Ὀθωμανοὶ ἤθελον διαμερισθῆ εἰς δύο ἢ τρία σώματα, διὰ νὰ προκαταλάβουν τὰ ἐπόμενα· εὔρε δὲ ἐκεῖσε τὸν παρ' αὐτοῦ προαποσταλέντα Ἀντώνιον Κολοκοτρώνην μὲ τοὺς 600 Καρυτινοὺς στρατιώτας καταδεδιωγμένους ἀπὸ τὸν ἐκεῖθεν διαβάντα Ὀθωμανικὸν στρατὸν· ἀφ' οὗ ὁμως ἐπανῆλθον οἱ Ὀθωμανοὶ εἰς τὴν Κόρινθον, οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, Ἕλληνες κατέσχον ἐκ δευτέρου τὴν Κωμόπολιν, διὰ νὰ διατηρῆται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ἐκεῖσε ἐναποταμιευομένη πληθὺς τῶν διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ στρατοπέδου τροφίμων· διαθέσας δὲ ὁ Γ. Ἀρχηγὸς τὰ αὐτοῖσι ἐν τάξει, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τοὺς Μύλους, καὶ εἰς τὸ Κεφαλᾶρι τοῦ Ἄργους, ὅπου συνέβρεον πανταχόθεν Πελοποννησιακὰ στρατεύματα ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν

Καλαμῶν, Ἀνδρούσης, Ἴμλακίων, Κουτζούκ Μάνης, Νησιού, Φαναρίου, Λεονταρίου, Τριπολιτζᾶς, Λακεδαιμονίας, Ἀγίου Πέτρου, καὶ Τζακωνίας, Ἀργεῖοι, Ναυπλιεῖς, Ἐρμιονῖται, ἐν μέρος Κορινθίων, Σπετζιώται, Ὑδραῖοι, Ποριῶται, καὶ Μανιάται (οἱ προελθόντες διὰ τὰ λάφυρα τοῦ Ναυπλίου).

Ἄλλ' ἐν ᾧ οἱ Ἕλληγες σὺνηθορίζοντο, ὁ Δράμαλης διέμενεν εἰς τὴν Κόρινθον· οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ διατελοῦντες Μπέηδες καὶ οἱ Πασσάδες (κατ' ἐξοχὴν δὲ ὁ Ἄλῃ Πασσᾶς Ναυπλιώτης) ἐσυμβούλευον αὐτὸν νὰ διαιρέσῃ τὸν στρατὸν του εἰς τρία σώματα· ἐξ αὐτῶν δὲ τὸ μὲν ἐν συγκείμενον ἐκ 10,000 νὰ διευθύνῃ κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπὸ τὸ παράλιον διὰ ν' ἀφανίσῃ τὴν Βοστίτζαν, τὰ ἔξωθεν τῶν Πατρῶν, τὴν Γαστούνην (Ἥλιδα), καὶ φθάσῃ εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια, νὰ συμπαραλάβῃ καὶ ἄλλους ἐκεῖθεν Ὀθωμῶνους, διὰ νὰ γίνῃ ἐν σώμα ἰσχυρὸν συγκείμενον ἐκ 15 - 18,000· τὸ δὲ ἕτερον νὰ διευθύνῃ ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα, καὶ τὴν Καρύταιναν· ὅταν δὲ τὰ δύο αὐτὰ σώματα ἤθελον κατασταθῆ οὕτω πῶς, τότε ἤθελον εἶσθαι ἀδύνατον (ἐλεῖγον) νὰ μείνωσιν Ἕλληγες εἰς τὸ Ἄργος, καθότι ἤθελον καταφύγει πρὸς διάσωσιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν· τὸ δὲ τρίτον σώμα νὰ διευθύνῃ εἰς τὸ Ναύπλιον, Ἄργος, Τζακωνίαν, Λακεδαιμονίαν, καὶ Τριπολιτζᾶν, καὶ ἐπομένως ἀφ' οὗ συνενωθῶσι καὶ τὰ τρία σώματα εἰς ἓν, ν' ἀφανίσωσι τὴν Πελοπόννησον ὅλην κατεξουσιάζοντα τὸ πᾶν κατ' εὐδοκίαν ὅμως θεῖαν ὁ Δράμαλης δὲν παρεδέχθη τὰς συμβουλὰς, καὶ τὰς προτάσεις αὐτῶν, νομίσας αὐτὰς (ὡς πρὸς τὸν ἑαυτὸν του) ἀπάτας, διὰ νὰ φανῆ ἀνάξιος

καὶ ἀνίκανος ὑπ' ὄψιν τοῦ Σουλτάνου, καθότι ἠλπίζεν ὅτι ἤθελον τὸν δεχθῆ οἱ Ναυπλιεῖς εἰς τὸ Ναύπλιον, διὰ τὰ τὸ ἔχη καταφύγιον, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐκτελεῖ πᾶν ὅ,τι ἤθελον· ἀλλ' ἠπατήθη καθ' ὅλα, διότι οἱ Ναυπλιεῖς οὔτε τὸν παρεδέχθησαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, οὔτε καὶ διὰ περιοδίαν τῷ ἐσυγχώρησαν τὴν εἰς αὐτὸ εἰσοδὸν (ἐκτὸς μόνου τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ναύπλιον, ἔχων παρὰ τοῦ Σουλτάνου διορισμὸν ὡς Μουχαφούζης (διευθυντῆς) αὐτοῦ.

Ἐχων δὲ εἰς χεῖρας τὴν Ἀκροκόρινθον, καὶ μὴ γνωρίζων τὸ κατ' αὐτοῦ παραμικρὸν τῶν Ἑλλήνων κίνημα, ὀδηγηθεὶς δὲ καὶ ἀπὸ τὴν μετ' εὐκολίας τοιαύτης κατάκτησιν τῆς Ἀκροκορίνθου, ἐνόμιζεν ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ὑπὲρ αὐτοῦ· ὅθεν καὶ (τὴν 7 Ἰουλίου) ἀπέστειλε τοὺς προβρῆθέντας (σελ. 126.) πενήκοντα ἵππεις εἰς τὸ Ναύπλιον διὰ τὰ εἰδοποιήσῃ δι' αὐτῶν τὴν ἔλευσίν του εἰς τοὺς Ναυπλιεῖς, καὶ τὰ τοὺς χαροποιήσῃ καθ' ὅλα ἥσσ διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου ἐφρόνει. Ἐν τούτοις ὁμοῦ τὰ μέλη τῆς ἐν Ναυπλίῳ ἐπιτροπῆς τῶν Ἑλλήνων ἐγνώριζον μὲν τὴν τοῦ Δράμαλης εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσοδὸν, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθησαν τὰ ἐξέλθωσι τοῦ Φρουρίου. Ἐν ᾧ δὲ ὦδευον οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, 50, ἵππεις διευθυνόμενοι εἰς τὸ Ναύπλιον, τὰ μέλη τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς εὐρεθέντα εἰς τὰς ἐπάλλξεις τοῦ φρουρίου μετὰ τινων ἐπιστήμων Ὀθωμανῶν, ἐγνώρισαν ὅτι οἱ ἐρχόμενοι ἦσαν ἐκ τῶν τοῦ Δράμαλης· ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ μὴ γνωρίσαντες, καὶ παρατηροῦντες, ἔλεγον, ὅτι εἶνε Ἑλλήνες, καὶ ὅτι ἴσως δι' ἀπάτην τινὰ ἤθελον ζητήσαι τὰ εἰσελθῶσιν εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· δὲ Ἐπίσκοπος Βρεσθένης μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν

τῆς ἐπιτροπῆς ἀπήντων εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς (μὲ τρέμουσαν φωνήν) ὅτι, « δὲν ὁμοιάζουσι νὰ ᾔηται Ἕλλη-
 νες, καὶ ἴσως εἶναι ἰδικόν σας Ἰμτάτι (βοήθεια). οἱ Ὀ-
 θωμανοὶ ὁμῶς μὴ γνωρίζοντες τὴν εἴσοδον τοῦ Δρά-
 μαλι, δὲν ἐπέιθοντο ὅτι ᾔσαν Τούρκοι οἱ 50, ἱππεῖς,
 ἕως οὗ τελευταῖον φθάσαντες εἰς τὴν πύλην, ὠμίλησαν
 Τουρκιστι διὰ νὰ τοῖς ἀνοίξωσι τὴν πύλην τοῦ φρουρίου·
 ἀλλὰ καὶ μ' ὄλα ταῦτα οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ἐπέιθοντο.
 ἀποτεινόμενοι δὲ πρὸς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, ἔλεγον,
 ὅτι. « καὶ ἀληθινὸν ἰμτάτι μας ἀν ᾔηται, ἡμεῖς δὲν ἀ-
 » νοίγομεν, οὔτε θέλομεν νὰ ἡξεύρωμεν τίποτε, ἐπειδὴ
 » εἶδαμεν τὸ μπάχτι (τὴν τύχη) μας· μόνον δόσετέ
 » μας ἐσεῖς ὑπόσχεσιν, ὅτι εἰς δύο ἡμέρας μᾶς φέρ-
 » νετε τὰ καράβια διὰ νὰ φύγωμεν, καὶ νὰ σᾶς παρα-
 » δώσωμεν τὸ Κάστρον, καὶ σεῖς φαγωθῆτε καὶ μὲ τὰ
 » ἔδικά μας ἀσκέρια, ἀν ἀληθεύῃ ὅτι ἦλθαν, καθὼς
 » λέγουν αὐτοὶ ὅπου ἦλθον ὑποκάτω μας.» Ἐπὶ τού-
 τοις τοῖς λόγοις τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς γνωρίζοντα
 ὅτι τὰ πλοῖα δυσκόλως θὰ ἔλθουν, (καὶ μάλιστα εἰς
 τὴν ἐποχὴν ἐκείνην), ἀπεκρίθησαν ὄχι τόσο καθαρά,
 ὥστε οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπονοήσαντες τὰς περιπεπλεγμένας
 τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπαιτήσεις, ἀφ' ἐτέρου δὲ γνωρίσαντες
 μεταξὺ τῶν ἱππέων καὶ ἓνα ἐκ τῶν νεοελθόντων Τούρ-
 κων Πελοποννήσιον ὄντι, ἀνοίξαντες τὴν πύλην τοῦ
 φρουρίου, ἐδέχθησαν τοὺς ἱππεῖς· συνελθόντες δὲ ἅπαν-
 τες οἱ ἐν τῷ Ναυπλίῳ Ὀθωμανοὶ, καὶ ἀκούσαντες ὅτι
 ἦλθον εἰς τὴν Κόρινθον 45,000, καὶ ὅτι ἔρχονται κα-
 τὸπιν ἄλλα 65,000, ἀπὸ τὴν Δυτικὴν καὶ Ἀνατολικὴν
 Ἑλλάδα, προσέτι 170, πολεμικὰ πλοῖα, καὶ τόσα ἄλλα

ὑπέρογκα ψεύδη, ἐχάρησαν ἐμψυχωθέντες εἰς ὑπερβολήν.
 Ἄλλ' ἐν ᾧ οἱ 50, περι ὧν ὁ λόγος, ἵππεῖς εἰσέρ-
 χοντο εἰς τὸ Ναύπλιον, ἔφευγον καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ
 Ἄργους καὶ τῆς Ναυπλίας διὰ νὰ διασωθῶσι· καὶ οἱ
 μὲν ἔτρεχον εἰς τὴν Ἑρμιόνην καὶ Μάσητα (Κρανίδιον),
 ἄλλοι εἰς τὰ ὄχυρά καὶ ὄρεινά μέρη, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν
 Ἅγιον Πέτρον, καὶ τὴν Τσακωνίαν, καὶ ἄλλοι εἰς τὰ
 Ἑλληνικά πλοῖα, καὶ ὅπου ἕκαστος ἐδύνατο νὰ διασω-
 θῆ· οἱ δὲ καταφευγότες Ἀργεῖοι καὶ Ναυπλιεῖς τοπο-
 θετήσαντες ἀσφαλῶς τὰς οἰκογενείας των, ἀπολυτρώ-
 σαντες δὲ καὶ ἐν μέρος (ὅσον ἐδυνήθησαν) τῆς κι-
 νητῆς των περιουσίας ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Μανιατῶν (1)
 ἐπιστρέφαντες (οἱ δυνατώτεροι ἐξ αὐτῶν ἠνώθησαν με-
 τὰ τῶν κατὰ τοῦ Δράμαλη λοιπῶν Ἑλλήνων· οἱ δὲ 50
 ἵππεῖς Τοῦρκοι ἐξελθόντες τοῦ Ναυπλίου (τὴν 8 Ἰου-
 λίου), ἀπῆλθον εἰς τὸ Ἄργος διὰ νὰ λαφυραγωγῆσωσι
 καὶ νὰ ὠφεληθῶσι· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐπέτυχον,
 καθότι οἱ δυστυχεῖς Ἀργεῖοι ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὸ
 Ἄργος, δὲν εἶχον συμπαραλάβει μεθ' ἑαυτῶν οὐδὲ τὸ
 χιλιοστημόριον τῆς κινητῆς των περιουσίας, ἀλλ' ὄχι
 καὶ μέχρι τέλους· μέχρι δὲ τῆς ὥρας ἐκείνης εἶχαν συνα-
 χθῆ εἰς τοὺς Μύλους ἀρκετὰ Ἑλληνικά στρατεύματα

(1) Τότε οἱ ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἐκ τῶν λαφύρων τοῦ Ναυπλίου ὠφελείας
 ἔλθόντες Μανιάται, ἐπειδὴ δὲν ἔπεσε τὸ Ναύπλιον διὰ νὰ ὠφεληθῶσιν
 ἠγύμνωσαν πολλοὺς, ἐκ τῶν καταφευγόντων διὰ νὰ σωθῶσιν Ἕλληνας ἀπὸ
 τὰς Ὀθωμανικὰς χεῖρας, εὐρόντες αὐτοὺς ἀδυνάτους εἰς τὴν στιγμὴν
 ἐκείνην· τῶν ὁποίων αὐτῶν Μανιατῶν τὴν κοκοθήειαν κατεδίωξεν ἐν μέ-
 ρος Λακεδαιμονίων καὶ Τζακῶνων παρευρεθέντων κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν
 αὐτῆσι μετὰ τοῦ Α. Κονθάκη, καὶ τοῦ Π. Ζυγαροπούλου.

καθώς και εἰς τὸ Τζιβέρι (1), καὶ ἅμα ὅτε εἶδεν ὁ Σα-
ρίγιαννης Μανιάτης τοὺς, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἵππεις τὸ
Ἄργος λαφυραγωγῶντας, ἀπήντησε καὶ τὸν Δ. Τζό-
κρην εἰς τὸ Τζιβέρι, τῷ εἶπεν «εἶναι ἐντροπὴ εἰς τοὺς
» Ἕλληνας νὰ ἔμβουν 50, φωρότουρκοι εἰς τὴν πόλιν
» τοῦ Ἄργους, νὰ τὴν ἀλωνίζουν, καὶ ἡμεῖς νὰ ἡμε-
» θα εἰς τὸ Τζιβέρι.» ὁ Δ. Τζόκρης εὐθὺς ἑτοιμος μὲ
τοὺς ὀλίγους ἰδικούς του καὶ μετὰ τοῦ Σαρίγιαννη ἀ-
πῆλθον εἰς τὸ Ἄργος, καὶ κατεδίωξαν τοὺς 50, ἵππεις
κακὴν κακῶς, φονεύσαντες 17, ἐξ αὐτῶν, καὶ λαφυρα-
γωγήσαντες αὐτοὺς λαμπρῶς (2) ἐν δὲ τῷ τελειοῦ-
σθαι τὴν μάχην ὑπήγον εἰς τὸ Ἄργος καὶ οἱ λοιποὶ
ὁ Α. Κονδάκης, ὁ Νταγρὲς, καὶ ἄλλοι.

Ἀφ' οὗ κατεδίωξαν τοὺς ἀπὸ τὴν μάχην μείναντας
ἵππεις ἰκανὸν διάστημα, πάραυτα ὁ Δ. Τζόκρης διέτα-
ξε νὰ θέσουν πῦρ εἰς τὰς ἀλωνας, εἰς τὰς θημονίας,
καὶ ὅπου ὑπῆρχον καρποὶ εἰς τε τὰς οἰκίας, καὶ εἰς
τὰς ἀποθήκας ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἐκτὸς, καὶ ἐν αὐ-
ταῖς παρεδόθησαν εἰς τὰς φλόγας τοῦ πυρὸς ὅλοι οἱ
εἰς τὴν πεδιάδα, εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τὰς πέριξ κῶμας.

(1) Οἱ εἰς τοὺς Μύλους καὶ εἰς τὸ Τζιβέρι συναθροισθέντες Ἕλληνες
ἦσαν οἱ ἐφεξῆς. Λακεδαιμόνιοι μετὰ τοῦ Π. Κρεββατῆ καὶ τοῦ Γιατρά-
κου 700, καὶ μετὰ τοῦ Α. Κουμουστιώτη, καὶ ἄλλων Καπιτάνων, ἄλ-
λοι 800. Ἀγιοπετρίται καὶ Πρασιπῶται μετὰ τοῦ Α. Κονδάκη, Π. Ζα-
φειροπούλου, καὶ Γ. Μιχαλάκη 800, Ἀργεῖοι δὲ καὶ Ναυπλιεῖς μετὰ
τοῦ Δ. Τζόκρη, περίπου τῶν 450.

(2) Τότε ἐνεδύθη ὁ Δ. Τζόκρης ἀπὸ λαμπρὰ Ὀθωμανικὰ ἐνδύματα
ἀπολούσας καὶ ὀλίγα τινα χρήματα.

μας κείμενοι καρποί, ὥστε ἐκ τούτου ἔμειναν οἱ ἐχθροὶ ὑστερημένοι τροφῶν, τὸ ὁποῖον αὐτὸ ἐστάθη ἐν τῶν σημαντικῶν αἰτίων τῆς ἀκολούθως γενομένης καταστροφῆς αὐτῶν (1). τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐπυρπόλησεν ὁ Δ. Τζόκρης καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀλήμπεη ἔχουσιν ἐν ἑαυτῇ ἐναποταμιευμένας πολλὰς τροφάς, αἱ ὁποῖαι ἐδύναντο νὰ θρέψωσι τοὺλάχιστον δι' ἓνα μῆνα τὰ στρατεύματα τοῦ Δράμαλης.

Ἐν τσοσούτῳ ὁ Δράμαλης ἀποφασίσας ἐπὶ τῶν σχέσεων καὶ στοχασμῶν του, καὶ ἐκστρατεύσας πανστρατιᾶ, ἔφθασεν εἰς τὴν πύλην τοῦ Ἄργους (τὴν 9 Ἰουλίου 1822)

(1) Ἄξιον ἐπαίνων εἶναι ὁ Δ. Τζόκρης διὰ τὴν ὁποίαν πρῶτος αὐτὸς ἔλαβε πρῶνικον τοῦ νὰ ἐξελίξη τοὺς καρποὺς διὰ τοῦ πυρός, τὴν ὁποίαν παραλαβόντες ὡς ἔργον πολλοὶ ἀκολούθως, δὲν ἄφισαν καρπὸν ποῦ ποτε ἐντὸς τοῦ Ἄργους καὶ ἐκτός, μάλιστα οὕτως τότε ἐποχῆς τῆς τῶν καρπῶν συγκομιδῆς.

Εἰς τῶν καταφανίζοντων τοὺς καρποὺς διὰ τοῦ πυρός ἦτον καὶ ὁ Νικόλαος Σταματελόπουλος, ὅστις εἶχε φθάσει εἰς τὴν μετὰ τῶν 50. ἰππίων μάχην ἐντὸς τῆς Πύλης.

Ἡ τοιαύτη πυρπόλησις τῶν καρπῶν συνέβη καὶ καθ' ἡν ἡμέραν ἡ τῶν Ὀθωμανῶν πληθὺς ᾤδεν διὰ τὸ Ἄργος, ὅτε ὁ Γ. Π. Μαυρομιχάλης μετὰ τοῦ Ἡλία Τζάλιαρτίου, καὶ ὁ Πᾶνος Θ. Κόλοκοτράνης ὄντες εἰς τὴν Κώμην Κουζοποδὶ (τῆς ἐπαρχίας Ἄργους) μετὰ 500, περίπου Μαυρικῶν, Καρυτιῶν, Τριπολιτζιωτῶν κατέκωσταν τοὺς καρποὺς τῆς ῥηθείας Κώμης συγκειμένης ἐξ οἰκογενειῶν 120, εἰς τὰ ἄκρα τῆς ὁποίας κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν πλησιάσασαν τὴν τῶν Ὀθωμανῶν ἐπροσθοφυλάκην ἀντέκωσταν οἱ, Γ. Π. Μαυρομιχάλης, καὶ Πᾶνος Θ. Κόλοκοτράνης, καὶ μαχόμενοι ἀπεσύρθησαν, καὶ εἰπῆλθον εἰς τὴν Ἀγρόπολιν τοῦ Ἄργους.

ἔπειτα ἐστρατοπέδευσε μεθ' ὅλου τοῦ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν
 τοῦ στρατοῦ· ἀλλ' ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς Ἀργεῖος σκεπτόμε-
 νος μετὰ τοῦ Δράμαλη, ἐγνωμοδότησε πάλιν νὰ μὴ
 χρονοτριβήσωσι διὰ πολὺν καιρὸν ὅλα τὰ στρατεύματα
 εἰς τὸ Ἄργος, ἀλλὰ νὰ ἐκστρατεύσωσι πάραυτα με ὀρ-
 μὴν κατὰ τὸ μέρος τῆς Τσακωνίας, καὶ τοῦ Ἁγίου Πέ-
 τρου, καὶ κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς
 Κορινθίας, ὥστε νὰ μὴ δώσωσι καιρὸν εἰς τοὺς Ἑλ-
 ληνας διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰς οικογενεῖας των, καὶ
 ἀκολούθως νὰ γίνωσιν ἀκαταμάχητοι· ὁ δὲ Δράμαλης
 οὔτε καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ γνωμοδότησιν πα-
 ρεδέχθη, ὥστε ἐκ τούτου ὁ μὲν Ἀλῆ Πασσᾶς Ναυπλιώ-
 τῆς (τὸ ἐπώνυμον Σερσασκέρμπεϊζαδῆς) μείνας δυσаре-
 στημένος, ἔχων δὲ καὶ τὴν οικογενεῖάν του εἰς τὸ Ναύ-
 πλιον (τὴν πατρίδα του), εἰσῆρχετο καὶ ἐξῆρχετο ἐλευ-
 θέρως καὶ διέμεινεν ἐκεῖ, ἀλλὰ με μεγάλην κατὰ τοῦ
 Δράμαλη ἀγανάκτησιν, διότι δὲν παρεδέχθη καμμίαν τῶν
 γνωμοδοτήσεών του· ὁ δὲ Δράμαλης πολικώρησε στενὰ
 τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργους, ἐλπίζων ὅτι ἤθελεν εὔρη
 ἐν αὐτῇ τὸν πλοῦτον τοῦ Κροΐσου, καὶ πολλὰς τροφὰς,
 καὶ ὅτι ἤθελε συλλάβει τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐπιστή-
 μους ὀπλαρχηγούς καὶ λοιπούς Ἑλληνας, κυριεύσας
 δὲ καὶ καθάρισας τὴν θῆσιν ἐκείνην, τότε νὰ προχωρήσῃ
 καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου, διὰ νὰ μὴν ἀφί-
 σῃ εἰς τὰ ὀπισθὲν του συγκεντρωμένους Ἑλληνας· ἐπὶ
 τούτῳ δὲ διέταξε τὰ στρατεύματά του, καὶ κατέλαβον
 τὸν γύρον τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἄργους, διὰ νὰ φανῇ
 ταχύτερον κύριος αὐτῆς, καθότι ἐθεώρει ὅτι εἶχεν ἑλ-
 λεῖψιν τροφῶν εἰς τὸ στρατόπεδόν του· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ
 τροφαὶ καὶ τὸ ὕδωρ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὀχυρωθέντων

Ἑλλήνων 900, περίπου ἠλαττοῦντο ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ἐνεκρίθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων νὰ ἐξέλθῃ ἐν μέρας πρὸς τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὀχυρωθέντων.

Οἱ δὲ Ἕλληνες μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἶχον συναθροισθῆ ὅλοι 9150. οἱ μὲν μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τῶν υἱῶν του ἐκ τῆς Καρυταινης 1600, οἱ μετὰ τοῦ Ἰατράκου καὶ τῶν ἄλλων Καπιτάνων Λακεδαιμόνιοι, 1700· οἱ μετὰ τοῦ Α. Κονδάκη, Η. Ζαφειροπούλου, καὶ Γ. Μιγαλάκη, καὶ λοιπῶν Τσακῶνων Ἀγιοπετρίται, 700· οἱ μετὰ τοῦ Π. Κεφάλα, Μ. Πέτροβα, Παπαῦ Τζόνη, καὶ ἄλλων Καπιτάνων, Ἀνδρουσινοὶ καὶ Λεονταρίται, 600. οἱ μετὰ τοῦ Ἀντωνίου, Κωνσταντίνου, καὶ Γ. Π. Μαυρομιχάλιδων, καὶ τοῦ Ἡλία Τζαλαφατίνου Μανιάται, 550· οἱ μετὰ τοῦ Δ. Τζόκρη τοῦ Νταγρῆ, Ἀργεῖοι καὶ Ναυπλιεῖς 600· (1) οἱ μετὰ τοῦ Δ. Πλαποῦτα καὶ τῶν λοιπῶν Καρυτινῶν Καπιτάνων, Καρυτινοὶ τε καὶ Τριπολιτζιώται, 1600· οἱ μετὰ τοῦ Δημητρίου, καὶ Νικολάου Δελιγιανναίων Καρυτινοὶ 400· οἱ μετὰ τοῦ Ν. Ζαριφοπούλου, Τζανέτου Χριστοπούλου, Σιόρη, Κατριμπάνου, καὶ Οἰκονομοπούλου, Φαναρίται, Καλάμιοι, Νησιῶται καὶ οἱ μετὰ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, τοῦ Γρηγορίου Δικαίου καὶ λοιπῶν Καπιτάνων Λεονταρίται, 1200· (2) ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὀχυρωθέντων 900, μεθ' ὧν ἠριθμοῦντο ὅλοι 10, 150, οἵτινες ἐν ᾧ διέμενον εἰς τὰς ὁποίας κατεῖχεν ἕκαστον σῶμα θέσεις

(1) Οὗτοι πάντες διέμενον εἰς τοὺς Μύλους, καὶ εἰς τὸ Κεραλάρι.

(2) Οὗτοι διέμενον εἰς τὴν θέσιν τῆς Ἀκωβας, κατέχοντες τὰ ἐπισθεν μέρη τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἄργου.

(τὴν 15 Ἰουλίου) ἐγένετο ἀπόφασις ὥστε οἱ κατὰ τὴν θέσιν τοῦ Κεφαλαρίου νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὰ περίξ τῆς πόλεως τοῦ Ἄργους ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ὥραν ἕκαστον σῶμα εὑρέθη εἰς τὴν ὁποίαν διωρίσθη νὰ μένη θέσιν· ὁ δὲ Δ. Τζόκρης, ὁ Πέτροβας, ὁ Κεφάλας, ὁ Πα. Τζόνης, καὶ ὁ Ἡλίας Τζαλαφατῆνος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς Καπιτάνων καὶ λοιπῶν ὑπὲρ τοὺς 800: ἀριθμουμένων, κατέλαβον τὴν πλησίον τοῦ Ναοῦ τῆς Θεοτόκου θέσιν κατὰ τὰ ἄκρα τῆς πόλεως εἰς ἓνα μακρὸν τοῖχον, καὶ ἕτερον ἐν σῶμα Ἄργειῶν ὑπὲρ τοὺς 250, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Δ. Τζόκρη εἰσῆχθη ἐντὸς τῶν ἀμπελώνων· τὰ δὲ λοιπὰ σώματα ἐτοποθετήθησαν ἀπὸ τὰ ἄκρα τοῦ μακροῦ τοίχου κατὰ γραμμὴν φθάνουσιν ἕως εἰς τὴν μάχην τὴν ἀπέναντι τῆς Ἀκροπόλεως· ἀλλ' ὅταν ἐγίνεν ἡ ἀπόφασις διὰ νὰ κινήσωσιν οἱ Ἕλληγες εἰς αὐτὴν τὴν μάχην, ἐνεκρίθη νὰ εἰδοποιηθῆ καὶ ὁ Δ. Πλαποῦτας, καὶ λοιποὶ, ὥστε εὐθὺς μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς μάχης ἀπὸ μέρους τοῦ εἰς τὸ Κεφαλὰρι στρατοπέδου νὰ συγκροτήσῃ καὶ ὁ Δ. Πλαποῦτας βεὶ τὰ στρατεύματά του ἄλλην μάχην εἰς τὴν θέσιν τῆς Ἀκωβάς διὰ νὰ προξενήσῃ ἀντιπερισπασμὸν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ οὕτω νὰ διαιρεθῆ ἡ δύναμις του, ὥστε νὰ μὴ μείνη συγκεντρωμένη εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος.

Τοποθετηθέντων δὲ τοιουτωτρόπως τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, συνεκροτήθη ἡ μάχη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν πολλὰ πεισματώδης· ἡ δὲ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ συνεκεντρώθη κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ μέρος τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τῆς οὔσης εἰς τὸν τοίχον πλησίον τοῦ Ναοῦ τῆς Θεοτόκου, ὥστε μὲ πολλὰ

δρμητικόν τρόπον οἱ ἐχθροὶ ἐπέπεσαν πολλάκις ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας πεζοὶ τε καὶ ἵππεις, ἀλλὰ μὲ φθορὰν καὶ ζημίαν τῶν μεγάλῃν κατεδιώχθησαν. Ἐδοκίμασαν προσέτι οἱ ἐχθροὶ νὰ κτάσχωσιν τὰ ὀπισθεν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος ἀπὸ τὸ μέρος τῶν ἀμπελώνων, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν γενναίως ἀπὸ τοὺς κατασχόντας τὴν τῶν ἀμπελώνων θέσιν 150 Ἑλληνας. Ἐν ᾧ δὲ ἡ νίκη ἐφαίνετο ἕως τότε ἀναντιρρήτως εἰς τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ ἐχθροὶ εἶχον φθάσει εἰς ἀπελπισίαν, καὶ ἠτοιμίζοντο νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν, εἰς Καλόγηρος, τοποθετηθετημένος εἰς τὰ ἄκρα τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ἰδὼν ἓνα Ὀθωμανὸν ἔφιππον ἐρχόμενον πρὸς τὸ μέρος του, καὶ νομίσας ὅτι ἦσαν πολλοί, ἀρ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ καὶ ὁ προῖρηθείς Καλόγηρος ἐτρέπη εἰς φυγὴν, μετ' αὐτὸν δὲ διελύθη κατὰ σειρὰν καὶ ὅλη ἡ γραμμὴ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, τότε οἱ ἐχθροὶ ἰδόντες τὴν ἀνέλπιστον τῶν Ἑλλήνων ἐπισθοδρόμησιν, κατέλαβον τὰ ὀπισθεν τῶν Ἑλλήνων, εἰς τρόπον ὥστε ἐχθροὶ τε καὶ Ἑλληνες συνηνώθησαν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἀπὸ μὲν τοὺς Ἑλληνας καταφεύγοντας εἰς τὸ ἄνωθεν τοῦ Κεφαλαρίου ὄρος ἕμειναν φανευμένοι 153, καὶ πληγωμένοι 64, ἀπὸ δὲ τοὺς ἐχθροὺς (καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μάχης) 250. ἐκτὸς τῶν πληγωθέντων (1). Μ' ὅλην δὲ τὴν ἀποτυχίαν τῶν οἱ

(1) Ἡ ἀποτυχία αὐτὴ προήλθε πρῶτον ἀπὸ τὴν ἀνάστων τοῦ Κηλογήρου λιποταξίαν, καὶ ἀπὸ τοῦ, ὅτι, (ὡς ἐθελοῦσεν ὁ ἔθνος) ὁ Δ. Πλαπούτας δὲν εἶχεν εἰδοποιήσῃ, καθὰ ἐπεμασίθη, ὅτι νὰ συγκροτήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μάχην ὥστε εἰν τὰ δύο αὐτὰ αἰτία δὲν ἤθελον τυμβῆ, τὸ δὲ πρᾶγμα ἤθελε διατηρηθῆ τακτικώτερον,

Ἕλληνας προέλαβον εὐθὺς καὶ συνεκεντρώθησαν πάλιν τὴν αὐτὴν ἐτιγμὴν εἰς τὸ Κεφαλάρι, χωρὶς νὰ διαλυθῶσι, τὸ ὁποῖον αὐτὸ εἰάν ἐγίνετο, βέβαια ἤθελεν ἐπιφέρει πολὺν τὸν ὄλεθρον εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἄλλ' εἰς τὴν μάχην ἐκείνην μὴ παρευρεθεὶς ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, καθότι τὴν προϊούσαν εἶχεν ἀπέλθει τὸ δεύτερον εἰς τὸν Μεγάλον Ἅγιον Γεώργιον διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν δι' ἣν προεῖρηται (σελ. 207.) εἰδοποιηθεὶς δὲ τὰ τῆς ἐν Ἄργει συγκροτηθείσης μεταξύ Ἑλλήνων καὶ ἔχθρων μάχης, ἔσπευσε πάραυτα, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ συγκεντρωμένον εἰς τὸ Κεφαλάρι Ἑλληνικὸν στρατόπεδον τὸ πρῶτ' τῆς 16 Ἰουλίου ἦλθον καὶ οἱ Ἀρχάδιοι μετὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ των Μήτρου Ἀναστασοπούλου, τοῦ Ιω. Γκρίτζαλη, τοῦ Νικολάου Πονηροπούλου, τοῦ Γρηγοριάδου, Ἀδάμ Παππᾶ Τζόρη, καὶ διαφόρων ἄλλων καπιτάνων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ἀριθμούμενοι 1565 ὅπου τὸ γενικὸν στρατόπεδον τότε ἔλαβε πολλὴν ἐμφύχωσιν τὴν δὲ ἐπιούσαν (17 Ἰουλίου) ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἀναβάς εἰς μίαν μίαν πέτραν κειμένην πλησίον τοῦ Κεφαλαρίου εἰς ἐν μικρὸν λοφίδιον, καὶ συναθροίσας μὲ τὴν βροντώδη φωνὴν του ὄλους τοὺς Ἕλληνας πέριξ τοῦ λόφου ἐκείνου, ἐδημηγόρησεν εἰς αὐτοὺς μὲ τὴν συνήθη ἀπλὴν διάλεκτον, ἀποδείξας εἰς τοὺς Ἕλληνας πόσον μέγιστον εἶναι τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος, καὶ ὅτι ὁ ὑπὲρ πατρίδος θάνατος εἶναι δόξα, κλέος, εὐτυχία, καὶ ἀπαθανάτισις εἰς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πεσσόντας, καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοις, προσθεὶς καὶ ὅτι

ἀπερίγραπτος ἤθελε γίνεαι ὁ ἀγαθισμὸς τῶν Ὀθωμανῶν κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην.

οί ἐχθροί ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον κατὰ θείαν νεῦσιν, διὰ νὰ ἐξοικονομηθῶσιν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸν πλοῦτον των, καὶ ὅτι ἤρκει μόνον τὸ νὰ ἐπιμείνωσιν οἱ Ἕλληνες εἰς σταθερὰν τοιαύτην ἀπόφασιν, ἐν ἐνὶ δὲ λόγῳ ἐκέσπειρεν εἰς ἅπαντας διπλάσιον ἐνθουσιασμόν καὶ ἀφ' ὅσον ἕκαστος εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν του· παρέστησε δὲ προσέτι καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ἄργους πολιωρχημένοι ἀρχηγοὶ καὶ λοιποὶ Ἕλληνες ὑστεροῦντο τροφῶν, ὕδατος (1), καὶ λοιπῶν, καὶ ὅτι ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ γίνουσι ἀκροβολισμοὶ σταθεροί τε, καὶ πολλὰ πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως, ὥστε οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει νὰ ἐπιτύχωσι καιρὸν ἀρμόδιον διὰ νὰ ἐξέλθωσι, τὸ ὁποῖον αὐτὸ ὑπεσχέθησαν ἅπαντες νὰ τὸ ἀκολουθήσωσι μετὰ μεγάλης προθυμίας κατὰ τὸν λόγον τοῦ Θ. Κολοκοτρῶνη.

Τὴν δὲ ἐπιβοῦσαν (18 Ἰουλίου) ὁ Δ. Πλαποῦτας, ὁ Δ. Δελιγιάννης, ὁ Τζανέτης Χριστόπουλος ὁ Ν. Ζαριφόπουλος, καὶ ὁ Ἀλέξιος Λεβηδιώτης, μετὰ τὸν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των στρατὸν, συγκεῖμενον ἀπὸ 2,200 πλησιάσαντες μέχρι τῶν ἀμπελώνων τῆς Ἀκώδας, περικυκλώσαντες τὸν πρόποδα τοῦ

(1). Ἡ ἔλλειψις ὕδατος τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ἄργους ὀχρωθέντες Ἕλληνες ἦτον ἀσυγκρίτως, λόγῳ περισσοτέρᾳ, καὶ καθ' ὅλα ἀθεράπευτος, παραβαλλομένη μετὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν τροφίμων καθότι εἶχον ὀλίγα τινα τρόφιμα, συνιστάμενα ἀπὸ ἐρύζια, σπᾶρια, σῖτον, βούτυρα, τυροὺς, καὶ ἄλλα εἶδη· ἀλλὰ δὲν εἶχο· οὔτε βανάδια ὕδατος διὰ νὰ βράσωσι τὰ, περὶ ὧν ὁ λόγος, τρόφιμα, ὥστε ἐκ τούτου ἐκινδύνευσον.

Πρόφητου Ἡλιοῦ, (εἰς τὸν ὁποῖον λόφον οἱ ἐχθροὶ εἶ-
 χον. ἓνα ὄχυρόν προμαχώνα, φυλάττοντες ἐξ ἐκείνου
 τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὴν πόλιν τοῦ Ἄργου διὰ νὰ μὴ
 ἐξέλθωσι τῆς Ἀκροπόλεως οἱ Ἕλληνες) ἤρχησαν ἀκα-
 τάπαυστον πυροβολισμόν ἀπὸ πρωΐας τῆς ἡμέρας ἐκεί-
 νης μέχρι τῆς ἐσπέρας· περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν ἤρχησαν
 οἱ Ἕλληνες νὰ πλησιάζωσιν ὄλον ἐν εἰς τὸν προμαχώνα
 ἐκεῖνον, ὥστε οἱ ἐχθροὶ ὑποπεσόντες εἰς δειλίαν, καὶ ὑ-
 ποπτεύσαντες μήπως οἱ Ἕλληνες ἤθελον ἐπιπέσει νυ-
 κτὸς ἐπ' αὐτοὺς ἀνεχώρησαν, ἀφίσαντες κενὸν τὸν, περὶ
 οὗ ὁ λόγος, προμαχώνα. Ἐν τούτῳ ὁ Δ. Πλαποῦτας
 καὶ ἄλλοι ἔφιπποι ἀναβάντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἔδω-
 καν βοήθειαν, καὶ ἐξῆλθον, ὁ Δ. Ὑψηλάντης, ὁ Πᾶνος
 Θ. Κολοκοτρώνης, καὶ ὁ Γ. Π. Μαυρομιχάλης, καὶ
 μετ' αὐτῶν ἐν μέρος στρατιωτῶν, διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ
 οἰκονομῶνται οἱ λοιποὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀπὸ τροφᾶς
 καὶ ὕδωρ, ὅπερ καὶ ἔγινεν.

Ἄλλ' ἢ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἐκείνη τῶν Ἑλλήνων
 ἐξοδος ἐβίασε τοὺς ἐχθροὺς, ὥστε τὴν ἐπ.οὔσαν (19 Ἰ-
 ουλίου) πλησιάσαντες περισσότερον, ἔστησαν τοὺς προ-
 μαχώνας τῶν πολλὰ πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως διὰ νὰ
 ἐμποδίσωσιν ὅλως διόλου καὶ τὴν ἐξοδὸν τῶν λοιπῶν,
 ἀποφασίσαντες νὰ κέμωσι καὶ μυστικὴν ἐφοδὸν εἰς τὴν
 Ἀκρόπολιν· πρὶν ἢ φανῆ δέτ' ὀ λυκαυγὲς τῆς πρωΐας, ἐν
 ᾧ οἱ Ἕλληνες ἀπηυδασημένοι ὄντες ἀπὸ τὴν ὀλο-
 νύκτιον προσοχὴν τῶν, ἐκοιμῶντο ὕπνον βαθύν, οἱ δὲ
 Ὀθωμανοὶ εἶχον πλησιάσει ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν Ἀκρόπο-
 λιν διὰ τὴν ἐφοδὸν, ὁ Μπενιζέλος Γιαννακόπουλος εὐ-
 ρεθεὶς ἐξυπνος εἰς τὴν σκοπιὰν (βάρδιαν), εἰδοποίησε τοὺς
 Ἕλληνας εὐθὺς, οἷτινες ὀράξαντες τὰ ὄπλα, κατεδίω-

ξαν τοὺς ἐχθροὺς μετ' ἀσχύνης· ἐὰν δὲ οἱ ἐχθροὶ ἤθελον ἐπιτύχη τὴν ἔφοδον ἐκείνην κατὰ τὰς ἐλπίδας τῶν οἱ Ἕλληνας ἤθελον ὑποφέρει πολλὴν ζήμιαν καθότι οἱ ἐχθροὶ μεταχειρισθέντες τόσον προσεκτικὰ τὸ βάδισμά των, εἶχον πλησιάσει εἰς τὰ τεῖχη τῆς Ἀκροπόλεως, ὥστε οἱ περισσότεροὶ τῶν Ἑλλήνων κατεδίωξαν αὐτοὺς μὲ τὰς πέτρας μὴ δυνθέντες νὰ γεμίσωσιν ἐκ δευτέρου τὰ ὄπλα των (1).

Τὴν δὲ ἑσπέραν τῆς 20. Ἰουλίου, (δύω ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου) ἐκινήθησαν πανταχόθεν οἱ Ἕλληνες, πλησιάσαντες εἰς τε τὴν Ἀκρόπολιν καὶ εἰς τὴν πόλιν ἕως τόξου βολῆς, ὥστε ἐπροξένησαν μεγάλην φρίκην εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς μὲ τὸν κεραυνώδη ἐκείνον πυροβολισμόν καὶ τὰς ἀκαταπαύστους κραυγὰς των διὰ 4. ὀλοκλήρους ὥρας τῆς νυκτὸς ἐκείνης, ὅτε ἐφρονεύθησαν πολλὰ ὀλίγοι ἐκ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τρεῖς Ἀρκάδιοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων, πληγθέντων καὶ ὀκτὼ ὡς πλησιεστέρων ὄντων μᾶλλον τῶν ἄλλων εἰς τοὺς Ὀθωμανικοὺς προμαχῶνας· ἐπληρώθη δὲ αὐτοχρόνως κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ ὁ Στράτης Μπαρδουνοχωρίτης Καπιτάνος τοῦ Ἰατράκου τὴν δὲ 22. Ἰουλίου ἔγινεν πάλιν καὶ ἕτερος ἀκροβολισμὸς διὰ νυκτὸς ὁμοίος τῷ πρώτῳ· καὶ τὴν 24. ἐκινήθησαν οἱ Ἕλληνες

(1) Δύο Ὀθωμανοὶ αἰχμαλωτισθέντες παρὰ τῶν Ἑλλήνων μετὰ ταῦτα ἀπολόγησαν μετὰ βεβαιότητος ὅτι εἰς τὴν διὰ τὴν ἔφοδον ἐκείνην ἐστρατείαν ἦσαν καὶ ὁ Δράμαλης, ἀκολουθῶν ἐκ τῶν ὀπίσθεν, καθότι ὑπώπτευε μήπως τὸν ἀπατάσῃ, καὶ χωρὶς νὰ κάμῃσι καμμίαν ἔφοδον, τῷ εἶπωσιν ὅτι ἀπέτυχον ταῦτα δι' ἐσυλλογίζετο ὁ Δράμαλης ἔχειν ὑπονοίαν παρὰ τῶν μετ' αὐτοῦ ὑπαλλήλων, καὶ ἕνεκα τούτου ἠναγκάστη νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἀθῆναι μὲν τελευτῶν ἔφοδον.

παρὰ πάντων τῶν μερῶν ἀποφασιστικῶς, ὥστε τυχόν-
τες εὐκαιρίας οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἐξῆλθον ἀβλαβῶς (1),
διαρκοῦντος τοῦ ἀκροβολισμοῦ, καὶ τῶν ἐχθρῶν προσε-
χόντων εἰς τοὺς κεραυνώδεις πυροβολισμούς καὶ εἰς τὰ
κινήματα τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, καὶ φοβουμέ-
νων μήπως οἱ Ἕλληνες ἤθελον αἰφνης ἐπιπέσει θηριω-
δῶς ἐπ' αὐτούς, καὶ τοὺς ἀπολέσωσι. (2).

Τὴν ἐπιούσαν δὲ (24. Ἰουλίου) ἐνεφανίσθη εἰς τὸ ἄ-
κρον τῆς πόλεως (πλησίον τοῦ Ναοῦ τῆς Θεοτόκου) ἐν
πολυάριθμον σῶμα Ἰππέων Ὀθωμανῶν, τὸ ὁποῖον ἐστά-
θη πλησίον εἰς τὸν Ναὸν τῆς Θεοτόκου, χωρὶς νὰ προ-
χωρήσῃ περαιτέρω· τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σῶμα ἰδὼν ὁ Γ.
ἀρχηγὸς Θ. Κολοκοτρώνης, διέταξεν εὐθὺς ὅλους, ὅσοι
Ἰππεῖς εὐρίσκοντο εἰς τὸ ἐν Κεφαλαρίῳ στρατόπεδον τῶν
Ἑλλήνων, καὶ ἀντιπαρετόχθησαν ἔφιπποι ἀπέναντι τῶν
Ὀθωμανῶν Ἰππέων οἵτινες ἔμενον εἰς τὴν ῥηθείσαν θέ-
σιν ἀκίνητοι ἐντοσούτῳ οἱ ἔφιπποι Ἕλληνες ἤρχησαν
νὰ δίδουν ἀφορμὴν πυροβολοῦντες εἰς τὸν ἀέρα· πλησι-
άσαντες δὲ κατὰ τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν πολλοὶ ἔφιπποι

(1) Εἰς μόνος ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει τοῦ Ἄργους Ἑλλήνων βεβλαμμένους
ὡν ἀπὸ πυρίτιδα, ἀπροσέκτως ἀναφθεῖται, ἔμεινεν ἐντὸς τῆς Ἀκροπό-
λεως, μὴ δυναθεὶς νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῶν λοιπῶν.

(2) Δὲν ἐρυθριῶμεν νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα ὅτι αἱ τρεῖς αὐταὶ νυκτε-
ριναὶ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐφορμήσεις ἔγινον ἐξ αἰτίας τοῦ
ἐποίου συνέλαβον ἀπαρθεύματίστου ἐνθουσιασμοῦ οἱ Ἕλληνες, προ-
τραπέυτες ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος τῆς ὑψηλῆς πέτρας γενομένην εἰς
αὐτοὺς δημηγορίαν παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη κατ'
ἐξόχην ἐπὶ οἱ Ἀρκάδιοι.

Ἐλληγες, ἤκουσαν ὅτι διέτρεχε μεταξύ τῶν Ὀθωμανῶν μία μικρὰ δχλαγωγία, ὅτε μετὰ δύο ὥρας οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους χωρὶς νὰ κάμωσι κανέν περαιτέρω κίνημα (1).

Μετὰ δὲ τὴν εἰς Ἄργος ἐπιστροφήν τῶν Ἰππέων Ὀθωμανῶν ὁ Θ. Κολοκοτρώνης συγκαλέσας πολλοὺς ἐκ τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ Καπιτάνων ἐκ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου (2), ὠμίλησεν ἐνώπιον πάντων τὰ ἐφεξῆς· « ἀδελφοί! οἱ Ὀθωμανοὶ ἤλπιζον νὰ
 » εὔρωσιν ἐντὸς τῆς Ἀχροπόλεως πολὺν πλοῦτον καὶ
 » τροφάς, νὰ αἰχμαλωτίσωσι δὲ καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ Ἑλ-
 » ληγας· ἀλλ' ἀποτυχόντες τῶν ἐλπίδων των καθ' ὅλα,
 » ἀνεχώρησαν ὡς τοὺς εἶδατε· ἡ ἔλλειψις τῶν τρο-
 » φῶν τὴν ὁποίαν οἱ ἐχθροὶ σήμερον ὑποφέρουν, καθὼς
 » ἐπίσης καὶ τὸ σημερινὸν στρατήγημα τῶν ἔξω τῆς
 » πόλεως Ἄργους ἐλθόντων Ἰππέων, εἶναι δείγματα
 » τῆς μεγάλης δειλίας, καὶ τῆς στενοχωρίας των, καὶ
 » ὡς ἐκ τούτων φαντάζομαι ὅτι, ἢ αὔριον, ἢ μετὰ τὴν
 » αὔριον οἱ Τοῦρκοὶ ἀφευκτα φεύγουν ἀπὸ τοῦ Ἄργους

(1) Ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, καθ' ἃς ὁ Δράμαλης διέμενεν εἰς τὸ Ἄργος ἰσῆρχετό μὲν καὶ ἐξῆρχετο τοῦ Ναυπλίου, ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἐμελέτησεν ὁ Δράμαλης ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τοῦ Ἄργους, ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς εἰσελθὼν εἰς τὸ Ναύπλιον, δὲν ἐξῆλθεν, οὔτε καν εἶδε πλέον τὸν Δράμαλην.

(2) Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δύο ἀνοικουρήματα δεινὰ ἐμάστιζον τοὺς Ἑλληνας, ἃ ἡ ἀπερίγραπτος καύσις τοῦ Ἥλιου, (τοιοῦτον δὲ καυστικὴ ἦτον, ὥστε ἐφαίνετο ὡσὰν νὰ εὔγενεν ἀπὸ καμμίας μεγίστην καὶ φλογώδη κέμινον,) ἔ. δὲ, ἡ στέρησις τοῦ ὕδατος· ὥστε ἀπὸ τὸ

» διὰ τὴν Κόρινθον, ἐκείθεν δὲ, εἶναι ἀδῆλον, ὅποια
 » σχέδια καὶ ἐκστρατείας θέλουν μεταχειρισθῆ· ἐντο-
 » σούτω ἡμεῖς πρέπει νὰ καταλάβωμεν τὰς ἀναγκαίας
 » θέσεις διὰ νὰ ἀφανίσωμεν τοὺς ἐχθροὺς, νὰ διασω-
 » σωμεν δὲ καὶ τὴν πατρίδα μας, νὰ ὠφεληθῶσι καιοὶ Ἑλ-
 » ληνες τελευταῖον ἀπὸ τὰ ἐχθρικά λάφυρα· ὅθεν εἰς
 » μὲν τοὺς αὐθεντικούς Μύλους νὰ τοποθετηθῶσι τὰ
 » Σπαρτιατικά καὶ τὰ τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Πέτρου
 » καὶ Πραστοῦ στρατεύματα, εἰς δὲ τὸ Μπεμπάτι τὰ
 » τῶν ἐπαρχιῶν Ἄργους, Ναυπλίας, καὶ Λακεδαιμονί-
 » ας, ἐγὼ δὲ, ὁ Πλαπούτας, ὁ Δημητράκης Δελιγιάν-
 » νης μὲ τὰ Καρυτινά καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν στρατεύ-
 » ματα νὰ καταλάβωμεν τὰς θέσεις τοῦ Δερβενακίου,
 » τοῦ Ἁγίου Σώστη, τῆς Κλεισούρας, καὶ τοῦ Ἁγίου
 » Γεωργίου· ταῦτα σᾶς γνωμοδοτῶ, καὶ ταῦτα θεωρῶ
 » ὡς ἀναγκαῖα, τὰ ὅποια καὶ πρέπει νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐξ
 » ὑμῶν, καθότι φρονῶ ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἀναχωροῦν ἀπὸ τὸ
 » Ἄργος. «

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς παραλαβὼν τὰ τοῦ μέ-
 ρους του στρατεύματα, ἀνεχώρησεν εὐθὺς διὰ τὸν Με-
 γάλον Ἁγίον Γεώργιον, τὰ δὲ τῆς Μάνης στρατεύμα-
 τα καὶ τὰ διορισθέντα διὰ τοὺς Μύλους κατέσχον πά-
 ραυτα τὰς θέσεις ἐκεῖνας· ἀφ' οὗ δὲ ἐφθασεν ὁ Θ. Κο-
 λοκοτρώνης εἰς τὸν Ἁγίον Γεώργιον, ἀπέστειλεν εἰς

τόσον ὕδωρ τὸ ὅποῖον ἐξήρχετο καθὼς καὶ σήμερον φαίνεται διὰ τοῦ
 ὁποίου ἀλλέθου τόσοι μύλοι), τότε μὲ τὰς φούκτας τὸ ἐσύναζον διὰ
 νὰ πῶσιν.

τὰ Δερβενάκια τὸν Ἀντώνιον Κολοκοτρώνην, καὶ τὸν Πᾶνον Ἀναγνωστόπουλον μὲ 650. Ἕλληνας, οἵτινες κατέλαβον τὴν θέσιν τοῦ Δερβενακίου, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης ἔμεινεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λόφου ἐκείνου μὲ ὀλίγους Ἴππεῖς καὶ πεζοὺς διὰ νὰ παρατηρῇ τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν, ἀνάγκης δὲ τυχούσης νὰ δίδῃ καὶ βοήθειαν ὅπου ἢ χρεία ἤθελε τὸ καλέσῃ· ἐπομένως ἐτοποθετήθησαν καὶ τὰ λοιπὰ στρατεύματα ἕκαστον εἰς τὴν ὁποίαν διωρίσθη θέσιν· πρὶν ἢ δὲ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος πρὸ τριῶν ὥρῶν (τὴν 26 Ἰουλίου) οἱ Ὀθωμανοὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸ Ἄργος, χωρὶς νὰ μείνῃ ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς· τὸ ὁποῖον αὐτὸ πληροφορηθέντες πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀρκαδίων, οἱ Μανιάται, Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἄλλοι ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν διάφοροι χωρὶς νὰ τρέξωσιν ἔμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν, οὔτε ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτοὺς ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐπέπεσαν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους, καὶ ὠφελθέντες ἐκ μηδαμινῶν τιῶν λαφύρων, ἐπέστρεψαν μετ' αὐτῶν εἰς τὰς πατρίδας των· ἔμειναν δὲ μόνον ἐκ τῶν Ἀρκαδίων (Τριφυλιῶν) ὁ ἀρχηγὸς των Μῆτρος Ἀναστασόπουλος μὲ 260. οἱ δὲ λοιποὶ ἐπανῆλθον εἰς τὰς ἐστίας των.

Ἀνατελλαντος δὲ τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐνεφανίσθησαν οἱ Ὀθωμανοὶ πλησίον τοῦ Δερβενακίου πανστρατιᾷ ὀδεύοντες, οἵτινες ἐκ τῆς πληθύος τῶν ζώων, καὶ τοῦ πολυαρίθμου των στρατοῦ, ἐφαίνοντο μακρόθεν ὡς μία μεγίστη νεφέλη ἐπισκιάζουσα τὸ πεδινὸν ἐκεῖνο μέρος. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ των ἐπλησίασεν εἰς τὸ Δερβενάκι, ἰδοῦσα τοὺς ὀλίγους τὴν θέσιν ἐκείνην φυλάττοντας Ἕλληνας, ἠρώτησε· » ποῖος » εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῶν εἰς τὸ Δερβενάκι Ἑλληνικῶν

* στρατευμάτων * μαθόντες δὲ ὅτι ἦτον ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ἐπεκαλέσθησαν συμβίβασμόν μετ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, προτείναντες νὰ τοῖς συχωρηθῇ ἡ τῶν Δερβενακίων διάβασις ἐλευθέρα, καὶ νὰ δώσωσι χρήματα, χωρὶς νὰ ἐνοχλήσωσιν εἰς τὸ παραμικρὸν καὶ τοὺς Ἑλληνας, οἵτινες εὐθὺς ὑπεσχέθησαν νὰ μηνύσωσι τὰς τῶν Ὀθωμανῶν αὐτὰς προτάσεις εἰς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην· ἀλλ' ἐν τούτοις οἱ εἰς τὰ Δερβενάκια εὐρεθέντες Ἕλληνες ἐρωτευθέντες ἀπὸ τὴν πλουσιότητα καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν ἐχθρικῶν ὄπλων, ἐννοήσαντες ἀφ' ἐτέρου μέρους καὶ τὴν δειλίαν τῶν ἔχθρων ὡς ἐκ τοῦ ζητηθέντος παρ' αὐτῶν συμβίβασμοῦ, προσέτι παρακινηθέντες καὶ ἀπὸ τὰς ἐπὶ κεφαλῆς των φωνὰς τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, λέγοντος, * τί τοὺς κτυπάζουν, καὶ δὲν τοὺς κτυποῦν ; * Ἐξ ὧν αὐτῶν ἐνθουσιασθέντες οἱ Ἕλληνες, ἤνοιξαν μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν τὴν μάχην· τῆς ὁποίας ἀνοιγείσης, οἱ ἐχθροὶ χωρὶς νὰ ρίψωσιν ὄπλα κατὰ τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἐφρόντιζον δι' ἄλλο, εἰ μὴ πῶς νὰ διασωθῶσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ὥστε τυφλοῖς ὄμμασιν ἔσπευδον ν' ἀπομακρυνθῶσι, τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες πυροβολοῦντες ἀπροφυλάκτως καὶ ἀφόβως, ἐφόνευον.

Ὁ δὲ Νικηταρᾶς μετὰ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου ὄντες στρατοπεδευμένοι μὲ 750 εἰς τὸ Ἀινόρι καὶ Στεφάνι ἐπὶ σκοπῶ τοῦ ν' ἀπέλθωσι, καὶ νὰ προκαταλάβωσι τὴν θέσιν τῶν μεγάλων Δερβενίων τοῦ Ἴσθμοῦ, μήπως ἤθελον εἰσβάλλῃ καὶ ἄλλοι Ὀθωμανοὶ μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Δράμαλη (κατὰ τὰς τότε διαδοθείσας φήμας), καὶ ἀκούσαντες τὴν συγχροτηθεῖσαν

ἐκείνην εἰς τὰ Δερβενάκια μάχην, ἐνέκριναν νὰ ἐπιστρέψωσι πρὸς βοήθειαν τῶν αὐτόσε Ἑλλήνων· πρῶτος δὲ πάντων ὁ Νικηταρᾶς παραλαβὼν τοὺς ὑπ' αὐτὸν 400 Ἑλληνας, ἐκίνησε διευθυνόμενος πρὸς τὸν κρότον τῆς μάχης. Ἐξῴθεν δὲ τῆς Κώμης Στεφάνι ἀπαντήσας ἓνα Ἑλληνα, ὅστις (ἐξ ἀγνοίας) τῷ εἶπεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει πόλεμος, ἔμεινεν ὀλίγας στιγμὰς ὀπίσω· βεβαιωθείς δ' ἔπειτα ἔδραμεν εὐθὺς, καὶ κατέλαβε τὰ ἔμπροσθεν τῆς θέσεως τοῦ Ἁγίου Σώστη. Ἐδραμον δ' εὐθὺς μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Δ. Ὑψηλάντης, καὶ ὁ Γρ. Δικαῖος ὁμοῦ μὲ τούς ὑπ' αὐτούς 350 Ἑλληνας, καὶ κατέσχον τὴν ἄλλην πλησίον τοῦ Νικηταρᾶ θέσιν· ἀφ' οὗ ὁμοῦ ἔφθασαν εἰς τὰ ἔμπροσθεν τοῦ Δερβενακίου, θεωρήσαντες μᾶλλον τοὺς ἐχθροὺς κατατρομασμένους ὡς ἐκ τῆς ἀπὸ τῶν ὀπισθῆν των μάχης, καὶ τυφλοῖς ὄμμασι βαδίζοντας διὰ νὰ διαβῶσι χωρὶς νὰ ρίπτωσιν ὄπλα μήτε ἐκεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον τρέχοντας διὰ νὰ διασωθῶσι, τοὺς ἀντέκρουσεν ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Ὑψηλάντης καὶ Γρηγόριος Δικαῖος μὲ τούς ὑπ' αὐτούς στρατιώτας 750 τὸν ἀριθμόν.

Ἡ δὲ φρίκη ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ πληθὺς τῶν ἐχθρῶν (οἱ πλείονες τῶν ὁποίων περιελθόντες ἐκ τῆς εὐθείας μὲν, ἀλλὰ δυσβάτου ὁδοῦ, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι ποσῶς οὔτε ἐκεῖνοι ποῦ ἐβάδιζον), τοὺς ἔκαμε νὰ φθάσωσιν εἰς ἓνα λόφον 25 τετραγωνικῶν πήχεων περίπου ἐκτάσεως κατὰ τὸ ὕψος· ἀπὸ δὲ τὴν δειλίαν καὶ τὸν ὁποῖον συνέλαβον εἰς τὰς ψυχὰς των πανικὸν φόβον παρὰ τοῦ Νικηταρᾶ καὶ τῶν Ἑλλήνων, κατεκρημνίζοντο ἐκ τοῦ λόφου, ὥστε τὸ μεταξὺ ἐκεῖνο χάσμα ἐγένετο ἀπὸ ἀνθρώπου, ἀπὸ ζῶα, ἀπὸ φριττηγὰ κρημνι-

ζόμενα ὅλα αὐτὰ, ἐπὶ τῶν ὁποίων πατῶντες οἱ λοιποὶ κατόπιν ἐρχόμενοι ἐχθροὶ, διέβαινον, τοὺς ὁποίους ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Ὑψηλάντης, καὶ ὁ Γρ. Δικαῖος, καὶ οἱ κάτοικοι Ἑλληνας τῶν Κωμῶν ἐκείνων, κατ' ἐξοχὴν οἱ κάτοικοι τῆς Κώμης Λίμνης ὀνομαζομένης ἐκτύπων κατ' ἐμπροσθεν μὲ τόσῃ ταχύτητά, ὥστε δὲν ἐπρόφθανον οὔτε τὰ ὄπλα των νὰ γεμίζωσι καὶ νὰ ρίπτωσι κατ' αὐτῶν· ὁ δὲ ἀφανισμὸς τῶν ἐχθρῶν ἐγένετο διττός, καθότι ἐκτυπῶντο καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν, καὶ κατ' ἐνώπιον χωρὶς αὐτοὶ νὰ δύνανται διὰ νὰ βλάψωσι τελείως τοὺς Ἑλληνας, οὔτε δὲ νὰ διασωθῶσι διὰ τὸ στενὸν καὶ δύσβατον τῆς θέσεως. Ἐπεσαν δὲ εἰς τὴν μάχην ἐκείνην ὑπὲρ τὰς 8,000 ἐχθροὶ φονευμένοι τε καὶ κατακρημνησμένοι εἰς τὸ βῆθὲν χάσμα (1). Ὁ δὲ τρομερὸς ἐκεῖνος καὶ φρικώδης τῶν ἐχθρῶν ἀφανισμὸς ὠδήγησε τὸν Δράμαλιν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ Πασσάδες καὶ Μπέδες μὲ τὸν λοιπὸν στρατὸν των, καὶ ἐπέστρεψαν ὀπίσω, τοποθετηθέντες ἔξωθεν τοῦ Ναυπλίου εἰς τὴν Γλυκιᾶν, ὅπου διενυκτέρευσαν τὴν νύκτα ἐκείνην. Οἱ δὲ Ἑλληνας εὐθὺς ἐδόθησαν εἰς τὴν σύναξιν τῶν Ὀθωμανικῶν λαφύρων, ὠφεληθέντες ὑπὲρ τὸ δέον (ἐν μέρος ὁμῶς ἐξ αὐτῶν ὑπερωφελήθη) ἀπὸ χρηματά, ἀπὸ πολύτιμα καὶ λαμπρὰ ὄπλα καὶ ἐνδύματα,

(1) Ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων ἐχθρῶν εἰς τὸ Λερβενάκι ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας θέσης τὰς ὁποίας κατεῖχον οἱ Ἕλληνας, ἦτον ἐγνωσόμενος μέχρι τινος. Ἐδόθησαν ὁμῶς πληροφορίες παρὰ τινων ἐξ αὐτῶν, αἰχμαλωτισθέντων μετὰ ταῦτα, ὅτι ὑπερέβαινε τὰς 8,000 ἐχθρῶν φονευθέντων καὶ κατακρημνησθέντων.

ἀπὸ διάφορα σκεύη καὶ εἶδη ἀργυρᾶ, χρυσᾶ, καὶ ἀπὸ πολυτίμους λίθους κεκοσμημένα, ἀποκτήσαντες καὶ ἵππους, ἡμιόνους, Καμήλους, κ. τ. λ. μὲ πολλὴν ἀφθονίαν· οἱ δὲ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ἑλλήνων διασωθέντες Ὄθωμανοὶ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην (τῆς 26 Ἰουλίου) ἀπῆλθον εἰς τὴν Κόρινθον κατατεθραυσμένοι, καὶ ἠττημένοι κατὰ πάντα.

Μετὰ δὲ τὴν διάλυσιν τῆς ῥηθείσης μάχης, καὶ τὴν εἰς τὴν Γλυκίαν τοῦ Ναυπλίου ἐπιστροφήν τοῦ Δράμαλη μετὰ 14,000. στρατοῦ ὀθωμανικοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὸ Δερβενάκι καὶ ὁ Δ, Πλαποῦτας μετὰ 1200 Ἑλλήνων, τοῦ Μήτρου Ἀναστασοπούλου μετὰ τῶν Ἀρκαδίων καὶ τοῦ Γενναίου Ἰω. Θ. Κολοκοτρῶνη, ὅπου ἐσκέπτοντο μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρῶνη τίνι τρόπῳ νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις διὰ τοὺς εἰς τὸ Ναύπλιον μετὰ τοῦ Δράμαλη ἐπανελθόντας, καὶ νὰ ἔχωσιν αὐτὰς ὀχυρωμένας, καθότι οἱ Ἕλληνες ὅλοι σχεδὸν εἶχον θέσει πᾶσαν τὴν φροντίδα καὶ τὴν προσοχὴν των εἰς τὰ λάφυρα, χωρὶς νὰ ἀκούωσιν οὔτε τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχηγῶν των, οὔτε δὲ ἔφερον ποτὲ κατὰ νοῦν μήπως ὁ Δράμαλης μετὰ τῶν ὑπὲρ αὐτὸν ἐπιπέσῃ αἴφνης, καὶ τοὺς ἀφανίσῃ ὄντας προσεκτικωτέρους εἰς τὴν συλλογὴν τῶν λαφύρων, παρὰ εἰς ἐνδεχομένους κινδύνους. κατὰ τὰς ὥρας ἐκεῖνας ἦλθεν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ ὁ Π. Ἰατράκος, καὶ ὁ Δ. Τσόκρης (1), ὅπου γενομένης σχέψεως μεταξὺ

(1) Ὁ Π. Ἰατράκος καὶ ὁ Δ. Τσόκρης ὑπῆγον χωρὶς στρατεύματα, εἰ μὴ διὰ νὰ ἰδῶσι μόνον τι ἀπέγινε μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ὄθωμανῶν, καὶ ὅποτε μέτρον ὤφειλον νὰ λάβωσιν ἀκολουθῶν.

τῶν ρηθέντων διὰ τοὺς εἰς τὸ Ναύπλιον ἐπανελθόντας Ὀθωμανοὺς ἀπεφασίσθη τελευταῖον τὸ ἐφεξῆς μέτρον. ὁ μὲν Δ. Πλαποῦτας μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν 1200. νὰ διατηρῇ τὴν θέσιν τοῦ Δερβενακίου. ὁ δὲ Ἱατράκος καὶ ὁ Γσόκρης ὑπεσχέθησαν νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν τῆς Κλεισούρας μὲ 1000 Ἑλληνας. ὥστε ἐὰν οἱ εἰς Ναύπλιον ἐπανελθόντες ἐχθροὶ ἤθελον ἀποφασίσῃ διὰ νὰ διαβῶσιν ἀπὸ τὸ Δερβενάκι, τότε οἱ ἐν τῇ Κλεισούρᾳ νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν τῶν εἰς τὸ Δερβενάκι Ἑλλήνων. ἐὰν δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου οἱ ἐχθροὶ ἤθελον διαβῆ ἀπὸ τὴν Κλεισούραν, ἅμα ὅτε ἀνεωχθῇ ἡ μάχη, εὐθὺς οἱ ἐν τῷ Δερβενακίῳ περὶ τὸν Πλαποῦταν νὰ τρέξωσι πρὸς βοήθειαν τῶν περὶ τὸν Ἱατράκον καὶ Γσόκρην γενομένης δὲ οὕτω τῆς συμφωνίας, ὁ μὲν Δ, Πλαποῦτας μετὰ τῶν λοιπῶν ἐτοποθετήθησαν πάραυτα εἰς τὸ Δερβενάκι, ὁ δὲ Ἱατράκος καὶ ὁ Γσόκρης ἐπέστρεψαν διὰ νὰ παραλάβωσι τὰ ὑπ' αὐτοὺς στρατεύματα, καὶ διὰ νυκτὸς τῆς (27 Ἰουλίου) νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν τῆς Κλεισούρας κατὰ τὴν συμφωνίαν. ἐλθόντες δὲ εἰς τὰ στρατόπεδά των, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ συνάξωσι τοὺς ὑπ' αὐτοὺς Ἑλληνας, δικαιολογηθέντας ὅτι ἦσαν ὑστερημένοι τροφῶν κ τ λ, καὶ οὕτω δὲν ὑπήκουσαν νὰ συνέλθωσιν εἰς ἓν, καὶ νὰ κατάσχωσι τὴν ρηθείσαν θέσιν τῆς Κλεισούρας, ὥστε ἡ μὲν θέσις αὕτη ἔμεινε κενή, ὁ δὲ Γενικὸς Ἀρχηγὸς καὶ ὁ Πλαποῦτας οὔτε κἂν εἰδοποιήθησαν περὶ τούτου διὰ νὰ λάβωσιν αὐτοὶ μέτρον τοῦλάχιστον, καὶ νὰ μὴ μείνῃ ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, θέσις κενή καὶ ἐλευθέρα ἀπὸ Ἑλληνικὰ στρατεύματα.

Ἐν τούτοις ὁ Δράμαλης ἐπανελθὼν, ὡς εἴρηται (τὴν 26 Ἰουλίου) καὶ διανυκτερεύσας εἰς τὴν ἔξωθεν τοῦ

Ναυπλίου Γλυκιάν, ἐξητήσατο ἀπὸ τοὺς Ναυπλιεῖς διὰ νῆ εἰσέλθῃ εἰς τὸ φρούριον ἐφ' ὑποσχέσει ὀλιγοήμερου διαμονῆς ἐν αὐτῷ. ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ναυπλιεῖς δὲν παρέδεχθησαν τὴν αἴτησίν του, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκλείσαν ἐπὶ τὸ ὀχυρώτερον καὶ ἀσφαλέστερον τὰς πύλας τοῦ Ναυπλίου, ἀπελπισθεῖς, παρέμεινεν εἰς τὴν θέσιν τῆς Γλυκιᾶς· δύο ὥρας δὲ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου προχωροῦντος τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς, εἴτε ἀπό τιος καπνηστηρίου (Τσιμπουκίου), εἴτε ἀπ' ἄλλης τινος αἰτίας, ἀνήφθη πῦρ εἰς τὰ πολεμεφόδια τοῦ Δράμαλη, ὥστε αἶφνης ἠκούσθη ὁ κρότος, ἡ δὲ λάμψις ὑψώθη τόσον ὑψηλὰ, ὥστε ἐφαίνετο παρὰ πάντων· τὸ δὲ πῦρ κατέκαυσε καὶ τινὰς τῶν περὶ τὰ πολεμεφόδια Ὀθωμανῶν τοῦ Δράμαλη (1).

Τὴν δὲ 27 Ἰουλίου μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν, ἀφ' οὗ προκατεσχόπευσεν ὁ Δράμαλης διὰ νυκτὸς, καὶ ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ θέσις τῆς Κλεισούρας ἦτον ἀκατάσχετος ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, ἐξεστράτευσε ἀνευ ἀναβολῆς κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Κλεισούρας διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Κόρινθον· ἡ περὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Πλαπούτα φυλάττουσα σκοπιὰ ἰδοῦσα μακρόθεν τοὺς περὶ τὸν Δράμαλην ἐρχομένους, εἰδοποίησεν εὐθύς τὸν Δ. Πλαπούταν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἔρχονται, καὶ ἐπὶ τούτῳ ὁ

(1) Τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο τοῦ πυρπολισμοῦ τῶν τοῦ Δράμαλη πολεμεφωδίων συμβῶν ἐξέλαβεν ὁ Δράμαλης ὡς κακὸν οἰωνόν· εὐθύς ἀκόμι δὲ καὶ οἱ Ναυπλιεῖς Ὀθωμανοὶ τὰ αὐτὰ ἐξέφρασαν ὅτι ἦτον κακὸν σημεῖον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα δὲν ἐλθούσθησαν ὅμως ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔκαμαν κακὸν οἰωνισμόν, καθότι τῶ ὄντι ἀπεδείχθη πραγματικῶς, γενομένης τῆς καταστροφῆς τοῦ Δραμαλη.

Πλαποῦτας ἠτοιμάσθη νὰ τοὺς κτυπήσῃ· ἐν ᾧ δὲ ἐπε-
ρίμενεν αὐτοὺς νὰ διαβῶσιν ἀπ' ἔμπροσθεν τοῦ Δερβε-
νακίου, παρ' ἐλπίδα πληροφορηθεὶς ὅτι οἱ ἐχθροὶ διέρ-
χονται διὰ τῆς Κλεισοῦρας, πάραυτα ἔσπευσε μετὰ τῶν
ὑπ' αὐτὸν νὰ προφθάσῃ εἰς βοήθειαν τοῦ Π. Ἰατρᾶκου
καὶ Δ. Τζόκρη, νομίσας ὅτι αὐτοὶ ἦσαν τοποθετημένοι
αὐτόσε κατὰ τὴν προμελετηθεῖσαν συμφωνίαν των. Διο-
δεύων δὲ ὁ Δράμαλης διὰ τῆς ρηθείσης ὁδοῦ, καὶ εὐρῶν
ἐλευθέραν τὴν δίοδον, ἔσπευδε τρέχων διὰ νὰ περάσῃ
ἀπὸ τὰ στενὰ καὶ δύσβατα τῆς θέσεως ἐκείνης μέρη·
ἀλλ' ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Δ. Ὑψηλάντης, ὁ Γρηγόριος Δι-
κάϊος, καὶ Γεώργιος Λύκος εὐρεθέντες πάλιν εἰς τὰ
ἔμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν, τοὺς ἀντέκρουσαν μὲ πολλὴν
γενναϊότητα, φονεύοντες ὅσους ἐπρόφθانون, καθότι μὴ
οὔσης στενῆς καὶ δυσβάτου τῆς διόδου ἐκείνης, οἱ ἐχ-
θροὶ ὄχι μόνον ἀντεμάχοντο μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐλευ-
θέρως, ἀλλὰ καὶ διαμοιρασθέντες εἰς τέσσαρας μερί-
δας, καὶ ἀντικρούοντες τοὺς Ἑλληνας, μετέβησαν εἰς
τὴν Κόρινθον, θανατωθέντων ἐξ αὐτῶν 1500 περίπου,
πληγωθέντων δὲ καὶ πολλῶν. Ὁ δὲ Πλαποῦτας σπεύ-
σας ὅσον τὸ δυνατόν μετὰ τῶν λοιπῶν νὰ προφθάσῃ
εἰς τὴν μάχην ἐκείνην, ἔφθασε τελευταῖον εἰς τὸ τέ-
λος αὐτῆς χωρὶς νὰ δυνηθῆ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος
του μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων. Ἐὰν ὁμως ἤθελεν
ἦσθαι προκατειλημμένη ἡ Κλεισοῦρα ἀπὸ τὸν Π. Ἰα-
τρᾶκον καὶ τὸν Δ. Τζόκρη, καθ' ἣν εἶχον κάμει οὗτοι
συμφωνίαν, οἱ ἐχθροὶ δὲν ἤθελον δυνηθῆ νὰ διαβῶσι μὲ
τόσην ταχύτητα, ἀλλ' ἀντικρουόμενοι ἤθελον ἐμποδι-
σθῆ διὰ δύο ὥρας τοῦλάχιστον, ἤθελον φθάσει δὲ ἀ-
κολούθως ὄχι μόνον ὁ Πλαποῦτας, ἀλλὰ καὶ ὁ Νικη-

ταρᾶς μετὰ τῶν λοιπῶν διὰ νὰ καταλάβωσι τὰ ἔμ-
προσθεν τῶν ἐχθρῶν (ὡς ἐγένετο καὶ εἰς τὴν μάχην
τῆς 26 Ἰουλίου), καὶ τότε ἀναμφιβόλως καὶ οἱ ἐχθροὶ
ἤθελον ἀφανισθῆ κατὰ κράτος, καὶ ὁ Δράμαλης δὲν ἤ-
θελε δυνηθῆ νὰ διασωθῆ ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς χεῖρας·
ἀλλ' ἐκ τῶν ῥηθειςῶν αἰτιῶν ὠφεληθέντες οἱ μείναντες
ἐχθροὶ, διεσώθησαν εἰς τὴν Κόρινθον μετὰ τοῦ Δράμα-
λη καὶ τῶν λοιπῶν μετ' αὐτοῦ Πασσάδων. Διασωθεὶς
δὲ ὁ Δράμαλης εἰς τὴν Κόρινθον μετὰ τὴν ἀπὸ τῆν
Γλυκιὰν ἀναχώρησίν του, καὶ συλλογιζόμενος τὸν ὀ-
ποῖον ὑπέφερε παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀφανισμόν καὶ τὸν
ἀπαραδειγματίστον ὀλεθρον τόσον τῶν στρατευμάτων,
ὅσον καὶ ὅλης σχεδὸν τῆς ἀποσκευῆς του, τὴν ὁποίαν
ἔλαβε κατασχύνην, καὶ τελευταῖον τὴν ἔλλειψιν τῶν
τροφίμων καὶ λοιπῶν διὰ τὴν ἀκολούθως ἐξοικονόμησιν
τῶν στρατευμάτων του, ἀσθενήσας ἀπὸ τὴν λύπην καὶ
ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ κατασχύνην,
(μεσοῦντος τοῦ Ὀκτωμβρίου 1822), ἐτελεύτησε, κα-
ταστραφείσης ἐπὶ τέλους καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑπάρ-
ξεως.

Εἰς δὲ τὰς δύο συγκροτηθείσας αὐτὰς μάχας τῆς
26 καὶ 27 Ἰουλίου μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν Ἑλ-
λήνων εἰς τὸ Δερβενάκι (εἶναι παράδοξον) κανεὶς Ἑλληὺν
δὲν ἐφονεύθη, ἐκτὸς μόνον τριῶν ἢ τεσσάρων πληγω-
θέντων ἐλαφρὰ, καὶ ἰαθέντων ἀκολούθως· ὠφελήθησαν
ὅμως οἱ Ἕλληνες καὶ εἰς τὴν δευτέραν αὐτὴν (τῶν 27
Ἰουλίου) ἀπὸ λάφυρα πάμπολλα, οἷον· χρήματα, ζῶα,
καμήλους, σκηνὰς, ὅπλα, κ. τ. λ. κ. τ. λ. ὅτε πάλιν ἐ-
φάνησαν τοῦ Ὑψίστου θαυμάσια (κατὰ τὴν Ἱερὰν Γρα-
φήν· » ὁ εἷς διώξεται ἑκατὸν, καὶ οἱ ἑκατὸν, χιλιάδας

καὶ μυριάδας) (1). Τὴν δὲ 29 Ἰουλίου ὁ Π. Ἰατράκος καὶ ὁ Δ. Τζόκρης ἐπαρουσιάσθησαν ἐνώπιον τοῦ Γεν. Ἀρχηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Δ. Πλαποῦτα διὰ νὰ δικαιολογηθῶσι διὰ ποῖα αἷτια δὲν εὐρέθησαν κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν των εἰς τὴν Κλεισοῦραν· οἱ δὲ ἀπήντησαν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἐὰν ἤθελον ὑπάρχει δικαστήρια εἰς τὴν Ἑλλάδα, δικαίως ἐπρεπε νὰ θανατωθῶσι, μ' ὅλον ὅτι εἶχον καὶ κάποιον δίκαιον διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν ἀναρχίαν καὶ ἀπειθειαν τῶν στρατιωτικῶν· ἐπρεπεν ὅμως νὰ μὴ ἤθελον δώσῃ ὑπόσχεσιν σταθεράν, ἢ ἄλλως νὰ εἰδοποιήσωσι τέλος πάντων εἰς τοὺς περὶ τὸ Δερβενάκι τὴν ἀπὸ τῆς Κλεισοῦρας ἀπουσίαν των, διὰ νὰ ληφθῇ μέτρον διαφοροτικώτερον διὰ τὴν προκατάληψιν τῆς Κλεισοῦρας· φαίνεται δὲ κυριώτερον αἷτιον νὰ ἦτον τὸ, ὅτι ὁ Π. Ἰατράκος καὶ ὁ Δ. Τζόκρης ἐφαντάσθησαν ὅτι ἴσως οἱ ἐχθροὶ δὲν ἤθελον παραβιάσωσι τόσον σύν-

(1) Ὅσοι παρευρέθησαν εἰς τὰς μάχας αὐτάς, (κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς ἐκείνην τῆς 25 Ἰουλίου) μόνοι ἐκεῖνοι εἶδον καὶ ἐγνώρισαν τὴν φθοράν, τὸν ὄλεθρον, καὶ τὴν παντελῆ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπελπισίαν· ἐὰν ἤθελον εὐρέθῃ τις νὰ συγγράφῃ κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς ὅλα τὰ εἰς τὰς ῥηθείσας μάχας διατρέξαντα περιστατικά, πάλιν δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ τὰ ἐκθέσῃ λεπτομερῶς καὶ ἐμπεριστατωμένως, ὅχι δι' ἄλλο τι, εἰμὴ διὰ τὴν ταχύτητα τοῦ ἀφανισμοῦ καὶ τὴν ἀκαριαίαν καταστροφὴν τῶν ἐχθρῶν, (τὰ ὁποῖα αὐτὰ τὰ δοξάζουν οἱ Ἕλληνας ὡς δωρήματα μᾶλλον τῆς θείας προνοίας) οἵτινες ἔτρεχον τυφλοῖς ὄμμασι, καὶ κατεσφάζοντο ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ ρίψωσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων οὐδὲ ἐν ὄπλῳ, πολὺ μᾶλλον εἰς τὴν μάχην τῆς 26 Ἰουλίου, διὰ τὸ στενὸν τῆς θέσεως ἐκείνης τοῦ Δερβενακίου μὴ δυνάμενοι νὰ κινῶσιν ἄλλως πῶς τὸν ἑαυτοῦ των.

τομα τὴν ἀπὸ τῆς Γλυκιᾶς ἀναχώρησίν των, ἀλλ' ἤπατήθησαν.

Μετ' οὐ πολλὰς δὲ ἡμέρας τῆς εἰς τὴν Κόρινθον ἀφίξεως τοῦ Δράμαλη ἐσυστήθη ἐκ νέου εἰς τὰς θέσεις Σόλι καὶ Ἀσελᾶ, τρεῖς ὥρας σχεδὸν ἀπεχούσας τῆς Κορίνθου, Ἑλληνικὸν στρατόπεδον, διὰ τοῦ Γεν. Ἀρχηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς Π. Ἰατράκον, Δ. Πλαπούταν, Βασίλειον Ἀναγνώστην, καὶ Νικόλαον Πετμεζαίου, Γιαννάκην Κολοκ., Γενναῖον, καὶ λοιποὺς Κορινθίους Καπιτάνους καὶ ἐπαρχιώτας, συγκεείμενον ἐκ 5,000 περίπου Ἑλλήνων, τοῦ ὁποίου συστηθέντος ἐν τάξει, συνέβαινον διάφοροι μάχαι καὶ ἀκροβολισμοὶ μετὰξὺ Ἑλλήνων καὶ ἐχθρῶν εἰς τὴν μάχην τῆς Σικυωνίας, ὅτε ἐφονεύθησαν ἐνδόξως ὁ Ἀναγνώστης Πετμεζᾶς, ὁ ἐκ Λακεδαιμονίας Πα, Καλομήρης, καὶ ἄλλοι ὀλίγοι Ἕλληνες, ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν Ὄθωμανῶν ὄχι ὀλιγώτεροι τῶν 3000, ἐκ διαλειμμάτων μετὰ δὲ τὴν ἐν Σικυωνίᾳ (Βασιλικὰ) μάχην (1) ἐν σῶμα Ὄθωμανῶν (ἐκ τοῦ εἰς τὴν Κόρινθον διαμένοντος) συγκεείμενον ἀπὸ 7-8000, ἰππέων καὶ πεζῶν ἐξῆλθε κατὰ τὰ μέρη τῆς Κλένιας καλουμένης διὰ τὰ προμηθεύσει τροφᾶς καὶ λάφυρα· ὁ δὲ Γ. Π. Μαυρομιχάλης καὶ ὁ Ἡλίας Τζαλαφατῖνος μὲ 800, περίπου Ἕλληνας Κορινθίους, Ἀγιοπετρίτας, καὶ Μανιάτας διέμενον εἰς τὴν Κλένιαν, ὅπου καὶ οἱ ῥηθέντες Ὄθωμανοὶ ἀνεφάνησαν ἐρχόμενοι· ἀλλὰ μόλις εἶχον πλησιάσει οἱ Ὄθωμανοί,

(1) Εἰς τὴν ἐν Σικυωνίᾳ γενομένην ἐκείνην μάχην διεκρίθη ὁ Γενναῖος Γ. Θ. Κολοκοτρώνης ὡς ἀριστεύσας· (ἴδε Ἀπομνημον. Π. Πατρῶν.)

καὶ ἡ μάχη ἠνοίγη ἀπὸ τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Κώμης διατηρουμένον Ἑλληνικὸν προμαχῶνα· ἐπειδὴ ὁμῶς οἱ Ὀθωμανοὶ ἦτον δεκαπλάσιοι ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, ἡ δὲ θέσις εἰς τὴν ὁποίαν ἠνοίγη ἡ μάχη ἔκλινε μᾶλλον εἰς τὸ ἐπίπεδον, οἱ Ὀθωμανοὶ κατεδίωξαν τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τὰς οἰκίας τῆς Κώμης καὶ ἀπὸ τὸν ῥηθέντα προμαχῶνα· ἀλλ' ὅτε ἠνοίγη ἡ μάχη, τὸ κατὰ τὴν κώμην Ἁγίον Βασίλειον διαμένον ἕτερον Ἑλληνικὸν σῶμα, συγκείμενον ἀπὸ 600, περίπου Ἑλληνας ἐκ τῆς ἐπυχρίας Τριπολιτζᾶς, οἵτινες ἔχοντες ἀνωτέρους ἀρχηγούς τὸν Ἀθανασόπουλον, τὸν Ἀλέξιον Νικολάου, τὸν Λάμπρον Φιζιώτην, καὶ τὸν Κολιὸν, ἔτρεξεν εἰς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων, μιᾶς ὥρας ὄντος τοῦ μεταξὺ διαστήματος· αὐτοὶ δὲ ἀφ' οὗ διηρέθησαν εἰς δύο, ὁ μὲν Ἀθανασόπουλος μετὰ τῶν Βαλτετζιωτῶν καὶ Περθοριῶν 155, τὸν ἀριθμὸν, δραμόντες κατέλαβον τὸν ἐξωθεν τῆς Κώμης Ναὸν, οἱ δὲ λοιποὶ κατέλαβον τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Κώμης λόφον, καὶ οὕτω τοὺς μὲν καταδιωκομένους Ἑλληνας ἀπήλλαξαν τοῦ κινδύνου, καθὼς ἀκόμι καὶ τὸν Γ. Π. Μαυρομιχάλην, ὅστις ἐπαπειλεῖτο νὰ συλληφθῆ παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ οὕτω συνενωθέντες οἱ Ἕλληνες ἅπαντες τοὺς μὲν Ὀθωμανοὺς κατεδίωξαν τρέψαντες εἰς φυγὴν, παραλιπόντας τὰς τε οἰκίας τῆς Κώμης, καὶ ὅσα εἶχον συνάξει παρὰ τῶν Ἑλλήνων τρόφιμα καὶ πολεμεφόδια καὶ ἐπανελθόντας μετ' αἰσχύνης εἰς τὴν Κόρινθον, φονεύσαντες δὲ καὶ πληγώσαντες 65, (ὡς ἐμαρτύρησαν δύο ἵπποκόμοι δραπετεύσαντες ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν)· ἐφρονεῖθη δὲ κατὰ τὴν μάχην ἐκεῖνην εἰς Ἕλληνα, πληγώθέντων καὶ τεσσάρων μετὰ δὲ τὸν καταδιωγμὸν τῶν Ὀθωμανῶν καὶ

τὴν κατάπαυσιν τῆς, περὶ ἧς ὁ λόγος μάχης, ὁ Γ. Π. Μαυρομιχάλης ἠσπάσατο τὸν Ἀρχιμανδρίτην καὶ τοὺς Βαλτεζιώτας ὁμολογῶν τὴν σωτηρίαν τοῦ ἐκ τῆς ὑπερασπίσεως αὐτῶν· ἀλλ' ὅτε εἶχε φθάσει εἰς τὴν Κόρινθον ὁ Δράμαλης καταπεπισμένος ἀπὸ τὰς προβῆθεισας αἰτίας, ἀσθενῆς ὢν, καὶ θεωρῶν ἄλλως τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τῶν τροφῶν, ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸν οἰκειώτερον καὶ ἐπιστήθιον Γραμματέα του Παναγιώτην Μανουῖσον ἐκ Κυπαρισσίας (ικανὰ ἔτη διατελοῦντα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δράμαλη), διὰ νὰ προμηθεύσῃ τρόφιμα ἀπὸ τὰς Ἴωνικὰς νήσους, ὅστις τὰ μὲν τρόφιμα, καθ' ὅσον ἐδυνήθη, ἐπρομήθευσεν, ἀλλ' ἔμφρων ὢν, δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κόρινθον (1). Ἐν τοσοῦτῳ ὅμως καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Δράμαλη, καὶ μετὰ, οἱ ἐν Κορίνθῳ στρατοπεδευμένοι ἐχθροὶ ἐκάστοτε ἀπέθνησκον ἀνὰ 10, 20, 30, καὶ περισσότεροι πολλάκις καὶ ἀπὸ τὴν κακουχίαν, καὶ ἀπὸ διαφόρων εἰδῶν ἀσθενείας, πολὺ δὲ μᾶλλον μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὸ παρά τῶν Ἑλλήνων εἰς αὐτοὺς προξενηθέν ὄνειδος, καὶ κατ' ἐξοχήν τὸν εἰς τὴν Κόρινθον περιορισμὸν των, οἵτινες δὲν ἐδύναντο οὐδέ ποτε νὰ πατήσωσι τὸ ἔδαφος ἄλλης τινος ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου· ἀπὸ δὲ τὸν ὅλον ἀριθμὸν τῶν μετὰ τοῦ Δράμαλη

(1) Ἐὰν ὁ Π. Μανουῖσος ἤθελεν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κόρινθον κατὰ τὸν Σεπτέμβριον, καὶ ἤθελεν εὐρεθῆ παρὰ τῆς τελευτῆς τοῦ Δράμαλη, οἱ Ὀθωμανοὶ ἤθελον ἀφενετα τὸν θανατώσει, ἐμπαθῶς φερόμενοι κατ' αὐτοῦ διὰ τὴν ὁποίαν ἔχαιρε παρὰ τοῦ Δράμαλη εὐνοίαν καὶ ἐμπιστοσύνην

εἰσβαλόντων εἰς τὴν Πελοπόννησον ἔμειναν μόνον 3,500 εἰς τὴν πόλιν τῆς Κορίνθου, 400: δὲ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτῆς· οἱ δὲ λοιποὶ ἅπαντες διήλθον διὰ τῆς μαχαίρας τῶν Ἑλλήνων, τοῦ πυρός, καὶ τοῦ ἀπὸ τὴν κακοπάθειαν καὶ τὴν πικρίαν των ἐπιπεσόντος ἐπὶ αὐτοὺς θανάτου· κατὰ δὲ τὴν 30. Νοεμβρίου (1822) ὅτε τὸ Ναύπλιον παρεδόθη εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, βιασθέντες οἱ Ἕλληγες διὰ τὴν ἀπολαβὴν τῶν λαφύρων, ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν ἀπὸ τὰς ῥηθείσας θέσεις, καὶ μετέβησαν εἰς τὸ Ναύπλιον· διαλυθείσης δὲ τῆς πολιορκίας, οἱ εἰς τὴν πόλιν τῆς Κορίνθου διαμείναντες ὀλίγοι Ὄθωμανοὶ εὐρόντες κατάλληλον εὐκαιρίαν, (τὴν 5 Ἰαννουαρίου 1823) ἀνεχώρησαν διὰ τὰς Π. Πάτρας, ἀφίσαντες ἐλευθέραν τὴν πόλιν (1). Οἱ δὲ ἐν τῇ Ἀκροκορίνθῳ 400, ἔμειναν διατηροῦντες αὐτὴν μέχρι τῆς 26 Ὀκτωμβρίου (1823), ὅτε παραδοθέντες εἰς τὸν Ἀρχηγὸν Θ. Κολοκοτρώνην, καὶ ἐπιβιβασθέντες εἰς πλοῖα, ἀνεχώρησαν (2), ὥστε ἔμεινε τελευταῖον καὶ ἡ Ἀκροκόρινθος ἐλευτέρα.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ διατρέξαντα ἐπὶ τῇ εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολῇ τοῦ Δράμαλη μετὰ τοσοῦτων χιλιάδων ἐπιλέκτου καὶ μαχίμου στρατοῦ, καὶ τὰ εἰς τὴν διὰ τῆς θείας προνοίας ταχίστην αὐτοῦ καταστροφὴν καὶ παντελεῆ ἐξόντωςιν συμβάντα.

(1) Ἴδε τὰ περὶ τούτων ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Κορίνθου.

(2) Ἴδε αὐτόθι.

Τ Μ Η Π Α Ε Ν Ν Α Τ Ο Ν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος - ἀπὸ τοῦ ἔτους 1821 μαρτίου 25, μέχρι τοῦ 1825 Φεβρουαρίου 9.

Σύστησις τῶν κατ' ἐπαρχίας ἐφοριῶν, καὶ τῆς ἐν Καλιτζαίῃς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας.

Τὰ μὲν οὖν στρατιωτικῶς τε καὶ πολεμικῶς διατρέξαντα λαβόντα τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀπὸ τὸ 1815. ἔτος μέχρι τῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλλι καὶ τῆς αὐτοῦ καταστροφῆς τὸ (1822), καθὼς καὶ τὰ περὶ τῶν πολιορκιῶν καὶ τῶν πτώσεων τῶν φρουριῶν, ἐν τοῖς πρὸ τούτου τμήμασιν ἐκτεθέντα, ἀποχρώντως ἐδηλώθησαν (1). τὰ δὲ ἀφορῶντα τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος κατάστασιν ἀπὸ τὸ 1821. μέχρι τοῦ 1825. Φεβρουαρίου 9. ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς υἱὸς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ Σατράπου τῆς Αἰγύπτου μετὰ τῶν Ἀραβικῶν στρατευμάτων ἀπέβη εἰς τὴν Πελοπόννησον (2), ἐκτίθενται ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

(1) Ἐνταῦθα ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσωμεν ὡς ἐν παρόδῳ καὶ μετ' ὀλιγολογίας τὰ ἀφορῶντα τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς λοιπῆς ἐπαναστατώμενης Ἑλλάδος, ἀρχόμενοι ἀπὸ τὸ ἔτος 1821. μαρτίου 25, μέχρι τοῦ 1825. Φεβρουαρίου 9, ὅτε ἐγένετο ἡ τοῦ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀπόδοσις μετὰ τῶν ἐπὶ τὴν ὀθνηίαν του Αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων.

(2) Τὰ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶ διατρέξαντα καθὼς

· Ἀφ' οὗτοι οἱ Πελοποννήσιοι καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου ἐδραξάν τὰ ὄπλα κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν (τῷ 1821 μαρτίου 25), ὑψώσαντες τὰς τῆς ἐλευθερίας σημαίας, ἀκολούθως ἐσύστησαν τοπικὰς Διοικήσεις εἰς ἐκάστην ἐπαρχίαν κατὰ τὴν ἔκτασιν αὐτῆς, συγκειμέναις ἐκ πέντε μελῶν, ἢ ἐκ τριῶν, τὰς ὁποίας ἠνόμασαν ἐφορίας, ἢ κατ' ἄλλους, ἐπαρχιακὰς Δημογεροντίας· αἱ τοιαύτης δὲ φύσεως τοπικαὶ Διοικήσεις ἐσυστήθησαν καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, εἰς τὰς Ναυτικὰς Νήσους, καὶ εἰς τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους· αἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, Διοικήσεις αὐταί, αἱ ἐφορίαί, ἢ Δημογερονταί, ἦσαν ἐπιφορτισμένοι νὰ προμηθεύωσι τὰ διὰ τὰς στρατολογίας ἀναγκαζοῦντα, οἷον τὰ τρόφιμα, πολεμεφόδια, καὶ λοιπὰ· ἐπορίζοντο δὲ ταῦτα πάντα κατὰ πρῶτον μὲν ἐκ τῆς συλλογῆς αἰγοπροβάτων, καρπῶν δημητριακῶν, καὶ λοιπῶν εἰδῶν ἐκ τῶν Ὀθωμανικῶν κτημάτων εἰς ὅσας ἐπαρχίας ὑπῆρχον Ὀθωμανικαὶ τοιαύτης φύσεως ἰδιοκτησίαι, εἰς ὅσας δὲ ἐπαρχίας δὲν ὑπῆρχον ἐθνικὰ κτήματα, ἐκ τῆς συλλογῆς χρημάτων διδομένων παρὰ τῶν κατοίκων διὰ καταβολῶν προαιρέτικῶν, γιγνομένων καὶ ἐράνων εἰς ἐκάστην οἰκογένειαν πρὸς ἀπόδοσιν καρπῶν, αἰγοπροβάτων, βοῶν, ἀγελάδων, οἴνου, ἐλαίου, καὶ λοιπῶν τοιούτων εἰδῶν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνά 10. τοῖς 0 | 0, ἀκολούθως δὲ

καὶ τὰς εἰς τὴν μεταξὺ τριῶν ἐτῶν καὶ ἡμίσεως ἐν Πελοποννήσῳ διαμονὴν καὶ καταπάτησιν του πράξεις θέλομεν ἐσθῆσαι ἐν τῷ οἰκείῳ τμήματι μὲ τὴν, ὅπου θέλομεν συλλεθῆ ἀκριβεστέρῳ λεπτομεροῦσι.

καὶ ἀνά 5. τοῖς 0 | 0, ὅταν ἡ ἀνάγκη ἐκάλεη τὸ τετ-
 οὔτον, κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας εἰς ὅσας
 οἱ στρατιωτικοὶ τε καὶ πολιτικοὶ προὔχοντες εἶχον ἐπιβ-
 ροτὴν καὶ δύναμιν· εἰς πολλὰς ὁμοῦς ἐπαρχίας ὅπου οἱ
 κάτοικοι αὐτῶν μὴ πειθόμενοι εἰς τὰ παρὰ τῶν τοπι-
 κῶν Διοικήσεων διαταττόμενα, ἀντεποιοῦντο τὴν ἀπόδο-
 σιν τῶν συνεισφορῶν των, ὑπεχρεοῦντο καὶ διὰ τῆς βί-
 ας, καὶ ἀπέδιδον αὐτάς, καθὼς καὶ ὅπου ἡ δύναμις ἐπε-
 κτείνετο, ἐλαμβάνοντο καὶ οἱ προσωπικοὶ ἔρανοι διὰ τε
 τῆς πειθοῦς καὶ τῆς βίας· ὅλα δὲ ταῦτα ἐξετελοῦντο
 μετ' εὐταξίας μεγάλης, καὶ μετ' εὐλικρινοῦς πατριωτι-
 σμοῦ διαθέσεως.

Μετὰ δὲ τὰς ἐν ταῖς μάχαις τοῦ Βαλτετζίου καὶ
 τῶν Δολιανῶν γενομένας ἐνδόξους καὶ λαμπρὰς κατὰ
 τῶν ἐχθρῶν νίκας (τὴν 12. καὶ τὴν 18. Μαΐου 1821)
 ἐξεδόθησαν προσκλήσεις εἰς ὅλας τὰς ἐν Πελοποννήσῳ
 ἐπαρχίας παρὰ τῶν ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Τριπολιτζᾶς
 διατελούντων στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν προὔχόντων,
 διὰ νὰ συνέλθωσιν ἀνά δύο ἢ τρεῖς ἀντιπρόσωποι ἀφ'
 ἐκάστης ἐπαρχίας εἰς τὴν ἐν Καλτετζιαῖς Μοῆν (χει-
 μένην ἐπὶ τοῖς ὀρίοις Λακεδαίμονος) ὅπου νὰ συγκρο-
 τηθῇ Πελοποννησιακὴ Συνέλευσις· κατὰ δὲ τὴν ἐννοίαν
 τῶν προσκλήσεων αὐτῶν συνήλθον εἰς τὴν ῥηθεῖσαν
 Μοῆν οἱ ἀντιπρόσωποι, ἐκτὸς τινῶν ἐπαρχιῶν, ἀφ' ὧν
 ἐνεποδίσθησαν νὰ συνέλθωσι διὰ τὸ ὀλιγάριθμον τῶν
 κατοίκων, μᾶλλον δὲ διὰ τὴν περὶ τὰς πολιορκίας τῶν
 φρουρίων ἐνασχόλησιν τῶν προὔχόντων αὐτῶν· συγκρο-
 τηθείσης δὲ τῆς τοπικῆς αὐτῆς Συνελεύσεως (1) ἐκ τῶν

(1) Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Θεόδωρος Νέ-

συναθροισθέντων αντιπροσώπων τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν, ὑπερον ἀπὸ πολλὰς καὶ διαφόρους συνεδριάσεις καὶ συσκέψεις ἐνεκρίθη τελευταῖον νὰ συστηθῇ γεικὴ Πελοποννησιακὴ Διοίκησις, ἣτις ἀποφασισθεῖσα, ὠνομάσθη Γερουσία τῆς Πελοποννήσου, μέλη τῆς ὁποίας ἦσαν ὁ ἐπίσκοπος Βρεσθένης Θεοδώρητος, ὁ Π. Μαυρομιχάλης, ὁ Σωτήριος Χαραλάμπης, ὁ Θάνος Κανακάρης, ὁ Ἀναγνώστης Δελιγιάννης, καὶ ὁ Ν. Πόνηρόπουλος· Γραμματεὺς δὲ αὐτῆς ὁ Ῥήγας Παλαμήδης. συστηθεῖσα δὲ ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, Πελοποννησιακὴ αὐτὴ Γερουσία, καὶ ἐξ αὐτῆς ἀναλαβοῦσα τὰ χρέη τῆς, ἐξέδωκε κατὰ πρῶτον καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου τὴν ἐφεξῆς ἐγκύκλιον. (1) προεδρεύοντος τοῦ Π. Μαυρομιχάλη.

• Φιλογενέστατοι ἔφοροι, Γενναιώτατοι στρατηγοί

γρας, ὅστις ἀπὸ τὴν Ἰθάκην ἀποβὰς εἰς τὰς Καλάμας, διεκήρυξεν ὅτι ἦτον ἐξάδελφος, ἢ ἀνεψιὸς τοῦ Α. Ἰψηλάντου, ὥστε ἐπὶ τῇ φημὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὑπεδέχθησαν τὸν Θ. Νέγγρη οἱ Καλαμίαι (μετὰ Βλέων καὶ κλάδου)· ἀλλὰ μετ' ὀλίγα ἡμέρας ἰδόντες τὸν ὅποιον τρέπεν ἐκ πρώτης ἀφετερίας ἐδειξε, τὸν ἀπιστράφησαν, ὥστε μετέβα ἑεῖθεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ δὲ τῆς ἐν ἐπιδαύρῳ α. Συνελεύσεως μετέβα ἐκεῖθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, συνεργήσας καὶ εἰς τὴν ῥηθῆσαν, καὶ εἰς τὴν ἐν Ἀστρει ἐθνικὴν Συνέλευσιν πολιτικῶς.

(1) Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη ἐξήχθη ἀπαρραλλάτως ἐκ τοῦ ἰδίου πρωτοτύπου, ἐλθόντος εἰς χεῖρας μου, διατελοῦντος προέδρου τῆς Γενικῆς ἐφορίας τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας (Τριφυλίας) παρευρεθέντος μου δὲ καὶ ὡς ἀντιπροσώπου εἰς τὴν ἐν Καλαγγεῖαις Συνέλευσιν μετὰ τοῦ Ν. Πονηροπούλου, καὶ Α. Γρηγοριάδου.

« καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς
» Πελοποννήσου, χαίρετε.

« Προβλέποντες διὰ τὴν εὐκολίαν καὶ οἰκονομίαν τῆς
» ζωοτροφίας τῶν στρατευμάτων μας, καὶ διὰ κάθε
» κοινὴν εὐταξίαν, καὶ διὰ τὴν καλὴν ἁρμονίαν καὶ ἀπο-
» κατάστασιν τῶν ὑποθέσεων τῆς πατρίδος μας, κοινῇ
» καὶ εὐλόγῳ γνώμῃ ἀποφασίζομεν κατὰ τὴν δοθεῖσαν
» ἡμῖν πληρεξουσιότητα.

ἀ» Νὰ ἔχετε ἐν τῷ μεταξύ σας ἀγάπην καὶ ὁμό-
νοιαν ἀδολον καὶ χριστιανικὴν.

β» Ἐσεῖς οἱ Γενικοὶ ἐφοροὶ τῆς ἐπαρχίας σας νὰ
» διορίσετε τοὺς ἀναγκαίους ἐφόρους εἰς τὸ κάθε χω-
» ρίον τῆς ἐπαρχίας σας, προσέχοντες καλῶς νὰ ἐκλέ-
» ξετε ὑποκαίμενα μὲ φόβον Θεοῦ καὶ συνείδησιν ὑπο-
» ληπτικὰ καὶ ἄξια, καὶ ὄχι ἄτακτα καὶ χωρὶς ἰδέαν
» πραγμάτων.

γ» Ἐκτὸς τῶν διορισθέντων Γενικῶν ἐφόρων κανένας
» ἄλλος νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ ἀνακατευθῇ εἰς τὴν Διοί-
» κησιν τῶν κάτωθεν διαταγῶν μας καὶ κάθε ἄλλης ὑ-
» ποθέσεως κοινῆς καὶ μερικῆς ὅπου ἀποβλέπει εἰς τὴν
» πολιτικὴν εὐταξίαν.

δ» Ὅποτεν οἱ ἐφοροὶ δυσκολευθῶσιν εἰς καμμίαν ὑ-
» πόθεσιν καὶ ζητήσωσι τὴν βοήθειαν ὑμῶν τῶν στρα-
» τηγῶν, νὰ ἐξακολουθήτε κατὰ τὴν αἰτήσιν καὶ ἀνάγ-
» κην των.

ε» Ἐσεῖς οἱ ἐφοροὶ ἐκτὸς τῶν ὑποθέσεων τῆς ἐπαρ-
» χίας σας μέχρι τῶν συνόρων αὐτῆς νὰ μὴν ἀνακα-
» τεύεσθε καὶ ἐκτείνεσθε εἰς ὑποθέσεις καὶ σύνορα ἄλλων
» ἐπαρχιῶν.

ςοῦ Ὅλα τὰ Τουρκικὰ χωράφια ὅπου εἶναι σπαρμέ-
 » να ὑποκάτω εἰς τρίτον καὶ σέμπρους, νὰ τὸ δώσουν
 » εἰς τὸ κοινόν, διὰ μὲν δεκατιάν εἰς τὰ δέκα ἕνα, διὰ
 » δὲ τρίτον εἰς τὰ πέντε ἕνα ὅπου γίνονται ὅλα εἰς τὰ
 » δέκα τρία. Ὅσα δὲ χωράφια τουρκικὰ εἶναι σπαρμένα
 » παρασπόρια, καὶ σπαρμένα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς Τούρ-
 » κους, χωρὶς νὰ ἦναι ὑποκάτω εἰς τρίτον καὶ σέμ-
 » πρους νὰ συναχθῆ ὅλος ὁ καρπὸς τῶν διὰ λογαριασμὸν
 » τοῦ κοινοῦ, εὐγάζοντες τὰ νόμιμα ἔξοδα τῆς συνά-
 » ξειῶς τῶν, τὰ δὲ χωράφια ὄλων ἡμῶν τῶν χριστια-
 » νῶν νὰ δώσουν εἰς τὰ δέκα ἕνα· κατὰ τὸν ἄνωθεν
 » τρόπον νὰ γένη καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς ὅλα τὰ λοι-
 » πὰ εἰσοδήματα τουρκικὰ καὶ χριστιανικὰ, καὶ οἱ ἄνω-
 » θεν καρποὶ καὶ εἰσοδήματα ἀφ' οὗ συναχθῶσι διὰ τῆς
 » ἐπιστασίας τῶν ἐφόρων, νὰ βαλλῶσιν ἀπὸ αὐτοὺς
 » καὶ εἰς μέρος ἀσφαλὲς μὲ καταγραφὴν καθαροῦ λο-
 » γαριασμοῦ.

ζοῦ Ὅσα πράγματα Τουρκικὰ, δηλαδὴ πρόβατα βόες,
 » ἀγελάδια, ἄλογα, καὶ λοιπὰ εὐρίσκονται, οἱ ἔφοροι νὰ
 » τὰ ἐξετάσετε, καὶ καταγράψετε, φυλάττοντες δι' αὐ-
 » τὰ καθαρὸν λογαριασμὸν, ὅσα ὁμῶς ἕως τῶρα ἐξω-
 » δεύθησαν, ἢ ἐπάρθησαν ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ ἄλλον, νὰ τὰ
 » ἐξετάσετε καὶ αὐτὰ μὲ ἀκρίβειαν, καὶ νὰ φυλάξετε
 » καταγραφὴν καθαρὰν πόσῃ ἐξωδεύθησαν, ἢ ἐπάρθη-
 » σαν, καὶ ποῖοι τὰ ἐπῆραν, στέλλοντες καὶ πρὸς ἡ-
 » μᾶς καταλόγους, νὰ τὰ γνωρίσῃ ἡ Διοίκησις.

ηοῦ Κανένας νὰ μὴν ἔχη ἄδειαν ἐκτὸς τῆς ἀναγ-
 » καίας ζωτροφίας του ν' ἀγοράσῃ καὶ νὰ πραγματεύ-
 » σῃ κανένα εἶδος καρποῦ καὶ εἰσοδήματος, καθὼς σι-
 » τάρια, κριθάρια, πρόβατα, βούτυρον, τυριὰ, λάδια, κ.τ.λ.

» τὰξια, καὶ ἐπιλοιπα, οὕτως νὰ ἱμβαρχάρεται εἰς τὴν
 » θάλασσαν κανένα εἶδος καρποῦ καὶ εἰσοδήματος παν-
 » τελῶς μέχρι τριχὸς, ὅποιος δὲ παρακούσει καὶ μα-
 » θευθῆ· ὅτι ἐπραγματεύσεν ἐναντίον τῆς διαταγῆς μας,
 » ἢ συνήργητε νὰ ἱμβαρχαρισθῆ τὸ παραμικρὸν, τὸν
 » τοιοῦτον οἱ ἔφοροι νὰ τὸν πιάνετε καὶ νὰ τὸν παι-
 » δεύετε, θάνοντές τον εἰς ἀσφαλῆ φυλακὴν διὰ νὰ μέ-
 » νη ἐκεῖ ἕως τὸν καιρὸν τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπολι-
 » τζᾶς, ὅπου τότε νὰ τοῦ γίνεται δημοσίως ἡ πρέπου-
 » σα καὶ γενικωτέρα κατασχύνη καὶ παιδεία, τὸ δὲ πρᾶγ-
 » μα του, χωρὶς νὰ γίνεται παραμικρὰ κατάχρησις καὶ
 » καὶ ἀρπαγὴ εἰς αὐτὸ ἀπό τινα, νὰ τὸ περιλαμβάνετε
 » διὰ λογαριασμὸν τοῦ κοινοῦ, καὶ νὰ τὸ καταγράφετε
 » φυλάττοντές το μὲ καθαρὸν λογαρισμὸν.

3^{ον}· Κανένας νὰ μὴν ἤμπορῆ νὰ πηγαίνη εἰς κανένα
 » μέρος χωρὶς ἔγγραφον ἀπόδειξιν τῶν ἐφόρων καὶ
 » στρατηγῶν, καὶ ὁ παρήκοος νὰ παιδεύεται πρεπόντως.

4^{ον}· Νὰ ἔχετε τὰς ἀναγκαίας προφυλάξεις εἰς ὅλα
 » τὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας σας δι' ὅσους ξένους ἀπερνοῦν
 » εἰς τὴν ἐπαρχίαν σας νὰ τοὺς ἐξετάζετε ἀκριβῶς,
 » διὰ νὰ μὴ ᾔηται κανένας ἐπίβουλος καὶ κατάσκοπος,
 » καὶ νὰ τοὺς ζητεῖτε τὴν τοπικὴν ἀπόδειξιν, καὶ εἰς τὸ
 » ἐναντίον τούτων νὰ τοὺς παιδεύετε πρεπόντως, κατ'
 » ἐξοχὴν δὲ τοὺς κατασκόπους καὶ ἐπιβούλους νὰ
 » τοὺς στέλλετε πρὸς ἡμᾶς.

5^{ον}· Ὅσοι περιέρχονται εἰς τὰ χωρία μὲ στάνας, καὶ
 » λοιπὰ μέρη χωρὶς τὴν ἀδειαν τῶν ἐφόρων καὶ στρα-
 » τηγῶν καὶ πέρνουσιν σφαχτὰ καὶ ἄλλα εἶδη, ἢ κλέ-
 » πτουσιν καὶ ἀδικοῦσιν τοὺς ἀδελφούς μας Χριστιανοὺς
 » ἀρπάζοντες καὶ πέρνοντες ἢ γυναῖκα, ἢ τὸ παρα-

» μικρὸν πρᾶγμα, νὰ τοὺς πιάνετε, καὶ ἀφ' οὗ παι-
 » δευθῶσιν ἀπὸ τὸ μέρος σας μεγάλως, νὰ φυλάττε-
 » τε προσεκτικῶς μέχρι δευτέρας ἀποφάσεως, τὸ δὲ
 » πρᾶγμα τοὺς νὰ τὸ περιλαμβάνετε ὡς ἄνωθεν διὰ
 » λογαριασμὸν τοῦ κοινοῦ.

ιβ'. Νὰ φροντίζετε διὰ νὰ καταγράψετε εἰς τοὺς Κώ-
 » δικας τῆς ἐπαρχίας σας τὰ ὀνόματα τῶν ὅσοι ἤθε-
 » λον θανατωθῶσιν εἰς τοὺς πολέμους, καὶ νὰ δίδετε
 » εἰς τὰς φαρμείας των τὴν ἀναγκαίαν ζωοτροφίαν
 » ἀπὸ τὸ κοινὸν τῆς ἐπαρχίας σας. Ἐν ἐνὶ δὲ λόγῳ
 » δίδομεν πρὸς ὑμᾶς τὴν πληρεξουσιότητα εἰς τὴν
 » διοίκησιν καὶ ἀποπεράτωσιν τῶν ἄνωθεν διαταγῶν
 » μας, ὁμοίως καὶ κάθε ἄλλης ὑποθέσεως κοινῆς καὶ
 » μερικῆς, Σᾶς διορίζομεν ὁμῶς νὰ φυλάττετε ἀκριβῶς
 » τὴν δικαιοσύνην καθ' ὅλα, καὶ νὰ παιδεύετε τοὺς πται-
 » στας καὶ παρηκόους, ὡς ἄνωθεν, ἀναλόγως μὲ τὰ
 » σφάλματά των, λαμβάνοντες χρείας τυχούσης καὶ
 » τὴν βοήθειαν τῶν ἀρμάτων τῆς ἐπαρχίας σας, καὶ
 » μόνον δὲν ἴσως ἐπιτρέπεται ὁ φόνος καὶ ἡ δήμευσις
 » τῶν πραγμάτων τινός, ἀλλὰ ταῦτα ἀμφοτέρωθεν ν' ἀνα-
 » φέρωνται πρὸς ἡμᾶς· προσέχετε λοιπὸν καλῶς, ἔφο-
 » ροι, καὶ στρατηγοί, ἐπάνω εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐ-
 » νέργειαν τῶν διαταγῶν μας, καὶ τοῦ πρέποντος χω-
 » ρίς τινα προφασιολογίαν καὶ φιλοπροσωπίαν, ὁμοίως
 » καὶ σεῖς οἱ λοιποὶ κάθε τάξεων νὰ ἔχετε ὑπακοὴν
 » εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἐφόρων καὶ στρατηγῶν σας,
 » νὰ φυλάττετε ἐν τῷ μεταξύ σας κάθε εὐταξίαν καὶ
 » χρηστοθήθειαν, ὅτι ὅποιοι ἤθελον παρακούσωσιν εἰς
 » τὸ παραμικρὸν σχέδιον, ἤξεύρετε ὅτι θέλουν παιδευθῆ-
 » ῖν ἀπὸ μέρος μας σκληρότατα χωρὶς χαμμίαν συγκατά-

» βασιν, μένοντες αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἀπόγονοί των εἰς
 » παντοτεινὴν κατασχύνῃ των καὶ ἀτιμίαν καὶ διὰ τὰ
 » μὴ δοκιμάσετε τὰ τοιαῦτα, καὶ μετανοήσετε ὕστερον
 » ἀνωφελῶς, ποιήσατε ὡς σᾶς γράφομεν ἐξ ἀποφάσεως.

1821 Μαΐου 30. Στερνίτζα.

Ἡ Γερουσία.

Βρεσθένης Θεοδώρητος.

Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης.

(Γ. Σ.)

Σωτήριος Χαραλάμπης.

Α. Κανακάρης.

Α. Πα. Γιαννόπουλος.

Ν. Πονηρόπουλος.

Ἀκολούθως ἡ Γερουσία ἐξέδωκε διαταγὰς προσκαλέ-
 σασα τοὺς κατοίκους τῶν ἐπαρχιῶν νὰ κάμωσιν ἐκλο-
 γὴν ἐφόρων, τῶν ὁποίων τὰ πρόσωπα ἀναγνωρίσασα
 κατὰ τὰς δεθείσας αὐτῇ ἀναφορὰς τῶν ἐπαρχιῶν, ἐπε-
 κύρωσε διὰ τῆς κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον διατα-
 γῆς τῆς.

Φιλογενέστατοι Κύριοι, Ἀμβρόσιε Πρωτοσύγγελλε,
 Γεράσιμε Πονηρόπουλε, Γιάννη Κορακόπουλε, καὶ
 Μῆτρο Ἀναστασόπουλε: σᾶς προσφέρομεν
 τὸν πατρικὸν ἀσπασμόν.

Κατ' ἐκλογὴν καὶ ζήτησιν τῶν πατριωτῶν σας ἐφη-
 » φίσθητε ἔφοροι τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας φροντίσατε
 » λοιπὸν διὰ τὸ ὄφελος τοῦ γένους καὶ τῆς πατρίδος
 » σας παρευρισκόμενοι πάντοτε εἰς ἓν, καὶ ἐκ συμφῶ-
 » νου σκεπτόμενοι καὶ διοικοῦντες εἰς πάσας τὰς ὑπο-
 » θέσεις καὶ ἀνάγκας αὐτῆς ἀφιλοπροσώπως καὶ δικαί-
 » ως, καὶ ἐπαγρυπνοῦντες διὰ τὴν κοινὴν εὐταξίαν καὶ
 » ἡσυχίαν προσέχετε ὁμοίως καλῶς ἐπάνω εἰς τὴν ἀ-

» παιτωμένην ποιήν ὑμῶν συμφωνίαν, καὶ ὁμόνοιαν,
 » ἐξ ἧς γεννῶνται ὅλα τὰ καλὰ, καὶ γράφετέ μας πάν-
 » τότε διὰ κάθε ὑπόθεσίν σας φιλαλήθως, ὁμοίως καὶ
 » τακτικῶς, καὶ πάντοτε ὅλοι σας ὑπογεγραμμένοι,
 » ὅτι ἐάν ποτε ἔλθῃ γράμμα σας μὴ ὑπογεγραμμένον
 » παρ' ὄλων σας, δὲν θέλει τὸ ἐπιθεωρῶμεν παντά-
 » πασιν. Οὕτω λοιπὸν ποιήσατε, καὶ μὴ ἀλλέως, ὅτι
 » ἀφ' οὗ φανῆτε παρήκοι εἰς τὴν ἐξακολούθησιν
 » τοῦ χρέους σας καὶ τῶν διαταγῶν μας, θέλετε
 » ὑποπέσει εἰς τὴν ὀργὴν καὶ παιδεῖαν τῆς πατρίδος
 » εἶητε ὑγιαίνοντες καὶ γονιαιοφρονοῦντες.

1821 Ἰουνίου 12 Στεμνίτζα.

Ἡ Γερουσία τῆς Πελοποννήσου.

Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης.

(Τ. Σ.) Σ. Χαραλάμπης.

Α. Κανακάρης.

Α. Πα. Γιαννόπουλος.

Ν. Πονηρόπουλος.

Υ. Γ. » Τὸ χωρίον Ἄλβενα (1) ὄν μακρὰν τῆς ἐπαρ-
 » χίας του ἔχετε τὴν ἀδειαν ὡς πλησιέστερον εἰς τὴν
 » ἐδικὴν σας, νὰ συνάξετε τὴν δεκατιὰν καὶ τρίτα κατὰ
 » τοὺς νόμους μὲ καθαρὸν λογαριασμόν. »

(1) Τὸ χωρίον αὐτὸ κεῖται μὲν εἰς τὰ ὄρια τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας (Τριφυλίας) ἀπέδιδοι δὲ τὰς προσόδους αὐτοῦ ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἄργους· τοιαῦτα χωρία ἦσαν καὶ ἄλλα πολλὰ, τὰ ὅποια ἔκειντο εἰς ἄλλας ἐπαρχίας, τὰς δὲ προσόδους αὐτῶν ἀπέδιδον εἰς ἄλλας.

Καὶ ἕτερον τῆς Γερουσίας. (1).

• Φιλογενέστατοι ἀδελφοὶ ἑφοροὶ τῆς ἐπαρχίας Ἀρκαδίας.

• Ἐλάβομεν τὸ ἀδελφικὸν σας ὁμοῦ καὶ τὰς τέσσαρας χιλιάδας τὰ γρόσια τῆς ἀναλογίας σας ἀπὸ τὸν γενικὸν τάνσον (ἔρανον), εἶδομεν καὶ τὰ ὄσα μᾶς σημειοῖτε περὶ τῆς Μεθώνης καὶ Ἀναβαρίνου, καὶ ἐχάρημεν ὑπερβαλλόντως διὰ τὰς τοιαύτας προόδους.

(1) Τρία τινα μᾶς ὑποχρέωσαν νὰ κατ'αχωρήσωμεν ἐνταῦθα τὰ ἄνω τέρω ἐγγράφα τῆς ἐν Καλιτζαῖς συστηθείσης Πελοποννησιακῆς Γερουσίας α'. διὰ νὰ γίνῃ καταδῆλος εἰς τὸ κοινὸν ἡ σειρὰ τῆς τότε ἀθώας πολιτικῆς· β'. διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἡ ἀθωότης καὶ ἡ εὐλακρῖνεια τῶν Ἑλλήνων, ἧτις ἐνυπῆρχεν εἰς αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος· καὶ γ'. διὰ νὰ γίνῃ ἀκριβῆς παρατήρησις εἰς τὴν δικαιοσύνην ἐπὶ τῶν κεκοπιακῶτων ὑπὲρ πατρίδος, τῶν διατηρησάντων τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν ὑπακοὴν καθ' ὅλους τοὺς ἀνήκοντας τρόπους.

Ταῦτα δὲ πάντα διετηρήθησαν ἀκριβῶς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἀφ' ὅπου τὰς τάξεις τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, οἷον ἀπὸ τοῦ κλήρου, ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς, καὶ ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς· αἱ ἐποῖαι αὐτὰς τρεῖς τάξεις παραδεχθεῖσαι τὰς διδασκαλίας τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ὅχι μόνον τὰς διετήρησαν ἐπ' ἀκριβείᾳ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπολλαπλασίασαν μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην προσοχίαν· οὗτοι ἐφάνησαν ἀρχηγῆται τοῦ ἐνδόξου ἀγῶνος, οὗτοι ἐκοπίασαν, ἐκινδύνευσαν, καὶ ἐθυσίασαν δόξας, τιμὰς, χρήματα, ὑπαρξιν, καὶ τ. λ. δεὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος· ἐὰν δὲ καὶ τινες δὲν ἐφύλαξαν τὰς ὑποσχίσεις των ἀκριβῶς, ἡ ἀνθρώπινη ὑπεχεται εἰς παντοίας ἀδυνάμεις, εἰς λάθη, καὶ εἰς ἰλλείψεις· περὶ τοῦ ἀντιχειμένου τούτου καὶ ἀλλαχοῦ ὁμιλήσαμεν, καὶ ἄλλοτε θέλομεν ὁμιλήσειν ἐν ὅσῳ, ὅπου ἡ σειρὰ τὸ καλῆς

» τῶν ἀδελφῶν μας, ἐπισηχόμενοι αὐτοῖς καὶ τὴν τε-
 » λείαν αἴσιον καὶ ταχείαν ἔκτασιν· μὴν λείψετε λοι-
 » πὸν καὶ ἀκολούθως νὰ μᾶς γράφετε συνεχῶς καὶ πε-
 » ριστατικῶς περὶ πάντων, ἀκολουθοῦντες ἀδελφοί, καὶ
 » εἰς τὸ ἐξῆς μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν, ζῆλον, καὶ φρό-
 » νησιν ὅπου καὶ ἕως τῶρα ἐφέρθητε, καὶ ὡς ἀρκετοὶ
 » δὲν ἐκτεινόμεθα· ὠτάξιον τί δὲν ἔχομεν στείλετε ὁ-
 » σον τάχος καὶ τὰ δύο ἄλογα μὲ τὸν μπαρουχτζίην
 » μὲ τὸ νὰ ἦναι ἀναγκαῖα, καὶ περὶ τούτων δὲν ἐλπί-
 » ζομεν ἀργητα γνωρίζοντες τὸ πρόθυμόν σας κατὰ τὸ
 » ὅποιον ὑπερτερεῖτε, καὶ εἴσθε μεγάλως ἐπαινετοί, καὶ
 » ἔρρωσθε. 1821 Ἰουνίου 1. Στεμνίτζα.

Ἡ Γερουσία τῆς Πελοποννήσου.

Βρεσθένης Θεοδώρητος.

Π. Μαυρομιχάλης.

(Τ. Σ) Α. Κανακάρης.

Α. Πα. Γιαννόπουλος.

Ν. Πονηρόπουλος.

Τὴν δὲ 7. Ἰουνίου (1821) ἔφθασε θετικὴ φήμη εἰς
 τὸ περὶ τὴν Γριπολιτζάν στρατόπεδον, ὅτι ὁ Δημήτριος
 Ὑψηλάντης ἀπέβη εἰς τὴν Ὑδραν, καὶ ὅτι ἐκεῖθεν με-
 ταβαίνει σύντομα εἰς τὴν Πελοπόννησον· ἡ εἰδήσις αὐτῆ
 τῆς ἐλεύσεως τοῦ Δ. Ὑψηλάντου ἔδωκε πολλὰς ἐλπί-
 δας ἐν γένει εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι δηλαδὴ φέρει θετι-
 κάς πληροφορίας ἐπὶ τῶν ὅσα τὰ μέλη τῆς ἐν Βοστίτζη
 μυστικοσυνελεύσεως εἶχον προβλέπει νὰ γράψωσι πρὸς
 τὸν Ἄλ. Ὑψηλάντην, ὅτι ὁ ἐλθὼν αὐτάδελφος αὐτοῦ
 φέρει πολλὰς καὶ ὑψηλὰς πολιτικὰς ἰδέας καὶ γνώσεις
 διὰ τὰ ἐπόμενα, ὅτι φέρει μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα, πολε-
 μισφόνδια, ὄπλα, καὶ ὅσα ἄλλα δὲν εἶδύναντο νὰ γνωρί-

σωσιν οἱ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· τὴν δὲ 8. Ἰουνίου ἐκ τῶν παρευρεθέντων εἰς τὸ ρηθὲν στρατόπεδον προκρίτων Κληρικῶν, στρατιωτικῶν πολιτικῶν, ὁ Μητροπολίτης Π. Πατρῶν Γερμανός, ὁ ἐπίσκοπος Βρεσθένης Θεοδώρητος, ὁ ἐπίσκοπος Ἐΐλους, ὁ Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ Π. Μαυρομιχάλης, ὁ Ἀνδρέας Ζαήμης, ὁ Σ. Χαραλάμπης, ὁ Π. Κρεββατᾶς, ὁ Θ. Κολοκοτρῶνης, ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης, ὁ Π. Ἰατράκος, ὁ Π. Κεφάλας, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Ἀ. Κονδάκης, καὶ ἄλλοι τῶν προκρίτων διὰ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου μεταβάντες εἰς τὸ Ἄστρος πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Δ. Ὑψηλάντου, τὴν 9, Ἰουνίου, ὑπεδέχθησαν αὐτὸν φέροντα μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Π. Ἀναγνωστόπουλον, τὸν Ν. Βάμβαν, τὸν Ἀ. Καντακουζηνόν, τὸν Γ. Τυπάλδον, τὸν Γ. Μ. Ἀντωνόπουλον, ὑπασπιστὴν δὲ αὐτοῦ τὸν Σάλλαν· ὑποδεχθέντες δὲ τὸν Δ. Ὑψηλάντην οἱ ρηθέντες, μετέβησαν ἐκ τοῦ Ἄστρους ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, καὶ εἰς τὰ Βέρβενια ὅπου ὁ λαὸς προὔπνιεν μετ' εὐφημίας μεγάλης τὸν Δ. Ὑψηλάντην, ὡς ἄλλον Μεσσίαν· τὴν 10. Ἰουνίου ἐξετήσατο ὁ Δ. Ὑψηλάντης στρατιωτικὴν φρουρὰν παρὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρῶνη, ὅστις διώρισε 200. ὄπλοφόρους ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὁδηγίαν του· τὴν δὲ 11. Ἰουνίου συναθροισθέντος εἰς τὰ ἀλώνια τῶν Βερβένων πολλοῦ πλήθους Ἑλλήνων, ἐψάλη δοξολογία πρὸς τὸν ὕψιστον διὰ τὴν αἴσιον τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔλευσιν μετὰ δὲ τὴν δοξολογίαν ἀνέγνωσεν ὁ Δ. Ὑψηλάντης γράμματα τῆς ἀπορρήτου καὶ ἀκατανοήτου τῆς καλουμένης Σ. ὑψηλῆς Ἀρχῆς, δι' ὧν ἀποκαλίστα τὸν Δ. Ὑψηλάντην Πληρεξούσιον τοῦ Γ. ἐπιτρόπου τῆς

Ἐρχῆς (1) τοῦ κατ' ἴδιαν ἀναροπόλησιν ψηφισθέντος Γενικοῦ ἐπιτρόπου αὐτῆς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν γραμμάτων ἠ' ἀναγνωρισθῆ ὡς τοιοῦτος· μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ῥηθέντων γραμμάτων ἐγένετο μεγάλη εὐφημία μὲ κανονοβολισμόν καὶ μὲ πυροβολισμούς ὄπλων, κραυγαζόντων πάντων », Ζήτω ἡ πατρίς, καὶ ὁ ἀφέντης » του τόπου « (2).

Διαλυθείσης δὲ τῆς συναθροίσεως ἐκείνης, ἀπελθὼν εἰς τὸ κατάλυμα αὐτοῦ ὁ Δ. Ὑψηλάντης, ἐπρότεινεν εἰς ἅπαντας τοὺς προκρίτους Κληρικούς, πολιτικούς, καὶ στρατιωτικούς, τὸ νὰ διαλυθῆ ἡ ἐν Καλτεζιαῖς συστηθεῖσα Πελοποννησιακὴ Γερουσία, νὰ δοθῆ δὲ εἰς αὐτὸν ἀπόλυτος πληρεξουσιότης πολιτικῆς τε καὶ στρατιωτικῆς ἐξουσίας διὰ νὰ διοικήσῃ μόνος αὐτὸς τὴν Ἑλλάδα· ἀκούσαντες οἱ Πελοποννήσιοι τὰς προτάσεις αὐτὰς τοῦ Ὑψηλάντου, συλλογισθέντες δὲ κατὰ βάθος τὸ πρᾶγμα, καὶ ἰδόντες ὅτι οἱ σχοποὶ οὗτοι τῶν προτάσεων αὐτῶν ἠθελὸν φέρει ἐπὶ τέλους ὀλέθρια ἀποτελέσματα, ἀπεποιήθησαν ὅλως διόλου, μὴ ἀποδεχθέντες αὐτὰς κατ' οὐδένα τρόπον.

Ὁ Δ. Ὑψηλάντης ἰδὼν τὰς ἀρνήσεις τῶν προτάσεών του, ἐβουλεύθη μετὰ τινῶν τῶν μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀναγνωστῆ ὀλέθρια κατὰ τῶν προϋχόντων, ὥστε εἰς

(1) Τινὲς ἀπὸ τοὺς ὅσοι ἐκ τοῦ πλησίου ἐγνώρισαν θέλουν, ὅτι τὰ, περὶ ὧν ὁ λόγος, γράμματα ἦσαν πεπλασμένα παρά τινῶν περὶ τὸν Δ. Ὑψηλάντου, καὶ τοῦ Ν. Βάμβα.

(2) Οὕτως εἶχον ὀδηγηθῆ ἀπὸ τὸν Ἀναγνωστῆν, καὶ τὸν Γ. Δικαίον, νὰ κραυγάζουν οἱ χωρικοὶ

ἐκ τῶν μιστ' αὐτοῦ ἐμήνυσε μυστικῶς διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὰ Βέρβена τὸ εἰς τὰς ῥίζας διαμένον Ἑλληνικὸν στρατόπεδον τῆς ἐπαρχίας Ἀγίου Πέτρου καὶ Τσακωνίας, συγκεείμενον ἀπὸ 600. περίπου στρατιωτικοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ συνδράμῃ εἰς τοὺς ὁποίους ἐβουλεύθη σκοποὺς (1). τὴν μυστικὴν αὐτὴν πρόσκλησιν πληροφορηθεὶς εἷς ἐκ τῶν προϋχόντων τῆς ἐπαρχίας Ἀγίου Πέτρου, ἀπέστειλεν ἄνθρωπον διὰ νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς περὶ τὸ ῥηθὲν στρατόπεδον ὀπλαρχηγοὺς διὰ νὰ μὴ σαλεύσωσιν ἀπὸ τὴν θέσιν των παντελῶς, καὶ νὰ κυττάξωσι τὸ χρέος των, ὁ δὲ Ἀνδρέας Ζαήμες, ὁ Σωτήριος Χαλαμπης, ὁ Μητροπολίτης Π. Πατρῶν ἐννοήσαντες τοὺς σκοποὺς τοῦ Δ. Ὑψηλάντου ἀνεχώρησαν εὐθὺς, μεταδάντες εἰς τὰ στρατόπεδα ἢ ἀναχώρησις τῶν ὁποίων ἐπροξένησεν εὐθὺς ἄλλους συλλογισμοὺς εἰς τὸν Ὑψηλάντην, ὅστις εὐθὺς ἠτοίμασε τὰ ἀναγκαῖα ζῶα, ἀποφασίσας ν' ἀναχωρήσῃ ἐνήργησε δὲ τὸ σχέδιον τοῦτο διὰ νὰ φέρῃ τοὺς ἀπλοῦς Ἕλληνας εἰς ἐρεθισμὸν, καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ προξενηθῶσιν ὅσα ἔθελον δυνηθῇ ὀλέθρια ἀποτελέσματα.

Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ Ὑψηλάντης ἠτοιμάσθη διὰ ν' ἀναχωρήσῃ, καὶ ἤρχησε νὰ ἐπιβαίνει εἰς τὰ ζῶα, οἱ μείναντες ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Πελοποννήσου εἰς τὰ Βέρβена εὐρεθέντες συνηγμένοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰωάννου Ἀδραχτᾶ (ὅπου κατέλυεν ὁ Π. Μαυρομιχάλης), ἐν ᾧ

(1) Ὁ Δ. Ὑψηλάντης, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας τῇ προσέφερον ἰσοδόξου καὶ λαμπρᾶς ἐκείνης ὑποδοχῆς, ἐδόξαζεν ὅτι “ καὶ τὰ θαυμάσια ἔθελον ὑποτάσσονται αὐτῷ. ” ἄλλ' ἐφύεθα τὸν ἄλκιμον του.

ἔγραφον πρὸς τοὺς προκρίτους. τῶν γήσων Ὑδρας καὶ Σπετζῶν ὅλα τὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης διατρέξαντα μεταξὺ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τῶν Πελοποννησίων, μὴ ποτε ἄλλοι τινὲς ἤθελον ἐξιστορήσῃ ἄλλως πῶς αὐτὰ, ὑπολάβωσι δὲ ἐκεῖνοι τὰ ἐναντία, καὶ ὡς ἐκ τούτων προκύψῃ καμμία διαφωνία εἰς τὴν πατρίδα, αἴφνης ἠκούσθη ἔξωθεν τῆς οἰκίας ἐκείνης μία μεγάλη ὄχλαγωγία καὶ ταραχὴ ἀπὸ τὸν εὐρεθέντα ἐκεῖ σε τότε λαόν, ἣτις ἐκινήθη ἀπὸ τινος τοὺς περὶ τὸν Ὑψηλάντην, συνηνομημένους ὄντας μὲ τὸν Ἀναγνωσταρᾶν καὶ Γ. Δικαῖον οἵτινες διέσπειραν εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀπλῶν Ἑλλήνων, ὅτι οἱ λεγόμενοι Προεστῶτες διώκουν τὸν αὐθέντην καὶ δὲν τὸν δέχονται προσθέτοντες ὅτι, ὅταν φύγῃ ὁ αὐθέντης, τότε θέλει εἶσθαι καὶ ὁ τέλειος ἀφανισμὸς τῶν Ἑλλήνων· ὅθεν ἐκ τῆς διασπορᾶς τῶν λόγων αὐτῶν ἐνθουσιασθεῖς ὁ εἰς τὰ Βέρβена εὐρεθεὶς λαὸς, ὥρμησε νὰ ξεσχίσῃ τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰω. Ἀδραχτὰ συνηγμένους προκρίτους· ἀλλ' εὐρεθεὶς ἔξωθεν τῆς οἰκίας αὐτῆς ὁ Α. Κονδάκης μὲ 250, περίπου στρατιώτας, καὶ Μανιάτας, ἐμπόδισαν εἰς τὴν στιγμὴν τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους διὰ τε τῆς πειθοῦς καὶ τῆς βίας. Ἐξεληθόντος δὲ τῆς οἰκίας καὶ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη τὴν αὐτὴν στιγμὴν, καὶ ὁμιλήσαντος πρὸς τὸν ὄχλον ἐκεῖνον τὰ δέοντα, κατέπαυσεν ὁ θόρυβος καὶ ἡ ταραχὴ ἐκείνη διὰ τῆς ὁμιλίας τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ ἐπανήχθη ἡ ἡσυχία· ὁ δὲ Ὑψηλάντης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, καὶ ὁ Γρηγόριος Δικαῖος (1) ἀνεχώρησαν διὰ τὸ χωρίον Κερασιαῖς.

(1) Μὴχρι τῆς σήμερον ἀρεται ὅτι ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, καὶ ὁ Ἀρχι-

Ἄναχωρήσαντος δὲ τοῦ Δ. Ὑψηλάντου μετὰ τῶν ῥηθέντων ἀπὸ τὰ Βέρβена, ἀνεχώρησαν καὶ οἱ αὐτὸ σε εὔρεθέντες πρόκριτοι, ὁ Π. Μαυρομιχάλης, ὁ Α. Δελιγιάννης, ὁ Θᾶνος Κανακάρης, ὁ Π. Κρεββατζῆς, καὶ ἄλλοι (1). Ὁ δὲ Ὑψηλάντης ἐν ᾧ εἶχε διαδώσει λόγον ὅτι ἀναχωρεῖ ὅπως διόλου ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, μετέβη ἀπὸ τὰς Κερασιᾶς εἰς τὸ ἐν Τρικώροις στρατόπεδον, φανέντων τότε μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ καὶ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου ἐπὶ λόγῳ ὅτι μετέβαλον αὐτοὶ τὴν ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Καλαμάταν μεταβάσεως ὁδοιπορίαν αὐτοῦ (2). Ἐν τούτοις οἱ προὔχοντες Α. Ζαήμης, Σ. Χαραλάμπης, Α. Δελιγιάννης, Θ. Κανακάρης, καὶ Π. Κρεββατζῆς, μεθ' ἡμέρας τινὰς συνήλθον εἰς Ζαράχοβαν διὰ νὰ συσκεφθῶσι περὶ γενικῶν

μνηριτίας Γρηγόριος Δικαῖος (ὁ Φλέσσας) ἦσαν σύμφωνοι διὰ τὴν ἐξάλειψιν τῶν προκρίτων, κατ' ἐξοχὴν δὲ τῶν λεγομένων Προσεστώτων· καταγορήθησαν ὡς πρὸς τοῦτο τότε καὶ οἱ δύο, καὶ ἡ κατ' αὐτῶν διαδοθεῖσα φήμη, φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἀληθῆς, καθότι καὶ ἄλλοτε ἀπεδείχθησαν ὡς τοιοῦτοι, ὅτι δηλαδὴ ἐπεθύμουν τὴν ἐξόντωσιν τῶν προσεστώτων· ἀλλὰ διὸ ἐδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσι τί, μετὰ τὸ νὰ ἦτον πάντοτε τῆς ἐναντίας γνώμης ὅπως διόλου ὁ Θ. Κολοκοτρώνης.

(1) Ἡ ἀπόφασις τῆς ὁρμῆς τοῦ ὄχλου ἀπέβλεπε διὰ νὰ θανατωθῶσι τέσσαρες ἐκ τῶν προκρίτων· ἀλλ' εἴαν ἤθελε γίνῃ ἀρχὴ θανάτου, μόνος ὁ Θεὸς οἶδεν, ἑποῖα ἀλέθρια ἤθελον εἶσθαι τὰ ἀποτελέσματα.

(2) Αὐτὸ ἦτον πρόσχημα ὅπως διόλου ὅτι τάχα ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ ὁ Γρηγόριος Δικαῖος ἔπεισαν τὸν Δ. Ὑψηλάντην, καὶ ἔμεινεν· ἀλλ' εἰς ὅλα ταῦτα ἐγίνοντο μυστικαὶ συνεντεύξεις μεταξὺ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, τοῦ Γ. Λακκίου, τοῦ Ν. Βάμβου, καὶ Κατακουζηνοῦ.

συμφερόντων τῆς πατρίδος, συλλογιζόμενοι τὸν μέγαν καὶ προφανῆ κίνδυνον αὐτῆς, καὶ αἰσθανόμενοι μὲ ὅποιον θηρίον (τὸν Σουλτάνον) ἐμελλον ν' ἀντιπαλεύσωσιν, ἀφ' οὗ οὔτε τὰ μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης, οὔτε τὰ μέλλοντα τοὺς ἔπειθον ὅτι θὰ προοδεύσωσι τὰ τῆς ἐπαναστάσεως, πολὺ μᾶλλον θεωρήσαντες ὅτι ὅλα ὅσα πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ὅσα μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὑψηλάντου ἐφαντάζοντο ἀπέβησαν μάταια καὶ ψευδῆ (1).

Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Δ. Ὑψηλάντης τοποθετηθεὶς εἰς τὸ ἐν Τρικώρφοις στρατόπεδον, καὶ πῆξας αὐτόθι καλύβας, συνενωθείς δὲ καὶ μετὰ τινων ὀπλαρχηγῶν ἐκ τῶν περὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς στρατοπεδευμένων, συστήσας δὲ καὶ τὴν Ἀρχικαγγελαρίαν του (2), ἐξέδιδε πανταχοῦ διαταγὰς διαφόρους, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι μὲν ἐξετελοῦντο παρὰ τῶν ἐπαρχιῶν, ἄλλαι δὲ ἔμενον ἀνερέργητοι, ὡς χάρται ἄγραφοι θεωρούμεναι. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε συρρέψει τότε μία πληθὺς διαφόρων ὑποκειμένων περὶ τὸν Δ. Ὑψηλάντην, ἀπέστειλεν ἐξ

(1) Εἶναι ἐπίσης ἀληθές ὅτι τὸ εἰς Πελοπόννησον φθάσειμον τοῦ Δ. Ὑψηλάντη πολλὴν ἠχὴν ἔδωκεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολλὴν ἐμφύχασιν διὰ προχείρους καὶ μελλούσας ἐλπίδας, καθὼς καὶ διάφοροι καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἔτρεξαν εἰς ἀντάμωσίν του ἐξαιτούμενοι πολεμικά, στρατεύματα, χρήματα, καὶ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ δὲν ἦτο ὁ ἀνθρώπος τῆς ἐποχῆς.

(2) Ἀρχικαγγελάριος αὐτῆς ἐχορημάτησεν ὁ Ν. Βάμβας, ἐκδίδων τὰς διαταγὰς.

αὐτῶν κατ' ἐπαρχίας πληρεξουσίου ὡς διοικητὰς ὄ-
 λον ἐν (1), συγχρόνως δὲ ἐνήργουν οἱ μετ' αὐτοῦ καὶ
 οἱ περὶ αὐτὸν, καὶ τινες ἐκ τῶν περὶ τὰ Τρίκορφα στρα-
 τοπέδων διὰ νὰ γίνωσιν ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας ἔγγραφα ἀ-
 πολύτου πληρεξουσιότητος, καὶ νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Ὑ-
 λάντην (2) ἀλλ' ἀποτυχόντες καὶ τῆς διὰ τοῦ τρόπου τού-
 του πληρεξουσιότητος αὐτῆς, ἐσκέφθησαν ἐκ νέου νὰ δο-
 λοφονήσωσι τοὺς ἐν Ζαράκοβα διατρίβοντας προεστῶ-
 τας κατ' ἐκείνην δὲ τὴν στιγμὴν εὐρεθέντες εἰς τὰ
 Τρίκορφα εἰς τὰς καλύβας τοῦ Ὑψηλάντου ὁ Πᾶνος
 Σαριγιάννης καὶ ὁ Δ. Καραμάνος ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἀ-
 γίου Πέτρου, καὶ μυηθέντες τὸ μελετηθὲν αὐτὸ ἀνο-
 σιούργημα, ἀνεχώρησαν πάραυτα διὰ τὰς ἐπαρχίας των
 ἀπαρερχόμενοι δὲ πλησίον τῆς καλύβης τοῦ Ἐπισκόπου
 Βρεσθένης, διαμένοντες εἰς τὸ ἐν Τρικόρφοις στρατό-
 πεδον, καὶ ὁδοιποροῦντες (διὰ νὰ μὴ δώσωσιν ὑποψίαις
 εἰς τινὰ, φοβούμενοι μήπως διακινδυνεύσωσι καὶ αὐτοί),
 εἶπον πρὸς τὸν Βρεσθένης μακρόθεν « εἰδοποίησον τά-
 » χιστα τοὺς εἰς Ζαράκοβαν προκρίτους νὰ προσέξω-
 » σι, διότι χάνονται χωρὶς ἄλλο, » καὶ οὕτως ὁδεύ-
 σαντες ἀνεχώρησαν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Ἐπίσκοπος Βρεσθέ-
 νης ἀποστείλας τὸν Π. Ἰατράκον μὲ ἀρκετοὺς ὄπλο-
 φόρους εἰς τὴν Ζαράκοβαν, εἰδοποίησε τοὺς διαμένοντας
 αὐτό σε προκρίτους, καὶ ἐματαιώθη τὸ, περὶ οὗ ὁ λόγος
 σχέδιον ἀκολούθως δὲ οἱ προὔχοντες ἅπαντες καὶ οἱ

(1) Οἱ πληρεξούσιοι αὐτοὶ ἀπερχόμενοι εἰς τὰς ἐπαρχίας, πολλὰ σύν-
 τομα ἐπέστρεφον ἀπρακτοὶ εἰς τὰς καλύβας τοῦ Ὑψηλάντου.

(2) Τῆς αὐτῆς φύσεως διαταγαὶ ἐστάλησαν καὶ εἰς τὸν Συγγραφέα.

ὑπάρχοντες λαβόντες μέτρον ἄλλο, συνήλθον εἰς τὰ Τρίκορφα, καὶ συνεσκέπτοντο μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου κατ' ἐπιφάνειαν· οἱ δὲ στρατιωτικοὶ ἐξ αὐτῶν ἐξετέλουν τὰ χρέη των εἰς τὴν πολιορκίαν, καταγινομένοι διὰ τὴν πρόσοδον τοῦ ἀγῶνος ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιόν του μέρος, ἀφέντες τὸν Ὑψηλάντην νὰ ἐργάζεται, καὶ νὰ ἐνεργῇ ὅσα αὐτὸς μὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐγνώριζε, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπετέλουν καμμίαν πολιτικὴν πρόσοδον (1).

Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἦλθεν εἰς τὴν Βιτύνην καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, κάκειθεν μετέβη εἰς τὰ Τρίκορφα, διευθυνθεὶς ἐκ τοῦ Μεσολογγίου, (ὅπου εἶχεν ἀποβῆ ἐρχόμενος ἀπὸ τὴν Εὐρώπην)· εὐρῶν δὲ τὴν μεταξὺ προϋχόντων καὶ τοῦ Ὑψηλάντου δυσαρέσκειαν ὡς ἀρμοδίαν καὶ εὐκαιρον περίστασιν, ὡς τεχνικώτατος πολιτικὸς, ἔσπευσεν εὐθὺς εἰς τὸ νὰ κολακεύσῃ τοὺς προϋχοντας μὲ τὴν Φαναριωτικὴν του ἐκείνην ἐπιδειξιότητα δεῖξας τὸν ἑαυτὸν του δῆθεν ἀφοσιωμένον εἰς αὐτοὺς, ὥστε ἐφάνη κατὰ πάντα μετ' αὐτῶν συνηνωμένοι· ὁ Ὑψηλάντης ὁμως φαινόμενος σύμφωνος καὶ συνηνωμένος ἀφ' ἑτέρου μὲ τοὺς ἕκ τινων στρατιωτικῶν καὶ τινων προϋχόντων, ἐνήργει ὅλον ἔν, ὡς εἴρηται, καὶ συμπράττων εἰς τὰ περὶ τὴν πολιορκίαν (καθ' ὅσον

(4) Μετ' οὐ πολὺ διαρίσθη τότε καὶ ὁ Καντακουζηνὸς εἰς τὴν παραλαβὴν τοῦ Φρουρίου Μονεμβασίας, ἀλλὰ μετὰ τὴν πτώσιν καὶ τὴν παραλαβὴν τοῦ φρουρίου ἀρπάσας τὸν ἀργυρον τῶν Ὀθωμανικῶν ὄπλων καὶ λοιπὰ τοιαῦτα εἶδη, ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα (ἴδε περὶ τούτων τμήμ. Στ'. Γερ. γ. σελ. 426, 428, 429. εἰς τὴν πτώσιν Μονεμβατίας.)

ἴσχυεν ἢ ἐπιβρόχῃ του), ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου ἐσχηματίσθη ὡς ἐκ πάντων τούτων ἢ διαίρεσις συστηματική, ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ Μαυροκορδάτου καὶ Ὑψηλάντου μετ' οὐ πολλὰς δὲ ἡμέρας ὁ μὲν Α. Μαυροκορδάτος ἐπιστρέψας εἰς τὸ Μεσολόγγιον, συνηγωνίζετο μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ δὲν ἀπελείπετο καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ διεκχέῃ ὅσον ἐδύνατο τὴν διαίρεσιν (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Συγκρότησις [τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀ. Ἑθνικῆς Συνελεύσεως ἀρξαμένης τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐν Ἄργει, καὶ ἀποπερατωσάσης αὐτὰς ἐν Ἐπιδαύρῳ - Σύστησις τῶν κατὰ τμήμα Γερουσιῶν, καὶ τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, συγκειμένης ἐκ δύο σωμάτων, βουλευτικοῦ, καὶ ἐκτελεστικοῦ.

Μετὰ δὲ τὴν πτώσιν τῆς Τριπολιτζᾶς (περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωμβρ. 1821) ἐξεδόθησαν προκηρύξεις διὰ τῆς συνεννοήσεως ὅλων τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος προϋχόντων πολιτικῶν τε καὶ στρατιω-

(1) Εἰς ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Δ. Ὑψηλάντου ὁ Γ. Μ. Ἀντωνόπουλος (καὶ ἄλλοι τινὲς) ἐφάνη ὁ ἀθώωτος καὶ εὐκρινέστερος ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ταμίης ὢν τοῦ Ὑψηλάντου ἐθυσίασε δὲ καὶ ἐξ ἰδίων του ἀρκετὰ χρήματα εἰς τὰς κατὰ καιροὺς ἀνάγκας τῆς πατρίδος· ὁ Γεώργ. Ἀντωνόπουλος γνωρίζει πόσα χρήματα ἔφερεν ὁ Ὑψηλάντης ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰς ὅποιαν ἀνάγκαν ἔδωκε, καὶ τὸ ποσὸν αὐτῶν, καθὼς ἀκόμι καὶ πόσα χρήματα ἔδωκεν εἰς τὸν Πάτριον Μαυρομιχάλην διὰ μισθοῦ τῶν Μανιατῶν, καὶ δι' ἰδία ἑξοδῶν ἀκόμι τοῦ Μαυρομιχάλη, ὡς πολλοὶ περὶ τούτων μᾶς ἐθεδαίωσαν.

τιχῶν, διὰ τὴν συγκροτηθῆ Ἑθνικὴ Συνέλευσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκάστη ἐπαρχία ν' ἀποστείλῃ κατ' ἐκλογὴν ἓνα ἢ δύο πληρεξούσιους· διορισθέντες δὲ οἱ ἀφ' ἐκάστης ἐπαρχίας τῆς Ἀναστατωθείσης Ἑλλάδος πληρεξούσιοι, συνήλθον ἅπαντες εἰς τὸ Ἄργος (περὶ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1821) ὅπου ἐνήρξατο τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡ Ἑθνικῆ αὐτῆ Συνέλευσις· ἀλλὰ μόλις ἤρχησε τὰς ἐργασίας τῆς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους, ἐψιθυρίσθη πάλιν ὅτι ἔγινε μυστικὴ συνωμοσία διὰ τὴν δολοφονηθῶσι κυρίως οἱ Προεστῶτες (1), οἵτινες διέμενον εἰς τὸ Κουτζοπόδι, (Κώμην τῆς ἐπαρχίας Ἄργους)· εἰδοποιηθέντες δὲ διὰ τοῦ Ἐπισκόπου Βρεσθένης τὴν κατ' αὐτῶν μελετηθεῖσαν ἐπιβουλήν, ἐστάθησαν προσεκτικοί, καὶ ἐνήργησαν τὰ δέοντα, ὥστε δὲν προώδευσε τελείως ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐπιβουλή, καὶ οὕτως ἀπέφυγον τὸν κίνδυνον.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ Ἑθνικὴ Συνέλευσις προεχώρει εἰς τὰς ἐργασίας ὅλον ἓν εἰς τὸ Ἄργος, δὲν ἐνέκρινε πλέον τὸ τὴν διαμεῖνῃ εἰς τὸ Ἄργος καὶ ν' ἀποπερατώσῃ τὰς ἐργασίας τῆς, καθότι ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐφόδου τοῦ Ναυπλίου δὲν τῇ συνεχώρει τοῦτο εἰς τὸ ἐξῆς· ὅθεν ἐπὶ τούτῳ ἅπαντες οἱ πληρεξούσιοι μετέβησαν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον (Πηγάδα) ὅπου συγκροτηθεῖσα ἡ Ἑθνικὴ Συνέλευσις τακτικῶς, ἐξηκολούθει τὰς ἐργασίας

(1) Τότε εἶχε διαφημισθῆ ἐπὶ πολὺ ὅτι καὶ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης παρεδέχθη τὴν ἐπιβουλήν αὐτὴν, ἀλλ' ἦτον ψευδέστατον, καθότι καὶ εἰς ἄλλας ἀκόμι ἐποχὰς ἀπεδείχθη ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ὅτι ἀπεστρέφετο τὰ τοιαῦτα. (εἰλημνῶς ὀμιλοῦμεν)

της ἀπππερατώσασα αὐτάς ἐκείσε· π ρώτη δὲ τῶν πρά-
 ξεῶν της ἐστάθη ἡ σύστασις τῶν κατὰ τμήμα Γερου-
 σιῶν τῆς Ἑλλάδος, ὧν ἡ μὲν ἦτον ἡ Πελοποννησιακὴ
 συγκειμένη ἀπὸ μέλη ἐκλεγμένα ἀνά ἐν ἀφ' ἐκάστης
 ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, ἡ Γερουσία τῆς Δυτικῆς
 Ἑλλάδος, καὶ ἡ τῆς Ἀνατολικῆς, ἐπωνομασθεῖσα Ἄ-
 ρρειος Πάγος· διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν δὲ τῶν διοργανισμῶν
 τῶν ῥηθειςῶν Γερουσιῶν διωρίσθη παρὰ τῆς Ἐθνικῆς
 Συνελεύσεως (διαμενούσης εἰσέτι ἐν Ἄργει εἰς τὴν α.
 καὶ β'. Συνεδρίασιν) μία ἐπταμελὴς ἐπιτροπὴ, ἣτις ἐπε-
 ξεργασθεῖσα καὶ τελειοποιήσασα τοὺς διοργανισμοὺς
 τῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος, Γερουσιῶν, ἐπαρουσίασεν αὐτοῖς
 μετὰ τῶν πρακτικῶν της εἰς τὴν Συνελευσιν, ἣτις ἐ-
 πεκύρωσεν αὐτοὺς ἀφ' οὗ μετέβη εἰς τὴν Ἐπιδαυρον,
 καὶ πάραυτα ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία ἔκαμεν ἐναρ-
 ξιν τῶν ἐργασιῶν της κατὰ πρῶτον ἐν τῇ Ἐπιδαύρῳ
 μ' ὄλον ὅτι ἡ ἔδρα αὐτῆς ἦτον διωρισμένη ἡ Τριπολι-
 τῖα), ἐκτελοῦσα τὰ διοικητικὰ της χρέη (ὡς παρὰ πάν-
 των ὡμολογεῖτο) μὲ πνεῦμα πατριωτισμοῦ, μὲ εὐκρί-
 νειαν, δικαιοσύνην, ἀθωότητα, καὶ μὲ τὴν ὅσον ἐνῆν, ἀ-
 μεροληψίαν, ἐκλέξασα πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν Ἐπί-
 σκοπον Βρεσθένης Θεοδώρητον, (1) Ἀντιπρόεδρον δὲ
 τὸν Ἀσημάκην Φωτῆλαν, καὶ προσωρινὸν Γραμματεῖα

(1) Πρόεδρος τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας εἰς τὸν διοργανισμὸν
 ὑψίσθη καὶ ἐπεκυρώθη ὁ Δ. Ὑψηλάντης· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἀπέδεχθη
 τὸν διορισμὸν αὐτὸν, ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ Ἐπίσκοπος Βρεσθένης Θεο-
 δώρητος μετὰ τὴν ἐν Τριπολιτῖα μεταβάσιν τῆς Γερουσίας (μεσοῦτος
 Φεβρουαρίου 1822) ἐξετέλει δὲ ἐν Ἐπιδαύρῳ τὰ χρέη τοῦ Προέδρου
 ἡ Ἀντιπρόεδρος Ἀσημάκης Φωτῆλας.

τὸν Δ. Κ. Χ. Ἀσλάνη Βυζάντιον (1) καὶ διαιρέσασα τὰ μέλη αὐτῆς (2) εἰς τμήματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐξετέλει τὰ ἐπιφορτισθέντα αὐτῷ χρέη· γενομένης δὲ τῆς πτώσεως τῆς Κορίνθου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (λήγοντος τοῦ Ἰαννουαρίου 1822) μετέβησαν τὰ διορισθέντα διὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ φρουρίου μέλη τῆς Γερουσίας εἰς τὴν Κόρινθον μετὰ τοῦ Γραμματέως, ἐκεῖθεν δὲ ἀκολούθως μετέβησαν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ὅπου εἶχον μεταβῆ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη, τὰ ὁποῖα ὅλα ἀφ' οὗ συνεκεντρώθησαν εἰς ἓν, ἐγένετο ἡ τακτικὴ τῆς Γερουσίας ἐγκαθίδρυσις, καὶ ἀνέλαβε τακτικῶς τὰ χρέη

(1) (Εἰς τὸν αὐτὸν διοργανισμὸν ἐψηφίσθη Γραμματεὺς τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας ὁ Μιχαὴλ Σχινᾶς διατρίβων τότε εἰς τὸ Μεσολόγιον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπεστάλη πρόσκλησις διὰ νὰ ἔλθῃ καὶ ἀναλαβῇ τὰ χρέη του.) Ἐν τοσούτῳ παρελήφθη προσωρινὸς Γραμματεὺς αὐτῆς ὁ Δ. Κ. Χ. Ἀσλάνη Βυζάντιος, καὶ μὴ ἀποδεχθέντος τοῦ Μ. Σχινᾶ τὸν διορισμὸν αὐτὸν, ἐνήργει προσωρινῶς τὰ τοῦ Γραμματέως χρέη παραιτηθέντος δὲ καὶ αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Γερουσίας, διορίσθη Γραμματεὺς αὐτῆς ὁ Ν. Σπηλιάδης, ὅστις διέμεινεν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν μέχρι τῆς διαλύσεως τῆς Γερουσίας.

(2) Μέλη τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας ἦσαν οἱ ἐφεξῆς· ὁ Ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης Θεοδώρητος, ὁ Μητροπολίτης Κορίνθου Κύριλλος, ὁ Ἀρχιεραρχιεπίσκοπος Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ Πρωτοσύγγελλος Α. Φραντζῆς, ὁ Ἀσημάκης Φωτῆλας, ὁ Γεώργιος Βάρβογλους, ὁ Ἀναγνώστης Ζαφειρόπουλος, ὁ Νικόλαος Τζακέτου, ὁ Χαραλάμπης Περρῶυκας, ὁ Διονύσιος Παγιαννόπουλος, ὁ Χριστόδουλος Ἀχολος, ὁ Ἰω. Οἰκονομίδης, ὁ Ἠλίας Καράπολλος, ὁ Δημήτριος Καλαμαριώτης, ὁ Ἰω. Π. Κυριακός, ὁ Π. Κωλογεράς, ὁ Κωνσταντῖνος Δημητρίου, ὁ Δ. Πα. Τζόνης, ὁ Δ. Περρωτῆς, Ἀν. ὁ Μακρυποκάμισος, καὶ ὁ Α. Ζέρβας.

της διοικοῦσα τὴν Πελοπόννησον, ὡς εἶρηται, μὲ τὴν μεγαλητέραν ἀπάθειαν, μὲ ζῆλον εἰλικρινῆ, καὶ ἀνεῦ τινος μεροληψίας καὶ ἰδιοτελοῦς ὠφελείας.

Ἡ δὲ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀ. Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις ἀποπερατώσασα ὅσον ταχύτερον τὴν σύστασιν τῶν, περὶ ὧν εἶρηται, κεντρικῶν Γερουσιῶν, καὶ προχωρήσασα εἰς τὰς ἐργασίας της, ἐτελειοποίησε τὸ προσωρινὸν τῆς Ἑλλάδος πολίτευμα, τοῦ ὁποίου ὑπογραφέντος παρὰ τῶν πληρεξουσίων, ἐγένετο κατὰ συνέπειαν τοῦ πολιτεύματος ἡ ἐκλογή τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν δύο σωμάτων, τοῦ Βουλευτικοῦ, καὶ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπεκυρώθησαν παρὰ μόνων τῶν παρευρεθέντων τότε μελῶν τῆς Συνελεύσεως, καθότι τὰ περισσότερα τῶν μελῶν αὐτῆς εἶχον ἀποσταλῆ εἰς διαφόρους ἀναγκαίας τακτικάς τε καὶ ἐκτάκτους ὑπηρεσίας· μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ὁποίων ἡ μὲν ἀ. τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικὴ Συνέλευσις διελύθη, τὰ δὲ δύο σώματα, τὸ βουλευτικόν, καὶ τὸ ἐκτελεστικόν μετέβησαν εἰς τὴν Κόρινθον συγκεντρωθέντα καὶ ἐγκαθιδρύθησαν αὐτόσε, ὅπου ἐξετέλουν τὰ καθήκοντα αὐτῶν μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ 1822 ἔτους, ὅτε μεταβάντα εἰς τὸ Ἄργος, ἐνήργουν αὐτόθεν τὰ κατὰ συνέπειαν μέχρι τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη, τῆς ὁποίας εἰδοποιηθείσης, ἀπέδρασαν διασκορπισθέντα (1), ὡς εἶρηται, ἐγκαταλιπόντα εἰς τὴν διαρπαγὴν τινῶν τῶν

(1) Ἐάν θελήσωμεν νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν ἀλήθειαν, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη τὸ ἐκτελεστικόν, καὶ τὸ βουλευτικόν σώμα δὲν ἐράνησαν ὠφέλιμα, ἀλλ' ἀπέδρασαν ἅπαντα τὰ μέλη διὰ νὰ διασωθῶσι, μ' ὅλα ταῦτα καὶ ἐκ τῶν πλοίων ἐνήργουν.

παρὰ τῶν Μοναστηρίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν συναχθέντα κατὰ διαταγὴν τῆς Γερουσίας περίπου τῶν 800 ὀκκάδων ἄργυρον διὰ νομισματοποιίαν (1).

Ἐν τοσούτῳ ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία διαμείνασα μέχρι τῆς διαλύσεως αὐτῆς, ἐνήργει δραστηρίως καὶ μὲ ζήλον τὰ χρέη τῆς, ὡς εἴρηται, συστήσασα καὶ ἄλλα ἀφορῶντα τὴν εὐκολίαν τῆς Διοικητικῆς ὑπηρεσίας, ἐν οἷς ἐσύστησε καὶ τακτικὸν Ταχυδρομεῖον διὰ τοῦ Ἀθανασίου Καρδαῶ (2). ἄλλ' ὅλα ὅσα καὶ ἂν ἐπραττεν ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία ἐπ' ἀγαθῶ δὲν ἐδύναντο νὰ καθηδύνωσι παντελῶς τὰ δύο Κυβερνητικὰ σώματα τῆς Ἑλλάδος, τὸ βουλευτικόν, καὶ τὸ ἐκτελεστικόν, καθότι δὲν εἶχε παρέλθει πολὺς χρόνος ἀφ' ὅτου αὐτὰ εἶχον λάβει φρόνημα καὶ σκοπὸν ἀλλότριον διὰ νὰ διαλύσωσι τὴν Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν. Ἡ εὐλικρίνεια ὅμως τῶν μελῶν αὐτῆς, καὶ ὁ πρὸς τὴν πατριδα εὐλικρινῆς ἔρωσ ὁ ἀφορῶν τὴν ἐθνικὴν πρόοδον, προσέτι καὶ αἱ ἔμφρονες ὁδηγίαι τοῦ Ν. Σπηλιάδου Γραμματέως αὐτῆς, καὶ ἡ ἐντιμος καὶ δραστήριος συντήρησις τοῦ χρηματικοῦ ταμείου αὐτῆς, διευθυνομένου

(1) Κατὰ τὴν ποχὴν ἐκείνην ὑπουργὸς τῆς Οἰκονομίας ἦτον ὁ Πανοῦτζος Νοταρᾶς, Γραμματεὺς δὲ τοῦ Ὑπουργείου ὁ Σπυρίδων Πα. Αὐξόπουλος· ἀλλ' οὔτε ὁ εἷς, οὔτε ὁ ἄλλος ἐφρόντισαν νὰ διασώσωσι τὸν, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἄργυρον, διὰ ποῖον λόγον, ὅμως ἀγνοεῖται!!!

(2) Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος, Α. Καρδαῶς διὰ τὴν ἐμπειρίαν καὶ ἀξιότητά του πάντοτε καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς Διοικήσεις καὶ Κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος διετίθη ἄρχηγὸς τῆς ἀποστολῆς τῶν Ταχυδρομείων, ἐξακολουθῶν τὸ αὐτὸ χρέος καὶ ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ὀθωνος τοῦ Α'.

παρὰ τοῦ Ἰω. Οἰκονομίδου, ὄχι μόνον ἀντέκρουον εἰς τὸ φρόνημα τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἐκτελεστῶν, ἀλλὰ προώδευον καὶ πάντα τὰ καθήκοντα αὐτῆς τακτικῶς (1) μὲν ὅλα ταῦτα ἡ Γερουσία ὑπήκουε ν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ὑπερτάτης (2) ἐξουσίας, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς ἐκεῖνας καθ' ὅσας αὐτὴ ἐφρόνει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ διαλύσῃ τὴν Γερουσίαν, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸ χρηματικόν, τὸ ὁποῖον ἡ Γερουσία δέν συγκατένευε νὰ δίδεται εἰς τὴν διαχείρησιν τοῦ βουλευτικοῦ καὶ τοῦ ἐκτελεστικοῦ, διότι ἐν μέρος τῶν μελῶν αὐτῶν ἀπηρτίζετο ἀπὸ τινος νεοφερμένους καὶ ἄλλους, τῶν ὁποίων οὔτε αἱ ἐπαρχίαι, οὔτε αἱ κεντρικαὶ Διοικήσεις ἐχορήγουν οὐδ' ὄβολόν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ταμεῖον, ἀλλ' ἐπερίμενον τὰ πάντα ἀπὸ τὸ τμήμα τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὰ συναζόμενα χρήματα ἀδύνατον ἦτον νὰ ἐξαρκέσωσι διὰ μόνους τοὺς περὶ τὸ βουλευτικόν καὶ τὸ ἐκτελεστικόν διατελοῦντας. Ἐν τούτῃ δὲ περιπλοκῇ πραγμάτων διακεκμημένη ἡ Γερουσία ἐν καιρῷ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δράμαλη, διέμεινε σταθερὰ εἰς τὴν θέσιν τῆς, γράψασα μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας διὰ τὴν ἐκκίνησιν τῶν κατὰ τοῦ Δράμαλη Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐμφυχώσασα δὲ τοὺς πάντας διὰ τῆς ἀνελπίστου σταθερότητος τοῦ Ἀντιπροέδρου αὐτῆς Ἀσημάκη Φωτῆλα (3), καὶ τοῦ

(1) Ἐὰν ἤθελον λάβῃ κατὰ τῆς Γερουσίας τὰ δύο αὐτὰ σώματα κανὲν μέτρον δραστηριώτερον, ποῦ, καὶ πῶς ἤθελον καταστήσει τὰ πράγματα, ἀγνοεῖται.

(2) Τοιοῦτου τίτλου ἔχειν ἡ βουλὴ καὶ τὸ ἐκτελεστικόν.

(3) Ἀπόντος τοῦ Προέδρου αὐτῆς Ἐπισκόπου Βρεσθένης εἰς τὸ Νάυπλιον.

Γραμματέως της Ν. Σπηλιάδου (τῶν ὁποίων ἢ εἰς τὴν εἶδραν ἀκλόνητος διαμονὴ ἐνεπόδισε τὸν διασκορπισμὸν τῶν κατοίκων τόσοσ αὐτῆς, ὅσῳ καὶ τῶν πλησίον ἐπαρχιῶν), καθότι μόνοι οἱ δύο οὗτοι εἶχον μείνει εἰς τὴν Τριπολιτζάν ἐνεργοῦντες, ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ μέλη εἶχον ἐκστρατεύσει κατὰ τοῦ Δράμαλη (1).

Μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τοῦ Δράμαλη καὶ τὴν πτώσιν τοῦ Ναυπλίου, ἀφ' οὗ ἀπηλλάγη καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας Ἐπίσκοπος Βρεσθένης Θεοδώρητος, πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὴν Τριπολιτζάν, μέλη τινα ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ καὶ τοῦ ἐκτελεστικοῦ εἶχον διασπείρει ζιζάνια εἰς τινα μέλη τῆς Γερουσίας διὰ νὰ μὴ παραδεχθῶσι πλέον τὸν Ἐπίσκοπον Βρεσθένης ὡς πρόεδρον αὐτῆς· ἀλλ' ἐν ὅσῳ δὲν εἶχεν φθάσει ἀκόμι πλησίον τῶν συναδελφῶν του Γερουσιαστῶν ἐνυπῆρχεν ὁ σκοπὸς τῆς μὴ παραδοχῆς του, φθάσαντα ὅμως καὶ παρουσιασθέντα τὸν ἐδέχθησαν. Ἀκολουθῶσ δὲ ἢ εἰς τὴν Λακεδαίμονα μετάβασις τοῦ Ἐπισκόπου Βρεσθένης ἐγένετο παραίτιος διὰ νὰ λάβῃ καὶ πάλιν χώραν ἢ ραδιοργία, διὰ νὰ μὴ παραδεχθῆ ὡς Πρόεδρος τῆς Γερουσίας κατ' οὐδένα τρόπον, ὥστε ἐκ τούτου προέκυψε διαφωνία μετὰξὺ τῶν μελῶν τῆς Γερουσίας καὶ αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα ἤλλαξε δρόμον· ἐκ πάντων δὲ τούτων ἠδυνάτησεν ἡ Γερουσία φανείσα ὅτι διελύετο, καὶ τελευταῖον κατωρθώθη ὁ σκοπὸς τῶν κατὰ τὴν διάλυσιν αὐτῆς προσπαθησάντων, καθότι τὸ μόνον μέσον τῆς ἀνυστηχίας τῶν προββηθέντων τινων ἐκ τῶν μελῶν τοῦ

(1) (Ἰδε τμήμ. ἡ. κεφ. α.)

βουλευτικοῦ καὶ τοῦ ἐκτελεστικοῦ νεοελθόντων τε καὶ αὐτοχθόνων, ἦτον ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία, ὡς παρεμποδίζουσα ὅλα τὰ κατὰ τῆς πατρίδος φρονήματά των, οἵτινες ἀφ' οὗ ἐγνώρισαν τὴν μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Γερουσίας διαφωνίαν, καὶ βλέποντες ὅτι αὐτὰ, καὶ τοι συνιστάμενα ἐκ τῆς τῶν προκρίτων δευτέρας τάξεως, καὶ σεβόμενοι ἀντέκρουον εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν τῆς πρώτης τάξεως προκρίτων (ὡς ὑποπτεύοντα ὅτι πάντοτε οἱ ἀνώτεροι ἤθελον ἔχει ὑπ' ὄψιν των καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ στρεβλὰ κινήματά των προσέχοντες εἰς αὐτὰ), ἐνήργησαν ἐπὶ τέλους, (προχωρησάσης τῆς ἐπαράτου ιδιοτελείας καὶ τῆς διαφθορᾶς, ἐνεργηθείσης, Κύριος οἶδε, παρά τινων ἐκ τῶν τότε ὀλίγων νεήλυδων, μηδεμιᾶς προόδου μενούσης εἰς τοὺς ιδιοτελεῖς αὐτῶν καὶ φθοροποιούς σκοποὺς, ἐλπίζόντων δὲ μᾶλλον ὡς ἐκ τούτου ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν των), ὥστε ἐξεδόθησαν νέαι ἐγκύκλιοι διὰ νὰ συγκροτηθῇ Ἐθνικὴ δευτέρα τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1823 ἔτους, ἔδρα τῆς ὁποίας διωρίσθη τὸ Ἄστρος.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ διακηρυχθῇ ἡ συγκρότησις τῆς ἐν Ἄστρει Συνελεύσεως αὐτῆς ὑπὸ ὀργανίσθη μία τρομερὰ συνωμοσία μεταξύ τῶν τῆς ἀ. τάξεως καὶ τινων νεοελθόντων, οὐ μόνον δὲ ἐκ τῶν Πελοποννησίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τινων Στερεοελλαδιτῶν, καὶ τῶν Ναυτικῶν νήσων, καὶ ἐκ τῶν Αἰγαιοπελαγιτῶν, ὁ σκοπὸς τῆς ὁποίας ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐξόντωσιν, καὶ τὴν ἀδυναμίαν ἐν γένει τῶν ἰσχυρωτέρων στρατιωτικῶν (1), καὶ ἐν τοσού

(1) Κατὰ τοῦτο (παρ' ἡμῖν Κριταῖς) εἶχον πολὺ δίκαιον, καθότι

τω υπενήργουν οί αρχηγέται τῆς συνωμοσίας παντοιω-
 τρέπως, ὥστε οί κατά τὰς ἐπαρχίας ὁμόφρονές των
 νὰ προσέχωσι διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἐκλογὴ τῶν διὰ τὴν ἐν
 Ἄστρει Συνέλευσιν πληρεξουσίων συμφώνων εἰς τὰς
 ὄσας αὐτοὶ ἤθελον ὑποβάλλει εἰς τὴν Συνέλευσιν προ-
 τάσεις· ὅσα ὁμως οί ρηθέντες ἐνόμιζον νὰ ἐνεργήσω-
 σιν ὡς συμφέροντά των, ὀδηγούμενοι παρ' ὀλίγων τι-
 νων νεοελθόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ταῦτα πάντα ἦσαν
 γνωστὰ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας. Ἐν τούτοις
 καὶ ἀπὸ τὰ κινήματα τῶν φατριῶν, καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν
 ἰδίαν φύσιν τῶν πραγμάτων, καὶ διότι οί κατά τὰς ἐ-
 παρχίας ἐκλογεῖς ὄντες καὶ ἐκεῖνοι Ἕλληνες τῆς αὐτῆς
 πατρίδος ἐπειδὴ εἶχον λάβει διαφορετικὸν μέτρον, ἐδέ-
 ησεν ὥστε νὰ ἐκλεγῶσι δύο εἶδη πληρεξουσίων ἀφ' ὅ-
 λας σχεδὸν τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, ἐκ δύο
 δηλαδὴ φατριῶν ἀντιφασκουσῶν ἀλλήλαις, καὶ οὕτω
 (περὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1823) συναθροισζομένων εἰς τὸ
 Ἄστρος τῶν πληρεξουσίων, ἀπῆρχοντο πληρεξούσιοι
 καὶ ἐκ τῶν δύο φατριῶν· καὶ οί μὲν ὄντες ἐκ τοῦ κόμ-
 ματος τῶν προϋχόντων Πελοποννησίων, τῶν Ναυτικῶν
 καὶ τῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους νήσων, καὶ τῶν Στε-

πολλοὶ ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ἐκινδύνευον νὰ κατασταθῶσιν ὅμοιοι μὲ
 τοὺς παλαιοὺς τῶν Ἑλλήνων τυράννους· ἀλλὰ μὴ πως ἄρα καὶ ὁ σκο-
 πὸς τῶν πολιτικῶν αὐτῶν ἀπέβλεπεν εὐκρινῶς ἐπ' ἀγαθῇ τῆς πατρί-
 δος; μ' ὅλα ταῦτα ἡμεῖς διὰ νὰ μὴ ὑποληφθῶμεν κατήγοροι καὶ με-
 ρολῆπται, ἀνίνομεν τὰς ἐν τῷ προκειμένῳ τούτῳ παρατηρήσεις μας
 εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα Ἱστοριογράφους τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ἐκθέσωσι
 κατὰ συνείδησιν εἰς τῆς συγγραφάς των πλατύτερον τὴν ἀλήθειαν ὅσοι
 εἰς αὐτῶν ἐστάθησαν αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι.

ρεοελλαδιτῶν, συνήρχοντο εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Καλύβια Ἀγνανήτικα, οἱ δὲ τοῦ ἄλλου κόμματος μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν Θ. Κολοκοτρῶνη, Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτζου, Νικηταρᾶ, Πλαπούτα, Διονυσίου Μουρτζίνου, καὶ ἄλλων διαφορῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν, συνθηροῖζοντο εἰς τὴν ἀπέναντι θέσιν, τὴν καλουμένην Καλύβια Μελιγιώτικα· (1) ἐφαίνετο δὲ ἀπολύτως ἀδύνατον τὸ νὰ συμβιβασθῶσιν αἱ δύο αὐταὶ φατρίαί, καθότι εἰς τὴν Συνέλευσιν αὐτὴν εἶχον συναθροισθῆ τρία εἶδη ἀνθρώπων, ἀριστοκράται ἐκ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἰδιοτελεῖς ἐξ ἀμφοτέρων, καὶ ἄπλοὶ ἰδιοτελεῖς δημοκρατικοὶ διαφορῶν τάξεων, ὥστε ἐν τῶν ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένων φρονημάτων τῶν διαφορουσῶν αὐτῶν τριῶν τάξεων (2) ὁ συμβιβασμὸς ἐφαίνετο πάντῃ ἀδύνατος μ' ὅλας ὅσας κατέβαλον προσπαθείας ὅσοι συνέτρεξαν διὰ τὴν ἔνωσιν· μ' ὅλα δὲ τὰ ῥηθέντα φατριαστικὰ καὶ κομματικὰ διατρέξαντα ἐγένετο ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως ἐπὶ λόγῳ τῆς ἐπιδιορθώσεως τοῦ ἐν τῇ ἀ. ἐν Ἐπιδαύρῳ Συνελεύσει γενομένου προσωρινοῦ πολιτεύματος (3), τὸ ὁποῖον ἐπι-

(1) Τὰς δύο αὐτὰς θέσεις διεχώριζε φυσικῶς ἐν χάσμα ῥύακος μεγάλου, εὑρεθὲν νὰ τοῦτο κατάλληλον ὡς πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν πληρεξουσίων τῆς ἐν Ἀστρεί Συνελεύσεως ἀδιάλλακτον διαίρεσιν.

(2) Προκαλοῦμεν ὅλα ταῦτα ἐκ τῶν ἐποχῶν.

(3) Τὰ περαιτέρω πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀστρεί Συνελεύσεως παραλείπομεν νὰ τὰ διεξέλθωσι πλατύτερον οἱ Ἀναγνώσται τῆς παρουσίας Ἱστορίας εἰς τὸ ἐκδοθησόμενον σύγγραμμον παρὰ τοῦ Α. Μάμουκα, τοῦ ὁποῖου ἡ ὄσον οὕτω ἐκδοσις προεκηρύχθη παρ' αὐτοῦ.

διορθώσασα μὲ τὰς ἀπαιτηθείσας προσθαφαιρέσεις, καὶ δοῦσα τέλος τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς μὲ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐκτελεστικοῦ καὶ βουλευτικοῦ, παύσασα δὲ καὶ τὰς Κεντρικὰς Γερουσίας, (μεσοῦντος τοῦ Ἀπριλίου) ἡ μὲν Συνέλευσις διελύθη, μετέβησαν δὲ τὰ δύο Κυβερνητικὰ σώματα, συνεπιφέροντα καὶ τὰ δύο κόμματα μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, διορισθεῖσαν ἕδραν τῆς Κυβερνήσεως, ὅπου καὶ ἐγένετο ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ ἐκτελεστικοῦ καὶ τοῦ βουλευτικοῦ μετὰ τῆς ἀνηκούσης παρατάξεως, καὶ ἡ νέα Διοίκησις ἐνήρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Μεταβάντων δὲ εἰς τὴν Τριπολιτζάν καὶ τῶν δύο κομμάτων, οἱ περισσότεροι τῶν πληρεξουσίων καὶ τῶν στρατιωτικῶν τῆς Πελοποννήσου ὠμολόγουν παράνομον τὴν ἐκλογὴν καὶ τὸν διορισμὸν τῆς νέας Διοικήσεως, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν πληρεξουσίων διορισθεῖσα ἐπιτροπὴ παραδεχθεῖσα τοὺς μὴ νομίμους ἀντιπροσώπους τῶν ἐπαρχιῶν, ἀπέβριψε τοὺς νομίμους, ὥστε ἐπὶ τούτῳ πολὺς ἐγένετο θορυβώδης λόγος μετὰ τῶν δύο κομμάτων ἐν τούτοις οἱ ἀντιπολιτευόμενοι Πελοποννήσιοι ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὸν Θεόδωρον Νέγγρη, ὅτε μὲν φάσκοντα, ὅτε δὲ ἀντιφάσκοντα, καὶ ὡς ἄλλον χαμαιλέοντα μεταχρωματιζόμενον, καὶ περιερχόμενον, ἔχοντες δὲ σύμφωνον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, τὸν ὁποῖον μᾶλλον ὠδήγει προσκολληθεῖς εἰς αὐτὸν ὁ Θ. Νέγγρης, ἐναντίος ὢν τότε τῷ Μαυροκορδάτῳ, διότι διωρίσθη αὐτὸς Γραμματεὺς τοῦ ἐκτελεστικοῦ, καὶ οὐχὶ ὁ Νέγγρης (1), καὶ συνεννοηθέντες ἅπαντες οἱ, περὶ

(1) Οἱ δύο οὗτοι Ἀ. Μαυροκορδάτος καὶ Θ. Νέγγρης ἀγκαλιὰ καὶ ἀπ'

ὄν ὁ λόγος, ἐνέκριναν ἀποφασίσαντες νὰ συγκροτηθῇ Συνέλευσις εἰς τὴν Σιλίμνην (Κώμην τῆς ἐπαρχίας Τριπολιτζᾶς ἀπέχουσαν μίαν ὥραν αὐτῆς). τὸν σκοπὸν τοῦτον γνωρίσαντα τὰ μέλη τοῦ ἐκτελεστικοῦ καὶ τοῦ Βουλευτικοῦ, ὑπέπεσαν εἰς νέαν διαίρεσιν, καὶ διὰ τὴν ἀποχωρίσωσι τὸν Θ. Κολοκοτρώνην ἀπὸ τὴν κατὰ τῶν Φαναριωτῶν καὶ λοιπῶν προὔχόντων συμμορίαν, ἐπεχείρησαν διὰ νὰ τελειώσῃ ἐν συνοικέσιον μεταξὺ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τῶν Δελιγιανναίων, ἐπὶ προσχήμετι ὅτι αὐτὸ ἤθελεν εἶσθαι ἐπ' ἀγαθῶ τῆς πατρίδος πρὸς κατάπαυσιν τῶν διαιρέσεων, καὶ οὕτως εἰσχωρήσαντες διάφοροι εἰς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, κατῶρθωσαν, ὥστε διὰ ψιλῶν συμφῶνων ἀπεφασίσθη νὰ συζευχθῇ ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ Κολοκοτρώνη Κωνσταντῖνος (Κολῖνος) τὴν θυγατέρα τοῦ Κανέλλου Δελιγιάννη τελειωθέντος δὲ τοῦ συνοικεσίου, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης διεκοίνωσεν εἰς τοὺς Δελιγιανναίους τὸν σκοπὸν τῆς μετατεθείσης ἐν Σιλίμνῃ Συνελεύσεως, οἷτινες παρεδέχθησαν τοὺς λόγους τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, εἰπόντες ὅτι ἦσαν σύμφωνοι μετὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τῶν

ἀρχῆς ἦσαν οἱ προσπαθοῦντες νὰ ἐξαλείψωσι τὴν ἀφορώσαν ἡτυ-
 χίαν καὶ εἰλικρίνειαν ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων, ἐμφυτεύοντες
 τὴν διαφωνίαν καὶ ἐνσπείροντες τὰς διαιρέσεις· μ' ὅλα ταῦτα ἦσαν
 τότε ἀντιφερόμενοι ὑπερβαλλόντως, διότι ἐν ᾧ ἦτον λόγος νὰ μὴ διο-
 ρισθῇ ἐκ τῶν δύο τούτων Γραμματεὺς ἢ Πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ,
 αἴφνης διορισθέντος τοῦ Μαυροκοοδάτου, εὐθὺς ὁ Θ. Νέγρης εὐρῶν ἀρ-
 μοδίαν περίστασιν, ἀναίρεσεν ὅλα ὅσα καὶ αὐτὸς ἐπραξέ καὶ ἡ Συνέ-
 λευσις ἐπέκړωσεν, ὁμολογήσας ὅτι μετενόησε προοδὺς τὰ συμφέροντα
 τῆς πατρίδος, καὶ τὰ λοιπὰ.

τοῦ μέρους του Πελοποννησίων, ὑποσχεθέντες νὰ συνέλθωσι καὶ αὐτοὶ πάντες εἰς τὴν ῥηθεῖσαν Συνέλευσιν· ἀλλ' ἅμα ὅτε ἔλαβε τέλος ἡ συμφωνία τοῦ συνοικεσίου, καὶ ἐδόθησαν τὰ σύμβολα παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ὁ Δ. Πλαποῦτας κατεταράχθη ἐπὶ τούτῳ, ἔχων καὶ αὐτὸς ἰδίας συμφερούσας ἄλλας δοξασίας εἰς τὰς ὁποίας ἀντέβαινεν ἡ νέα μετὰ τῶν Δελιγραναίων καὶ τοῦ Θ. Κολοκοτριώνη γενομένη ἐξ Ἀγχιστείας συγγένεια, καὶ ἐθεώρει αὐτὰς πολλὰ ἐναντίας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, (καὶ ἴσως δὲν ἐλάνθανε)· ὄχι ὀλίγον δὲ ἐλύπησεν ἡ συγγένεια αὐτῆ καὶ τοὺς λοιποὺς μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτριώνη συμφατρισταῖς Πελοποννησίους, οἵτινες δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τοῦ νὰ διομολογήτωσιν ἐνώπιόν του, ὅτι ὁ τρόπος τῆς νέας αὐτῆς συγγενείας ἦτον ἀπάτη, καὶ ὄχι σκοπὸς εὐλικρινής· ἀλλ' ὁ Θ. Κολοκοτριώνης μ' ὅλα ὅσα τῷ προετίνοντο δὲν ἐπέειθετο κατ' οὐδένα τρόπον.

Ἀπεφασίσθη τελευταῖον ἡ ἐν Σιλίμνῃ συγκρότησις δευτέρας Συνελεύσεως καὶ οἱ προῤῥηθέντες ἐξῆλθον ἅπαντες, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ πολλὸν ἀριθμὸν ὀπλοφόρων, διὰ νὰ διατηρηθῆται ἀφ' ἐνὸς μὲν μέρους ἡ εὐταξία, νὰ δώσωσι δὲ ἀφ' ἑτέρου καὶ φόβον εἰς τὴν νεοσυστηθεῖσαν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἴσως ἤθελεν ἔλθῃ εἰς ἀγαθώτερον συμβιβασμὸν, ἀλλὰ δὲν ἐπέισθη ἐν τούτοις ὁ μὲν Θ. Νέγρης ἔχων τὰ ἰδιαίτερά του συμφέροντα, ἠκολούθησεν εἰς τὴν Συνέλευσιν τῆς Σιλίμνης (1),

(1) Ὁ Θ. Νέγρης συνενωθεὶς μετὰ τοῦ περὶ τὸν Θ. Κολοκοτριώνη κόμματος, κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, κατορθώσας νὰ γίνῃ νέα Συ-

οὐχὶ δὲ καὶ ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης κατὰ τὴν ὑπό-
 σχεσίν των (1) συνελθόντες δὲ οἱ Πληρεξούσιοι καὶ λοι-
 ποὶ τῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν Σιλίμναν, ἔκαμαν ἔναρξιν
 τῶν ἐργασιῶν των, καὶ ἀποφασίσαντες διῶρισαν ἐφορίας
 εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, διατάξαντες αὐτὰς
 αὐστηρῶς ν' ἀναλάβωσι τὰ χρέη των, καὶ νὰ μὴ ὑπα-
 κούωσιν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς παρ' αὐτῶν, ἢ καὶ ἄλλων
 παρανόμου νομιζομένης Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, νὰ
 συνάξωσι δὲ μὲ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην δραστηριότητα
 τὰ προϊόντα, καὶ πᾶν ἄλλο ἀφορῶν τὸν δημόσιον πλοῦ-
 τον μὲ καθαρὰν καταγραφὴν, διὰ νὰ χρησιμεύσωσι ταῦ-
 τα πάντα εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος, κατ' ἐξοχὴν
 δὲ διὰ τὴν ἐξοικονόμησιν τῶν στρατευμάτων ἐσύνθεσαν
 ταυτοχρόνως καὶ κατάλογον διὰ νέαν στρατολογία ἐκ
 τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου, ἀναβαίνουσαν εἰς ἀ-
 ριθμὸν 16,020 διορίσαντες αὐτὰ ὡς ἐφεξῆς.

Ἐκ τῶν 16,000 τοῦ (εἰς τὸν χάρτην μόνον σημειω-
 θέντος) στρατοῦ αὐτοῦ ἐν σῶμα συγκεείμενον ἀπὸ 4000,
 καὶ καλῶς ἐφωδιασμένον ν' ἀπέλθῃ εἰς τὰ μεγάλα Δερ-
 βένια τοῦ Ἴσθμοῦ, νὰ διατηρῇ ἐπ' ἀκριβεῖα τὴν θέσιν
 ἐκείνην, ὥστε νὰ μὴ μένῃ ἐλευθέρᾳ εἰς καμμίαν ἐνδε-

ἔλευτις εἰς τὴν Σιλίμναν ὅπου παρευρεθεὶς ὠμίλησε πολλὰ, ἐπιζῶν πε-
 ρισσοτέρην διαίρεσιν.

(1) Ἀπὸ τὰ δειγμάτων αὐτῶ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης δεν ἐπέειθετο ὅτι ὑπάρχει
 κατ' αὐτοῦ ἀπάτη ἐκ τῆ νεοτελειωθείσης συγγενείας ἐδικαίωσεν δὲ τοὺς
 Δελιγιανναίους, προβάλλων ὅτι κανὲν ἄλλο αἴτιον ὑπάρχει, καὶ οὐχὶ ἀ-
 πάτη ὡς ἐφρόνουσιν τοῦτο δὲ (φαίνεται) προηρχετο ἀπὸ τὰς μεγάλας
 ὑποσχέσεις, καὶ τὸν λόγον τῆς τιμῆς τὸν ὁποῖον ἔδωκαν εἰς αὐτόν.

χομένην εισβολήν Ὀθωμανῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, τὰ
 δὲ λοιπὰ στρατεύματα συγκαίμενα ἀπὸ 12,000, νὰ κα-
 ταπολεμήσωσι τὴν νεοσυστηθεῖσαν ἐν Τριπολιτζᾷ Διοί-
 κησιν, ὥστε διαλυθείσης ἐκείνης, νὰ διορίσωσι νέαν ἄλ-
 λην ἐκ νέου Κυβέρνησιν συγχειμένην ἐκ βουλευτικοῦ
 καὶ ἐκτελεστικοῦ (1). ὅλα δὲ ταῦτα ἐγίνοντο κυρίως,
 διότι ἐθεώρουν τὸν Α. Μαυροκορδάτον, καὶ τὸν Θ. Νέ-
 γρην εἰς τὰ πράγματα (ὡς ὄντα ἄλλως ἀνοικονόμητα)
 μὴ δυνάμειοι νὰ ὑποφέρωσι τὴν σπουδάρχίαν καὶ τὴν
 ῥαδιουργίαν των, μιτοῦντες ἀκόμι σὺν αὐτοῖς καὶ ἐκεί-
 νους ὅσοι ἐπλησίαζον εἰς τοὺς δύο τούτους φαναριώ-
 τας· ὕστερον δὲ ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς αὐτῶν συνεδριάσεις οἱ
 εἰρημένοι πληρεξούσιοι καταχωρήσαντες τὰς πράξεις
 των αὐτὰς εἰς νέον Πρωτόκολλον, ἀνεχώρησαν διὰ τὰς
 ἐπαρχίας των ἕκαστος, παραγγείλαντες τὸν Θ. Κολο-
 κοτρώνην νὰ μένη εἰς τὴν Σιλίμναν ἕξ μόνον ἡμέρας,
 καὶ, ἐὰν ἡ καθεστῶσα Διοίκησις ἤθελε συγκατανεύσῃ νὰ
 παραδεχθῇ τοὺς νομίμους πληρεξουσίου εἰς τὸν χῶρον
 τοῦ βουλευτικοῦ, νὰ ἐξώσῃ δὲ καὶ τὸν Α, Μαυροκορδά-
 τον ἀπὸ τὴν Γενικὴν Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας, νὰ
 τοῖς γράψῃ εἰς τὰς ἐπαρχίας, διὰ νὰ μὴ κινηθῶσιν εἰς
 στρατολογίας καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ὅσα ἀπεφάσισαν, τούναν-
 τίων δὲ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν ἕξ ἡμερῶν ἐὰν δὲν ἤ-
 θελε φανῇ συγκατάθεσις, νὰ κάμωσιν ἑναρξιν τῆς στρα-
 τολογίας τῶν 16,000 Πελοποννησιακῶν στρατευμάτων.
 Θεωρήσας δὲ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης καταλληλωτέραν

(1) Τὸ λεγόμενον ἀπλῶς: " τίμησ' ἐτό, νὰ καθῆσθαι ἐγώ. "

τὴν εἰς τὴν Τριπολιτζάν προσωπικὴν του παρουσίαν με-
τέβη αὐτόσε· ἀλλ' οἱ ἐν Τριπολιτζᾷ γνωρίζοντες ἔλα-
ῶσα ἐγράφησαν εἰς τὸν ἐν Σιλίμνα γενόμενον νέον χάρ-
την τοῦ Πρωτοκόλλου, καὶ συλλογισθέντες ὅτι ἐὰν δὲν
ἤθελον ἐκτελεσθῆ τοῦλάχιστον ἐκ πάντων τὰ ἡμῖσι, ἢ
τὸ ἐν τρίτον, ἢ δὲν ἤθελον πραγματοποιηθῆ τελείως, ὄχι
μόνον ἤθελε προξενηθῆ ἰδιαίτερος, ἀλλὰ καὶ γενικὸς ὄ-
λεθρος εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς
Ἑλλάδος ἐξ ἐμφυλίου παραχῆς, ἔπεισαν τὸν Θ. Κολο-
κοτρώνην, ὥστε παρεδέχθη τὸ νὰ διορισθῆ Ἀντιπρόε-
δρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ, διὰ νὰ λείψωσι τὰ περαιτέρω
ταῦτα πληροφορηθέντες οἱ ἐν Σιλίμνα μετὰ τοῦ Θ. Κολο-
κοτρώνη συνελθόντες, κατεταράχθησαν μὲν ἐναντίον
του, ἄφισαν δὲ τὰ περαιτέρω εἰς ἐπομένῃν εὐκαιρίαν εἰ-
πόντες « ὁ καιρὸς διδάσκαλος »· περισσότερον ὁμῶς
τῶν ἄλλων πάντων ὁ Δ. Πλαπούτας κατεταράχθη ἐπ
τούτῳ, καθότι εἶδεν ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐξετελέσθησαν τὰ
ἐν τῇ Σιλίμνα μελετηθέντα (τὴν διακοπὴν τῶν ὁποίων
ὑπέλαβεν ὡς προκύψασαν μᾶλλον ἀπὸ μέρους τῶν Δε-
λιγιανναίων), ἀλλ' ἀκόμι προέβλεπε καὶ τὴν μεταξὺ τοῦ
Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τῶν Δελιγιανναίων ἐνωσιν πολὺ
στενωτέραν, καὶ προσβάλλουσαν τὰ ἰδικά του συμφέρον-
τα, ὥστε εὐθὺς ἔλαβε μέτρον νὰ κινήσῃ τοὺς ἐν τῇ ἐ-
παρχίᾳ Καρυταίνης εἰς μῖτος ἄσπονδον κατὰ τοῦ Θ.
Κολοκοτρώνη, διασπείρας εἰς αὐτοὺς ὅτι συνηνώθη με-
τὰ τῶν Καλαμαράδων (1) (τῶν πολιτικῶν δηλαδὴ)· διὰ

(1) Οἱ στρατιωτικοὶ ἐκάλουν τοὺς πολιτικοὺς Καλαμαράδας· μ' ἄλλας
λαεῖς εἰς φάγην ἀπλήτους τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτος.

νά προχωρήσῃ δὲ περισσότερον τὸ κατὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη μῖσος, τοῖς ὑπέσχετο ἀσιδωσίαν, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπεθύμει ὁ ἀπλοῦς λαὸς, ὅπερ διεδόθη καὶ εἰς ἄλλας ἀκόμι ἐπαρχίας, παραδεχθὲν προθύμως παρὰ τῶν λαῶν.

Μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀλίγων ἡμερῶν τῆς θέσεως τοῦ Θ.: Κολοκ. εἰς τὴν Ἀντιπροεδρίαν τοῦ ἐκτελεστικοῦ, τὰ μέλη αὐτοῦ διὰ νά ἐπαυξήσωσι τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος, καὶ νά ἐπιφέρωσι νέαν κατὰ τοῦ ἀτόμου του ἀγανάκτησιν ἐναντίον τῆς ὁποίας ἔχαιρε παρὰ τῶν λαῶν ὑπολήψεως, παρεκάλεσαν τὸν Θ. Κολοκοτρώνην διὰ νά λάβῃ τὸν κόπον ὁ ἴδιος, καὶ νά συναῖξῃ τὸν τότε κατ' ἐπαρχίας ψηφισθέντα ἔρανον, ὡς χαίρων τὴν παρὰ τῶν πολλῶν ὑπόληψιν. ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης ἀποδεχθεὶς τὴν πρότασιν τῶν μελῶν τοῦ ἐκτελεστικοῦ (1), ἐξῆλθε διὰ τὴν συλλογὴν τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἐράνου, καὶ κατὰ πρῶτον μετέβη ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν Κόρινθον. ἐν ᾧ δὲ ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἐξῆλθε διὰ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν, ὁ Α. Μαυροκορδάτος ἔχων προωργανισμένα τὰ μέλη τοῦ ἐκτελεστικοῦ, καὶ τα πλείονα τῶν μελῶν τοῦ Βουλευτικοῦ, αἴφνης διωρίσθη πρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ σώματος ἀντὶ τοῦ Ἰω. Ὀρλάντου, ὅστις εἶχε διωρισθῆ μετὰ τοῦ Ἰω7 Ζαήμη καὶ τοῦ Α. Λουριώτου ἐπιτροπῆ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τὴν διαπραγματεύσιν τοῦ ἀποφασισθέντος δανείου· ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης πληροφορηθεὶς τὸν διορισμὸν τοῦ Μαυροκορδάτου ὡς προέδρου τοῦ Βουλευτικοῦ σώματος, ἐπανῆλθεν ἐν ἀκαρεῖ εἰς τὴν Τριπολιτι-

(1) Ὅλα ταῦτα θίβουν ἐπὶ ὑπενεργοῦντο ἀπὸ τῆς ἐδωχίας τοῦ Α. Μαυροκορδάτου.

σάν, καί πτοήσας τόν Α. Μαυροκορδάτον, τόν κατήντησε νά υποπτεύσῃ πολλά καθ' ἑαυτοῦ, ὥστε μετ' ὀλίγων ἡμερῶν παρέλευσιν τοῦ εἰς τήν προεδρίαν τοῦ Βουλευτικοῦ διορισμοῦ του, ἔφυγεν ἀπό τήν Πελοπόννησον (1) καί μετέβη εἰς τὸ Μεσολόγγιον, μείνας εἰς τήν αὐτὴν θέσιν κατὰ τήν περίοδον ἐκείνην καί τήν μετ' αὐτὴν, ὡς ἔμεινε καί ὁ ἐπίσκοπος Βρεθίνης Θεοδώρητος ἀντιπρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ σώματος.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπό τῆς Τριπολιτζᾶς δραπέτευσιν τοῦ Α. Μαυροκορδάτου ὑποκαταδιωχθέντος (2), ὡς εἴρηται, ὁ Κολοκοτρώνης ἀπελθὼν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Καρυταίνης, καθησύχασε τοὺς λαοὺς αὐτῆς καθὼς καί τῶν

(1) Ὁ Α. Μαυροκορδάτος ἐδραπέτευσεν μυστικᾶ ἀπὸ τῆς Τριπολιτζᾶν διασωθεὶς ἀπὸ τινος μικροῦ ἀνθρώπου· εἰν δυοὶς ἤθελεν μείνῃ εἰς τὴν Τριπολιτζάν μίαν ἡμέραν ἀκόμη. Κύριος οἶδεν, ὅποια ἤθελεν ἔρθει τὰ ἀποτελέσματα, καθὼς ἡ κατ' αὐτοῦ ἀπέχθεια εἶχε φθάσει εἰς τὸν ἐσχάτου βαθμοῦ, ἐκτὸς ὀλίγων τιῶν.

(2) Τὴν καταδίωξιν αὐτὴν τοῦ Α. Μαυροκορδάτου, θέλοντες, ὅτι τὴν ὑπεκίνησεν ὁ Ἀναγκάστης Δελιγάννης, ὅστις ἐπερίμενε τὴν προεδρίαν τοῦ βουλευτικοῦ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καί ὅτι ἀπελθὼν εἰς τὰ Τρίκαλα, διατρίβοντος αὐτό σε τοῦ Κ. Κολοκοτρώνη διὰ τὴν σύναξιν τοῦ ἐράνου, διέβλεπε τὸν Α. Μαυροκορδάτον, ἐξηγήθει αὐτῷ καί ἔσα κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας διέτριβεν ἐναντίον τῆς οἰκογενείας τῶν Δελιγμανναίων, ὅτε εἰς μίαν ἐπαρχιακὴν συνέλευσιν τῆς Καρυταίνης ἐτραυματίσθη ὁ ἀδελφὸς του Ἀνάστος Δελιγαννης, καί ὅσα ἄλλα, τὰ ὅποια ἐνομιζέμεν ὡς ὑποκινηθέντα ἀπὸ μέρους τοῦ Α. Πλαπούτα· δὲν ἦσαν ἄλλοι ἴσως, οὔτε ἦσαν ἀπο ἀληθείας ὅλα αὐτὰ· ἀλλὰ τίς εἴδυτε ν' ἀποκαλύψῃ τοιαῦτα μυστηριώδη διατρέξαντα, διὰ νὰ τὰ ἐκστορέσῃ ἐν πρὸς ἐν;

ἐπαρχιῶν Λέονταρίου καὶ Φαναρίου, καὶ διαλύσας τὰς ἐνσπαιρείσας δοξασίας τοῦ Δ. Πλαποῦτα, ἐπανήλθεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ὅπου ἀνέλαβε τὰ πολιτικά χρέη τῆς ἀντιπροεδρίας, καθότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπειδὴ ὁπῆρχον μετὰ τοῦ Νικηταρᾶ στρατεύματα Πελοποννησιακὰ διαμένοντα εἰς τὴν Κούλουρην (Σαλαμίνα) νήσον τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἐνεκρίθη ν' ἀπέλθῃ πρὸς ἐμφύχωσιν αὐτῶν ὁ πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ Π. Μαυρομιχάλης, ὅστις ἀπελθὼν εἰς τὴν Σαλαμίνα, ἔδωκεν ὄχι ὀλίγην εἰς τὰ ἐκεῖσε διαμένοντα Πελοποννησιακὰ στρατεύματα ἐμφύχωσιν· τὸ δὲ ἐκτελεστικὸν σῶμα ἔμεινεν ἀπρητισμένον ἀπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην ἀντιπρόεδρον, τὸν Σωτήριον Χαραλάμπην, καὶ λογοθέτην ἐκ Λεβαδείας, καθότι καὶ ὁ Ἀνδρέας Ζαήμης εἶχεν ἀναχωρήσει εἰς τὴν πατρίδα του τὰ Καλάβρυτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Σύτησις τοῦ νέου βουλευτικοῦ καὶ ἐκτελεστικοῦ ἐν Κρανιδίῳ - ἀποκήρυξις τῆς ἐν Τριπολιτζᾷ συστηθείσης Διοικήσεως - ἐμφύλιας πολιαρκίαι τῆς Τριπολιτζᾷ.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Α. Μαυροκορδάτος ἐδραπέτευσεν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, οἱ ἰδιαιτέροι φίλοι αὐτοῦ ἐπικράνθησαν διὰ τὴν ἀνέλπιστον καταδρομὴν του, καὶ τὴν κατὰ τὸν ῥηθέντᾳ τρόπον δραπέτευσίν του, ὅστις ἀπελθὼν κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἵδραν καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν φίλων του, διαμείνας δὲ καὶ εἰς τὴν Ἵδραν, ἐνήργησεν ὄχι εἰς πολὺ διάστημα καιροῦ, ὥστε ἤρχισαν νεαὶ συνομωσίαι ἀφορῶσαι τὴν τοῦ ἐκτελεστικοῦ κατάργησιν.

καὶ ἐπὶ τούτῳ πολλὰ μέλη τοῦ Βουλευτικοῦ συνενοηθέντα ἀπῆλθον εἰς τὸ Ἄργος, καὶ ὅλον ἐν ἑκ τῆς Τριπολιτζᾶς ἐφευγον κρυφίως διάφοροι ἐκ τῶν ἐπίσημων, οἷος, ὁ Ψιλαπούτας, ὁ Γρηγόριος Δικαῖος, καὶ ἄλλοι, ἀφῆσαντες ὀλίγα μέλη τοῦ Βουλευτικοῦ καὶ τὰ τέσσαρα τοῦ ἐκτελεστικοῦ εἰς τὴν Τριπολιτζάν· ἀναχωρησάντος δὲ καὶ τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Βουλευτικοῦ ἐκ τῆς Τριπολιτζᾶς καὶ τοῦ Γραμματέως Σκανδαλίδου, διώρισαν τὰ ἐν Τριπολιτζᾷ μέλη τοῦ Βουλευτικοῦ Ἀντιπρόεδρον μὲν τὸν ἐπίσκοπον Μεθώνης Γρηγόριον, Γραμματέα δὲ Φλαβιανὸν τινὰ ὀνόματι (ἄσπονδον ἐχθρὸν τοῦ Α. Μαυροκορδάτου)· ἀναχωρήσάντος δὲ καὶ τοῦ ἐκ Λεβαδίας Λογοθέτου ἐκ τοῦ ἐκτελεστικοῦ, διωρίσθη ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, Γραμματεὺς δὲ αὐτοῦ διετέλει ὁ Ν. Σπηλιόδης.

Ἐν τούτοις τὰ ἐν Ἄργει συνελθόντα μέλη τοῦ Βουλευτικοῦ ἔχοντα μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ ἀρχεῖα, συσκεφθέντα δὲ ἐμβριθέστερον, μετέβησαν εἰς τὸ Κρανίδιον, ὅθεν προσεκάλεσαν τὰς ἐπαρχίας διὰ ν' ἀποστείλωσιν ἀντιπροσώπους των πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀπῆλτουμένου ἀριθμοῦ τοῦ Βουλευτικοῦ σώματος, τὰ ὅποια ἀφ' οὗ ἐστάλησαν, καὶ οἱ ἐν Κρανιδίῳ Βουλευταὶ ἐγένοντο πληρεῖς, κατήγγησαν τὰ ἐν Τριπολιτζᾷ τέσσαρα μέλη τοῦ ἐκτελεστικοῦ, ἀποκηρύξαντες αὐτὰ ὡς ἀνίκανα καὶ ἀνάξια τῆς ὑπηρεσίας ἐκείνης, ἀντεκατέστησαν δὲ νέα ἄλλα μέλη τὸν Γεώργιον Κουντουριώτην Πρόεδρον, τὸν Παναγ. Μπότᾶσιν Ἀντιπρόεδρον, τὸν ἐκ Λακεδαίμονος Ἀναγιώστην Σπηλιωτάκην, τὸν Ἴω. Κωλέττην, καὶ τὸν

Ἀνδρέαν Λόντον (1), Γραμματέα δὲ τὸν Παναγιώτην Γ. Ρόδιον, οἵτινες ἐναρξάμενοι τῶν χρεῶν των, διώρισαν εὐθὺς καὶ τοὺς ὑπουργοὺς, ἐσύστησαν τὰ ὑπουργεῖα, ἐξέδωκαν ἐγκυκλίους προκηρύξεις, διορίσαντες ἐν ταύτῳ καὶ ἐπάρχους Διοικητὰς εἰς ὅσας ἐπαρχίας ἐγνώριζον ὅτι τοὺς δέχονται· ἀφ' οὗ δὲ ἐυστήθη τὸ ἐκτελεστικόν, κατὰ τὴν γενομένην ἀπόφασιν, ἐμελλε νὰ τοποθετηθῇ ὡς εἰς ἔδραν του εἰς τὸ Ναύπλιον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ Ναύπλιον διετηρεῖτο ἀπὸ τὸν Πᾶνον Θ. Κολοκοτρώνην καὶ ἀπὸ τὸν Δ. Πλαπούταν, ἡ νεοσύστηθεῖσα Κυβέρνησις τοὺς διέταξε νὰ παραδώσωσιν εἰς τὴν ἄμεσον ἐξουσίαν τῆς τὸ Ναύπλιον, ἄνευ τινος προφασιολογίας. ὁ δὲ Πᾶνος Θ. Κολοκοτρώνης καὶ οἱ τὸν Δ. Πλαπούταν ἀντιπροσωπεύοντες δὲν ὑπέκουσιν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, ἀπαντήσαντες ὅτι, τὸ ἔθνος ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτοὺς τὴν διατήρησιν τῆς φρουραρχίας, αὐτοὶ δὲ ὄφειλον νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον πάλιν εἰς τὸ ἔθνος, ὅθεν τὸ παρέλαβον, ἀφ' οὗ πρῶτον τοῖς ἀποδοθῶσιν οἱ μισθοὶ τῶν στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν φρουραρχίαν τῆς Ναυπλίας.

Τὴν ἀπάντησιν ταύτην λαβοῦσα ἡ Κυβέρνησις τὸν μὲν Πᾶνον Θ. Κολοκοτρώνην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀπεκήρυξεν, αὐτὴ δὲ ἐπιβᾶσα εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, καὶ ἐλλημενίζομένη ἐντὸς τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἐνήργει τὰ χρέη τῆς ἐν τοῖς πλοίοις, τὰ δὲ μέλη τοῦ Βουλευτικοῦ

(1) Ἀποσυρθέντος ἔπειτα τοῦ Ἀνδρέου Λόντου, διορίσθη ὁ Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης ἀντ' αὐτοῦ· τελευτήσαντος δὲ καὶ τοῦ Παναγ. Μπόταση, ἀντεκατέστη ὁ Γαῖος Μπότασης Ἀντιπρόεδρος.

διέμενον εἰς τὸ Ἄργος, πολλὰ τῶν ὁποίων διενυκτέρ εὐον ἐντὸς τῶν πλείων· διέτρεξε δὲ πάραυτα ἡ Κυβέρνησις καὶ πολιορκίαν εἰς τὸ Νικόπλιον διὰ τε ξηραῶς καὶ θαλάσσης· ἀλλὰ διὰ τὴν νὰ διατηρηθῆ σταθερωτέρα ἡ πολιορκία τῆς ξηραῶς καὶ νὰ μὴ καταδιωχθῆ ἀπὸ τὸν Θ. Κολοτρώνην καὶ τοὺς ἄλλους ἐν Τριπολιτζᾷ διαμένοντας, τὸ νέον ἐκτελεστικὸν σύμῳνον ὃν μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμεν, καὶ τοῦ Ἀνδρέου Λόντου, τοὺς προσεκάλεσεν ἀμφοτέρους, καὶ πολιώρησαν τὴν Τριπολιτζάν, ἐντὸς τῆς ὁποίας διέμενον τὰ μέλη τοῦ παλαιοῦ ἐκτελεστικοῦ, ὁ Π. Μυρομιχάλης, ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, ὁ Σ. Χαραλάμπης, καὶ ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, καθὼς καὶ τινὰ μέλη τοῦ Βουλευτικοῦ, τὰ ὁποῖα ἐνήργουν ἀκόμι τὰ χρέη των, ὅτε εὐρέθησαν πολιορκημένα αἰφνης ἔξωθεν τῆς Τριπολιτζᾶς (1).

Ἐν τοσοῦτῳ ἡ πολιορκία ἐσυστήθη ἔξωθεν τῆς Τριπολιτζᾶς ἀπὸ τοὺς Α. Ζαήμεν, καὶ Α. Λόντον μετὰ πολλὴν στενοχωρίαν, ἥτις (μὲν ὅλον ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως αὐτῆς ἦσαν σύμφωνοι ἀπὸ τοὺς ἔξωθεν καὶ ἐναντίοι τῶν τριῶν μελῶν τοῦ ἐκτελεστικοῦ) διήρκεσε δύο μῆνας σχεδὸν, διατρίβοντας ἀκόμι καὶ τοῦ Κανέλλου Δελιγιάννη καὶ ἄλλων πολλῶν ἐν αὐτῇ, οἵτινες ἐδύναντο ν' ἀντικρούσωσιν εἰς τὴν πολιορκίαν· οὐδὲ τῶν λοιπῶν ἐ-

(1) Μεταξὺ τῆς διαρκείας τῶν ὅλων ἐργασιῶν τοῦ διαμένοντος ἐν Τριπολιτζᾷ Βουλευτικοῦ, μίαν μόνην προκήρυξιν ἐσχεδιάσεν ὁ Γραμματεὺς αὐτοῦ Φλαβιανὸς εἰς διάστημα δύο μηνῶν περίπου, ἡ ἁπλοῦς τροπολογουμένη καθ' ἡμέραν καὶ διορθουμένη, δὲν ἐπρόφθασε τέλος πάντων νὰ ἐξέλθῃ.

παρχιών τῆς Πελοποννήσου κάτοικοι ὄντες ψυχραμένοι κατὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη διὰ τὰ ἐν τῇ Συνελεύσει τῆς Σιλίμνας προγεγονότα, ἀδιαφόρησαν ὅλως δι' ὅλου εἰς τὸ νὰ φανῶσι βοηθοὶ τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τῶν λοιπῶν, ἐν ᾧ ἐδύνατο (ἐὰν ἤθελον) νὰ πολιορκήσωσιν ἐκ τῶν ὀπισθεν τοὺς πολιορκητάς τῆς Τριπολιτζᾶς· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἤτον κατ' εὐδοκίαν θείαν, καθότι ἤθελον χυθῆ πολλὰ Ἑλληνικά αἵματα.

Διαρκούτης δὲ τῆς πολιορκίας ἐν διαστήματι δύο περιήπου μηνῶν, ἐγίνοντο ἐνίοτε καὶ συνεντεύξεις πολλαὶ μεταξὺ τῶν πολιορκητῶν καὶ τῶν πολιορκουμένων· ἐπειδὴ ὁμως ἀμφότερα τὰ μέλη ἦσαν μὲ φρονήματα πατριωτισμοῦ, καὶ ἐπομένως ἐπειδὴ δὲν ἔλαβε χώραν ἡ Φαναριωτικὴ ἰδιοτέλεια (μ' ὅλον ὅτι ὁ Θ. Νέγρης ἐπεθύμει τὴν πρόοδον τῆς ἀντιστάσεως, ὥστε νὰ προχωρήσῃ πλατύτερον μεταξὺ τῶν Πελοποννησίων ἢ διαφωνία καὶ ἡ ἔχθρα, διὰ νὰ ὠφελῆθῃ κατὰ τοὺς σκοποὺς του (1), ὁ πατριωτικὸς ζήλος ἔφερε τα πολιορκούμενα καὶ πολιορκοῦντα μέρη εἰς συμβιβασμὸν καθ' ὅλα, ἔμεινε δὲ νὰ συμβιβασθῇ μόνῃ ἡ πρότασις τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ὅστις ἐζήτην νὰ μένῃ τὸ Ναύπλιον, καὶ νὰ διατηρῆται ἀπὸ Πελοποννησιακὴν φρουρὰν, ὡς κυριευθὲν μὲ αἵματα Πελοποννησίων, μὲ θυσίας ἀδράς μεταξὺ τῆς διετοῦς περιήπου πολιορκίας του, διὰ τιμὴν τέλους πάντων ἐν μέρει τῶν

(1) Ὁ Α. Μαυροκορδάτος πάλιν ἀφ' ἑτέρου (ὡς ὁ ἴδιος εἶπε μετὰ ταῦτα) ἐγραφε καὶ ἐμήνυσεν εἰς τοὺς πλέον οὐκαιοτέρους του, ὅτι νὰ προσδύσῃ μίαν φρουρὰν ἢ πειθαρχίαν (πρόσχημα καὶ τοῦτο) μὲ ὅποιον αὐτὸς πατε ζήτησιν καὶ φρουρὰν, ἥτις ἐδύνατο νὰ προκύψῃ, ἢ νὰ φανῇ.

Πελοποννησίων, καὶ δι' ἀσφάλειαν αὐτῶν ἀπὸ κάθε ἐνδεχομένην κακὴν περίστασιν τυραννικῶν καὶ ἀντιπατριωτικῶν φρονημάτων ἐπὶ τῇ προτάσει δὲ ταύτῃ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη οἱ δύο πολιορκηταὶ Ἀνδρέαι ἔδωκαν ὑπόσχεσιν ὅτι, ὄντες καὶ ἐκεῖνοι σύμφωνοι εἰς τὰ παρὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη γνωμοδοτηθέντα, δὲν ἤθελον παραδεχθῆ ποτὲ τὸ νὰ διορισθῆ φρουρὰ εἰς τὸ Ναύπλιον παρ' ἄλλων συνισταμένην προσώπων, εἰμὴ παρὰ Πελοποννησίων (1).

Ἐπὶ ταῖς ὑποσχέσεσι ταύταις τῶν δύο προβῆθέντων πολιορκητῶν ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἀνθυπεσχέθη τὴν παράδοσιν τοῦ Φρουρίου Ναυπλίου, καὶ ἀπέστειλε γράμμα πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Πᾶνον διὰ νὰ παραχωρήσῃ τὸ Φρούριον τοῦ Ναυπλίου εἰς τὴν ἄμεσον ἐξουσίαν τῆς νεοσυστηθείσης Κυβερνήσεως, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβε παρὰ τῶν δύο Ἀνδρέων τὸ ἐφεξῆς γράμμα.

Ἀντίγραφον ἐκ τοῦ Πρωτοτύπου.

« Ἐπειδὴ ὁ ἐξοχώτατος στρατηγὸς Κ. Θ. Κολοκοτρώνης ἀπεφάσισε νὰ παραδώσῃ μέσον ἡμῶν εἰς τὴν Διοίκησιν τὸ Φρούριον τοῦ Ναυπλίου, ὑποσχόμεθα

(1) Ταῦτα ὑπεσχέθησαν οἱ δύο αὐτοὶ πολιορκηταὶ ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ὅτι ἤθελον ἐπιτύχῃσι, προβάλλοντες εἰς τὴν νέαν Κυβέρνησιν τὴν προτασιν αὐτὴν, καὶ διὰ τὴν ἀρχίαν αὐτῶν καὶ προσωπικὴν βεβαιότητα, καὶ ὡς πολιορκηταὶ, καὶ ἐπομένως ὡς ὄντες ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς πατρίδος πολιτικῶς τε καὶ στρατιωτικῶς, ὡς θυσιάσαντες θυσίας ἀδράς ὑπὲρ πατρίδος ἀλλὰ τελευταῖον ἀπέτυχον, καθότι ὑπεριχθῆσαν ἄλλων βεβαιότητάι, καὶ ἡ φρουραρχία τοῦ Ναυπλίου ἔν ἐδόθη πλέον ὑπὸ Πελοποννησίων φρουρῶν.

- εἰς τὴν ἐξοχότητά του, ἀμα παραδοθῆ τὸ ῥηθὲν φρούριον
- νὰ μετρηθῶσιν 25, 000 γρόσια ἀκόντο μισθῶν στρατιω-
- τικῶν, καὶ μετὰ ταῦτα θεωρησάν των ἀκριβῶς τὸν λογα-
- ρισμὸν τῆς ἐξοχότητός του, ὅσα θέλουν ἀποδειχθῆ ὅτι
- μένουν νὰ λαμβάνη διὰ μισθοὺς καὶ λοιπῶν ἐξόδων τοῦ
- Φρουρίου, ὑποσχόμεθα νὰ ἡμεθα σύντροφοι εἰς τὸ νὰ
- λαμβάνη ἀπὸ τὴν Διοίκησιν μέχρι ὀβολοῦ ὅλα τὰ ἀπο-
- δειχθέντα ἐξοδά του ἢ ἐξοχότης του. •

1824 Μαΐου 22 Ἄγιος Νικόλαος Τριπολ.

Ἀνδρέας Ζαήμης.

Ἀνδρέας Λόντος.

Γενομένης δὲ τῆς συμφωνίας αὐτῆς, ὑπεσχέθησαν καὶ τὰ ἐν τριπολιτζᾷ προϋπάρχοντα μέλη τοῦ παλαιοῦ ἐκτελεστικοῦ, καὶ ἔδωκαν τὴν παῦσιν των χωρὶς νὰ γείνη κανενὸς εἶδους ἐχθροπραξία· καὶ οὕτω διαλυθείσης τῆς πολιορκίας, ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Ὁ δὲ Α. Ζαήμης καὶ ὁ Α. Λόντος μεταβάντες εἰς τὸ Ναύπλιον, ἐνεχείρισαν εἰς τὸν Φρουράρχον Πᾶνον Θ. Κολοκοτρώνην τὸ γράμμα τοῦ πατρός του, ἀφ' οὗ προηγουμένως ὑπεσχέθησαν τὰ μέλη τοῦ νέου ἐκτελεστικοῦ, ὅτι ἤθελον διορίσει Πελοποννησιακὴν φρουρὰν καὶ ὄχι ἐξ ἄλλων· ὁ δὲ Πᾶνος Θ. Κολοκοτρώνης λαβὼν τὸ πρὸς αὐτὸν γράμμα τοῦ πατρός του, ἐζήτησε πάραυτα ν' ἀποσταλῆ ἄνθρωπος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ νὰ τῷ παραδώσῃ τὰς κλεῖς τοῦ φρουρίου· ἀλλ' ὁ Ἰω. Κωλέττης ἐνεπόδισε τὸν διορισμὸν Πελοποννησιακῆς φρουρᾶς, ἔχων καὶ ἐκεῖνος τὰς ἰδιαιτέρας δοξασίας καὶ τοὺς σκοπούς· οὕτω δὲ παραλαβοῦσα ἡ Κυβέρνησις τὸ φρούριον τοῦ Ναυπλίου, παραδεχθεῖσα δὲ ἀκολούθως τὴν πολύτροπον τοῦ Ἰω. Κωλέττου γνώμην, διώρισε φρουράρχον τοῦ Παλαμηδίου καὶ τοῦ Ναυπλίου τὸν Φωτομάραν Σουλῳάτην.

ἀπορρίψασα περιφρονητικῶς) τὴν πρότασιν τῶν Ἀνδρέων τοῦ νὰ διορισθῇ Πελοποννησιακὴ φρουρὰ, καθ' ἣν προλαβόντως τὰ μέλη τοῦ ἐκτελεστικοῦ εἶχον δώσει ὑπόσχεσιν εἰς αὐτοὺς, καί τοι ὄντας ἐνὸς φρονήματος τότε, ὡς χάριν τῶν μεταξύ των συμφωνιῶν πολιορκήσαντας τὴν Τριπολιτζάν ὅθεν καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ Ἀνδρέαι ἐλυπήθησαν ὄχι ὀλίγον ὡς ψευθέντες εἰς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην ἐναντίον τῶν ὁποίων τῷ ἔδωκαν ὑποσχέσεων, ἐκλαβόντες τὸ κίνημα τοῦτο τῆς Κυβερνήσεως ὡς ἴδιον ἀτίμου χαρακτῆρος· τὸ αὐτὸ ὄφειλον νὰ συλλογίζωνται καὶ τὰ μέλη τοῦ ἐκτελεστικοῦ, ἀφ' οὗ ἅπαξ εἶχον ὑποσχεθῆ νὰ δώσωσι τὴν φρουραρχίαν εἰς Πελοποννήσιον. (1)

Ἰδόντες δὲ οἱ Α. Ζαήμης καὶ Α. Λόντας τὸν διορισμὸν τοῦ Φωτομάρα ὡς φρουράρχου τοῦ Ναυπλίου, καὶ λυπηθέντες ὑπερβολικᾶ διὰ τὴν εἰς αὐτοὺς γενομένην ἀπάτην, ἀπεφάσισαν ν' ἀναχωρήσουν δυσάρεστοι ἐκ τοῦ Ναυπλίου, ἀφ' οὗ προηγουμένως ὁ Α. Ζαήμης ἐζήτησε παρὰ τῆς Κυβερνήσεως 80,000, γρσο. διὰ λογαριασμὸν μισθῶν τῶν διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του διατελεσάντων στρατευμάτων, πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ Κυβέρ-

(1) Ἡ μὲν παραδοχὴ τοῦ διορισμοῦ Πελοποννησιακῆς φρουρᾶς εἰς τὸ Ναυπλίον, προέκυψε μὲν, ὡς εἴρηται, ἀπὸ τὸν ἰω. Κωλέττην, ὄχι δὲ ὀλιγώτερον καὶ ἀπὸ τὸν Α. Μωροκορδάτον πολὺ περισσότερον ὁμοῦ προέκυψεν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ τότε Κυβέρνησις ἐβασίσθη εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῆς μομιότητός της, καθότι κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἶχε φθάσει ἡ πρώτη δόσις τοῦ Ἀγγλικοῦ δανείου, τὸ ὁποῖον τὴν πρ. ἔρεψε νὰ κλωτῆσῃ (κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν) τὴν βεδοῦραν τοῦ γάλακτος, ὃ εἰς τὴν λησμονήσῃ ὅλας τὰς παρελθούσας χάριτας, καθότι εἶχε πλέον εἰς χεῖρας τὸ δάνειον (σφαίρας κατὰ τῶν κεφαλῶν τῶν Ἑλλήνων), τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη πρὸς ὑπαστηριγμὸν τῆς ἰδίας, καθὼς ἐπεδείχθη ἀκολούθως.

νησις ἀπήντησε νὰ τῷ δώσει μόνον 25,000, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς ἄλλην περίστασιν, δὲν κατεδέχθη πλέον οὔτε καὶ νὰ ἀπαντήσῃ ἄλλο τι εἰς αὐτήν, ἀλλὰ συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ Α. Λόντου, ἀνεχώρησαν δυσάρεστοι (τὴν 24 Ἰουλίου) ἀφ' οὗ εἶδον τοσαύτην καὶ τοιαύτην ἀχαριστίαν ἀπὸ ἐκείνων, διὰ τοὺς ὁποίους ἦτον ἐπόμενον νὰ διακινδυνεύσωσιν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτζᾶς, ἐὰν οἱ Ἡελοπονηῆσιοι δὲν ἤθελον ἦσθαι ψυχραμένοι ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, καθότι τότε βέβαια ἤθελον τοὺς ἀντικρούσει ἐκ τῶν ὀπισθεν στρατεύματα Πελοποννησιακά.

Ἀφ' οὗ δὲ ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ Ναυπλίου οἱ Α. Ζαήμης καὶ Α. Λόντος, ἔθεντο σκοπὸν (ὡς θέλουσιν τινὲς) νὰ ἀνατρέψωσι πάλιν τα καθεστῶτα καὶ νὰ καταργήσωσι τὸ ἐκτελεστικόν, τὸ ὁποῖον αὐτὸ ἤθελον δυνηθῆναι νὰ τὸ κατορθώσωσι μὲ περισσοτέραν εὐκολίαν παρὰ τὴν τοῦ πρώτου ἐκτελεστικοῦ κατάργησιν, ἐὰν δὲν ἤθελον τοῖς παρουσιασθῆ δύω ἐξ ἐναντίας μέσα βοηθητικά τῆς καθεστώσεως Κυβερνήσεως ὧν τὸ μὲν πρῶτον καὶ κύριον ἦτον τὸ Ἀγγλικὸν δάνειον, (τοῦ ὁποίου ἡ πρώτη δόσις εἶχε φθάσει), τὸ δὲ δεύτερον ἦτον ἡ εἰς Ναύπλιον ἔλευσις τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, καθότι ἐὰν ἤθελε καταδεχθῆναι νὰ διαμείνῃ ὀλίγας τινὰς ἡμέρας εἰς κανὲν ἀπόκρυφον μέρος, τὰ πάντα ἤθελον εὐκολυνθῆ τότε ἀναμειβόμεως, καὶ ἤθελον λάβει ἄλλην μορφήν, διότι μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Ναυπλίου ἀναχώρησιν τῶν Ἀνδρέων εἶχε διαφημισθῆ ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν δάνειον ἤθελε διαφθαρῆ ἐπὶ ματαίῳ, καὶ ὅτι ἤθελε μείνει μόνον τὸ βάρος τοῦ χρέους ἐπὶ τῶν τραχήλων τῶν Ἑλλήνων, χωρὶς νὰ προκύψῃ κανενὸς εἶδους ὠφέλεια εἰς τὸ ἔθνος· τὰ διαφημισθέντα δὲ αὐτὰ εἶχον δώσει πολλὴν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καθότι ἦσαν τῷ ὄντι κατὰ τὴν φή-

μην, (μάρτυρες τὰ αὐτὰ τοῦ δανείου καὶ τότε καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἀποτελέσματα,) διότι αὐτὸ κατηγαλώθη εἰς σκοποὺς ἰδιοτελεῖς, εἰς παντοίων εἰδῶν καταχρήσεις, ἐκτὸς μόνου ἑνὸς μέρους δοθέντος εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, τὸ ὁποῖον ἐφάνη ὠφέλιμον, μ' ὅλον ὅτι καὶ ἀπ' ἐκεῖ δὲν ἔλειπον αἱ καταχρήσεις.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἡ τότε Κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα ὅσα διεφημίζοντο περὶ τῆς χρήσεως τοῦ δανείου, καὶ πεπεισμένη οὖσα ὅτι εὐκόλως ἐδύνατο νὰ γίνῃ κάθε ἐναντίον κατ' αὐτῆς κίνημα, ὡς ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν ὅσα ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς τῆς ἀποκαταστάσεως ἐνηργήθησαν, κρατοῦσα δὲ ἀνὰ χεῖρας καὶ τὸ χρυσίον τοῦ δανείου, ἐνέδωκεν εἰς τὸ νὰ καταδιώξῃ ὅλους ἐκείνους ὅσους ἐσυλλογίσθη ὅτι ἐδύνατο νὰ κινήσωσι κατ' αὐτῆς δυσάρεστα ἀποτελέσματα· ὅθεν καὶ (κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1824) διέταξε τὸν Γρηγόριον Δικαῖον (Φλέσαν), (Ἵπουργόν ὄντα τότε τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ τῆς Ἀστυνομίας) ὅστις ἀπῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ Λεοντάρι (Μεγαλοῦπολιν), διὰ νὰ παρατηρῇ τὰ διαβήματα πάσης ἐνδεχομένης ταραχῆς ἐναντίον τῆς καθεστῶσης Κυβερνήσεως, νὰ εἰδοποιῇ αὐτήν, καὶ νὰ λαμβάνῃ μέτρα καταδιωκτικά. Ἐν τοσοῦτῳ βεβαιωθείς ὁ Γρηγόριος Δικαῖος τὰ ἀπὸ τῆς διατρεχούσης φήμης ὅτι ἦσαν ἀληθῆ, καὶ τὴν ἀπὸ μέρους τῶν λαῶν πρὸς τὴν τότε καθεστῶσαν Κυβέρνησιν ἀνυποληψίαν ἔγραψε πρὸς αὐτήν, καὶ τῷ ἐστάλῃ ἰκανὸς ἀριθμὸς λιρῶν στερλινῶν, καὶ ἕν μέρος Στερεοελλαδικῶν στρατευμάτων (μεθ' ὧν καὶ ὁ Μακρυγιάννης), συνάξας δὲ καὶ αὐτὸς ὅσους ἐδύνηθη στρατιώτας ἐκ τῆς ἐπαρχίας Λεονταρίου, ὡς ἀν-

Θρωπος δὲ ἐπιχειρηματίας ὢν, καὶ ὡς γνωρίζων τὰ πνεύματα τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, ποῦ ὑπῆρχον δηλαδὴ ἰσχυροὶ καὶ ἐπιρροὴν ἔχοντες ἄνδρες, διέσπειρε γράμματα πανταχόσε εἰς ὅσους ἐνέκρινεν εἶναι δύνασταινὰ φανῶσιν ὠφέλιμοι εἰς τὰς μελλούσας δοξασίας του, καὶ οὕτω τοὺς μὲν ἐκολάκευσεν ὑπισχνούμενος μεγάλας ἀπὸ τὸ δάνειον ὠφελείας, τοὺς δὲ καὶ ἐπηπείλει, καὶ εἰς τινὰς ἄλλους διεύθυνε καὶ χρήματα μὲ ἐπίτηδες ἰδίους του ἀνθρώπους διὰ νὰ τοὺς κερδίσῃ πράττων καὶ ἐνεργῶν καθ' ὅλα ὅσα καὶ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν ὠδηγεῖτο.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων εἰς τοὺς ὁποίους ἐξήπλωσε τὰ κινήματά του, ἔγραψε καὶ πρὸς τὸν Πρωτοσύγκελον Α. Φραντζῆν εἰς τὴν Κυπαρισσίαν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ ὅσα ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ· ἐκεῖνος δὲ ἀποσεσυρμένος ὢν ὅλως δι' ὅλου ἀπὸ τὰ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ, ἐνεργῶν δὲ μόνον τὰ χρέη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπισκοπικῆς τοποτηρήσεώς του, ἐπαρουσίασε τὸ γράμμα τοῦ Γρηγορίου Δικαίου πρὸς τὸν Ἀναστάσιον Κατσαρὸν τὸν Στρατηγὸν Μ. Ἀναστασόπουλον, τὸν Ἀντώνιον Καραπατᾶν, τὸν Ἰωάννην Δ. Κρίτσαλην, καὶ ἄλλους, ὁμιλήσας αὐτοῖς εἰρηνικῶς διὰ νὰ δεχθῶσιν εἰς τὴν Τριφυλίαν τὸν Γρηγόριον Δικαίον, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ γράμματός του· ἀλλ' οὗτοι ἔχοντες ἄλλοθεν γράμματα, ὅχι μόνον δὲν παρεδέχθησαν τὰς συμβουλὰς του ἀλλὰ τὸν διέταξαν ἀκόμη νὰ μείνῃ θεατῆς καὶ νὰ δια-

τηρῆ τὰ ἐκκλησιαστικά του χρέε, ἀπαγορευσαντες αὐτὸν οὔτε κἂν ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸν Γρηγ. Δικαῖον, ὅστις καὶ δὲν τῷ ἀπήντησεν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ Τριφυλία ἦτον διηρημένη καὶ τότε εἰς δύο φατρίας, τὴν μὲν τοῦ Μ. Ἀναστασοπούλου. τὴν δέ, τοῦ Πα. Τζόρη, καὶ τὸν μὲν Μῆτρον Ἀναστασόπουλον περιστοιχίζον τὰ δύο τρίτα τῆς ἐπαρχίας, τὸν δὲ Πα. Τζόρη τὸ ἐν τρίτον· καὶ ἐπειδὴ ὁ Πα. Τζόρης ὠδηγεῖτο ἀπὸ τὸν Ν. Πονηρόπουλον (ὑπουργὸν ὄντα τότε τῆς Οἰκονομίας ὠφελήσαντα αὐτὸν ἀπὸ 30 καὶ τόσας χιλιάδας γροσίων, ἐξαργυρωθέντων ἀπὸ τὰς μακαρίας ἐκείνας λίρας ἐπὶ λόγῳ μισθῶν αὐτοῦ προδεδουλεωμένων), ὑράσπιζε τὴν καθεστῶσαν Κυβέρνησιν· ὁ δὲ Μῆτρος Ἀναστασόπουλος περιστοιχισμένος ὢν παρὰ τῶν προβ-
 ρηθέντων, καὶ ὀδηγούμενος παρ' αὐτῶν, ἦτον τοῦ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐναντίου μέρους· ὁ Γρηγόριος Δικαῖος ὅμως ἐμελέτα νὰ φέρῃ τοὺς Ἀρκαδίους εἰς τοὺς σκοπούς του, καὶ ἐπροσπάθει νὰ τοὺς κερδίσῃ διὰ τοῦ Πρωτοσυγέλλου Α. Φραντζῆ ὡς δυνατοῦ καὶ πολλοὺς ὄντας διὰ νὰ κτυπήσῃ μετ' αὐτῶν τὴν Καρύταιναν, καὶ νὰ διαλύσῃ τὰ σχέδια τῶν Λελιγιανναίων καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη (1)· ἀλλ' ὅταν εἶδεν ὁ δὲν τῷ ἀπεστάλη οὔτε ἀπάντησις εἰς τὸ γράμμα το

(1) Καὶ τῷ ὅτι εἰν ἤθελε διαλύσῃ τὰ σχέδια τῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἤθελε κερδίσει εἰς ὅσα ἐσκόπευε.

ἀπελιποθεῖς ἀπὸ τὰ προμελετηθέντα σχέδιά του, ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας οἵτινες πληροφορηθέντες τὴν κατ' αὐτῶν ἐκστρατείαν τοῦ Γρηγορίου Δικαίου, ἠτοιμάσθησαν καὶ καὶ ἐκεῖνοι ἐν ᾧ δ' ἐξελθόντες εἰς τὴν Κώμην Ἀετὸν καλουμένην, εἶχον τὰ πάντα καλῶς προπαρασκευασμένα, ἐφάνη (λήγοντος τοῦ Σεπτεμβρίου) καὶ ὁ Γρηγόριος Δικαῖος ἐρχόμενος κατὰ τῶν, εἰς τὰ φρονήματα του ἐναντίων ὄντων, Τριφυλλίων.

Ἄμα δὲ ὅτε εἶχεν ἐκστρατεύσει ὁ Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ Πᾶνος Θ. Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Κανέλλος Δελιγρᾶνης ἔγραψαν εἰς τὸν Μ. Ἀναστασόπουλον καὶ λοιποὺς Τριφυλλίους νὰ σταθῶσιν ἀκλόνητοι, καὶ ὅτι αὐτοὶ θέλουσι φθάσει πρὸς βοήθειάν των διὰ ν' ἀντικρούσωσι τὸν Γρηγόριον Δικαῖον ἐκ τῶν ὀπισθεν, ὅστις μετὴν συνήθη εὐτολμίαν καὶ τὴν γενναιότητά του κατέβη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, τὴν καλουμένην Λάκκουσ, οἱ δὲ Ἀρκαδιοὶ κατέλαβον τὴν Κώμην Κωνσταντίνους καλουμένην, ὥστε ὁ μὲν Γρηγόριος Δικαῖος ἤρχετο κατὰ μέτωπον τῶν Ἀρκαδίων, ὁ δὲ Παπᾶ Τζόρης ὠδηγούμενος παρ' αὐτοῦ κατέλαβε μετὰ τῶν ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Ἀρκαδίων τὰ ὀπισθεν τῶν ἐν τοῖς Κωνσταντίνοις συνεπαρχιωτῶν του, καὶ τοιοῦτοτροπῶς διατεθειμένοι ἀντεμάχοντο δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας· εὐθὺς δὲ ὅτε ἀνεφάνησαν ὁ Π. Θ. Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Κανέλλος Δελιγρᾶνης μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν των ἱκανῶν στρατευμάτων (1)

(1) Ὁμολογοῦντες τὴν ἀλήθειαν λέγομεν, ὅτι ἐκὼν θεὸν κηλεὶν φασὶν

ἰδὼν ὁ Γρηγόριος Δικαῖος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὅτι ἤθελον συλληφθῆ ὑποχείριοι εἰς τὰς χεῖρας τῶν Καρυτινῶν καὶ τῶν ὑπεναντίων των Ἀρκαδίων, αὐτὸς μὲν ὀπισθοδρόμησε διασωθεὶς εἰς τὰ Σαμπάζικα, ἀπέκειθεν δὲ μεταβάς εἰς τὸ Ναύπλιον· οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ στρατιῶται καὶ οἱ λοιποὶ ὄπλαρχηγοὶ εἰς τὰς διαφόρους Κώμας καὶ εἰς τὰ κατὰ τὴν πεδιάδα τῶν Λάκκων κείμενα ὄρη, διασωθέντες ὅπου ἕκαστος ἐδυνήθη (1)· ἐκινδύνευσε δὲ καὶ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην καὶ ὁ Δ. Πα. Τζόρης, ὅστις καταδιωχθεὶς παρὰ τῶν ὑπεναντίων, ἐδραπέτευσεν ἐγκαταλιπὼν τοὺς μετ' αὐτοῦ διασκορπισθέντας.

Μετὰ δὲ τὴν διάλυσιν τῆς ἐμφυλίου ἐκείνης μάχης οἱ μὲν Καρυτινοὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Τριπολιτζάν πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν ἐλπιζομένων στρατευμάτων τῆς Διοικήσεως, μείναντες ὅμως σύμφωνοι μετὰ τῶν Ἀρκαδίων τοῦ μέρους των, διὰ τὰ τοῖς ἦναι σύμμαχοι καὶ αὐτοὶ, καὶ τὰ τοῖς συνακολουθήσωσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ἢ ἄλλοι, ὅπου ἡ ἀνάγκη ἤθελε τὸ καλέσῃ· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος Ἀρκαδιοὶ ὑπώπτευσον ἀπὸ τὰ μετὰ

Πάνος Θ. Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν μὲ τὰ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν των στρατεύματα, ἀναμφιβόλως οἱ περὶ τὸν Μῆτρον Ἀναστασόπουλον καὶ λοιποὺς, ἄλλον ἠτήτηθῃ, καὶ ἡ νίκη ἐθελεν εἶσθαι ἀφεντα εἰς τὸ μέρος τοῦ Γρηγορίου Δικαίου.

(1) Εἰς τὰς συγκροτηθείσας κατὰ τὰς δύο ἡμέρας μεταξὺ Γρηγορίου Δικαίου καὶ Ἀρκαδίων ἐμφυλίους μάχας ἤριστευσαν κατὰ μέγα μέρος οἱ ἀδελφοὶ Ἀθανάσιος καὶ Γεώργιος Γρηγοριάδαι, μ' ὅλον ὅτι τὸν μὲν ἕνα τῶν ποδῶν των εἶχον εἰς τὸ μέρος τοῦ Μῆτρον Ἀναστασόπουλου, τὸν δὲ ἕτερον εἰς τὸ μέρος τοῦ Πα. Τζόρη, καὶ τοῦ Πονηροπούλου· μὲ ἄλλους λόγους ἦσαν ἀμφιρρέκεις.

ταῦτα κινήματα τοῦ Πα. τζόρη, δὲν ἐνέκριναν δίκαιον
 ν' ἀφήσωσιν ἐλευθέραν τὴν θέλησιν αὐτοῦ, καὶ οὕτως
 ἀπῆλθεν εἰς Τριπολιτζάν μόνον ὁ Ἰωάννης Κριτζάλης
 καὶ μετ' αὐτοῦ ἐν μέρος ἐκ τῶν ἄλλων Καπιτάνων,
 ἠριθμοῦντο δὲ οὗτοι ἕως 350, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις καὶ
 πρὶν ἢ βεβαιωθῆ ἀκόμι τὸν ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας διασκορ-
 πισμὸν τοῦ Γρηγορίου Δικαίου, ὑποπτεύουσα μήπως τὸ
 ἐναντίον μέρος ἤθελε προκαταλάβῃ τὸ φρούριον τῆς
 Τριπολιτζᾶς, ἄλλως τε δὲ καὶ διὰ νὰ ἔχῃ πρόχειρον ἡ-
 τοιμασμένον στρατὸν πρὸς βοήθειαν τῆς ἐκστρατείας
 τοῦ Γρηγορίου Δικαίου, διεύθυνεν ἐν μέρος στρατευμά-
 των εἰς τὴν Τριπολιτζάν καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν εἶχον ἐ-
 πιστρέψει ἐκ τῆς Μεσσηνιακῆς πεδιάδος ὁ Πάνος Θ. Κο-
 λοκοτρώνης, καὶ ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης, καὶ εἶχον
 φθάσει εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ἔφθασαν ταυτοχρόνως καὶ
 τὰ τῆς Κυβερνήσεως στρατεύματα, καὶ κατέλαβον τι-
 νὰς Κώμας κειμένας εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Τριπολιτζᾶς,
 τὰ δὲ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Π. Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ
 Κανέλλου Δελιγιάννη ἔλαβον μέτρον εὐθὺς νὰ προκα-
 ταλάβωσι τὰς πλησιεστέρας τῆς Τριπολιτζᾶς Κώμας·
 ὁ δὲ Σταίικος Σταϊκόπουλος κατέλαβε τὴν Κωμὴν Ἄ-
 ριον Σώστην καλουμένην, διὰ νὰ διατηρῇ τὴν θέσιν ἐ-
 κείνην· ἐν ᾧ δὲ αὐτὸς ἔφθασεν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν Κώ-
 μην, τότε καὶ ἐν μέρος στρατευμάτων τῆς Κυβερνή-
 σεως κατέλαβεν ὀλίγας τινὰς οἰκίας ἐκ τῆς αὐτῆς Κώ-
 μης, τὰς δὲ λοιπὰς κατέσχευεν ὁ Σταίικος· ἐλθόντων δὲ
 καὶ τῶν τῆς Κυβερνήσεως στρατευμάτων αὐτῶν, ἤνοι-
 ξε μάχη μεταξὺ τοῦ Σταίικου καὶ τῶν Κυβερνητικῶν
 στρατευμάτων, τὴν ὁποίαν ἀκούσας ὁ Π. Θ. Κολοκοτρῶ-
 νης ἔδραμε πρὸς βοήθειαν τοῦ Σταίικου· ἀφ' οὗ δὲ διέ-

λυσε τὴν πολιορκίαν ἐκείνην, καὶ διεσχόρπισε τὰ Κυβερνητικὰ στρατεύματα, ἐν ᾧ ἐπσέτρεφεν εἰς τὴν Κώμην Θάνα καλουμένην, διευθύνθη κατ' αὐτοῦ μία σφαῖρα ἐπιπλου ἀπὸ μέρος ἄγνωστον, καὶ οὕτως ἐφονεύθη ὁ Π. Θ. Κολοκοτρώνης, στερηθεὶς τοῦ ζῆν εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του, ἡ δὲ πατρίς ἐστερήθη ἑνὸς τοιούτου νέου γενναίου καὶ κατὰ πάντα φρονίμου ἀνδρὸς (1), ὁ θάνατος τοῦ ὁποίου διέλυσεν εὐθὺς ὅλα τὰ σχέδια τῶν ἐλπίδων, καθότι ἐπροξένησε μεγάλην καὶ ἀπαρηγόρητον λύπην εἰς τὸν πατέρα του, καὶ εἰς ὅλους τοὺς φίλους τῆς οἰκογενείας του καὶ τῆς πατρίδος, συνεπάξας ἐνταυτῷ καὶ τὴν διάλυσιν τῆς ἐναντίον τῆς Κυβερνήσεως γιγνομένης στρατολογίας, ὥστε τὸ μέρος τῆς Κυβερνήσεως ἔλαβε τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει πρόοδον εἰς τοὺς σκοποὺς τοὺς ὁποίους ἔτρεφεν.

Ἄλλ' ἡ Κυβέρνησις ὅλον ἐν ὑποπτεύουσα μήπως ἤρθελον γίνεαι στρατολογίαι κατ' αὐτῆς ἀπὸ τοὺς, Ζαΐμην, Κολοκοτρώνην, Λόντον, Νικηταρᾶν, καὶ λοιποὺς, ὁδηγουμένη δὲ πολὺ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν Α. Μαυροκορδάτον, καὶ ἀπὸ τὸν Κωλέττην, (μὲ ὅλον ὅτι καὶ οἱ δύο οὗτοι πάντοτε ὄντες ἀσύμφωνοι μεταξὺ των, σκοπῶν ἑκατος ἰδιαίτερα συμφέροντα, καὶ ὁμῶς διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἰσχυροτέρων Πελοποννησίων εἶχον μείνει σύμφωνοι, προβάλλοντες καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ ἐκτελεστικοῦ συνεπειᾶς ἐπομένων διαφόρων αἰτιῶν) προσεκέλευσε τοὺς ὀπλαρχηγούς τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον μετ' ὅσον ἀριθμὸν ἕκαστος αὐτῶν ἔφερεν ὑπο τὴν ὀδηγίαν

(1) Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐφυλλίων τυραχῶν.

του παρέστρε δὲ εἰς τὸ μέρος τῆς καὶ πολλοὺς τῶν ὀπλαρχηγῶν Πελοποννησίων, οἷους τοὺς ἀδελφοὺς Ἰατρακαίους, Πετμεζαίους, τὸν Δ. Πλαποῦταν, τὸν Παναγ. Νοταρᾶν, τὸν Π. Ζαφειρόπουλον, τὸν Τζανέτον Χρηστόπουλον, καὶ πολλοὺς ἄλλους, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς ἄλλους μὲν ἐχορήγησεν ἄφθονα χρήματα, εἰς ἄλλους δὲ βαθμολογίας διὰ διπλωμάτων(1).

Ἄφ' οὗ δὲ ἡ Κυβέρνησις παρέστρε μὲ τοὺς ρηθέντας τρόπους καὶ πολλοὺς τῶν Πελοποννησίων ὀπλαρχηγῶν, καὶ ἡ πρόσκλησις τῶν στερεοελλαδιτῶν στρατευμάτων δὲν ἀπέβλεπε πλέον εἰς τὸ νὰ φέρωσι τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν εὐταξίαν, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ἐξοντώσωσι τὴν Πελοπόννησον καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῆς, ὡς καὶ ἐγένετο μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου διαστήματος· ἀφ' οὗ δὲ ἔλαβον οἱ στερεοελλαδίται τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως ὀδηγούμενοι καὶ ἀπὸ ἴδια γράμματα τινῶν, ἔδραμον ἀγελῆδὸν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅχι ὁμῶς (οἱ πλείονες ἐξ

(1) Τὰ διπλώματα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐδόθησαν μὴ τόσην ἀφθονίαν χωρὶς τινος διακρίσεως, ὥστε κατήντησε τὸ ἔθνος νὰ ἔχῃ ὑπὲρ τὰς 12, χιλιάδας ἀξιωματικούς, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ προεβιάσθησαν εἰς βαθμοὺς στρατηγίας, ἀντιστρατηγίας, χιλιαρχίας, ὑποχιλιαρχίας μέχρι εἰκοσιπενταρχίας, χωρὶς ποτε νὰ ρίψωσιν οὐδὲ κἄν ἐν τουφέκι εἰς τὰς κατ' ἐχθρῶν γινομένης μάχας· καὶ ἐν τοσούτῳ διὰ μέσου τῶν διπλωμάτων αὐτῶν πολλοὶ ἐπέμασαν ἐπὶ τοῦ στήθους των τὸ ἱερὸν τοῦ ἔθνους ἀριστεῖον ἐπὶ τῶν αἰσίων ἡμερῶν τῆς Βασιλείας Ὁθωνος τοῦ Α'. χωρὶς νὰ ἔχωσι κἄν μικρὸν ἐπὶ τούτῳ δικαίωμα· πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν ἀριστευσάτων ὑστερήθησαν τούτου, ἢ ἔλαβον ἀντὶ τοῦ ἀργεαῦ, τὸ χαλκοῦν, ἢ τὸ σιδηροῦν· προέκυψαν δὲ ὡς ἐκ τῶν διπλωμάτων αὐτῶν καὶ διάφοραι ἄλλαι καὶ χρήσεις κατ' ἀγνοίαν τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως.

αὐτῶν) ὡς δμῶθησικοί πλέον, ὡς συναγωνισταί, καὶ ὡς ἀδελφοί, ἀλλ' ὡς ἐχθροὶ ἄσπονδοι· διὰ τὴν ἐπισφραγίσθη δὲ ἡ ἐπάρατος φατρία τὴν ἀλήθειαν τῶν δοξασιῶν τῆς, καὶ τὴν ἐνεργήσῃ ὡς ἐπεθύμει τὸν κατὰ τῶν Πελοποννησίων καταδιωγμὸν, διώρισεν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς τῶν στερεοελλαδιτῶν ἐκείνης ἐκστρατείας τὸν Ἰω. Κωλέττην (μέλος τοῦ ὄλου σώματός τῆς) ὅστις ἐδιώρισεν ἕκαστον τῶν σωμάτων εἰς ποῖον μέρος τὴν ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου κατοίκων, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὰ Καλάβρυτα, εἰς τὴν Καρύταιναν, εἰς τὴν Κόρινθον, εἰς τὴν Γαστούνην, εἰς τὴν Ἀρκαδίαν (Τριφυλίαν), καὶ ὅπου ἦσαν ὑποφίαι ἐναντιότητος ὀδηγούμενης ἐκ τῶν περιστάσεων· ἀλλ' ἅμα ὅτε ἔφθασαν οἱ βηθέντες ὀπλαρχηγοὶ (1) εἰς τὰς ἐπαρχίας, αὐτοὶ μὲν ἔφερον τὴν μεγαλητέραν σοβαρότητα καὶ δοξομανίαν, οἱ δὲ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν στρατιῶται, καὶ οἱ λεγόμενοι Μπουλουξίδες, καὶ οἱ ψυχουιοὶ ὅσα ἐποίησαν εἰς τοὺς ἀθῶους κατοίκους εἶναι ἀπερίγραπτα, τὰ ὅποια δὲν ἦ-

(1) Δὲν δύναται ὁ ἄ δεκάτος ἱστορικός κάλαμος νῆσιωπῆσῃ ὅσα ἐξήτουν οἱ τῶν στερεοελλαδιτῶν στρατιῶται, οἱ Μπουλουξίδες, καὶ οἱ ψυχουιοὶ τῶν Καπιτάνων ἐπὶ τοὺς κατοίκους τῶν ἐπαρχιῶν ὅπου κατέλυν, ὥστε (κατὰ τὴν παροιμίαν) ἔφθανον τὴν ζητῶσι γάλα ἐξηγμένον ἀπὸ τὰς ὄρνιθας, καὶ τυρὸν ἀπὸ λαγῶους· ὁσάκις δὲ οἱ δυστυχεῖς πολέμοι προσεκλαίοντο εἰς τοὺς ἀρχηγούς των, οἱ ἀρχηγοὶ ἀφ' ἑνὸς μέρους προσεποιούντο ὅτι τοὺς ἐπέπληττον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐρωτῶντες τὴν ἡλικίαν τῶν γυναικῶν, πόσων ἐτῶν ἦτον ἢ κάθε μία, ταῖς ἔλεγον, „ τόσα φύλλα πῆτα τὴν μᾶς φιλάνης “ (δηλ. 30, 40, 50, 60, 70). ὥστε ὅσων τῶν ἔλεγευ ὅτι ἦτον ἢ οἰκοδέσποινα, ἀπὸ τόσα φύλλα ἐξήτουν τὴν κατασκευασθῆ ἢ πῆτα, τὴν ὅποιαν ἐμελλον τὴν φάγον, κτλ. κτλ. κτλ.

σαν κατώτερα σχεδὸν ἀφ' ὅσα ἔπραττον ποτὲ οἱ τῶν 1769 μακαρίζεται Ἄλβανοί, ἀλλὰ μὲ μόνην τὴν διαφορὰν τοῦ ὅτι, ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν ἄλλοθενεῖς καὶ ἑτερόθρησκοι Ὄθωμανοὶ (τῶν ὁποίων αἱ τυραννίαι ἦσαν ὀπωσοῦν ἀνεκταὶ διὰ τὸ ὄνομα τῆς θρησκείας, καὶ δὲν ἐπέφερον τόσῃν πικρίαν εἰς τοὺς πάσχοντας)· αὐτοὶ δὲ ὅτι ἦσαν ὁμοθρησκοὶ καὶ ὁμοθενεῖς (τῶν ὁποίων αἱ ἀταξίαι καὶ παρεκτροπαὶ ὡς ὁμοθρήσκων δὲν ὑπεφέροντο)· ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἢ ἀνωτέρα καὶ ὑπερτέρα δύνამεις, καὶ ἢ περισσοτέρα πληθὺς τῶν, περιῶν ὁ λόγος, στρατευμάτων ἐπιπεσοῦσα ἰδίως εἰς τὰς ἀνωτέρω ρηθείσας ἐπαρχίας, ἐπέφερε πολὺ παθητικώτερον τὸν ἀφανισμόν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῶν παρὰ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας.

Ἐξαπλωθέντων δὲ οὕτω πῶς τῶν στερεοελλαδιτῶν στρατευμάτων, καὶ τῶν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Διοικήσεως Πελοποννησίων, καὶ ὀχυρωθέντων εἰς τὰς ρηθείσας δυνατωτέρας ἐπαρχίας, ἡ Κυβέρνησις προσεκάλεσεν ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν τὸν Μ. Ἀναστασόπουλον, τὸν Ἀναστάσιον Κατσαρόν, τὸν Ἰωάννην Κρίτσαλην, τὸν Π. Α. Φραντσην, τὸν ἐκ Γαράντσας Μητροπέτροβαν, τὸν ἐξ Ἀνδρούσης καὶ Ἰμλακίων Δημήτριον παππᾶ Τσόνην, οἵτινες ἄνευ τινος ἀργοπορίας μετέβησαν εἰς τὸ Ναύπλιον (τὴν Καθέδραν), μετ' αὐτοὺς δὲ ἦλθον καὶ οἱ Ἀναγνώστης καὶ Κανέλλος Δελιγμανναῖοι ἐκ Καρυταίνης, ὁ Γεώργιος Σισίνης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Χρῦσανθος (1), καὶ αὐτοὶ δ' ἄνευ τινὸς ἀντιστάσεως), εἰς δὲ τὸν Θ. Κολοκοτρῶνην διώρισεν τὸν Δ. Πλαποῦταν, διὰ ν' ἀπελθῆ καὶ νὰ

(1) Ὁ Νεώτερος υἱὸς τοῦ Γ. Σισίνης ὁ Μιχαὴλ ἀπέδρασε μετὰ τοῦ Α. Ζαΐμα καὶ Δ. Δούτου εἰς τὴν στερεάν Ἑλλάδα.

τῷ ὑποσχεθῆ ἀπὸ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι θέλει μείνει ἀνεηέαστος, ἀρκεῖ μόνον νὰ φανῆ εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ νὰ μένη εἰς τὰ ἴδια τοῦ ἀνενόχλητος· ἡ πράξις αὐτῆ τῆς Κυβερνήσεως ἔπεισε τὸν Πλαποῦταν διὰ νὰ δώσῃ λόγον τιμῆς εἰς τὸν Θ, Κολοκοτρώνην ὅτι, θέλει μείνει κατὰ πάντα ἀνενόχλητος, ὅστις πεισθεὶς εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς παλαιὰς ὑποσχέσεις τοῦ Δ. Πλαποῦτα, ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ διὰ νὰ μὴ φανῆ παραίτιος τῆς ἀνησυχίας, κτλ, κτλ, μετέβη εἰς τὸ Ναυπλιον οὐδέποτε φανταζόμενος ὅτι οἱ λόγοι καὶ αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Δ. Πλαποῦτα ἤθελον δυνηθῆ νὰ φανῶσιν ἀπατηλαὶ καὶ ψευδεῖς, ὡς ἀπὸ τό μέρος τῆς Κυβερνήσεως, καὶ διὰ τὴν μεταξύ των συγγένειαν καὶ διὰ τὴν σχέσιν· ἀλλὰ κατὰ τοῦτο ἠπατήθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ Πλαποῦτας. ὁ δὲ Νικηταρᾶς ἐν τούτοις ἔδωκε τόπον, καὶ ἀποσυρθεὶς ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν, μετέβη εἰς τὴν Ἥλιδα, κάκειθεν συνηνώθη μετὰ τοῦ Ἄ. Ζαήμη, καὶ τοῦ Ἄ. Λόντου, διασώθησαν δὲ οὗτοι μετὰ ταῦτα εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα.

Εἰς δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῶν Καλαβρύτων ἀπῆλθον (τὴν 10, Δεκεμβρίου 1824.) ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Κίτσος Τσαβέλας, καὶ ἄλλοι μὲ τρεῖς χιλιάδας στρατεύματα, ἀποσταλέντες παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν 1500. ἔμειναν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὰ Καλάβρυτα, οἱ δὲ 1500. μετέβησαν εἰς τὰς πλησιεστέρας Κώμας τῆς Πρωτευούσης. οἱ δὲ Ἄ. Ζαήμης καὶ Ἄ. Λόντος οὐδέποτε ἔχοντες εἰς τὸν νοῦν τῶν τοιαύτην κατ' αὐτῶν παθητικὴν ὁρμὴν, ἔμενον ἐφησυχάζοντες εἰς τὴν Κωμόπολιν Κερπινὴν μὲ ὀλίγους σωματοφύλακας τῶν· ἀλλ' ὅταν εἶδον τὸ εἰς τὰ Καλάβρυτα φθάσει τῶν

στερεοελλαδιτῶν, ὁ μὲν Α. Λόντος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κερπινῆν, ὁ δὲ Α. Ζαήμης ἀποστείλας τὴν οἰκογένειάν του τὴν (11. Δεκεμβρίου) εἰς τὴν Μοῦνην τοῦ Μεγάλου Σπηλαιῶ, διευθύνας δὲ τὴν αὐτὴν νύκτα εἰς τὴν Κώμην Βιλιβιναν ὅλα τὰ πολυτιμώτερα εἶδη τῆς κινητῆς του περιουσίας, εἰσῆξεν εἰς τὸν Πύργον του καὶ 150 περίπου ὄπλοφόρους διὰ κάθε ἐνδεχομένην περίστασιν τὴν δὲ ἐπιούσαν (12 Δεκεμβρίου) ἐξεστράτευσαν οἱ στερεοελλαδίται διὰ τὴν Κερπινῆν, τὴν πατρίδα τοῦ Ζαήμη· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσωσιν οἱ Ἀρχηγοὶ Καραϊσκάκης, Γκαβέλας, καὶ λοιποὶ, σεβόμενοι τὸν Α. Ζαήμην ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν ἀνθρωπὸν των, καὶ τῷ ἐμήνυσαν μυστικῶς, ὅτι νὰ μὴ ταραχθῆ ἀφ' ὅσα κατ' αὐτοῦ ἤθελον πράξει ἐναντία κινήματα, καθότι οὕτως εἶναι διατεταγμένοι ν' ἀκολουθήσωσιν· ἅμα δὲ ὅτε ἐπλησίασαν οἱ ρηθέντες εἰς τὴν Κερπινῆν, ὁ Α. Ζαήμης εἰδοποίησε τοὺς κατοίκους νὰ παραχωρήσωσι τὴν εἴσοδον εἰς αὐτοὺς ὕστερον ἀπὸ μικρὰν κατ' αὐτῶν ἀντίστασιν κατὰ πρῶτον· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Κερπινῆς ἐπράξαν κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ζαήμη, ὅθεν καὶ τὴν νύκτα ἐκείνην συνεννοηθέντες μετ' αὐτοῦ, ἔμειναν σύμφωνοι ν' ἀναχωρήσωσι, τοὺς οποιούς νὰ συνακολουθῆ καὶ ὁ Ζαήμης ἐκ τῶν ὀπισθεν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἤτοιμάζοντο ν' ἀναχωρήσωσιν, ἤλθε γράμμα πρὸς τοὺς Ἀρχηγοὺς Καραϊσκάκην, καὶ Γκαβέλαν παρὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ των ἅμα φθάσαντος εἰς τὰ Καλάβρυτα, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔγραψε, νὰ μὴ ἀναχωρήσωσιν αὐτόθεν, εἰάν δὲν ἤθελον συλλάβῃ τὸν Α. Ζαήμην κ τ λ. εἰδοποιηθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Ζαήμης μυστικά, αὐτὸς μὲν ἀνεχώρησε διὰ νυκτός, ἀφίσας ἀνωγμέναις τὰς λαμπράς αὐτοῦ οἰκίας, οἱ δὲ στερεοελλαδίται ἐπιπεσόντες ὡς ἐπὶ

πολιορκίας ἐπ' αὐταῖς, καὶ εἰσβαλόντες ἐγύμνωσαν αὐτάς.

Ἀκολούθως δὲ ἀπεγύμνωσαν καὶ ἀπάσας τὰς οἰκίας τῶν κατοίκων τῆς Κερπινῆς μὲ τὸν πλέον σκληρότερον (παρὰ τὸν ὀθωμανικόν) τρόπον, καθότι καὶ οἱ ἀρχηγοῖ των ἐὰν δὲν ἐπεθύμουν, οἱ στρατιῶται δὲν ἤκουον τοὺς Ἀρχηγούς των μ' ὄλον ὅτι ἦτον ὑπομίσθιοι παρὰ τῆς Κυβερνήσεως· δὲν ἐξήρχεσε δὲ καὶ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἐξετάσαντες καὶ πληροφορηθέντες κατὰ συνέπειαν, ἀφ' οὗ ἐβεβαιώθησαν διὰ τὰ παρὰ τοῦ Α. Ζαήμη προαποσταλέντα εἰς τὴν προῤῥηθεῖσαν Κώμην Βιλιβίαν διάφορα πολύτιμα εἶδη, ἐναποτεθειμένα εἰς 13. κιβώτια (φορτσέρια) ἀπέστειλαν καὶ τὰ μετέφερον ἐκεῖθεν, τὰ ὅποια καὶ αὐτὰ διήρπασαν καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ (1). μετὰ δὲ τὴν καταγύμνωσιν τῶν οἰκιῶν τοῦ Ζαήμη καὶ τῶν λοιπῶν Κερπινιωτῶν καὶ τὴν διαρπαγὴν κατὰ τὸν ῥηθέντα τρόπον, οἱ στερεοελλαδίται μετέβησαν εἰς τὰ Καλάβρυτα, ὅπου ἐπώλησαν πολλὰ εἶδη ἐνδυμάτων ἐκ τῆς ὁποίας ἔκαμαν λαφυραγωγίας· ἡ δὲ οἰκογενεῖα τοῦ Α. Ζαήμη διέμεινεν ἐν τούτοις διατηρουμένη εἰς τὴν Μοῆν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου μὲ μόνην τὴν ὁποίαν ἐφόρει ἐνδυμασίαν, ἣ καὶ μὲ κἀνὲν εἶδος πολύτιμον ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτελῶν κεκοσμημένον, ἐν ᾧ ἡ ἐστία αὐτῆ ἦτον μία τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ λαμπροτέρων ἐσιῶν τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ δὲ Κωλέττης μετὰ τῶν ῥηθέντων ὅπλαρχηγῶν

(1) Ἡ ζημία ἐκείνη ἢ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ζαήμη γενομένη ὅτι, δὲν ἀνέβη περισσώτερον ἀπὸ τὴν ποσότητα τῶν 16-17,000 διστήλων ταλάρων.

καὶ μεθ' ἑνὸς μέρους στρατιωτῶν μετέβησαν εἰς τὴν Γεραν Μοῆν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου (καθὼς πολλοὶ θέλουσι, ἀκόμι καὶ ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Ἰερᾶς Μοῆς) ἐπὶ σκοπῶ τοῦ νὰ μεταφέρωσιν εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Α. Ζαήμη (1). οἱ δὲ Πατέρες τῆς Μοῆς ὑποπτεύσαντες (πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ Ι. Κωλέττης) μηπως καὶ ζητήσωσι τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ζαήμη, (καθ' ἃ ἐφημίζετο), ὤμωσαν ἐν ἑαυτοῖς ἐνώπιον Θεοῦ τρίς, ὅτι ἐὰν ἤθελε ζητηθῆ ἡ οἰκογένεια τοῦ Ζαήμη, νὰ μὴ τὴν παραδώσωσιν· ἅμα δὲ ὅτε ἔφθασεν ὁ Κωλέττης καὶ οἱ ὀπλαρχηγοὶ εἰς τὴν Μοῆν, ὑπεδέχθησαν αὐτοὺς οἱ Πατέρες ἀόπλους ἐκ τῆς κάτωθεν μεγάλης Πύλης, τὴν δὲ ἐπιούσαν ἐξῆλθον τῆς Μοῆς χωρὶς ν' ἀναφέρωσι μηδὲν περὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ζαήμη· ἀλλὰ μόνος ὁ Καραϊσκάκης ἔχων εἰθισμένην τὴν γλῶσσαν του εἰς ἀστείότητα, εἶπεν ὀλίγους τινὰς λόγους ἐναντίον τῆς, περὶ ἧς ὁ λόγος, οἰκογενείας, χωρὶς νὰ δυνηθῆ νὰ σεισθῆ κατὰ τι περὶ πλέον οὔτε αὐτός, οὔτε κανεὶς τῶν ἄλλων, καθότι ἐθεώρουν ἀδύνατον τὸ νὰ κάμωσιν ὅ,τι αὐτοὶ ἤθελον ἐντὸς τῆς Μοῆς κατὰ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν καὶ τὸ μέτρον, τὸ ὁποῖον εἶχον λάβει οἱ Πατέρες εἰς ἐναντίαν περίστασιν.

Ἐκτελέσαντες δὲ ταῦτα πάντα (καθ' ἣν εἶχον ἐπιθυμίαν), ἐναντίον τῆς ἐστίας τοῦ Ζαήμη καὶ τῶν λοιπῶν περιῆλθον καὶ πολλὰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τριφυλίας (Ἄρκα-

(1) Πρὸς τοῦτο διὸ πειθόμεθα ὅτι νὰ ἦτον ἀληθές, ὡς ἔγιναν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πολλαὶ ἀντιστάσεις καὶ λογοτριβαὶ εἰς διαφόρους συνεντεύξεις, καὶ ἐφάνη ἀβέβαιον.

δίας) ὅσα δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἐπράχθησαν
 (διαμένοντος καὶ τοῦ Κωλέττη εἰς τὴν Κυπαρισσίαν,) ἐναντίον τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἀπὸ ἀδικίας, ἀρπαγᾶς, κτλ.
 κ τ λ. εἶναι μέγιστον αἶσχος νὰ τὰ ἀναφέρῃ ὁ Ἱστο-
 ρικὸς Κάλαμος, ἀλλ' ὅλα ταῦτα τὰ εἰς τὴν Ἐπαρχίαν
 ἐκείνην παρὰ τῶν ἀδελφῶν στερεοελλαδιτῶν πραχθέντα
 διαμένοντος καὶ τοῦ Κωλέττη αὐτόσε) πολλοὶ θέλουσι
 ὅτι ἐγένοντο ἀποφασιστικῶς ὀδηγημένα ἀπὸ τὸν Ν Πο-
 νηρόπουλον (ὑπουργὸν τότε τῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῶν
 Μακαριτισσῶν λιρῶν) καὶ τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς συμ-
 μορίας του· ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τῆς συμμορίας τοῦ Πονη-
 ροπούλου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὑπῆρχον ἀπὸ μὲν τῶν
 λεγομένων πολιτικῶν τῆς ἐπαρχίας ὁ Ἴω. Τομαρᾶς
 καὶ Ἄλ. Λουκόπουλος, ἀπὸ δὲ τῶν στρατιωτικῶν ὁ Δ.
 παπᾶ Τζόρης, ὁ Γ. Σιράκος, καὶ ἄλλοι τινές· καὶ ταῦ-
 τα ἐγένοντο ἐπειδὴ ὁ Ἀναστάσιος Κατσαρὸς, ὁ Μ' Ἀνα-
 στασόπουλος, ὁ Ἀντώνιος Καραπατᾶς, ὁ Ἰωάννης Δ.
 Κρίτσαλης, καὶ ὁ Π Φραντσῆς, οἱ μὲν ἐστάλησαν ἐ-
 ξώριστοι εἰς Ὑδραν, οἱ δὲ διέμεινον εἰς Ναύπλιον, καὶ
 ὡς ἐκ τῶν τότε ὑπαρχουσῶν Φατριῶν κινούμενοι κα-
 τεμαστίζοντο οἱ χᾶτοικοι τῆς ἐπαρχίας, διότι δὲν ἤκου-
 ον τὰς ὀδηγίας των, ὡς συρόμενοι παρὰ τῶν ἄλλων·
 τὰ δὲ μετ' αὐτοῦ στρατεύματα ἐπιπίπτοντα εἰς τὰς ἐ-
 παρχίας, ἐπραττον διαφόρων εἰδῶν ἀρπαγᾶς φανερῶς
 τε καὶ ἀφανῶς (τῶν ὁποίων ἀποσιωπᾶται ἢ λεπτομε-
 ρῆς ἔκθεσις)· τούτων δὲ οὕτω διατρεχόντων πανταχοῦ
 σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου, ἡ Διοίκησις ἔλαβε μέτρον
 διὰ νὰ καταδιώξῃ ἀτομικῶς τὸν Ζαήμεν, τὸν Θ. Κολο-
 κοτρώνην, τὸν Ἀόντον, τοὺς Δελιγριανναίους, τὸν Νικη

ταρᾶν, τὸν Σισίνην, καὶ ἄλλους (1). ἀλλ' ὁ μὲν Ζαή-
 μης, ὁ Νικήτας, καὶ ὁ Λόντος κατέφυγον εἰς τὴν Δυτι-
 κὴν Ἑλλάδα, τοὺς ὁποίους ὑποδεχθεὶς καὶ ξενίσας ὁ ἐν-
 τιμος ὀπλαρχηγὸς Ἰσόγκας, τοῖς ὑπεσχέθη ἀσφάλειαν,
 τὴν ὁποίαν καὶ διετήρησε χωρὶς ποσῶς νὰ ὑπακούσῃ εἰς
 τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Κυβερνήσεως· οἱ δὲ Δελιγιανναῖοι
 κατ' ἀρχὰς κατέφυγον εἰς τὴν Λακεδαίμονα (Μιστρᾶν)
 εἰς τὸν ἐπίσκοπον Βρεσθένης Θεοδώρητον, ἐξαίτησαντες
 παρ' αὐτοῦ ἄσυλον, νὰ τοὺς ὑπερασπίσῃ δὲ ἐπομένως διὰ
 τῆς εἰς τὴν Κυβέρνησιν μεσολαβήσεώς του, ὡς Πρόεδρος
 ὢν τοῦ Βουλευτικοῦ (2), ὅστις συνεννοήθη μετὰ τοῦ Α.
 Σπηλιοτάκη (μέλους ὄντος τοῦ ἐκτελεστικοῦ), δι' αὐτοῦ
 δὲ ἡ Κυβέρνησις ὑπεσχέθη, ὅτι δὲν θέλει καταδιώξει
 τοὺς Δελιγιανναίους, τοὺς ὁποίους, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει
 τῆς Κυβερνήσεως βασισθεὶς ὁ ἐπίσκοπος Βρεσθένης, συμ-
 παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ μετέβη εἰς τὸ Ναύπλιον (λήγον-
 τος Ἰαννουαρίου 1825). ἀφ' οὗ δε συνήλθον ἅπαντες
 οἱ ῥηθέντες Πελοποννήσιοι εἰς τὸ Ναύπλιον, ἡ Κυβέρνη-
 σις ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἐξοριστοὺς εἰς τὴν ἐν Ἰδρα Μο-
 νὴν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, ἐκτὸς μόνου τοῦ Πρωτοσυγ-
 κέλλου Α. Φραντζῆ μὴ ἐξορισθέντος μετὰ τῶν ἄλλων,
 διὰ τῶν προσπαθειῶν καὶ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Β. Θε-
 οδώρητου, τοῦ Φλέσσα, καὶ ἄλλων ἐπισήμων ὑποκειμένων

(1) Τὰ ὀνόματα τῶν καταδιωχθέντων ἅπαντα ἐκτίθενται εἰς τὴν
 σειρὰν τῆς περὶ τῆς ἐξορίας των ἐξιστορήσεως.

(2) Ὁ Α. Μαυροκορδάτος μετετέθη τότε εἰς τὴν Γενικὴν Γρα-
 μματεῖαν τῆς ἐπικρατείας, ἐπροέβη δὲ εἰς τὸ Βουλευτικὸν ὁ ἐπίσκοπος
 Βρεσθένης.

νων, μὲ ὄσας προσπαθείας ὁ Ν. Πονηρόπουλος καὶ ἂν κατέβαλεν ἐναντίας.

Τούτων δὲ τῶν περὶ τὴν τότε λεγομένην ἀνταρσίαν διατρεχόντων οὕτω πως, φθάσας εἰς τὸ Ναύπλιον κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ ἐπίσκοπος Βρεσθένης Θεοδώρητος, διηγήθη εἰς τοὺς Πελοποννησίους ὅσα παρὰ τῶν στερεοελλαδιτῶν ὑπέφερον οἱ συμπατριῶται των· συνωμόσαντες δὲ οἱ περὶ τὸ Βουλευτικὸν ἀντιπρόσωποι (ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν), εὐρεθέντες δὲ μετ' αὐτῶν σύμφωνοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔκ τε τῶν στερεοελλαδιτῶν καὶ τῶν Αἰγαιοπελαγιτῶν ἀντιπροσώπων, ἐνήργησαν ὥστε προσεκληθῆ ὁ Κωλέττης διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ Ναύπλιον, ὅστις καὶ ἐπέστρεψε χωρὶς τινὸς ἄλλης περαιτέρω ἀναβολῆς, ἢ εἰς Ναύπλιον ἐπάνοδος τοῦ ὁποίου προέκυψεν ἐξ αἰτίας τῶν τρομερῶν καταχρήσεων αἱ ὁποῖαι ἐπράττοντο κατὰ τῶν Πελοποννησίων· πολὺ δὲ μᾶλλον τὰ δύο Κυβερνητικὰ σώματα καὶ τὸ βουλευτικὸν καὶ τὸ ἐκτελεστικὸν παρέλαβον καὶ ὡς ἄλλην αἰτίαν τὴν ὑποψίαν, μήπως ὁ Κωλέττης ἔχων ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν καὶ τὴν ὁδηγίαν του τόσα στρατεύματα ἤθελε δυνηθῆ νὰ κηρυχθῆ εἰς τῶν δυνατωτέρων τῆς ἡμέρας, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ὅσα ἠθελον προκύψει ἦσαν ἀδηλα· τὴν τοιαύτην ὑπόψιν ἐπηύξησεν ἐπὶ πλεῖον μία ἀναφορὰ τῶν ὀλιγαρχηγῶν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος ἐνεργουμένη παρὰ τοῦ Κωλέττου, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις, ἐν ἣ τὰ μὲν ἐμπεριεχόμενα ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν γεγραμμένα ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος, τὸ πνεῦμα δὲ καὶ ὁ σκοτὸς ἴσως ἦσαν αἰετος· τοῦτο δὲ ἐξάγεται ἀπὸ τὰ τρία πρωτότυπα γράμματα τοῦ Ἰω. Κωλέττου, διαλαμβάνοντα ὡς ἐφεξῆς.

Σεβαστέ μοι ὄσιε!

» Μὲ τὸν Ἀρχιδιάκονον ὅστις θελεῖ σᾶς ἐγχειρί-
 » σει καὶ τὸ ἐγγραφόν μου τοῦτο, ὠμιλήσαμεν περὶ
 » πολλῶν πραγμάτων ἀρκετὰ· πικρετήρησα δὲ πρὸς τοῖς
 » ἄλλοις καὶ ἀπὸ τὰ γραμματὰ σου νὰ μὲ λέγῃς διὰ τι
 » νὰ μὴ δεχθῶ εἰς τὴν φιλίαν μου τὸν Τζώγκαν, καὶ νὰ
 » μὴ προσπαθῆσω τὴν γενικὴν σύμπνοιαν τῶν χερσοελλ-
 » λαδιτικῶν ὄπλων, καὶ ὅτι ἡ μόνη σου προτροπὴ καὶ
 » ἐπιθυμία εἶναι αὕτη· ἐγὼ πλὴν, γνωρίζων πάντοτε, ὅτι
 » ἀπ' αὐτὴν μόνην τὴν σύμπνοιαν τῆς χέρσου Ἑλλάδος
 » καθὼς καὶ ἀπάσης γενικῶς, δύναται νὰ ἐλπίσῃ τινὰς
 » τοσαῦτα συμφέροντα νὰ πηγάσουν, ἔλαβον κατ' ἐξοχὴν ἀ-
 » πὸ πέρυσι μ' ἔτρα καὶ σύστημα, προσπαθῶν κατὰ πάντας
 » δυνατοὺς τρόπους τὴν γενικὴν ἔνωσιν τῶν χερσοελλα-
 » διτικῶν ὀπλορχηγῶν, προβλέπων καλῶς τὰ ὅποια δύ-
 » νανται νὰ προέλθουν ἐκ ταύτης εἰς ὅλον τὸ ἔθνος, καὶ
 » μερικῶς καλὰ, καὶ εἰς τὴν εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ γενικὴ
 » τῶν πολεμικῶν αὕτη ἔνωσις ἀναμφιβόλως δύναται νὰ
 » συνεπιφέρῃ καὶ τὴν ἔνωσιν τῶν πολιτικῶν, ἀπὸ τὴν ὁ-
 » ποίαν ἐλπίζεται πᾶν ὅ,τι συντείνει εἰς τὴν εὐκλειαν
 » τῆς χέρσου αὐτῆς Ἑλλάδος, τὸ ὅποιον καὶ κατώρθωσα
 » ἕως εἰς ἓνα βαθμὸν διὰ τὴν ἔνωσιν αὐτὴν ἐγρα-
 » ψα τρίς ἤδη καὶ πρὸς τὸν Στρατ. Τζώγκαν χαρί-
 » ζωντάς τον τὴν φιλίαν μου, καὶ παρακινῶντας τον
 » νὰ ἐνωθῇ καὶ μὲ τὸν Στρατ. Καραϊσκάκην, καὶ συνεννοού-
 » μενοι ἀμφοτέροι νὰ κινῶνται πάντοτε μὲ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ
 » πνεῦμα εἰς τὰ ὑπὲρ πατρίδος ἐπιχειρήματά των, καθὼς
 » καὶ ὁ Καραϊσκάκης αὐτὸς ἐφώνη μάλιστα δεκτικὸς
 » κατὰ τοῦτο· μ' ὅλα ταῦτα πλὴν μόνος ὁ ἴδιος Τζώγκ-

» κας, μήτε νά ἐνώθῃ μὲ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς αὐτοὺς
 » ἐφάνη θέλων, μήτε κ' ἐγὼ καμμίαν ἀπάντησιν εἰς τὰ
 » πρὸς αὐτὸν γράμματά μου νά ἴδω, διὰ τὴν ὁποίαν
 » αὐτὴν σιωπὴν πρεπόντως καὶ ἐγὼ δὲν τὸν ἔγραψα
 » πλέον, ὥστε παρατηρεῖτε, ὅτι αὐτὸς ἐφάνη αἴτιος εἰς
 » τὴν μέχρι τοῦδε διάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ ἔ-
 » χι κανένας ἄλλος βέβαια· ἢ εὐγενεία σας πλὴν αὐθις
 » προσπαθήσετε μόλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους καὶ
 » δότε πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους μου τὰ πιστά, λέγον-
 » τές τον, ὅτι ἐπιθυμῶ τὴν φιλίαν του, καὶ τὴν με-
 » τὰ τοῦ Στρπ. Καραϊσκάκη εἰλικρινῆ, ὡς ἐπωφеле-
 » στάτην, ἐνωσίν του, καὶ ἂν εἰς ὅλα ταῦτα δυνηθῆτε
 » νά τὸν εὕρητε συμφέσκοντα, ἄς ἀποκριθῇ καὶ εἰς
 » τὰ προλαβόντα γράμματά μου, διὰ νά ἐξακολουθῆ-
 » σω κ' ἐγὼ τοῦ λοιποῦ μετ' αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν.

Διὰ τὸν Στουρνάρην εἶμαι ἀρκετὰ πληροφορημένος
 » ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς εἰλικρινῶς διατεθειμένος εἰς τὴν
 » φιλίαν μου, καὶ μάλιστα δὲν ἔλειψε τοῦ ν' ἀποκριθῇ
 » καὶ εἰς τα κατὰ καιρὸν πρὸς αὐτὸν ἔγγραφέ μου,
 » καὶ νά ἐξακολουθῇ ἀποχρῶσα καὶ εἰλικρινῆς ἢ με-
 » ταξύ μας ἀλληλογραφία, τὸν ὁποῖον διὰ ταῦτα καὶ
 » θέλετε βλέπει κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦτο.

Καὶ ἀπὸ τὰ γράμματά σου παρετήρησα πολλάκις,
 » ὅτ' ἠθέλησας νά μὲ πειράξῃς, λέγωντάς μου, διατὶ
 » νά σφάλλω πολιτικῶς, διότι δὲν ἠθέλησα νά ὑπο-
 » γράψω τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐστάλη πρὸς
 » τὴν Ἀγγλίαν; διότι μ' ἐπείραξες λοιπὸν χωρὶς νά
 » ἔχῃς σωστὴν πληροφορίαν τῶν φρονημάτων μου, καὶ
 » μ' ἀδικεῖς εἰς ἓνα τρόπον, ἀπεράσιστα νά σὰς ἐπε-
 » κριθῶ ἐξηγούμενος ὡς ἀκολουθῶ.

Ἐγὼ ἀπ' ἀρχῆς ἔθρεψα σέβας εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ἔ-
 » θνος, διότι ἐράνη πάντοτε καὶ παντοῦ τὸ ἔθνος ἐ-
 » κείνο τὸ ὁποῖον ὑπερασπίσθη ἐκείνους τοὺς λαοὺς,
 » οἵτινες ἀπεφάσισαν ν' ἀποτεινάζουν τὸν ὁποῖον τοὺς
 » κατέθλιβε τυραννικὸν ζυγόν, διὰ τὸ πρὸς αὐτὸ δέ
 » μάλιστα τοῦτο μου τὸ σέβας, δὲν ἠθελήσα ποτέ νά
 » κάμω κανὲν ἐναντίον κίνημα εἰς τοὺς σκοποὺς του-
 » μερικοὶ πλὴν ἐνταῦθα πολιτικοὶ εἶχον ἐξακολουθοῦν-
 » τες ἐν τῷ μεταξύ πρὸ πολλοῦ τὴν ἀλληλογραφίαν
 » μέ ἄλλας ξένας αὐλάς, σκοπὸν ἔχοντες νά ἐνεργή-
 » σουν ὅ,τ' ἄδυνήθησαν νά γνωρίσουν, καὶ εἰς τὸ ἐ-
 » θνος γενικῶς καὶ ἰδίως εἰς τὸν ἑαυτὸν των ὠφέλιμον,
 » καὶ συμφέρον, ἀλλ' ἀπ' αὐτὸ τούτων ἐγὼ τὸ σύστη-
 » μα, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀδηλότητός του,
 » καμμίαν εἶδον καὶ μετοχὴν δὲν εἶχον, ὥστε ἡ ἐκ-
 » βασίς ταύτης τῆς ἐνεργείας μετὰ παρέλευσιν τινὸς καιροῦ
 » ἀποδείχθη πραγματικῶς ἐνταῦθα εἰς Ναύπλιον, τὸ
 » ὁποῖον τοῦτο κ' ἐγὼ τότε πληροφορηθεὶς, ἐπροσπά-
 » θησα καθ' ὅλους τοὺς τρόπους, παρακινῶν τοὺς πο-
 » λιτικοὺς αὐτοὺς ἄνδρας νά καθησυχάσουν ὅπως οὖν,
 » καὶ νά περαιοῦναι τὸν καιρὸν τῆς ἐνεργείας των
 » μέχρις ὅτου νά ἴδωσι τὴν κρίσιμον ὑπαγόρευσιν τῶν
 » ἰδίων πραγμάτων· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ φθάνει ἐνταῦ-
 » θα καὶ ὁ Κ. Γιακουμάκης Τομπάζης, ὅστις ἔκαμην
 » αἴφνης γνωστὸν, ἀντὶ τοῦ προσχεδιασμένου τούτου
 » παρὰ τῶν εἰρημένων σκοποῦ, τὸ ἀπὸ μέρους τῆς
 » Ἰδίας ἐλθὼν ἐνταῦθα πρὸς τὴν Ἀγγλίαν αὐτὸ ἐγ-
 » γραφον, ἀλλὰ δύο ἡμέρας πρὶν τῆς ἀφίξεως τοῦ
 » ἐγγράφου τούτου, ἀπὸ τὸν ἴδιον Κ. Τομπάζην πληρο-

» φορηθέντες φίλοι μου τινές περὶ τούτου, με λέγουν
 » ὅτι ἐνηργήθη ἐν τοιοῦτον ἔγγραφοι κ τ λ, ἀλλ' εἰ-
 » ναι προσταγή νὰ μὴν υπογράψουν εἰς αὐτὸ δύω ἄν-
 » θρωποι ἐγὼ τε καὶ ὁ Μαυροκορδάτος· περὶ τοῦ δευ-
 » τέρου τούτου λόγου ἐπροσπάθησαν καὶ οἱ φίλοι μου
 » αὐτοὶ, κ' ἐγὼ ἀφ' ἑτέρου μέρους μόλας τὰς ἀκριβεῖς
 » ἐξετάσεις, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐξανοίξω εἴτε νὰ
 » ἐννοήσω τὴν πηγὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπήγαταν, οὐκ
 » οἶδ' ὅπως· τέλος πάντων ἐφάνη παρουσιασθὲν ἐνταῦ-
 » ρα εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ ἔγγραφοι ἐκεῖνο τῆς Ἄγ-
 » γλίας, σκέψεις καὶ ἀνακρίσεις ἐκάστου εἴδους ἐγί-
 » νοντο ἐπὶ τούτου, συνελεύσεις καὶ ὁπωσοῦν γενικαὶ
 » συνεκροτοῦντο, ἀρορῶσαι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀλλ'
 » εἰς καμμίαν ἐγὼ δὲν ἐπροσκλήθη, μήτε τὸ ἔγγρα-
 » φοι ἐκεῖνο ἐδυνήθη νὰ ἴδω μέχρις ὅτου ἔτρεχεν ὑπὸ
 » τὴν ἐπίκρισιν καὶ σκέψιν τῶν ἐν μέρει πολιτικῶν
 » τούτων· τέλος δὲ ἐνεκρίθη ἡ ἀποστολὴ του, καὶ μί-
 » αν ἡμέραν μόνον μ' ἔτυχεν ὁ Κ. Καναβὸς εἰς ἓνα
 » δρόμον καὶ με λέγει, « Κωλέττη! ὑπέγραψε εἰς αὐ-
 » τὸ τὸ ἔγγραφοι — τί ἔγγραφοι; τὸν εἶπον — καὶ
 » μ' ἀπεκρίθη, τὸ τῆς Ἄγγλίας — τὸν λέγω, Ἀδελ-
 » φέ! ἀκόμι δὲν τὸ εἶδον νὰ ἡξεύρω τὴν ἐννοίαν του·
 » διὸ στείλιτό μου εἰς τὸ σπῆτι, ἢ ἀντίγραφοι τού-
 » του νὰ τὸ θεωρήσω, καὶ νὰ κάμω καὶ ἐγὼ ὅ,τι ὁ πα-
 » τριωτισμὸς μου με ὑπαγορεύσει με ὑπεσχέθη, ἀλλὰ
 » δὲν με τὸ ἔστειλε· δὲν ἠμπόρεσα δὲ νὰ τὸ ἴδω, εἰ-
 » μὴ ἀντίγραφόν του μετὰ δύω ἡμέρας ὕστερον τῆς
 » ἐντεῦθεν ἀναχωρήσεώς του· πρὸς δὲ οἱ κακεντρεχεῖς
 » ἐκεῖνοι, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ λεχθῆ, ὅτ' εἶναι προ-
 » σταγή νὰ μὴν υπογράψω ἐγὼ τὸ ἔγγραφοι τοῦτο

» και ἐπροσπάθησαν μὲ τόσῃν αὐστηρότητι νὰ μὴν
 » ὑποπέσῃ πρὶν τῆς ἀποστολῆς του εἰς τὴν σκέψιν
 » καὶ ἐπίκρισίν μου. οἱ αὐτοί, λέγω, κακονοοῦντες διέ-
 » σπειραν, ὅτι ὁ Κωλέττης δὲν ἐσυμφώνησεν εἰς τὸ κοινὸν
 » συμφέρον, διότι δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπογράψῃ τὸ πρὸς τὴν
 » Ἀγγλίαν ἔγγραφον, καὶ ὅτι εἶναι Φραντζεζολάτρης κτλ.
 Βλέπετε λοιπὸν, ὅτι οἱ ἐδῶ πολιτικοὶ πάντοτε φέρον-
 » ται πρὸς ἐμὲ μὲ ἵντριγκες, ἐπιθυμοῦντες μόνον καὶ μόνον
 » νὰ ἀμαυρώσουν τὴν ὑπόληψίν μου, καὶ νὰ βλάψουν
 » τὴν ἀθωότητά μου; ἀλλ' ἐγὼ διότι ἐφέρθην πάντοτε
 » καὶ ἐκινήθη μὲ τὴν ἔμφυτόν μου ἀθωότητα, μύλας
 » των τὰς τσαύτας ἐμπαθεῖς ραδιουργίας δὲν ἠδυνή-
 » θησαν νὰ μοῦ προξενήσουν τὴν ὁποίαν ἐπεθύμησαν
 » βλάβην, μητ' αὐτὰ τὰ βέλη τῆς ἀντενεργείας των
 » διεπέρασαν τὴν Αἰγίδα τῆς Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ μένω πά-
 » λιν, δοξάζων τὸν Θεόν, καλὰ, καὶ παρ' ὅ,τι τοῦτοι
 » ὡς καλοὶ πατριῶται ἠλπίζον, διότι δὲν ἀμαυροῦται
 » ἡ ὑπόληψις, ἥτις ἀποκτᾶται μὲ τὴν ἀρετὴν, μήτε ὁ
 » Θεὸς τοῦ δικαίου ἀφίνει ν' ἀδικηθῇ ὁ κλάδος τῆς ἀ-
 » ρετῆς, ἡ ἀθωότης.

Ἐποιαῦτα μοῦ κατεργάσθησαν ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐγὼ στα-
 » θεῖς πάντοτε τούναντίον, ἐφάνην ἄλλος παρ' ὁποῖον
 » ἐφαντάσθησαν οὔτοι νὰ μὲ ζωγραφίσουν εἰς τὰ ὄμ-
 » ματα τῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῆς Εὐρώπης.

Σᾶς ἐξηγήθη ἐμπεριστατωμένως, διὰ νὰ μὲ στοχά-
 » ζεσθε πλέον ὄχι ὡς πρότερον, ἔχων καὶ σκοπὸν διὰ
 » νὰ σᾶς χάρω νὰ μετανοήσετε, καὶ νὰ μὴ στοχάζεσθε
 » ὅτι ὁ ἀνεπιός σας εὐκόλως δύναται ν' ἀπατηθῇ εἰς
 » τοιαῦτα πράγματα.

Διὰ ταῦτα πάντα λοιπὸν καὶ δι' ὅσα ἄλλα ἐπιθυμεῖτε,

- » ὁ Ἀρχιδιάκονος θέλει σας πληροφορήσει καὶ πλατύτε-
 » ρον ἐξηγούμενος· ἐγὼ δὲ μὲ σέβας ἀπικχόμενός σας,
 » μένω,

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 30 Δεκεμβρίου 1824

Τὰ πλοῖα μας σήμερον	Ὁ προσφιλὴς ἀνεψιός σας
» ἐκπλέουν ἀπὸ Ὑδραν,	Ἰωάννης Κωλέττης.
» καὶ ἐλπίζω νὰ προφθα-	
» σθῆ τὸ Μεσολόγγιόν μας·	
» στείλε τὴν ἔσωθεν τῆς	
» μητρὸς μου.	

ἢ ἐπιγραφή.

Ἡρὸς τὸν Εὐγενέστατον Κύριον Γεώργιον Τουρτούρη
 Εἰς Ζάκυνθον

Ἔτερον.

Εὐγενέστατε Κύριε

- Ἔλαβον ὅσα μοῦ ἔγραψες γράμματα· ἐκατάλαβα ὅ-
 » λα ὅσα μοῦ ἔγραψες· ἐπιθυμοῦμαι νὰ μάθῃς ἂν τῶ ὄντι
 » εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ Μεσολογγίου ἐβάλλῃ κανένα
 » κεφάλαιον ἐναντίον τοῦ Τουρτούρη· διὰ ὅσον ἐξέτασα
 » εἰς τὸν Κύριον Κωλέττην καὶ ἄλλους, ὅλοι μοῦ εἶ-
 » παν, ὅτι καμμίαν εἶδῃσιν περὶ τούτου δὲν ἔχουν. ὁ
 » Κύριος Τουρτούρης ὅμως εἶναι καλὸν νὰ στείλῃ τὴν
 » ἀπολογίαν του διὰ νὰ βαλθῇ εἰς καμμίαν ἐφημερίδα,
 » ἂν κατὰ τύχην παρρησιασθῇ τί ἐναντίον του εἰς τὴν
 » ἐφημερίδα τοῦ Μεσολογγίου· ἐπιθυμοῦμαι νὰ μάθῃς τὰ
 » αἷτια τὰ ὅποια διέλυσαν τὸ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἡροῦ-
 » ὄρου περὶ τὴν Ἀρκαδίαν καὶ Μεσσηνίαν στρατόπεδον,
 » περὶ τοῦ ὁποίου ἐξέτατα ἀκριβῶς καὶ πολλοὺς τῶν ἐν
 » τοῖς πράγμασι, καὶ ἐβεβαιώθην τὰ ἀκύλουθ.

Κατὰ τὸν μῆνα Δεκεμβρίουν ὅτε ἡ Διοίκησις ἦτον φο-
 » βερισμένη εἰς κίνδυνον, καὶ σχεδὸν πολιορκημένη ἀπὸ
 » τοὺς ἀντάρτας, ἐδιωρίσθη ὁ Κωλέττης πληρεξούσιος
 » διὰ τὰ δῶτα τὸ νιζάμι εἰς τοὺς τοιούτους, ὁ ὁποῖος ἐξε-
 » στράτευσεν ἀπὸ ἐδῶ εἰς τὴν πρώτην Δεκεμβρίου ἔχων
 » ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του ὅλα τὰ Ρουμελιώτικα στρατεύ-
 » ματα· καὶ εἰς διάστημα ἑνὸς μηνὸς ἔστειλε ὅλους τοὺς
 » ἀντάρτας εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν νόμων, καὶ ἔφερε τὴν
 » ἡσυχίαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἔκαμε τὰ λάβη ἡ
 » Διοίκησις τὴν πρέπουσαν βαρύτητα εἰς τὸ ἔθνος· ἀφ'
 » οὗ τοῦτο ἔκαμεν ὁ Κωλέττης ἐστοχάσθη τὰ πολιορ-
 » κήτη τὰς Παλαιὰς Πάτρας μετὰ τὴν ὀδηγίαν
 » του στρατεύματα, καὶ ἀφ' οὗ κυριεύσει τὸ φρούριον
 » τὰ ἐκστρατεύση διὰ τὴν Ἄρτα, καὶ τὰ στήση τὸ γενι-
 » κὸν στρατόπεδον εἰς τὰ πέντε πηγάδια, καὶ εἰς τὸν
 » ζυγὸν τοῦ Μετζόβου, καὶ εἰς τὰ Ἄγραφα, τὸν δὲ Κα-
 » ρυτάσσον καὶ ὅλους τοὺς Ὀλυμπίους τὰ τοὺς στείλη τὰ
 » πιάσουν τὰ Τέμπη καὶ τὰ στενὰ τῆς Ἐλασσῶνος· ὅθεν
 » καὶ ἔκραξεν εἰς Δημητζίαν τοὺς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του
 » τριάντα πέντε στρατηγούς εἰς συμβούλιον, καὶ τοὺς ἐ-
 » πρόβαλε τὸ σχέδιόν του, τὸ ὁποῖον ἐνεκρίθη ἀπὸ ὅλους
 » τοὺς στρατηγούς, καὶ ἔδωσαν ἑνορκὸν ὑπόσχεσιν τὰ τὸ
 » βάλουν εἰς ἐνέργειαν καὶ ἔκβασιν τὸ μεγάλο τοῦτο
 » σχέδιον· ἐπρόβαλε εἰς τοὺς στρατηγούς ὅτι ἦτον ἀ-
 » νάγκη τὰ προκαλέσουν διὰ μεγαλύτερον Ἀρχηγὸν τὸν
 » Πρόεδρον τοῦ Ἐκτελεστικοῦ· πολλὰ ἤρρεσεν εἰς τοὺς
 » στρατηγούς ἡ γνώμη αὐτή, ὅθεν ἔκαμε τὰς ἀναγκαίας
 » ἀναφορὰς καὶ τὰς ἔστειλεν εἰς τὴν Διοίκησιν· ἡ Διοί-
 » κησις τὰς ἐνέκρινε, καὶ ὁ Πρόεδρος ἐδέχθη τὴν λαμπρὰν
 » καὶ ἑνδοξὸν ἀρχηγίαν, καὶ ἤρχησεν εἰς Ναύπλιον τὰ

» γίνῃ ἐτοιμασία τῶν ἀναγκαιῶν· ἐν τῷ ἀναμεταξὺ ἤλ-
 » θεν εἰς Ναύπλιον ὁ Κύριος Μαυροκορδάτος· αὐτὸς δὲ
 » ἀντιζήλιαν ἴσως ὅπου εἶχεν εἰς τὸν Κωλέττην, ἔδωκε
 » νὰ καταλάβῃ τοῦ Προέδρου μὲ ὄσα κ. οὐ καὶ καταπει-
 » στικὸν τρόπον· ὁ δὲ Κωλέττης ἀπέκτησε μεγάλην ἐ-
 » πιβρόσῃν εἰς τὰ στρατεύματα τὰ Φουμελιώτικα, καὶ ἦτο
 » χρεία νὰ παύσῃ αὐτὴ ἢ ἐπιβρόσῃ, ἐπειδὴ ἂν ἐξακολουθῆ-
 » σῃ, τίς ξέρει ποῦ ἤμπορεῖ νὰ εὐθασῇ ὁ Κωλέττης; τοι-
 » αύτας ιδέας καὶ ὑποψίας ἐνέσπειρεν εἰς πολλὰ Διοικη-
 » τικά μέλη, ὥστε ἐπροσκήθη ὁ Κωλέττης εἰς Ναύπλιον,
 » ὅστις καὶ ἦλθεν ἀμέσως· ὁ Ζαήμις, ὁ Λόντος, κ. λ.
 » εἶχαν καταφύγει εἰς Μεσολόγγι, τοὺς ὁποίους ὁ Μαυ-
 » ροκορδάτος δὲν συνέλαβε, καὶ δὲν τοὺς ἔστειλεν εἰς
 » τὴν Διοίκησιν, ὡς ἦτον τὸ χρέος του, ἀλλὰ τοὺς ἀ-
 » σφάλισεν ἐκεῖ.

Ἄφ' οὗ ταῦτα τὰ δύο πράγματα ἐνήργησεν ὁ Μαυρο-
 » κορδάτος, τότες εἶπε τοῦ Προέδρου, ὅτι εἶναι χρεία ὁ-
 » λαι αἱ ὑποθέσεις τῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Κωλέττη
 » ὀπλαρχηγῶν νὰ δυσκολευθοῦν, διὰ νὰ γνωρίσουν εἰ
 » ὀπλαρχηγοὶ οὗτοι, ὅτι ὁ Κωλέττης δὲν ἤμπορεῖ νὰ
 » τοὺς ὑπερασπισθῇ, καὶ ἐπομένως νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπὸ
 » αὐτόν· ὁ Πρόεδρος ἔβαλεν εἰς ἐνέργειαν τὴν γνώμην
 » τοῦ Μαυροκορδάτου, ὅθεν καὶ ἐχάλασε τὴν καρδίαν ὁ-
 » λων τῶν ὀπλαρχηγῶν ὅπου ἐμελλε νὰ ἔχῃ εἰς τὴν ὀ-
 » δηγίαν του· δὲν φθάνει τοῦτο, ἀλλὰ ἔκαμε τρόπον ὥστε
 » πηγαίνει καὶ αὐτὸς ὡς σύμβουλος τοῦ Προέδρου, πράγ-
 » μα ὅπου ἐτάραξε περισσύτερον τοὺς ὀπλαρχηγούς ὁ-
 » λους, ἐπειδὴ ἦτον συγχυσμένοι μὲ αὐτόν· συγχρόνως
 » ὁ Μαυροκορδάτος ἐνήργησεν ὥστε ἡ φαστρία τοῦ Ζαήμι

» νὰ λάβῃ δύναμιν εἰς τὸ Βουλευτικόν, καὶ ὁ Ζαΐμης νὰ
» ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ Πρόεδρος ἐκστράτευσεν, ἀλλὰ οἱ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν
» του Ῥουμελιῶται ἐπληρωτοὶ δυσαρεστημένοι ὄντες
» εἰς ἄκρον, δὲν ἐδούλευσαν μὲ καρδίαν· ὁ Ζαΐμης ἐνῆρ-
» γησεν ὥστε νὰ γείνη μία γενική συνωμοσία τῶν Πε-
» λοποννησίων ἐναντίον τοῦ Προέδρου καὶ τῶν Ῥουμε-
» λιωτῶν, εἰς τρόπον ὅπου οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἔλεγον
» ὅτι ἂν δὲν εὐγουν οἱ εἰς Ἰδραν, ἄρματα δὲν πιάθουν·
» οἱ δὲ Ῥουμελιῶται ἄρχισαν νὰ λειποτακτοῦν, καὶ ἰδοὺ
» τὰ αἷτια τοιούτων δυστυχιῶν, τὰ ὅποια ὅλα δὲν ἤ-
» θελεν ἀκολουθήσουν, ἂν ὁ Μαυροκορδάτος δὲν ἤρχετο
» εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Θέλεις ἀκόμη νὰ μάθῃς ἂν ὁ Κωλέττης ὑπεγράφη εἰς
» τὸ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν διπλωματικώτατον κατὰ σέ
» γράμμα, ἢ ὄχι; καὶ ἂν ὄχι, διατί; ἐξέτασα ἐτούτην
» τὴν ὑπόθεσιν μὲ ὄλην τὴν ἀκρίβειαν, καὶ ἐπληροφο-
» ρήθην τὰ ἀκόλουθα.

» Δύω ἡμέρας πρὶν φθάσῃ τὸ γράμμα αὐτὸ εἰς
» Ναύπλιον, ἔβηθεν ἓνας ἄνθρωπος ἀπὸ Ἰδραν, ὅστις
» εἶπεν ὅτι ἔχει νὰ ἔλθῃ ἓνα τέτοιο γράμμα, ἀλλ
» εἶναι προσταγὴ νὰ μὴ ὑπογραφῇ ὁ Κωλέττης καὶ ὁ
» Μαυροκορδάτος· καὶ τῷ ὄντι ἀφ' οὗ ἔβησαν τὰ γράμ-
» ματα, ἐμεταχειρίσθησαν ὅλοι οἱ τρόποι ὥστε τὸ
» γράμμα αὐτὸ νὰ μὴ τὸ ἰδῇ ὁ Κωλέττης· ὁ Κωλέττης
» ἐμεταχειρίσθη ὄλην τὴν ἀδιχοφορίαν εἰς ταύτην τὴν ὑπό-
» θεσιν· μίαν τῶν ἡμερῶν οἱ παραστάται τῆς Δυτικῆς
» Ἑλλάδος ἔκραξαν τὸν Κωλέττην εἰς Συνέλευσιν, ὅστις
» διότι εἶχεν ἀναγκαίως ὑποθέσεις εἰς τὸ ἐκτελεστικόν
» δὲν ἠμπόρεσε νὰ παύσῃ. Μετὰ δύο ἡμέρας τοῦ

» ἐπαρρησιάσθησαν τὰ ἔγγραφα ταῦτα παρὰ τοῦ Κυ-
 » ρίου Καναβοῦ εἰς τὸν δρόμον διὰ νὰ τὰ υπογράψῃ
 » ὁ Κωλέττης τοῦ εἶπε δόσε μου τα διὰ νὰ τὰ διαβά-
 » σω καὶ νὰ τὰ σκεφθῶ εἰς τὸ σπῆτι μου, καὶ τότε
 » θέλει κάμω καὶ ἐκείνο ὁποῦ συμφέρει ὁ Κύριος Κα-
 » ναβὸς τοῦ εἶπεν, ὅτι ἔχουν νὰ τὰ υπογράψουν καὶ ἄλλοι
 » ὁ δὲ Κωλέττης τοῦ εἶπε στείλαι μοῦ τα, παρακαλῶ, εἰς
 » τὸ σπῆτι, ὁ Καναβὸς τῷ ὑπεσχέθη, ἀλλ' ὁ Κωλέττης δὲν
 » τάειδε τὰ ἔγγραφα πλέον· τῶρα θέλουν νὰ εἰποῦν ὅτι
 » ὁ Κωλέττης δὲν ἠθέλησε νὰ υπογραφή, καὶ ὅτι εἶνα'
 » Φραντζεζολάτρης· ὁ Κωλέττης ὅμως ἀδιαφορεῖ εἰς
 » ὅλας αὐτὰς τὰς ἱστορίας, καὶ φροντίζει νὰ κάμῃ
 » τὰ πρὸς τὴν πατρίδα χρέη του· ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἀ-
 » λάνθαστος Ἱστορία θέλει ξεσκεπάσει τὴν ἀλήθειαν.
 » Ἴδου φίλε σ' εὐχαρίστησα εἰς τὰ ζητήματά σου.
 » καὶ υἱάινε.

Τῆν 29 Φεβρουαρίου 1825. Ἐν Ναυπλίῳ.

Ὁ φίλος σου

Γιῶάννης Νικολάου Δήμου. (1)

Ἡ ἐπιγραφή.

Πρὸς τὸν Εὐγενέστατον Κ. Φραυτάκην.

Εἰς Σάλλωνα.

(1) Ὁ ὑπογραφόμενος ἐνταῦθα Γιῶάννης Νικολάου Δήμου εἶναι ὁ ἴδιος Γιῶάννης Κωλέττης (ὃς μᾶς ἐβεβαίωσεν ὁ Γ. Τουρτούρης)· δὲν ὑπέγραψε δὲ το Κωλέττης δι' ἄλλου· λόγους καταλλήλους μὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κυρίως ὅμως εἶναι αὐτὸ τὸ ἐπίβλεπον μὲ τὸ ὅποιον ὑπεγράφετο πρὸ τοῦ νὰ υπογράμῃται Κωλέττης.

Ἔτερον.

Οἶτε μου ἀξιοσέβαστε!

Τῆ 11 Ἰαννουαρίου 1825. Δημητριάνα.

» Εἰς ὅσα γράμματα μ' ἔγραψες δὲν ἀπεκρίθην,
 » ἐπειδὴ ἤμουν ἀρρώστος καὶ βαρέως· οἱ νόμοι καὶ ἡ
 » Διοίκησίς μας ἐκινδύνευσαν καὶ ἐφέτος ἀπὸ τοὺς ἀν-
 » τάρτας τοσοῦτον, ὥστε ἐβιάσθην ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἀ-
 » τοῦ ἀπελθόντος μηνὸς νὰ ἐκστρατεύσω ἐπὶ κεφα-
 » λῆς ἰκανῶν διοικητικῶν στρατευμάτων ἐναντίον τῶν
 » ἀνταρτῶν, τοὺς ὁποίους μόλις εὐγῆκα ἀπὸ Ναύ-
 » πλιον, ἐτρόμαξα, καὶ προχωρῶν εἰς Κόρινθον, Βο-
 » στίτζαν, καὶ Καλάβρυτα, καὶ ἐνταῦθα, κατετρόπω-
 » σα, διεσκόρπισα, καὶ ἐπελάγωσα· καὶ μὲ αὐτὸν
 » τὸν τρόπον ἐσιώθησαν οἱ Ἱεροὶ μας νόμοι, ἐστερεώθη
 » ἔτι μᾶλλον ἡ Διοίκησίς μας, καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς
 » Πελοποννήσου διευθετήθη, καὶ ἐλπίζονται καλὰ ἀπο-
 » τελέσματα.

Τὸν Ἀνδρέαν Ζαήμεν, πατέρα σου, καὶ ἀδελφόν σου,
 » τὸν Ἀνδρέαν Λόντον, Μιχαήλ Σισίην, καὶ Νικήταν
 » τοὺς ὑποχρέωσα νὰ διαβῶσιν εἰς Μεσολόγγιον, ὅ-
 » που ἐσυλλήφθησαν, καὶ γλίγωρα ἔρχονται εἰς τὴν
 » ἐξουσίαν τῶν νόμων· τὸν δὲ γέρω Σισίην καὶ Κα-
 » λαμογοδάρτην σοῦ τοὺς ἔστειλα αὐτοῦ· τὸν Χρύ-
 » σανθον Σισίην, καὶ τὸν Ἰωάννην Νοταρᾶ τοὺς
 » ἔστειλα εἰς Ναύπλιον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν νόμων·
 » εἰς τὸ Ναύπλιον ἔστειλα καὶ τὸν Γεροχολοκοτρώ-
 » νην· μόνον οἱ Πτελιγιανναῖοι ἐγλύτωσαν ἕως τώρα
 » ἀπὸ τῆς χειρας μου, ἀλλ' ἐλπίζω καὶ αὐτοὺς ἐντὸς
 » ὀλίγων ἡμερῶν νὰ στείλω εἰς Ναύπλιον εἰς στρατηγεῖ

» καὶ ἀξιωματικοὶ τοὺς ὁποίους ἔχω ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν
 » μου εἶναι οἱ ἀκόλουθοι ὁ Γκοῦρας, Κατζικογιάννης,
 » Ρ'ούκης, Γριζιώτης, Εὐμορφόπουλος, Ποριώτης, Δημή-
 » τριος Δικαίου, Καρατάσσο, Γάντζος, Ντουμπιώτης,
 » Μπῆκος, Καραϊσκάκης, Τζαβέλας, Δράκος, Βέικος, Ζέρ-
 » βας, Κοσμᾶς, Διοβουνιώτης, Νάκος, Πανουργιάς, Μη-
 » τζοκοντογιάννης, Δῆμος Σκαλιτζᾶς, Γεωργάκης Βαλ-
 » τινός, Γιολλάσης, Ἀνδρέας Ἴσκου, Μακρυγιάννης, καὶ
 » λοιποὶ ὅλοι τοῦτοι οἱ ἀξιωματικοὶ ἔδειξαν ἀκραν ὑπα-
 » κοὴν εἰς τῆς Διοικήσεως τὰς διαταγὰς, καὶ μεγί-
 » στην προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ὑπερασπισθῶσι τοὺς νό-
 » μους· με τοιούτους γενναίους ἀξιωματικούς, καὶ
 » με τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των Ἑλλήνας ἐλπί-
 » ζω νὰ πολιορκήσω ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὸ φρού-
 » ριον τῶν Π. Πατρῶν καὶ νὰ τὸ κυριεύσω ἕως τέλη
 » Φεβρουαρίου, καὶ κατὰ τὰς 15 τοῦ Μαρτίου νὰ ἐκ-
 » στρατεύσω εἰς τὴν χέρσον Ἑλλάδα, ἂν ἡ Σεβαστή
 » μας Διοίκησις μοὶ δώσῃ τὴν ἄδειαν· εἰς κανένα ἀπὸ
 » ὅσα μοὶ ἔγραψες γράμματα δὲν ἠμπορῶ νὰ σοὶ ἀ-
 » ποκριθῶ, ἐπειδὴ δὲν τὰ ἔχω ἐδῶ μετ' 15. ἡμέρας
 » ἐλπίζω νὰ ἦμαι εἰς Γαστούνην με ὅλα τὰ ὑπὸ τὴν
 » ὁδηγίαν μου γενναῖα στρατιωτικὰ τάγματα, καὶ ἐ-
 » κείθεν θέλω σοὶ γράψω, ἐντεῦθεν θέλει ἀπεράσω εἰς
 » Φανάρι, Ἀρκαδία, καὶ Μιστρά διὰ νὰ διευθετήσω καὶ
 » ταύτας τὰς ἐπαρχίας, καὶ ὕστερον θέλει κατέβω εἰς
 » Γαστούνην ἀσπάζομαι τὴν θείαν μου· σοῦ γράφω με
 » βίαν, εὐχῆσου τὰ διαβήματά μου, καὶ ὕγιανε.

ὁ Ἀνεψιός σου

τὴν πρὸς τὴν μητέρα μου ἐμ- Ἰωάννης Κωλέττης
 περικλειομένην φρόντισαι νὰ

στείλης ταχέως και ασφαλῶς.

ἡ ἐπιγραφή

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον Κυ: Γεώργιον Τουρτούρη.
εἰς Ζάκυνθον. (1)

Ἄπαντα δὲ ταῦτα ἐγίνοντο γνωστὰ εἰς τὸν Σα-
τράπην τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ-Ἀλῆν, ὅστις προητοι-
μασμένος ὦν διὰ τὴν ἐκστρατεύσῃ, καὶ ν' ἀποβῆ εἰς τὴν
Πελοπόννησον, ἐδειλία πάντοτε, καὶ κατετρόμαζε τὴν ἐ-
πιχειρήσῃ τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν· μ' ὅλας δὲ ὅσας τῷ
ἐδίδεν ὑποσχέσεις περὶ τούτου καὶ ὁ Σουλτᾶνος, μ' ὅ-
λα ταῦτα ὅταν ἐμελέτα τὸ περὶ τῆς ἀποβά-
σεώς του εἰς τὴν Ἑλλάδα πολὺ ἐσυλλογίζετο· ἀλλ' ἄ-
μα ὅτε ἐβεβαιώθη τὸν καταδιωγμὸν τοσούτων ἐπιστή-
μων ὑποκειμένων καὶ πρωταγωνιστῶν, τότε ἔλαβε τὸ
μεγαλῆτερον θάρρος (2) διὰ τὴν ἀποφασίσῃ περὶ τῆς εἰς

(1) Καταχωροῦντες τὰ τρία ταῦτα γράμματα τοῦ Ἰωάννου Κοι-
λέττου, τὰ ὅποια προτοτύπως παρελάβομεν ἀπὸ τὸν Θεῖον τοῦ Γε-
ώργιον Τουρτούρη παρελάβομεν τοῦ νὰ ἐθέσωμεν τὰς ἀπαιτουμένας
εἰς αὐτὰ παρατηρήσεις μας, διὰ τὴν μὴ νομιθῆναι κατήγοροι, ἢ μερο-
λήπται εἰς ἐκαίνομα· ἀφίνομεν δὲ εἰς τοὺς εἰλότας τὴν κρίνωσι, καθὼς
καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα ἀληθεῖς καὶ ἀμερολήπτους Ἱστοριογράφους τῆς
Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

(2) Ὁ ἐκ Κορώνης Διονύσιος Κουτζογερμανόπουλος εὐρεθεὶς τότε δι' ὑπο-
θήκης του ἰδιαιτέρας ἐνώπιον τοῦ Σατράπου Μεχμέτ Ἀλῆ, ἄμα ὅτε ἐ-
φασεν ἢ εἶδεν τῆς ἐν Ἰθρᾷ ἐξουρίας τῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἔκλυ-
σεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Σατράπου (κρατοῦντος εἰς χεῖρας του τὸν
καρφεὶ) ὅτι «τώρα τὴν Πελοπόννησον τὴν ἔχω εἰς χεῖρας μου, ὡς ἔχω
», τὸ φιλέταν τοῦτο «ὁ καρφεὶ, ἀφ' οὗ Κολοκοτρώνης, Νικήτας, Ζαΐ-

τὴν Πελοπόννησον ἀποβάσειός του, βέβαιος ἦν ὅτι ἤθελε τὴν κατακτήσει πλέον μὴ ὄντος ἐν αὐτῇ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστήμων ἀνδρῶν· τὰ πρὸ τούτου ὁμῶς ὅσα ἐφαίνοντο προπαρασκευαζόμενα ὅλα ἦσαν προσποίσεις ἀφορῶσαι εἰς τὸ νὰ κλείη τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Σουλτάνου δραξάμενος ὅθεν τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς, παρέλαβε μέτρον διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον ὅσον τάχιστα, καὶ ἡ κρίσις του αὐτῇ ἦτον ὀρθωτάτη καὶ φρονιμωτάτη, καθότι οὐδέ ποτε ἄλλοτε ἐδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τοιαύτην, ὡς ἐκείνην, βοθητικῆς εἰς τὸ ἔργον του ἐποχῆς· ὅλοι δὲ οὗτοι οἱ σκοποὶ του ἐξήχθησαν καὶ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ κινήματων, καθὼς καὶ ἀπὸ πολλὰ καὶ διάφορα γράμματα ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀνωμόως εἰς τὴν Ἑλλάδα διευθυνόμενα διὰ τῶν ὁμοίων διάφοροι Φιλέλληγες εἰδοποιοῦν λεπτορέστερον τοὺς σκοποὺς του (1), συμβουλευόντες καθ'

„ μὲς, καὶ ἄλλοι, δὲν εἶναι εἰς τὴν Πελοπόννησον πλέον, τοὺς ἐπει-
 ς, οὗς αὐτοὺς μόνου ἐφοβούμεν, τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς ἔχω διὰ τίποτε,
 „ ὅσοι καὶ ἂν ἦθε οὐ ἦθαι. „ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀκούσας ὁ βραβείας
 Κουτζογιαννόπουλος, εἰθὼν δὲ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἰς τὴν Κορώνην ἀπ' Ἀλεξανδρείας, (πρὸ τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἰμπραχίμη) καὶ λαβὼν
 ἐντευξίν μετὰ τοῦ τότε ἐπάρχου Κορώνης, Α. Κ. Βυζαντίου ἀνήγγειλεν αὐτοῦ^ς
 δημοσίως ἐντὸς τοῦ ἐπαρχικοῦ καταστήματος, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐπάρ-
 χου ἐπληροφορήθημεν τὰς αὐτολεξεί αὐτὰς τοῦ Μεχμέτ Ἀλή ἐκφράσεις

(1) Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ λάβῃ πληροφορίας ἐκ τῶν γραμμάτων αὐτοῦ,
 εἰς σπουδᾷ τὴν ἐφημερίδα τοῦ Φίλου τοῦ Νόμου ἀρ. 8, 10, 19, 28,
 32, περὶ τὴν Ἰούλιον τοῦ 1824, ἀρ. 48 τὴν διαθήκην τοῦ Ἀσημάκη
 Θεοδώρου Πελοποννησίου προΐδουτος εἰς τὸν Σουλτάνου τὴν Φιλικὴν Ἐ-
 ταιρίαν καὶ ἀπαγγελοῦσθε: μετέπειτα πρὸ αὐτοῦ κτλ. κατὰ τὸ Ἐ-

ὅλα τοὺς Ἕλληνας μὲ πολλὴν εἰλικρίνειαν διὰ νὰ παύσωσι τὰς μεταξύ των διαφωνίας, ἐριδας, καὶ τὰς ταραχάς.

Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος δὲ αὐταὶ ἅπασαι εἰδήσεις κοινοποιούμεναι ἐγίνοντο γνωσταὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καθὼς καὶ ὅλαι αἱ μεγάλαι προπαρασκευαὶ τοῦ Αἰγυπτίου Σατραπίου διὰ τὴν κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐκστρατείαν καὶ ἀπόβασιν· ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις μ' ὅλον ὅτι ἔλαβε μέτρον νὰ διορίσῃ μίαν πληθὺν στρατευμάτων καὶ στρατηγῶν εἰς τὰ μέρη τῆς Μεσσηνίας καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἐφρόντιζεν διὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐπαράτων φατριῶν, γιγνομένη αὐτῇ ἡ ἰδία ὑπόδειγμα τῆς ἡσυχίας· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον δὲν ἐλάμβανεν οὐδὲ τὸ μέτρον αὐτὸ ὀλοτελῶς διὰ νὰ συλλογισθῇ πλατύτερον ὅταν προσεκάλη δώδεκα χιλιάδας καὶ περισσότερον ἀριθμὸν στρατευμάτων ἀπὸ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, μήπως ἐν τῇ ἀπουσίᾳ των ἤθελε δινηθῆ νὰ προκύψῃ καμμίᾳ Ὀθωμανικῇ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἔθετο κύριον σκοπὸν τὸ νὰ καταδιώξῃ ὄχι μόνον τοὺς πολιτικούς, ἀλλὰ καὶ τόσους ἐπισήμους στρατιωτικούς εἰς τοιαύτας στιγμὰς, καὶ ἐκείνους μάλιστα οἵτινες εἶχον κατατρομάξει τὸν ἐγκέφαλον τοῦ Σουλτάνου· ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἦσαν ἐπόμενα νὰ προκύψωσιν ἀπὸ μίαν τοιαύτην ὀκταετῆ σχεδὸν ἀναρχίαν, καίτοι φαινομένης Κυβερνητικῆς ἀρχῆς πάντοτε εἰς τὴν

τοῖς 1823 φεβρ., 3, ἡ μετετάττε ἡ καὶ ἀρ 57. 7ῆριου 29. 1824. ἀρ 88. Σεπτεμ. 29. 1824. καὶ ἀρ. 85. ἰαννουαρ. 3 1825.

Ἑλλάδα· ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα διέτρεχον μεταξύ Πελοποννησίων καὶ Στερεοελλαδιτῶν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς δεκεμβρίου 1821, μέχρι τέλους Μαΐου 1825. ἐκ τῆς ὁποίας αὐτῆς ἐποχῆς καὶ μετὰ ταῦτα, καθὼς καὶ μετὰ τὴν τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀπόβασιν ἀνεχώρησαν οἱ Στερεοελλαδίται Ἕλληνες, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν πολλὰ καὶ διάφορα ἐξ ἀρπαγῆς λάφυρα (1) ἐκ τῶν Πελοποννησίων, πληρωθέντων εἰς ἅπαντας σώων καὶ τῶν δεδουλευμένων αὐτῶν μισθῶν ἐκ τῶν τοῦ Ἀγγλικοῦ δανείου Λιρῶν Στερλινῶν, καὶ ἐκ τῶν συναχθεισῶν ἀπὸ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας προσόδων καὶ λοιπῶν εἰσοδημάτων, ὥστε ἡ δαπανηθεῖσα ποσότης τῶν χρημάτων διὰ τὴν ἐμφύλιον αὐτὴν ταραχὴν ἀνέβη (ἂν δὲν πρόκειται κανὲν λάθος) εἰς 10,000,000. περίπου, ἐξαι-

(1) Δὲν ἐλπίζομεν νὰ μᾶς κατηγορήσουν ἐνταῦθα οἱ ἀδελφοὶ στερεοελλαδίται, διότι ἀνεφέραμεν ὀλίγας τινὰς ἀληθείας τῶν ὁποίων ἔπραξαν εἰς τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθότι ἐὰν ἠθέλαμεν σιωπῆσαι ὅπως δι' ὅλου δὲν ἠθέλαμεν χαίρει τον τίτλον ἀληθοῦς ιστοριογράφου, ἀλλὰ τοῦ μερολήπτου καὶ ψεύστου. δυνάμεθα δὲ νὰ τοὺς βεβαιώσωμεν ἐν τούτοις, ὅτι δὲν θέλει παρῆλθει πολὺς καιρὸς ἀπὸ τῆς σήμερον, ὅτε θέλουσιν φανῆ ἄλλα Ἱστορικά συγγράμματα, τὰ ὁποῖα θέλουσιν διασαφῆσαι τὰ πάντα μὲ πολλὴν ἀκριβῆ λεπτομερείαν καὶ ἀλήθειαν· ἀπ' ἐτέρου δὲ πάλιν γνωρίζομεν καλῶς, ὅτι ὅλα τὰ βάρη τῶν προκυψατῶν καταχρήσων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὀνομασθείσης ἀτυρασίας ἀποδίδονται εἰς τοὺς ὀπλαρχηγούς, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς Ἀρχηγόν, καθότι οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄντες κλίματος, καὶ ἕνα ἄερα ἀναπνεύοντες ἅπαντες, καλῶς γνωρίζουσι καὶ τὰς τριγὰς ἐκείνου κλάδου ὁποίας φύσεως εἶναι, πόθεν ὑπεκινουῦντο, καὶ ἐπὶ τίνι σκοπῷ μὲ ὅλα ταῦτα τῆς ἐποχῆς καὶ ἀναρχίας ἠποτέλεσται.

ρουμένων τῶν διαφορῶν εἰδῶν ζῆμιῶν, τὰς ὁποίας ὑπέ-
 φερον οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου·
 ἀλλ' ὅτε οἱ στερεοσλαδίται ἀνεχώρουν διὰ Ναύπλιον
 νὰ λάβωσι τοὺς μισθοὺς τῶν διὰ τὰ κατὰ τὴν Πελο-
 πόννησον ἀνδραγαθηματῶν, ὄχι μόνον ἐκ τῶν μετ'
 αὐτῶν κριῶν καὶ τράγων (τὰ λεγόμενα μανάρια) οἱ Πελο-
 ποννήσιοι ἔπραγον, ἀλλὰ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν μυστικῶς ἔφα-
 γε τὸ φεγγάρι· (τοιᾶντα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς
 ἐκδικήσεως,) ἃς ὁμολογήσωμεν δὲ ἀφ' ἐτέρου ὅτι οἱ
 στερεοσλαδίται οὐδέ ποτε ἤθελον λάβει τόσην χώραν εἰς
 ὅσα κατὰ τῶν Πελοποννησίων ἔπραξαν, εἴαν δὲν ἤθελεν ἦ-
 σθαι ἡ διαίρεσις καὶ ὁ μερισμὸς τῶν Πελοποννησίων ἀλ-
 λά καὶ ταῦτα ἴσως ἦσαν τῆς θείας προνοίας, ὡς μὴ εἰδότες
 ὅποια ἤθελον εἶσθαι τὰ ἀποτελέσματα (1)· καὶ ἡ μὲν
 πολιτικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς
 Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τὸ 1821 μέχρι τῆς 9· φεβ-
 ρουαρίου 1825· ἔσχεν οὕτως ὡς ἐξιστορεῖται μετὰ συντομῆς.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΚΑΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Εἰσβολὴ τοῦ Αἰγυπτίου Σατράπου Ἰμπραχὴμ Πασσᾶ υἱοῦ τοῦ Μεχ-
 μετ' Ἀλῆ Πασσᾶ μετὰ τῶν Ἀραβικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Πελοπόν-
 νησον, καὶ ἀπόβασις αὐτοῦ εἰς τὴν Μεθώνην.

(1) Παύομεν ἐνταῦθα τὴν ἐκθεσιν τῶν διατριβάντων κατὰ τὴν ἐπι-
 χὴν τῆς ὀνομασθείσης τότε ἀνταρσίας, ἐξαιτούμενοι συγγνώμην παρὰ
 τῶν εἰδότεων τῆν ἐποχὴν ἐκείνην, οἵτινες δὲν ὀπίσσωμεν νὰ μᾶς κατα-
 γρητῶσι διότι δὲν ἐξεθίταμεν αὐτὰ πλατύτερον καὶ λεπτομερέστερον.

Μετὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβον καταστροφὴν τὰ παρὰ τοῦ Σουλτάνου ἐκ διαλειμμάτων ἀποσταλέντα κατὰ τῆς Πελοποννήσου στρατεύματα, καθὼς καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν στόλων τοῦ ἀποπλευσάντων κατ' αὐτῆς, ἀποτυχῶν ὅλως δι' ὅλου ὁ Σουλτάνος τῶν ὁποίων εἶχεν ἐλπίδων, διέταξε διὰ φερμανίου (διατάγματος) τὸν Μεχμέτ Ἀλῆν Σατράπην τῆς Αἰγύπτου, ὡς δυνατὸν καὶ πλούσιον ὄντα, διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Πελοποννήσου διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης μὲ τὰς πλέον ἰσχυρωτέρας δυνάμεις του· ἐπὶ τῇ διαταγῇ αὐτῇ τοῦ Σουλτάνου ὁ τῆς Αἰγύπτου Σατράπης ἔδιδεν εἰς αὐτὸν πολλὰς καὶ μεγάλας ὑποσχέσεις ἀφορώσας τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὁ Αἰγυπτιακὸς στρατὸς εὕρισκετο εἰς πολλὴν δειλίαν καθ' ὅσον ἀφώρα τὴν κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐκστρατείαν του, μ' ὅλον ὅτι οἱ εἰς τὴν Αἴγυπτον προσφυγόντες διάφοροι Πελοποννήσιοι Ὀθωμανοὶ ὑπισχνοῦντο μεγάλα ὀφέλη, εὐκολύνοντες καὶ τὴν κατάκτησιν αὐτῆς ὅτι ἤθελεν εἶσθαι τὸ μὴ δὲν συγκρινομένη μὲ τὰς δυνάμεις τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ.

Ὅτε δὲ ἐξεβράγη πραγματικῶς ἐπεκτανθεῖσα ἡ διαίρεσις, καὶ τὰ ὀλέθρια τῶν δημοσίων φατριῶν καὶ κομμάτων ἀποτελέσματα ἀπεπερατώθησαν ἐπὶ κακῷ τῆς Ἑλλάδος, ἐξορισθέντων ἐν Ὑδρα τῶν προῤῥηθέντων προϋχόντων πολιτικῶν καὶ ἐπιστῆμων στρατιωτικῶν, τὰ ὁποῖα διεκοινώθησαν πανταχοῦ, πολὺ δὲ μᾶλλον ἀφ' οὗ διεδόθη ἡ περὶ αὐτῶν φήμη διὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἐρημερίδων; τότε καὶ ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Πελοποννήσου, ὡς καὶ ἐγένετο· ἢ διὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν προπαρασκευῆ του

ἤρχησε μετὰ τὸν 7βριον τοῦ 1824, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐ-
 ρίσθωνεν Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα διὰ τὴν εἰς τὴν Πελοπόν-
 νησον μετὰκόμεσιν τῶν στρατευμάτων, τῆς πολεμικῆς
 ἀποσκευῆς, κ τ λ. ὅθεν καὶ μέχρι τῆς 7: Φεβρουαρίου
 τοῦ 1825: ἀπεπεράτωσεν ὅλας τὰς προπαρασκευὰς τῶν
 τροφίμων, τῶν ζώων κ λ. διὰ τὰς ἐκ διαλειμμάτων ἀποβάσεις
 εἰς τὴν Πελοπόννησον 25000 στρατοῦ κατὰ πρῶτον, δι-
 ορίσας ἐπὶ κεφαλῆς πάντων πληρεξούσιον ἀρχηγὸν τὸν
 υἱὸν τοῦ Ἱμπραχῆμ Πασσᾶν, ἄνδρα στρατηγηματικόν,
 δραστήριον, ὀρμητικόν, καὶ μαχιμώτατον· ἀλλὰ μὴ ὅλα
 ταῦτα τόσον οἱ Ἄραβες ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ
 τοῦ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ἱμπραχῆμ Πασσᾶ στρατοῦ
 μεταξὺ τῆς θαλασσοπλοίας των, ἕως οὗ ἔφθασαν εἰς
 τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια, εὐρίσκοντο εἰς ἀπαρადειγμάτι-
 στον δειλίαν καὶ φόβον (καθ' ἃς ἐλάβαμεν ἔπειτα πλη-
 ροφορίας ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων), νομίζοντες ὅτι ἤθελον
 ἀπωλεσθῆ μ' ὅλον ὅτι εἶχον διδόμενα ἐπιτυχίας τὰς δια-
 φόρους ταραχὰς, τὰς διαιρέσεις κ τ λ, ὅσα κατὰ τὴν
 ἐποχὴν ἐκείνην ἐπεπόλαζον εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὰ
 ὅποια ὀπισθοῦν ἐπαρηγγόρουν τὸν φόβον των, καὶ ὡς ἐκ
 τούτων εἶχον χρηστας τινὰς ἐλπίδας διὰ τὴν πρόδοον
 τῆς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἀποβάσεώς των.

Ὁ Ἱμπραχῆμ Πασσᾶς παραλαβὼν ὑπὸ τὰς ἀμέσους
 ὀδηγίας του τὸν ῥηθέντα στρατὸν, ἔκαμε τρεῖς ἀποβά-
 σεις εἰς τὴν Μεθώνην μέχρι τῆς 10: φεβρουαρίου 1825,
 ὅτε περιελθὼν μόνος του, καὶ παρατηρήσας τὰ φρούρια
 τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Κορώνης, ἐξέδωκε τὰς ἀπαιτου-
 μένας διαταγὰς του διὰ νὰ προσέχουν πανταχόθεν αἱ
 φυλακαὶ, διατάξας συγχρόνως νὰ συστηθῆ καὶ μία νεο-

πεπονημένη σκοπιά (βάρδια), ἥτις νὰ θεωρῆ τὰς ὀρεινοτέρας θέσεις τῆς Μεσσηνίας πανταχόθεν· εὖρε δὲ κατάλληλον διὰ τὴν τοποθέτησιν αὐτῆς ἓνα λόφον ὀρεινὸν μεταξύ τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης Λύκους καλούμενον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου συσσωρεύσας πληθὺν χωμάτων, ὕψωσεν αὐτὸν εἰς τοσοῦτον, ὥστε ἡ διορισθεῖσα αὐτῶσε σκοπιά ἐβλεπε τὰς μέχρι τῶν περιξ τῆς Μάνης θέσεις καὶ ἕως ἀκόμι εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Μακρυπλαγίου καλούμενον, ἀπέχον τῆς Μεγαλουπόλεως δύο ὥρων διαστήματος· ἀποβιβάσας δὲ ἐκ τῶν πλοίων κατὰ πρῶτον ὅλον τὸν στρατὸν, συνιστάμενον ἀπὸ Ἄραβας τακτικούς, ἀπὸ Ἄλβανούς, Κρήτας, καὶ τινὰς Πελοποννησίους ἀτάκτους πεζούς τε καὶ ἵππεις, ἀριθμουμένους ἅπαντας ὑπὲρ τὰς 52,000, μετήγαγε καὶ ἄλλα ἀκολούθως στρατεύματα Ἀραβικὰ, (καθὰ οἱ ἴδιοι Ἄραβες ὠμολόγουν μετὰ βεβαιότητος), ὥστε τὸ ὅλον τοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀποβιβασθέντος στρατοῦ κατὰ διαφόρους γενομένας ἀποβάσεις ὑπερέβη τὸν ἀριθμὸν 70,000, ἐξ ὧν ἦσαν ἵππεις περίπου τῶν 14,000, ἐκ τῶν ἀνδρείων Βρολεμένιδων καλουμένων, καὶ ἄλλων.

Παρασκευασθεὶς δὲ ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς μετὰ τὴν τελείαν εἰς τὴν Μεθώνην ἀπόβασίν του, καὶ ἔχων σκοπὸν νὰ κατακτήσῃ κατὰ πρῶτον τὸ φρούριον τοῦ Νεοκάστρου, φοβούμενος δὲ τὰ πλευρά του μήπως ἤθελον καταληφθῆ ἀπὸ τὰ ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ Ἑλληνικὰ στρατεύματα, ἀπεφάσισε κατὰ πρῶτον νὰ καταστρέψῃ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κορώνης, καὶ νὰ στήσῃ μεθόριον εἰς τὸ Μεταλίδι, καὶ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Μίσχα, διὰ νὰ μένη ὅλως δι' ὅλου ἐλεύθερον ἀπὸ Ἑλληνικῆς τὸ τμήμα τῶν κατὰ τὴν Μεσσηνίαν φρουρίων· καὶ οὕτως

ἀποφασίσας ἀπέστειλεν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κορώνης, 400, Ἄραβας, πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων παρὰ τῶν Ἑλλήνων Ὀθωμανῶν Κορωναίων, ὥστε γενεμένης τῆς εἰσβολῆς αὐτοῦ εἰς τὰς Κώμας τῆς ἐπαρχίας Κορώνης, νὰ ἐξέλθωσι καὶ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἅπαντες καὶ νὰ καταστρέψωσι τοὺς πολιορκοῦντας τὸ φρούριον τῆς Κορώνης Ἑλληνας· πρὶν ἢ δὲ γίνῃ ἡ τοῦ Ἱμπραχῆμ Πασσᾶ εἰς τὴν Μεθώνην ἀποβάσις, ἡ τότε καθεστῶσα Κυβέρνησις εἶχε διορίσει ἱκανὸν ἀριθμὸν στρατευμάτων Ἑλληνικῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κορώνης ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Π. Ἰατράκου (διορισθέντος ἀρχηγοῦ), τῶν τριῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν Γεωργίου, Νικολάου, καὶ Ἡλίας, καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν Μανιατῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Διονυσίου Μεύρτζινου καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν Μανιατῶν· εἶχον δὲ ἔλθει ἐν μέρος στρατευμάτων, καὶ διέμεναν 4 : περίπου μῆνας πρὸ τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἱμπραχῆμ Πασσᾶ, μὴ βλέποντα δὲ μηδὲν, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Κορώνης, ἀφ' οὗ ἐπληρώθησαν καὶ τοὺς μισθοὺς των· ἔμειναν δὲ μόνοι οἱ πολιορκοῦντες τὸ φρούριον 275—300 ἐκ τῶν αὐτοχθόνων, καὶ 217, ὅλοι ὅλοι ὑπὸ τὰς ὀδηγίας τῶν ἀδελφῶν Ἰατρακαίων (1).

Ἄλλ' ἅμα ὅτε ἔφθασεν ἡ εἰδησις τῆς εἰς τὴν Μεθώνην ἀποβάσεως ὡς τοῦ Ἱμπραχῆμ Πασσᾶ, ὁ Ἐπαρχος

(1) Τὰς πληροφορίας αὐτὰς ἐλάβαμεν εὐσυναιδῶτος παρὰ τοῦ τότε ἐπαρχοῦ Κορώνης Δ. Κ. Βουζαντίου, ὅστις ἦτον αὐτόπτης ἐνεργῶς ἐν τῇ ἐπιχείρησιν, καὶ ὅστις εἶδεν τὰ σιτηρέσια αὐτῶν καθ' ἡμέραν ἀπόντος τοῦ Γ. φρουριστοῦ εἰς τὸ Ναύκλιον.

τῆς Κορώνης εἰδοποιήσας πάραυτα τὴν Κυβερνήσιν, συνεννοηθεὶς καὶ μετὰ τῶν Ἰατρακαίων περὶ τῆς προμηθείας τῶν κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως διωρισμένων στρατευμάτων, πρὸς τὸν ὅποσον ὁ Π. καὶ Νικόλαος Ἰατράκαι ὑπέσχοντο ὅτι ἐντὸς 3—4 ἡμερῶν φθάσουν τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀδελφῶν των, καὶ τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μούρτζινου στρατεύματα, ἀριθμούμενα ὑπὲρ τὰς 5,000 καὶ ὅτι νὰ μείνη περὶ τούτου ὁ Ἐπαρχος ἤσυχος, προμηθεύων μόνον τροφὰς καὶ πολεμεφόδια· ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν 4, ἡμερῶν θεωρήσας ὁ Ἐπαρχος ὅτι ἡ ἐπαρχία ὑπέκειτο εἰς προφανῆ κίνδυνον, καὶ ὑποπτεύων πάντοτε ὅτι ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς μή πως ἤθελεν ἐπιπέσει κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς Κορώνης, καὶ ὅτι τούτου γενομένου ποτὲ δὲν ἤθελον ἀνθέξει οὔτε οἱ ἐν τῇ πολιορκίᾳ 300, οὔτε οἱ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν Ἰατρακαίων 17, ἐξέδωκε προκήρυξιν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας διὰ ν' ἀποσυρθῶσιν οἱ ἀδύνατοι, νὰ ἐξασφαλισθῶσι καὶ αἱ οἰκογένειαι ὅλαι εἰς ὄχυρά μέρη, διὰ κάθε ἐνδεχομένην ὑποψίαν μὴ ὄντων ἀναλόγων στρατευμάτων· ἀφ' οὗ δὲ ἀνεχώρησαν αἱ οἰκογένειαι ὅλαι, ἔμειναν δὲ οἱ δυνατοὶ ἄνδρες, τὴν νύκτα τῆς 17 πρὸς τὴν 18 Φεβρουαρίου ἔλαβεν ὁ Ἐπαρχος ἔγγραφον ἐπίσημον εἰδοποίησιν παρὰ τοῦ Ἐπαρχοῦ Νεοκάστρου, ὅτι ἡ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἢ τὸ πρῶτὸν τῆς ἐπιούσης ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς θέλει εἰσβάλει εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κορώνης· ὁ Ἐπαρχος εὐθὺς ἀπέστειλε μὲν τὸ ἔγγραφον εἰς τὸν Π. Ἰατράκον, εἰδοποιήσας αὐτὸν διὰ νὰ σκερθῇ περὶ τοῦ πρακτέου, συνεννοήθη δὲ εὐθὺς μετὰ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἰω. Καραπαύλου καὶ, διέλυσαν τὴν πολιορκίαν τὴν αὐτὴν νύκτα, ἀ-

ποσύραντες τοὺς ἐν τῇ πολιορκίᾳ στρατιώτας εἰς τὰς Κώμας Βουνάρια καὶ Καστέλλια, μή πως εἰσβαλόντων τῶν Ἀραβικῶν στρατευμάτων ἀφ' ἑνὸς μέρους, ἐξεληθόντων δὲ καὶ τῶν πολιορκουμένων, ἤθελον κινδυνεύσει ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν οἱ πολιορκουῦντες· ἀπέστειλαν δὲ ταυτοχρόνως καὶ δύο σκοπιάς μίαν εἰς τὴν θέσιν Μηλίτζας, καὶ μίαν εἰς τὴν θέσιν Γρίζι, τὰς ὁποίας ὠδήγησαν, ὥστε ἅμα ἰδῶσι τοὺς ἐχθροὺς ἐρχομένους ἀπὸ τὴν Μεθώνην, νὰ πυροβολήσωσιν αἱ σκοπιαὶ, διὰ νὰ εὕρωσι καιρὸν ν' ἀναχωρήσωσιν οἱ ὀπλαρχηγοί, οἱ δημογέροντες, καὶ ὁ ἑπαρχος, καθότι δὲν ἐδύναντο ν' ἀνθέξουν εἰς τὴν ὁρμὴν 8-10 χιλιάδων ἐχθρῶν 500 μόλις μείναντες ἅπαντες στρατιωτικοί τε καὶ πολιτικοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Εἰσβολὴ τοῦ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κορώνης - Πυρπόλησις αὐτῆς - Ἐκστρατεία τοῦ Γ. Κουντουριώτου εἰς τὴν Μεσσηνίαν, αἰφνίδια ἀναχώρησις αὐτοῦ - Μάχη γενομένη ἐν Κρομμυδίᾳ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἰμπραχὴμ - Πολιορκία τοῦ Νεοκάστρου - Ἡ ἐν Σφρακτηρίᾳ μάχη - Ἡ ἐν Πύλῳ (Παλαιοῖς Ναβαρίνοις) μάχη - Πτώσις τοῦ Νεοκάστρου.

Τούτων δὲ οὕτω διατεθέντων, τὸ πρῶτὸν τῆς ἐπιούσης (18 Φεβρουαρίου) ἀμφότεραι αἱ σκοπιαὶ ἐπυροβόλησαν ἀρκετὰ, εἰδοποιήσασαι τὸ τῶν Ἀράβων φθάσιμον, ὥςτε μετὰ μίαν ὥραν ἐφάνησαν καὶ οἱ ἐχθροὶ εἰς τοὺς λόφους τῶν δύο ρηθισῶν θέσεων, εἰσερχόμενοι κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὰς Κώμας Βουνάρια, καὶ Καστέλλια, ὅπου ἦτον ἡ ἑδρα τοῦ ἐπάρχου καὶ τῶν ὀπλαρχηγῶν, οἵτινες ἰδόντες τὴν πληθὺν τῶν

εἰσβαλόντων ἐχθρῶν, ἀνεχώρησαν πάραυτα μεταβάντες εἰς τὸν Πύργον τῆς Λογκᾶς (Κώμης τῆς ἐπαρχίας Κορώνης), κἀκεῖθεν δὲ μετέβησαν εἰς τὸ Πεταλίδι, καὶ τὴν αὐτὴν νύκτα διεσώθησαν εἰς τὸ νησίον τῆς Καλαμάτας· ἀλλὰ μόλις οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ εἶχον φθάσει εἰς τὸν ῥηθέντα Πύργον, ἀπέχοντα τῶν Βουναρίων 3-4 τῆς ὥρας, καὶ οἱ ἐχθροὶ εἰσέβαλον μὲ μεγάλην ὄρμην εἰς τὰ Βουναρία ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἤθελον εὔρει Ἕλληνας (ἀγαθῆ τύχῃ δὲν εὔρον οὐδ' ἓνα κἄν), καὶ πάραυτα ἐπυρπόλησαν ὅλην τὴν Κώμην. μετέβησαν δὲ ταῦτοχρόνως καὶ εἰς τὰ Καστέλλια 1-4 τῆς ὥρας ἀπέχοντα τῶν Βουναρίων, ὅπου εὔρον τινὰς Ἕλληνας εἰς τὸ παράλιον, τοὺς ὁποίους ἐπροσπάθησαν νὰ συλλάβουν, ἀλλ' ἐμποδισθέντες ἀπὸ μίαν κωνοφορσιν, καὶ ἀπὸ ἄλλα μικρὰ πλοῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπεβιάσθησαν οἱ Ἕλληνες, ἐπυρπόλησαν καὶ τὴν Κώμην Καστέλια, εἰθ' οὕτω διασπαρέντες καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Κώμας. Ἐξελθόντων δὲ ἐκ τοῦ φρουρίου καὶ τῶν πολιορκουμένων Ὀθωμανῶν, συνενωθέντες ἅπαντες κατεπυρπόλουν λεηλατοῦντες ὅλας τὰς ἐντὸς τῆς ἐλαιῶνός Κώμας, διαρπάσαντες μεγίστην ποσότητα ἐλαίου ἐκ τῶν ἐλαιοτριβείων, (οὔσης ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐξήγετο τὸ ἐλαιον) καὶ διάφορα ἄλλα εἶδη καρπῶν, χωρὶς νὰ δυνηθῶσιν ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ νὰ συλλάβωσιν οὐδένα αἰχμάλωτον Ἕλληνα οὐτ' ἄνδρα, οὐδὲ γυναῖκα, οὐδὲ παῖδα, ἢ ἀδύνατον γέροντα.

Ἀφ' οὗ δὲ ἐπυρπόλησαν τὰς, περὶ ὧν ὁ λόγος, Κώμας οἱ περὶ τὸν Ἱμπραχὴμ Πασσῶν, καὶ διέμεινεν ὀλίγας τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κορώνης, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Μεθώνην χωρὶς ἂν ἀντικροσθῶσι

συστηματικῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, μ' ὅλον ὅτι εἶχον
 φθάσει (καθ' ἣν ἐποχὴν ἐπυρπολοῦντο αἱ Μῶμαι) εἰς
 τὰς Κώμας τοῦ ὄρους Γαμπριά τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ὁ
 Γ.ω. Μαυρομιχάλης (Κατζῆς), καὶ ὁ Ἀναστάσιος Π.
 Μαυρομιχάλης μεθ' ἱκανοῦ ἀριθμοῦ στρατευμάτων, οἵτι-
 νες προώδευσαν μὲν, καὶ ἀντέκρουσαν ἐν μέρει τοὺς
 ἐχθροὺς, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐξετέλεσαν, καθότι οἱ ἐχθροὶ
 ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν Μεθώνην· ἔφθασαν δὲ κατόπιν κα-
 ἄλλα στρατεύματα Ἑλληνικά, μετὰ τὴν καταστροφὴν
 ὁμῶς τῆς ἐπαρχίας Κορώνης, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι
 διεσώθησαν προλαβόντες, ὡς εἴρηται, εἰς τὰς Κα-
 λάμας, καὶ εἰς τὴν Μάνην ἀκολούθως, καὶ εἰς ἄλλα ὀ-
 χυρὰ μέρη διασπαρέντες· μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἀπέλειπον
 τοῦ νὰ συνέρχωνται ἐνίοτε ἀνὰ 50—80—100, καὶ ν
 ἀκροβολίζονται μετὰ τῶν Ἀράβων καὶ λοιπῶν Ὀθωμα-
 νῶν αὐτοχθόνων τῶν διαμεινάντων εἰς τὸ φρούριον τῆς
 Κορώνης.

Καταστρέψας δὲ ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσῆς τὴν ἐπαρχίαν
 τῆς Κορώνης, ὡς εἴρηται, καὶ ὀχυρώσας τὸ φρούριον
 αὐτῆς με' ἱκανὸν ὀπωσοῦν ἀριθμὸν στρατευμάτων, ἀνοί-
 ξας δὲ καὶ τὴν ἀπὸ Κορώνης εἰς Μεθώνην διόδον πάντῃ
 ἐλευθέρως ἀπὸ κάθε ὑποψίας προσβολῆς Ἑλλήνων ἐκ
 τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, κατέβαλε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προσπά-
 θειαν καὶ τὴν ἐνασχόλησιν εἰς τὸ νὰ κατακτήσῃ τὸ φρού-
 ριον τοῦ Νεοκάστρου, καὶ οὕτως ἔβαλεν ἀρχὴν νὰ τὸ κα-
 νονοβολῇ ἀδιακόπως πολιορκήσας αὐτὸ στενωτάτα· ἀλλ
 ἡ καθεστῶσα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις (προεδρεύοντος τοῦ
 Γ. Κουντουριώτου) ἀφ' οὗ ἐβεβαιώθη τὴν ἀπόδασιν τοῦ
 Ἰμπραχὴμ Πασσᾶ, καὶ τὴν ταχίστην καταστροφὴν τῆς
 Κορώνης, διέταξε τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον διὰ τὸν

ἐμφύλιον πόλεμον εἰσβάλοντα στερεοελλαδικὰ στρατεύματα νὰ περιστοιχίσωσι τὸ φρούριον τῆς Μεθώνης, ὥστε νὰ μείνη ὁ ἐχθρὸς περὶωρισμένος· διέταξε δὲ ταῦτοχροῶς καὶ τοὺς Πελοποννησίους ὀπλαρχηγοὺς νὰ ἐκστρατεύσωσι μὲ τὰ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν των στρατεύματα ἕκαστος πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Νεοκάστρου· ἐν ᾧ δὲ ἐξεστράτευον τὰ Πελοποννησιακὰ στρατεύματα ἐξ ὄλων τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τὰ στερεοελλαδικὰ ἀκόμι, τότε (περὶ τὸν Μάρτιον καὶ Ἀπριλλιον) συνεξεστράτευσε καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ Γεώργιος Κουντουριώτης, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Α. Μαυροκορδάτον, καὶ ἄλλους πολλοὺς, τοποθετηθεὶς εἰς τὴν Κώμην τῆς Μεσσηνίας Σκάλαν καλουμένην, ἐφωδιασμένος ἀπὸ ἰκανὸν ἀριθμὸν γροσίκων εἰς λίρας στερλίνας ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ δανείου, καὶ μὲ ἓνα μέγαν ἀριθμὸν τετυπωμένων ἀνοικτῶν διπλωμάτων, διὰ νὰ δίδῃ βαθμοὺς εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς (ἢ ἐποχὴ οὕτως ἐκάλει)· διαμένων δὲ εἰς τὴν Σκάλαν καὶ διευθύνων τὰ τῆς ἐκστρατείας του, αἰφνης λαβὼν εἰδοποίησιν ὅτι οἱ κατὰ τὴν Μεσσηνίαν Στερεοελλαδίται στρατιωτικοὶ ἤθελον τὸν παραβιάσει διὰ νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς δεδουλευμένους αὐτῶν μισθοὺς, ὑποπτευθεὶς δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἐκ τῶν περὶ τοὺς ἐν Ὑδρᾷ ἐξορίστους, ἔτι δὲ πτοηθεὶς καὶ ἐκ τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐν Κρομμυδίῳ γενομένης μετὰ τοῦ Ἰμπραχήμεη καὶ τῶν Ἑλλήνων μάχης, μετέβη εἰς τὰς Καλάμας μετὰ τοῦ Α. Μαυροκορδάτου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, ὅπου διαμείνας ὀλίγας ἡμέρας, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ὑδραν ἐπιβιβάσθεις εἰς πλοῖον Ἑλληνικὸν ἐλλιμενισθὲν ἐπίτηδες εἰς τὰ παράλια τῶν Καλαμῶν· ὁ δὲ Α. Μαυροκορδάτος μετὰ τινων ἄλλων μετέβη εἰς τὴν Νῆσον Σφακτηρίαν.

Γιγνομένης δὲ τῆς εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἐκστρατείας τοῦ Γ. Κουντουριώτου, οἱ μὲν Πελοποννήσιοι εἰσῆρχοντο πρὸς δούρωσιν τοῦ φρουρίου Νεοκάστρου, ἄλλοι δὲ κατελάμβανον τὴν νῆτον Σφακτηρίαν, καὶ ἄλλοι τὰς πλησιεστέρας εἰς τὸ φρούριον θέσεις· οἱ δὲ στερεοελλαδίται κατέσχον καὶ αὐτοὶ διαφόρους πλησίον τοῦ φρουρίου θέσεις, καὶ ὁ Μακρυγιάννης μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του στρατιωτῶν καὶ τῶν Πελοποννησίων εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον ταυτοχρόνως εἰσῆλθον καὶ οἱ Ἴω. Π. Μαυρομιχάλης, Δ. Τζόκρης, καὶ ἕν μέρος Σπετζιωτῶν καὶ Ὑδραίων· ὁ Ἰμπραχὴμ Πατσῆς καὶ τοὶ πολιορκιῶν τὸ Νεόκαστρον βαθμηδόν, θεωρῶν ὁμῶς ἀφ' ἑτέρου ὅτι οἱ Ἕλληνες κατέσχον πολλὰς θέσεις τῆς Πυλίας, διέταξε νὰ προσβάλωσι τοὺς Ἕλληνας· λήγοντος δὲ τοῦ Μαρτίου (1825) ἐπληρίασαν ὑπὲρ τὰς 5,000 ἐχθρῶν εἰς τὸ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Καρατάσου σῶμα, συγκείμενον ἀπὸ στερεοελλαδίτας, καὶ διαμένον εἰς μίαν Κώμην 1/2 ὥραν ἀπέχουσαν τοῦ φρουρίου, ὅπου συνεκροτήθη μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων πεισματώδης μάχη, τὴν ὁποίαν ἐὰν δὲν ἤθελε διαλύσῃ μία βαγδαία βροχή, οἱ ἐχθροὶ (ὡς ἐφάνη) ἤθελον κυριεύσει πολλοὺς τῶν περὶ τὸν Καρατάσον Ἕλληνας· ἀλλ' αὐτὴ ὀπισθοδρομήσασα τοὺς ἐχθρούς, διέσωσε καὶ τὸν Καρατάσον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, μ' ὅλον ὅτι ἐφονεύθησαν 250 περίπου ἐχθροὶ, ἐθανατώθησαν δὲ καὶ διάφοροι Ἕλληνες, πληγωθέντων καὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν (1)· μετὰ δὲ τὴν μάχην ἐκείνην ἐν ᾗ ἦσαν στρα-

(1) Ἡ ἀδιαφορία τῶν λοιπῶν στερεοελλαδῶν, μὴ πορευθέντων πρὸς βοήθειαν τῶν περὶ τὸν Καρατάσον, ἔγινε παραίτιος νὰ κινδυνεύωσι τεὺ νὰ συλληφῶσιν ἅπαντες ζῶντες.

τοπεδευμένοι εἰς τὴν θέσιν Κρομμύδι καλουμένην, Ἰ
 ὦραν ἀπέχουσαν τοῦ φρουρίου, ὁ στρατηγὸς Δ. Σκούρ-
 τῆς Ὑδραῖος (διωρισμένος ὢν ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς σώμα-
 τος συγκειμένου ἀπὸ στερεοελλαδίτας, τὸν Εὐθύμιον
 Εὐδὴν, τὸν Κώσταν Μπότζαρην, καὶ ἄλλους ὑπὲρ τοὺς
 1500, καὶ 700 Ὑδραῖους, Σπετζιώτας καὶ Κρανιδιώ-
 τας, μεθ' ὧν ἦτο καὶ ὁ Π. Ζαφειρόπουλος ἐξ ἁγίου Πέ-
 τρου μετὰ 350)· οἱ αὐτοὶ ἐχθροὶ διαλύσαντες τὸ σῶμα
 τοῦ Καρατάσου, ἐξῆλθον ἐκ δευτέρου μὲ περισσοτέραν
 δύναμιν εἰς τὴν θέσιν Κρομμύδι κατὰ τῶν ῥηθέντων· ἀ-
 νεωχθείσης δὲ τῆς μάχης μετὰ μεγάλης ἐπιμονῆς, ὁ Δ.
 Σκούρτης ἐγνώρισε τότε ὅτι ἦτον εἰς τὴν ξηρὰν, διοι-
 κῶν στρατεύματα, καὶ οὐχὶ κυβερνῶν πλοῖον ἐν τῇ θα-
 λάσσῃ μ' ὄλα ταῦτα ἀξανομέιης τῆς μάχης καὶ φο-
 νευομένων τῶν Ἑλλήνων, κατέλαβον τὰ ὀπίσθια τῶν
 Ἑλλήνων οἱ ἐχθροί· ἡ δὲ εἰς τὸ Κρομμύδι συγκροτηθεῖσα
 ἐκείνη μάχη συγκειμένη ἀπὸ τὸ ῥηθὲν Ἑλληνικὸν σῶ-
 μα, ἀριθμούμενον ὑπὲρ τὰς 3000, διήρκεσε περίπου
 τῶν 4 ὥρῶν, τῆς ὁποίας ἡ νίκη ἐδόθη εἰς τοὺς Ὀθωμα-
 νοὺς. ἐφονεύθησαν δὲ ὑπὲρ τοὺς 300 ἐχθροὺς, καὶ πε-
 ρισσότεροι Ἕλληνες, συλληφθέντες καὶ αἰχμάλωτοι 14,
 ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Π. Ζαφειρόπουλος· οὕτω δὲ ὁ μὲν Ἑλλη-
 νικὸς στρατὸς διελύθη μὲ φθορὰν, οἱ δὲ ἐχθροὶ νικηθέν-
 τες ἐπέστρεψαν νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι· ἀλλ' ἡ μάχη
 ἐκείνη ἔδωκεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς μεγάλην ἐμφύχωσιν καὶ
 θάρρος· οἱ δὲ κατὰ τὴν Μεσσηνίαν καὶ τὸ Νεόκαστρον
 στερεοελλαδίται μετέβησαν εἰς τὴν Μεσσηνίαν διὰ νὰ
 πικραδιάσωσι τὸν Πρόεδρον, καὶ νὰ λάβωσι τοὺς μισθοὺς
 τῶν παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀποτυχόντες, καὶ μὴ εὗροντες αὐ-
 τὸν (καθότι εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ τὴν αἰτίαν αὐτὴν μάλ-

λλον) ἀνεχώρησαν ἅπαντες, καὶ μεταβάντες εἰς τὸ Ναύπλιον ἔλαβον διὰ λογαριασμὸν μισθῶν των ὅσα ἐδυνήθησαν· καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν ἀνεχώρησαν διὰ τὰς πατρίδας των, οἱ δὲ παρέμειναν εἰς τὸ Ναύπλιον.

Ὁ δὲ Ἰμπραχήμης μετὰ τὴν ἐν Κρομυδιῷ μάχην πολιορκήσας τὰ περίξ τῆς Πυλίας καὶ τῆς Σφακτηρίας μὲ πολλὴν στενοχωρίαν, ἐξήπλωσε τὰ στρατεύματά του ἕως εἰς τὴν Γιάλοβαν (1), ἐντὸς δὲ τῆς Σφακτηρίας ἦσαν τοποθετημένα ὑπὲρ τὰς 3000: Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, ἔπου διέμενε καὶ ὁ Α. Μαυροκορδάτος (ἀποχωρισθεὶς ἀπὸ τὸν Γ. Κουντουριώτην), ὁ Ἄναγνωσταρᾶς, ὁ ἐπίσκοπος Μεθώνης Γρηγόριος, ὁ Ἰσαμαδὸς, καὶ ἄλλοι διάφοροι καπιτάνοι, εἰς δὲ τὸ φρούριον τῆς Πύλου ἦσαν ὑπὲρ τοὺς 1600: μετὰ διαφορῶν ἐπιληρχῶν Πελοποννησίων· ἐπειδὴ δὲ ἡ πολιορκία τοῦ φρουρίου κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἶχε στενοχωρηθῆ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ εἰσάξωσιν οἱ πολιορκούμενοι Ἑλληνες κανενὸς εἶδους τροφᾶς, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐπειδὴ καὶ τὸ ὕδωρ τῶν δεξαμενῶν ἠλαττοῦτο ὅλον ἐν, διὰ νὰ ἐλιγοστεύσῃ ἢ ἐν τῷ φρουρίῳ πολυανθρωπία ἀπεφάσισαν καὶ ἐξήγαγον τοῦ φρουρίου τὸν Δ: Τζόκρην μὲ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα εἰς τὴν Σφακτηρίαν, ἐπισκοπῶ τοῦ νὰ ὀχυρωθῶσι καὶ οἱ ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ, διὰ νὰ δυνηθῶσι ν' ἀντικρούσωσιν εἰς κάθε περίστασιν τοὺς ἐχθροὺς, πολλοὶ ὄντες· περὶ δὲ τὴν 20: Ἀπριλλίου ἀνεφάνησαν αἴφνης εἰς τὸ μέρος τῆς Πύλου 70. πλοῖα τῆς γραμμῆς ἐχθρικά, ὅτε ἦσαν καὶ ἐλλιμενιζόμενα

(1) Θίσις παράλιος τῆς Πυλίας, 1 | 2. ἦσαν ἀπέχοντα τοῦ φρουρίου.

Ἑλληνικά 14. ὁ Ἄ Μαυροκορδάτος ἰδὼν τὴν τὸσην πληθὺν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ ὑποπτεύσας κίνδυνον (ὡς καὶ συνέβη ἔπειτα), ἀνεχώρησεν εὐθὺς ἀπὸ τὴν Σφακτηρίαν, ἐπιβίβασθεις εἰς τὰ Ἑλληνικά πλοῖα διαμένων αὐτότε εἰς ὅλας τὰς θαλασσίους μάχας· ἅμα δὲ ὅτε ἐπλησίασεν ὁ ἐχθρικός στόλος, συναντεκρούσθη μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἐμάχοντο τρεῖς ὀλοκλήρους ἡμέρας κατὰ συνέχειαν μετ' αὐτοῦ, χωρὶς ἂν ἀφίσωσι κανέν ἐκ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων διὰ τὴν πλησίαν εἰς τὸ φρούριον καὶ εἰς τὴν Σφακτηρίαν ἐν ᾧ δὲ ἐγένετο ἡ ναυμαχία, ταυτοχρόνως ἐγένετο καὶ μάχη φρικτὴ ἐκ τῶν ἐχθρῶν κατὰ τῶν εἰς τὸ φρούριον πολιορκουμένων Ἑλλήνων, εἰς τὴν ὁποίαν μάχην ἐπληγώθη καιρίως ὁ Ἴω: Π. Μαυρομιχάλης, τὸν ὁποῖον ἐξαγαγόντες ἐκ τοῦ φρουρίου, καὶ ἐπιβίβασαντες εἰς τὰ Ἑλληνικά πλοῖα, τὸν ἀπεβίβασαν εἰς τὴν κωμώπολιν Γαργαλιάνους, κακειῖθεν τὸν μετέφερον εἰς τὴν Κυπαρισσίαν, ὅπου τελευτήσαντα τὸν ἐνεταφίασαν ἐνδόξως· ἔπεσε δὲ ὑπὲρ πατρίδος ὁ γενναῖος οὗτος υἱὸς τοῦ Π. Μαυρομιχάλη ἐγκαταλιπὼν ἀπαρηγόρητον ἄλιψιν ὅχι μόνον εἰς τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν πατρίδα, ὑπερθηεῖται τοιούτου νέου καὶ μαχίμου ἀνδρός· ἀμίμητος ἐφάνη καὶ τότε ἡ τοῦ γέροντος Π. Μαυρομιχάλη γενναιότης μὲ ὅλον ὅτι εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον τοῦ αὐταδέλφου του Κυριακούλη, πεσόντος μαχομένου εἰς Μούρτου (Φανάρι) τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, καθὼς ἀκόμι τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του Ἠλία Π. Μαυρομιχάλη (1) πεσόντος καὶ τούτου μάχομένου εἰς

(1) Περὶ τοῦ Ἠλία Π. Μαυρομιχάλη πολλὰς ἀκούμεν ἐκ στόλου-

Κάρυστον τῆς χερσονήσου Εὐβοίας, μ' ὄλα ταῦτα δὲν ἤλούετο ἄλλο ἐκ τοῦ στόματός του, εἰ μὴ, « εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον, » καὶ μὲ ὄλην τὴν καρτερίαν του ἐμπρός, ἐμπρός, ἔκραζε θάνατον εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, (τὰ περαιτέρω θέλομεν ἐκθέσει ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.)

Ἐν τοσοῦτῳ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα (τὴν 24. ἀπριλίου 1825.) ἀπὸ μίαν ἐπιπεσοῦσαν τριχυμίαν σφοδροῦ ἀνέμου ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν ἀπέναντι τῶν Γαργαλιάνων κειμένην νῆσον Πρώτην καλουμένην, τὰ δε ἐχθρικὰ πλοῖα εὐρόντα ἀρμοδίαν περίστασιν, πολιώρησαν τὸ φρούριον καὶ τὴν Σφακτηρίαν διὰ θαλάσσης μὲ τὴν μεγαλητέραν στενότητα, ἀπὸ τὸ μεσημβρινὸν μέρος ἀρχόμενα μέχρι τοῦ Ἀρκιῶου, κακονοβολοῦντα ἀκαταπαίστως· συγχρόνως δὲ ἀνεφάνη καὶ μία πληθὺς λέμβων (φελουκῶν) ὑπερπεπληρωμένων (παραφορτωμένων) ἀπὸ Ἀραβας, τοὺς ὁποίους ἔσπευδον ν' ἀποβιβάσωσιν εἰς τὴν Σφακτηρίαν· οἱ δὲ ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ Ἕλληνες ἄμα ὄτε ἐπλησίαζον αἱ λέμβοι εἰς τὴν νῆσον, τυφλοῖς ὄμμασιν ἐκυροβόλουν κατ' αὐτῶν, φονεύοντες τοὺς ἐν αὐταῖς ἐχθροὺς· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐπιστρέφοντες μὲ τὰς λέμβους κενὰς, μετέφερον ἄλλους, τοὺς ὁποίους καὶ αὐτοὺς ὄλον ἐν ἐφόνευσον· ὅσον δὲ οἱ Ἕλληνες, ὡς μεθύοντες, ἠφάνιζον τοὺς Ἀραβας, τόσον οἱ Ὀθωμανοὶ ἐ-

τος τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη (καὶ ἄλλων τινῶν) ὄτι ὁ Πλάς Π. Μαυρομιχαλὸς ὄχι μόνον ὄτι ἦτον ἀτρέμτος εἰς τὴν καρτερίαν καὶ γενναῖότητα ἀλλ' ἀκόμι μὲ φρόνησιν πολλήν, εὐπρόσιτος καὶ μεταδοτικὸς· αὐ δὲ ἠθέλεν ὑπάρχει, ἠθέλεν εἶσθαι ὁ ἐκλεκτότερος ὁ μαχιμότερος καὶ στρατηγηματικώτερος καὶ ὄλλων νεωτέρων στρατιωτικῶν.

πανερχόμενοι μετέφερον ἄλλους, ὥστε οἱ μὲν Ἕλλη-
νες ἀπήυδησαν φονεύοντες τόσῃν πληθύν Ἀράβων, οἱ
δὲ Ὀθωμανοὶ ἀπήυδησαν μεταφέροντες Ἀραβας, ἐπι-
στρέφοντες μὲ τὰς λέμβους, καὶ θεωροῦντες ἀφανίζο-
μένους παρὰ τῶν Ἑλλήνων τοὺς παρ' αὐτῶν μεταφε-
ρομένους ὡς ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ.

Ἐν ὥρᾳ δὲ μεσημβρίας (τῆς 27. ἢ τῆς 28. Ἀπριλ-
λίου) ἐν μία τῶν τῆς Σφακτηρίας θέσεων κατεχο-
μένη παρ' ὀλίγων Φαναριτῶν καὶ Λεονταριτῶν Ἑλλή-
νων μετὰ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ, ἐπιπεσοῦσαι πολλὰί λέμ-
βοι μὲ πλῆθος Ὀθωμανῶν ἐν αὐταῖς, κανονοβολουμένων
δὲ καὶ τῶν πλοίων ταυτοχρόνως, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς
ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ Ἕλληνας, ὥστε οἱ ἐχθροὶ ἐκεῖνοι ἔ-
καμιν πάραυτα δύο ἀποβάσεις λέμβων ἐπὶ τὴν Σφακτη-
ρίαν, ἀριθμούμενοι ὑπὲρ τὰς 4,000. καὶ ὅλον ἐν ἐξη-
κολούθουν τὴν ἀπόβασιν ἀκανάπαυστον τότε κατέλα-
βε μὲν δειλία τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ μὴ ὅλα ταῦτα ἄμα
ὄτε οἱ ἐχθροὶ ἐπάτησαν τὸ ἔδαφος τῆς Σφακτηρίας,
Ἕλληνας καὶ Ὀθωμανοὶ κατέσφαζον ὁ εἰς τὸν ἄλλον
ἐκ τοῦ σύνεγκυς, προσπαθοῦντες οἱ Ἕλληνες ταυτο-
χρόνως νὰ καταφύγωσιν εἰς τοὺς Παλαιοὺς Ναβαρί-
νους (Πύλον). πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ με-
ταξὺ τούτῳ εἰσπλέοντες διὰ θαλάσσης, ἐπνίγοντο ἐ-
φρονεύθησαν δὲ εἰς τὴν Σφακτηρίαν οἱ ἀείμνηστοὶ Ἀνα-
γνωσταρᾶς, καὶ Ἀναστάσιος Ἰσαμαδὸς, καὶ ἄλλοι πολ-
λοὶ καὶ διάφοροι Ἕλληνες καὶ ὀπλαρχηγοὶ πεσόντες
ὑπὲρ πατρίδος ἄλλ' εἰς τὴν κατὰδρομὴν ἐκείνην οἱ Ἀ-
ραβες ἐπυροβόλουν καὶ ἐντὸς τῆς θαλάσσης τοὺς Ἕλ-
ληνας, εἰσπλέοντας διὰ νὰ διασωθῶσιν εἰς τοὺς Πα-
λαιοὺς Ναβαρίνους, καὶ πολλοὶ ἐξ ἐκείνων ἐφρονεύθησαν

οἱ δὲ λοιποὶ καταφυγόντες εἰς τοὺς Παλαιούς Ναβαρί-
 νους διεσώθησαν μὲν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἣτις κα-
 τείχεται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον Μεθώνης Γρηγόριον, ἀπὸ
 τὸν Χατζῆ Χρῆστον, τὸν Δ. Τζόκρη, τὸν Τζανέντον
 Χρηστόπουλον, καὶ ἄλλους ὄπλαρχηγούς καὶ καπιτά-
 νους Πελοποννησίους μετὰ τῶν στρατευμάτων των, κα-
 τὰ δυστυχίαν ὅμως ἢ ἔλλειψις τῶν τροφῶν, ὕδατος,
 καὶ πολεμεφοδίων τοὺς ἔφερεν εἰς τὸ πάντῃ ἀκατόρ-
 θωτον, ὥστε ἔμειναν καταστενοχωρημένοι ἀφ' ὅλα τὰ
 ἀναγκαῖα, χωρὶς νὰ μένη εἰς αὐτοὺς καμμία ἐλπίς οὔ-
 τε ἀπὸ τὴν ξηρὰν, οὔτε ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, πο-
 λὺ δὲ μᾶλλον εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἰσπλέον-
 τας καὶ διασωζομένους.

Εἰς τοιαύτην ἀμηχανίαν καὶ ἀθλίαν κατάστασιν φθά-
 σαντες οἱ Ἕλληνες, ἀπεφάσισαν μὲν νὰ ἐξέλθωσι διὰ
 νυκτὸς ἀπὸ τοὺς Παλαιούς Ναβαρίνους, ὅσοι μείνωσι,
 καὶ ὅσοι φονευθῶσι, ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἐφευρόντες
 μέσον καὶ τρόπον, εἰδοποίησαν τὴν ἀπὸ τῶν Ναβαρίνων
 φυγὴν των εἰς τοὺς ἐν τῇ κωμοπόλει Ληγουδιστας
 διαμένοντας Ἕλληνας, ἀπεχούσης τοῦ Νεοκάστρου 3.
 ὥρῶν διαστήματος, εἰς τοὺς ὁποίους προσδιώρισαν καὶ
 σύνθημα τοιοῦτον, ὥστε εἰς ὅποιαν ἔμελλον ὥραν νὰ ἐξέλ-
 θωσι οἱ ἐν τῷ Παλαιῷ Ναβαρίνῳ, κατὰ τὴν αὐτὴν ὥ-
 ραν οἱ ἐν Ληγουδιστῶν διαμένοντες νὰ πλησιάσωσι εἰς
 διάστημα ἡμισείας ὥρας μακρὰν τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἄνευ
 διακοπῆς νὰ πυροβολῶσι τρεῖς ὥρας τοῦλάχιστον κατὰ
 συνέχειαν, ὥστε οἱ μὲν ἐχθροὶ νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προ-
 σοχὴν των εἰς τὸν πυροβολισμὸν, οἱ δὲ ἐν τῷ Παλαιῷ
 Ναβαρίνῳ Ἕλληνες νὰ ἐξέλθωσι μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ

νά διασωθῶσι· κατὰ δυστυχίαν ὅμως τὸ σύνθημα αὐτὸ κατὰ τὴν παραγγελίαν τῶν ἐν Ναβαρίνοις Ἑλλήνων δὲν διετηρήθη ἀπὸ τους ἐν τῇ Ληγοῦδιστα, τὸ ὁποῖον εἰάν ἤθελε διατηρηθῆ, ἤθελε γίνεῖ κατὰ πολλὰ βοηθητικὸν μέσον τοῦ νά διασωθῶσι.

Τὴν δὲ ἐπιούσαν (29, Ἀπριλίου) ὁ Ἴμπραχήμες διέταξε τὰ τε πλοῖα καὶ τὰ τῆς ξηρᾶς στρατεύματά του νά πλησιάσωσιν εἰς τοὺς Παλαιοὺς Ναβαρίνους ἐπίσκοπῶ τοῦ νά συλλάβωσι καὶ αἰχμαλωτίσωσι τοὺς ἐν αὐτοῖς Ἑλληνας· ὅθεν κατὰ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ τὰ μὲν πλοῖα διὰ θαλάσσης, τὰ δὲ στρατεύματα διὰ ξηρᾶς ἐπλησίασαν, καὶ πάραυτα ἠνείγη τρομερὰ καὶ φρικώδης κατὰ τῶν Ἑλλήνων μάχη, ὥστε εἰς τὰς στιγμὰς ἐκείνας δὲν ἤκούετο ἄλλο, εἰμὴ μία ἀδιάκοπος βοή ἐξερχομένη ἀπὸ τὸν συνεχῆ κρότον τῶν κανονίων καὶ τῶν πυροβόλων ὄπλων τῶν τε ἐχθρῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, εἰς τρόπον ὥστε ἐφαίνετο ὅτι καὶ ἡ γῆ ἐκλονεῖτο· ἀλλὰ μ' ὄλην ἐκείνην τὴν σταθερὰν τῶν ἐχθρῶν καὶ πεισματώδη ἀπόφασιν διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης μαχομένων, οἱ Ἑλληνες ἀντέκρουον αὐτοὺς μὲ πολλὴν γενναϊότητα, τοὺς ὁποίους ἐνεθάρρυνον οἱ ὄπλαρχηγοὶ ὁ ἐπίσκοπος Μεθώνης Γρηγόριος, ὁ Δ. Τζόκρης, ὁ Χατζῆ Χρηστος, ὁ Τζανέτος Χρηστόπουλος, καὶ διάφοροι ἄλλοι, κραυγάζοντες, « κτυπᾶτε ἀδελφοί, τοὺς ἐχθροὺς » τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος· » πολλὴ δὲ θραῦσις ἐγένετο εἰς τοὺς ἐχθροὺς κατ' ἐκείνην τὴν μάχην.

Πρὸς δὲ τὸ ἐσπέρας δύο περίπου ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου οἱ ἐν τῇ Ληγοῦδιστα διαμενοντες Ἑλληνες δύο ὠρῶν διαστήματος μακρὰν ὄντες τῶν ἐχθρικῶν προμαχόνων, ἤρχισαν τὸν συνεχῆ πύροβολισ-

μόν· οἱ δὲ ἐν Ναβαρίνοις Ἕλληνας, εἰ καὶ μακρὰν γι-
 γνόμενου τοῦ Ἑλληνικοῦ αὐτοῦ πυροβολισμοῦ, στενο-
 χωρημένοι ὁμως ὄντες ἐκ τῆς ἐλλείψεως τροφίμων,
 πολεμεροδίων, ἐξαίρετως δὲ ὕδατος ποτίμου, ἀπεφάσι-
 σαν νὰ κάμωσι τὴν ἐξοδὸν τῶν μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰς
 χεῖρας, καίτοι θεωροῦντες ἑαυτοὺς εἰς προφανῆ κίνδυ-
 νον διὰ τὸν ἄωρει πλέον καὶ μακρὰν γιγνόμενον πυ-
 ροβολισμὸν παρὰ τῶν ἐν Ληγουδίστα Ἑλλήνων, καὶ
 οὕτως ὄρμησαν διὰ νὰ ἐξέλθωσιν· ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ἀπὸ
 τον κρότον τοῦ μακρόθεν γιγνόμενου πυροβολισμοῦ
 γνωρίσαντες ὅτι ἤθελε γίνεαι ἄφρευκτα ὄρμητικὴ ἡ τῶν ἐν
 Ναβαρίνοις ἐξοδος, κατέσχον ὅλα τὰ μέρη ἀπὸ τὰ ὁ-
 ποῖα ἤθελον διαβῆ οἱ Ἕλληνας, καὶ οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν
 γονυπετοῦντες ἐκράτουν τὰς λόγχας κατ' εὐθείαν ἐναν-
 τὸν τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ καὶ ἰστάμενοι ἐπυροβόλουν
 ἐξερχομένους τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἰδόντες τὴν πυκ-
 νότητα τῶν Ὀθωμανῶν κατασχόντων τὰ μέρη ἀπὸ
 τὰ ὁποῖα ἐμελλον νὰ διαβῶσιν οἱ Ἕλληνας, πολλοὶ
 ἐξ αὐτῶν εἰσελθόντες εἰς τὰς παραθαλασσίους ἀκτὰς
 (τὰ ριχά) καὶ εἰσπλέοντες διεσώθησαν, ὅσοι ἐξ αὐτῶν
 διέφυγον τὸν θάνατον ἀπὸ τὰ ἐχθρικά πυρόβολα, κα-
 θότι οἱ ἐχθροὶ διὰ νὰ βλέπουν τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ
 ποῖα μέρη ὁδοιποροῦσιν, εἶχον ἀνάψει πολλὰς ῥητίνας,
 ἐκ τῶν ὁποίων διεδέδοτο μεγάλη φωταγωγία, ὥστε
 (κατὰ τὴν παροιμίαν) καὶ τὸ λεπτὸν διεκρίνετο εἰς τὴν
 γῆν· ἐπὶ τέλος διεσώθησαν ἐκ τῶν διὰ θαλάσσης διελ-
 θόντων 300, περίπου Ἕλληνας, ἐρονεύθησαν δὲ καὶ
 150. περίπου, συνελήφθη καὶ ἐν μέρος αἰχμαλώτων
 τὴν νύκτα ἐκεῖνην, ἐν οἷς ἦτον καὶ ὁ ἐπίσκοπος Με-

θώνης Γρηγόριος, ὁ Χατζῆ Χρήστος, ὁ Σ. Βάρβογλης, ὁ Ἄναγνώστης Κανελλόπουλος, καὶ ἄλλοι διάφοροι οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες ἐπέστρεψαν εἰς τοὺς Παλαιοὺς Ναβαρίνους, καὶ τὴν ἐπιούσαν (30. Ἀπριλλίου) παρεδόθησαν διὰ συνθήκης εἰς τὸν Ἰμπραχῆμ Πασσᾶν, τῶν ὁποίων παραλαβῶν τὰ ὄπλα, καὶ ὅσα ἕκαστος ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα, τοὺς ἀπώλεσε, κρατήσας αἰχμαλώτους τὸν ἐπίσκοπον Μεθώνης Γρηγόριον, τὸν οἰκονόμον ἐκ Ζούρτζας ἀυτάδελφον τοῦ Μεθώνης, τὸν ἱεροδιάκονον Ἀμβρόσιον Ψηλογαλανόπουλον, τὸν οἰκονόμον Μεθώνης Δ. Γρίβαν, τὸν Χατζῆ Χρήστον, τὸν Σ. Βάρβογλην, τὸν Ἄναγνώστην Κανελλόπουλον, καὶ ἄλλους τινάς.

Ἐν τούτοις οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκούμενοι ἐστενοχωρήθησαν ὑπὲρ τὸ δέον, διὰ τε θαλάσσης καὶ ξηρᾶς, μὴ δυνάμενοι νὰ εἰσάξωσιν οὐδὲ τρόφιμον οὐδὲ ποόμιον, οὔτε δὲ καὶ πολεμεφόδια. (1) ὁ δὲ Ἰμπραχῆμης γνωρίσας τὴν ὁποίαν εἶχον ἀνάγκην, τοῖς ἐμήνυσε νὰ παραδοθῶσιν, ὑπισχνούμενος μεθ' ὄρκων νὰ τοὺς ἀφίση ἐλευθέρους, καθότι ἐβιάζετο νὰ κατακτήσῃ πρῶτον τὸ φρούριον τοῦ Νεοκάστρου, καὶ ἀκολούθως νὰ τρέξῃ πρὸς κατὰσχεσιν τῆς Πελοποννήσου· οἱ δὲ πολιορκημένοι πα-

(1) Πολλοὶ δύνανται νὰ κατηγορήσωσι τὸ περὶ τὸ φρούριον πάντῃ ἀπρομήθευτον· ἄς μάθωσι δὲ ὅτι ὅλα ταῦτα προέκυπτον ἀπὸ τὴν χρηματικὴν ἔλλειψιν· ἀποσιώπῳνται δὲ τὰ περαιτέρω· μ' ὅλα ταῦτα ἔγινε μικρὰ τις συνεισφορά ἐκ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκουμένων, εἰς τὴν ὁποίαν συνεισέφερε καὶ ὁ ἔσχατος στρατιώτης· ἀλλὰ τὰ προμηθευθέντα τρόφιμα δὲν ἐξήρκεσαν διὰ πολλὰς ἡμέρας, καθότι ἡ ποσότης τῶν χρημάτων (νομιζομένων) δὲν ὑπερβαίνει τὰς τρεῖς χιλιάδας γροσίων.

ρεδέχθησαν τὴν πρότασιν, προχωρήσαντες εἰς τὴν συν-
 θήκην, ὄντες βεβιασμένοι ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλείψεως τῶν
 προῤῥηθέντων τροφίμων κ τλ. ἐπληροφορήθησαν ὅμως
 ὅτι αἱ τοῦ Ἰμπραχίμη διδόμεναι πρὸς αὐτοὺς ὑποσχέ-
 σεις, τὸ νὰ τοὺς ἀφίση δηλαδὴ ἐλευθέρους, ἦσαν ψευ-
 δεῖς ὅπως δι' ὄλου, καὶ ὅτι ἐσχόπευε νὰ τοὺς κρατήσῃ
 ὅλους αἰχμαλώτους· ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ὁ Γ Π Μαυρο-
 μιχάλης, ὁ Παναγ. Ἰατράκος, ὁ Μακρυγιάννης, καὶ ἄλ-
 λοι προβλέψαντες τὴν ἀσφάλειάν των, ἐξῆλθον μεθ' ὅλων
 τῶν πολιορκουμένων (τὴν 4. Μαΐου), τοὺς ὁποίους ἀφο-
 πλίσας, ἀπέλυσε, κρατήσας μόνους τὸν Γ. Π. Μαυρομι-
 χάλην, καὶ τὸν Π. Ἰατράκον ὁμοῦ μὲ τοὺς προῤῥηθέν-
 τας αἰχμαλώτους καὶ τὸν Α. Κανελόπουλον, οἵτινες με-
 τὰ παρέλευσιν 7. Μηνῶν διαστήματος ἀπηλλάγησαν τῆς
 αἰχμαλωσίας μὲ ἀνταλλαγὴν τοῦ ἐν Ναυπλίῳ Ἀλῆ
 Πασσᾶ καὶ ἄλλων τινῶν ὀθωμανῶν, τοὺς ὁποίους οἱ
 Ἕλληνας εἶχον ὡς αἰχμαλώτους (πολύ δὲ μᾶλλον τὸν
 Ἀλῆ Πασσᾶν, ὡς μὴ ὑπογράψαντα τὴν συνθήκην διὰ
 τὴν τοῦ Ναυπλίου εἰς τοὺς Ἕλληνας παράδοσιν, γε-
 νομένην τῷ 1822. 30. Ἰβρίου.) ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀν-
 ταλλαγὴν αὐτὴν μόνον τοὺς ἀξίωματικούς ἀπηλευθέ-
 ρωσε (1), τοὺς δὲ λοιποὺς ἀφοπλίσας ἀπέλυσε διὰ μί-
 αν ἄλλην ἐλπίδα κολακείας, ἀλλ' ἀπέτυχεν.

(1) Ἀπέλυσε μὲν τότε τὸν Γ. Π. Μαυρομιχάλην, καὶ τὸν Π. Ἰα-
 τράκον ἀλλὰ τὸν Γ. Π. Μαυρομιχάλην ἀπέλυσεν ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ τῷ
 παραδώσῃ τὴν Μάνην, τὸ ὅποιον αὐτὸ παρέδεχθη ὁ Ἰμπραχίμης μὲ
 πολλὰς ὀρκωμοσίας· ἀλλ' ὁ Γ. Π. Μαυρομιχάλης ἐπραξε τὸ τῆς κοινῆς
 παρομιίας „ Ἐπίσκοπος κρεμάμενος ἔγραφε κ' ἀπέγραφε “ τὰ περὶ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἡ ἐν Μανικαίῳ συγκροτηθεῖσα μάχη, μετὰ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου (Φλέτα) καὶ τοῦ Ἰμπραήμ Πασσᾶ. — ἐκστρατεία αὐτοῦ κατὰ τῆς Κυπαρισσίας.

Ἐν τῷ μεταξύ δὲ τοῦτο πολλαὶ ἀπαιτήσεις ἐγίνοντο παρὰ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐν Ἰδρα ἐξορίστων προϋχόντων καὶ στρατιωτικῶν, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις ἐκώφευεν εἰς τοιαύτας ἐγγράφους καὶ προφορικὰς ἀπαιτήσεις, καὶ διότι ὑπώπτευον πολλὰ μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐξουσίας ἀπελευθέρωσίν των τελευταῖον δὲ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Νεοκάστρου αἱ κατακραυγαὶ εἶχον ὑπερπερισεύσει μὲ ἐπιμονὴν μεγάλην τῶν ἀπαιτούντων, ἀλλὰ καὶ οἱ ὄντες ὅλως δι' ὅλου ἐναντίοι διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ρηθέντων μὴ δυνάμενοι νὰ πράξωσιν ἄλλως πῶς, ἐπέδωκαν, ὥστε τὴν 6, ἢ 8, Μαΐου ἐξεδόθη παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διαταγὴ διὰ νὰ μετενεχθῶσιν εἰς τὸ Ναύπλι οἱ ἐξορίστοι, καὶ ἠλευθερώθησαν· ἀλλ' ἅμα ὅτε εἶδεν ὁ Γρ. Δικαῖος ὅτι οἱ ἐν Ἰδρα ἀπελευθεροῦνται, καὶ γνωρίζων ὡς ἐν ἐσόπτρῳ τῆς οἰκείας του συνειδήσεως ὅσῃν εἶχεν ἐνοχλὴν εἰς τὴν γενομένην καταδρομὴν κατ' αὐτῶν, ἐξαιρέτως δὲ κατὰ τοῦ Α Ζαήμη, τῶν Δελιγιανναίων, καὶ τοῦ Α Λόντου, κατέφυγεν ὡς εἰς ἐπιχείρημα εἰς τὴν πρότασιν τοῦ προκειμένου κινδύνου τῆς πατρίδος μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Νεοκάστρου· ὑστερηθεὶς δὲ ἐν ταυτῷ καὶ τοῦ ὁμόφρο-

τούτου θέλουσι ἐκτεθεῖ πλατύτερον εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῆς ἐν Μάνῃ ἐισβολῆς τοῦ Ἰμπραχήμη.

νός του Ἀναγνωσταῖα, (1), ἔπεισε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν, ὡς ὑπουργός ὢν τότε τῶν ἐσωτερικῶν, διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Ἱμπραήμη μέ τοιαύτην ἀπόφασιν, ὥστε ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ νικητῆς, ἢ νὰ φωνεθῇ ὑπὲρ πατρίδος μαχόμενος, διὰ ν' ἀποπλύνῃ τὸν ῥίπον ὄλων ἐκείνων δι' ὅσα κατελαλεῖτο· κατορθώσας δὲ τὸ ὁποῖον ἔθετο εἰς νοῦν, καὶ λαβὼν τὴν ἄδειαν κατὰ τὴν αἴτησίν του, τὴν 8. Μαΐου ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ Ναύπλιον διὰ τὴν κατὰ τοῦ Ἱμπραήμη ἐκστρατείαν, ἐκδοὺς γράμματα προσκλητήρια εἰς πολλὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, καὶ εἰς τὴν Μάνην, καὶ εἰς τοὺς ἀπὸ τὰς καταστραφεῖσας καὶ διασκορπισθεῖσας ἐπαρχίας φυγόντας ἐπάρχους, τὸν τοῦ Νεοκάστρου, τὸν τοῦ Νησίου, τὸν τῆς Ἀνδρούσης, τὸν τῶν Ἱμλακίων, καὶ τὸν τῆς Κορώνης, διὰ νὰ τὸν συνακολουθήσωσι μεθ' ὧν ἐδύναντο νὰ λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν, ὅσοι εἶχον ἀγάπην εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὸ ὑποκείμενόν του· ἀναχωρήσας δὲ ἀπὸ τὸ Ναύπλιον φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν χρημάτων, ἔπεισε πολλοὺς διὰ τῆς πειθοῦς, καὶ τὸν ἠκολούθησαν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην, ὅστις μέχρι τῆς 12 Μαΐου διελθὼν διὰ τῶν κατὰ τὸ μακρυπλάγι ὁρέων, καὶ εὐρῶν αὐτόθι πολλοὺς στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς ἐτοιμοὺς

(1) Πολλοὶ καὶ ἄλλοι, ἀλλ' ἐξαιρέτως τρεῖς ἄνθρωποι (ὡς προελέχθη) ἐστάθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα (ὡς διάφοροι παρέστησαν μετὰ βεβαιότητος) οἱ πλέον ἀκέρεστοι διὰ τὴν φθορὰν καὶ τὴν ἐξάλειψιν πολλῶν ἐπισήμων ὑποκειμένων, ὁ Ἀναγνωσταῖας, καὶ ὁ Γρηγόριος Δικαῖος ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτζου ἐκ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· αὐτοῖς, τοῦλάχιστον ἡ κοινὴ γνώμη θέλει ὅτι ἐστάθησαν ὡς τοιοῦται.

(καθότι εἶχε διατάξει νὰ συγκεντρώνωνται ἐκεῖσε οἱ διὰ τὴν ἐκστρατείαν ὡς κεντρικὸν στρατόπεδον), μετέβη εἰς τὸ Μανιάκι, τρεῖς ὥρας ἀπέχον τοῦ φρουρίου Νεοκάστρου, τοποθετηθεὶς μετὰ 300 περίπου Ἑλλήνων ἐκ δικρόρων ἐπαρχιῶν συναθροισθέντων, συνελθόντων ἐκεῖσε καὶ 650 Ἑλλήνων ἐκ τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας (Ἀρκαδίας) ἐκ τῶν τμημάτων Κοντ οβουνίων καὶ Κάμπου καλουμένων.

Ὁ δὲ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς πληροφορηθεὶς τὴν τοῦ Γρηγορίου Δικαίου εἰς τὸ Μανιάκι τοποθέτησιν, ἀπέστειλε πρῶτον ἀνθρώπους ἰδικούς του, οἵτινες περιελθόντες τὴν θέσιν ἐκείνην, τῷ ἔδωκαν γεωγραφικῶς τὸ σχέδιον τόσον τῆς θέσεως τοῦ Μανιακίου, ὅσον καὶ τῶν περὶ αὐτὴν πλησιεστέρων θέσεων· πληροφορηθεὶς δὲ τὸ ὄχυρὸν τῶν μερῶν ἐκείνων, ἐσυλλογίζετο μὲν σοβαρὰ, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἠτοιμάζετο διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς θέσεως ἐκείνης τοῦ Μανιακίου, ὅπως ἂν εἶχεν. Ἐν τούτοις ὁμῶς συνέβρευσαν περὶ τὸν Γρηγόριον Δικαῖον πλήθη Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας Ἀργούς, Τριπολιτζᾶς, Λεονταρίου, Ἀνδρούσης, Τριφυλίας (ὡς προελέχθη), ἀπὸ τὴν Μάνην, καὶ ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἐπὶ κεφαλῆς ὄντες, ἐκ μὲν τῆς Τριφυλλίας, ὁ Α. Γυφτάκης, ὁ Μπουχανᾶς, ὁ Ἀναγ. Γκότζης, τρία τέκνα τοῦ Οἰκονόμου ἐκ Ληγούδιστας καὶ ἄλλοι διάφοροι. Καπιτάνιοι, ἀπὸ δὲ τὴν Μάνην ὁ Ἀθανασούλης Καπετανάκης, ὁ Πιέρος Βοϊδῆς, καὶ ἄλλοι διάφοροι, ἐκ δὲ τῆς Ἀνδρούσης (Μεσσήνης) ὁ Π. Κεφάλας, καὶ ἄλλοι ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν περὶ τὸν Γρηγόριον Δικαῖον Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἀνέβη πλησίον τῶν 4000. ἠτοιμάζοντο δὲ ἀκολούθως ῥῆλον ἐν καὶ

ἄλλοι ἐξ Ἀρκαδίας νὰ ἐκστρατεύσωσι μετὰ τῶν, Α. Πάππᾶ Τζόρη, Α. Γρηγοριάδου, καὶ ἄλλων καπιτάνων τῶν τμημάτων Σουλιμᾶ καὶ Ζούρτζας· συνηνώθη δὲ καὶ ἐν μέρος ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Φαναρίου (Ὀλυμπίας) μετὰ τὸν Δ. Πλαποῦταν καὶ μετὰ 400, Καρυτινοὺς, καὶ ὅλον ἐν ἐξεστράτεον ἐκ τε τῆς Καρυταίνης καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν, καὶ συνηθροίζοντο διὰ τὴν θέσιν τοῦ Μανιακίου.

Τὴν συνάθροισιν ταύτην τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ὁ μὲν Γρηγόριος Δικαῖος θεωρῶν, ἔχαιρον, οἱ δὲ καπιτάνοι ἐκάστης ἐπαρχίας, ἐξαιρέτως δὲ ὁ Π. Κεφάλας, ὁ Ἀθανασούλης Καπιτανάκης, ὁ Πιέρος Βοῦδῆς, καὶ ὁ Α. Τυφτάκης τῷ ἐσυμβούλευον νὰ μὴ σταθῶσιν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Μανιακίου, ὡς ἀκατάλληλον διὰ μάχην, ν' ἀπέλθωσι δὲ εἰς τὴν ἐκεῖσε πλησίον κειμένην θέσιν τῆς Μονῆς Ἁγιά ὀνομαζομένην, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐὰν μείνωσιν εἰς τὸ Μανιάκι, ὄχι μόνον δὲν θέλουσι βλάψει τὸν ἐχθρὸν, ἀλλὰ θ' ἀφανισθῶσι καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληγες· δὲν ἐστάθη ὅμως δυνατὸν ν' ἀκούσῃ τὰς συμβουλὰς τῶν Καπιτάνων ὁ Γρηγόριος Δικαῖος, καὶ νὰ πεισθῇ εἰς τὸ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς Ἁγιάς, ὡς καταλληλωτέραν τῷ ὄντι καὶ ὀχυράν· (1) ὁ δὲ Ἴμπρα-

(1) Ἐὰν ὁ Γρηγόριος Δικαῖος ἤθελεν ἀποδεχθῆ τὸ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἁγιά, ὄχι μόνον δὲν ἠθελεν ἀφανισθῆ οἱ Ἕλληνες καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἀλλ' ἠθελεν προξενῆσαι πολλὴν θραῦσιν καὶ ἀφανισμόν εἰς τοὺς ἐχθρούς· ἤτοι δὲ ἡ ὀχύρωσις τῆς Ἁγιάς καταλληλωτέρα ἀκόμη καὶ διὰ τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων τοποθέτησιν, καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων ἤθελε διαρκεῖ ἐπὶ πολὺ ἢ μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐχθρῶν μάχῃ, ὥστε ὄχι μόνον δὲν ἠθελεν δραπετεύσει οἱ περισσότεροι Ἕλληνες (ὡς

χήμης πληροφορηθείς γεωγραφικῶς ὅλας τὰς θέσεις τοῦ Μανιακίου, ἠτοιμάσθη μὲ πολλήν δραστηριότητα, διατάξας τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης διὰ νὰ ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατόν των, ἐξ ἐναντίας δὲ τὴν παντοτινὴν ἀτιμίαν ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἤθελον φανῆ ὀπισθοδρομοῦντες· διατάξας δὲ τὰ πάντα ὡς ἔδει, τὴν 18 Μαΐου ἐξεστράτευσε διὰ τὸ Μανιάκι μὲ στρατεύματα, συνιστάμενα ἀπὸ πεζικὸν καὶ ἰππικὸν ὑπὲρ τὰς 25000, ἀριθμούμενα, ὑποπτεύων πολὺ τὰς θέσεις τοῦ Μανιακίου, καὶ διενυκτέρευσε εἰς τὴν Ληγοῦδιταν.

Ἄμα δὲ τῇ πρωΐᾳ τῆς 29 Μαΐου ἀναχωρήσας μετὰ τῶν στρατευμάτων του, ἐπλησίασε κατὰ τὰς θέσεις Μανιακίου ἀνωθεν τῆς Κώμης Σκάρμιγκα, ὀνομαζομένης, διαμείνας ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐδαπάνησεν εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν στρατευμάτων του. ὅτε γιγνομένου καὶ γυμνασίου ἰππικοῦ, ἔτρεχον οἱ ἰππεῖς αὐτοῦ ἕως εἰς τὰ πλησίον τοῦ Μανιακίου μέρη, καὶ πάλιν ἐπέστρεφον εἰς Σκάρμιγκα· οἱ δὲ περὶ τὸν Γρηγόριον Δικαῖον Ἕλληνες ἰδόντες τὴν πληθὺν τῶν ἐχθρῶν πλησιάζουσιν εἰς τὸ Μανιάκι, καὶ θεωροῦντες ἐ-

καὶ ἐδραπέτευσαν οἱ πλείονες ὑποπτεύοντες τὸν ἀφανισμόν των διὰ τὸ ἀκατάλληλον τῆς θέσεως τοῦ Μανιακίου, καθὼς ἔβηνεν εἰς τοὺς μείναντας), ἀλλ' ἤθελον προφθάσει ἐγκαίρως καὶ τὰ μετὰ ταῦτα πρὸς βοήθειαν ἐρχόμενα στρατεύματα, ἀριθμούμενα ὑπὲρ τοὺς 1800 Ἀρκαδίους (Τριφυλίους) Καρυτινοὺς, καὶ Φαναρίτας, οἵτινες ἔφθασαν τρεῖς ὥρας ὕστερον μετὰ τὴν μάχην εἰς τὴν Μάλην (κώμην τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας) χωρὶς νὰ δυνηθῶσι πλέον νὰ φανῶσιν ὠφέλιμοι εἰς τὸ μῦθον, καθότι εἶχον καταβροῦθῆ τότε οἱ Ἕλληνες παρὰ τῶν ἐχθρῶν.

αυτούς ὑπό προφανή κίνδυνον ὄντας, διὰ τὸ ὅλως δι' ὅλου ἀκατάλληλον τῆς θέσεως, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν δειλιάσαντες, ἅμα ὅτε κατέλαβεν ἡ ἑσπέρα τῶν 19 Μαΐου, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνεχώρησαν οἱ περισσότεροὶ ἐκ τῶν συναχθέντων παρ' ὅλων τῶν μερῶν, ἔμειναν δὲ μόλις οἱ περὶ τὸν Γρηγόριον Δικαῖον 900, καὶ οἱ 650, Ἀρκάδιοι ἀπέναντι εἰς ἓνα λόφον τοποθετημένοι, φυλάττοντες τὰ ὀπίσθια τῶν ἄλλων. Τὴν δὲ πρωΐαν τῆς 20 Μαΐου ἐπλησίασεν ὁ Ἰμπραχήμες ἐνὸς τετάρτου ὥρας διαστήματος μακρὰν τῆς θέσεως ἐκείνης τῆς παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατεχομένης· ἐν ᾧ δὲ ἡ μάχη προητοιμάζετο κατὰ τὰς τρομερὰς ἐκείνας στιγμὰς, ὁ μὲν Ἰμπραχήμες ἰστάμενος ἐπὶ τινος λοφιδίου περισσότερον τῆς μιᾶς ὥρας, παρετήρει διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τὴν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ Μανιάκι τοποθέτησιν, ὁ δὲ Γρηγόριος Δικαῖος περιερχόμενος ἀπὸ τοὺς μηδαμινοὺς προμαχῶνας (ταμπούρια) τῶν Ἑλλήνων, ἀφ' οὗ εἶδεν ὅτι οἱ πλείότεροι εἶχον ἀναχωρήσει, ἠσθάνθη μὲν τότε ὅτι δεν ἤτον οὔτε δίκαιον, οὔτε κατ'ἀλληλον τὸ νὰ μείνη ἐκεῖ, ἀλλὰ εἰς τὴν Ἁγιά. δὲν ἐπεδέχετο ὅμως τὸ πρᾶγμα καμμίαν διόρθωσιν πλέον· καὶ ὅμως μ' ἄλλην τὴν ψυχικὴν καρτερίαν του ὠμίλει, καὶ ἐσυμβούλευε τοὺς μείναντας Ἑλληνας νὰ μὴ δειλιάσωσι, βεβαιῶν αὐτοὺς ὅτι ἀναμφιβόλως ἡ νίκη ἤθελεν εἶσθαι ἀπὸ τὸ μέρος του, ὑπισχνούμενος αὐτοῖς προσέτι καὶ μεγάλας ἐκ τῶν λαφύρων ὠφελείας· τοὺς ὠδήγει δὲ ταῦτοχρόνως πῶς νὰ κάθηνται εἰς τοὺς προμαχῶνας των, πῶς νὰ πυροβολῶσι τοὺς ἐχθροὺς, προσφλαττόμενοι ἀπὸ τα ἐχθρικά πυροβόλα· ὅπου δὲ ἐθεώρει ἀδυναμίαν τινὸς προμαχῶνος, μετεκόμιζε καὶ μό-

νος του λίθους πρὸς δαχύρωσιν· ἐνὶ δὲ λόγῳ τοῖς ὠμίλει ἐνισχύων αὐτοὺς, ὅτι θέλουν θανατωθῆ μὲν καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ὅτι ὁ διὰ τὴν φιλότατην πατρίδα θάνατος δὲν εἶναι πικρὸς, μᾶλλον δὲ γλυκὺς καὶ ἐνδοξὸς ὑπὲρ ἄλλο τι ἐπίγειον ἀγαθὸν, παριστάνων ἐπίσης εἰς αὐτοὺς ὅτι ὠρκίσθησαν διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν πατρίδα, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς ὠφείλον νὰ χύσωσι καὶ τὴν ἐσχάτην ρανίδα τοῦ αἵματός των· τοῖς ἀνεμίμνησκε δὲ προσέτι μὲ πολλὴν ζωηρότητα καὶ γενναϊότητα τὰς ἀνδραγαθίας τῶν προγόνων μας, καὶ τελευταῖον ἀτρομήτως εἶπε πρὸς ὅλους τοὺς ἐκεῖσε Ἑλληνας.

« Ἀδελφοί! ἐὰν μετὰ τὴν μάχην αὐτὴν δὲν ἐνταμω-
 » θῶμεν ἐδῶ ζῶντες, θέλομεν ἐνταμωθῆ εἰς τὸν ἄδην,
 » ἐνώπιον δὲ τοῦ ὑψίστου θέλομεν ὁμολογήσει ὅτι ἐξε-
 » πληρώσαμεν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν πίστιν χρέος
 » μας, καὶ ὡς δίκαιος θέλει μᾶς κατατάξει μετ' ἐκείνων
 » τῶν ἐνδόξων μαρτύρων, οἵτινες ἔχυσαν τὰ αἵματά
 » των ὑπὲρ πίστεως, κτλ. κτλ. » ἔχων δὲ τὰ ὀπισθὲν
 του πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν, τὸ δὲ πρόσωπόν του πρὸς
 τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων, ἅμα ὅτε ἠκούσθη ὁ κρότος τῶν
 τυμπάνων τῆς μάχης, γελῶν καὶ μὲ πρόσωπον χαρίεν
 εὐθὺς ἐτοποθετήθη εἰς τὸν προμαχῶνα του.

Ἄλλ' ὅταν οἱ ἐχθροὶ ἤρχισαν νὰ πλησιάζωσιν εἰς τοὺς
 προμαχῶνας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ τῶν τυμπάνων κρότος
 εἴχι ἀδιακόπως, τὸ δὲ βᾶδισμα τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ
 πεζῶν τε καὶ ἵππέων, ὁ χρεμετισμὸς τῶν ἵππων, καὶ τὰ
 λοιπά ἐπαρουσίαζον μίαν τρομερὰν θέαν εἰς τοὺς ὄρων-
 τας, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι καὶ ἡ γῆ ἐγλονεῖτο ὡς ἀπό-
 τινος σεισμοῦ, ὥστε αἱ στιγμαὶ ἐκεῖναι μόναι ἦσαν ἰκα-

ναὶ γὰρ φέρωσιν εἰς τὴν ἐσχάτην δειλίαν καὶ τὸν πλέον
 γενναῖον Ἕλληνα, θεωροῦντα μάλιστα τὸ ἀγέρωχον ἐ-
 κείνο καὶ μεγαλοπρεπὲς τῶν ἐχθρῶν βάδισμα, καὶ τελευ-
 ταῖον ὅταν τὰ πεζικὰ τῶν ἐχθρῶν στρατεύματα εἶχον
 πλησιάσει ἕως τόξου βολῆς εἰς τοὺς προμαχῶνας τῶν
 Ἑλλήνων, τὸ δὲ ἵππικὸν εἶχε μείνει ὀλίγον ἀργότερα τοῦ
 πεζικοῦ (καθ' ἃς εἶχε λάβει ὁδηγίας παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ
 του, ὥστε εἰς ὁποίας στιγμᾶς ἤθελε λάβει καὶ αὐτὸ τὰ
 σημεῖα, νὰ κινηθῆ, διὰ νὰ συνενωθῆ μὲ τὸ πεζικὸν τακτι-
 κόν τε καὶ ἄτακτον), καὶ ἐν ᾧ ὁ Ἰμπραχήμεης ἀναβάς
 εἰς ἓνα τῶν ὀρεινοτέρων λοφιδίων, ἐνὸς τετάρτου τῆς
 ὥρας μακρὰν ἀπέχοντος, ἐθεώρει διὰ τοῦ τηλεσκοπίου
 τὰς παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατεχομένας θέσεις, τότε καὶ
 ὁ Γρηγόριος Δικαῖος ἀναστὰς ἐκ δευτέρου, εἶπε πρὸς
 τοὺς Ἕλληνας « Ἄνδρες ἀδελφοί! Ἴδου ἡ πολιορκία
 » ἐγένετο εἰς ἡμᾶς ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη· οἱ ἐχθροὶ ἔχουν
 » σταθερὰν ἀπόφασιν καθ' ἡμῶν· τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν καὶ
 » πλέον σταθερωτέραν χρεωστοῦμεν νὰ λάβωμεν καὶ
 » ἡμεῖς πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ νὰ φανῶμεν γενναϊώτεροι
 » καὶ σταθερώτεροι κατὰ τῶν ἐχθρῶν μας· μὴ δειλιά-
 » σετε, ἀδελφοί, τὸ πολυάριθμον τῶν ἐχθρῶν, ἐπειδὴ
 » ἡμεῖς ἔχομεν τὴν βοήθειαν τοῦ ὑψίστου Θεοῦ· ὁ ὑπὲρ
 » πατρίδος θάνατος, ἀδελφοί, ὄχι μόνον δὲν εἶναι πικρὸς
 » ἀλλὰ καὶ γλυκύτατος, ἐνδοξος, καὶ ἐπαινετός· ἔχομεν
 » δείγματα τὸν ὑπὲρ πατρίδος θάνατον τοῦ Λεωνίδου,
 » καὶ τοσοῦτων ἄλλων ἐνδόξων Ἡρώων· εἰς τοιοῦτους
 » κινδύνους οἱ καλοὶ πατριῶται δὲν πρέπει οὔτε νὰ δει-
 » λιῶσιν οὔτε νὰ λυπῶνται· καὶ τέλος, ἔφθασεν ἡ ὥρα
 » εἰς τὴν ὁποίαν ὁ καθ' εἷς πρέπει νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ πρὸς
 » τὴν πατρίδα χρέος του· ἔλθετε λοιπὸν οἱ πλησιέστε-

» ροι Καπιτάνοι νὰ σὰς ἀσπασθῶ, καὶ πάλιν ἐνταμωνό-
 » μεθα ὅλοι εἰς τὸν Ἄδην νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι.»
 μετὰ δὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀφ' οὗ κατεφίλησε τοὺς Κα-
 πιτάνους καὶ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς ὅλους, κατέλαβεν ἕκα-
 στος τὴν θέσιν του.

Ὁ δὲ Ἰμπραχίμης κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς τελευταίας
 ὀμιλίας τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Δικαίου πρὸς τοὺς
 μετ' αὐτοῦ Ἑλληνας ἐν ᾧ παρετήρει, ὡς εἴρηται, τὰ
 παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατεχόμενα λοφίδια, μετ' ὀλίγον
 ἔκαμε τὸ σημεῖον τῆς μάχης, καὶ εὐθὺς κατὰ πρῶτον
 ἔλαβον ἐναρξιν νὰ μάχωνται τὰ ἄτακτα στρατεύματα
 πρῶτον μὲ τὸ σῶμα τῶν 650 Ἀρκαδίων, εἰς τὰ ὁποῖα
 οἱ Ἑλληνες ἀντίσταντο μὲ ἀπαραδειγματίστον καρτε-
 ρίαν καὶ γενναϊότητα, φονεύοντες καὶ πληγώνοντες πλη-
 θος ἐξ αὐτῶν· ὁ δὲ Ἰμπραχίμης θεωρῶν τὴν θραῦσιν
 καὶ τὸν ἀφανισμόν τῶν στρατιωτῶν του, ἔκαμε σημεῖον
 νὰ ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων ὅλα τὰ τακτικά· καὶ τὰ
 ἄτακτα στρατεύματα πανταχόθεν, τὰ ὁποῖα καὶ ἐπέπε-
 πεσαν, πλησιάζαντος καὶ τοῦ ἵππικοῦ ταύτοχρόνως· οἱ
 δὲ τὰ ὀπισθεν κατέχοντες ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐχθρικοῦ
 στρατοῦ ξιφῆρεις δὲν ἐπέτρεπον κανένα νὰ ὀπισθοδρομή-
 σῃ, ἀλλὰ τὸν ἐθανάτωσαν ἐξ ἐναντίας, διὰ νὰ προχωροῦν
 ἐμπρὸς ὅλοι οἱ στρατιῶται· ἐν τοσοῦτῳ κατὰ τὴν στιγ-
 μὴν ἐκείνην τῆς γενικῆς ὀρμῆς τοῦ πολυαριθμοῦ ἐχθρι-
 κοῦ κατ' ὀλίγων Ἑλλήνων στρατοῦ (τις νὰ περιγράψῃ
 ἐνταῦθα, μὲ ὁποῖαν φρίκην, μὲ ὁποῖον τρόμον καρδία ἀν-
 θρωπίνη ὑπέφερε νὰ βλέπῃ παρομοίαν ἀπαραδειγματί-
 στον μάχην; !!!) οἱ Ἀραβες ἐφονεύοντο σωρηδόν, σφα-
 ζόμενοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνηλεῶς, καὶ ὅμως ἔτρεχον
 τυφλοῖς ὄμμασιν εἰς τὸν θάνατον, μὴ δυνάμενοι νὰ ὀ-

πισθοδρομήσωσι, φονευόμενοι ἄλλως παρὰ τῶν ἰδίων ἀ-
 ξιωματικῶν των, ὥστε βεβιασμένοι τελευταῖον οἱ ἐχ-
 θροὶ ἐπέπεσον ἐκ τῶν ὀπισθεν εἰς τοὺς προμαχῶνας τῶν
 Ἑλλήνων, ὅτε καὶ οἱ Ἑλληνες ἀφέντες πλέον τὸν πυ-
 ροβολισμόν, ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶχον σπαθία καὶ γιαταγάνα
 κατέσφαζον τοὺς ἐχθρούς· πρῶτος δὲ πάντων ἐπέπεσεν
 ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος μὲ τὴν σπάθην εἰς
 τὰς χεῖρας σφάζων ἐχθρούς, καὶ ἔπεσεν ἐνδόξως ὑπὲρ πα-
 τρίδος ὁ ἀείμνηστος, ὡς Ἡρῶς γενναῖος, καθ' ἣν εἶχε
 δώσει ὑπόσχεσιν νὰ θυσιασθῆ ὑπὲρ πατρίδος· τὴν γεν-
 ναίαν ἐκείνην καὶ μάχιμον ὄρμην αὐτοῦ πληροφορηθεὶς
 μετὰ ταῦτα ὁ Ἰμπραχίμης, ὠργίσθη κατὰ τῶν φονευ-
 σάντων αὐτὸν, διατὶ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὸν συλλάβωσι
 ζῶντα· ἀλλ' αὐτοὶ προσεποιήθησαν ὅτι δὲν τὸν ἐγνώρισαν.

Ἐν τοσοῦτῳ οἱ ἐχθροὶ συμπλεκόμενοι μετὰ τῶν Ἑλ-
 λήνων κατεσφάζοντο μὲ τὰς μαχαίρας καὶ μὲ τὰ ξίφη,
 οἱ δὲ μὴ ἔχοντες τοιοῦτου εἴδους ὄπλα, ἐκράτουν τὰ
 πυροβόλα (τουφέκιά των) ἔμπροσθεν, καὶ μὲ τὰ ὀπισθεν
 τῶν πυροβόλων (τὰ κοντάκια) ἐκτύπων τοὺς ἐχθρούς
 εἰς τὰς κεφαλὰς, ἄλλοι δὲ πάλιν κατέκοπτον αὐτοὺς
 μὲ τοὺς ὀδόντας των. Ἐπὶ τούτοις ἡ μάχη διήρκεσεν ὄχι
 περιπλέον τῆς μιᾶς ὥρας διάστημα, ἐσώθησαν ἀπὸ τοὺς
 1650 μόνον 437, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μὲ πληγὰς τε-
 τραυματισμένοι καὶ καταδιωκόμενοι ἐκ τῶν τοῦ ἵππικοῦ
 στρατοῦ, εἰς τὴν στιγμήν τῆς ὀπισθοδρομήσεως τῶν
 Ἑλλήνων, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν· ἐφονεύθησαν δὲ
 καὶ Ἀρχάδιοι 136 ἐξ ὧν οἱ ἐπισημότεροι τῶν Καπι-
 τάνων ἦτον ὁ Ἀναστάσιος Γυφτάκης, ὁ Μπουχανᾶς,
 ὁ Ἀναγ. Γκότης, 3 τέκνα τοῦ Οἰκονόμου Λιγούδισας,
 ὁ Παναγ. Κεφάλας, ὁ Ἀθανασούλης Καπετανάκης, ὁ

Πιέρος Βοϊδῆς, καὶ ἄλλοι διάφοροι πεσόντες θύματα ὑπερπίστεως καὶ πατρίδος· μετὰ δὲ τὴν παῦσιν τῆς ὀλιγοστιγμιαίας μάχης ὁ Ἱμπραχήμες ἀπεσύρθη πάραυτα εἰς τὴν Κώμην Σκάρμυγα.

Τοιαύτη δὲ ἐστάθη ἡ ἐν Μανιακίῳ μετὰ τοῦ Ἱμπραχέμ Πασσᾶ καὶ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Δικαίου συγκροτηθεῖσα μάχη, ἣτις ἐνέπνευσε φρίκην εἰς τὸν Ἱμπραχήμεν (1) διὰ τὴν μεγίστην ἐκείνην γενναιότητα, τὴν ὁποίαν ἔδειξαν οἱ 900 Ἑλληνες ἀντιπαραταχθέντες καὶ ἀντιπολεμήσαντες μὲ 25000, καὶ περισσοτέρους ἐχθροὺς, καὶ φονεύσαντες ἐξ αὐτῶν ὑπὲρ τὰς 10,000, (κατὰ τὰς μετὰ ταῦτα δοθείσας πληροφορίας παρὰ τῶν κατ' ἐποχὰς Ὀθωμανῶν αἰχμαλώτων). Ἐὰν ὅμως πρὸ τῆς μάχης ἤθελε πεισθῆ ὁ αἰδύμιος Ἀρχιμανδρίτης Γ. Δικαῖος νὰ τοποθετηθῆ εἰς τὴν Ἀργιάν ὡς θέσιν κατάλληλον καὶ ὀχυρὰν, ὡς προεῖρηται, ὄχι μόνον ἤθελον διασωθῆ οἱ Ἑλληνες, ἀλλ' ἤθελε προφθάσει καὶ ἡ περιμενομένη βοήθεια, καὶ ὁ Ἱμπραχήμες ἤθελε περιορισθῆ εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια, τότε δὲ ἐξελθόντων καὶ τῶν ἐν Ὑδρᾷ ἐξορίστων, δὲν ἤθελε κά-

(1) Πολλοὶ ἀξιόπιστοι ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, μᾶς ἐβεβαίωσαν ὅτι, ὅταν ἔφερον τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Γρηγ. Δικαίου ἐνώπιον τοῦ Ἱμπραχέμ Πασσᾶ, ἐλυπήθη, διότι ἔφονεύθη εἰς τοιοῦτος γενναῖος ἀνὴρ τοῦ ὁποίου ἡ καρτερία καὶ ἡ γενναιότης ἐξέπληττε παρὰ πάντα ἄλλον τὸν Σατράπην αὐτὸν εἰς τρόπον ὥστε, διηγούμενος τὰ κατὰ τὴν ἐν Μανιακίῳ μάχῃ ἐνίοτε, ἔφερεν εἰς τὴν ὁμίλιαν καὶ τὴν γενναιότητα τοῦ Παπᾶ, (ἐννοῶν τὸν Ἀρχιμανδρίτην) τὴν ὁποίαν ὑπερπαινῶν ἐθαύμαζεν “ οἶδε καὶ πολέμιος ἀνδρὸς θαυμάζειν ἀρετάν. »

μει ἀναμφιβόλως βῆμα ἔμπροσθεν πλέον ἀπὸ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχον μάλιστα οἱ περὶ αὐτὸν μεγίστην δειλίαν, (καθ' ἃς εἶδον πληροφορίας πολλοὶ ἐκ τῶν ἰδίων αἰχμαλωτιζομένων Ἑλλήνων τε καὶ Ὀθωμανῶν κατὰ διαφόρους ἐποχάς)· μάρτυρες δὲ τῆς φρικώδους ἐκείνης μάχης ὑπάρχουν οἱ σωροὶ τῶν μέχρι τῆς σήμερον ἴσως κειμένων εἰς τὴν θέσιν τοῦ Μανιακίου ἐσχισμένων κρανίων καὶ λοιπῶν ὀστέων τῶν σωμάτων τῶν πεσόντων αὐτόσε Ἑλλήνων τε καὶ ἔχθρῶν.

Τὴν δ' ἐπιούσαν (21. Μαΐου 1825) ἅμα τῇ πρωίᾳ ἐξεστράτευσαν οἱ περὶ τὸν Ἰμπραχίμην κατὰ τῆς πόλεως Κυπαρισσίας καὶ τῆς Ἐπαρχίας Ἀρκαδίας διαμεμερισμένοι εἰς διάφορα σώματα, τὰ ὁποῖα ἀπήρχοντο εἰς τὴν Κυπαρισσίαν ἀπὸ διαφόρους ὁδούς· οἱ δὲ Ἀρκαδιοὶ Α Γρηγοριάδης, Ἀναγνώστης Παπα Τσόρης, ὁ Δ Πλαπούτας, καὶ δῖφοροι καπιτάνιοι τῶν Ἐπαρχιῶν μὲ τοὺς λοιποὺς Ἀρκαδίους, Καρυτινοὺς, καὶ μὲ ἐν μέρος Φαναριτῶν καὶ Λεονταριτῶν, συμποσούμενοι ὅλοι ἕως 1600. καὶ ἐρχόμενοι πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν Μανιακίῳ Ἑλλήνων εἰς τὴν Κώμην Μάλην, ἀπήντησαν καθ' ὁδὸν ὑπὲρ τὰς 12000. ἐχθρῶν ὀδευόντων διὰ τὴν Κυπαρισσίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἀπαιτουμένη προετοιμασία, καὶ ἐπειδὴ εἶχον πληροφορηθῆ τότε τὸν ἀφανισμόν καὶ τὴν θραῦσιν τῶν ἐν τῷ Μανιακίῳ Ἑλλήνων, προσέτι δὲ ἐπειδὴ ἡ θέσις ἐκείνη (εἰς τὴν ὁποίαν εἶδον τὸν ἐχθρὸν στρατὸν διόδεύοντα) ἦτον ὅλως δι' ὅλου ἀκατάλληλος δι' ἀντιπαράταξιν μάχης, διελύθησαν· καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν ἄλλων Ἐπαρχιῶν ὀρμώμενοι μετέβησαν εἰς τὰ ἴδια, ἀφ' οὗ

πρωτον ἐπυροβόλησαν τοὺς ἐχθροὺς, οἱ δὲ Ἀρκάδιοι ἐσπευσαν δρομαῖοι πρὸς διάσωσιν τῶν οἰκογενειῶν των, οὔτινες ἀφ' ἐνὸς μέρους ἐν ᾧ εἰσῆρχοντο εἰς τὴν πόλιν τῆς Κυπαρισσίας, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸ κατὰ τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἰσῆρχοντο καὶ οἱ ἐχθροί.

Ἄλλ' οἱ κάτοικοι τῆς Κυπαρισσίας εἰδοποιηθέντες πρὸ μιᾶς ὥρας τὴν ἐν τῷ Μανιακίῳ συμβᾶσαν ὀλέθριον μάχην, καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν κατὰ τῆς Κυπαρισσίας ἐκστρατείαν, ἐδόθησαν εἰς φυγὴν. καὶ οἱ μὲν διὰ Θαλάσσης ἐπιβιβαζόμενοι εἰς τινα μικρὰ Πηλοῦρια εὐρεθέντα ἐλιμενισμένα εἰς τὸν ἀνωφελῆ ἐκεῖνον ὄρμον, ἢ λιμενίσκον (Σπιάντζαν) τῆς Κυπαρισσίας, διεσώζοντο, οἱ δὲ, διὰ ξηρᾶς ὁδεύοντες, ἐγκαταλιπόντες οἱ δυστυχεῖς τὰς οἰκίας των ἀνεωγμένας, διεσώζοντο μὲ ὅ,τι μόνον ἕκαστος ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ μικρὸν τι (1). ἡ δὲ λοιπὴ κατάστασις των ἐγένε παρανάλωμα τῆς διαρπαγῆς τῶν ἐχθρῶν. πολλοὺς δὲ πάλιν καταλαβόντες οἱ ἐχθροὶ ἔξω τῆς πό-

(1) Ὁ αἴτιος τοῦ νὰ ἐγκαταλείψωσιν οἱ Κυπαρισσιοὶ τὴν κινήτην των περιουσίαν καὶ ν' ἀποδράσωσιν, ἔτι δὲ τοῦ νὰ σφραγίσωσι καὶ ἀίχμαλωτισθῶσιν ὅσοι δὲν προέλαβον ν' ἀποδράσωσιν, ἐστάθη ὁ τότε ἐπαρχὸς Ἀρκαδίας Ἰω. Δημητρίπουλος Ζακυνθιοκελοποννήσιος, ὅστις ἐξ αἰτίας τῆς ἀθλίας κουφότητος καὶ τῆς ἀνοητίας του δὲν ἐνέδωκε νὰ πρόδιακηρῶξῃ εἰς τοὺς παρ' αὐτοῦ διοικουμένους διὰ νὰ ἐξασφαλισθῶσιν, ἢ νὰ μετακομίσωσιν εἰς ἄλλα ἀσφαλέστατα μέρη τὴν ἐν ταῖς οἰκίαις των κινήτην περιουσίαν, ἣτις παρηναλώθη ἅπανα περὰ τῶν ἐχθρῶν τὴν αὐτὴν τύχην τῶν οἰκίῶν. ἔσχε καὶ το ἐπισκοπικὸν κατάστημα (ἡ μητροπολις), ἣτις περιεῖχεν ἐν ἑαυτῇ τὴν ὅλην κινήτην περιουσίαν, ἐξαίρετως δὲ τὴν βιβλιοθήκην συγκαμμένην ἐκ σωμάτων 674. ἐκκλησιαστικῶν, ἱστορικῶν, κ-λ. τὰ, ὅποια κατέσχισαν οἱ ἐχθροί.

λεως Κυπαρισσίας, καθὼς ἀκόμι καὶ ὄσους ἐξ' ἐκείνων οἵτινες δὲν προέλαβον νὰ ἐπιβιθασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα διὰ τὸ μικρὸν τῆς χωρητικότητός των, ἐκ τῶν ὁποίων τοὺς μὲν κατέσφαζαν, τοὺς δὲ ἤχμαλῶτευσαν. οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ μετὰ τοῦ Ἱμπραχίμ Πατσᾶ διέμειναν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην λαφυραγωγοῦντες τὴν πόλιν, πυρπολῆσαντες καὶ δύο μόνον οἰκίας, τὴν τοῦ Α. Γρηγοριάδου, καὶ τὴν τοῦ Μήτρου Ἀναστατοπούλου, καὶ τοὺς τρεῖς ναοὺς τῆς αὐτῆς πόλεως (1). πολλοὶ δὲ Ἴππεις ἐκ τῶν ἐχθρῶν προεχώρησαν εἰς τὴν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἄλφειοῦ ποταμοῦ παραλίαν ὁδὸν διὰ νὰ καταλάβωσιν Ἐλληνας ἀποδιδράσκοντας, ἀλλὰ δὲν ὕδυνήθησαν· τὴν δὲ 28. Μαΐου ὁ Ἱμπραχίμης ἀναχώρησας μεθ' ὄλου τοῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατοῦ ἐκ τῆς Κυπαρισσίας, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ὄροια Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἀπολύτρωσις τῶν ἐν Ἰθρᾷ ἐξαρίστων - στρατολογία κατὰ τοῦ Ἱμπραχίμ Πατσᾶ τῶν Πελοποννησίων ὀπλαρχηγῶν - ἐκστρατεία τοῦ Ἱμπραχίμ Πατσᾶ κατὰ τῆς Πολιανῆς - πυρπόλησις τῆς Καλαμάτας παρ' αὐτοῦ - μαχη συμβῆτα ἐν Δραμπάλα μετὰ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων.

Τούτων δὲ οὕτω διαχειμένων, ἤλθον εἰς τὸ Ναύπλιον

(1) Κατὰ τὴν πρῶτην αὐτῆν εἰρηλὴν τοῦ Ἱμπραχίμ εἰς τὴν Κυπαρισσίαν ζῆμία τῶν κτηρίων αὐτῆς ὁμοῦ μὲ τὸν τῆς κινητῆς περιουσίας τοῦ Ἀρχιερατικῆ κατὰ τὴν ἀκτίαν καὶ τῆς βιβλιοθήκης, ὑπερῆθα τὰς 100,000 ταλλάρων διστήλων.

ἀπὸ τὴν Ὑδραν, κατὰ τὴν προεχδοθεῖσαν διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως, καὶ οἱ ἐξόριστοι ὁ Θ. Κολοκοτρώνης, οἱ Α. καὶ Δ. Δελιγιανναῖοι, ὁ Γ. Σισίνης μετὰ τοῦ υἱοῦ του Χρυσάνθου, ὁ Μ. Ἀναστασόπουλος, ὁ Α. Κατζαρός, ὁ Ἰωάννης Κρίτζαλης, ὁ Ἰωάννης Νοταρᾶς, ὁ Δ. Παπα Τζόνης, ὁ Μητροπέτροβας, τοὺς ὁποίους ἡ Κυβέρνησις πάραυτα ἐκήρυξεν ἀθώους, ἀποκαταστήσασα πάλιν τὸν Θ. Κολοκοτρώνην γενικὸν ἀρχηγὸν τῶν Πελοποννησιακῶν ὄπλων, ὅστις ἀνευ ἀναβολῆς ἐτοιμασθεὶς διὰ νὰ ἐξέλθῃ εἰς ἐκστρατείας, ἐζήτησε κατὰ πρῶτον νὰ δοθῇ ἡ ἄδεια παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὥστε διὰ κάθε ἐνδεχομένην περίστασιν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, νὰ κρημνισθῇ τὸ περιτείχισμα τῆς Τριπολιτζᾶς, προτείνας ὅτι ἡ Τριπολιτζᾶ κέντρον οὔσα τῆς Πελοποννήσου, νὰ μὴ ἔχη ὀχύρωμα ὑπὸ τὴν διαχείρησιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς κάθε ἐνκντίαν ἐπιδρομὴν· ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τῷ ἀπήντησεν, ὅτι αὐτὸς μὲν νὰ ἐκστρατεύσῃ ὅσον ταχύτερον, ἐὰν δὲ ἡ χρεῖα ἤθελε τὸ καλέσῃ διὰ νὰ κρημνισθῇ τὸ περιτείχισμα τῆς Τριπολιτζᾶς, νὰ γράψῃ διὰ νὰ ἐκδοθῇ ἀκολούθως ἡ ἄδεια.

Ἐν τούτοις ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἐξέδωκε τὰς ἀναγκαιὰς διαταγὰς εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, συγκαλέσας ἅπαντας τοὺς προέχοντας διὰ νὰ συνέλθουν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Μακρυπλάγι καλούμενον, κείμενον εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὄριων τῆς Μεσσηνίας, καὶ ἀπέχον δύο ὥρας (πρὸς τὰ ἔμπροσθεν) τῆς πόλεως Λεονταρίου· οὕτω δὲ ὁ μὲν Ἀρχηγὸς ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Ναυπλίου διὰ τὴν Τριπολιτζάν, ὅθεν διέταξε καὶ ἐκ δευτέρου εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας διὰ νὰ προφθάσωσιν ὅσον τάχιστα εἰς τὴν προῤῥηθεῖσαν τοῦ Μακρυπλα-

γιου, ὅτε καὶ θεωρήσαντες οἱ Πελοποννήσιοι τὴν ἀνάγκην τῆς πατρίδος, μεταξύ ἑξ ἡμερῶν διαστήματος συνήχθησαν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου ὑπὲρ τὰς 8,000, Ἑλλήνων, φέρων ἕκαστος αὐτῶν ἐπ' ὤμων καὶ τριῶν ἡμερῶν τροφὴν δι' ἰδίαν του χρῆσιν· ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης (καθὼς καὶ ὁ ἴδιος ἐβεβαίωσε πολλάκις, καὶ οἱ εἰδότες ὅσα ἔγραψεν) ἐκ δευτέρου πάλιν ἐν Τριπολιτῆς διαμένων, ἔγραψε πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι, εἶναι ἀνάγκη νὰ κρημνισθῇ τὸ τῆς Τριπολιτῆς περιτείχισμα, καὶ ἀνευ ἄλλης ἀναβολῆς μετέβη εἰς τὴν πόλιν τοῦ Λεονταρίου, ὅπου διέταξε νὰ κατασκευασθῶσι κλίβανοι (φοῦρνοι) διὰ νὰ γίνεταί ἐκεῖσε ὁ διὰ τὰ στρατεύματα ἄρτος· διαθέσας δὲ τὰ περὶ τροφῶν κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, μετέβη εἰς τὸ Μακρυπλάγι, ὅπου εὔρεσεν συνηγμένα τὰ στρατεύματα ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Ναυπλίας, Ἄργους, Τζακωνίας, Λακεδαιμονίας, Τριπολιτῆς, Φαναρίου, Λεονταρίου, Καρυταίνης, Τρυφυλίας, Ἀνδρούσης, Ἰμλακίων, Καλαμῶν (1), καὶ μέρος ἐκ τῆς Μάνης μετὰ τῶν καπιτάνων, καὶ τῶν πολιτικῶν προϋχόντων (2)· μετὰ δὲ ταῦτα πάντα ἐγέ-

(1) Εἰς τὰς Καλάμας ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας μέχρι τοῦ τέλους τῶν θεινῶν αὐτῆς, ὑπῆρχε πρῶτος Καπιτάνος ὁ Π. Τζάνης, μετ', αὐτοῦ δὲ καὶ ἄλλοι διάφοροι, ὡς ἐν τῷ οικείῳ τόπῳ ἐκθέτομεν.

(2) Εἰς τὸ Μακρυπλάγι διατρίβων ὁ Γ. Ἀρχηγὸς ἐπληροφορήθη καὶ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνάγκην τὸ Μετολόγγιον ἐκ τῆς ἐλλείψεως τροφῶν (ὡς ὁ ἴδιος εἶλεγε), καὶ παράπαντα ἔγραψε εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ διατάξῃ καὶ νὰ στείλῃ ἀντιπροσώπους τῆς εἰς τὴν Γαστοῦνην (Ἠλιδα), διὰ νὰ συναξῶσι τὰς ἐν ἀρθροῖα εὐρισκομένας διαφόρων εἰδῶν τροφὰς εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, καὶ νὰ τὰς θειυθύνωσιν εἰς τὸ Μετολόγγιον, ὥστε καὶ αὐτὸ μὲν

νετο συμβούλιον εἰς τὸ Μακρυπλάγι μεθ' ὄλων τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ τῶν καπιτάνων περὶ τοῦ. πῶς νὰ διατηρηθῇ ἡ θέσις ἐκείνη τοῦ Μακρυπλαγίου μετ' ἀκριβείας διὰ κάθε ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ· ἐνεκρίθη δὲ ὥστε, ἡ μὲν θέσις ἐκείνη νὰ διατηρηθῇ μετ' ὄλην τὴν ἀπαιτουμένην ἀσφάλειαν, νὰ σταλῶσι δὲ καὶ στρατεύματα Ἑλληνικά ἐκ 1500, ἢ καὶ 1000. τοῦλάχιστον μόνον εἰς τὴν Πολιανὴν, διὰ νὰ διατηρηθῇ καὶ ἡ θέσις ἐκείνη, μήποτε ὁ ἐχθρὸς ἰδὼν τὰς εἰς τὸ Μακρυπλάγι Ἑλληνικάς ὀχυρώσεις, ἐπιχειρήσῃ (εἰ καὶ μετ' πολλὴν του παραβίαν) νὰ διαβῇ ἐκεῖθεν (1). ἀλλ' ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς

νὰ ἐφοδιαθῇ ἀπ' ἐνὸς μέρους, καὶ αἱ πλουτῖαι καὶ ἄριστοι τροφαὶ νὰ ἐκλείψωσιν ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης διὰ κάθε ἀποτυχίαν τοῦ ἐχθροῦ· ἀλλὰ (ὡς ἐπληροφορήθημεν παρὰ τοῦ τότε ἱπάρχου Γαβριήλους Δ. Κ. Βυζαντίου) οὔτε τὸ ἓν ἐνηργήθη οὔτε τὸ ἄλλο, εἰμὴ μόνον ἡ Κυβέρνησις διώρισεν ἔπειτα προμηθεῖα τροφῶν, ἀλλ' οὗτος τίποτε δὲν κατώρθωσεν, καθότι ἀπ' ἐνὸς μὲν μέρους αὐτὸς ἐξήτει νὰ προμηθευθῇ τὰς τροφὰς ἀπὸ τὰς Ἰονίους νήτους (ἐπὶ τίνι σκοπῷ ἀγνωεῖται) ἐν ᾧ ὅλα τὰ εἶδη τῶν τροφίμων μετεκομίζοντο εἰς αὐτὰς ἀπὸ τὴν Γαστούνην, ἀπ' ἐτέρου δὲ, καθότι τόσοι οἱ Γαστουναῖοι, καθὼς καὶ οἱ ἐνοικιασταὶ ἐφυλάττον τὰ τροφίμα διὰ νὰ ἐμπορευθῶσιν αἰετοί, οὔτινες ἐστελλον ἐκ διαλειμάτων καὶ ἐπάλου εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἀλλ' ὅταν εἰσέβηλεν ὁ Γεμπραχμῆς εἰς τὴν Γαστούνην (τὴν 9. Νοεμβρίου 1825), εὗρεν ὄλας τὰς ἀποθήκας καὶ τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἐνοικιαστῶν πλήρεις ἐκ διαφόρων καρπῶν, καὶ τὰς οἰκίας τῶν χωρικῶν πλήρεις διαφόρων τροφίμων, τὰ ὅποια ἐχρησίμευσαν διὰ τροφὴν τῶν στρατευμάτων τοῦ ἐχθροῦ.

(1) Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐγνωμοδόησεν κατ' ἐξοχὴν ἐπιμέλων ὁ Δ. Πλαπούτας.

γνωρίζων καλῶτατα τὸ δύσβατον τῆς θέσεως ἐκείνης (1), μάλιστα διὰ διάβασιν ἵππικου, δὲν ἐνέδωκε νὰ διατηρηθῇ ἡ θέσις τῆς Πολιανῆς, ἢ ἡ τῶν Κοκκάλων ἐπωνομαζομένη, καὶ οὕτως ἀπεφασίσθη, καὶ ἔγειναν ὄχυρώτατοι προμαχῶνες εἰς τὸ Μακρυπλάγι καθ' ὅλα τὰ στενά μέρη καὶ τοὺς λόφους.

Ὁ δὲ Ἴμπραχήμες στρατοπεδεύσας εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Μεσσηνίας, ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ θέσις τοῦ Μακρυπλάγιου ἦτον καλῶς ὄχυρωμένη, καὶ ἐξερευνήσας ἀκριβέστερον, ἀρ' οὐ ἐβεβαιώθη ὅτι δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ διαβῇ αὐτόθεν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Καλαμάταν, τὴν ὁποίαν κατεपुरπόλησε, καλῶτι δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὴν διασώσωσιν οἱ εἰς αὐτὴν εὔρεθέντες καπιτάνοι τῆς Καλαμάτας καὶ Μανιάται διὰ τὸ ὀλιγάριθμον τῶν Ἑλλήνων· ἀλλὰ τότες τὴν Καλαμάταν ὀπισθοδρόμημα τοῦ Ἴμπραχήμες ἔδωκεν εὐθὺς ὑπονοίας εἰς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, μήποτε ὁ Ἴμπραχήμες ἤθελε διαβῆ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Πολιανῆς, καὶ μ' ὅλον ὅτι διὰ τὸ ἄλλως ἀδιάβατον τῆς δυσβάτου καὶ πετρώδους ἐκείνης ὁδοῦ, δὲν ἤρχετο εἰς τὴν πειθῶ τὸ νὰ ἤθελε δυνηθῆ νὰ διαβῇ ἐκεῖθεν τόσος πολυάριθμος στρατός, καὶ κατ' ἐξοχὴν τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον ἵππικὸν (2).

(1) Εἶνε ἀπερίγραπτον τὸ δύσβατον τῆς θέσεως ἐκείνης ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ διαβαίνοντες δι' ὑπόθεσιν, ἢ δι' ἀνάγκην των, μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ τρόμου καὶ μετὰ πολλοῦ μόχθου καὶ ἀγῶνος διαβαίνουσιν.

(2) Ἴσως ἤθελε νομίσει τις ὑπεβολὴν τὸ τόσον δύσβατον, τὸ στενον τὸ κορυμνῶδες, καὶ τὸ πετρώδες τῆς θέσεως ἐκείνης· κατὰ τοῦτο ὁμως δύνανται νὰ πληροφρήσασιν τὸν καθ' ἕνα οἱ διαβαίνοντες καὶ γνωρίζοντες τὰς θέσεις ἐκείνας.

Μ' ὄλους δε ὄσους ἔθετεν εἰς τὸν νοῦν του στοχα-
 μους ὁ Θ. Κολοκοτρώνης διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς ἀπὸ τῆν
 θέσιν ἐκείνην διαβάσεως τοῦ ἐχθροῦ, μ' ὄλα ταῦτα ὑπο-
 πτεύσας τῆν διὰ τῆς θέσεως τῶν Κοκκάλων διάβασίν
 του, ἀπέστειλεν ἀκολούθως τὸν ἐξ Ἄλωνισταίνης Γεώρ-
 γιον Δημητρακόπουλον μὲ 1000. Ἑλληνας, διὰ νὰ
 προκκταλάβωσι τῆν θέσιν ἐκείνην τῆς Πολιανῆς· ἀλλ'
 ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τῶν Κωμωπόλεων ἐκείνων, κατὰ δυ-
 στυχίαν εἶχον καταφύγει εἰς τὰ ὑψηλά ὄρη τῶν μερῶν
 ἐκείνων μετὰ τῆν πτώσιν τοῦ Νεοκάστρου, καὶ ἐπειδὴ
 δὲν ἐστάθη δυνατόν ὡς ἐκ τούτου νὰ προμηθευθῶσιν
 ἀπὸ τροφᾶς, οἱ μετὰ τοῦ Γεωργίου Ἄλωνιστιώτου ἀπο-
 σταλέντες ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὸ Μακρυπλάγι· ὁ δὲ
 Ἰμπραχήμες καταπυρπολήσας τῆν Καλαμάταν, ἐδοκί-
 μασε μὲ ἓν μέρος ἰππικοῦ διὰ νὰ ἀναβῆ ἀπὸ τὰς κα-
 λύβας τοῦ Ἄρφαρᾶ, ἀλλ' ἀντικρουσθεῖς ἀπὸ ὀλίγους
 Ἑλληνας, ἐπέστρεψε.

Μεταξὺ δὲ τούτων ὁ Ἰμπραχήμες ἐξέταζεν ὄλον ἓν
 τοὺς μετ' αὐτοῦ Πελοποννησίους Ὀθωμανοὺς, πόθεν
 ἄλλοθεν ἐδύναντο νὰ διαβῶσιν ἐκτὸς τοῦ Μακρυπλαγίου,
 οἷτινες τῷ παρέστησαν ὅτι καμμία ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρ-
 χει, εἰ μὴ ἐκείνη ἢ τῆς Σορόκας καλουμένη, ἣτις εἶναι
 κκτὰ πολλὰ δύσβατος, ἐνταυτῷ καὶ ἐπικίνδυνος, καθότι
 ἐὰν ἤθελον εὔρεθῆ 500, Ἑλληνες κατέχοντες αὐτὴν, καὶ
 ἤθελον ἀντιπαραταχθῆ εἰς μάχην. ἐνδεχόμενον ἤθελον
 εἶσθαι τὸ νὰ διχκινδυνεύσῃ ὄλον τὸ μετ' αὐτοῦ στρατευ-
 μά. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰμπραχήμες ἀπέστειλε δύο Ὀ-
 θωμανοὺς χωρικὰ ἐνδεδυμένους διὰ νὰ παρατηρήσωσιν
 ἐὰν ἡ θέσις ἐκείνη κκτ εἶχετο ἀπὸ Ἑλληνας, οἷτινες ἀ-
 πελθόντες διὰ νυκτὸς καὶ κατασκοπεύσαντες αὐτὸν, ὅτι

δὲν ὑπῆρχε μηδὲ εἰς Ἑλληνας ἀλλὰ μὲν ὅλην τὴν εἰδο-
 ποίησιν αὐτὴν τοῦ, ὅτι ἡ θέσις ἐκείνη ἦτον ἀκατάσχετος
 ἀπὸ Ἑλλήνων, ἢ πληθὺς τῶν Ὀθωμανῶν δὲν ἐγνωμο-
 δότητε διὰ τὰ διαβῶσιν ἐκεῖθεν· ὁ δὲ Ἰμπραχίμης δια-
 τάξας ἡγεμονικῶς μὲ τὸν λόγον· «ἐκεῖθεν τὰ διαβῶμεν,»
 (τὴν 4 Ἰουνίου) ἐξεστράτευσε διὰ τῆς δυσβάτου ἐκείνης
 ὁδοῦ τῆς Σορόκας, καὶ κατέσχε τὴν Πολιανὴν μὲ μέγι-
 στον κατὰ πάντα κίνδυνον, ὅτε καὶ ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς
 Θ. Κολοκοτρώνης εἶχε φθάσει μὲ ὀλίγους ἵππεῖς Ἑλ-
 λήνας εἰς τὸ χωρίον Ἀκωβον, κείμενον ἀπέναντι τῆς
 Πολιανῆς, προσπαθῶν, καὶ ἐνασχολούμενος διὰ τὸ ἀπο-
 στείλει ἐν μέρος Ἑλλήνων ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων πρὸς
 διατήρησιν τῆς ῥηθείσης θέσεως τῆς Σορόκας, εἰάν τυ-
 χὸν οἱ Ὀθωμανοὶ ἐσκόπευον τὰ διαβῶσιν ἀπὸ τὴν δύσ-
 βατον καὶ κρημνώδη ἐκείνην θέσιν.

Ἐν ᾧ δὲ ἐνητχολεῖτο περὶ τὰ τοιαῦτα, τότε ἤκουσεν
 αἴφνης κραυγὰς, φωνὰς, καὶ ταραχὰς ἐξερχομένας ἀπὸ
 τὰ ὄρη, καὶ γινούσ ὅτι οἱ ἐχθροὶ εἶχον καταλάβει τὴν
 Πολιανὴν, πάραυτα ἐμήνυσεν εἰς τοὺς ἐν τῷ Μακρυπλα-
 γίῳ στρατοπεδευμένους Ἑλληνας τὸ ἀφίσωσι μόνους ἐ-
 κεῖ 1500. πρὸς διατήρησιν τῆς θέσεως ἐκείνης, οἱ δὲ
 λοιποὶ τὰ προφθάσωσιν ὅπου καὶ ἐκεῖνος, διὰ τὰ λάβω-
 σιν τὰς ὁδηγίας πρὸς ἀντίκρουσιν τοῦ ἐχθροῦ, ὅτε ἐφθα-
 σαν πρῶτοι ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης, ὁ (Γενναῖος) Ἰω-
 Θ. Κολοκοτρώνης, ὁ Δ. Παπαῖ Τζόνης καὶ διάφοροι ἐκ
 διχφύρων ἐπαρχιῶν Καπιτᾶνοι μὲ 3500. Ἑλλήνας· συ-
 νανηθέντες δὲ εἰς Ἀκωβον μετὰ τῆς ἐμπροσθοφυλα-
 κῆς τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπυροβολήθησαν ἀμφοτέρωθεν· λα-
 βόντες δὲ καὶ τὰς τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ ὁδηγίας, ἐτοποθε-
 τήθησαν εἰς θέσιν ὀχυρὰν ἀπέναντι τῆς Κώμης Ἀκώ-

βου Δραμπάλαν καλουμένην. τοποθετηθέντων δὲ καὶ τῶν Ὀθωμανῶν ἀκολούθως, ἠνεώχθη πάραυτα μάχη μεταξὺ τῶν Ὀθωμανῶν αὐτῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν ἐμάχοντο μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν, οἱ δὲ διετήρουν τοὺς προμαχώνας. ἔπραττον δὲ καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ τὰ αὐτὰ, καὶ ἐν τούτοις ἡ μάχη προώδευεν.

Ὁ δὲ Θ. Κολοκοτρώνης ἀναβὰς εἰς τὴν πλησίον Κώμην Γλαυναίους καλουμένην, καὶ ἰδὼν ὅτι ἐκ τῶν ὀπισθεν σφῆρει ἄπικς ὁ Ὀθωμανικὸς στρατὸς, τὴν αὐτὴν στιγμήν διέταξεν ὥστε, οἱ μὲν Δ. Πλαπούτας, Κ. Μυρομιχάλης, Δ. Παπᾶ Τζόνης, Ἄναγν. Παπᾶ Τζόρης, Ἰω. Κρίτζαλης, Τζανέτος Χρηστόπουλος, Νικόλαος Ζαριφόπουλος καὶ διάφοροι ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν ἄλλοι Καπιτᾶνοι, συμποσούμενοι 2700. ἐτοποθετήθησαν ὑπὸ τοὺς πρόποδας τῆς Δραμπάλας πρὸς συμμαχίαν τῶν ἐν Δραμπάλα τὸ πρῶτον τοποθετηθέντων Ἑλλήνων, καὶ πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν ἐχθρῶν, οἱ δὲ, Π. Ἰατράκος, Πέτρος Μπαρμπιτζιώτης, οἱ Ζαχαρόπουλοι καὶ διάφοροι ἄλλοι Καπιτᾶνοι μὲν 1200. Ἑλληνας κατέλαβον τὰ ὀπισθεν τῆς Κώμης Δυρράχιου, ἔχοντες καὶ τὰ ὀπισθεν τῶν Ὀθωμανῶν ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἡ μάχη προώδευεν ἀδιακόπως ἀπὸ τῆς μεσημβρίας σχεδὸν τῆς ἡμέρας ἐκείνης (5. Ἰουνίου 1825.) πρὸ δὲ ὧν τῆς δύσεως τοῦ Ἥλιου οἱ Ἕλληνες ἐξ ὄλων τῶν μερῶν ὤρμησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅτε οἱ σημαιοφόροι τοῦ Πλαπούτα καὶ τῶν Ἀρκαδίων ἐκάρφωσαν τὰς σημαίας ἐπὶ τῶν Ὀθωμανικῶν προμαχώνων, ὤρμησαν δὲ πηχταχόθεν καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, καὶ οἱ ἀπὸ τὸ Δυρράχιον, ἐλθόντων καὶ Λακεδαιμονίων, Τριπολιζιωτῶν, καὶ ἄλλων, ὥστε ἡ μάχη ἐξηκολούθει κεισματώδης ἐκ τοῦ συστάδην πλέον, μετὰ τῆς

ἑποίας ἔδου ὁ ἥλιος, καὶ οὕτως ἀποσυρόμενοι καὶ μαχόμενοι ἐν ταυτῷ οἱ κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ὀρμήσαντες Ἕλληγες, ἐπανῆλθον εἰς τὰς θέσεις των. ἐν δὲ τῇ μάχῃ αὐτῇ, ἣτις διήρκεσεν ὑπὲρ τὰς 5. ὥρας, ἐφρονεύθησαν ἐξ ἄλλων τῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν σωμάτων Ἕλληγες μὲν 45. πληρωθέντων καὶ 7. ἐκ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν ὑπὲρ τοὺς 100. ἐκτὸς τῶν πληρωθέντων, (ὡς ἐδόθησαν αἱ περὶ τούτου πληροφορίαι μετὰ ταῦτα παρ' αἰχμαλώτων Ὀθωμανῶν.)

Μετὰ δὲ τὴν παῦσιν τῆς μάχης καταλαβούσης τῆς νυκτὸς ὁ Δ. Πλαπούτας, καὶ οἱ λοιποὶ ὄλον τοῦ προῤῥήθεντος σώματος στρατιωτικοὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ ἀπῆλθον εἰς Γιαννοκαμάραν (ὅπου ἦτον καὶ ὁ ἴδιος), τὸ δὲ εἰς Δραμπάλαν διχμένον Ἕλληγ. σῶμα μετὰ τοῦ Γενναίου καὶ τῶν λοιπῶν, καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς ἐκεῖνης ἀδικόπως ἐμάχετο μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν. ὁ δὲ Ἰμπραχήμες ἐτοποθετήθη ἀπέναντι τοῦ ἐν τῇ Δραμπάλα Ἑλληνικοῦ σώματος μὲ 6. πυροβόλα (κανόνια), ἅμα δὲ τῇ πρωΐᾳ (τῆς 6. Ἰουνίου) ἄρχισε καὶ ἐκανοβολεῖ τοὺς Ἕλληγας, πυροβολῶν καὶ διὰ ψιλῶν πυροβόλων ἐκατέρωθεν, οἱ δὲ ἐν Δραμπάλα Ἕλληγες τόσον διὰ τὸ ὀχυρὸν τῆς θέσεως, ὅσω καὶ διὰ τοὺς κατασκευασθέντας προμαχῶνας ἀντέκρουον τοὺς ἐχθροὺς μὲ καρτερίαν καὶ γενναϊότητα, χωρὶς αὐτοὶ νὰ δυνηθῶσι νὰ τοὺς διώξωσιν ἐκεῖθεν. προϊούσης δὲ τῆς ἡμέρας ὁ Γ. Ἀρχηγὸς ἀπέστειλε τὸν Πλαπούταν, τὸν Μαυρομιχάλην, καὶ λοιποὺς μὲ ὄλον τὸ προῤῥήθεν Ἑλληνικὸν σῶμα, διὰ νὰ καταλάβωσι τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ νὰ τοὺς ἀντικρούσωσι. νὰ ἔχωσι δὲ καὶ οἱ ἐν Δρα-

μπάλα ὄχυρωμένοι ἐλευθέραν τὴν δίοδον εἰς κάθε τυχοῦσαν ἀνάγκην.

Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Ὀθωμανοὶ εἶχον προκαταλάβει τὰς ὀρεινοτέρας θέσεις, οἱ δ' Ἕλληνες ἔμενον ὑπ' αὐτοὺς, ἐκ τούτου δὲν ἐδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσι τὴν θέσιν διὰ πολὺ διάστημα καιροῦ, ἀλλὰ μετὰ μιᾶς ὥρας μάχην οἱ Ἕλληνες ἀπεσύρθησαν μετὰ ζημίαν των· ἐκτὸς δὲ τῶν φονευθέντων τότε καὶ πληρωθέντων Ἑλλήνων, ἠχμαλωτίσθησαν καὶ τρεῖς Ἀρχαῖοι ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸν Γιαννάκη Κρίτζαλην σώματος. ἡ δὲ πληθὺς τῶν Ὀθωμανῶν διώξαντες τοὺς Ἕλληνας, ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν των εἰς τὸ ἐν Δραμπάλα ὄχυρωμένον Ἑλληνικὸν σῶμα ἐπ' ἐλπίδι τοῦ, ὅχι μόνον νὰ τὸ διαλύσωσιν, ἀλλ' εἰ δυνατόν νὰ αἰχμαλωτίσωσι καὶ ἅπαντας, ἐψεύσθησαν ὁμῶς τῶν ἐλπίδων των. καθ' ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, μετὰ καὶ ἂν ἔπραξαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐφορμήσεις, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχωσι τὸν διωγμὸν τῶν Ἑλλήνων· ἐν τούτοις ὁμῶς δὲν ἔμενε καὶ θέσις ἀνοιχτὴ διὰ νὰ δώσωσι τοῦλάχιστον τροφὰς καὶ πολεμεφόδια εἰς τοὺς ἐν Δραμπάλα ὄχυρωμένους. τὸ δὲ χεῖριστον ἦτον ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ κατέλαβον καὶ τὴν πηγὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ ἐν Δραμπάλα ἐπορίζοντο τὸ ὕδωρ. ὁ δὲ Γ. Ἀρχηγὸς μετὰ τῶν λοιπῶν θεωροῦντες ὅτι δὲν ἦτο ἀδυνατὸν νὰ δώσωσι κανενὸς εἶδους βοήθειαν, ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς φυγῆς των τρεῖς ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, καὶ οὕτως οἱ ἐν Δραμπάλα διὰ τὴν ἔλλειψιν ὄλων τῶν ἀναγκαίων ἀπεσύρθησαν ἐκ τῶν ὀπισθεν διὰ μιᾶς δυσβάτου καὶ κρημνώδους ὁδοῦ, ὥστε ἐκρημνίσθησαν καὶ τρεῖς Ἕλληνες, ὡς μὴ ἔχοντες ἄλλοθεν πῶθεν οὔτε ὁδὸν, οὔτε θέσιν διὰ νὰ ἀναχωρήσωσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Εισβολή τοῦ Ἰμπραχίμ Πασσᾶ εἰς Τριπολιτζάν - μάχη μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς Μύλοις τοῦ Ναυπλίου - εἰσβολή αὐτοῦ εἰς τὸ Ἄργος - ἐπιστροφή αὐτοῦ εἰς Τριπολιτζάν - μάχη συμβῆσα ἐν Τρικώρφοις μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων.

Τὴν δὲ 7. Ἰουνίου ἰδὼν ὁ Ἰμπραχίμ Πασσᾶς ὅτι ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀπεσύρθησαν ἀπὸ τὰς ὁποίας κατεῖχον θέσεις, ὤδευσε διὰ τὴν Τριπολιτζάν, εἰς ἣν φθάσας ἀναίμωτῆ, καὶ εἰσελθὼν εὔρεν αὐτὴν ἐλευθέραν, κεκενωμένην, ἀλλὰ γέμουσαν πάσης ἐπισκευῆς καὶ ἐπιπλων τῶν Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες ὡς ἐκ τῆς αἰφνιδίου ἀποδράσεώς των δὲν εἶχον λάβει καιρὸν νὰ μετακομίσωσι τὴν κινητὴν των περιουσίαν εἰς ὀχυρωτέρας θέσεις· εὔρε δ' ἐν ταυτῷ καὶ ὀλίγα τινα ἐκ διαφόρων εἰδῶν τρόφιμα, καὶ ἐξαιρετικῶς οἶνον πολὺν ἐντὸς ὄλων τῶν οἰκιῶν (1)· τοποθετηθεὶς δὲ εἰς τὴν μεσόγειον τῆς Πελοποννήσου πόλιν τῆς Τριπολιτζᾶς, διώρισε τὴν ἀναγκαίαν φρουρὰν συγκειμένην ἐξ Ὀθωμανῶν ὑπὲρ τὰς 3000. ἀριθμουμένων τακτικῶν καὶ ἀτάκτων, καὶ ἐκ 350. ἰππέων· τὴν δὲ 11. Ἰουνίου συμπαραλαβὼν ἰδίως αὐτὸς ὑπὲρ τὰς 12,000. Ὀθωμανῶν, τὴν 12. Ἰουνίου

(1) Ἐκν ἡ τότε Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἤθελε παραδεχθῆ τὴν γνώμην τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ, καὶ κρημίσῃ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως Τριπολιτζᾶς, ἀδύνατον ἦθελεν εἶσθαι νὰ ἔχη σταθερὰν τὴν διαμονὴν του ὁ Σατράπης ἐν αὐτῇ. τὸ ὀχύρωμα δὲ αὐτὸ τῷ ἔδωκε σραθερότητα διαμονῆς τριῶν ὀλοκληρῶν ἐτών.

ἄμα τῇ πρώτῃ ἐξεστράτευσεν, ἣ δὲ ἐμπροσθοφυλακὴ
του ἐβόησεν ἐξωθεν τῶν ἀντικρυ τῆς Ναυπλίας Μύλων
τῶν αὐθεντικῶν καλουμένων.

Ἄλλ' ἡ Ἑλληνικὴ τότε Κυβέρνησις ἰδοῦσα τὴν εἰς
τὴν Τριπολιτζάν εἰσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ, ὠχύρωσε τοὺς
Μύλους, καὶ εἰς μὲν τὴν ξηρὰν ἀπέστειλε τὸν Δ. Ὑ-
ψηλάντην, τὸν Κωνσταντῖνον Μαυρομιχάλην, τὸν Χατζῆ
Μιχάλην, τὸν Γεράσιμον Πάγκαλον, καὶ ἄλλους, μεθ' ὧν
ἦτον καὶ ὁ Μακρυγιάννης, διωρισμένος ὦν παρά τοῦ
Ἐπιουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν Ἀνδρέου Μεταξᾶ (ὡς
φονευθέντος τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ εἰς τὸ Νεόκαστρον) ὅ-
λοι δὲ ὁμοῦ ἦσαν 350.: σχεδὸν στρατιῶται ἀπὸ τὸ
μέρος δὲ τῆς Θαλάσσης ἀπέστειλε δύο πλοῖα (μύστι-
κα) διὰ νὰ διατηροῦν τὴν θέσιν τῶν Μύλων.

Οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ φθάσαντες εἰς τοὺς αὐθεντικούς Μύ-
λους ἐφόρμησαν κατὰ πρῶτον, καὶ κατέλαβον τὸ τεῖ-
χος τοῦ ἐξωθεν περιβολίου, ὅτε ὑπῆγε καὶ ὁ Κάρπος
μὲ 65, τακτικούς· ὀρμήσαντες δὲ ἅπαντες οἱ Ἑλλη-
νες ἐδίωξαν τοὺς Ὀθωμανοὺς ἀπὸ τὸ τεῖχος τοῦ πε-
ριβολίου φονεύσαντες ἐξ αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς 13. ἐκτὸς
τῶν πληρωθέντων· τότε δὲ ἐπληρώθη καὶ ὁ Μακρυγιάν-
νης εἰς τὴν χεῖρα, τὸν ὁποῖον ὁ Δὲ ρυγνὺ Γάλλος (πα-
ρευρεθεὶς αὐτόσε) ἐπεβίβασεν εἰς τὸ πλοῖον του, καὶ
μὲ πολλὰς περιποιήσεις τὸν ἀπεβίβασεν εἰς τὸ Ναύ-
πλιον· ὁ δὲ Ἰμπραχίμης καταλιπὼν τοὺς Μύλους, ἀ-
πῆλθεν εἰς τὸ Ἄργος, καὶ εἰσβαλὼν εἰς τὴν πόλιν καὶ
εἰς τινὰς Κώμας, ἐκυρπόλησε μέρος αὐτῶν, λεηλατῶν
καὶ λαφυραγωγῶν· μετέβη δὲ εἰς τὸν λόφον τῆς Τυρίνθου,
ὅθεν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου παρετήρησε μὲ πολλὴν προ-

σοχήν τὸ σοβαρὸν καὶ υπερήφανον τῆς Ναυπλίας φρου-
ριῶν, καταρώμενος δὲ τοὺς ἀναξίως διατηροῦντας πο-
τὲ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ Ὁθωμανοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἀνικα-
νότητός των παρεχώρησαν αὐτὸ εἰς τοὺς Ἕλληνας,
καὶ ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους, (τὴν
14. Ἰουνίου) ἐπέστρεψε διὰ τὴν Τριπολιτζάν εἰς δὲ
τὸ Παρθένι καλούμενον ὄρος ἔφθασε μετὰ 3300, Ἕλ-
λῆνων καὶ ὁ Γ. Ἀρχηγὸς μετὰ τοῦ Πλαπούτα καὶ ἄλ-
λων, παραφυλαττόντων διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Ἄργους τοῦ
Γυπραχῆμ Πατσᾶ μετάβασιν· ἀλλ' οὗτοι ἰδόντες τὸν
Γυπραχῆμην ἐπανερχόμενον, ἀπεσύρθησαν, μὴ οὔτης τῆς
θέσεως κατάλληλου διὰ μάχην.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπὸ Δραμπάλας διάλυσιν τοῦ Ἕλ-
ληνικοῦ στρατοῦ ὁ Γ. Ἀρχηγὸς συνεννοήθη μεθ' ὄλων
τῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας στρατιωτικῶν τοὺς ὁποίους προ-
σεκάλει νὰ συνέλθωσι μετὰ τὰ στρατεύματά των διὰ νὰ
πολιορκήσωσι τὸν Ὁθωμανικὸν στρατὸν τῆς Τριπολι-
τζᾶς, καὶ νὰ κινήσωσι μάχην κατ' αὐτῶν· τὴν δὲ Σ.
Γουλίου ὁ Ἄν. Ζαήμες, ὁ Ἄνδ. Λόντος, ὁ Σ. Θεοχο-
ρόπουλος, οἱ Πετμεζαῖοι, οἱ δύο Νοταραῖοι, Ἰω. καὶ
Παναγιώτης, ὁ Ν. Χ. Σολιώτης μετὰ 3,060, Ἕλληνας
ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν Κώμην Λεβειδί· ὁ δὲ Δ. Ὑψη-
λάντης, καὶ Κωνστ. Μαιρμιχάλης μετὰ 1200, ὑπομι-
σθίους παρὰ τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως, καὶ ὁ Πέτρος
Μπαρμπιτζιώτης, οἱ Νικολαῖοι, οἱ Ζαχαρόπουλοι, καὶ
ἄλλοι διάφοροι Καπιτάνοι, μετὰ 1650, ἦσαν τοποθετημέ-
νοι εἰς Βέρβενα ἅπαντες· ὁ δὲ Δ. Πλαπούτας μετὰ 1700
Καρυτινοὺς, Ἀρκαδίους, καὶ Φαναρίτας ἐτοποθετήθησαν,
εἰς τὸ Βαλτέζι· ἐτοποθετήθη δὲ καὶ ὁ Ἀρχηγὸς εἰς τὸ
Χρυσόβρυξον, καὶ Πιάνον, οἱ δὲ Κανέλλος Δελιγιάννης

Γ.ω. Θ. Κολοκοτρώνης, ὁ Παπᾶ Τζόνης, ὁ Π. Τζάνες, με-
 τούς Καρυτινοὺς, Μεσσηγίους, Τριπολιτζιώτας, καὶ ἄλ-
 λους Καπιτάνους ἀριθμουμένους ὑπὲρ τὰς 3000. κα-
 τέλαβον διὰ νυκτὸς τοὺς τρεῖς προμαχῶνας τῶν Τρι-
 κόρφων, τὰ δὲ Ἑλληνικὰ σώματα ὅλα ἔπραξαν καθ' ἑ-
 ἑαυτὸν ὁδηγίαις παρὰ τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ, καὶ οὕτω με-
 τὰ τὴν Ἑσπέραν, (τῆς 7. Ἰουλίου) τὸ ἐν Λεβειδίᾳ δια-
 μένον σῶμα κατέλαβε τὴν ἐπάνω χρέπαν, οἱ δὲ μετὰ
 τοῦ Πλαποῦτα καὶ τοῦ Κανέλλου Δελιγιάννη ἐτοποθε-
 τήθησαν εἰς τὸ Βαλτέτζι, τὸ δὲ ἐν Βερβένοις τοποθε-
 τηθὲν Ἑλλ. σῶμα εἶχεν ὁδηγίαις, ὥστε καθ' ἣν στιγμὴν
 ἠνεώχθη ἡ μάχη εἰς τὰ Τρίκορφα, νὰ ἐξέλθῃ καὶ αὐτὸ
 τῶν Βερβένων διὰ δύο αἷτια. α, διὰ νὰ δώσωσιν οἱ Ὀ-
 θωμανοὶ τὴν προσοχὴν των εἰς τὸ σῶμα ἐκεῖνο καὶ νὰ
 μὲνῃ τὸ ἐν Τρίκορφοις Ἑλληνικὸν σῶμα ἠλαττωμένον
 ἀπὸ τῆς πληθύος τῶν ἐχθρῶν, καὶ β, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ
 καὶ κάθε ἄλλην ἐξερχομένην ἐχθρικήν δύναμιν. ἐν τού-
 τοις ὁ μὲν Κανέλλος Δελιγιάννης, ὁ Γενναῖος, ὁ Δ.
 Παπᾶ Τζόνης, ὁ Νικόλαος Ταμπακόπουλος, ὁ Γεώργιος
 Δημητρακόπουλος, οἱ Τριπολιτζιώται καὶ λοιποὶ, περὶ
 τὸ λυκαυγὲς τῆς πρωίας τῆς 8. Ἰουλίου ἐξεστράτευσ-
 σαν διὰ τοὺς προμαχῶνας τῶν Τρίκορφων. καὶ τοὺς
 κατέλαβον,

Ὁδηγηθεῖς δὲ ὁ Ἰμπραχίμ Πασσᾶς ἀπὸ τοὺς καπνοὺς
 τῶν τοποθετηθέντων ἐν τῇ ἐπάνω χρέπα Ἑλλήνων, ἐγνώ-
 ρισεν, ὅτι περιεστοιχίζετο ἀπὸ Ἑλληνικὰ σώματα, καὶ
 οὕτω διέταξεν ἐν ἀπόσπασμα ἐκ 1500 Ὀθωμανῶν νὰ
 καταλάβωσιν ἅμα τῇ πρωίᾳ τοὺς ἐν Τρίκορφοις προμα-
 χῶνας, ὅπου ταῦτοχρόνως ἔφθασαν καὶ Ἕλληνες καὶ οἱ
 Ὀθωμανοὶ τὸ πρωὶ τῆς 8 Ἰουλίου. ἀφ' οὗ δὲ ἀγταυρού-

σθησαν ἀμφοτέρωθεν, οἱ μὲν Ἕλληνας κατέλαβον τοὺς
 δύο προμαχώνας, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ τὸν ἕνα μόνον, ἀπέ-
 χοντα ὄχι πλέον τόξου βολῆς ἀπὸ τὸν ἄλλον· φονευθέν-
 τος δὲ ἐνὸς Ὀθωμανοῦ ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Ἑλληνικῶν
 προμαχῶνων, ἠνοιγή παύραυτα ἡ μάχη μεταξὺ τῶν ἐν
 Τρικόρφοις Ἑλλήνων καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, ὅτε κατὰ τὴν
 αὐτὴν στιγμήν ἐξῆλθε καὶ ὁ ἱμπραχὴμ Πασσᾶς ἐκ τῆς
 Τριπολιτικᾶς ἔχων μετ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ τὰς 25,000 ἐκ τοῦ
 στρατοῦ του, τακτικοῦ, ἐπάκτου, καὶ ἰππικοῦ, φέρων δὲ
 καὶ ἐξ πυροβόλα (κανόνια) μὲ τὰ ὅποια ἐκανονοβόλει
 τοὺς ἐν Τρικόρφοις δύο Ἑλληνικοὺς προμαχώνας μὲ ἀ-
 καταπάυστον πυρ τῶν κανονίων· ἐξηκολούθει δὲ ἡ μά-
 χη ἐκατέρωθεν ἀδικκόπως μὲ πολὺ πείσμα.

Οἱ δὲ ἐν τῇ ἐπάνω Χρέφα διαμείνοντες Ἄνδρ. Ζαήμες,
 Ἄνδρ. Λόντος, καὶ λοιποὶ ἀπέστειλαν τοὺς Ἰω. καὶ Παν.
 Νοταραίους μετὰ 800 Ἑλλήνων, οἵτινες ἐτοποθέτησαν
 ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τῶν ἐν Τρικόρφοις δύο Ἑλλη-
 νικῶν προμαχῶνων· οἱ δὲ Πετμεζαῖοι, ὁ Γ. Λεχουρίτης
 ὁ Ν. Χ. Σολιώτης μὲ 15000 Ἕλληνας κατέσχον ὀρει-
 νωτέραν τινα θέσιν ἐπὶ τῶν ὀπισθεν τῶν ἐν Τρικόρφοις
 Ἑλληνικῶν προμαχῶνων· κατὰ δὲ τὴν στιγμήν ἐκείνην
 καὶ ὁ Δ. Πλαπούτας, ὁ Τζανέτος Χρηστόπουλος, ὁ Α.
 Παπ. Τζόρης, καὶ Κρίτζαλης, μετὰ τῶν λοιπῶν ἐξεστρά-
 τευσαν ἀπὸ τὸ Βαλτέτζι ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ δώσωσι βοή-
 θειαν, χρείας οὕτης, εἰς τὸ ἐν Τρικόρφοις Ἑλληνικὸν
 σῶμα· ἀλλ' ὁ ἱμπραχὴμ προλαβὼν ὠχύρωσε διὰ
 τοῦ στρατοῦ του ὅλας τὰς ὑπόπτους θέσεις, ἐκ τῶν ὀ-
 ποίων ἐδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ βλάψωσι τὸν στρατὸν
 αὐτοῦ· ὅτε δὲ εἶδον τὸ μετὰ τοῦ Πλαπούτα καὶ τῶν λοι-

πῶν ἐρχόμενον σῶμα, ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ ἀπὸ το μέ-
 ρος τῆς Κώμης Σιλίμνας (τὴν ὁποίαν ἐφύλαττον) οἱ Ὀ-
 θωμανοί, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ἐπταπλασίως περισσότεροι οἱ
 Ὀθωμανοί, ἄλλως τε καὶ διὰ τὸ πεδινὸν τῆς θέσεως, ὕ-
 στερον ἀπὸ ἡμισείας ὥρας μάχην, ἐτράπησαν οἱ Ἕλλη-
 νες εἰς φυγὴν, κατεδίωξαν δὲ αὐτοὺς μέχρι τινὸς οἱ
 ἐχθροὶ αἰχμαλωτεύσαντες καὶ δύο Ἕλληνας, τοὺς ὁ-
 ποίους, μετὰ τὴν καταδίωξιν τῶν περὶ τὸν Πλαποῦταν
 καὶ λοιποὺς, ἐξετάσας ὁ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς, καὶ πληρο-
 φορηθεὶς ὅποιοι ἦσαν οἱ ἐπὶ κεφαλῆς ἐκάστου τῶν ἐν
 Τρικόρφοις Ἑλληνικῶν σωμάτων (ὡς οἱ αἰχμάλωτοι μετὰ
 ταῦτα διηγήθησαν), ἔδωκε σημεῖον εἰς τὸν στρατὸν του,
 καὶ οὕτως ἐπλησίασαν εἰς τοὺς δύο Ἑλληνικοὺς προμα-
 χῶνας ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ τοὺς κυριεύσωσιν· ἀλλ' οἱ ἐν τοῖς
 δυσὶ προμαχῶσιν Ἕλληνες μὲ ἀτρόμητον καρτερίαν καὶ
 γενναϊότητα ἀντέκρουον τοὺς Ὀθωμανοὺς, πιπτόντων
 καὶ πολλῶν Ὀθωμανικῶν σωμάτων, καὶ φονευομένων·
 ἐπληρώθη δὲ καιρίως ἐν τῇ μάχῃ ἐκείνῃ καὶ ὁ Δ. Παπᾶ
 Τζόνης διανέμων φυσέκια.

Ὁ δὲ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς ἰδὼν τὴν καρτερίαν τῶν
 Ἑλλήνων, (ἐπὶ κεφαλῆς ὧν τῆς μάχης) ἤλλαξε σχέδιον
 καὶ οὕτω διέταξεν ἐκ δευτέρου νὰ συνέλθῃ ὁ στρατός του
 εἰς ἓν, ὅτε διοικῶν αὐτὸν ὁ ἴδιος διηλθεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν
 Ἑλληνικῶν προμαχῶνων τοῦ Γενναίου καὶ τῶν Νοτα-
 ραίων συσσωματωμένος, καὶ διέλυσε τὸ προῤῥηθὲν Καλα-
 βρυτινὸν σῶμα, μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ ὁποίου δειλιάσαν
 καὶ τὸ σῶμα τῶν Νοταραίων ἤρχισε νὰ διαλύεται, ὅτε
 καὶ μετ' ὀλίγων λεπτῶν διάστημα διελύθη ἅπαν, ἔμει-
 ναν δὲ μόνοι οἱ δύο ἐν Τρικόρφοις προμαχῶνες μὲ τοὺς
 ἐν αὐτοῖς ὀχυρωμένους Ἕλληνας· μετὰ ἕ τὴν διάλυσιν

τῶν δὺω, περί ᾧν ὁ λογος, σωμάτων τοῦ τῶν Καλαβρυ-
τινῶν, καὶ Κορινθίων ὑπέπεσαν εἰς τὴν αὐτὴν δειλίαν καὶ οἱ
ἐν τοῖς δὺω προμαχῶσιν ὑπόλοιποι, θεωροῦντες μάλιστα
τὸν προφανέστατον ἀποκλεισμόν των παρὰ τῶν ἐχθρῶν,
καὶ ὡς ἐκ τούτου ἤρχισαν νὰ διαλύωνται καὶ αὐτοί· εἰς
μάτην ἐστάθησαν τότε καὶ συμβουλαί, καὶ ἡ ἐμφύχωσις
τῶν ἀνωτέρων στρατιωτικῶν, τῶν ὁποίων οἱ μὲν λόγοι
ἐφαίνοντο πλεον ἀνωφελεῖς, ὁ δὲ διασκορπισμὸς ὅλον ἐν
ἐγίγνετο.

Ἐν τούτοις ὁ Γενναῖος ὡς μεθύων ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ
τῆς σταθερᾶς ἀποφάσεώς του, ἐπιμένων δὲν ἀνεχώρει ἐκ
τοῦ προμαχῶνος εἰς τρόπον, ὥστε οἱ μετ' αὐτοῦ ἰδόντες
τὴν ἀδικαιολόγητον ἐπιμονὴν του, τὸν ἤρπασαν ἐκ τοῦ
προμαχῶνος διὰ τῆς βίας, καὶ οὕτω τὸν διέσωσαν τοῦ
προφανοῦς κινδύνου· ἐν δὲ τῇ μάχῃ ἐκείνῃ, ἣτις διήρκε-
σεν 7 ὥρας, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν προμαχῶνων ἐφονεύ-
θησαν 185 Ἕλληνες, ἐκτὸς τῶν πληρωθέντων, ἐν οἷς,
καὶ ἐκ τῶν ἐπιστημοτέρων ἦσαν φονευθέντες ὁ Δ. Παπα
Τζόνης, ὁ Ν. Ταμπακόπουλος, ὁ Γεώργιος Δημητρακό-
πουλος, οἱ δὺω αὐτάδελφοι Μπουκουραῖοι, ὁ Π. Σταθόπου-
λος ἐκ Μικρομάνης, καὶ ἄλλοι διάφοροι Καπιτᾶνοι καὶ
στρατιῶται καταδιωκόμενοι παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἕως
εἰς δὺω ὠρῶν σχεδὸν διάστημα· ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἐκ
τῶν Ὀθωμανῶν ὑπὲρ τοῦς 300, ἐκτὸς τῶν πληρω-
θέντων.

Μετὰ τὴν ἐν Τρικόρφοις μάχῃν ὁ Θεόδωρος Κολο-
κοτρῶνης μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Λόντου ἔγραψαν πρὸς
τοὺς Μανιάτας τὴν ἐφεξῆς ἐπιστολὴν.

- Ἐκλαμπρότατε Κύριε Π. Μαυρομιχάλη, Ἐξο-
 • χώτατε Κ. Δ. Τρουπάκη καὶ Γενναῖοι Κα-
 • πεταναῖοι τῆς Μάνης, καὶ λοιποί.

« Ἀδελφοί, τόσα καὶ τόσα γράμματά μου ἐλάβατε
 • καὶ εἰς κανένα ἀπόκρισίν σας δὲν ἔλαβον, ἢ σιωπῇ
 • σας μὲ φέρνει εἰς μεγάλην ἀπορίαν, ὥστε δὲν δύνα-
 • μαι νὰ γνωρίσω τὰς αἰτίας. καὶ ὄχι μόνον ἐγὼ, ἀλλὰ
 • καὶ κάθε εὐαίσθητος Ἕλλην. Ἡ Μάνη ἐν ᾧ διὰ
 • τὰς ἀρχαίας ἀνδραγαθίας καὶ Ἡρωϊκά της κατωρθώ-
 • ματα φημίζεται το ἄθος τῆς Ἑλλάδος, ἀδιαφοροῦσα
 • δὲ ἤδη εἰς τὸν κλονισμόν τῆς Πελοποννήσου ἀμαυ-
 • ρώνει ὅλην της τὴν ὑπόληψιν.

« Δὲν πρέπει ὁμως νὰ κείτεται ἀκόμη εἰς αὐτὸν
 • τὸν λίθαργον, ἀλλὰ νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας
 • καὶ νὰ τὴν βοηθήσῃ διὰ νὰ μὴν χαθῇ (ὃ μὴ γένοιτο!)
 • διότι καὶ ἡ Μάνη μετὰ ταῦτα δὲν θέλει μείνει ἀπηλ-
 • λαγμένη ἀπὸ τὰς μάστιγας τοῦ ἐχθροῦ· λοιπὸν ἄς
 • ἐξυπνήσῃ πλέον, ἄς πρέξῃ, καὶ ἄς βοηθήσῃ τὴν Πε-
 • λοπόννησον, ἐὰν θέλῃ νὰ σωθῇ καὶ αὐτή. Ποῦ τόσον
 • καιρὸν ἀδελφοί τὰ ὄπλα τῆς Μάνης; Ποῦ αἱ Μανιά-
 • ται; Ποῦ ἡ ἀνδρεία των; Ποῦ ὁ ἠρωϊσμός των;
 • Ποῦ ἡ φιλοτιμία των; Ποῦ ὁ πατριωτισμός των διὰ
 • τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος; διατί δὲν ἐξυπνοῦν τέλος
 • πάντων; Διατί δὲν τρέχουν κἂν τώρα; Διατί ἀμελοῦν
 • τὸ τοσοῦτον στάδιον, εἰς τὸ ὅποσον ἐλπίζεται ν' αὐ-
 • ξήσῃ τὴν δόξαν καὶ ὑπόληψίν της; μεγάλη ἀμέλεια,
 • μεγάλη ἀδιαφορία! μεγάλη ἠλιθιότης! μέγας λήθαρ-
 • γος! μεγάλη ἀσπλαγχνία! μέγα κακὸν θεωρεῖται τὴν
 • σήμερον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Μάνης! Αὐτὴ ἔλπει

» τὴν πατρίδα κλονιζομένην καὶ δὲν τὴν βοηθεῖ. Ἄδελ-
 » φοί!! μὴν ἀδιαφορεῖτε πλέον καὶ μὴν κοιμᾶσθε·
 » ἀλλ' ἐξυπνήσατε καὶ ὀδηγήσατε τοὺς κατοίκους τῆς
 » Μάνης εἰς τὴν λαμπρὰν δόξαν, ἥτις τοὺς περιμένει,
 » διότι (εἴαν ὁ μὴ γένοιτο) χαθῆ ἡ Πελοπόννησος, εἰς
 » ποῖον μέρος θὰ καταφύγωμεν ἢ θὰ σωθῶμεν πρὸς ὠ-
 » ρας, εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα; ἀλλ'
 » αὐταὶ εἶναι πλακωμέναι ἀπὸ ἐχθρῶν· εἰς τὰ βουνά;
 » ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς μᾶς εὐρίσκει· εἰς τὰ Σπήλαια; ἀλλ'
 » ἀποθνήσκομεν τῆς πείνας καὶ δίψας· εἰς τὴν Μάνην;
 » ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δὲν θέλει μείνει ἀτιμώρητος μετὰ
 » τὴν ἄλωσιν τῆς Πελοποννήσου. εἰς τὴν Εὐρώπην;
 » ἀλλὰ μὲ τί μούρην θὰ παρουσιασθῶμεν; καὶ τέλος
 » πάντων θέλομεν ζῆ ὡς εἴλωτες καὶ ὡς Ἑβραῖοι με-
 » ταξὺ τῶν ἐλευθέρων ἐθνῶν, ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις ἅς
 » φαντασθῶμεν καὶ διὰ μίαν στιγμὴν εἴαν ὁ ἐχθρὸς
 » μᾶς ἀρίστη νὰ σωθῶμεν εἰς τὴν Εὐρώπην, ποτὲ βέβαια.
 » Λοιπὸν δὲν μᾶς μένει ἄλλο, εἰμὴ νὰ λάβωμεν τὰ
 » ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, καὶ νὰ πολεμήσωμεν τὸν ἐχ-
 » θρὸν μὲ ἀπόφασιν σταθερὰν καὶ ἀμετάτρεπτον, καὶ
 » ἢ νὰ ζήσωμεν ἐντίμως, ἢ νὰ ἀποθάνωμεν ἥρωϊκῶς,
 » ὡς ὁ Λεωνίδας καὶ λοιποὶ πρόγονοίμας διὰ τὴν Ἰ-
 » ερὰν ἡμῶν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα μας· τοῦτο
 » εἶναι ἴδιον τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτήρος.

« Ἀπέκαμα γράφων, ἐβράχνιασεν ὁ λάρυγξ μου φω-
 » νάζων, δὲν ἤξεύρω μὲ ποίους τρόπους καὶ λόγους νὰ
 » ἐμπνεύσω ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀπόφασιν εἰς τοὺς Μα-
 » νιάτας, τοῦτο μόνον σᾶς λέγω, ὅποιος εἶναι χριστια-
 » νός, ὅποιος εἶναι Ἕλληγ, ὅποιος ἔχει αἷμα Ἕλληνι-
 » κὸν εἰς τὰς φλέβας του, ἅς τρέξῃ νὰ ὑπερασπισθῇ

» τὴν πίστην καὶ τὴν πατρίδα του ἐὰν τὴν ἀγαπᾷ, εἴ
 » δὲ μὴ, ἅς ὄψεται, ἅς ὄψεται, ἅς ὄψεται ! Ἄν ἡ προ-
 » χθεσινὴ ἀποτυχία τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν περὶ τὰ
 » Τρίκορφα μάχην ἐδειλίασε καὶ ἐφόβισε τὸν λαόν, μᾶ-
 » ρετε ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν διὰ τὴν
 » ἀμέλεια καὶ ἀπροσεξίαν των, ἀλλ' ἡ φθορὰ εἰς τοὺς
 » ἐχθροὺς ἔγινε τετραπλασίη, καθότι ἐξ αὐτῶν ἐχάθη-
 » σαν ὑπὲρ τοὺς 600 ἵππεις, πόσοι δὲ πεζοί, ἀγνοεῖται
 » μέχρι τοῦδε. Ἕλληνες δὲ ἐφονεύθησαν πολλὰ ὀλίγοι
 » καθὼς καὶ πληγωμένοι ὁμοίως, καὶ πάλιν ἐσυνάχ-
 » θημεν ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας ἐδῶ εἰς Καρύ-
 » ταινα, καὶ ἐντὸς δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν συναζόμεθα
 » ὑπὲρ τὰς δέκα χιλιάδας· εἰς δὲ τὰ Βέρβενα κατὰ τὸ
 » παρὸν εὐρίσκονται 3,000, ὅθεν ἐλπίζομεν μὲ τὴν
 » θεῖαν βοήθειαν νὰ ἀποκλείσωμεν τὸν ἐχθρὸν, ὥστε
 » ὅπου ἐχάθησαν καὶ οἱ ἄλλοι, ἐκεῖ ν' ἀφίση καὶ αὐ-
 » τὸς τὰ κῶλα· Προσμένομεν ὅμως καὶ τὴν βοήθειαν
 » τῶν Σπαρτιατῶν διὰ νὰ τὸν ἀφανίσωμεν ὀγλήγορα,
 » καὶ νὰ μὴν τολμᾷ πλέον ἄλλος νὰ πατήσῃ τὰ
 » χῶματὰ τῆς Πελοποννήσου. Λοιπὸν ἀδελφοὶ τρέξατε
 » τρέξετε, τρέξετε, δι' ἀγάπην τῆς πατρίδος· δὲν σᾶς
 » λέγομεν περισσότερα, καὶ εἶσθε ἀρκετοὶ προσμένομεν
 » τὴν ἀπόκρισιν καὶ κίνησίν σας, ἐν τοσοῦτῳ δὲ μένο-
 » μεν μ' ὄλην τὴν ἀγάπην. »

Τὴν 26 Ἰουνίου 1825.

Οἱ Πατριῶται καὶ ἀδελφοὶ

Θ. Κολοκοτρώνης.

Ἀνδρέας Λόντας.

ΚΕΦΑΛΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Μάχη συμβάσα ἐν Δαβιά μεταξύ Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἰμπραχίμη -
 - Ἐπίκλησις τῆς Βρεττανικῆς ὑπερσαπίσεως δι' ἀναφορᾶς τῶν Ἑλλή-
 νων - Μάχη συμβάσα ἐν Καρυαῖς μεταξύ Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἰμπραχίμη--
 Μάχη συμβάσα μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ τὸν Δ. Ὑψηλάντην ἐν Βερ-
 βένοις.

Οὕτω δὲ ἀποπερατωθείσης τῆς διαλύσεως ἐκείνης, τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἀπῆλθον εἰς τὴν Ἀλωνί-
 σταιναν (Κωμόπολιν τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης) διὰ νὰ
 συγεννοηθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου.

Ὁ δὲ Ἰμπραχίμη Πασσᾶς ὠχύρωσε ταυτοχρόνως
 τοὺς Μύλους τῆς Πιάνας, τῆς Ζαράκοβας, καὶ τῆς
 Δαβιάς 16. τὸν ἀριθμὸν μὲ στρατεύματα, μὲ προμα-
 χῶνας ἰσχυροὺς, ὥστε διέμενον αὐτόσε στρατεύματα
 ὑπὲρ τὰς 4000, ἔχοντα καὶ τὸ εἰς Δαβιὰν ἐρείπιον πα-
 λαιὸν φρούριον ὠχυρωμένον πρὸς διατήρησιν τῶν περὶ
 ὧν ὁ λόγος μύλων, διὰ νὰ ἔχωσι δὲ ταυτοχρόνως καὶ
 πᾶσαν τὴν δίοδον αὐτῶν ἐλευθέραν ὡς πρὸς τὴν ἔξο-
 δον καὶ ἐπιστροφὴν τῶν φορτηγῶν Ζῶων διὰ τὸ ἄλε-
 σμα τῶν καρπῶν.

Οἱ δὲ ἐν Ἀλωνισταίνῃ συνελθόντες στρατιωτικοὶ ἔ-
 λαβον εἰς σκέψιν τὰ περὶ τοῦ μετὰ ταῦτα πρακτέου,
 ἀφ' οὔ ἐπροσκόλουν καὶ τοὺς Μανιάτας· καὶ κατὰ πρῶ-
 τον μὲν διετάγησαν οἱ Νικόλαος Πετμεζᾶς, καὶ Γεώρ-
 γιος Λύκος Χελιώτης μὲ 600. ὑπ' αὐτοὺς Ἑλληνας,
 νὰ διχμῆνωσιν εἰς τὸ διάσελον ὄρος τῆς ῥηθείσης Ἀ-
 λωνισταίνης διὰ νὰ παρατηρῶσι τὰ διαβήματα τῶν Ο-
 θωμανῶν, καὶ γὰ εἰδοποιῶσι τοὺς λοιποὺς. φθάσαντες

δὲ εἰς τὸ διάσελον τῆς Ἀλωνισταίνης εὗρον ἐν ἀπόσπασμα Ὀθωμανῶν ἐκ τῶν τοὺς μύλοις διατηρούντων πλέον τῶν 400, ἐξερχομένων ἀφόβως διὰ λαφυραγωγίαν. τὸ ὅποιον αὐτὸ ἀπόσπασμα κτυπήσαντες οἱ Ἕλληνες, ἐφόρευσαν ἐξ αὐτοῦ 83, ἐκτὸς τῶν πληρωθέντων, ζωγρήσαντες καὶ 4. οἱ δὲ λοιποὶ ἐπιστρέψαντες ἀνήγγειλαν τὰ παρά τῶν Ἑλλήνων κατ' αὐτῶν γεγονότα, καὶ τὸν ὅποιον ὑπέστησαν αὐτοὶ ὄλεθρον παρά τῶν Ἑλλήνων τελευταῖον, τὰ ὅποια αὐτὰ πληροφορηθεὶς ὁ Ἰμπραχήμες, ἔτι δὲ καὶ ὅτι ὑπῆρχον Ἑλληνικὰ στρατιωτικὰ σώματα, καὶ συλλαβὼν ἐγκάρδιον τὸν γεγονότα ἐκεῖνον εἰς τοὺς στρατιώτας του ὄλεθρον, ἤτοιμάζετο νὰ ἐκτρατεύσῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ δὲ Γ. Ἀρχηγὸς καὶ οἱ λοιποὶ εἰδοποιηθέντες τὰ τῆς ἐκστρατείας καὶ τῆς ἐτοιμασίας τοῦ Ἰμπραχήμες, καὶ γνωρίζοντες ὅτι ἡ ἐτοιμασία αὐτῆ ἐγίνετο διὰ τὰς θέσεις ἐκεῖνας, ὡς μὴ ἐγκριθείσης καταλλήλου τῆς θέσεως τῆς Ἀλωνισταίνης, ἐὰν τυχὸν ἤθελον ἔλθῃ καὶ οἱ ἐχθροὶ, τοὺς μὲν Δ. Πλαπούταν, Νικόλαον Πετμεζῆν, Γ. Χελιώτην, καὶ Ἀπιστόλην Κολοκοτρώνην μὲ 1000. Ἕλληνας ἀπέστειλαν εἰς τὸ προῤῥηθὲν διάσελον διὰ νὰ παρατηρῶσι τὰ διαβήματα τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ εἰδοποιῶσι τὸν Γ. Ἀρχηγὸν καὶ τοὺς λοιπούς, καὶ οὕτως αὐτοὶ μὲν ἀπῆλθον εἰς τὰ Μαγούλιχα (Κωμόπολιν τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης πλησίον τῆς Ἀλωνισταίας ὕσαν,) ὡς ὀχυρωτέρας τῆς θέσεως ἐκεῖνη, ὁ δὲ Ἰμπραχήμες ἐτοιμασθεὶς διήρπασε τὸν στρατὸν του εἰς τρία σώματα καὶ τὸ μὲν α. σῶμα ἀπέστειλε διὰ νυκτὸς ἐκ τῆς Κώμης Λεβειδίου διὰ νὰ κατάσχη τὰ ὄπισθεν τῶν ἐν Μαγουλιάνοις διαμενοντῶν Ἑλλήνων, τὸ δὲ β. ἀπὸ

τὸ μέρος τῶν Κωμῶν Πιάνας, καὶ Νεμνίτζας, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τοῦ γ. ὤδευεν ὁ ἴδιος κατ' εὐθείαν τῆς Κωμοπόλεως Ἀλωνισταίνης. οἱ δὲ τὰς ὁδοὺς μὴ γινώσκοντες εἶχον μεθ' ἑαυτῶν Πελοποννησίους ἐκ τῶν ἀπάσας τὰς ὁδοὺς τῆς Πελοποννήσου γινωσκόντων (1). οὕτω δὲ ἅμα τῇ πρωίᾳ τῆς 15. Ἰουλίου ἔφθασαν εἰς τὴν Κωμοπόλιν τῶν Μαγουλιάνων, ὅτε διὰ τε τὴν πληθὺν τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ διὰ τὴν κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν πανταχόθεν ἐμφάνισίν των γνωρίζαντες οἱ Ἕλληγες ὅτι ἀδύνατον ἦθελεν εἶσθαι ἄλλως ν' ἀνθέξωσιν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν μὲ πολλὴν αὐτῶν κίνδυνον. ἀλλὰ χωρὶς τινος βλάβης δισώθη ἕκαστος τῶν Ἑλλήνων ὅπου ἠδυνήθη, καὶ μὲ πολλὴν αὐτῶν ἀπελπισίαν ἐτρεξάν ἕκαστος πρὸς διατήρησιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς οἰκογενείας των. καὶ οἱ μὲν Πλαπούτας, καὶ Δελιγιανναῖοι μετέφερον τὰς οἰκογενείας των εἰς τὸ Ναύπλιον, οἱ ἄλλοι δὲ εἰς τὰ ὄρη εἰς τὰ Σπήλαια, καὶ εἰς τὴν Μάνην, ὡς πλεόν ἄσυλον. ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ Ἰμπραχήμες πυρπολήσας διαφόρους οἰκίας ἐκ τῶν Κωμοπόλεων καὶ τῶν Κωμῶν ἐκείνων, πολλὰς δὲ καὶ ὀλοκλήρως κατακαύσας, διήρπατε χιλιάδας αἰγοπροβάτων, Βόας, Ἴππους, κ τ λ, αἰχμαλω-

(1) Ὁ Ἰμπραχήμες πάντοτε διώριζεν ἐκ τῶν εἰδότην καὶ γινωσκόντων τὰς ὁδοὺς Πελοποννησίων Ὀθωμανῶν, διὰ νὰ ὀδηγήσῃ τὰ στρατεύματά του εἰς τὰ στενά καὶ εἰς τὰς ἀγνώστους ὁδοὺς. ἐὰν ἄμως δὲν ἤθελον ἦσθαι ἐξ αὐτῶν ὀδηγοί, πολὺ ταχύτερον ἠθελεν ἐξαλειφθῆ, καὶ οὐδεποτε ἠθελε προοδεύσει ἐπὶ τοιοῦτον, ἐφ' ὅσον προῶδευεν ἀφελούμενος ἀπὸ τούτου, περὶ ᾧ ὁ λόγος, Ὀθωμανοὺς ὀδηγοὺς. ἐπ' αὐτῶν τούτων οἱ Ἕλληγες εἶχον δίκαιον νὰ μὴ ἀφίπτοι ζῶντα ποδάρια ἐκ τῶν Πελοποννησίων Ὀθωμανῶν.

τισας δὲ καὶ ὄσους Ἑλληνας, Ἑλληνίδας, καὶ Παιδας ἔτυχεν, ἐπανῆλθεν εἰς Τριπολιτζάν με πλουσιώτατα λάφυρα καὶ με ἱκανὸν ἀριθμὸν αἰχμαλώτων.

Τούτων δὲ οὕτω διατρεξάντων, ἡ μεγίστη ἐκεῖνη ἀπελπισία ὠδήγησε τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς νὰ καταφύγωσιν ὡς ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Πελοποννησίων ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας μετὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ ὅτι, ὡς ἰσχυρὰ δύναμις (μᾶλλον δὲ Θαλάσσιος), καὶ ὡς πλησιεστέρα οὔσα μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον, ἤθελε τοῖς χορηγήσει τὴν προστασίαν τῆς· ὅθεν καὶ συνελθόντες εἰς τὴν Κωμόπολιν τῶν Λαγκαδίων, ἐξέθεντο ἐγγράφως δι' ἀναφορᾶς τῶν τὸν ἐπικείμενον αὐτοῖς κίνδυνον, ἐπικαλούμενοι τὴν προστασίαν καὶ υπεράσπισιν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἱκετεύοντες αὐτὴν, νὰ λάβῃ οἶκτον, καὶ νὰ μὴ ὑποφέρῃ ἢ φιλάνθρωπία καὶ τὸ ἔλεός της ν' ἀφανισθῶσι τόσαι καὶ τόσαι χιλιάδες ψυχῶν χριστιανῶν· τὴν ὁποίαν αὐτὴν ἀναφορὰν ὑπογράψαντες οἱ παρόντες, ὑπέγραψαν, καὶ πολλὰ ὀνόματα ἀπόντων ἔκτε τῶν Κληρικῶν, τῶν πολιτικῶν, καὶ τῶν στρατιωτικῶν· συνοδεύσαντες δὲ αὐτὴν καὶ με ἕτερον ἐγγραφὸν τῶν πρὸς οὓς ἤδησαν ἐν Ζακύνθῳ, ἀπέστειλάν αὐτὴν διὰ τῶν, Κωνσταντίνου Πελοπίδα Ιατροῦ, (1) Χρήστου Ζαχαριάδου, καὶ Καλλινίκου.

(1) Ὁ Ἰατρός Πελοπίδας ἐξεπλήρωσε τὰ πρὸς τὴν φίλην πατρίδα χρέη του καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν διάρκειαν, ἐνεργητικῶς, πολιτικῶς, καὶ πρὶν τῆς ἐνάρξεως, καὶ μετὰ τὴν ἑναρξιν ὄχι μόνον μετὰ τὴν τέχνην καὶ επιστήμην τῆς ἰατρικῆς του, ἀλλὰ ἀκόμι καὶ χρηματικῶς· ἀποσιωπῶμεν τὴν τούτων λεπτομέρειαν.

Καστόρχη, ἀνθρώπων ὄντων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνος.

Ἀπὸ δὲ τὴν ἀποστολὴν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀναφορᾶς οὐδεμίαν ἐπίσημον ἀπάντησιν ἔλαβον τότε· (1) μετὰ ταῦτα δὲ ἐπειδὴ τινες τῶν ἑπτανησίων εἰδοποίησαν

(1) Περὶ τῆς διαπραγματεύσεως ταύτης μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἰσχυρᾶς ἐνδόξου Ἀγγλίας ἔγινε καὶ κατὰ τὸ 1821 καὶ 22. κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἐπεφορτίσθη εἰς Καλάμας ἀπότινας τῶν ἐπισήμων Ἑλλήνων ὁ Παναγ. Ζαριφόπουλος διὰ τὴν παρατηρήσῃ εἰς ἐδέχετο ἢ Ἀγγλία τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ἑλλήνων· ἔνεκα τούτου ὁ διαληφθεὶς Π. Ζαριφόπουλος ἐπεμψεν εἰς Ζάκυνθον τὸν υἱόν του Γεωργίου, ὅστις κατὰ πρῶτον ἐκοινώσεν εἰς τὸν Δημήτριον Φισκάρδην, μετὰ ταῦτα εἰς τὸν τότε Πρωτοπαπᾶν Γαρζόνην, ὁ δὲ Γαρζόνης εἰς τὸν Γενεράλ Μέϊτλανδ, ἐλθόντος δὲ καὶ τοῦ Γενεράλ Μέλνδ, ἤστησαν διὰ τοῦ Γαρζόνη τὴν ἀπαίτησιν τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ παρουσιάσαντες ἐνώπιόν των τὸν Γ. Ζαριφόπουλον, πρῶτην ἀπαίτησίν των ἔκαμον τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς οἰκογενείας τοῦ Χουρσίτ Πασσᾶ· μετὰ ταῦτα ἐρωτήσαντες εἰς φέρῃ τὴν πληρεξουσιότητα δι' ἐγγράφου, ἐπειδὴ δὲν ἔφερε τοιοῦτον ἐγγράφον, τότε εἶπὸν ὅτι πρέπει νὰ συναλῆ ἢ ἀπαίτησις ἐγγράφως ἀπὸ τε (τουλάχιστον) τοὺς πολιτικούς, καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς· τὴν εἰδοποίησιν ταύτην ἀφ' οὗ ἔλαβεν ὁ Π. Ζαριφόπουλος παρὰ τοῦ υἱοῦ του Γεωργίου, εἰδοποίησεν ἐν τοσοῦτῳ πολλοὺς τῶν ἐπισήμων, καὶ ἔγινεν ἑναρξίς τοῦ ἐγγράφου. ἀλλ' ἡ Γερτσία μαθοῦσα τοῦτο ἐφυλάκισε τὸν Πα. Ζαριφόπουλον ὡς ὑποπτον, βεβαιωθείσα δὲ μετὰ ταῦτα, ἀπῆλλαξε τῆς φυλακῆς αὐτοῦ ὡς ἀθῶον

Μετὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλι ἔνεκα τῆς ὑπερασπίσεως τῆς Ἀγγλίας ἐστάλησαν καὶ οἱ, ὁ Ἰεράρχης Ἑρέντος (νῦν Κυνουρίας) Διονύσιος, ὁ Νικόλαος Πονηρόπουλος, καὶ Νικόλαος Ζαριφόπουλος, ἀλλὰ δὲν κατορθώθη τὸ μηδέν· ὅλα δὲ ταῦτα ἐγίνοντο διὰ τὰς κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκείνας ἀπηλιτισμένας στιγμὰς.

ὅτι διὰ τὴν λάσπην κέρως ἢ αἰτησις τῶν Ἑλλήνων. πρέπει νὰ γράψωσι πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ὡς ἀπὸ μέρους μὲν τῆς ξηρᾶς ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ὡς γενικός ἀρχηγὸς τῶν ὀπλων, ὡς ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Θαλασσίου δυνάμεως ὁ Μιαούλης ὡς Ἀρχηγὸς αὐτῆς, κατὰ γνωμοδότησιν τῆς τότε Ἑλληνικῆς Κλθερνήσεως· μετὸ αὐτὸ δὲ πνεῦμα ἔγραψαν οἱ ῥηθέντες ὁμοῦ μετ' ὄλων καὶ τῶν λοιπῶν ὑπαρχόντων Ἑλλήνων καὶ τῶν μελῶν τοῦ Βουλευτικοῦ καὶ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ἀλλ' ὄχι ἐπίσημως, εἰ μὴ ὡς ἀπλοῖ πολῖται· τότε δὲ ἀπήντησεν ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας Γραμματεὺς πρὸς τοὺς δύο Ἀρχηγούς, ὅτι θέλει φροντίσει δι' ὅσα οἱ Ἕλληνες ἀναφέρουσι πρὸς τὴν αὐλήν (1) — μετὰ δὲ τὴν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀποστολὴν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀναφορᾶς ὁ μὲν Ἀν. Ζαήμης, καὶ Α. Λόντος ἀπῆλθον εἰς Κατζάνας, τοποθετηθέντες ἐκεῖσε μετὰ τὰ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν στρατιωτικῶν σώματα, ὁ δὲ Ἰω. καὶ Παναγ. Νοταραῖοι ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν Κανδήλαν διὰ νὰ προσέχωσι τὰς ἐχθρικὰς προσβολὰς, καὶ νὰ ἐκστρατεύωσιν ἐν ταῦτῳ ὅπου ἢ ἀνάγκη τοῦ πολέμου ἤθελε τὸ καλέσει.

Ὁ δὲ Ἰμπραχίμ Πασσᾶς μετὰ τὴν ἀπὸ Μαγούλιανα ἐπάνοδόν του ἀπέστειλεν ἐν σώμα τοῦ στρατοῦ τοῖς συγκείμεσον ἀπὸ 10000' περίπου εἰς τὴν Πεδιάδα (τὸν Κάμπον) τῆς Καρυταίνης, διὰ νὰ συνάξωσι τοὺς Δημητριακοὺς καρποὺς, καὶ νὰ τοὺς μετακομίσωσιν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, ὅπου καὶ ἀδιακόπως ἐξηκολούθουν τὴν σύ-

(1) Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀπάντησις σώζεται εἰς χεῖρας τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη.

ναξὴν καὶ τὴν μετακόμισιν αὐτῶν· οἱ δὲ κάτοικοι τῶν ὄρειων ἐκεῖνων μερῶν ὑποπτεύοντες ἐπιδρομὴν τινα ἐχθρικὴν, ἐπεκαλέσθησαν τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας (Ἀρκαδίας) καὶ Ὀλυμπίας (φαναρίου) νὰ συνέλθωσι μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Κώμην Καρυᾶς διὰ τὴν ἀντιπαρατάττωνται εἰς κάθε ἐναντίαν προσβολὴν τῶν ἐχθρῶν· οἱ δὲ Ἀρκάδιοι λαβόντες τὴν κοινοποίησιν ταύτην παρὰ τῶν κατοίκων τῶν Κωμῶν Καρυῶν, Κραμποβοῦ, Ντιρμπουνίου, Ἰσαρι, κτλ, ἔσπευσαν εὐθύς, καὶ ὁ μὲν Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης, ὁ Ἀναγνώστης παπᾶ Τζόρης, ὁ Γιαννάκης Κρίντζαλης, καὶ διάφοροι ἄλλοι Καπιτάνοι μετὰ 600. συνεπαρχιωτῶν των ἀπήλθον εἰς τὰς Καρυᾶς, οἱ δὲ Τζαννέτος Χρηστόπουλος, καὶ Ν. Ζαριφόπουλος μετὰ 250. Φαναριτῶν ἀπελθόντες καὶ αὐτοί, καὶ τοποθετηθέντες παρετήρουν τὰ διχθήματα τῶν ἐχθρῶν.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τῆς διαμονῆς των οἱ Ἕλληγες ἐνεδρευτικῶς εἰς διαφόρους νύκτας παρηνώχλουν τοὺς ἐχθροὺς, τοῖς ἤρπαζον ζῶα φονεύοντες ἐνίοτε καὶ ἐξ αὐτῶν, ὥστε παραβιασθέντες ἐκ τούτου οἱ ἐχθροὶ, τὴν 22, Ἰουλίου ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τὰς 6000, διαιρεθέντες εἰς δύο σώματα ἀνά 3000. καὶ τὸ μὲν ὠδευε κατὰ τῆς Κώμης Κραμποβοῦ, τὸ δὲ κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Κώμην Καρυῶν ἅμα δὲ ὅτε ἐφάνησαν μακρόθεν ἐρχόμενοι οἱ ἐχθροὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οἱ Ἕλληγες ἐπροσποιήθησαν ὅτι ἀποσύρονται, ἕως οὗ οἱ ἐχθροὶ προεχώρησαν εἰς τὰ δασώδη ἐκεῖνα ὄρη. τότε ὄρμησαντες οἱ Ἕλληγες κατεδίωξαν αὐτοὺς μετὰ πολλὴν καταισχύνην, φονεύσαντες ἐξ αὐτῶν 273. (1) ἐκτός

(1) Ταῦτα πληροφορικὰ εἶδοντο παρὰ τῶν αἰχμαλωτιζομένων Ὀθωμανῶν, δηλαδὴ ἑῷσοι ἐφονεύοντο.

τῶν πληρωθέντων, ζωγήσαντες καὶ ἕνα Ὀθωμανῶν ἐπίσημον πεπληρωμένον ὄντα, ὅστις ἐκέτευε νὰ τῷ χαρισθῇ ἡ ζωή, ὑπισχνούμενος πρὸς τοὺς Ἑλληνας λαμπράς ἀμοιβὰς ὡς ἠγαπημένος ὢν τοῦ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶ διὰ τὴν ἀξιότητάτου, ἀλλ' εἰς μάτην ἀπέβησαν αἱ πρὸς τοὺς Ἑλληνας παρακλήσεις του (1).

Μετὰ δὲ τὴν μάχην διήλθεν ἀπὸ τὰς Καρυὰς καὶ ὁ Γ. Ἀρχηγός, καὶ δούς τὰς ὁδηγίας του, ἀνεχώρησεν τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν ἔφθασεν αὐτόσε καὶ ὁ Πρωτοσύγκελος Ἀ. Φραντζῆς διὰ νὰ ἐπευφημήσῃ τῆς παρελθούσης ἡμέρας τὴν μάχην κτλ· τὴν δὲ 24, τοῦ αὐτοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν τῶν Καρυῶν καὶ ὁ Δ. Πλαπούτας μὲ ἕν σῶμα στρατιωτῶν, καὶ ὁ τῆς Τριφυλίας στατηγὸς Μῆτρος Ἀναστασόπουλος μὲ στρατιώτας ἀρκετοὺς· τὴν δὲ 26. τοῦ αὐτοῦ ἐξεστράτευσαν οἱ Ὀθωμανοὶ διὰ τοῦ λόφου Ἀγίου Ἀθανασίου, βαδίζοντες κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ὀλυμπίας· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσωσιν ὑπὸ τὴν Κώμην Δραγουμάνου καλουμένην, ἔδραμον ἐπὶ τοῦ ὄρους Διαφόρτι καλουμένου οἱ τὴν θέσιν τῶν Καρυῶν κατέχοντες Ἑλληνας, καὶ μὲ πολλὴν ζημίαν καὶ ἐντροπὴν φονεύσαντες περίπου τῶν τεσσαράκοντα, τοὺς ἐπέστρεψαν κακοὺς κακῶς εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Καρυταίνης· εἰς ἐκείνην δὲ τὴν μάχην διεκρίθη ὁ Σημαιοφόρος Ἡλίας Γαλανόπουλος ἐκ Κυπαρισσίας, τὸ ἀτρόμητον παληκάρι·

(1) Τὸ σπαθίον τοῦ Ὀθωμανοῦ ἐκείνου φέρει μέχρι τῆς σήμερον ὁ (Γενναῖος) Ἴω, Θ. Κολοκοτρώνης, ἀγοράσας αὐτὸ ἀπὸ τοὺς ζωγήσαντας τὸν Ὀθωμανὸν Ἑλληνας.

Ὁ δὲ Ἰμπραχήμης μετὰ τὴν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Καρυταίνης ἀποστολὴν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, ὡς προεῖρηται, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ τὰς 15000, στρατοῦ, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ διατελῶν, ἐξεστράτευσεν διὰ τὴν Κώμην Βερβένων, 5. ὥρας ἀπέχουσαν τῆς Τριπολιτζᾶς, ὅπου ἦτον τοποθετημένός ὁ Δ. Ὑψηλάντης, ὁ Κ. Μαυρομιχάλης, οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἱ Ἀγιοπετρίται, Τζάκωνες, Μονεμβάσιοι, Τριπολιτζιώται, καὶ Ἀργεῖοι, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν ὑπὲρ τὰς 3500. Ἑλλήνων, μεθ' ὧν ἦτον καὶ ὁ Χατζῆ Μιχάλης μετὰ τοῦ ὀλίγου ἵππικοῦ, συγκειμένου ἐκ 40. ἵππέων· ὁ δὲ Ἰμπραχήμης ἅμα τῇ πρωίᾳ τῆς 27. Ἰουλίου ἔχων τὸν στρατὸν του εἰς δύο σώματα διηρημένον, ἅμα ὅτε ἔφθασε, μόλις μετὰ ὀλίγων στιγμῶν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐχθρῶν μάχην, καὶ ἄνευ τινὸς βλάβης, διελύθησαν οἱ Ἑλληγες, ἐκτὸς τοῦ Ἀνδρέου Κουδάκη καὶ τοῦ Παπαῦ Κατομέρη, οἵτινες ὀχυρωθέντες εἰς Πύργον, ἀντέκρουον τοὺς Ὀθωμανοὺς, φονεύσαντες καὶ ἕως 60. ἐκτὸς τῶν πληγωθέντων· (1) ἀλλὰ πλησιάσασα ἡ νύξ κατέπαυσε τὴν μάχην, ὁ δὲ Ἰμπραχήμης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν.

Διαλυθείσης δὲ τῆς ἐν Δερβένοις μάχης, ἔφθασεν αὐτὸς καὶ ὁ Γ. Ἀρχηγός, ὁ Γενναῖος, καὶ ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης μετὰ 1300 μισθωμένων παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐκ διαφόρων εἰδῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ Θ. Γρίβας μετὰ 240 στρατιωτῶν. μετὰ δὲ τὰς προσκλήσεις

(2) Εἰς τὴν μάχην ἐκείνην διεκινδύνευσεν καὶ ὁ Δ. Ὑψηλάντης, ὅστις μετὰ τὴν μάχην ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ναύπλιον.

τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ συνηροῖσθη ἀρκετὸν στρατιωτικὸν Ἑλλη-
 νικὸν σῶμα, συγκείμενον ἐκ 5.000, καὶ ἐπέκεινα
 Ἑλλήνων· ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διώρισε καὶ τρο-
 φοδοτικὴν Ἐπιτροπὴν διὰ τὸ ἐν Βερβένοις συγκεντρω-
 θέν αὐτὰ στρατόπεδον, συγκειμένην ἐκ τῶν, Ἀναστασίου
 Λόντου, Κωνσταντίνου Δελιγιάννη Πελοποννησίου, καὶ
 Κωνσταντίνου Δελιγιάννη Στερεοελλαδίτου. Ἄλλ' ἐν
 τοσοῦτῳ ὁ Ἰμπραχίμης ἐπανελθὼν εἰς Τρίπολιν, τὴν
 α. Αὐγούστου) ἐξεστράτευσε διὰ τὰ Μεσσηνιακὰ φρού-
 ρια, πυρπολῶν καθ' ὁδὸν, αἰχμαλωτίζων, καὶ ἀφανί-
 ζων τὰ πάντα εἰς τὰς ἐπαρχίας Λεονταρίου καὶ Μεσ-
 σηνίας μέχρι τῶν φρουρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ἙΒΔΟΜΟΝ.

Μάχη συμβᾶτα ἐν Πιάνα καὶ Δαβιά μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμα-
 νῶν - πυρπόλησις τῶν ἐν Πιάνα καὶ Δαβιά μύλων - διάβασις τοῦ
 Ἰμπραχίμη διὰ τῆς ἐπαρχίας Κουουρίας εἰς τὴν Μοιμεβασίαν - μάχη
 συμβᾶτα ἐν τῇ Πύργῳ τῶν Τρινησῶν μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἰμπρα-
 χίμη - διάβασις αὐτοῦ ἐκ Κυπαρισσίας καὶ τῶν παραλίων μερῶν τῆς
 Τριφυλίας το δεύτερον -

Ἐλθόντος δὲ τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη εἰς
 τὰ Βέρβενα, προχωρήσαντος δὲ καὶ τοῦ Ἰμπραχίμη
 Πασσᾶ εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ Φρούρια, ἐσκέφθησαν διὰ τὴν
 πυρπόλησιν τῶν 17. ἐν Πιάνα, ἐν Ζαράκοβα, καὶ ἐν Δα-
 βιά κειμένων Μύλων, ὥστε ἐκ τούτου οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ
 περιορισθῶσι τοῦλάχιστον ἐντὸς τῆς Τριπολιτζᾶς. τὸ
 σχέδιον ἐνεκρίθη, ἀκολούθως δὲ ἡ πρᾶξις ἐφάνη ἀποτε-
 λεσματικῶς. ἐπὶ τούτῳ ἔθεν ὁ Γ. Ἀρχηγὸς διώρισεν
 ἀντιπρόσωπόν του εἰς τὰ Βέρβενα τὸν Ἀνδρέαν Λόν-

ον με τὰς ἐφεξῆς ὁδηγίας: « ὁ στρατὸς νὰ ᾖναι ἑτοι-
 μος με τὰ ἀναγκαιὰ πολεμεφύδια, καὶ με δύο ἡμε-
 ρῶν μερίδος ἄρτου ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους ἐκάστου
 στρατιώτου· νὰ προσέχστε καθ' ἕνας τὰς νύκτας.
 καὶ καθὼς φανοῦν 3· Φωτῖαι εἰς τὸ Διάσελον τῆς
 Ἀλωνίσταινης, τὴν ἰδίαν στιγμήν ὁ ἐνταῦθα στρατὸς
 νὰ ἐκστρατεύσῃ, καὶ διὰ νυκτὸς (εἰ δυνατὸν) νὰ κα-
 ταλάβουν τὰ εἰς τὰ Γρίκορφα ταμπούρια, καθὼς καὶ
 μ' ὅσα παρήγγελα τῷ Κ. Κανέλλω, τῷ Γενναίω,
 καὶ τοῖς λοιποῖς, ὥστε ἅμα φθάσωσιν ἐκεῖ, νὰ πρά-
 ξωσι καθ' ἅς τοῖς ἔδωκα ὁδηγίας, »

Μετὰ δὲ τὰς δοθείσας αὐτὰς ὁδηγίας ὁ μὲν Γ. Ἀρ-
 χηγὸς μετέβη εἰς τὴν Ἀλωνίσταιναν μετὰ τοῦ Θ. Γρί-
 βα, ὅπου προσεκάλεσε καὶ τὸν Ἀνδρέαν Ζαήμεν, τὸν
 Γ. καὶ Παναγιώτην Νοταραῖους διὰ νὰ προσφθάσωσι
 με τὰ ὑπ' αὐτοῦ στρατιωτικὰ σώματα μίαν ὥραν τα-
 χύτερον εἰς τὴν Ἀλωνίσταιναν διὰ τὴν προμελετηθεῖ-
 σαν πυρπόλησιν τῶν Μύλων, οἷτινες καὶ ἐφθασαν ἄ-
 νευ τινος ἀργοπορίας, ὁ μὲν Ζαήμες (1) με 700, καὶ
 με τοὺς Καπιτάνους ἐκάστης Κωμοπόλεως καὶ Κώ-
 μης (πρώτιστον δὲ τῶν Καπετάνων εἶχε τὸν Γεώργιον
 Λεχουρίτην), οἱ δὲ δύο Νοταραῖοι με 800, οὓς εἶχον

(1) Ὁ Ἀνδρέας Ζαήμες ἐνθουμούμενος τὴν κατὰ τὰ Μαγούλιανὰ γενο-
 μένην καταστροφὴν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν (ὡς προείρηται), ἐζήτησε
 ἐποχὴν διὰ νὰ ἐνδικασθῆ, ὥστε εἰάν δὲν ἐμποδιζετο διὰ νὰ μὴ ἐπα-
 νέλθῃ εἰς τὰ Μαγούλιανὰ ἐναντίον τῶν Ὀθωμανῶν, βεβαίως ἤθελε δια-
 κινδυνεύει ἐξ αἰσθήματος φιλοτιμίας κινούμενος.

ετοίμους, και ὁ Γ. Ἀοχηγὸς μὲ 1000. Καρυτινοὺς τὴν δὲ 12. Αὐγούστου δύο ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου ἐδόθησαν παρὰ τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ τὰ τρία προδ-
 ῖρηθέντα σημεῖα ἀπὸ τὸ ὄρος τῆς Ἀλωνισταίνης· τότε και τὸ ἐν Βερβένοις Ἑλληνικὸν σῶμα συγχείμενον ἀ-
 πὸ Λακεδαιμονίου, Ἀγιοπετρίτας, Τζακωνίτας, Τριπο-
 λιτζιώτας, τοὺς ὑπομισθίους τῆς Κυβερνήσεως, και ἄλ-
 λους, ὄλους ἀριθμουμένους 3750. μετὰ τοῦ Κανέλλου
 Δελιγιάννη, τοῦ Γενναίου, τοῦ Η, Μπαρμπιτζιώτου και
 ἄλλων, ἐξεστράτευσε νυκτὸς διὰ τὰ Τρίκορφα μετὰ τοῦ
 Χ. Μιχάλη ἔχοντος περίπου τῶν 50. Ἴππέων Ἑλλή-
 νων. ἀλλ' ὁ Κανέλλος Δελιγιάννης μετὰ μιᾶς ὥρας ὀ-
 δοιοροίαν κατασχεθεὶς ἀπὸ αἰφνίδιον και ἀνέλπιστον ἀ-
 σθένειαν, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Βέρβενα μὲ 4. μόνους ἐκ
 τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατιωτικοῦ σώματος, οἱ δὲ λοιποὶ συ-
 νῆλθον μετὰ τῶν ἄλλων διὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὰ Τρί-
 κορφα μετὰ τοῦ Γενναίου, τοῦ Γ. Ἰατράκου, τοῦ Η.
 Μπαρμπιτζιώτου, τοῦ Ἡλία Τζαλαφατίνου (1) και

(1) Ὁ Ἡλίας Τζαλαφατίνος (περὶ τοῦ ὁποίου εἰς διάφορα μέρη τοῦ Συγγράμματος ἐξεθέσαμεν) ὑπάρχει αὐτόχθων Μανιάτης, τῆς Β. τάξε-
 ως τῶν Καπιτάνων, περὶ τοῦ ὁποίου (χάριν τῆς ἀληθείας) δεῖν ἐρο-
 ῦμεν, νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ καλὸς αὗτος ἀνὴρ ἀπὸ τὴν ἐναρξίν τῆς
 Ἑλληνικῆς ἀποστασίας και μέχρι τῆς παύσεώς της δεῖν ἐπαυσε τοῦ νὰ
 μὴν εὐρίσκειται πότε εἰς τὴν μίαν πότε εἰς ἄλλην εἰς τὰς μάχαις και
 πολιορκίαις τῆς Πελοποννήσου, τῆς Τριπολιτζᾶς, τῆς Κορίνθου, τῆς Ναυ-
 πλίας, τοῦ Δράμαλα, και τοῦ Ἰμπραχίμη ἠνωμένος ἐνίοτε μὲ τὰ σώ-
 ματα τῶν Μαυρομηχάων, και ἄλλοτε ἰδίως μετὰ χωριστῶν σώμασμα-
 τιστῶν ἐνίοτε ἐκ πολλῶν ἀριθμῶν, ἄλλοτε δὲ και ἐξ ὀλίγων, ὅστις διὰ
 τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ζῆλον και ἐνθουσιασμὸν του και διὰ τὴν ἀτρυμη-
 του γενναιοφυχίαν του ἐφαίνετο νικητῆς ὅπου και ἂν παρευρισκετο.

τῶν Ζαχαροπούλων· εἰς δὲ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην προεπορεύετο ὁ Χ. Μιχάλης μετὰ τὸ Ἑλληνικὸν ὀλίγον Ἴππικὸν, τὸ ὁποῖον ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὰ Τρίκορφα, οἱ διακείμενοι ἐκεῖσε Ὀθωμανοὶ (ἐπὶ τοῦ πρώτου προμαχῶνος) νομίζαντες ὅτι ἦτον Ὀθωμανικὸν Ἴππικὸν, δὲν ἐπυροδόλησεν κατ' αὐτοῦ· ἐπιπεσόντες ὁμῶς οἱ περὶ αὐτὸν ὁ λόγος Ἴππεις Ἕλληνας ἐπ' αὐτοὺς, ἐφόνευσαν 36· ἐπὶ δὲ τούτοις ἔφθασε καὶ ὁ λοιπὸς Ἑλληνικὸς στρατὸς μετὰ τοῦ Γενναίου περὶ τὸ λυκαυγές, καὶ μετὰ τὸ τοποθετηθῆναι αὐτοὺς κύκλωθεν τῶν Ὀθωμανῶν, πάραυτα ἠνοιγή ηἰ μάχη, χωρὶς νὰ δύνανται οἱ εἰς τὰ Τρίκορφα Ὀθωμανοὶ ν' ἀποσυρθῶσιν. (1):

Ἄλλὰ καθ' ἣν στιγμήν ἐδόθησαν εἰ τρεῖς ραῖοι τοῦ πυρός, ὁ ἐν Βερβένοις Ἑλληνικὸς στρατὸς ὠδηγήθη διὰ τὰ Τρίκορφα τὴν αὐτὴν στιγμήν καὶ ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς τὸν μὲν Θ. Γρίβιν μετὰ τὸ ὑπ' αὐτὸν σῶμα ἀπέστειλε διὰ νὰ διατηρῇ τὴν θέσιν βοῖνὸν καλουμένην, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ Δ. Πλαπούτα, τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμη, τῶν Νοταραίων κ τ λ. ἐπλησίασαν διὰ νυκτὸς καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς εἰς τοὺς προμαχῶνας τῶν διατηρούντων τοὺς Μύλους τῆς Πιάνας Ὀθωμανῶν· ὅτε δὲ εἶδον τὴν εἰς τὰ Τρίκορφα ἀνεωχθεῖσαν μάχην, τὴν αὐτὴν στιγμήν καὶ τὰ σώματα τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ, τοῦ Ζαήμη, καὶ τῶν Νοταραίων ἐπέπεσον μετ' ὀρμῆς εἰς τοὺς ἐν Πιάνα προ-

(1) Οἱ Ὀθωμανοὶ διέμεινον ἐκεῖσε διὰ νὰ ἐχῶσι τὴν θέσιν τῶν Τρίκορφων ἐξαρκαλιτμένην διὰ τὴν εἰσέλθουσαν ἐν Τριπολιτζῆς δίοδον εἰς τοὺς μύλους, μὴ ἐλπίζοντες καὶ τὴν οὕτω πως αἰφνίδιον τῶν Ἑλλήνων τολμῆν.

μαχῶνας τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ἐφόνευσαν ὑπὲρ τοῦς 300. ὀχυρωθέντων τῶν λοιπῶν εἰς τὸ Παλαιὸν Φρούριον, ἐπυρπόλησαν δὲ καὶ τοὺς ἐν Πιάνα Μύλους ἀπαντας· εἰς δὲ τὴν μάχην ἐκείνην διεκρίθησαν ὁ Ἀντώνιος Κολοκοτρώνης, καὶ ὁ Μιχάλης Κλαπατζουσιώτης (Σημιοφόρος τοῦ Α. Ζαήμη,) ὡς πρῶτοι τῶν ἄλλων εἰσπηδήσαντες εἰς τοὺς προμαχῶνας τῶν Ὀθωμανῶν, σουβλίζοντες τοὺς Ἄραβας, ὁ μὲν διὰ τῆς σπάθης, ὁ δὲ διὰ τῆς λόγχης τῆς σημαίας, τὸ παράδειγμα τῶν ὁποίων αὐτῶν ἠκολούθησαν καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, ἀφ' ὧν ἐφονεύθησαν τρεῖς, τέσσαρες δὲ ἐπληγγώθησαν ἐλαφρά.

Οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Τριπολιτζᾶς διαμένοντες Ὀθωμανοὶ ἰδόντες ὅτι ἦτον ἀδύνατον τὸ νὰ δώσωσι βοήθειαν εἰς τοὺς διατηροῦντας τοὺς ἐν τοῖς μύλοις ἀπασὶ προμαχῶνας, καθότι τὸ ἐν Τρικόρφοις Ἑλληνικὸν σῶμα κατελάμβανεν ἄλλῶς τὰ ὀπισθέντων αὐτοὶ δὲ οὕτως ἐχάνοντο, καὶ ὡς μὴ δυνάμενοι νὰ πράξωσιν οὐδὲν ἄλλο, διεύθυνον ταχυδρόμους κατὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Ἱμπραχήμη, καὶ ἐκ τῶν ὡς σύνθημα θελειῶν ὀρεινῶν θέσεων ἔδωκαν τὰ σημεῖα τῆς μάχης· ὁ δὲ Ἱμπραχήμης μὲ τὴν ἀπεριόριστον ἐκείνην ἐξουσίαν τοῦ ἐξεστράτευσε πάραυτα διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Τριπολιτζάν· ἀλλὰ τοῦ διαστήματος ὄντος μακρὰν, περίπου τῶν 24 ὥρῶν, ἀπὸ τῶν Μεσσηνιακῶν φρουρίων μέχρι τῆς Τριπολιτζᾶς, δὲν ἐδυνήθη ὡς ἐκ τούτου νὰ προφθάσῃ διὰ νὰ δώσῃ βοήθειαν καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πυρπόλησιν τῶν μύλων.

Πυρπολήσαντες δε τοὺς ἐν Πιάνα μύλους οἱ Ἕλληνες, πολιορκήσαν τοὺς εἰς τὸ ἐρείπιον φρούριον τῆς Πιάνης (ἢ Δαβιάς) ὀχυρωμένους Ὀθωμανοὺς καθ' ἑλπὴν τὴν ἡ-

μέραν τῆς 13 Αὐγούστου, ἐξηκολούθει δὲ καὶ ἡ μαχη ἐν Τρικώρφοις ἀδιακόπως· οἱ δὲ εἰς τοὺς προμαχώνας τῶν μύλων Δαβιάς, καὶ Ζαράκοβας Ὄθωμανοὶ ἔμενον ὠχυρωμένοι χωρὶς νὰ τολμήσωσι διὰ νὰ ἐξέλθωσι. Περὶ δὲ τὸ λυκαυγὲς τῆς 14 Αὐγούστου ἀφ' οὗ ἔφθασαν νὰ φέρουν εἰς πολλὴν ἀπαύδησιν τοὺς ἐν Τρικώρφοις Ὄθωμανοὺς, καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 13, καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα τῆς 14, ἐξελθόντες μεθ' ὀρμῆς ἐκ τῶν ἐν Τρικώρφοις προμαχόνων οἱ μετὰ τοῦ Γενναίου καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνες, καὶ εἰσπηδῆσαντες κάκεινοι, ἐπυρπόλησαν καὶ τοὺς ἐν τῇ Δαβιά καὶ Ζαράκοβα κειμένους μύλους χωρὶς νὰ μείνη μηδεὶς καὶ ἐξ ἐκείνων. Ἐν ᾧ δὲ οἱ μύλοι ἐπυρπολοῦντο, ἔφθασαν καὶ οἱ, Ἄν. Λόντος καὶ Κανέλλος Δελιγιάννης· ἀφ' οὗ δὲ ἐπυρπολήθησαν οἱ μύλοι, ἐν ᾧ ἠτοιμάζοντο οἱ Ἕλληνες νὰ πολιορκήσωσι καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν Ὄθωμανῶν προμαχῶνας, ἔφθασεν εἰδήσις ἀπὸ τὰς προαποσταλείσας σκοπίας (βάρδιας), ὅτι ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς ἐφάνη ἐπανερχόμενος πανστρατιᾷ τέσσαρας ὥρας μακρὰν· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἔμενε πλέον καιρὸς διὰ τὴν πολιορκίαν τῶν λοιπῶν Ὄθωμανῶν, ὁ Γ. Ἀρχηγός, ὁ Πλαποῦτας, ὁ Κανέλλ. Δελιγιάννης, ὁ Γ. Γατράκος, ὁ Γενναῖος, ὁ Μπαρμπιτζιώτης, οἱ Ζαχαρόπουλοι καὶ λοιποὶ, ἀπῆλθον εἰς τὰ Βέρβενα· οἱ δὲ Ἄνδ. Ζαήμης, Ἄνδ. Λόντος, καὶ οἱ Νοταραῖοι ἀπῆλθον εἰς τὰς ἐπαρχίας των διὰ νὰ ἐπιτηρῶσι τὰ ἐχθρικά κινήματα, καὶ νὰ στρατολογῶσι κατ' αὐτῶν. Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ὥρας μετὰ τὴν πυρπόλησιν τῶν ῥηθέντων μύλων, ἤλθον ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Νικηταρᾶς εἰς τὴν Δημητζάνην.

Ἐν τοσούτῳ ἐλθὼν ὁ Ἰμπραχὴμης καὶ εὐρῶν ὅλους

τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος μύλους πυρπολημένους, πλήρης
 δὲ θυμοῦ καὶ ὀργῆς γεγονώς, μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῆς
 ἐν Τριπολιτζᾷ μεταβάσεώς του ἐξεστράτευσεν ἔχων
 μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ τὰς 15000 στρατιωτικῶν διὰ τὰ Βερ-
 βένα. Ὁ δ' ἐν Βερβένοις διαμένων Ἑλληνικὸς στρατὸς
 μαθὼν τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὑποπτεύων
 τὴν διὰ τὰ αὐτόσε ἐκστρατείαν του, μὴ ἐγκρίνας δὲ τὴν
 ἐν Βερβένοις διαμονὴν του, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωμόπο-
 λιν Ἀγίου Πέτρου, ὡς ὀχυρωτέρας οὔσης τῆς θέσεως
 ἐκεῖνης· ἀλλ' ὁ Ἰμπραχήμεης μαθὼν τὴν ἀπὸ τῶν Βερ-
 βένων διάλυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, διήλθε δι' ἄλ-
 λων ὁδῶν τῶν Κωμοπόλεων καὶ Κώμων τοῦ Ἀγίου
 Πέτρου, καὶ τῆς Τζακωνίας, πυρπολῶν, λεηλατῶν, αἰχ-
 μαλωτίζων, καὶ λαφυραγωγῶν. Τὴν δὲ 23 Αὐγούστου
 ἔφθασεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μονεμβασίας, πράττων τὰ
 αὐτά. Εἰς δὲ τὴν Κώμην Κυπαρίσσι καλουμένην εὐ-
 ρὴν ὀχυρωμένους Ἕλληνας περίπου τῶν 800 ψυχῶν
 ἐντὸς ἐνὸς Σπηλαίου, τοῦ ὁποῦ ἡ δίοδος ἐπροδόθη παρ
 ἐνὸς Ὀθωμανοῦ αἰχμαλώτου, τοὺς μὲν ἐξ αὐτῶν κατέ-
 σφαξε, τοὺς δὲ ἠχμαλώτευσεν· ὁ δὲ εἰς Ἅγιον Πέτρον
 διατελῶν Ἑλληνικὸς στρατὸς, διηρέθη εἰς δύο σώμα-
 τα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἀπελθὼν εἰς τὰ καλούμενα Κουνου-
 ποχώρια καὶ Μαρή, ἐκ τοῦ πλαγίου καὶ τῶν ὀπισθεν
 ἐκτύπα τοὺς ἐχθροὺς, τὸ δὲ εἰς Κοσμάν, Βέρροϊαν, καὶ
 Μπισταρᾶ, ἐπραξε τὰ αὐτά, ἐφόνευσε καὶ ὑπὲρ τοὺς 70
 Ὀθωμανοὺς, ζωγρῆσαν καὶ 7 Ἀραβας, καὶ ἐλευθερώσαν
 διάφορα ζῶα ἐκ τῶν Ὀθωμανικῶν χειρῶν ταυτοχρόνως
 δὲ καὶ ὁ Νικηταρᾶς πράξας τὰ αὐτὰ εἰς τὴν Κώμην Γεωρ-
 γίτζι καλουμένην, ἐφόνευσε 28, ζωγρῆσας καὶ δύο ἐκ
 τῶν Ὀθωμανῶν.

Ἐν δὲ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ ὀ Ἰμπραχήμης πολιώρησε τὸν εἰς τὰ Τρινήσα κείμενον Πύργον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ὁ Κώστας Σουλιώτης μὲ 70 παληχάρια Σουλιώτας καὶ Πελοποννησίους ἔμενον ὠχυρωμένοι· μετὰ δὲ 24 ὥρων πολιορκίαν τοῦ Πύργου 40 παληχάρια ἐκ τῶν 70 Σουλιῶται ἐξεληθόντες τοῦ Πύργου ξιφῆρεις, κατεδίωξαν τοὺς Ὄθωμανοὺς πολιορκητὰς μακρὰν ὄντας τοῦ πύργου ὑπὲρ τοσοῦ βολῆν. Ἐπανερχομένιον δὲ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Πύργου, συνηκολούθησαν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὀπισθεν τῶν Ἑλλήνων καὶ πολλοὶ Ὄθωμανοί, καὶ δημοθυμαδὸν εἰσῆλθον εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Πύργου, οἱ δὲ τὰς ἐπάλξεις τοῦ Πύργου διατηροῦντες ὑπόλοιποι Ἑλληγες, ἐρχομένων ὀμοῦ Ἑλλήνων τε καὶ Ὄθωμανῶν συνηνωμένων, δὲν ἐπυροβόλησαν διὰ νὰ φονεύσωσι τοὺς Ὄθωμανοὺς, βλέποντες αὐτοὺς συνηνωμένους ὄντας μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

Εἰς δὲ τὴν περίστατιν ἐκείνην ἐγδυθεὶς ὀ Ἰμπραχῆμ Πασσᾶς τὴν Ἄλωπεκὴν, διὰ ν' ἀπαλλάξῃ δὲ καὶ τοὺς εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Πύργου εἰσελθόντας Ὄθωμανοὺς, μὲ πολλὰς φρικτὰς ὀρκομωσίας ὑπέσχετο ἀμνηστίαν εἰς τοὺς 70 Ἑλληγας διὰ νὰ τοὺς ἀφίση ἐλευθέρους μ' ὀ,τι φέρουν, ἐν ταυτῷ δὲ νὰ μὴ τοὺς ἀφοπλίση· οἱ δ' Ἑλληγες περιστοιχισμένοι ὄντες οὔτω πως, πεισθέντες ἀφ' ἑτέρου καὶ εἰς τοὺς Ἠγεμονικοὺς ὀρκους του, συγκατένευσαν νὰ παραδοθῶσι, καὶ οὔτως ἐξῆλθον τοῦ Πύργου εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ· ἀλλ' ὀ Ἰμπραχῆμης παραβὰς τὰς φρικτῶδεις ὀρκομωσίας του, ἐναντίον καὶ τοῦ Ἠγεμονικοῦ του χαρακτήρος, τοὺς ἀφώπλισε λαφυραγωγῆσας αὐτοὺς. Μεταξὺ δὲ τῆς πολιορκίας τῶν Τρινήσων ἐν σῶμα Ὄθωμανῶν πολιώρησε καὶ τὸ εἰς

τὴν Κώμην Βρονταμὰν καλουμένην Σπήλαιον, ἐμπεριεχόν 400 ψυχὰς Ἑλλήνων ἀνδρῶν, γυναικῶν, καὶ παίδων, αἵτινες ὕστερον ἀπὸ διαφόρους ὑποσχέσεις καὶ ἄλλα ὁμοια ἔνεκα τοῦ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ Σπηλαίου, καὶ νὰ δώσωσι τὴν ὑποταγὴν των εἰς αὐτὸν, δὲν παρεδέχθησαν, ὥστε οἱ Ὀθωμανοὶ ἀνοίξαντες τρύπαν μὲ πολλοὺς κόπους καὶ θυσίας ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Σπηλαίου, ἐρρίψαν διάφορα πυρώδη εἶδη, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ δύο κιβώτια μικρὰ γέμοντα πυρίτιδος, ὥστε κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὀλίγοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων προέλαβον νὰ ἐκπηδήσωσι τοῦ Σπηλαίου, οὗς καὶ ἠχμαλώτευσαν οἱ Ὀθωμανοὶ, οἱ δὲ λοιποὶ ἅπαντες κατεκράησαν.

Ἄλλ' ἐν ᾧ καιρῷ οἱ εἰς τὸν Πύργον τῶν Τρινήσων 70 Ἕλληνες παρεδόθησαν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Ἱμπραχίμη, ἔφθασε πρὸς αὐτὸν καὶ εἰς ὑπασπιστὴς τοῦ Κ. Χάμιλτων Ἀγγλου (Ναυάρχου), ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸ Νεόκαστρον διὰ τῆς Πύλου, νὰ διαπραγματευθῆ μετὰ τοῦ Ἱμπραχίμη τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων, νὰ λάβῃ δὲ ἀπὸ μὲν τοῦ Ἱμπραχίμη τοὺς Ἕλληνας Γ. Π. Μαυρομιχάλην, Π. Ἰατράκον, Παναγιώτην Ἰωάν. Καπετανάκην Μανιάτην, Σωτήριον Βάρβολην, Ἀμβρόσιον Ψηλογαλάνην, Χατζῆ Χρῆστον, Ἀναγ. Κανελλόπουλον καὶ ἄλλους, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ δώσῃ ἀπὸ μέρους τῆς δι' ἀντάλλαγμα τῶν ἀνωτέρω τὸν Ἀλῆ Πασσὰν Ναυπλιώτην (ὅστις ἐπὶ τῆς πτώσεως τοῦ φρουρίου Ναυπλίας ὡς μὴ ὑπογράψας τὴν συνθήκην ἔμεινεν ὑπὸ τοὺς Ἕλληνας αἰχμαλώτους μετὰ τῶν περι αὐτὸν Ὀθωμανῶν), καὶ ὅσους εἶχον αἰχμαλώτους οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸν στρατὸν τοῦ Ἱμπραχίμη μέχρι τῆς

ἐποχῆς ἐκεῖνης, καὶ τοὺς μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἤθελε γίνεαι ἡ ἀνταλλαγὴ.

Ἄφ' οὗ δὲ ἀπεπερατώθη ἡ μεταξὺ τοῦ Ἱμπραχίμην καὶ τοῦ Ἄγγλου περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν ἀμφοτέρωθεν αἰχμαλώτων συνέντευξις, ἐπαρουσίασαν πρὸς τὸν Ἱμπραχίμην τὸν τῆς λαφυραγωγίας τῶν 70 Ἑλλήνων κατάλογον ὁμοῦ μὲ ὅσα εὐρέθησαν ἐπ' αὐτῶν χρυσᾶ νομίσματα, ἐκ τῶν ὁποίων συλλέξας ὁ Ἱμπραχίμης τὰς εὐρεθείσας ὀλίγας Λίρας Στερλίγγας, καὶ ἀποταναθεὶς πρὸς τὸν Ἄγγλον, εἶπε τὰ ἐφεξῆς: » δὲν δανεί-
 » ζετε καὶ ἐμὲ σεῖς οἱ Ἄγγλοι καμπόσας Λίρας; (παί-
 » ζων αὐτὰς εἰς τὴν χεῖρα του) καθὼς ἐδανείσατε καὶ
 » αὐτοὺς τοὺς Κιαφίριδες Γέλληνας (περιφρονητικῶς),
 » ὡς σεῖς οἱ φράγγοι τοὺς ὀνομάζετε; ὁ δὲ Ἄγγλος
 » τῷ ἀπήντησεν: » ὅποιος θέλει διὰ νὰ δανεισθῇ Λίρας,
 » ἀπέρχεται εἰς τὴν αὐλήν μου, καὶ ὅταν συμβιβασθῶσι,
 » δύνανται νὰ τῷ δώσωσιν » · ὁ δὲ Ἱμπραχίμης, τάχα
 » δύναμαι, εἶπεν, ὕστερον νὰ τὰς ἐπιστρέψω (καὶ τοῦτο
 » περιφρονητικῶς), καθὼς θέλετε τὰς πάρει ἀπὸ τοὺς
 » Γέλληνας, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὅταν ἐγὼ γρήγορα θέλω
 » τοῖς δώσει τὸ νιζάμι (τὴν πρέπουσαν αὐτοῖς εὐτα-
 » ξίαν); τότε νὰ ἰδῶ πόθεν θέλετε τὰς λάβει; τόσῃν
 » δὲ τιμιότητι ἔχουν οἱ Ἕλληνες, ὥστε χθὲς τὰ στρα-
 » τεύματά μου πλησιάζοντα νὰ πιάσουν ἓνα ἀπὸ αὐ-
 » τουνούς τοὺς Κιαφίριδες, ἐσχότωσε τὴν γυναῖκα του
 » καὶ τὸ παιδί του, καὶ αὐτὸς ὁ δινσίτζης (ἄπιστος) ἔ-
 » φυγε » · Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἄγγλος, καὶ μὲ πλήρη
 » χαρὰν ἐγερθεὶς εὐθὺς, εἶπεν εἰς τὸν Ἱμπραχίμην: » οἱ
 » τοιοῦτοι εἶναι ἄξιοι διὰ νὰ δίδεται δάνειον καὶ κάθε
 » ἄλλῃ ὑπερσπίσει, διότι φονεύουν τὴν γυναῖκα καὶ τὸ

» τέκνον των διὰ νὰ μη τοὺς αἰχμαλωτίσητε ἑσεῖς », καὶ ἐπὶ τούτῳ εἰπὼν » ἄλόν « (φεύγομεν) ἀνεχώρησεν ὁ Ἄγγλος πάραυτα.

Ὁ δὲ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς μετὰ τὰς τοσαύτας λεηλασίας κτλ. (τὴν 10 Σεπτεμβρίου) ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, φέρων τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ὅσα ἡδυνήθη νὰ ἀφαιρᾶσῃ λάφυρα ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων· τὴν δὲ 12 τοῦ αὐτοῦ ἐξεστράτευσεν διὰ τὴν Μεσσηνίαν καὶ τὰ φρούρια· εἰς δὲ τὸ Λεοντάρι (Μεγαλοῦπολιν) διένειμε τὸν στρατόν του εἰς δύο πτέρυγας, ἐξ ὧν ἡ μὲν μία ᾤδευεν κατ' εὐθείαν διὰ τὴν πεδιάδα τῆς Μεσσηνίας Λάκκοις καλουμένην, λεηλατοῦσα, πυρπολοῦσα, ἀφανίζουσα κτλ. ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τῆς ἄλλης πτέρυγος ᾤδευεν ὁ Ἰμπραχὴμης διὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τριφυλίας, πληροφορηθεὶς (ὡς φαίνεται) ὅτι εἶχε συναχθῆ πλῆθος Ἑλλήνων εἰς τὴν Κυπαρισίαν, εἰς τὰ Φιλιατρά, εἰς τοὺς Γαργαλιάνους, καὶ εἰς τὴν Ληγουδίσταν οἵτινες ἐλαιοτρίβουν τὰς ἐλαίας των ρῦσας ἐναποταμιευμένας ἀπὸ τὸ 1824 ἔτος, τρυγῶντες ταυτοχρόνως καὶ τὰς ἀμπέλους των· ἦτον δὲ ἀληθὲς τὸ ὅτι ὑπῆρχε τὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖτε, μεθ' ὧν ἦτο καὶ ὁ Πρωτ. Α. Φραντζῆς, εἰς Κυπαρισίαν ὧν.

Ἄλλ' οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἐν τοῖς ρηθείσι παραλίους τόποις συνηγμένοι Ἕλληνες ὑποπτεύοντες καμμίαν αἰφνίδιον ἐπιδρομὴν κατ' αὐτῶν τοῦ Ἰμπραχὴμη, ἔλαβον πρόνοιαν, καὶ (τὴν 9 Σεπτεμβρίου) ἀπέστειλαν τὸν Ἀναστάσιον Γκάμπραν ἐκ τῆς Κώμης Καρβοῦνι, καὶ ἄλλους δύο Ἕλληνας ὑπομισθίους, οἵτινες ἀπῆλθον σκοπιαὶ εἰς τὰ ὄρη Διαφόρτι καὶ Καρνάς· ὅτε δὲ ἀνεφάνη ἡ «πὸ Τριπολιτζᾶς ἐξόδος τῶν ἐχθρῶν διευθυνομένων διὰ

τὸ Λεοντάρι, αἱ ῥηθείσαι σκοπιαὶ εἰδοποιήσαν τοὺς εἰς τὰ διαληφθέντα πικράλια διαμένοντας Ἑλληνας, οἵτινες (τὴν 13 Σεπτεμβρίου) κατέφευγον εἰς τὰ ὄχυρά καὶ ὑρειώτερα μέρη, ὁ δὲ Πρωτοσύγγελος Α. Φραντζῆς εἰς τὴν Κωμόπολιν Ζούρτζαν· μόνοι δὲ μέιναντες ὁ Ἀναστάσιος Κατζαρός (1) ὁ Ἱερομόναχος Ῥωμανὸς Γεωργιάδης, ὁ Γεώργιος Μπόρσας, ὁ Ζαφεύριος Φραντζῆς (2) καὶ ἄλλοι ὀλίγοι, ἀπ' οὗ ὁ Ἱμπραχήμης εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κυπαρισσίαν περὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς 14 Σεπτεμβρίου, καὶ ἠχμαλώτευσεν τὸν ῥηθέντα Ἀναστάσιον Κατζαρόν, ὁ Ῥωμανὸς, ὁ Μπόρσας, καὶ ὁ Ζαφεύριος διακινδυνεύσαντες νὰ αἰχμαλωτισθῶσι, τελευταῖον μὲ πολὺν αὐτῶν κίνδυνον ἀπῆλλάγησαν· ὁ δὲ Ἱμπραχήμης πυρπολήσας ὄλους τοὺς ναοὺς, καὶ τινὰς οἰκίας τῆς Κυπαρισσίας, τῶν Φιλιατρῶν, τῶν Γαργαλιάνων, καὶ τῆς Ληγουδίστας, συντρίψας καὶ διαφόρους ἀποθήκας τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου, αἰχμαλωτεύσας δὲ καὶ ὀλίγους ἄλλους Ἑλληνας καὶ Ἑλληνίδας, ἀπῆλθεν εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια.

Λήγοντος δὲ τοῦ Σεπτεμβρίου ἐπέπλευσε καὶ ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος εἰς τὰ φρούρια Νεοκάστρου καὶ Μεθώνης μεταγαγὼν ἐκ νέου στρατεύματα, τροφάς, πολε-

(1) Ὁ Ἀναστάσιος Κατζαρός ἦτον εἰς τῶν ἐπισήμων τῆς Κυπαρισσίας, ἀνὴρ μὲ πολλὴν γενναϊότητα καὶ πατριωτισμὸν· αἰχμαλωτισθεὶς δὲ παρὰ τοῦ Ἱμπραχήμης, ἀπάχθη εἰς Μεθώνην, καὶ ἐτελεύτησεν ἐντὸς τῆς φυλακῆς καὶ τῶν δεσμοτηρίων αὐτῆς.

(2) Ὁ Ῥωμανὸς, Μπόρσας, καὶ Ζ. Φραντζῆς εἶναι ἐξ ἐκείνων οἵτινες ὑπέφερον ὄχι ὀλίγα ὑπὲρ πατρίδος, κατ' ἐξοχὴν δὲ ὁ Ῥωμανὸς, ὡς τὰ δευτερεῖα φέρων τοῦ Πρωτοσυγγέλου Α. Φραντζῆ.

μεφοδία, κτλ. Τὴν δὲ 8, Ὀκτωμβρίου, ὁ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς ἐπέμφεν εἰς Τριπολιτζάν ὑπὲρ τὰ 800, φρο-
τηγὰ ζῶα, φέροντα τροφὰς καὶ πολεμεφοδία, συνωδευ-
μένα δε μὲ 8000, στρατοῦ, κηθότι ἀφ' ἧς ὥρας ἐπιρ-
πολήθησαν οἱ Μύλοι τῆς Πιάνας, τῆς Δαβιάς, καὶ τῆς Ζα-
ράκοβας, οἱ ἐν Τριπολιτζᾷ Ὀθωμανοὶ ὑπέφερον πολλὴν
στενοχωρίαν, ὡς μὴ ἔχοντες ποῦ ν' ἀλέσωσι τοὺς καρ-
πούς· φροντίζων δὲ ὁ Ἱμπραχὴμης περὶ τούτου, τοῖς
ἐπέμφε παξιμάδι καὶ ἄλευρον, διὰ νὰ εὐκολύνωνται τοὺς
δὲ μὴ ἀλεσμένους ὄντας καρπούς οἱ αἰχμαλῶτοι Ἑλ-
ληγες καὶ Ἑλληνίδες ἔκοπτον εἰς τοὺς χειρομύλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟἴΓΔΟΟΝ.

Ἐκστρατεία τοῦ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶ κατὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἡλι-
δος - Εἰσβολὴ αὐτοῦ εἰς τὴν Γαστούνην καὶ τὰς περὶ αὐτὴν Κώ-
μας - Μάχαι συμβᾶσαι ἐν ταῖς Κώμαις τῆς Γαστούνης μεταξὺ Ἑλλή-
νων καὶ τοῦ Ἱμπραχὴμ - Ἀπελευθέρωσις τῶν ἐν τοῖς Μεσσηνιακοῖς
φρουροῖς αἰχμαλώτων Ἑλλήνων δι' ἀνταλλαγῆς Ὀθωμανῶν αἰχμαλώτων.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ εἰς Τριπολιτζάν ἀποσταλείς στρατὸς
μὲ τροφὰς κτλ, ἐπανῆλθεν εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρου-
ρια, ἐξεστράτευσεν ὁ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς, καὶ διερχό-
μενος πάλιν ἐκ τῆς Κυπαρισσίας καὶ ἐκ τῶν παραλίων
τῆς Τριφυλίας, εἰσέβαλεν εἰς τὸν Πύργον τῆς Ἡλιδος
(τὴν 7 Νοεμβρίου τοῦ 1825)· ἐκεῖθεν δὲ διαμερίσας τὰ
στρατεύματά του διεσχόρπισεν αὐτὰ εἰς τὰς Κώμας τῶν
ἐκτεταμένων ἐκείνων τῆς Ἡλιδος πεδιάδων. Τὴν δὲ
9 τοῦ αὐτοῦ ἅμα τῇ πρωίᾳ εἰσέβαλον οἱ ἵππεῖς αὐτοῦ
εἰς τὴν πόλιν τῆς Γαστούνης (1) καὶ εἰς τὰς Κώμας

(1) Πρὸ δύο ἡμερῶν ὁ τότε Ἐπαρχὸς Γαστούνης Δ. Κ. Βυζάντιος

Παλαιόπολιν, Δερβύς Τζελεμπή, Καλίτζαν, Σαβάλια, Φοδιάταν, Καραγιουζι, Σελήμ Τζαούση, Άνδραβίδαν, Λουκάβιτζαις, και εις άλλας τινάς επί τῶν πεδιάδων κειμένας· και εις μὲν τὴν πόλιν και τὰς πλησίον αὐτῇ Κώμας οὐδένα Ἑλληνα εὖρον διὰ νὰ πολεμησῶσι μετ' αὐτοῦ, ἢ νὰ τὸν αἰχμαλωτίσωσιν, εις δὲ τὰς Κώμας εὐρόντες Ἑλληνας ἐπολέμησαν μετ' αὐτῶν, και ἡ νίκη ἦτον πάντοτε εις τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων,

Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν ἅμα πρῶτῃ ἐπέπεσον εις τὴν Κώμην Σελήμ Τζαούση 30. ἵππεις, ἐκ τῶν ὁποίων 8. ἐφονεύθησαν παρὰ τῶν Ἑλλήνων, λαφυραγωγησάντων και τοὺς ἵππους τῶν φονευθέντων. κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐπολέμησαν και ἄλλοι ἐχθροὶ εις τὰ Σαβάλια, ὅπου ἐφονεύθησαν Τοῦρκοι μὲν περίπου τῶν 80. Ἑλληνες δὲ 20. μεταξύ τῶν ὁποίων ἦσαν και ὁ Καπετὰν Ἀναγνώστης Παπᾶ Χρηστόπουλος, και ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ Μπενιζέλος· εις δὲ τὸ Καραγιουζι 20. ἵππεις ἐπολέμησαν μετ' 7. Ἑλληνας, ἐφονεύθησαν δὲ ἐκ τῶν ἱπέων αὐτῶν οἱ 13. χωρὶς τινος βλάβης τῶν ἐλλήνων, οἱ δὲ διασωθέντες 7. ἵππεις· μὲν ὅλον ὅτι ἐπολέμη-

προειδοποιηθεὶς τὴν ἐστρατείαν τοῦ Ἱμπραχίμη, διεκήρυξεν εις ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας και τῆς πόλεως διὰ ν' ἀσφαλισθῶσιν ὑποὺ θνητῆ ἑκαστος· τὴν δὲ 8 Νοεμβρίου περὶ τὴν ἐσπέραν και καθ' ὅλην τὴν νύκτα δὲν ἔμεινε οὔτε εις τὴν πόλιν, οὔτε εις τὰς πλησίον Κώμας· ὁ δὲ Ἐπαρχος, οἱ Δημογέροντες, ὁ Ἀθανάτιος και Ἀναστάσιος Ἐμμανουὴλ Παπᾶ, και ἄλλοι μετέβησαν εις τὴν Δίβρην, οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ Γ. Σισίνη, μετέβησαν εις τὴν Δίβρην, ὁ δὲ Γ. Σισίνης εις άλλας ὄχυράς θέσεις· εἰάν ὁμως δὲν ἤθελον προλάβῃ ν' ἀσφαλισθῶσιν, ἢ ἔθελον αἰχμαλωτισθῆν ἀπενεκα ὅλοι.

σαν με τοὺς Ἑλληνας, δὲν ἠδυνήθησαν ὁμῶς νὰ ἐκδύ-
σωσι τοὺς φονευθέντας, ἀλλὰ γυνή τις ἐκ τοῦ αὐτοῦ
χωρίου δράμοῦσα, ἔλαβε δύο κεχρυσωμένας πιστόλας,
ἓν πυροβόλον ἀργυροῦν, μίαν σπάθην, καὶ πολλὰ χρή-
ματα ἐκ τῶν φονευθέντων.

Ἀπῆλθον δὲ καὶ εἰς τὸ Βαρθαλαμιὸν ἵππεῖς περίπου
τῶν 100: τοὺς ὁποίους ἀφοῦ οἱ Βαρθαλαμιῶται κατε-
δίωξαν ἕως εἰς τὴν Γαστούνην, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ χω-
ριον, ὅθεν παραλαβόντες τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν, τὰς ἐ-
ξησφάλισαν εἰς τὸ Χλουμοῦτζι, (1). περὶ δὲ τὴν ἐσπέ-
ραν 100. ἄνδρες ἐπίλεκτοι ἐπιστρέψαντες κατέσχον τὸ
ῥηθὲν χωρίον· τὴν δ' ἐπιοῦσαν (10. τοῦ αὐτοῦ μηνός)
ἅμα τῇ πρωίᾳ ἐφάνησαν 500. περίπου ἵππεῖς, καὶ 4000:
περίπου πεζοὶ ἐκ τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων, οἵτινες
ἀποκλείσαντες τοὺς Ἑλληνας, ἐπολέμησαν μετ' αὐτῶν
μῖαν ὥραν ἀκαταπαύστως. ἐφονεύθησαν δὲ πολλοὶ ἐκ
τῶν ἐχθρῶν χωρὶς νὰ θυνηθῶσι νὰ βλάψωσι τοὺς Ἑλ-
ληνας· εἰς δὲ τῶν ἐν τῷ χωρίῳ κεκλεισμένων Ἑλλήνων
ἐπιβάς ἵππον συλληφθέντα ἐκ τῶν ἐχθρικῶν, ἔδραμεν
εἰς τὸ Χλουμοῦτζι διὰ νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς ἐκεῖ, νὰ σπεί-
σωσι πρὸς βοήθειαν τῶν ἀποκεκλεισμένων· πάραυτα δὲ
150. ἐπίλεκτοι στρατιῶται ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν
χιλίαρχον Βέραν, καὶ τὸν Καπ: Γεωργάκην Βαρθαλα-
μιώτην (ἄνδρας τῷ ὄντι γενναιοτάτους) ἔδραμον πρὸς
βοήθειαν τῶν εἰς τὸ Βαρθαλαμιὸν (δύω περίπου ὥρας
μακρὰν) κεκλεισμένων ἀδελφῶν των, τοὺς ὁποίους ἅμα
ὅτε εἶδον οἱ ἐχθροὶ ὤρμησαν κατ' αὐτῶν, πρῶτοι δὲ
πάντων ὅλοι οἱ ἵππεῖς. ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ

(1) Φρούριον μικρὸν παρὰ τῶν Ἐνετῶν Καστέλ. Τορνεῖζε καλούμενον

τρέψωσιν εἰς φυγὴν τοὺς γενναίους ἐκείνους Ἑλληνας, οἵτινες μᾶλλον ἐπροχώρησαν ὅλον ἓν καὶ κατέσχον τοὺς ἀμπελῶνας τοῦ χωρίου, ἀπέχοντας ἡμίσεως μιλίου μακρὰν αὐτοῦ, ἀπελπισθέντες οἱ ἵππεις, ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν πολιορκούντων τὸ χωρίον πεζῶν ἐχθρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων 3000: τοῦλάχιστον ἔπρεπε νὰ δράμωσι πρὸς βοήθειαν τῶν ἵππέων, καὶ οὕτως ἀπέκλεισαν τοὺς 150: ἐκείνους Ἡρωας εἰς τοὺς ἀμπελῶνας, οἵτινες ἐπολέμησαν ἀνδρείως ἀπὸ τῆς 4: ὥρας τῆς ἡμέρας μέχρι τῆς 10:

Μ' ὅλον ὅτι δὲ οἱ ἐχθροὶ ὠρμησαν πολλάκις (κατὰ τὴν συνήθειάν των) ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἐπέστρεψαν μ' ὅλα ταῦτα κατησχυμένοι, βαλλόμενοι καὶ φονευόμενοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων. ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τῆς μάχης ἐκείνης ἐπιπεσοῦσα βραχδαία βροχὴ, ἔλυσε τὸν διὰ τῶν πυροβόλων πόλεμον, καὶ ὡς ἐκ τούτου εὐρόντες οἱ ἐχθροὶ εὐκαιρίαν, ἐφώρμησαν πολλώτατοι πρὸς ὀλιγωτάτους, καὶ ἐθανάτωσαν ὅλους ἐκείνους τοὺς 150: Ἑλληνας, οἵτινες τελευταῖον ἔπρεπε νὰ νώσωσιν εἰς τὸ πολυάριθμον τῶν ἐχθρῶν: διεσώθη δὲ εἷς μόνος ἐκ τῶν 150, καταπλακωθείς καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὰ πτώματα τῶν φονευθεντων, καὶ οὕτως οἱ μὲν 150: ἐκεῖνοι Ἑλληνας ἀπέθανον ἥρωϊκῶς, ἀφ' οὔ πρότερον παρέπεμψαν εἰς τὸν ἄδην ὑπὲρ τοὺς 1000: ἐχθροὺς (ὡς ἐμαρτύρησαν τὰ εἰς τὸν τόπον τῆς ἀνίσου ἐκείνης μάχης εὐρεθέντα ἐχθρικὰ πτώματα). οἱ δὲ περὶ τὸ Βαρθαλαμιὸν ἀπομείναντες ἐχθροὶ ἐφώρμησαν ἐναντίον τῶν ἐν αὐτῷ κεκλεισμένων 100: Ἑλλήνων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐφονεύθησαν 56: ἐκ δὲ τῶν ἐχθρῶν τόσοι πολλοί, ὥστε ἀπελπιθέντες οἱ ἐναπολειφθέντες, περὶ τὴν ἐσπέραν

ἔφυγον αἰσχροῦς εἰς τὴν Γαστούνην, ἀφέντες καὶ τοὺς νεκροὺς των ἀτάφους· τὴν δὲ 11: ἅμα τῇ πρωίᾳ ἐξελθόντες ἐκ τοῦ χλουμουτζίου οἱ Ἕλληνας ἐλαφυραγώγησαν τοὺς φονευθέντας ἐχθροὺς, ἐνταφιάσχοντες καὶ τοὺς ἐνδόξως πεσόντας Ἕλληνας. οἱ δὲ ἐχθροὶ ἀφ' οὗ ἐπυρπόλησαν τὴν πόλιν τῆς Γαστούνης, μετέβησαν εἰς τὰ χωρία Ἀνδραβίδα καὶ Λεχενά, ὅπου διαμεῖναντες τὴν 11; καὶ τὴν 12: τοῦ μηνός, τὴν 13: διευθύνθησαν πανστρατιᾷ εἰς τὰς 11: Πάτρας.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπὸ Τριπολιτζᾶς ἀναχώρησιν τοῦ Ἰμπραχήμ Πασσᾶ, ὁ Γενικὸς Ἀρχηγὸς ἀπῆλθε (τὴν 12 Σεπτεμβρίου) εἰς τὴν Κωμόπολιν Στεμνιτζῆς τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης· συνῆλθον δ' αὐτόσε καὶ οἱ Ἄνδρ. Ζαήμης, Δ. Πλαπούτας, Τζκνέτος Χρηστόπουλος, Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης, Ν. Ζαριφόπουλος, Ἀναγν. Πα. Τζόρης, Γιαννάκης Κρίτζαλης, μετὰ τῶν λοιπῶν Καπιτάνων, καὶ Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Καρυταίνης, Καλαβρύτων, Τριφυλίας, Ὀλυμπίας, καὶ ἄλλων ὑπὲρ τὰς 4000 συμποσούμενοι, διέμεινον δὲ αὐτότε ὡς μὴ δυνάμενοι νὰ βλάπτωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὰς πεδιάδας, καὶ ὡς καὶ εἰς τὴν Ἥλιδα.

Ἄλλ' ἢ τότε Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μετὰ τὴν εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια ἀπόπλευσιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου (λήγοντος τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1825, ὡς προείρηται), εἰδοποιηθεῖσα ὅτι ὁ Ἰμπραχμήμ ἐμελέτα νὰ πολιορκήσῃ τὴν νῆσον Σπετζῶν, ἔσπευτε νὰ τὴν ἐφοδιάσῃ καὶ με στρατεύματα τῆς ξηρᾶς δι' ἐνδεχομένην τινα ἀπόβασιν Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἐφ' ᾧ καὶ διατάξασα τοὺς, Νικηταρᾶν. Κωνσ: Μαυρομιχάλην, (Γενναῖον) Ἰω. Θ. Κολοτρώνην, Δοῦκην Κωνσταντινου, τὸν Χ. Μιχάλην μετὰ

ἐλαφρὰ στρατεύματα ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου, τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, συγκείμενα δὲ καὶ ἀπὸ Κρήτας, Κυδωνεῖς, Ἐπτανησίους, καὶ ἄλλους περίπου τῶν 2700, μεθ' ὧν διατάγη ν' ἀπέλθῃ καὶ ὁ Φαβιέρ μετὰ τριακοσίων τόσων τακτικῶν, ἅπαντες δὲ ἀπῆλθον εἰς τὰς Σπέτσας, διαμείναντες ἐκεῖσε, μέχρις οὗ ἔγινε βέβαιον ὅτι ὁ Ἰμπραχήμης μετέβη εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ὅτε καὶ ἐξῆλθον πλέον ἀπὸ τὴν νῆσον (μεσοῦντος τοῦ Δεκεμβρίου 1825).

Ἀφ' οὗ δὲ ἐπανῆλθον ὁ Ἰμπραχήμης ἀπὸ τὴν Ἥλιδα εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια (λήγοντος τοῦ Νοεμβρίου), τότε ἔγινε καὶ ἀνταλλαγὴ τῶν προῤῥηθέντων αἰχμαλώτων Ἑλλήνων τε καὶ Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ὁ Ἰμπραχήμης ἐδυσκολεύετο ν' ἀπαλλάξῃ τῆς αἰχμαλωσίας τὸν Γ. Μαυρομιχάλην, ἐπ' ἐλπίδι (ἴσως) τοῦ νὰ φέρῃ τὸν Πατέρα του Π. Μαυρομιχάλην εἰς κανένα συμβιβασμὸν μεταξὺ Μάνης καὶ τοῦ υἱοῦ του, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε, φαίνεται, ὅτι τὸ πᾶν τῆς Μάνης δὲν ὑπέκειτο εἰς τὸν Π. Μαυρομιχάλην, ἐν ᾧ τόσοι καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι Μανιάται ἐκράτου τὰς ἡμῶν τῆς Μάνης· μ' ὅλα ταῦτα ὁ Γ. Π. Μαυρομιχάλης ἠπάτησε τὸν Ἰμπραχήμην μὲ πολλὰς καὶ διαφόρους ὀρκομωσίας, ὅτι ἡ Μάνη μένει ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ πατρὸς του, καὶ ὅτι χωρὶς ν' ἀμφιβάλλῃ θέλουν φέρεи τοὺς Μανιάτας εἰς τὴν πλέον εὐάρεστον ὑποταγὴν τοῦ Σατραπῆ τοῦ Ἰμπραχήμη, ὅστις πεισθεὶς εἰς τὰς ἀπατηλὰς ὀρκομωσίας τοῦ Γ. Π. Μαυρομιχάλη, ὅτι ὄχι μόνον τὴν Μάνην ἠθέλην ἔχει εἰς τὴν ὑποταγὴν του πολλὰ γρήγορα, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ὑποταγῆς τῆς Μάνης, καὶ ὅλην τὴν Πελοπόννησον ἀκολούθως, (φαίνεται ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὴν

κοινήν παροιμίαν « Ἐπίσκοπος κρεμάμενος ἔγραφε κ' ἀπόγραφε ».) οὕτως ἠλευθερώσε και τὸν Γ. Π. Μαυρομιχάλην μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ἘΝΝΑΤΟΝ.

Ἐστρατεία τοῦ Ἱμπραχὴμ Πιασσᾶ κατὰ τοῦ Μεσολογγίου -- Πολιορκία στενωτέρᾳ τοῦ Μεσολογγίου -- Πτώσις αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων προπαρασκευασθεὶς καθ' ὅλα ὁ Ἱμπραχὴμ Πιασσᾶς, ἀπέστειλεν ἐκ διαλειμμάτων ὑπὲρ τὰς 20,000 ἐκ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὸ Μεσολόγγιον, μετέβη δὲ καὶ αὐτὸς ἐκεῖσε κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου διὰ νὰ κυριεύσῃ αὐτὸ, ὡς ἀνικάνων δῆθεν φανέντων τῶν πρὸ τόσου διαστήματος καιροῦ πολιορκούντων τὸ Μεσολόγγιον Σατραπῶν· μεταβάς δὲ καὶ αὐτὸς, κατέστησε τόσον πολλὰ σενὴν τὴν πολιορκίαν διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ὥστε ἐκ τῆς στενῆς αὐτῆς πολιορκίας ἀδύνατον ἐστάθη νὰ προμηθευθῇ ἢ ἀτρόμητος ἐκείνη τοῦ Μεσολογγίου φρουρὰ ἀπὸ τροφᾶς, ἐπειδὴ τὰ μὲν στρατεύματα τῆς ξηρᾶς ὑπερεῖχον τῶν 40,000, εἰς δὲ τὴν θάλασσαν παρέπλεον τριάκοντα καὶ τόσα πλοῖα, καὶ (κατὰ τὴν παροιμίαν) οὔτε μυῖα δὲν ἐδύνατο νὰ εἰσέλθῃ οὔτε ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, οὔτε ἀπὸ τὸ τῆς θαλάσσης.

Ἡ δὲ γενναία καὶ ἀτρόμητος φρουρὰ τοῦ Μεσολογγίου, οἱ δυνατοὶ ἐκεῖνοι ὀπλοφόροι (συγκείμενοι ἀπὸ τε τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος Ἑλληνας, ἀπὸ διαφόρους Φιλέλληνας, ἀπὸ Σουλιώτας, ἀπὸ ἑπτανησίους, ἐξ ὧν οἱ πλείονες τούτων ἦσαν ἐκ τῆς Λευκάδος, μὴ ὑπερβαίνοντες ἄ-

παντας τὸν ἀριθμὸν τῶν 3000 ἐκτὸς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων) μ' ὀληνητὴν σπάνιν τῶν τροφῶν καὶ μὲ τὸ ἀκαταπαύστως κατ' αὐτῶν ἐκχεόμενον πῦρ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀπὸ κανόνια, βόμβας, καὶ ψιλὴν φωτιάν τῶν ὄπλων, ἀντίσταντο εἰς τριῶν μηνῶν διάστημα μὲ πολλὴν καρτερίαν καὶ γενναϊότητα, ὥστε ἐκ διαλειμμάτων ἐφόνευσαν ὑπὲρ τὰς 3000 Ὀθωμανῶν· ἡ παντελής ὁμως ἔλλειψις τῶν τροφῶν (1), τὸ ἀνοικοδόμητον καὶ ἀδιόρθωτον τῶν ἄλλων πάντων ἐπέφερον τελευταῖον τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου (τὴν 12 Ἀπριλλίου 1826) ἀλλὰ καὶ μ' ὄλας τὰς κακουχίας, τὸ ἀκατάπαυστον πῦρ, τοὺς γεγονότας φόνους εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς φρουρᾶς, τὰ τραύματα, τὰς πληγὰς, πρὸ πάντων δὲ τὴν πείναν, δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ δειλιάσῃ ἢ ἀτρόμητος ἐκείνη φρουρά, ὥστε νὰ καταδεχθῇ διὰ νὰ κάμῃ συνθήκην, καὶ νὰ παραδώσῃ τὰς ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ αἵματα καταβα-

(1) Διὰ τὸ περὶ τροφῶν πολλὰς καὶ διαφόρους ὡς θετικὰς διαφημίσεις ἔχομεν, ὅτι ἐγένοντο τρομεραὶ καταχρήσεις, ὅτι δηλ. μστεκομίζοντο (πρὶν τῆς θαλασσίου στενῆς πολιορκίας) εἰς τὸν Κάλυμον καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐγένεν ἡ ταχεῖα πτώσις τοῦ Μεσολογγίου· ἐν δὲ δὲν συνέβαινον αἱ τρομεραὶ ἐκεῖναι καταχρήσεις (ὡς εἶναι γνώμης ἐπὶ τούτῳ πολλοί), τὸ ποσὸν τῶν τροφῶν τὰς ὁποίας κατὰ καιροὺς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπρομήθευε, καὶ τῶν ὅσα ἀπὸ τὴν ἐπτάμητον ἀδιακόπως ἐπέμποντο, ἤθελον ἐξαρκέσει τοῦλάχιστον δι' ἐνὸς ἔτους διάστημα νὰ ἐκθρέψωσι τὴν φρουράν, καὶ ἀπαντας τοὺς ἐν τῷ Μεσολογγίῳ ὠχυρωμένους καὶ μὲ πολλὴν μάλιστα ἀφθονίαν· ἀλλ' αἱ τρομεραὶ καταχρήσεις ἔφερον τὴν ταχεῖαν ἔλλειψιν, καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν τροφῶν, τὴν πτώσιν.

φείσας γαίας τοῦ Μεσολογγίου εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν· ἀλλὰ διὰ τὰς ῥηθείσας δικαιολογημένας αἰτίας ἀπεφάσισαν ὅλοι νὰ ἐξέλθωσι ξιφῆρεις ἐκ μέσου τόσων χιλιάδων ἐχθρῶν, ἐκ μσοῦ τόσης πυροβόλου δυνάμεως (ἀρτιλλερίας) νὰ διαπεράσωσι διοδεύοντες μέσα ἀπὸ τόσα ξίφη καὶ πυροβόλα ὄπλα περίπου τῶν 35,000: τακτικῶν, ἀτάκτων, καὶ ἰππικῶν στρατευμάτων (οἱ τόσοὶ ὀλίγοι μείναντες Ἕλληνες) χάριν τῆς πατρίδος, τῆς θρησκείας, τῆς φιλοτιμίας, παρακινούμενοι ἐξαιρέτως ἀπὸ τὴν ἀτρόμητον καρτερίαν των, ἡ ἐξοδος τῶν ὀπείων ἐγένετο κατὰ ἐφεξῆς τρόπον.

Διαρκούσης τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου στενώτερον, αἱ τροφαὶ ἤλαττοῦντο, ὥστε κατὰ τὴν 25. Μαρτίου ἔλειψαν δι' ὅλου· κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας εἶχε φθάσει καὶ ἡ παρὰ τοῦ Ναυάρχου Μιαούλη διοικουμένη Μοίρα, ἡ ὁποία ἐπροσπάθει ν' ἀνοιξῆ τὴν λίμνην διὰ νὰ ἐμβάσῃ τροφάς· ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἐπειδὴ εἶχε προκαταλάβει ὅλας τὰς εἰσόδους, κατασκευάσας ἐπ' αὐταῖς κανονοστάσια, αὐτὰ δὲ κατέσταινον ἀδύνατον τὴν εἰσχώρησιν τῶν λέμβων (βαρκῶν) τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ὀλιγάριθμος ὢν, καὶ μὴ ἔχων ἱκανοὺς ναύτας, δὲν ἐδύνατο νὰ ὑστερῆται αὐτὰς διὰ πολὺν καιρὸν· ἀλλ' ἡ ἐμφάνισις τοῦ στόλου καὶ τὰ προτρεπτικὰ γράμματα τῶν ἐν αὐτῷ ὀπλαρχηγῶν καὶ τοῦ Ναυάρχου ἐνεψύχωσαν ἐν μέσῳ τοσούτων στερήσεων καὶ ταλαιπωριῶν τὴν φρουρὰν εἰς τρόπον, ὥστε ἀπεφάσιτε νὰ ὑποφέρῃ καὶ ἄλλας πολὺ περισσοτέρας, ἐλπίζουσα διὰ νὰ λάβῃ τὰς τροφάς, καὶ νὰ θριαμβεύσῃ τελευταῖον κατὰ τῶν βαρβάρων, τοὺς ὁποίους εἶχε κατατρομάξει καὶ ἀδυνατήσῃ ἐπὶ πολὺ ἡ ἀξιομνημόνευτος ἐκείνη μάχη τῆς

Κλείσοβας ἤρχησεν ὄθεν ἐκ τούτου ἡ φρουρά νὰ τρέφεται ἀπὸ κρέατα ἵππων, ἡμιόνων (μουλαρίων), ὄνων, σκύλλων, γατῶν, καὶ ἄλλων ἀκαρθάτων ζώων, καὶ ἀπὸ καρκίνους (καβούρους) τῆς θαλάσσης, τοὺς ὁποίους ἡ γόραζον ἀκριβὰ, (καθότι οἱ ἀλιεύοντες αὐτοὺς ἐπυροβολοῦντο ἀπὸ τὰ λαντζόνια τοῦ ἐχθροῦ)· τελευταῖον δὲ ἀπὸ τὰρίχη (άλμυρά), ἀπὸ φυτὰ φυόμενα παρὰ τὴν λίμνην, τὰ ὁποῖα ἡδυνάτου ἐτι μᾶλλον τοὺς ἐσθίοντας, ἐρεθίζοντα τὴν ἐκκένωσιν,

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν διατελοῦντες οἱ ἐν Μεσολογίῳ, ἀσθενοῦντες ἀπέθνησκον οἱ πλεῖστοι, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τὴν ἀκαθαροσίαν τῆς τροφῆς, ἢ καὶ ἀπὸ τὴν παντελεῖ στέρησιν ἐπιπτον κατὰ γῆς λειποθυμημένοι ἐν τοσοῦτῳ αἱ ἡμέραι ἐπροχώρουν, τὰ δεινὰ τῆς φρουρᾶς ἠυξάνον, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐν τούτοις δὲν ἐδύνατο νὰ κατορθώσῃ τίποτε· μία δὲ μόνη μικρὰ καὶ ἀπόκρυφος εἴσοδος εἶχε μείνη ἄγνωστος εἰς τοὺς ἐχθροὺς· ἀλλ' ἐν ᾧ ἤρχετο διὰ νὰ εἰσέλθῃ ἐν πλοιάριον ἀπὸ τοῦ στόλου φέρον εὐδῆσεις καὶ ὀλίγους σάκκους ἀπὸ ἀλεύρου, παρετηρήθη καὶ αὐτὴ παρὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ὠχυρώθη· ἡ δὲ φρουρά ἀπελπισθεῖσα τελευταῖον ἀπὸ τοῦ νὰ λάβῃ βοήθειαν ἄλλως, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἔξω ὀπλαρχηγούς νὰ καταβῶσι κατὰ ῥητὴν ἡμέραν τὴν 10. ἀπριλλίου εἰς τὰ ὄπισθεν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ νὰ δώσωσι σημεῖον διὰ νὰ ἐξέλθωσι καὶ αὐτοὶ μὲ ἐφοδον, καὶ οὕτω νὰ δυνηθῶσι διὰ νὰ σώσουν καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς ἀδυνάτους ὄντας.

Ἀφ' οὗ δὲ τὰ γράμματα αὐτὰ ἐφθασαν ἀσφαλῶς πρὸς τοὺς ἔξω, ἡ δὲ φρουρά ἐπερίμενε ἀνυπομόνως τὴν στιγμὴν τοῦ πολμηροῦ τούτου ἐπιχειρήματος, καίτοι

γνωρισάσα ὅτι ἔμελλε νὰ διαβῆ ἀπὸ τόσας φαλαγγας στρατευμάτων, ἀπὸ διπλᾶ καὶ τρίδιπλα περιχαρακώματα, καὶ πύργους, κατὰ δυστυχίαν εἰς Βουλγαρος, ἢ Σέρβος ἐξελθὼν ἐκ τῆς φρουρᾶς, καὶ αὐτομολήσας πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, ἐφάνέρωσε καὶ τὸν σκοπὸν, καὶ τὸ σχέδιον τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν ἡμέραν ἀκόμι τῆς ἐξόδου των ἐσυμποσοῦντο δὲ οἱ μὲν στρατιῶται τῆς φρουρᾶς ἕως 3000: ὁμοῦ μὲ τούτους ἀσθενεῖς, αἵτινες ἐδύναντο ὀπρωσοῦν, βοηθούμενοι, νὰ κινηθῶσι καὶ νὰ σωθῶσιν ἀπὸ τὸν κίνδυνον· οἱ ἐργάται, καὶ ἄλλοι μὴ ἱκανοὶ διὰ τὰ ὄπλα ἐσυμποσοῦντο ἕως 1000, τὰ δὲ γυναικόπαιδα, ὑπὲρ τὰς 5000· οἱ δὲ ἀσθενεῖς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀδύνατοι εἶχον ἀπόφασιν, ὥστε ἐὰν ἐβλεπον δύσκολον καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ ἐπιχείρημα, νὰ καῶσι μέσα εἰς τὰ σπήτια· πολλοὶ δὲ γέροντες καὶ γυναῖκες μὲ τὰ παιδιά των δὲν ἐφρόντιζον τίποτε ἄλλο, εἰμὴ πῶς νὰ μὴ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων, καὶ ὅτι ἤθελον πάθη ἅς ἔπασχον.

Ἐν τούτοις ἢ πρὸς ἀνατολὰς τελευταία πτέρυξ τοῦ ὀχυρώματος, ἀπὸ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς Λουνέτας ἕως εἰς τὸ ἔσχατον κανονοστάσιον, ἦτον τὸ διωρισμένον μέρος δι' οὗ ἔμελλον ὅλοι νὰ ἐμβῶσιν διὰ τεισάρων γεφυρῶν, καὶ νὰ συναχθῶσιν ἀντικρυ τῶν κανονοστασίων τοῦ Ῥήγα τοῦ Μονταλαμπέρ κ τ λ, εἰς τὴν αὐτὴν κειμένων πλευρὰν, ὅπου πλαγιασμένοι κατὰ γῆς ἔμελλον νὰ περιμεινῶσι τὸ σημεῖον διὰ νὰ σηκωθῶσι, καὶ διαβάντες τὸ παλαιὸν χανδάκι, ν' ἀκολουθήσωσι τὸν δρόμον των διὰ τῶν δύο πύργων τοὺς ὁποίους εἶχε κατασκευάσει ὁ Γμπραχῆμ Πασσᾶς· τὸ δὲ παλαιὸν αὐτὸ χανδάκι ἀπετελεῖ μέρος τοῦ ἐπὶ τῆς πολιούρκιας

τοῦ Ὁμέρ Πασσᾶ ὀχυρώματος, τὸ ὁποῖον ἀρχόμενον ἀπὸ τὴν θάλασσαν ὑπὲρ τὰ 200. βήματα μακρὰν τοῦ νέου χανδακίου, ἐξετείνετο παραλλήλως μὲ αὐτὸ, μὲ τὸ ὁποῖον ἠνώνετο πλησίον τῆς Λουνέτας· εἶχον δὲ σύνθημα ὥστε ἅμα ὅτε ἤθελον ἀκούσει ὅτι οἱ ἐξωθεν ἐκτύπησεν ἀπὸ τὰ ὀπισθεν τὸν ἐχθρὸν, τότε ἐμελλον νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο, ἐκ τῶν ὁποίων ὅσοι ἐκράτουν τὰ ἀπὸ τῆς Λουνέτας μέχρι τοῦ ἐσχάτου πρὸς δυσμὰς κανονοστάσια, αὐτοὶ μὲν νὰ διευθυνθῶσι διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Κλουταχῆ, οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ τῶν περισσοτέρων τῶν ἀδυνάτων διὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοπέδου, ἔπειτα δὲ νὰ ἐνταμνωθῶσιν ὅλοι εἰς τὸ ἀμπέλι τοῦ Κότικα, ἀπέχον τοῦ Μεσολογγίου μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν περίπου ἐπάνω εἰς τὸν δρόμον τοῦ Ἀγίου Συμεῶνος (Μονῆς τινὸς κειμένης εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ζυγοῦ).

Ἄλλὰ μ' ὅλον ὅτι ἡ ἀμίμητος ἐκείνη τοῦ Μεσολογγίου φρουρὰ ἐμελέτα πρὸ ἡμερῶν νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ ἄλλα Στερεοελλαδικὰ σώματα, διὰ νὰ συνάξῃ νέας δάφνας καταπολεμοῦσα τοὺς βαρβάρους Αἰγυπτίους, τοὺς ὁποίους ἐσυνήθειζε νὰ νικᾷ, καὶ μ' ὅλον ὅτι νικωμένη ἀπὸ τὴν πείναν, ἐνίκησε πάντοτε τοὺς ἐχθροὺς, καὶ μετὰ τῶν δεινῶν αὐτῆς συμφορῶν δὲν ἔλειψε τοῦ νὰ κάμνῃ τὴν μεγαλητέραν ἐξ αὐτῶν σφαγὴν μετὰ σύντομον ἀνάπαυσιν τῆς πρὶν ἢ ἐξέλθῃ εἰς κατάδιωξιν τῶν ἀπηυδατισμένων λειψάνων τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατεύματος, τοῦ ὁποίου τὸ ἄνθος καὶ τὸ νεῦρον συνεταφίασε μὲ τοὺς ἀδελφούς της εἰς τὸ Μεσολόγγιον, μ' ὅλα ταῦτα ἀνεβάλλετο τὴν ἐξοδὸν της (1), διὰ νὰ ἐξο-

(1) Πολλὰ διεθρῆ ἠλοῦντο περὶ τῶν αἰτιῶν διὰ τὰς ὁποίας εἶχεν ἡ

μαλύνη πρῶτον τὰς πρεισφρυσάσας ἰδιοτελείας καὶ καταχρήσεις, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐπεχειρήθη νὰ καταφανίσῃ τὸ τέρας αὐτὸ τῆς ἰδιοτελείας, νὰ καταπαύσῃ δὲ καὶ τὴν ὀλεθριωτέραν τῶν καταχρήσεων, ἐξαιτήσασα νὰ πληρῶνῶνται εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τοῦς μισθοδότας οἱ τῶν πολεμούντων μισθοὶ κατ' εὐθείαν εἰς τοῦς στρατιώτας διὰ τῶν Δημογερόντων, ἀλλ' οὐχὶ ὡς πρότερον διὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν αὐτῶν· αὐτὸ δὲ καὶ ἄλλα τινα ἐστάθησαν αἰτία τοῦ ν' ἀναβληθῇ ἡ ἐξοδος αὐτῆς.

Τὴν δὲ 10 Ἀπριλίου ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας ἠκούσθη εἰς τουφεκοβολισμὸς εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ζυγοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀγίου Συμεῶνος, καὶ τότε ἐνόησεν ἡ φρουρὰ ὅτι ἤρχετο ἡ ἐξωθεν βοήθεια· ὅθεν ἀμέσως συνήχθησαν οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ὄχυρώματος, καὶ συσκεφθέντες, ἀπεφάσισαν τὸν τρόπον τῆς φυγῆς, ἔλαβαντες πάραυτα ἓνα περίπολον (ronde) διὰ νὰ περιέλθῃ ὅλα τὰ κανονοστάσια, καὶ νὰ τὸν γνωστοποιήσῃ εἰς ὅλους τοῦς στρατιώτας, καὶ λοιποὺς, καὶ ὅτι περὶ τὴν 8: ὥραν μ. μ. ἐμελλον νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τὸ ὄχυρμα· εἰς τὸ διάστημα τοῦτο διωρίσθησαν νὰ φυλάττωσιν ἄκραν σιωπὴν, καὶ νὰ μὴ πυροβολῶσιν ἐκτὸς τῶν φυλακῶν, αἱ ὁποῖαι ὤφειλον κατὰ τὴν τάξιν νὰ φωνάζουν καὶ νὰ τουφεκίζουν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν.

Ἐν τοσοῦτῳ ἠτοιμάσθησαν ἀπὸ σανίδας αἱ τέσσαρες γέφυραι, ὅσα κρᾶγματα δὲν ἤθελον ν' ἀφίσωσιν οἱ Ἕλληνες εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν τὰ ἠφράνιζον, τὴν δὲ

νοκλήματα καὶ κηφουχὸ ὅλα ἀπὸ ἐπιπέδων καὶ ἠεροφ
 ναβληθῆ ἔως τῆς ὥρας ἐκείνης τὸ σπιτήριον τῆς ἐξόδου κίνημα, μία
 τῶν ὁποίων αἰτιῶν ἐστάθη καὶ ἡ ἐνταῦθα ἀνεφερμένη,

πατριῶδα, καὶ τὰ φυσέκια μετεκόμιζον εἰς τὰς οἰκίας, ὅπου ἔμελλον νὰ κλεισθῶσιν οἱ ἀσθενεῖς καὶ ἀδύνατοι (οἱ ὅποιοι ἀπεφάσισαν νὰ πολεμήσουν ὅσον ἐδύναντο, ἔπειτα δὲ νὰ καῶσι μὲ τοὺς ἐχθροὺς των) αἱ γυναῖκες ἐνεδύθησαν τὴν ἀνδρικήν ἐνδυμασίαν, πολλαὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐζώνυον καὶ τὴν σπάθην, διὰ ν' ἀπατήσωσιν εὐκολώτερα τὸν ἐχθρὸν, καὶ νὰ μὴ πέσουν ζῶσαι εἰς τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ μὲ ἀπόφασιν ἢ νὰ σωθῶσι μὲ τοὺς ἀνδρας των, ἢ νὰ φονευθῶσιν εἰς τὴν συμπλοκὴν· μεταξὺ τούτων οἱ χαρακτῆρες τῆς τυπογραφίας, οἵτινες ἐτύπωσαν εἰς τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας, καὶ ἐμετοχέτευσαν εἰς τὰς ἐπερχομένας γεννεὰς τὰς ἀξιωματικῶν περιστάσεις τῆς πολιορκίας, τὰ λαμπρὰ κατορθώματα τῆς φρουρᾶς, καὶ τὰ ἀθάνατα ὀνόματα τοσούτων Ἡρώων, καθὼς ἀκόμι καὶ τὰ πιεστήρια διεσκορπίσθησαν καὶ ἐτάφησαν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ Μεσολογγίου διὰ νὰ μὴ μολυνθῶσιν ἀπὸ βαρβαρικῆς χεῖρας, ἀφ' οὗ ἅπαξ ἐχρησίμευσαν εἰς τοιοῦτον ἱερὸν ἔργον. αἱ πολεμικαὶ ἀποσκευαὶ ἠφανίσθησαν, καὶ τὰ κανόνια ἠτοιμάσθησαν νὰ κρημνισθῶσι, καὶ νὰ παραχωθῶσιν εἰς τὸ χανδάκι, (τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ καρφωθῶσιν ἐν ταύτῳ, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ κανονιέροι (πυροβολισταὶ) ἦσαν Μεσολογγῖται, καὶ ἐπειδὴ (καθὼς καὶ ὅλους τοὺς λοιποὺς) πολὺ περισσότερον ἐκολάκευεν αὐτοὺς ἢ ἐλπὶς τοῦ ὅτι ἤθελον ἔλθῃ νικηταὶ εἰς τὴν πόλιν, δὲν ἐκαρφώθησαν.)

Ἄλλ' ἐν ᾧ ἕως τότε (ὅσάκις ἤθελον) ὀλίγοι ἐκ τῆς φρουρᾶς ἐκπηδῶντες ἀπὸ τὸ ὀχύρωμα, κατετρόμαζον, καὶ κατέσφαζον τοὺς ἐχθροὺς, τί παράδοξον ἤθελε φανῆ ἐπιτεσόντων, τῶν ἐξωθεν ἀπὸ τὰ ὀπισθεν, καὶ γε-

νομένης ἐν ταύτῳ ἔσωθεν ἐξορμήσεως, ἐὰν ἤθελον διασκορπίσωσι τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, καὶ ἐπιστρέψωσι θριαμβεύοντες εἰς τὸ Μεσολόγγιον! καὶ μ' ὄλα αὐτὰ τόσον ἢ καταφρόνησις τοῦ θανάτου, ὅσον καὶ αἱ καθημεριναὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκαι, δικαίως τοὺς ἕκαμαν νὰ τὰ στοχάζωνται, ὅτι δηλαδὴ ἐδύναντο νὰ κατορθώσουν καὶ τοιαῦτα θαύματα. (1).

Περὶ δὲ τὴν 8: ὥραν Μ. Μ. νύ κτωρ ἐτέρα περίπολος φυλακὴ περιερχομένη τὰ καινοσοστάσια, ἐσύναζε τοὺς στρατιώτας, καὶ τοὺς ἔστελλεν, ὅσον ἦτον δυνατόν χωρὶς θόρυβον πρὸς τὴν ἀνα τολικὴν πλευρὰν, ὅπου ἦσαν τὰ γεφύρια, ἀφίσασα μόνον τὰς φυλακάς, διὰ νὰ μὴ πύση ὁ ἐκ διαλειμμάτων τουφεκισμὸς μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, καθ' ἣν ἐμελλον ν' ἀποσυρθῶσι καὶ αὐταί. ἐν τοσοῦτῳ δὲ ἤρχησαν νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τοῦ ὀχυρώματος· ἀλλ' οἱ Μεσολογγῖται μόνον δὲν ἐφαίνοντο ἐξερχόμενοι, καθότι οὗτοι εἶχον διασκορπισθῆ εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ συνοδεύσωσι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, διὰ τὰς ὁποίας ἀφέθη ἡ ἐσχάτη πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης γέφυρα, ὡς ἀπέχουσα περισσότερον τῶν ἄλλων διάστημα μακρὰν τῶν ἐχθρικῶν προμαχώνων.

Ὁ δὲ ἐχθρὸς ἄμα ὅτε ἤκουσε τὸν κρότον τῶν ἐν τῷ βουνῷ τουφεκίων, προὐδεασμένος ὢν ἀπὸ τὸν Βούλγαρον ἐνόησεν ὅτι ἤρχετο ἡ βοήθεια εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι αὐτοὶ ἠτοιμάζοντο διὰ τὴν φυγὴν, καὶ πάραυτα ἔλαβε τὰ μέτρα του, διατάξας τὰ στρατεύματά του εἰς τὰ ὀπι-

(1) Τοιοῦτος ἡρωϊσμὸς κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίστασιν μόνον εἰς τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ Ἕλληνας εὐρίσκειτο.

σθεν και εις τους προμαχωνας· αλλ' εξωθεν του παλαιου χανδακιου ολιγα βηματα μακραν ειχε κατεσκευασμενα δυω μικρα καστελια, το μεν εις το τεϊχος της λιμνης, το δε ετερον ως διακόσια βηματα απεχον του αλλου εις το ενδοτερον, δια μέσου των οποιων αυτων επρεπε να περάσουν οι Έλληνες, αμα οτε ηθελον πηδήσωσι το παλαιον χανδακι· ο δε έχθρος αν και ηξευρεν απο τον ρηθέντα αυτόμολον, οτι απ' εκείνο το μέρος εμελλε να γίνη η εξοδος των, υποπτεύων ομως οτι επίτηδες εκοινολόγησαν το οτι θέλουν εξέλθει απο το ανατολικόν μέρος δια να εφελύσουν εκεί την προσοχήν του, να ευγουν δε απο το άλλο, δεν ετάραξε τελείως τας δυνάμεις του, αλλ' επρόσεχε μόνον αφ' όλα τα μέρη.

Μ' όλα δε ταυτα αν και οι Έλληνες ησαν προσεκτικοι να μη προξενήσωσι θόρυβον, τόσοσ ο γενόμενος εις το στήσιμον των γεφυρων κρότος, οσον και αι κραυγαί των γυναικοπέδων εν ω εξήρχοντο, εδωκαν υποψίαν εις τους έχθρους, οι οποιοι ηρχησαν συνεχη και ακατάπαυστον πυροβολισμόν δια των κανονίων και τουφεκίων, και απο τα καστελια, και απο όλα τα χαραιώματα του ανατολικου μέρους, διευθυόμενον κατα των οχυρωμάτων ολης εκείνης της πλευρας, οπου ησαν αι γέφυραι. Οι Έλληνες εν τοσούτω εξήρχοντο χωρις να τους εννοήσωσιν οι έχθροι, και συναζόμενοι σκυπτά εις το μεταξυ των δυω χανδακιων επίπεδον, εξηπλοουντο ολοι κατα γης, δια ν' αποφύγωσι το πυρ του έχθρου· κατ' εκείνην δε την ωραν συνέβαινε το πλέον τραγικόν και θαυμαστόν εν ταυτῳ θέαμα εις την πόλιν· οι φίλοι, οι σύντροφοι, και οι αδελφοι απεχωρίζοντο απ' αλληλων, και οι μὲν ἀτήρχοντο εις νέους κινδύνους δια να επιζήσωσιν και

νά ἐκδικήσωσι τὸ αἷμα τῶν συγγενῶν καὶ φίλων των, οἱ δὲ καταπονεμένοι ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, ἢ ἀπὸ τὰς πληγὰς, ἐπερίμενον μὲ ἀνυπομονησίαν τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον· πολλοὶ δὲ ἄνδρες καὶ τοὶ δυνάμενοι νὰ σωθῶσιν, ἔμειναν μ' ὄλα ταῦτα μὲ εὐχαρίστησίν των πλησίον τῶν φίλων καὶ συγγενῶν των διὰ νὰ πολεμήσωσι μέχρι τελευταίας στιγμῆς, καὶ νὰ συναποθάνωσι μετ' αὐτῶν.

Μὲ τοιαύτην δὲ ἀπόφασιν διεμοιράσθησαν εἰς τὰς δυνωτωτέρας οἰκίας μέρος ἐξ αὐτῶν· ὅλοι οἱ Μεσολογγῖται ἐκλείσθησαν εἰς τὸν πύργον τοῦ ἀνεμομύλου, καὶ εἰς γέρον πληγωμένος ἐκάθησεν εἰς τὸν ὑπόνομον (μίαν (προητοιμασμένος ὢν ἀπὸ τὸ μέγα κανονοστάσιον τὸ ἐνομαζόμενον τοῦ Μπότζαρη), ἔτοιμος διὰ νὰ ἐώση πῦρ ἄμα ὅτε ἤθελον εἰσελθεῖ οἱ ἐχθροὶ, διὰ νὰ ὑψωθῇ μετ' αὐτῶν εἰς τὸν ἀέρα· πλῆθος δὲ γυναικοπέδων εἰσῆλθον εἰς τὴν μεγάλην πυριτοθήκην, ὅπου ἔκειντο ὑπὲρ τὰ 30 βαρέλια πυρίτιδος, καὶ μεταξὺ τούτων, ὁ Χρῆστος Καψάλης, εἰς ὧν τῶν προκρίτων τοῦ Μεσολογγίου, καίτοι δυνάμενος νὰ διασωθῇ, καὶ παρακινούμενος μᾶλλον ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας του νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον, δὲν ἤθελησεν· ἀλλὰ προσεκάλει γυναῖκας καὶ παιδία, ὡς εἰς πανύγηριν, διὰ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὴν μεγάλην πυριτοθήκην, αὐταὶ δὲ ἔτρεχον νὰ ταφῶσιν εἰς τὴν στάκτην τῆς πατρίδος των, ὀδηγούμεναι οὕτω πῶς καὶ ἀπὸ τὸν Σεβάσμιον καὶ ἐνάρετον ἐπίσκοπον Ῥιγῶν Ἰωσήφ.

Οἱ δὲ ἐξεληθόντες ἀπὸ τὰς γεφύρας ἔκειντο περίπου τῆς μιᾶς ὥρας πρὶν εἰς κατὰ γῆς, περιμένοντες νὰ πέσωσιν οἱ ἐξῶθεν ἀπὸ τὰ ὀπισθεν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, καὶ ὑποφέροντες τὸν ἀκατάπαυστον τοῦ ἐχθροῦ πυροβολισμόν, ὅστις κατ' εὐτυχίαν διευθύνετο ὡς ἐπὶ

τὸ πλεῖστον ὑψηλότερα κατὰ τῶν ὀχυρωμάτων· ἀλλὰ μ' ὄλα ταῦτα πολλοὶ ἐφονεύοντο· τελευταῖον δὲ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρουν πλέον, ἐξαίφνης ἐγερθέντες ἀνεβόησαν » ἐμπρὸς !!! θάνατος εἰς τοὺς βαρβάρους » καὶ πάραυτα ὤρμησαν διὰ τῶν δύο καστελλίων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ μὲν ἔν τὸ πρὸς τὴν ξηρὰν, ὅπου εὐρίσκοντο ἕως 1000. Ἄραβες, εἶχε μείνει ἔρημον, τὸ δὲ ἄλλο εἶχε πύσει τοῦ νὰ πυροβολῆ, καὶ οὕτως ἐπορεύοντο ὅλοι συσσωματωμένοι, καθότι βλέποντες ὅτι δὲν φθάνει ἔξωθεν βοήθεια, δὲν ἐστοχάσθησαν συμφέρον τὸ νὰ διαιρεθῶσιν ὡς ἦτον τὸ σχέδιόν των πρότερον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὁρμὴ ἐγείνειν οὕτως αἰφνίδιος καὶ ἀπροσδόκητος, οἱ Μεσολογγῖται, οἵτινες ἐξήρχοντο τελευταῖοι, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολλοὶ εὐρίσκοντο ἀκόμι μέσα εἰς τὴν πόλιν, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ πληροφορηθῶσιν ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' οἱ περισσότεροὶ ἐνόμισαν ὅτι εἶχον φθάσει οἱ ἔξω, καὶ οὕτως ἡ ὁρμὴ ἐγένετο συγχρόνως καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐξαίφνης ἠκούσθη φωνὴ διαδοθεῖσα δι' ὅλου τοῦ πλήθους » ὀπίσω . . . ὀπίσω . . . εἰς τοὺς τόπους σας . . . εἰς τὰ κανονοστάσια » !! μόλις δὲ ἠκούσθη ἡ φωνὴ αὕτη, καὶ ὅλοι οἱ Μεσολογγῖται μὲ τὰς γυναῖκας των ἐπέστρεψαν· ἀλλ' ἡ φωνὴ ἦτον ψευδής, καθότι οἱ ἐχθροὶ ἤδη εἶχον εἰσέλθει ἐνδον τῶν ὀχυρωμάτων, καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὴν πόλιν· ὁ δὲ πόλεμος ἠνοιχθῆ ἀπὸ τὰ ὀπισθεν, ὁ ὑπὸ νόμος τοῦ μεγάλου κανονοστασίου εὐθὺς ἐξεργράγη, καὶ ὑψωσθε τὰ θώματα τῶν βαρβάρων εἰς τὸν ἀέρα, πλήθος δὲ γυναικοπαίδων, τὰ ὁποῖα εἶχον κλεισθῆ εἰς τὴν μεγάλην πυριποθήκην κραυγάζοντα, ἐπέσυρον ὑπὲρ τὰς 2000. ἐχθρῶν

τριγύρω εις ἐκεῖνο τὸ μέρος των, οἱ ὁποῖοι νομίζοντες ὅτι ἤθελον εὔρει ἐν αὐτῷ θησαυροῦς, περιετριγύρισαν τὴν οἰκίαν, καὶ ἄλλοι μὲν ἐπροσπάθουν ν' ἀνοίξωσι τὴν θύραν, ἄλλοι δὲ τὰ παράθυρα, καὶ ἄλλοι ἀνέβησαν εἰς τὴν στέγην· τότε ὁ Χρῆστος Καψάλης, ὁδηγὸς τοῦ τρομεροῦ τούτου ἐπιχειρήματος, βλέπων ἀρκετὸν πλῆθος συνηγμένον, ἔθεσε πῦρ, τὸ ὁποῖον ὑψωσεν ὄλους σχεδὸν εἰς τὸν ἀέρα, (πρῶτον δε τὸν προδότην Βούλγαρον,) ἀνεστάτωσέ τὸ ἔδαφος ὅλης ἐκείνης τῆς περιφερείας, καὶ ἔγινεν αἰτία νὰ κατακλυσθῇ μία ἐνορία ὀλόκληρος ἀπὸ τὴν θάλασσαν· κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἔβλεπε τις μητέρας νὰ ρίπτωσι τὰ τέκνα των εἰς τὸ πηγάδιον, νὰ κρημνίζωνται δὲ καὶ αὐταί, πλῆθος δὲ γυναικῶν καὶ παιδίων νὰ ἐμβαίνωσιν εἰς τὴν λίμνην, καὶ νὰ βυθίζωνται εἰς τὸ βαθύτερον μέρος αὐτῆς.

Ἐν τούτοις οἱ ἐξελθόντες ἐπροχώρουν συσσωματωμένοι, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ τοὺς ἐνοχλήσῃ ὁ ἐχθρὸς περισσότερον, εἰμὴ μόνον τουφεκοβολῶν ἀπὸ μακρόθεν· φθάσαντες δὲ ἕως ἡμισείαν ὥραν μακρὰν, ἀπηντήθησαν ἀπὸ τὸ ἵππικὸν τοῦ ἐχθροῦ συγκείμενον ἐκ 500. καὶ ἐπέκεινα ἵππέων, οἵτινες προειδοποιηθέντες ἤρχοντο ἀπὸ τὸ Μποχώρι, διὰ νὰ ἀντικόψωσι τοὺς φεύγοντας, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ κτυπήσωσι κατὰ μέτωπον, εἰμὴ μόνον τοὺς τελευταίους, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν πολλοὶ ἀσθενεῖς, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ στρατηγὸς Ν. Στρουνάρης· μ' ὄλον τοῦτο ἀντεκρούσθη καὶ τὸ ἵππικὸν, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὸ Μποχώρι.

Μετὰξὺ τούτου ἐξελθόντες ἐκ Κλείσσδας ἕως 156. ἄνθρωποι, καὶ διευθυνόμενοι κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος, ἀπηντήθησαν μὲ τοὺς ἵππεῖς ἐπιστρέφοντας

εἰς Μποχῶρι, καὶ ἐκτυπήθησαν· ἐφόνευσαν δὲ πολλοὺς τῶν ἰππέων, καὶ ἐσκορπίσθησαν, ἢ ἐφονεύθησαν καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ περισσότεροι, οἱ δὲ λοιποὶ ἐνταμύθησαν μὲ τούς ἐκ τοῦ Μεσολογγίου ἐξεληθέντας· φθάσαντες δὲ εἰς τὸν ἅγιον Συμεῶνα, εὔρον ἓν δυνατὸν σῶμα Ἀλβανῶν, τὸ ὁποῖον ἐπροσπάθει νὰ κόψῃ τὴν διάβασίν των, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ὁρμὴν των· ἐκεῖ ἐφονεύθησαν ἢ συνελήφθησαν ὑπὲρ τοὺς διακοσίους ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἕως ὅτου ἐφθασαν εἰς τὸ ἥμισυ διάστημα τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους ὅπου εὔρον ἕως 300. ἐκ τῶν ἕξωθεν, παρὰ τῶν ὁποίων αὐτῶν βοηθούμενοι ἀπέκρουσαν ὄλως δι' ὄλου τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος.

Ἐκεῖθεν δὲ ἠκολούθησαν τὴν ὁδὸν των εἰς Δερβένιστα διὰ μέσου τῶν δρυμῶνων καὶ τῶν φαραγγῶν χωρὶς νὰ εὐρίσκωσιν οὔτε τροφήν, οὐδ' ἄνθρωπον νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ, ὥστε ὑπὸ τῆς ταλαιπωρίας καὶ πείνας πολλοὶ ἀπέθανον· καὶ ἄλλοι μὲν ἐφθασαν μετὰ δύο, ἄλλοι δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς Δερβένιστα (χωρίον τοῦ Ἀποκούρου 8 -- 10. ὥρας ἀπέχον τοῦ Μεσολογγίου)· ἀλλ' ἐκεῖ δὲν εὔρον κανένα τῶν κατοίκων, εἰμὴ μόνον τὰ σῶματα τῶν ἕξω ὀπλαρχηγῶν, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ εἶχον σπανίαν τὴν τροφήν των, διὸ καὶ δὲν ἐδυνήθησαν οὔτε ἐκεῖ νὰ θεραπεύσωσι τὴν πείναν των· ἠκολούθησαν ὅθεν ταλαιπωρούμενοι οὕτως ἡμέρας ἱκανὰς, διερχόμενοι διὰ χωρίων ἀκατοικήτων, καὶ ὑστερούμενοι τροφῶν, ἕως ὅτου ἐφθασαν εἰς τὰ Σάλωνα.

Οἱ δὲ ἀπομείναντες καὶ κλεισθέττες ἐν ταῖς οἰκίαις εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἀντεστάθησαν· ἄλλοι μὲν μίαν, καὶ ἄλλοι δύο ἡμέρας· οἱ δὲ κλεισθέντες εἰς τὸν ἀνεμόμυλον ἐπολέμησαν μέχρι τῆς τρίτης, τελευταῖον δὲ (ὡς

καὶ οἱ λοιποὶ) ἔθεσαν πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα, καὶ ὑψώθησαν εἰς τὸν ἀέρα· οὕτω δὲ εἷς σωρὸς ἔρειπίων, στάχτης, πετρῶν, καὶ πτωμάτων ἔμεινεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις μὲ λύπην τοῦ ἀπερίγραπτον εἶδεν ὅτι ἀπώλεσθη τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματός του διὰ νὰ κυριεύσῃ τοιαῦτα δυστυχῆ λείψανα, τὰ ὁποῖα πρὸς κατασχύνην του θέλουν μαρτυρεῖ τὴν ἀνήκουστον ἀνδρείαν καὶ ἡρωϊκὴν ἀπόφασιν τῆς ἀθανάτου φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου· μόνον δὲ περίπου τῶν 1200. γυναικοπαίδων ἔπεσαν αἰχμάλωτα, καθότι δεν εἶχον λάβει καιρὸν νὰ θυσιασθῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ αὐτὰ μόνα ἐστάθησαν ἢ ἀποζημιώσεις τοῦ ὑπερηφάνου ἐχθροῦ.

Μεταξὺ δὲ τῶν δεινῶν, τὰ ὁποῖα ὑπέστη τὸ Μεσολόγγιον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γεγωνῶς Σεβασμῖος καὶ ἐνάρετος ἐπίσκοπος τοῦ Ἁρτης ὁ Ῥογῶν Ἰωσήφ (I) ἐφάνη ἀκλόνητος, σταθερώτερος, καὶ θερμουργώτερος, ὅστις ἐπὶ φιλῶ ὀνόματι ἀρχιερατεύων ἐπίσκοπος διατελῶν τοῦ κατὰ πάντα συναγωνιστοῦ καὶ ὑπὲρ Πατρίδος κινδυνεύσαντος καὶ κοπιάσαντος Μητροπολίτου Ἀκαρνανίας Πορφυρίου (τοῦ κατὰ τὸ 1838 τελευτήσαντος), ἅμα ὅτε ἤχησεν ἡ τοῦ ἀγῶνος σάλπιγξ, συνέτρεχε συμμοχθῶν μετὰ τοῦ ρηθέντος Μητροπολίτου, οὐδέποτε δ' ἐξελθὼν ἐκ τοῦ Μεσολογγίου, ὅτε μᾶλλον ὁ Μητροπολίτης Πορφύριος ἐπεφορτίζετο χρέη πολιτικά, ἀντιπροσωπεύσας πληρεξούσιος εἰς τὰς ἐθνικὰς Συνελεύσεις, καὶ διαπρέψας μέλος τοῦ Βουλευτικοῦ

(1) Ὁ Ἐπίσκοπος οὗτος κατήγετο ἀπὸ τὴν πῆδ. Ἰεραρίτζακην τῆς Θεσσαλίας, υἱὸς τινος Παρτακιεῦ καλουμένου.

σώματος, καὶ (τὸ 1826) μέλος τῆς δεκατριμελοῦς ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως, καὶ εἰς ἄλλας διαφοροὺς ὑπηρεσίας· αἰείποτε δὲ διαμένων ὁ, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἐπίσκοπος Ῥογῶν εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὑπέφερεν εὐχαρίστως καὶ μὲ μεγάλην καρτερίαν καὶ ἀτρόμητον γενναϊότητα ὅλα τὰ δεινὰ καὶ ὅλας τὰς κακουχίας, πείναν, γυμνήτευσιν, καὶ πᾶν ἄλλο χάριν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς πατρίδος· ἔχων δὲ μετ' αὐτοῦ διὰ παντός συμπράκτορα καὶ συμμετόχον εἰς τὰ δεινὰ καὶ τὸν Ἀρχιδιάκονον τοῦ Ἀκαρνανίας Γεράσιμον Ζαλογγίτην (1), ἀντὶ τοῦ γέροντός του Ἀκαρνανίας Πορφυρίου, συνήργει εἰς πάντα σωματικῶς, χρηματικῶς, καὶ πνευματικῶς δίδων τὸ ἑαυτὸν του παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους.

Ὁ ῥηθεὶς οὗτος ἐπίσκοπος πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶχεν ἐμποδίσει κατ' εὐθείαν καὶ ἐκ τοῦ πλαγίου (τὸ 1822) τὴν παράδοσιν τοῦ Μεσολογγίου, ἣτις διεπραγματεύετο νὰ γίνῃ παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Μάρκου Μπότζαρη ἐξ αἰτίας μόνης τῆς ἐλλείψεως τῆς ἀπαιτουμένης φρουρᾶς καὶ τῶν λοιπῶν διὰ τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ ἀναγκαίων, ὅτε ἐμποδιοθείσῃς τῆς διαπραγματεύσεως αὐτῆς, ἐπρόφθασαν (τὸν Νοέμβριον τοῦ 1822) περίπου τῶν 2,000 Πελοποννησιακὰ στρατεύματα ὑπὸ τὰς ὀδηγίας ὄντα τοῦ Π. Μαυρομιχάλη, τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμη, τοῦ Κανέλλου Δελιγάννη, τοῦ Ἀνδρ. Λόντου, καὶ λοιπῶν (ὡς ἐν τῷ οἰκειῷ μέρει ῥηθῆσονται τὰ περὶ τούτου ἐκτενέστε-

(1) Ὅχι· ὁ μόνον ὁ Ἀρχιδιάκονος οὗτος συνηγωνίζετο καρτερικῶς, ἀλλὰ καὶ ἅπανα ἡ οἰκογενεὰ του, φρονεθέντων καὶ δύο ἀδελφῶν του ἑνὸς τοῦ Μεσολογγίου μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς πόλεως κατοίκων.

ρον), καὶ οὕτω δὲν παρεδόθη τὸ Μεσολόγγιον, διὰ τῆς προστασίας τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπισκόπου, ὅστις ἐπὶ τῆς τρομερᾶς καὶ τελευταίας τοῦ Μεσολογγίου ἐκτεταμένης πολιορκίας ὑπέφερεν ἀπαραδειγμάτιστον πείναν, καὶ τὴν ὁποίαν ἐφόρει βακώδη ἐνδυμασίαν, ἀλλὰ κρατῶν τὸν τίμιον σταυρὸν εἰς χεῖρας ἔτρεχεν ἐμψυχῶνων καὶ παρηγορῶν ἅπασαν τὴν ἐν τῷ Μεσολογγίῳ φρουράν, καὶ ἐν γένει τοὺς ἐν τῇ ἐσχάτῃ πολιορκίᾳ διαμένοντας, μεθ' ὧν ἦσαν διατελοῦντες ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς πτώσεως αὐτοῦ διάφοροι Κεφαλῆνες, καὶ Ζακύνθιοι, πλείονες δὲ πάντων τῶν ἑπτανησίων Λευκάδιοι (ἅγιο Μαυρίται) (1)· ἀλλ' ὅτε τελευταῖον εἶδεν ὅτι τὸ Μεσολόγγιον πίπτει εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, ἀποφασίσας νὰ γίνῃ θῦμα τοῦ πυρός, καὶ οὐχὶ νὰ παραδοθῇ εἰς χεῖρας ἀπίστων καὶ βαρβάρων ἐχθρῶν, προσεκάλεσεν ἅπαντας τοὺς ἀποφασίσαντας νὰ συναποθάνωσι μετ' αὐτοῦ, διὰ τῆς ἀρχιερατικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτοῦ προτροπῆς, καὶ μεταδούς αὐτοῖς τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, καὶ ἐμψυχώσας καθὰ ἔδει· ἀλλ' ἀφοῦ δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν ἔξοδον, ἐπανελθὼν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Μεσολογγίου, ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν Πυρίτιδα πρῶτος, καὶ συνανυψώθησαν ἅπαντες διὰ τῆς φλογὸς εἰς τὸν ἀέρα, ἀπολαύσας οὕτω μετὰ τῶν συναγωνιστῶν του τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον (2).

(1) Τὰ περαιτέρω τούτων τῶν ἀδελφῶν μας ἑπτανησίων καθ' ὅσον ἀποβλέπουσι τὰς σωματικὰς καὶ χρηματικὰς τῶν βοηθείας (μ' ὅλον ὅτι ἐξεθέσαμεν ὀλίγα τινα εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Λάλα) θέλομεν ἐκθέσει διεξοδικώτερον ἐν τῷ οἰκίῳ μέρει.

(2) Κανεὶς δὲν δύναται ν' ἀρνηθῇ τὰ ὑπὲρ πατρίδος ἔνδοξα κα-

Ἐχάθησαν δὲ εἰς τὴν ἔξοδον (κατὰ τὰς δοθείσας πληροφορίας) ὑπὲρ τοὺς 500. Ἕλληνας, ἀφ' ἧς ὥρας ἤρχισαν νὰ ἐξέρχονται ἕως ὅτου ἔφθασαν εἰς τὸ ῥήθην ὄρος, ἐκ τῶν ὁποίων αὐτῶν συνελήφθησαν ὀλιγώτατοι ζῶντες, οἵτινες καὶ ἐθανατώθησαν διὰ νὰ θεραπεύσωσι τὴν λύπην τοῦ Βαρβάρου· ἀπέθανον δὲ καὶ ἕως 600. ἀπὸ τὴν πείναν, ἀπὸ τὸ ψύχος, καὶ ἀπὸ τὴν κακουχίαν τοῦ δρόμου ἕως οὗ νὰ φθάσωσιν εἰς τὰ Σάλωνα, ὄντες οἱ περισσότεροι ἀσθενεῖς καὶ ἀδύνατοι πρὶν ἢ ἐξελθῶσιν ἐκ τοῦ Μεσολογγίου.

Καὶ τοιαύτη μὲν ὑπῆρξεν ἡ μετὰ συντομίας ἐκτεθειμένη πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἡ καρτερία, τῆς ἐν αὐτῷ Ἑλληνικῆς φρουρᾶς, ἀρίστα κλέος καὶ διηγεκὲς μνημόσυνον εἰς τὰς ἐπερχομένας γεννεάς (1).

Ὁ δὲ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς ἀφ' οὗ κατέστρεψε τὸ Μεσολόγγιον, κατακτῆσας αὐτὸ κατὰ τὸν διακληφθέντα τρόπον, ἔγραψε πρὸς τὸν Σουλτᾶνον τὴν χαροποιὰν ταύτην ἀγγελίαν, ἐξαιτούμενος τὰς εὐμενεῖς εὐχὰς του καὶ διὰ

τορνώματα, τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὰς θυσίας, τὸ μεταδοτικόν, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τοῦ ἐνδόξου τούτου ἱεράρχου Ἰωσήφ τοῦ Ἐπισκόπου Γογῶν· ὀλίγοι τινες ἐφάνησαν μὲ τοιαύτην καρτερίαν· ὅθεν ἀφείλομεν νὰ καθικετεύωμεν τὸν ὕψιστον νὰ χορηγήσῃ τὸ ἐλεός του τόσον εἰς αὐτὸν καθὼς καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πεσόντας κατὰ τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν.

(1) Τὴν λεπτομερεστέρην ἔκθεσιν τῶν περὶ τὸ Μεσολόγγιον διατρεξάντων ἐλπίζομεν σὺν θεῷ νὰ κοινοποιήσωμεν, εἰάν ἡ θεία πρόνοια μᾶς χαρίσῃ τὸ ζῆν, ὅτε θνηθώμεν νὰ ἐκδώσωμεν τὴν δευτέραν τοῦ συγγράμματος τούτου ἔκδοσιν.

τὴν τοῦ Μεσολογγίου κατάκτησιν. Ἄνεφερε δὲ ταῦτο-
 χρόνως εἰς τὸν Σουλτᾶνον, ὅτι κατέχει ὑπὸ τὴν ἐξου-
 σίαν του καὶ ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον, ἐκτὸς τοῦ φρου-
 ρίου Ναυπλίας, καὶ ἔνεκα τούτου ἐπεκαλεῖτο νὰ τῷ ἀπο-
 σταλῶσι δύο τρίκροτα, καὶ δύο δίκροτα πλοῖα, ὥστε
 δι' αὐτῶν νὰ ἐνδυναμώσῃ περισσότερον τὴν ὁποῖαν ἐμελέτα
 νὰ κάμῃ ἀπὸ θαλάσσης πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου, προσθεῖς
 ἐπὶ τούτοις ὅτι ἅμα ὅτε φανῇ ἀφ' ἑνὸς μέρους ἡ Θαλάσσιος
 πολιορκία, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ τῆς ξηρᾶς δι' αὐτοῦ, ἡ πτώσις
 τοῦ φρουρίου τῆς Ναυπλίας δὲν θέλει διαρκέσει περισσότε-
 ρον τῶν 5 ἡμερῶν.

Λαβὼν δὲ ὁ Σουλτᾶνος τὴν χαροποῖαν αὐτὴν ἀγγε-
 λίαν παρὰ τοῦ Ἱμπραχῆμ Πασσᾶ, καὶ πλήρης χαρᾶς
 γεγονῶς, ἠτοίμασε 16 πλοῖα συγχεῖμενα ἀπὸ δίκροτα,
 τρίκροτα, καὶ Κορβέτας, τὰ ὁποῖα (κατὰ τὸν Αὐγούστου
 1826) ἔφθασαν εἰς τὸ Νεόκαστρον καὶ τὴν Μεθώνην.
 Μετὰ τῶν πλοίων δὲ αὐτῶν τῷ ἐπέμψε καὶ δῶρα λαμ-
 πρά, οἷον ἐν καφτάνι, ἡ χιλάτι (βασιλικὴν γούναν), ἐν
 σπαθίον καὶ ἐν ἀριστεῖον ἡμισελήνου μὲ λίθους πολυτί-
 μους κεκοιμημένα, καὶ μίαν λεκάνην μὲ ἰμβρίκιον (ὑ-
 δροχύτην) χρυσᾶ, ἐπέυχηθεις αὐτῷ διὰ τῆς Πόρτας καὶ
 τὴν ταχεῖαν κατάκτησιν τῆς Ναυπλίας· ἀλλ' ὁ παρὰ τοῦ
 Σουλτᾶνου μετὰ τῶν πλοίων καὶ τῶν δώρων ἀποστα-
 λείς φρονῶν ὅτι ἀληθῶς μόνον τὸ Ναύπλιον ἔμενεν ἐκ-
 τὸς τῆς Κυριαρχίας τοῦ Ἱμπραχῆμη, αἱ δὲ λοιπαὶ τῆς
 Πελοποννήσου ἐπαρχίαι ἦσαν κατεσχημέναι, ἅμα ὅτε ἔφ-
 θασεν εἰς τὴν Πύλον καὶ τὴν Μεθώνην, ἔμενεν εἰς ἀπορίαν,
 πληροφορηθεῖς ὅτι ὁ Ἱμπραχῆμης περιέτρεχεν ἀκόμι εἰς
 τὴν Πελοπόννησον, ὅτε μᾶλλον κατεπόλεμει τὴν Μάνην
 ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Γυθείου. Ἐλλιμενισθεὶς δ' ἐν τοσού-

τῷ περιέμενε τὴν εἰς τὴν Μεθώνην ἀφιξίν τοῦ Ἰμπραχίμη· οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ ἐν τοῖς πλοίοις ὄντες ἐξερχόμενοι ἀφόβως εἰς τὴν ξηράν, διενυκτέρευον ὀλοκλήρους νύκτας, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὺς οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Νεοκάστρου, Μεθώνης, καὶ Τριφυλίας Ἑλληνες, ὡς πλησιέστεροι, ἐνεδρεύοντες ἀδιακόπως ἐφόνευον, ὠφελούμενοι ἀπὸ λάφυρα, καὶ διάφορα ζῶα τόσον αὐτῶν, πολὺ δὲ περισσώτερον τῶν Ἀράβων, ὥστε ἐκ τῶν ἀπὸ τὰ πλοῖα τοῦ Σουλτάνου ἐξερχομένων Καλλιοντζίδων (ναυτικῶν στρατιωτικῶν) 160. ὑπέπεσον εἰς τὰς ἐνέδρας ἐκείνας τῶν Ἑλλήνων ἐκ διαλειμμάτων, ἕως οὗ τελευταῖον γνωρίσαντες τὰς τῶν Ἑλλήνων ἐνέδρας οἱ λοιποὶ, δὲν διενυκτέρευον πλέον εἰς τὴν ξηράν.

Μεταβάντος δὲ τοῦ Ἰμπραχίμη Πασσᾶ εἰς τὴν Πύλον ἐκ τῆς περιοδείας του, λαβὼν ἐντευξίν μετ' αὐτοῦ ὁ πικρὰ τοῦ Σουλτάνου ἀποσταλεῖς, ἀφ' οὗ τῷ ἐνεχείρησε τὰς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολάς καὶ τὰ δῶρα, τῷ εἶπεν ἐπὶ τέλους· « ἔγραφες εἰς τὸν βασιλέα μας ὅτι ἐκυρίευσες
 » ὅλην τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὅτι μονον τὸ Ναύπλιον
 » μένει νὰ κυριεύσης, διὰ τὸ ὁποῖον ἐξήτεις νὰ σοὶ στα-
 » λῶσι δύο τρίχροτα καὶ δύο δίχροτα πολεμικὰ πλοῖα·
 » ἰδοῦ, ἀντὶ τῶν τεσσάρων σοὶ ἐστάλησαν 16. ἀλλ' ἐ-
 » γὼ θεωρῶ, ὅτι καὶ ἐδῶ γύρωθὲν σου ἀκόμη δὲν ἐκα-
 » θάρισες τὸν τόπον ἀπὸ τοὺς κλέπτας, οἵτινες μοῦ
 » ἐφόνευσαν κρυφὰ ἀπὸ ὀλίγους ὀλίγους 160. Καλ-
 » λιοντζίδες, ὥστε δὲν ἐκατῶρθωσες τὸ μὴδὲν ἀφ' ὅσα
 » ἔγραφες, ἐξαιτούμενος ἐν ταύτῳ νὰ σοὶ σταλῶσι καὶ
 » οἱ Μποχτζάδες (αἱ δέσμαι τῶν χαρατζοχαρτίων) (1)

(1) . Μποχτζάδες ὠνομάζοντο αἱ δέσμαι εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν ἐπφραγι-

» δια νὰ τοὺς διανεμηθῆς, τοὺς ὁποίους καὶ ἔφερα μα-
 » ζή μου· ἀλλὰ δὲν βλέπω εἰς ποίους Καζάδες) ἐπαρ-
 » χίας) θὰ διορίσεις τοὺς Ζαμπίτας (Διοικητὰς)· » ὁ
 δὲ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς ἀκούσας ταῦτα πάντα, τὸν παρη-
 γόρησε μὲ λέξεις καὶ μὲ λόγους ὀγκώδεις, ὅτι ἐντὸς
 ὀλίγου θέλει ἶδῃ τὰ πάντα τελειοποιημένα (1), ἀλλὰ
 ἀφ' ὅσα ὑπέσχετο κανὲν δὲν ἔλαβε πέρας.

Μεταξὺ δὲ τῶν παρὰ τοῦ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶ δυστυ-
 χημάτων ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐμαστιζόντο οἱ Ἕλληνας, ἐδη-
 μοσιεύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα (λήγοντος τοῦ Νοεμβρίου
 1825) καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἀυτοκράτορος πασῶν τῶν
 Ρωσσιῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ α'. τοῦ ὁποίου ὁ θάνατος κα-
 ταλυπήσας τοὺς Ἕλληνας, ἔγεινεν εἰς αὐτοὺς καὶ πα-
 ραίτιος ὄχι ὀλίγης καὶ παντοίου εἶδους προσθήκης εἰς
 τὰς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν εἰσίνων ἀπελπισίας των· ἐπειδὴ
 μ' ὄλον ὅτι ὁ Ἀυτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εἶχε φανῆ ἀδιά-

σμένα τὰ χαρακτοχάρτια (τὰ ἀποδεικτικὰ ἔγγραφα τῆς κεφαλικῆς φορο-
 λογίας) δι' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἰδιαιτέρως· αὐτοὶ ἀπεστέλλοντο εἰς τοὺς
 Προβόδας (Διοικητὰς) τῶν ἐπαρχιῶν, οἵτινες διανεμόντες αὐτὰ εἰς τοὺς
 ὑπηκόους ἐντὸς τῶν Ὀθωμανῶν, ἐσύναζον τοὺς κεφαλικοὺς φόρους· αὐτὰ
 δὲ ἦτον τὸ τελικὸν σημεῖον τῆς Διοικητικῆς ἐξουσίας ἐκάστου Διοι-
 κητοῦ.

(1) Ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς δὲν ἐψεύδετο εἰς τὸν παρὰ τοῦ Σουλτάνου
 ἀποσταλέντα, καθ' ὅσον ἀφώρα τὴν πτώσιν τοῦ Ναυπλίου, καθότι εἶχε
 βεβαιότητα (ὡς φαίνεται) ἀπὸ κεκρυμμένην τινα προδοσίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν
 ἤλπισε πολλὰ σύντομον τὴν εἰς χεῖρας του παράδοσιν τοῦ Ναυπλίου· ἀλλ'
 ἐψεύσθη τελευταῖον τῶν ἐλπίδων τοῦ, διότι ἡ ἐν Ναβαρίνοις γενομένη
 πυρπολήσις τοῦ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του στόλου διέλυσεν ἀπαντὰ τὰ σχέ-
 διά του.

φορος ὡς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἀποστασίαν (διὰ ποίους πολιτικούς σκοποὺς καὶ λόγους ἀδηλον)· μὲν ὅλα ταῦτα οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐνδόμουχον πάντοτε ἐν τῇ ψυχῇ των ἐλπίδα ὅτι εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε ἐκ πλαγίου, διὰ τε τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, καὶ τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα εἰς τὴν ἐν Καϊναρτζικίῳ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Πόρτας γενομένην συνθήκην, ἤθελε πάντοτε ὑπερασπίσει (ὡς ἔγεινε πραγματικῶς καὶ μετὰ ταῦτα) ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ῥωσικὴ αὐλὴ τὰ δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων· ἕνεκα δὲ τοῦ θανάτου τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ὑπέπεσαν οἱ Ἕλληνες εἰς τοιαύτας ὑπονοίας, ἀγνοοῦντες ὅτι ὁ νῦν εὐκλεῶς Βασιλεὺς Αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἤθελε φανῆ ἄλλος Ἀλέξανδρος καὶ ἔτι πρὸς, (1) ὅστις ἅμα ὅτε ἔλαβε τὰς ἡνίκας τοῦ Κράτους, χωρὶς νὰ παρέλθῃ μακρὸν διάστημα καιροῦ, δὲν ἡμέλησε τοῦ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων πραγματικὴν ὑπεράσπισίν του, ὡς προστάτης (κατὰ τὴν ἐν Καϊναρτζικίῳ συνθήκην) τῶν ὀρθοδόξων λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας· πρῶτον δὲ τούτου δεῖγμα ἐφάνη τὸ τῶν 1826. Ἀπριλλίου 4-συντεθὲν Πρωτόκολλον τῇ συναινέσει καὶ τῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἐνδόξου Ἀγγλίας, τὸ ὁποῖον ἐστάθη ἡ πρώτη βάσις τῆς ὑπὲρ Ἑλλάδος μελλούσης ἐλπίδος καὶ σωτηρίας· μετὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ὁποίου Πρωτοκόλλου ὁ Γεώργιος Α' Καποδίστριας διὰ μιᾶς τότε εἰς τὴν ἐνδοξὸν Γαλλίαν με-

(1) Τόσον ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ῥωσικὴ αὐλὴ, ὅση καὶ πᾶσα ἄλλη ἐν-ρωπαϊκὴ Δύναμις, δὲν ἔχουν καμμίαν ἀνάγκην ἐπαίνων ἀπὸ ἡμᾶς· οὔτε ἐπίσης καὶ κατηγοριῶν· ὅσοι δ' ἐξ ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων φαντάζαν καὶ τὰ τιαῦτα, ἑαυτοὺς ἀδικοῦσι μᾶλλον.

τάβασιν του (ἀγνοεῖται ἐὰν ἡ ἀπέλευσις του αὐτῆ ἦτον οἰκοθεν ἢ ἦτον ἀποστολὴ ὑπενεργηθεῖσα ἀπὸ κανὲν ἄλλο μέρος) ἐνήργησεν ὅσα ἐδυνήθη ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας· τούτων ἕνεκα οἱ ἀγαθοὶ Ἕλληνας εὐγνωμονοῦντες (1) εὔχονται πρὸς τὸν ὕψιστον ὑπὲρ τῆς σταθερᾶς καὶ ἀκλονήτου διατηρήσεως τῶν τῆς Εὐρώπης Κραταίων Μεγάλων δυνάμεων, γνωρίζοντες τὴν ὑπαρξίν των μετὰ Θεὸν ἀπὸ τῆν ὑπεράσπισιν αὐτῶν.

Ἕννος Μεσολαγγίου, τὸν ὁποῖον ἐψαλλον οἱ ἀπλοὶ Ἕλληνας μετὰ τὴν πτώσιν αὐτοῦ.

- Ἀποκλεισμός μέγας ἐξ ὄλων τῶν μερῶν φέρει τὸ Μεσολόγγι εἰς τὸν ἀπελπισμόν.
- Ὡ Ἕλληνας πηδᾶτε ἐπάλξεις καὶ νερά,
καὶ μ' ὄλην τὴν ἀνδρείαν φονεῦτε τὰ σκυλλιά.
- Ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἐστάθη τρομερὰ,
ὁμοία ἀπ' αἰῶνος δὲν ἐγινε καμμιὰ.

(1) Τὴν αὐτὴν ἐπίκλησιν κάμουν καὶ σήμερον οἱ Ἕλληνας εἰς τὰς μεγάλας δυνάμεις τῆς Εὐρώπης, ἐξαιτούμενοι τὸ νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προστασίαν των εἰς τὴν ἐπαύξεισιν τῶν ὀρίων τῆς Ἑλλάδος, ἣτις περιορισμένη οὔσα, δὲν δύναται νὰ παρέξῃ τὰ ἐναπαιτούμενα μετὰ διὰ τὴν ἐντελὴ πρόοδον τοῦ βασιλευμένου αὐτῆν Ὀθωμοῦ τοῦ α'. τοῦτο μὲν εἰς τὴν εὐαρέστησιν τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης Δυνάμεων, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐκτελέσων εὐκόλως ὅταν ἀπαξ συζητώνως ἀποφασίσων.

- » Τὸ πελαγὸς γεμάτων, κ' ἡ χέρσος ἀπ' ἐχθροῦς,
ἐξήντα χιλιάδας Ἄραβας κί' Ἀλθανούς.
- » Τὸ πῦρ ἐξ ἑνὸς μέρους τοὺς ἔβλαπτεν οἰκτρῶς
ἢ πείνα ἀφ' ἑτέρου τοὺς ἔθλιβε πικρῶς.
- » Οἱ Ἕλληνες ἀντεῖχον εἰς ὅλα τὰ δεινὰ,
θάνατον προτιμῶντες καὶ ὄχι τὴν σκλαβιάν.
- » Αἱ βόμβαι ὡς χαλάζι, τουφέκια ὡς βροχή,
δὲν ἔπαυον μηδὲν οὐδὲ μίαν στιγμὴν.
- » Οἱ Ἕλληνες ἐφώνουν, βρὲ Τούρκοι, βρὲ σκυλλιά,
ποτέ νὰ μὴ θαρρήτε νὰ φέρτε τὴν σκλαβιά.
- » Οἱ Ἕλληνες στεροῦντο τροφῶν καὶ τῶν λοιπῶν,
κί' ἀντέκρουον γενναίως μὲ τὸν ἥρωισμόν.
- » Πάμπολλας ἐφορμήσεις ἔκαμαν οἱ ἐχθροί,
καθ' ὅλας μὲ ζημίαν ἔμειναν οἱ μωροί.
- » Καὶ ποῖος νὰ καταπέιση τοὺς Τούρκους τὰ σκυλλιά,
τὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν ποιήμην κανένας δὲν νικά;
- » Οἱ Ἕλληνες ἐλθόντες ἐσχάτην εἰς στιγμὴν
ὑστερημένοι πάντων μὲ μόνην τὴν πνοήν.
- » Ἀποφασίζουσι ὅλοι μὲ γνώμην σταθεράν,
τὴν ἔξοδον νὰ κάμουν μὲ τὴν παληκαριάν.
- » Οἱ δυνατοὶ νὰ εὐγουν κί' οἱ ἄλλοι νὰ καοῦν,
καὶ ποῖοι δὲν τρομάζουσι ὅσοι τὸ ἀγροικοῦν;
- » Καὶ ἔδωκαν συγχρόνως τὸ σύνθημα εὐθύς,
μὲ προθυμίαν τρέχεις εἰς τὴν θέσιν τ' ὁ καθείς.
- » Πιάνονται, φιλοῦνται, κάμουν τὸν ἀσπασμόν,
καὶ ἀποχαίρετῶνται τέλει χωρισμόν.
- » Οἱ στρατηγοὶ τὴν σπάθη, ὁ Κληρὸς τὸν σταυρόν
μὲ τὴν δοξολογίαν θαρρύνουσι τὸν λαόν.

- » Ορμούν ἐκ τοῦ φρουρίου νυχτὸς εἰς τοὺς ἐχθρούς,
κ' ἡ γῆ ὄλη ἀντήχει ἀπ' τοὺς ἀλλαλαγμούς.
- » Ἀλλαλαγμὸς μεγάλος καὶ φρίκη τρομερά,
καὶ ἡ στιγμή ἐκείνη ἔγιν' ὄδυνηρά.
- » Κ' ἡ ἔξοδος ἐγένη Ἑλλήνων μεθ' ὀρμῆς,
καὶ ἔσφαζον τοὺς Τούρκους πικρὰ καὶ μετ' ὀργῆς.
- » ἀδύνατοι καὶ γέροι ὅσ' ἔμειναν ἐντὸς,
φωτιὰ εἰς τὴν Βαρούτην, κ' ἐκάησαν ἐμπρός.

Ἔτερον Ἄσμα Μεσολογγίου.

- » Αἵματα, μάχαι, σφαγαί, καὶ φόνος
ἀνδρεία, τόλμη, καὶ καρτερία,
οἷα δὲν εἶδε ποτὲ ὁ χρόνος
εἶναι τοῦ ὕμνου μου ἡ αἰτία.
- » Μεσολογγίου ἔνδοξε πόλι·
τὰς ἀμιμήτους λαμπράς σου πράξεις
θέλουν προσφέρει μὲ σέβας ὅλοι
καὶ θὰ θαυμάζουν ἀνθρώπων τάξεις.
- » Ἐδῶ θὰ λέγουν μὲ καύχημά των
σ' ἓναν αἰῶνα ὃ ἀπόγονοί σου
μ' ἀπίρους δάφνας κατωρθωμάτων
ἔστεφανώθησαν κ' οἱ υἱοί σου.
- » Αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸ ματωμένον
καὶ τὸ πολῦτιμον τοῦτο σου χῶμα,
ἀπὸ τὰ αἵματα εἶν' πνιγμένον,
θὰ εὐφημοῦνται ἀπὸ πᾶν στόμα.
- » Ἄλλὰ τί λέγω; Σεῖς στρατιῶται,
Σεῖς, ὧ γενναῖοι κατὰς Σουλιου,

Σεῖς κρτερόψυχοι Ῥουμελιῶται,
σωτήρες εἰσθε Μεσολογγίου.

- » Ἡ ἀδαμάντινος ἡ καρδιά σας
τὰ σιδηρένια, κί ἄρρηκτα στήθη,
καὶ τὰ ἀθάνατα τὰ σπαθιά σας
κατὰ τυράννων σφαγμὸς ἐστήθη.
- » Γυμνότης, πείνα, στεναχωρία,
ἀπ' τὸν σκοπὸν σας δὲν σᾶς σπαράζει,
καὶ ἡ φρικτὴ σας ἡ καρτερία
τὸν ἀλαζόνα ἐχθρὸν τρομάζει.
- » κί αὐτοὶ οἱ πύρρινοι κεραυνοὶ σας
ὅπου μὲ κρότον πολὺν μουγκρίζουν
αὐτ' εἶναι μόνοι οἱ σύμμαχοί σας
πλὴν τοὺς βαρβάρους ἐχθροὺς θερίζουν.
- » Σωρὸς τὰ πτώματα τῶν ἐχθρῶν σας
ὄσους ἐθέρισαν τὰ σπαθιά σας
κείτονται ἔμπροσθεν τῶν τειχῶν σας
γιὰ νὰ δοξάζουν τὸ ὄνομά σας.
- » Μὲ τρόπον στρέφουν τὰ βλέμματά των
πρὸς σᾶς οἱ βάρβαροι οἱ ἐχθροὶ σας,
κί ἀπὸ τὸν φόβον τρέμ' ἡ καρδιά των,
ὅταν φαντάζωνται τὸ σπαθί σας.
- » Καὶ πῶς νὰ βλέπουν μὲ ἀφοβίαν
τὸ σοβαρὸν σας κ' ἰσχυρὸν χέρι
ἐν ᾧ τὴν μάχην κινοῦν μ' ἀνδρείαν
ὡς καὶ γυναῖκες παιδιὰ καὶ γεροί;
- » Ἴδε τὰ τάγματα τῶν βαρβάρων
πῶς πάσχ' ἡ μάστιξ νὰ τὰ κινήσῃ.

ἀλλ' ἐναντίον των τρέχει ὁ χάρων,
 ποῖον ν' ἀρπάσῃ ποιὸν νὰ ξεσχίσῃ;

- » Καπνοὺς καὶ φλόγας ξερνᾷ μὲ κρότον
 σιδηροπλάστων δρακόντων στόμα,
 καὶ ὅποιον τύχει σπαράττει πρῶτον
 καὶ τὸν ξαπλώνει νεκρὸν εἰς τὸ χῶμα.
- » Ἴδε κεφάλια πόδια ἀνθρώπων,
 πῶς πίπτουν κάτω κομματιασμένα
 κατασχεπάζουν ὄλον τὸν τόπον,
 μ' αἷμα καὶ χῶμα συμπεφυρμένα.
- » Ὡς καὶ ὁ Πλούτων κάτω μουγγρίζει
 τῆς γῆς τὰ σπλάγγνα μ' ὄρμην ἀνοίγει
 βροντᾶ ἀστράπτει, φυσᾷ, καπνίζει,
 κανεὶς (φωνάζει) ἐχθρὸς μὴ φύγῃ.
- » Σεῖς δὲ ὦ ἥρωες μὲ ἀνδρείαν,
 πηδᾶτε ἔξω ἀπὸ τὰς θύρας,
 εἰς τοὺς Τούρκους πίπτετε μὲ μανίαν
 μὲ τὰ σπαθιά σας ὄλ' εἰς τὰς χεῖρας.
- » Οἱ Τοῦρκοι ζῶντες εἰς τὴν γῆν θαμμένοι
 ματαίως πάσχουν νὰ τειναχθῶσι
 σπαθὶ ἐλλήνων τοὺς περιμένει,
 κανεὶς ἐκεῖθεν νὰ μὴ γλυτώσῃ.
- » Τάφοι καὶ λάκκοι νεκροὺς γεμίζουν,
 τὸ αἷμα τρέχει ὡσάν ποτάμι
 αὐτοὶ δὲ κόπτουν, σφάζουν, ξεσχίζουν,
 ἕως τὸ χέρι των ν' ἀποκάμῃ.
- » Μ' ἐνδόξους δάφνας στεφανωμένοι
 καὶ μὲ τὰ αἵματα τῶν ἐχθρῶν των

τὰ μiasμμένα κοκκινισμένοι
 ἔρχοντ' ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν των.

- » Ἄλλ' ὦ ὁμόνοια οὐραγία.
 τῆς ἐναρέτου τροφή καρδίας
 ποτέ μὴ παύσης, ὦ σεβασμία,
 πέμπουσ' ἀφθόγους τὰς εὐλογίας.
- » Καὶ καθὼς εἶναι συνδεδεμένοι
 μὲ τὰς τερπνάς σου χρυσᾶς ἀλύσεις
 οὔτω, θεά μου δεδοξασμένη
 καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ τοὺς κρατήσης.

ΚΕΦΆΛΛΙΟΝ ΔΈΚΑΤΟΝ.

Ἀπόπειρα ἐφόδου τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τριπολιτζᾶς - Συγκρότη-
 σις τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἑ. ἐθνικῆς συνελεύσεως - Διριπτός τῆς ἐνδε-
 καμελοῦς Διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τῆς δεκατριμελοῦς ἐπιτροπῆς τῆς
 Συνελεύσεως.

Μεταξὺ δὲ τῆς εἰς τὸ Μεσολόγγιον μεταβάσεως
 τοῦ Σατράπου Ἰμπραήμ Πασᾶ μέχρι τῆς πτώσεως
 αὐτοῦ ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς Θ. Κολοκοτρώνης συνεννοηθεὶς
 μετὰ τῶν λοιπῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, ἐπειδὴ ἔλαβεν
 ἰδέαν ὅτι ἐντὸς τῆς Τριπολιτζᾶς ὑπῆρχον ἕως 1200:
 Ὀθωμανοὶ (μ' ὄλον ὅτι ἦτον ψευδῆς ἢ φήμη, καθότι
 ὑπῆρχον περὶ τὰς 3000:), ἐνεκρίθη νὰ γίνῃ ἐφοδος
 παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τριπολιτζᾶς· ὅθεν ἐπὶ
 τούτῳ ἀφ' οὗ ἠτοιμάσαν τὰς κλίμακας καὶ τὰ λοιπὰ
 διὰ τὴν ἐφοδὸν ἀναγκαῖα. (τῆν δ: Ἰαννουαρ: 1826:) ἀ-
 πεφασίσθη ἡ δοκιμὴ τῆς ἐφόδου· ὁ δὲ ἑλληνικὸς στρα-
 τὸς, διηρέθη εἰς τρία ὥστε ἕκαστον σῶμα νὰ λάβῃ τὸ

μέρος του, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ α': σώματος ὑπῆρχον ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Δ Πλαποῦτας, ὁ Σταΐκος, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀθανασόπουλος, ὁ Ἀλέξιος Νικολάου, ὁ Λάμπρος Ῥιζιώτης, ὁ Ἰωάννης Ῥεβελιώτης ἐκ Τζιπιανῶν (1) καὶ ἄλλοι διάφοροι Καπιτάνοι μὲ 1800: Ἕλληνας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Καρυταίνης, Λεονταρίου Τριπολιτζᾶς, καὶ ἄλλων ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τοῦ β: σώματος ὁ Π: Ἰατράκος, ὁ Κωνστ: Μαυρομιχάλης, ὁ Ζαχαρόπουλος, ὁ

(1) Ὁ Ἰωάννης Ῥεβελιώτης ἀπὸ τὴν ἐναρξίν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας συνέτρεχεν μὲ τὰ ὄπλα εἰς ὅλας τὰς μάχας τῆς Τριπολιτζᾶς, τοῦ Δράμαλη, καὶ τῶν Ἀράβων φέρων μεθ' ἑαυτοῦ κατὰ τὰς ἐποχὰς καὶ 50. καὶ 60. καὶ 80. συναγωνιστὰς ἐκ τῆς ἰδίας Κώμης Τζιπιανῶν ἐκπληρῶν τὰ τρὸς τὴν φίλην πατρίδα χρέη του.

Οὗχ' ἦτον δὲ καὶ ὁ σήμερον εὐτυχῶς διαμένων εἰς τὴν Κριμαίαν αὐτάδελφός του Θεοδόσιος Δ. Ῥεβελιώτης, ἐκ τῆς ἰδίας Κώμης Τζιπιανῶν τῆς ἐπαρχίας Τριπολιτζᾶς, τοῦ ὁποίου τὴν γενναϊότητα, καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Αἰτ. Ῥωστικὸν θρόνον ἐτίμησεν ἐπαξίως ἡ Ῥωστικὴ Κυβέρνησις (καθὼς καὶ ἄλλους διαφόρους τοιούτους Ἕλληνας), ὑπάρχει δὲ σήμερον Γενεράλης τῆς κριμαίας εἰς τὴν ξηρὰν μὲ πολλὰν πρὸς τούτου τῆς Κυβερνήσεως τιμὴν.

Ο Διαληφθεὶς Θ. Δ. Ῥεβελιώτης (καθ' ἃς περὶ τούτου ἐκ τῶν εἰδότητων ἐλάβομεν πληροφορίας ἐκ διαφόρων εὐυπολήπτων ὑποκειμένων) συνεισέφερε διὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος μεγάλην ποσότητα χρημάτων, κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Ἄντ. Τζούνην, εἰς τὸν Ἄρχ. Γ. Δικαίου καὶ εἰς τὸν Ὑψηλάντην, μετὰ ταῦτα δὲ ἐφωδίαζεν πολλοὺς Ἕλληνας μὲ χρήματα, ὄπλα, καὶ πολεμφοδία (καθὼς ταῦτα καὶ τὰ τιαυτὰ ἐπραττοῦν ὄθεν καὶ ἂν ὑπῆρχον Ἕλληνας) διαφόρους Ἕλληνας καὶ φιλέλληνας, καὶ τοὺς διεύθυνεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡμιμαχηθῆσαι εἰς τὴν ἑλκειψίν του, εἰς τὸν ὅποιον, καὶ εἰς ἄλλους τοιούτους ἢ μὲν πατρίς εὐγνωμονεῖ, τὰ δὲ δ' ὄματα τῶν τοιούτων ἀπαθανατίζονται διὰ τῆς Ἱστορίας.

Π: Μπαρπιτζιώτης, ὁ Κωνστ: Δουκας, ὁ Ἀνδρέας Κον-
 δάκης, ὁ Παναγ. Ζαφειρόπουλος, ὁ Γεώργιος Ἀγαλό-
 πουλος, καὶ ἄλλοι Καπιτᾶνοι μετὰ 1900: ἐλλήνων ἐκ
 τῶν ἐπαρχιῶν Λακεδαιμονίας, Μάνης, Ἀγίου Πέτρου,
 Τζακωνίας, καὶ ἄλλων τινῶν· ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τοῦ γ.
 σώματος ὁ (Γενναῖος) Ἴω: Θ: Κολοκοτρώνης, ὁ Δημή-
 τριος Τσόκρης καὶ ἄλλοι διάφοροι Καπιτᾶνοι μετὰ 1800:
 ἐλλήνων ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Καρυταίνης, Τριπολιτζᾶς,
 Ἄργους, Ναυπλίας, ἦσαν δὲ μετ' αὐτῶν καὶ διάφοροι
 ἄλλοι Κρήτες, Κυδωνιεῖς, Χῖοι, Στερεοελλαδίται, καὶ
 ἑπτανήσιοι, μεθ' ὧν ὁ Φαβιέρ καὶ ὁ Παυλίδης μετ' ὁ τα-
 κτικόν, καὶ ὁ Χαντζῆ Μιχάλης μετ' ὁ Ἴππικόν· ὁ δὲ Γεν.
 Ἀρχηγός μετ' ἑν σῶμα Καρυτινῶν, Τριπολιτζιωτῶν, καὶ
 ἄλλων, τὸν ἀριθμὸν ἑπτακοσίων ἔμενε νὰ παραιτηρῆ ὥ-
 στε νὰ δοθῆ βοήθεια ὅπου ἤθελε χρειασθῆ.

Περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον τῆς 8. Ἰαννουαρίου ἐξεστρά-
 τευσαν τὰ σώματα· πρῶτον δὲ σῶμα τὸ ὁποῖον ἔθεσεν
 ἐπὶ τοῦ τείχους ἐν πρῶτοις τὰς κλίμακας ἦτον τὸ ὑπὸ
 τὴν ὀδηγίαν τοῦ Νικηταρᾶ καὶ τῶν λοιπῶν περὶ τὸ σῶ-
 μα ἐκεῖνο ἀρχηγούντων· ἀλλ' οἱ ὀθωμανοὶ ἐγνώριζον
 (φαίνεται) τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐφόδου,
 καὶ ὅτι εἶχον τεθῆ αἱ κλίμακες· ὅθεν ἐν ἀκαρεῖ εὐρέθη-
 σαν ἅπασαι αἱ ἐπάλξεις γύρωθεν τοῦ τείχους γέμουσαι
 ἐξ ὀθωμανῶν κραυγαζόντων μετ' ὁ φωνὰς » βάρδια. « τὰς
 ὁποίας ἐκεῖνας φωνὰς ἀκούσας γύρωθεν ὁ ἐλληνικὸς
 στρατὸς, ἐδειλίασε, καθότι ἐπόμενον ἦτο νὰ γείνωσι σφα-
 γαὶ καὶ ἀφανισμὸς ἄνευ τινος μικρᾶς τουλάχιστον ὠφε-
 λείας διὰ τὸν ὁποῖον ἔθευτε σκοπὸν· περιφερόμενοι δὲ
 οἱ Ἕλληνες ἱκανὰς ὥρας γύρωθεν τοῦ τείχους, μὴ ἐγ-
 κριθείσης οὐδεχὸς τινος εἶδους ὀρμῆς, πρὸς τὸ πρῶτ

τῆς 8. Ἰαννουαρίου ἀπεσύρθησαν, ἀλλ' ἐν ταύτῳ ἐξήλθον καὶ 300. περίπου Ἴππεις Ὀθωμανοὶ πρὸς καταδίωξιν τῶν Ἑλλήνων, φονεύσαντες 36. ἐξ αὐτῶν, ζωγράφοντες δὲ καὶ 4.

Ὁ δὲ Γενναῖος, ὁ Τζόκρης καὶ οἱ ἄλλοι ἔμειναν εἰς τὴν Κώμην Μαντζαγρὰν καλουμένην, δύο ὥρας ἀπέχουσαν τῆς Τριπολιτζᾶς, ὅτε καὶ οἱ 300. Ἴππεις Ὀθωμανοὶ μετὰ τὴν περαιτέρω καταδίωξιν τῶν Ἑλλήνων (ὡς εἶρηται) ἀπῆλθον μεθ' ὀρμῆς εἰς Μαντζαγρὰν, καὶ ὡς μείναντες πολλὰ ὀλίγοι οἱ Ἕλληνες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν· ἐπὶ δὲ τῶν στιγμῶν ἐκείνων τῆς φυγῆς ὁ Ἴππος τοῦ Γ. Ἀγαλοπούλου φθάσας εἰς ἓνα χάνδακα, τὸν ἐκρήμνισεν, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸν συλλάβωσιν οἱ ἐχθροὶ, εἰάν ὁ Γενναῖος, ὁ Τζόκρης, καὶ ἄλλοι δὲν ἤθελον μείνῃ σταθεροὶ πυροβολοῦντες τοὺς ἐχθροὺς, φονεύσαντες καὶ τὸν Ἀρχηγὸν Ὀθωμανὸν τῆς ἐν Τριπολιτζᾷ φρουρᾶς· ἢ ἀντίκρουσις ὅμως τῶν ριθέντων, ὁ φόνος τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς φρουρᾶς Ὀθωμανοῦ καὶ ἄλλων 7: Ὀθωμανῶν, ἔτι δὲ καὶ ἡ καρτερία τοῦ Ἀθανασοπούλου καὶ ἄλλων διέσωσαν τὸν Γεώργιον Ἀγαλόπουλον ἡμιθανῆ ἐπιβιβασθέντα ἐπὶ τοῦ Ἴππου του. (1).

(1) Σημειωτέον. ὅτι λήγοντος τοῦ Αὐγούστου (τοῦ 1825.) ὅτε ὁ Ἰμπραχίμ Πασσᾶς εἶχεν ἐκτρατεῦσαι διὰ τὰς ἐπαρχίας Λακιδαιμονίας καὶ Μονεμβασίας, μαθοῦσα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὅτι ὑπῆρχον ἐν Τριπολιτζᾷ 300. Ὀθωμανοὶ (μ' ὄλον ὅτι καὶ ἐκείνη ἡ φήμη ἦτον ψευδοσεπάτη), συνήργησεν ὥστε ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ Ἰμπραχίμη νὰ γίνῃ ἔφοδος συνισταμένη ἐκ 1500. ἀλλήλων Ἀρχαίων, Ναυπλιέων, Τριπολιτζιωτῶν καὶ ἄλλων, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων ἦταν ὁ Δ. Τζόκρης, ὁ Νταγρῆς, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀθανασόπουλος, ὁ Ἀλέξανδρος Νικολάου, ὁ

Εκ τὴν ριψάειαν δὲ ἔρολον ὁ Φαβιέρ μὲ πολλὴν ἐν-
θουσιασμὸν ἀπεράσισε νὰ συντρέψῃ τὴν Πύλην τοῦ Λε-
ονταρίου, καλουμένην, τοῦ τείχους τῆς Τριπολιτζᾶς μὲ
μίαν βόμβαν, τὴν ὁποίαν ἔφερον ἐφ' ἑνὸς φορητοῦ ἱπ-
που, ἐκείθεν δὲ νὰ εἰσέλθωσιν οἱ Ἕλληνας εἰς τὴν Τρι-
πολιτζάν· καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τούτῳ πολλὸς ζήλος τοῦ Φα-
βιέρ ἦτον ἀξιόπαινος. ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποτυχία ἦτον ἀνα-
πόφευκτος, καθότι οἱ Ὀθωμανοὶ ἦσαν καὶ πολλοὶ, ὑπὴρ-
χον καὶ ζῶντες ἀκόμη ὄθεν καὶ ὁ ἀναπόφευκτος κίνδυ-
νος εἰς τοὺς, ὅσοι ἤθελον πλησιάσει εἰς τὴν διὰ τῆς
ρηθείης πύλης εἰσοδόν, δὲν εὔχεν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν
χάρις ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸν Ἀρχιμανδρίτην Ἀθανασόπου-
λον, ὅστις κατέπειπε τὸν ρόδιον (ἐπὶ τοῦ τακτικοῦ ὄν-
τα καὶ αὐτὸν), ὁ δὲ ρόδιος τὸν Φαβιέρ, καὶ οὕτω μὴ
πλησιάσαντες οἱ Ἕλληνας εἰς τὴν πύλην, καθ' ὃν ἔτρε-
φε σκοπὸν ὁ φαβιέρ, διάφυγον τὸν κίνδυνον. (1).

Ἀκίμπος ριψάτης καὶ ἄλλοι ὁ φαβιέρ μὲ τὸ τακτικὸν εἰς 350. ἀπὸ
δὲ τὸ μέρος τῆς Κυβερνήσεως ὁ Ἀναστάσιος Λίντος· πολὺ δὲ καὶ τότε
ἀπέτυχον, καθότι εὐρέθησαν οἱ Ὀθωμανοὶ ἐφ' ὅλων τῶν ἐπαλῶν τοῦ
τείχους φωνάζοντες: “ Ἐρχομεν. ”

(1) Καθ' ὅσα ὁ κ. Κάρπος γράφει εἰς τὰ προσεκοθέν περὶ τοῦ τα-
κτικοῦ Σίγγραμμά του, ὅτι θαλασσὴ οἱ Πελοποννητικοὶ ἐγκτελίπον τοῦ
φαβιέρ διὰ νὰ χαθῆ, εἶναι πολὺ λαυθατμένοι, καθότι ἡ δὲν γνωρίζει
τὴν οὐσίαν τῆς τότε μελετηθείσης ἐρώσεως, ἡ θέλει νὰ δικαιώσῃ τοῦ
φαβιέρ τὴν ἀποτυχίαν, καὶ νὰ κατηγορήσῃ τοὺς Πελοποννησίους· τὴν
κατὰ τῶν Πελοποννησίων αὐτῆς ἔβλεπον τοῦ Κ. Κάρπου θεωροῦμεν ἀ-
πικερηνομένην ὡς ἀνεπαρκεῖν, καθότι ἐλαβαμεν περὶ τούτου βασί-

Μετὰ δὲ τὴν ἀποτυχίαν τῆς διὰ Τριπολιτζάν μελετηθείσης αὐτῆς ἐφόδου (τῆς 8 Ἰαννουαρίου 1826) ὁ μὲν Νικηταρᾶς μετὰ 2,500, Καρυτιῶν, Λεονταριτῶν, Τριπολιτζιωτῶν, Δακεδαιμονίων, Ἀνδρουσινῶν, Φαναριτῶν, καὶ Ἀρκαδίων (Τριφυλίων) κατέλαβον τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Μακρυπλαγίου, διὰ νὰ ἐμποδίζωσι τὰς ἀπὸ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια στελλομένας τροφὰς εἰς τὴν ἐν Τριπολιτζᾷ Ὀθωμανικὴν φρουράν· καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς εἰς τὸ Μακρυπλάγι τοποθετήσεως τοῦ Νικηταρᾶ διαρκεσάσης μέχρι τέλους Ἀπριλλίου (τοῦ 1826) ἐστάθη ἀδύνατον ν' ἀφίση διὰ νὰ εἰσαχθῶσι τροφαὶ εἰς τὴν Τριπολιτζάν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ἐποχὴν οἱ λοιποὶ πολιτικοὶ τε καὶ στρατιωτικοὶ ἐνέκριναν νὰ συνέλθωσιν εἰς γενικὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, διὰ νὰ σκεφθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τῆς πατρίδος, ὑποπτεύοντες μάλιστα τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου· συνελθόντες δὲ οἱ πληρεξούσιοι κατὰ πρῶτον εἰς τὸ Ἄργος, μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετέβησαν εἰς τὴν Πιάδα· ἀρχομένου δὲ τοῦ Μαρτίου (τοῦ 1826) ἐγένετο καὶ ἡ ἐναρξίς τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ β'. Συνελεύσεως, ἣτις ἐν ᾧ ἐπροχώρει εἰς τὰς ἐργασίας τῆς σκεπτομένη διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς πατρίδος κτλ. ἔφθασε καὶ ἡ εἰδήσις τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου (τὴν 13 Ἀπριλλίου 1826) ὅτε ζωγραφηθείσης τῆς λύπης καὶ τῆς ἀπελπισίας εἰς ἅπαντα τὰ πρόσωπα τῶν ἐν τῇ Πιάδι εὐρεθέντων Ἑλλήνων, σκεφθεῖσα ὠρίμως ἡ Ἐθνικὴ

μῶς πληροφορίας ἐξ ὑποκειμένων εὐυπόληπτων παρεμβθέντων αὐτῶσσι καὶ γενομένων αὐτοπτῶν ἐπὶ τῷ πράγματι.

Συνέλευσις, παρέλιπε τὴν σειράν τῶν πρακτικῶν τῆς, καὶ ἐψήφισε Διοικητικὴν ἑνδεκαμελῆ ἐπιτροπὴν νὰ διευθύνῃ προσωρινῶς τὰ τε πολιτικὰ καὶ τὰ στρατιωτικὰ προεδρευομένη παρὰ τοῦ Ἀνδρέου Ζαήμη· διώρισε δ' ἐν ταύτῳ καὶ δεκατριμελῆ Ἐπιτροπὴν τῆς Συνελεύσεως, ἐν εἴδει Ὑπουργείου διὰ τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις, ἐπιφορτιζομένην διὰ τὴν ἀνακαλέσῃ ἐν δέοντι τὰ μέλη τῆς διακοπείσης Συνελεύσεως διὰ τὴν δώσῃ τέλος εἰς τὰ πρακτικὰ αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Διοικητικῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς δὲν διωρίσθη μέλος καὶ ὁ Ἰωάννης Κωλέττης, ἐφρουράρχει δὲ τότε τῆς Ναυπλίας, τοῦ Παλαμηδίου, καὶ τοῦ Ἰτς Καλὲ ὁ γέρον Φωτομάρας Σουλιώτης, (οἰκεῖος ὢν τοῦ Κωλέττη) ὠδηγήθη ἀπὸ τὸν Κωλέττην ὁ γέρον Φωτομάρας, νὰ μὴ παραδεχθῆτῃν νέαν Διοίκησιν εἰς τὸ Ναύπλιον· ἀφ' οὗ δὲ ἐψιθυρίσθη τοῦτο ὡς βέβαιον, ἡ Συνέλευσις πληροφορηθεῖσα τὰ περὶ τῆς μὴ εἰς τὸ Ναύπλιον ἀποδοχῆς τῶν δύο Διοικητικῶν σωμάτων, προσεκάλεσε τὸν (Γενναῖον) Ἰω. Θ. Κολοκοτρώνην δ.ἀ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν εἰς τὸ Ναύπλιον εἴσοδον τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος Διοικητικῶν σωμάτων διὰ τοῦ ἐφεξῆς ἐγγράφου.

»Γενναιώτατε!

» Μὲ τὸ πρὸς τὸν Κ. Α. Ζαήμη, καὶ μ' ὅσας προφορικῶς ἔκαμες παραγγελίας εἴμεθα σύμφωνοι καὶ ὅλοι ἡμεῖς διὰ τοῦτο κρίνομεν εὐλογον καὶ ἀναγκαῖον ν' αὐξήσῃς τὸ σῶμα σου εἰς στρατιωτικὸν μὲ ἕως 400, ἢ καὶ 450 στρατιώτας, τοῦ ὁποῦ ἢ συμπλή-

» ρωσις καὶ ἡ οἰκονομία φρόντισσα νὰ μὴ δώσῃ μικρὰν
 » ὑπόψιαν, καὶ διώρισε αὐτὸ τὸ σῶμα εἰς τὴν ἀναγ-
 » καίαν γνωστὴν θέσιν. Ἐπιμελήσου ἀκόμι νὰ σχετι-
 » σθῆς μ' ὄλους τοὺς κατοικοῦντας αὐτοῦ συμπατριώ-
 » τας, ὥστε ἐν καιρῷ καμμιάς ταραχῆς νὰ φανῶσι χρή-
 » σιμοί· περὶ δὲ τῶν ἐξόδων ὅσα ἤθελες κάμει δι' αὐ-
 » τὸ τὸ σῶμα ὑποσχόμεθα ἡμεῖς νὰ σοῦ δοθῶσι διὰ
 » συνεργείας μας ἀπὸ τὸ Ἔθνος. Ὑγίαινε.

Τὴν 3 Ἀπριλλίου 1826 ἐκ Πεδιάδος.

Οἱ ἀδελφοί

Παναγ. Νοταρᾶς, Ἀνδρέας Ζαήμης, Γ. Σισίνης, Ἀ-
 σσημάκης Φωτήλας, Ἀναγ. Πα. Γιαννόπουλος, Ἀναγ.
 Κοπανίτζας, Σταματέλλος Ἀντωνόπουλος, Σωτήριος
 Θεοχαρόπουλος, Μπενιζέλος Ροῦφος, Χρήστος Βλάσης,
 Ἀναγ. Ζαφειρόπουλος, Σ. Σπηλιοτόπουλος. Γεωργάκης
 Γατράκος.

Πρὸς τὸν Γενναῖώτατον Γ. Θ. Κολοκοτρώνην,

Ἐν Ναύπλιον.

Ἄφ' οὗ δὲ ὁ Γενναῖος λαβὼν τὸ γράμμα, ἐπραξέ
 κατὰ τὴν ἐννοίαν αὐτοῦ, εὐκολύνας τὰ πάντα, (τὴν 18
 Ἀπριλλίου) εἰσηλθεν ἡ Διοίκησις εἰς τὸ Ναύπλιον μεθ'
 ὅλης τῆς ἀπαιτουμένης τιμῆς,· καὶ ἔρχησε τὰς ἐργα-
 σίας τῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἐστρατεία τοῦ Ἱμπραχὴμ Πασᾶ κατὰ τῆς ἐπαρχίας τῶν Κα-
 λιβρότων - Προσβολὴ αὐτοῦ κατὰ τῆς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Στελλαιοῦ,

καὶ ἀποτυχία αὐτοῦ - Μάχη συμβῆσα εἰς Ἀσχανάδα τῆς ἑσπέρου με-
ταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀράβων.

Ὁ δὲ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ
Μεσολογγίου ἀπεβιβάσθη μεθ' ὄλου τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρα-
τοῦ εἰς τὰς Π. Πάτρας, κακεῖθεν ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν
Καλαβρύτων (Κυναίθης) πανστρατιᾶ, λεηλατῶν, πυρπο-
λῶν, ἀφανίζων, λαφυραγωγῶν, καὶ αἰχμαλωτεύων· ὁδη-
γηθεὶς δὲ ἀπὸ τοῦ μετ' αὐτοῦ Πελοποννησίου Ὀθω-
μανοῦ εἰσέβη εἰς Κλουτζουνοχώρια, κείμενα εἰς τοὺς πρό-
ποδας τοῦ Κυλληνίου ὄρους· ὁ δὲ Ν. Χ. Σολιώτης συ-
νενηνοθεὶς καὶ μετὰ πολλῶν ἄλλων, οἵτινες ὑποπεύ-
σαντες ὅλοι ὁμοῦ τὴν εἰς τὰς Κλουτζούνας εἰσβολὴν
τοῦ ἐχθροῦ, ἐνέκριναν ὥστε νὰ ὀχυρωθῇ ὅλος ὁ λαὸς
τῶν Κωμῶν ἐκεῖνων εἰς τὴν θέσιν Καστράκι, κειμένην εἰς
τοὺς πλέον πλησιεστέρους πρόποδας τοῦ Κυλληνίου ὄρους,
οὔσαν ὅλως δι' ὄλου ὀχυρὰν καὶ ἀκαταμάχητον· ἀλλ' ἐ-
πειδὴ (ὡς φαίνεται) δὲν εἶχον προλάβει διὰ νὰ κατα-
σκευάσωσι τοὺς ἀπαιτούμενους προμαχῶνας εἰς τὰς ἀ-
ναγκαίας θέσεις, ὁ Ἱμπραχὴμης πληροφορηθεὶς ἀπὸ
κατασκόπους τὸ διὰ τὸ Καστράκι τοῦτο κίνημα τῶν
Ἑλλήνων, καὶ ἐτοιμασθεὶς ὅσον τάχιστα, ἐξεστράτευσε
διὰ νυκτὸς κατὰ τῶν Κλουτζουνοχωρίων, διαιρέσας τὰ
στρατεύματά του εἰς δύο σώματα, τὸ μὲν ἀπὸ τὴν
κορυφὴν τοῦ Κυλληνίου ὄρους, τὸ δὲ ἀπὸ τὸν Ξη-
ρόκαμπον διὰ τῆς δυσβάτου ὁδοῦ Σκυλλογκρέμι
καλουμένης, καὶ τῆς κακῆς σκάλας· πρὸ δὲ τῆς ἀνα-
τολῆς τοῦ ἡλίου (τὴν 4 Μαΐου εἰσέβαλεν εἰς τὰς Κλου-
τζίνας καὶ ἔπεσε μετ' ὀλίγου εἰς τὸ Καστράκι ὅπου ἦτον
ὀχυρωμένον τὸ πλῆθος ἀνδρῶν, γυναικῶν, καὶ παιδῶν,
ὑπὲρ τὰς 5,000, ψυχὰς, τοὺς ὁποῖους εὐρόντες ἀνετόλ-

μους, ὡς εἶρηται, καὶ μὴ ἔχοντας ὄχυρους καὶ δυνα-
 τοὺς πρὸς ἀντίστασιν προμαχῶνας, ἅμα ὅτε ἔφθασαν
 οἱ ἐχθροὶ, ἤρρησαν κατ' εὐθείαν τὸν πυροβολισμόν εἰς
 τὸ ὑπὸ τὸν Ν. Χ. Σολιώτην σῶμα, εἰς τὸ ὑπὸ τὸν Ἀ-
 ναγνώστην Καλογραίας, καὶ εἰς τὰ ὑπὸ τοὺς λοιποὺς
 ὄπλαρχηγούς καὶ ὄπλοφόρους· κατὰ δὲ τὴν ἐναρξίν τῆς
 μάχης ἐκείνης ἐφρονεύθησαν ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἕως 80,
 οἵτινες βεβαιωμένοι διὰ νὰ μὴ ἤθελεν ἐμποδισθῆ ἢ ἀπὸ
 τὰς κοιλάδας καὶ φάραγγας τοῦ χάους ἐκείνου δίοδος
 των, πολιορκηθῶσι δὲ ἀκολούθως ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας,
 ἐπέπεσαν μὲ ὀρμὴν ἐπάνω εἰς τὰ δυνατὰ τῶν Ἑλλή-
 νων ταμπούρια, τοὺς διεσχόρπισαν, τρέψαντες εἰς φυ-
 γὴν ὅλον ἐκείνο τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες (μὲ
 τὸ νὰ ἦσαν αἱ θέσεις ἐκεῖναι γέμουσαι ἀπὸ χιόνας, ὡς
 εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη κείμεναι) ἐμποδιζόμενοι ἀπὸ τε
 τὴν πληθὺν τῶν χιόνων καὶ τὸ κρημνῶδες καὶ δύσβα-
 τον τῶν θέσεων, ἔτι δὲ καὶ παρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ σώμα-
 τος φανέντος εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Κυλληνίου ὄρους,
 καὶ σκάπτοντες τὰς χιόνας διὰ νὰ κρατῶνται καὶ νὰ
 πατῶσι (τὰ ὁποῖα αὐτὰ ἐμπόδια ὅλα ἐνεπὸδιζον τὴν ὀρ-
 μητικὴν ἐκείνην ἀνάβασίν των), ἐκρημνίσθησαν ὑπὲρ τοὺς
 600, ἄνδρες, νέοι, γέροντες, γυναῖκες, καὶ νήπια, ἐφρο-
 νεύθησαν δὲ ἐξ αὐτῶν ἕως 300, παρὰ τῶν ἐχθρῶν, συλ-
 ληφθέντες καὶ ἕως 250, αἰχμάλωτοι (1). Ἐν μέρος δὲ

(1) Ἡ θέσις ἐκεῖνη ἤθελε εἶσθαι βοηθητικὴ μᾶλλον, ἐὰν ὁ Ν. Χ. Σολιώτης ἤθελε προλάβει νὰ μὴ ἐτοιμάσῃ μὲ τοὺς ἀναγκαίους κτιστοὺς καὶ ὄχυρους προμαχῶνας, καὶ εἰς ἕνα τοῦλάχιστον καὶ 100, ὄπλο-
 φόροι ἐν αὐτοῖς, τότε ἀναμφιβόλως δὲν ἤθελε γίνεαι τόπος, ὅσος ἔγινεν ἄφραυτος εἰς 1000 σχεδὸν ψυχὰς Ἑλλήνων, ἢ τέλος πάντων εἰάν δὲν

ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐν ᾧ δὲν εἶχον δίοδον ἐλευθέραν πρὸς καταφυγὴν, κρημνίζοντες πέτρας, ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐκ τῶν ἐχθρῶν· ἀλλὰ μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης (3 Μαΐου τοῦ 1826) φοβηθέντες οἱ ἐχθροὶ μὴ πως ἤθελον προφθάσωσιν Ἑλληνικὰ στρατεύματα καὶ τοὺς ἀποκλείσωσιν, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν τῶν Καλαβρύτων μὲ πολλὰ διάφορα λάφυρα καὶ μὲ τοὺς παρ' αὐτῶν αἰχμαλωτευθέντας Ἑλληνας καὶ Ἑλληνίδας.

Ἀφ' οὗ δὲ ἐφθασεν ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς εἰς τὴν πόλιν τῶν Καλαβρύτων, παρακινήθεις ἀπὸ τὸν στρατόν του διὰ τὰ δοκιμάσει τὴν τύχην του καὶ εἰς τὴν Μοῆν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἠτοίμασε (τὴν 5 Μαΐου) 600, ἵππεῖς, τοὺς ὁποίους ἀπέστειλε διὰ νυκτὸς τὰ καθεῖξωσι τὸ Μετόχιον, Παιηγυρίστραν καλούμενον, ἀπέχον 1-4 τῆς ὥρας ὑποκάτωθεν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς· ἐπειδὴ δὲ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Ἱερὰ Μοῆν δὲν εἶναι μακρὰν τῆς πόλεως τῶν Καλαβρύτων περισσότερον ἀπὸ 2: ὥρῶν διαστήματος, οἱ 600, Ὀθωμανοὶ ἀναχωρήσαν-

ἠθέλει ἀποφασίσῃ τὴν τοποθέτησιν τοσούτων χιλιάδων ψυχῶν εἰς τοιαύτην ἀνωχύρωτον θέτιν· πολλοὶ δὲ θέλουσι ὅτι ἡ γενομένη ἐκείνη εἰσβολὴ εἰς τόσας Ἑλληνικὰς ψυχὰς προέκυψεν ἀπὸ τὴν ἀπροσεξίαν καὶ τὴν ἀπροβλεψίαν τοῦ Ν. Χ. Σολιώτου, καθότι ἐν ᾧ δὲν ὑπῆρχε μέρος ἐλευθεροῦ ἀπὸ τὰς χιόνας διὰ τὰ τρέχωσιν ἐλευθερά, ἀλλ' ἔσκαπτον αὐτὰς μὲ τοὺς ὄνυχάς των διὰ τὰ ἀναβῶσιν, ἐφάνησαν ἐν ταύτῃ εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους καὶ χιλιάδες Ἀράβων περιπατούντων ἐπάνω τῶν χιόνων τῶν ὁποίων τὴν μάχαιραν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν πρῶτα παθεῖν τὰ ἀποφύγωσιν, ἐκλίναν τὸ βᾶδιμά των πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος, καὶ οὕτω κρημνισθεῖσαι τόσαι ψυχαὶ Ἑλλήνων, ἀπωλέσθησαν.

τες ἐκ τῶν Καλαβρῦτων, κατὰ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἱμπραχήμεν, διὰ νὰ κατάσχωσι τὸ ρηθὲν Μετόχιον, ἔδω-
 θρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς νυκτὸς ἐκείνης διευθύν-
 οντο εἰς τὸν πρὸς ὄν ἕρον των, εἰς τοὺς ὁποίους πα-
 ρήγγειλεν ὁ Ἱμπραχήμεν ὅτι καὶ ὁ ἴδιος περὶ τὸ λυ-
 καυγὲς τῆς ἐπιούσης (6 Μαΐου) ἠθέλην ἀναχωρήσει ἐκ
 τῶν Καλαβρῦτων μ' ὅλον τὸν ὑπόλοιπον στρατὸν του
 διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν κορυφὴν τῆς Μονοπέτρας τοῦ Με-
 γάλου Σπηλαίου Ἀνάληψιν καλουμένην (1). Ἄμα, δὲ ὅτε
 ἔφθασαν οἱ 600. ἵππεῖς διὰ νυκτὸς εἰς τὴν καθ' ὁδὸν
 κειμένην βρύσιν τοῦ Ἀρσενίου καλουμένην, οὔσαν δὲ εἰς
 τὰς ὄχθας τοῦ ἐκεῖσε ρέοντος ποταμοῦ, καὶ ἀπέχουσαν
 τῆς Μονῆς 3-4 τῆς ὥρας (θέσις ἀφ' ἧς κατὰ πρῶτον
 παρουσιάζεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων τὸ
 Ἱερὸν κατάστημα τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου), τότε οἱ 600
 ἵππεῖς θεωροῦντες ἐνώπιόν των ἓν μέγα τεῖχος, δὲν
 ἐδυνήθησαν νὰ προχωρήσωσι μήτε ἓν βῆμα ἔμπροσθεν,
 ἀλλ' ὅθεν καὶ ἂν ἔστρεφον διὰ νὰ προχωρήσωσι, τὸ ἴ-
 διον αὐτὸ τεῖχος τοῖς ἐπαρουσιάζετο ὥστε ἰδόν-
 τες το ἄλλως ἀδιάβατον, ἐπέστρεψαν δρομαῖοι εἰς τὴν
 πόλιν τῶν Καλαβρῦτων, διηγηθέντες μὲ φόβον καὶ μὲ
 πολλήν ἔκστασιν τὸ ἐμπόδιον τῆς περαιτέρω ὁδοίπο-

(1) Ἡ ἀπράγεια τοῦ Ἱμπραχήμεν ἦτο τοιαύτη· οἱ μὲν 600, ἵππεῖς
 νὰ φυλάττωσι τὴν θέσιν τοῦ Μετοχίου τῆς Παναγυρίστρας, αὐτὸς δὲ ἄ-
 μα ὅτε ἠθέλει φθάσει εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Μονοπέτρας ἐκείνης, ν' ἀρχί-
 σῃ μὲ τὰς φλογας νὰ καύσῃ τὴν Μονὴν, ὥστε ἄμα ὅτε ἠθέλου ἐξέρχε-
 σθαι οἱ Καλόγηροι τῆς Μονῆς, νὰ τοὺς συλλαμβάνωσιν οἱ ρηθέντες
 600, ἵππεῖς.

ρίας των εἰς τὴν Ἱμπραχήμεν καὶ τοὺς λοιπούς· (1)
ὡς ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς δὲ τῶν 600, ἱππέων ὀργισθεὶς
ὁ Ἱμπραχήμες κατέκαυσεν ἅπασαν τὴν πόλιν τῶν Κα-
λαβρύτων, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν (2)

(1) Τὸ θεῆμα αὐτὸ (ὡς ἀδύνατον νὰ κρυφθῇ κάθε συμβάν ἀπὸ ὀ-
λίγους, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἀπὸ τόσα ὄτα, τὰ ὅποια τὸ ἤκουσαν) ἐπλη-
ροφορήσασιν καὶ οἱ πικρὰ τῷ Ἱμπραχήμε κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς
ὄντες αἰχμάλωτοι, καὶ παρὰ πολλῶν ἄλλων ἀκομὴ ἀκουσθέν διαφημί-
ζεται μέχρι τῆς σήμερον. Εἰμὲθα βέβαιοι ὅτι πολλοὶ θελοῦν μᾶς ἐμ-
παίξει ὡς πιστεύσαντας καὶ ἐκθέσαντας ἐν τοιοῦτον συμβάν ὡς θαῦμα,
ἀλλ' ὀλίγον πειράξιμεθα ἀπὸ τοιούτους ἐμπαιγμοῦς, καθότι εἰμὲθα πι-
στοὶ εἰς τὰς βάσεις τῆς θρησκείας μας.

(2) Ἀναμφιβόλως κατὰ θέσιν βούλησιν καὶ εὐδοκίαν ἔγινεν ἡ παρεμ-
ποδιστις τῶν 600, ἱππέων, καθότι ἐὰν ἤθελον τροχὴν εἰς τὸ νὰ
κατάτρωσι τὴν Παναγυροῦτταν, ἤθελε δὲ φθάσει ἀκολούθως καὶ ὁ Ἱμ-
πραχήμες εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Μονοπέτρας ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Μεγάλου
Σπηλαίου, τότε ἤθελε γίνεαι καὶ ὁ γενικὸς ὄλεθρος τῶν μεσογειῶν
ἐκείνων ὄρειων μερῶν σὺν τῇ κατατροπῇ τοιοῦτου λαμπροῦ κατασῆ-
ματος, παραλείποναι τὴν ὅποιαν ἤθελε γίνεαι αἰχμάλωτιαν εἰς τόσας
χιλιάδας ψυχὰς διαμενούσας ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ὄχρυς ἐκείνης θέ-
σεως ἐντὸς τῆς Ἰερᾶς Μοῦθης καὶ τῶν περὶ αὐτῆς· ἀλλ' οἱ Σιβάσμιαι
ἦσαν πατέρες πληροφοροῦντες τὸ ὅποιον ἐμελέτησε νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ
ἔργομα ὁ Ἱμπραχήμες κατὰ τῆς Ἰερᾶς Μοῦθης, ἀπεράτισαν καὶ ἀκοδό-
μησαν εὐθύ· ἔπειτα ἐκ θεμελίων ἐπὶ τῶν δύο κορυφῶν τῆς Μονοπέτρας
δύο ὄχρους Πύργους ἐν εἴδει παραμωχῶν, ἐκαστον αὐτῶν χωρη-
τικότητος 300, περίπου ὀπλοφόρων, ἀνοίξαντες θυρίδας (μωζαλλια) καθ-
ῶν τὸ τεῖχος τῶν ὄχρυμῶν διὰ τὰ ὄπλα, πρὸς ἀντίκρουσιν εἰς
κάθε ἐπέρχομένην καὶ ἐνδέρχομένην ἐχθρικήν ἐπιδρομὴν ἐσωτερικὴν τε
καὶ ἐξωτερικὴν ἐπὶ δὲ τῆς νήσου τῆς τοῦ μικροῦ ἔργου Πύργου ἔθεσαν δύο
κανόνια, καὶ οὕτως οἱ δύο, περὶ ὧν ὁ λόγος, πύργοι ἔγιναν πρᾶξιμοι
τοῦ νὰ διατηρήθῃ ἡ ἀσφάλεια τῆς Ἰερᾶς Μοῦθης, καὶ ὁ ἀνθεὶς μὲν τῷ

λαβὼν πολλήν ἀντιπάθειαν καὶ μῖσος πεισματῶδες κατὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἕνεκα τῆς ἀποτυχίας τῶν ὁποίων ἀπέστειλεν 600 ἵππέων, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔτρεφε σκοπὸν ὄλωσ δι ὄλου καταστρεπτικὸν ἐναντίον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς.

Ἄλλὰ μετὰ ταῦτα πάντα ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς ἐπα-
νελθὼν ἐκ τῶν Καλαβρύτων εἰς τὴν Τριπολιτζάν, διεύ-
θυσε (τὴν 11, Μαΐου) ἐν σῶμα τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ,
καὶ κατηφάνισε τὰς Κώμας τῶν ἐπαρχιῶν Λακεδαίμο-
νος, καὶ Ἀγίου Πέτρου, οἷον τὸ Καστρί, τὰ Βέρβενα,
τὰ Δολιανὰ, τὴν Ῥάχωβα, τὴν Μπαρπίτζαν, τὰ Βρέσθε-
να, τὴν Βουρλιάν, καὶ ἄλλα τινὰ· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῆς
γιγνομένης περιουσίας καὶ τοῦ ἀφανισμοῦ τῆς ἐπαρχίας
Καλαβρύτων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κορώνης κατὰ τὴν
θέσιν καλουμένην Λαχανάδες (τρεῖς ὥρας ἀπέχου-
σαν τοῦ φρουρίου Κορώνης) 200. Ἄραβες παρευρεθέν-
τες, ἵππεκόμου ἐκεῖσε, τρέφοντες εἰς τὴν χλόην τῆς
πεδιάδος ἐκεῖνης 185. Ἴππους· συνεννοηθέντες δὲ καὶ
συνωμόσαντες 140. Ἕλληγες ἀπὸ τὴν Τριφυλίαν, 30.
Καρυτινοὶ, καὶ 42. Κορωνάιοι, οἵτινες ἐν μιᾷ τῶν ἡμε-
ρῶν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἐξέλθόντες ἐκ τῆς
ἐνέδρας (χωσιᾶς) καὶ ἐπιπεσόντες οἱ 212. Ἕλληγες εἰς
τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος Ἄραβας, τοὺς ἐφόνευσαν ἅπαντας, διε-
σώθη δὲ εἷς μόνος, ἀλλὰ κἀκεῖνος μὲ δύω πληγὰς· λαφυ-
ραγωγῆσαντες δὲ τοὺς φονευθέντας Ἄραβας καὶ τοὺς

θερὰν καὶ δυνατὴν ἀντίκουσιν ἐν καιρῷ ὅτε ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς πεχεί-
ρησε νὰ κάμῃ κατὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τὴν δευτέραν ἐκείνην ἐπιδρομὴν
του, περὶ ἧς θέλομεν ἀναφέρει κατὰ συνέχειαν ἔμπροσθεν.

185. ἵππους ἀνεχώρησαν οἱ Ἕλληνες ἀβλαβεῖς· τῶν δὲ φονευθέντων Ἀράβων τὰ ὄστα κεῖνται μέχρι τοῦ νῦν εἰς τὴν ῥηθείαν πεδιάδα τῶν Λαχανάδων, τοιαῦται δὲ ἔνεδραι (χωσιάδαι) ἐγίνοντο καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν Ἀράβων.

Καὶ κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1825· ἔτους μετὰ τὴν ἐν ταῖς Κώμαις τῆς Καρυᾶς καὶ Κραμποβοῦ γενομένην μάχην μεταξὺ Ἀράβων καὶ Ἑλλήνων (ὡς προείρηται σελ. 381) ὁ διαμένων εἰς τὴν πεδιάδα Καρυταίνης Ἀραβικὸς στρατὸς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος Διαφόρτι καλούμενον, ἐπὶ κεφαλῆς ὃν τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας (Φανάρι), ὥστε παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τὴν πρώτην εὐρέθη πολιορκημένη παρ' αὐτοῦ ἡ Κωμόπολις Ἰσαρι καλουμένη (1)· ὁ σκοπὸς τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὸ νὰ ζωγρήσωσι τοὺς κατοίκους, καὶ εἰς τὸ νὰ πυρπολήσωσιν ἀκολούθως καὶ τὴν Κωμόπολιν, ἔχοντες πολλὴν κατὰ τῶν κατοίκων αὐτῶν ἀντιπάθειαν διὰ τὴν γενναιότητα καὶ τὴν ἀνδρείαν των· ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῆς ῥηθείσης Κωμοπόλεως μετὰ τὸ λυκαυγὲς τῆς ἡμέρας ἰδόντες τὴν αἰφνίδιον παρὰ τῶν ἐχθρῶν πολιορκίαν, οἱ μὲν γέροντες ἐξ αὐτῶν, αἱ γυναῖκες, καὶ οἱ ἀδύνατοι ἀπερσύρθησαν διὰ μιᾶς δυσβάτου καὶ ἀγνωρίστου εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ὁδοῦ, μόνοι δὲ 150. ἠσφαλίσθησαν εἰς τὸν ὄχυρόν ναὸν τῆς Κωμοπόλεως, οἵτινες ἐμάχοντο μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπὸ τῆς πρωτίας μέχρι τῆς 10. Μ. Μ.

(1) Ἡ ἐξιστόρησις τῆς μάχης αὐτῆς ὡς διαφυγούσα τῆν μνήμη μας διὰ τὸ ἐκτεθῆ εἰς τὴν σειράν ταυ, καταχωρεῖται ἐνταῦθα χάρις τῆς ἀληθείας.

κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, φονεύσαντες 170. Ὀθωμανούς, πληγώσαντες δὲ καὶ διπλασίους (ὡς μετὰ ταῦτα οἱ Ὀθωμανοὶ ὠμολογοῦν)· κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον ἐξελθόντες ξιφῆρεις, καὶ διαβάντες ἐκ μέσου τῶν ἐχθρῶν, διεσώθησαν ἐκτὸς ἐνὸς μόνου φονευθέντος, καὶ ἐνὸς πληγωθέντος· ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ εἰς τὰς Καρυὰς διαμένων Ἑλληνικὸς στρατὸς, συγκεῖμενος ἐξ Ἀρχαδίων καὶ Φαναριτῶν (ἀρχηγοῦντος τοῦ Α: Γρηγοριάδου) δὲν ἠδυνήθη νὰ τοῖς χορηγήσῃ καμμίαν βοήθειαν· τὴν δὲ ἐπιούσαν εἰσελθόντες οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν Κωμόπολιν, κατεπυρπόλησαν ὅλας τὰς ἐν αὐτῇ οἰκίας, κατεδαφίσαντες καὶ τὸν περίφημον ναὸν αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Πρώτη ἐκστρατεία τοῦ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶ κατὰ τῆς Μάνης - μάχη συμβᾶσα ἐν τῇ Βέργῃ τῆς Μάνης μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων - μάχη συμβᾶσα ἐν Βηρῷ τῆς Μάνης - ἀκροθόλισμοι μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν ἐν τῇ Κάμῃ Κουρουνίου, ἐν τῇ Αλωνισταύρῃ, ἐν Βερβένοις - ἐκστρατεία τοῦ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶ κατὰ τοῦ Ἄστρους.

Ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις ὁ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς Τριπολιτζᾶς (τὴν 20. Μαΐου 1826) εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια, ἔγραψε (τὴν 29. τοῦ αὐτοῦ) πρὸς τὸν Γεώργιον Β: Μαυρομιχάλην εἰς Μάνην διατρίβοντα τὴν ἐφεξῆς ἐπιστολήν.

(Γ Σ) • Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς ἐλέω Θεοῦ Βαλῆς
• Κρήτης, καὶ Μωρέως, καὶ Ναύαρχος τοῦ Αἰγυπτια-
• κοῦ στόλου. •

• Πρὸ τοῦ ν' ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ ἐνταῦθα διὰ τὸ

« Μεσολόγγιον εἶχομεν λάθει γράμματά σου ἤτησεν-
 « τες παρ' ἡμῶν νὰ σοῦ δοθῇ ἐν Ῥαί Μπουγιουρουλ-
 « δι γενικῶς δι ὅλην τὴν οἰκογένειάν σου ὄθεν καὶ εὐ-
 « σπλαχνία κινούμενος ἔλαβε τὸν τόπον τῆς ἡ αἰτησίς
 « σου, καὶ ἀμέσως τὸ ζητούμενόν σου ἀφ' οὗ δὲ ὑπῆ-
 « γον εἰς Μεσολόγγιον ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ πατήρ
 « σου ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τοὺς σημαντικούς τοῦ συστή-
 « ματός σας, διὰ ποίας αἰτίας παρακινήθη νὰ ζητήσης
 « παρ' ἡμῶν ἐν τοιοῦτον Μπουγιουρουλι, ὅστις καὶ ἀ-
 « πεκρίθη, ὅτι ὁ τρόπος ἐκεῖνος νὰ ἦτον τάχα ἓνα εἰ-
 « δος πολιτικῆς ἵνα μὴ ἀφήσῃ καὶ καταπατηθῇ παρ'
 « ἡμῶν ἡ πατρίς του, καθότι τότε ἦτον ἀδύνατη ἀπὸ
 « στρατεύματα, καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐφόδια πολεμικά.

« Ὅθεν διττάττεσαι ἀυστηρῶς ἅμα τοῦ λαβεῖν τὴν
 « παροῦσαν μου, χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ εἰς διορίαν ἡμε-
 « ρῶν δέκα, νὰ συσχεθῆς μετὰ τῶν σημαντικῶν τῆς
 « πικριδος σου, καὶ νὰ ἐλθῆτε ἐκ συμφώνου πρὸς ἡ-
 « μᾶς, ἵνα βαλθῇ εἰς ἀσφάλειαν ἡ πατρίς σου, χωρὶς
 « πικντελῶς νὰ θελήσης καὶ τώρα νὰ μεταχειρισθῆς
 « τὴν ψευδοπολιτικὴν, καθότι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ὠφελεί-
 « σαι μὲ αὐτὴν πικντελῶς.

« Ἡμεῖς δὲ προλαβόντως ἀπεράσαμεν ἀπὸ Καλαμά-
 « ταν, τὸ ὅτι ὅμως δὲν εἰσῆλθομεν εἰς τὴν πατρίδα
 « σας μὴν τὸ νομίζετε διαφορετικά, εἰμὴ εὐσπλαχνία
 « κινούμενος, ἵνα μὴ αἰχμαλωτισθῶσιν αἱ πατριώτισσαι
 « σας καθὼς καὶ τῶν ἄλλων μερῶν, καὶ διότι σᾶς εἶχο-
 « μεν Μπουγιουρουλι μᾶς δομένον, ἵνα μὴ κηρυχθῇ ὅ-
 « τι σᾶς εἶχομεν Ῥαί, καὶ ὕστερον ἐξαίφνης εἰσῆλθο-
 « μεν εἰς τὴν πατρίδα σας· συ δὲ ἐγνώρισας καλῶς
 « ὅτι ἡμεῖς πνύομεν φιλανθρωπίαν, καὶ ὅτι πολεμοῦμεν

» συστηματικῶς μὲ κανόνας, καὶ μὲ κανόνας τακτικούς
 » ἐγνωρισμένους εἰς ἔθνη πεφωτισμένα· τάχυνον λοι-
 » πόν, ὡς εἶπομεν, τὸν ἐρχομόν σου μετὰ τῶν σημα-
 » τικῶν τῆς πατρίδος σου· ἐξ ἐναντίας ὅμως καὶ πα-
 » ρακούσης, ἢ θελήσης νὰ μεταχειρισθῆς τὴν προτέ-
 » ραν σου πολιτικὴν, ἅς μὴν ἀπεράσῃ ἀπὸ τὴν ιδέαν
 » σου ὅτι καὶ τὴν πατρίδα σου θὰ τὴν κάμωμεν ὡς
 » καὶ τὴν Πελοπόννησον, εἰμὴ δὲν θέλει ἀφίσωμεν μὴ-
 » τε ἶχνος ὀσπητίου, καὶ ὄψεσθε ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἵνα
 » δώσῃτε λόγον πρὸς τὸν Θεὸν δι' ὅσα ἤθελε δοκιμάσει
 » ὁ ἀθῶος λαός· Ταῦτα, καὶ οὕτως ποιήσον ἐξ ἀποφά-
 » σεως, καὶ ἔρρωσο. »

» τῇ 29, Μαΐου ἐκ Μεθώνης, (ἐπιγραφή)

» Πρὸς τὸν Μπεζαῖδὲ Γεώργιον Μαυρομιχάλην

» Εἰς Λιμένι Τζίμοβας.

Λαβὼν τὴν διαταγὴν αὐτὴν τοῦ Ἰμπραχήμ Πασσᾶ
 ὁ Γεώργιος Π. Μαυρομιχάλης, καὶ συνεννοηθεὶς μὲ τὴν
 γνώμην τῶν πατριωτῶν του καὶ μὲ ἀλλεπάλληλα γράμ-
 ματά του πρὸς αὐτούς, ἀπήντησε τῷ Ἰμπραχήμῃ μὲ
 τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν.

» Ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ὀλίγους Ἑλληνας τῆς Μάνης,
 » καὶ λοιποὺς Ἑλληνας εὐρισκομένους εἰς αὐτὴν πρὸς
 » τὸν Ἰμπραχήμ Πασσᾶν τῆς Αἰγύπτου.

» Ἐλάβομεν τὸ γράμμα σου εἰς τὸ ὁποῖον εἶδομεν
 » νὰ μᾶς φοβερίζῃς, ὅτι, ἂν δὲν σοῦ προσφέρωμεν τὴν
 » ὑποταγὴν μας, θέλεις ἐξολοθρεύσειν τοὺς Μανιάτας
 » καὶ τὴν Μάνην· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς σὲ περιμένομεν
 » μὲ ὅσας δυνάμεις θελήσης. Οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης
 » γράφομεν καὶ σὲ περιμένομεν. »

Μετὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν Ἰμπραχήμεν ἀποστολὴν τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς προσκαλέσαντες πάραυτα τὸ Ἱερατεῖον τῶν μερῶν ἐκείνων, ἔβαλον παράκλησιν καὶ δοξολογίαν, καὶ εὐθὺς ἐξεστράτευσαν πρῶτοι οἱ Γ. καὶ Α. Μαυρομιχάλοι μετὰ τοῦ Ἡλία Κατζάκου μετὰ 700, Μανιατῶν, καὶ 220, Πελοποννησίων· ὁ Πικουλάκης μετὰ 200, Μανιάτας, καὶ 80. Πελοποννησίους, καὶ 60, Κρήτας· ὁ Γεώργιος καὶ Σταυριανὸς Καπετανάκιδες μετὰ 350 Μανιάτας καὶ 120 Πελοποννησίους, ὁ Νικόλαος Πιερὰκός καὶ ἄλλοι διάφοροι Καπιτάνιοι καὶ πρόκριτοι τῆς Μάνης μετὰ Μανιάτας καὶ ἄλλους διαφόρους Ἑλληνας.

Τὴν δὲ ἐπιούσαν φθάσαντες εἰς τὸ Ἀλμυρὸν εἰς τὴν θέσιν Βέργαν καλουμένην (τὴν ὁποίαν εἶχον προητοιμασμένην μετὰ κατεσκευασμένον ξηρὸν τεῖχος ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς θαλάσσης ἕως εἰς τοὺς κρημνώδεις καὶ ἀβάτους πρόποδας τοῦ πλησίον ἐκείνου ὄρους), ἐτοποθετήθησαν εἰς αὐτήν, ὅπου συνήρχοντο ὄλον ἓν καὶ ἄλλοι Μανιάται καὶ Πελοποννήσιοι, ὥστε ὁ ἀριθμὸς ὄλου τοῦ συναχθέντος Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπέρέβη τὰς 3000.

Ὁ δὲ Ἰμπραχήμες λαβὼν τὴν ἀποσταλεῖσαν αὐτῷ ἀπάντησιν ἀπὸ τοῦ Μανιάτας ἠτοιμάσθη μετὰ στρατεύματα συνιστάμενα ἀπὸ τακτικά, ἄτακτα, καὶ ἵππικόν, καὶ ἀριθμούμενα ὑπὲρ τὰς 15,000· ἔφθασε δὲ (τὴν 12 Ἰουνίου) πλησίον τῆς Βέργας, ὅπου τὸν περιέμενον οἱ Μανιάται Ἑλληνες μετὰ δὲ δύο ὥρων διάστημα ἀφ' οὗ ὁ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ στρατοῦ ἐπανεπαύθη ἀπὸ τὴν ὁδοιπορίαν, ἠτοιμάσθη εἰς πόλεμον· δοθέντος δὲ διὰ τυμπάνου τοῦ σημείου τῆς μάχης, τὰ μὲν στρατεύματα ἐπλησίασαν, ἤρξατο δὲ ὁ πυροβολισμὸς πρῶτον ἀπὸ τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν, οἱ δὲ Ἑλληνες ἔμενον ἤσυχοι περι-

μένοντες να πλητύνωσιν οἱ ἐχθροί, αἵτινες προσεγγί-
σαντες ἕως ὄπλου βολῆς, ἐφονεύθησαν μὲ πρῶτον τῶν
Ἑλλήνων πυροβολισμὸν περίπου τῶν 300. τὸ ὁποῖον
αὐτὸ ἰδὼν ὁ ἐχθρὸς, ἐπεχείρησε μετ' ὀλίγην πεισματώ-
δη κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐφόρμησιν, βιαζομένων τῶν στρα-
τιωτῶν του ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν, προτροπόντων αὐ-
τοὺς μὲ τὰ ξίφη εἰς τὰς χεῖρας, καὶ φονευόντων ἐκεῖ-
νον ὅστις ἤθελεν ὀπισθοδρομήσει· κατ' ἐκείνην τὴν στιγ-
μὴν ἄξιον θεᾶς ἦτο νὰ βλέπη τις πίστοντας τοὺς ἐχ-
θροὺς σωρηδὸν ἐξωθεν τοῦ τείχους, οἵτινες καὶ δειλιά-
σαντες, τελευταῖον ὀπισθοδρόμησαν· ἀλλ' ὁ ἀλαζὼν
Ἰμπραχήμες ἰδὼν τὴν ἀνέλπιστον ἐκείνην θραῦσιν τοῦ
στρατεύματός του, πλήρης θυμοῦ διέταξε πάραυτα καὶ
ἐπεβιάσθησαν 3,500, Ὀθωμανοὶ εἰς τὰ ἐν Καλάμιας
ἐλλυμνισμένα ἐχθρικά πλοῖα, διατάξας ν' ἀποβιβασθῶ-
σι κατὰ τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς Μάνης εἰς μίαν δύσβα-
τον θέσιν, ἐπὶ ἐλπίδι τοῦ, ὅτι οἱ Ἕλληνας ἤθελον ἀρή-
σει κενὴν τὴν θέσιν τῆς Βέργας, καὶ ἤθελον τρέξει πρὸς
ὑπεράσπισιν τῶν οἰκογενειῶν των, ὥστε τούτου γενομέ-
νου νὰ εἰσβάλλῃ τότε ὁ Ἰμπραχήμες ἐκ τῶν ὀπισθεν
εἰς τὴν Μάνην ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Βέργας.

Πρὸ δὲ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου (τὴν 23 Ἰουνίου)
ἔφθασαν τὰ ἐχθρικά πλοῖα εἰς τὸ Βηρὸν, μεταξὺ τῆς
Τζίμοβας καὶ τοῦ Πύργου, μὴ ὄντος ἐκεῖ σε λιμένος,
καὶ ἐνευ ἀναβολῆς ἀπεβίβασαν εἰς τὴν ξηρὰν τοὺς 3500
ἐχθροὺς, ἀλλὰ μὲ μεγάλην δυσκολίαν διὰ τὸ δύσβατον
καὶ τὸ πετρῶδες τοῦ τόπου, ὡς ἐκ περιστάσεως δὲ ἀ-
γαθῆς εὐρέθησαν κατὰ τὸ μέρος ξεῖνο 209 ὀπλοφό-
ροι Μανιάται, ἐκ δὲ τῶν προορίτων ὁ Πιέρρος Μαυρο-
μιχάλης, ὁ Δημήτριος υἱὸς τοῦ Π. Μαυρομιχάλη (εἰ

καὶ νέος τότε ὦν), αἰτινες διέταξαν τοὺς ῥηθέντας 200 ὄπλοφόρους νὰ κτυπῶσιν ἀφόβως τοὺς ἐχθροὺς, διέταξαν δὲ ταυτοχρόνως καὶ ἔκρουσαν τοὺς κώδωνας τῶν Ἑκκλησιῶν, προσκαλέσαντες τοὺς Ἱερεῖς, ἀνδρας, γυναῖκας, καὶ παῖδας ὅσους εὐρέθησαν· ἔγραφε δ' ἐν ταύτῳ καὶ ὁ Δ: Π. Μαυρομιχάλης πρὸς τὸ ἐν τῷ Ἀλμυρῷ εὐρισχόμενον Ἑλληνικὸν στράτευμα τὴν εἰς τὸ Βηρὸν κατάπλευσιν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, καὶ τὴν ἀπόβασιν τῶν ἐχθρῶν· ἔγραφε δὲ νὰ μὴ ταραχθῶσι ποσῶς μηδὲ ν' ἀφίσωσι τὴν θέσιν των, ἀλλὰ μόνον ν' ἀντικρούωσιν αὐτοὶ τὸν ἐχθρὸν, χωρὶς νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν ἐν τῷ Βηρῷ ἀποβιθασθέντων, καθότι θελοῦν ἀπολαύσει τὴν διὰ τὴν ἀπόβασιν των ἀντιμισθίαν παρὰ τῶν αὐτὸ σε εὐρεθέντων.

Ἄλλ' ἐν τοσούτῳ ἢ ἐν Βηρῷ ἀπόβασις τῶν ἐχθρῶν ἐξηκολούθει ἀφ' ἐνὸς μὲν μέρους μὲ κραυγὰς, ἀφ' ἐτέρου δὲ μὲ τὸν κτύπον τῶν κωδῶνων τῶν Ἑκκλησιῶν, ὥστε ἔφθασαν καὶ τινες ἀκόμι ὀλίγοι ὄπλοφόροι Ἕλληνες, καὶ ἐν πλῆθος γυναικῶν Μανιατισσῶν, καὶ δύο Ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν Ἱερέων· καὶ οἱ μὲν Μανιάται ἐπυροβόλουν μὲ τὰ ὄπλα, αἱ δὲ γυναῖκες ἐμάχοντο μὲ τὰς πέτρας, ὥστε ὄχι μόνον ἐφονεύοντο καὶ ἐπληγώνοντο οἱ ἀποβιθαζόμενοι ἐχθροὶ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πετρῶδες καὶ τὸ δύσβατον τοῦ τόπου, οὔτε νὰ φυλαχθῶσιν ἐδύναντο, οὔτε νὰ καταφύγωσιν εἰς ἄλλο μέρος, οὔτε δὲ καὶ τὰ πλοῖα αὐτὰ ἐδύναντο νὰ πλησιάσωσι ποσῶς διὰ νὰ τοῖς βοηθῶσι καὶ νὰ πυροβολῶσι μὲ τὰ κανόνια κατὰ τῶν Μανιατῶν· ἐπιγεφαλῆς δὲ τόσον τῶν ἀνδρῶν, ὅσῳ καὶ τῶν γυναικῶν ἴσταντο οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Ἱ-

ερείς ἐμψυχοῦντες, καὶ προτρέποντες αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀντίκρουσιν μὲ ὄλην των τὴν καρτερίαν, καὶ γεννοφυχίαν. αἱ δὲ πέτραι ἐπιπτον ὡς χάλαζα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τῶσαύτης ἀντικρούσεως ἔσπευσαν νὰ προσέλθωσι περίπου τῶν 350 Ὀθωμανῶν ἕως εἰς τὰς θέσεις Πύργου καὶ Καυκαριᾶς ἐπιλεγομένης μέχρι τῆς Φανερωμένης καὶ Καυχιῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἕως 65, μόνον ἐπρόφθασαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ Βηρὸν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐφόνευσαν οἱ Μανιάται· ἀλλ' οἱ διασωθέντες 65 ἐπεβιάσθησαν μετὰ τῶν ἄλλων κακὴν κακῶς διὰ τῶν λέμβων εἰς τὰ πλοῖα ὑγιεῖς τε καὶ πληγωμένοι· (1) οὕτω δὲ τὰ μὲν πλοῖα ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν μετὰ μεγάλης αἰσχύνης καὶ φθορᾶς, ἡ δὲ θάλασσα τοῦ Βηροῦ ἐκοκκίνησεν ἀπὸ τὰ ἐκχυθέντα αἵματα τῶν ἐχθρῶν κατ' ἕκτασιν περίπου τῶν 2 μιλίων (ὡς οἱ ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ παρευρεθέντες ὠμολόγησαν καὶ ἐβεβαίωσαν ἐνόρκως)· ἀπὸ δὲ τοὺς εὐρεθέντας εἰς τὴν μάχην ἐκείνην 4, μόνον Μανιάται ἐπληρώθησαν, ἠχμαλιωτίσθησαν δὲ καὶ δύο γυναῖκες, ἡ Τζατζόνουμφη, καλουμένη Καλαποθοῦ, καὶ ἡ Κυριακὴ Τζατζουλίνα.

Μετὰ δὲ τὴν ἐν τῷ Βηρῷ συμβᾶσαν ταύτην μάχην, ὁ Δ. Π. Μαυρομιχάλης ἔγραψε πάραυτα πρὸς τὸ ἐν τῇ Βέργῃ στρατόπεδον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης αὐτῆς· ταυτοχρόνως δὲ ἔλαβε καὶ ὁ Ἰμπραχήμες τὰς πληροφορίας τῆς εἰς τὸ Βηρὸν ἀποβάσεως, καὶ τῆς ἀνελπίστου

(1) Εἰς τὴν μετακόμισιν τῶν ἐχθρῶν ἐγένετο ἀρκετὴ ρηγοποιία, ἕως οὔ νὰ ἐξέλθωσι οἱ ἐχθροὶ ἐκ τῶν πλοίων, καὶ πάλιν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς αὐτὰ· οἱ δὲ Ἕλληνες ἀδιακόπως ἐφόνησαν τοὺς ἐχθροὺς.

φθορᾶς καὶ τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν ἀποσταλέντων Ὀθωμανῶν, ὅστις ἐκταραχθεὶς καὶ θυμωθεὶς ὑπὲρ τὸ δέον καὶ δι' ἀμφοτέρας τὰς ἀποτυχίας αὐτὰς συμβάσας εἰς τε τὴν Βέργαν καὶ εἰς τὸ Βηρὸν, καὶ ὡς μὴ δυνηθεὶς νὰ πράξῃ ἄλλο τί περισσότερον, ὑπέστρεψε κατησχυμένος εἰς τὰ Καλάμας, καὶ καταδιωχόμενος ἐκ τῶν ὀπισθεν ἀπὸ τοῦς Ἑλλήνας· τοιοῦτωτρόπως δὲ ὁ μὲν Ἱμπραχήμες ἐπέστρεφεν εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια (τὴν 24 Ἰουνίου), οἱ δὲ Ἕλληνες εἰς τὴν Μάνην καταλιπόντες μίαν φρουρὰν ἐκ 1,500 εἰς τὴν Βέργαν διὰ νὰ προσέχη καὶ νὰ εἰδοποιῇ κάθε ἐχθρικὸν κίνημα, ἐὰν ἤθελε γίνῃ. Ἐπιστρέφας δὲ ὁ Ἱμπραχήμες εἰς τὰ φρούρια μετὰ πολλῆς κατασιγύνης, ὡς εἴρηται, ἐκινδύνευεν ὡς ἐκ τούτου νὰ καταστηθῇ φρενήρης· οἱ δὲ περὶ αὐτὸν τὸν παρηγόρου, ὑπισχνόμενοι ὅτι εἰς ἄλλην δευτέραν ἐκστρατείαν θέλουν καταστρέφει τὴν Μάνην, καὶ ὅτι τότε θέλει εἶσθαι πλέον κύριος ἀπάσης τῆς Πελοποννήσου· ὡς ἐκ τούτων δὲ ἐπαρηγορεῖτο μὲ τὰς ἐλπίδας.

Ὅτε δὲ ὁ Ἱμπραχήμες Πασσᾶς ἐπολέμει ἐν τῇ Βέργᾳ, καὶ ἐν τῷ Βηρῷ τοὺς Μανιάτας καὶ λοιποὺς, ὁ Γ. Ἀρχηγὸς Θ. Κολοκοτρώνης μετὰ τῶν Γ. Ἰατράκου, Δημητρίου Μελετοπούλου, Σωτηρίου Θεογαροπούλου, Δ. Τζόκρη, τῶν Πετμεζαίων, καὶ ἄλλων διαφόρων μὲ 2,300 Ἑλλήνας συναδευμένοι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὑψηλὰ ἀλώνια καλούμενα τῶν Σαρπάκιων, καὶ μαθόντες ὅτι εἰς τὴν Βέργαν ἠνοιγή ἢ μάχη, ἐξεστράτευσαν πρὸς βοήθειαν· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὁ Ἱμπραχήμες ἀπεσύρθη διὰ τὰς Καλάμας, κἀκεῖθεν δὲ διὰ τὰ φρούρια τῆς Μεσσηνίας· ὁ δὲ Δ. Πλαπούτας, ὁ Δημ-

Δελιγάννης, ὁ Γενναῖος, ὁ Ἀποστόλης Κολοκοτρώνης, καὶ ἄλλοι διάφοροι Καπιτάνοι μὲ 2,500 Ἑλληνας ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν Κώμην Καρυὰς τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης· εἰς δὲ τὰ ξενοδοχεῖον τοῦ Μακρυπλαγίου ἦτον τοποθετημένον ἐν σῶμα Ὀθωμανῶν ἐκ τῶν τοῦ Ἰμπραχήμε διατὴν ἀπὸ τῶν Μεσσηνιακῶν φρουρίων ἐλευθέραν εἰς Τριπολιζάν μετακόμισιν τροφῶν, ὅπου εἶχον μετακομίσει ὄχι ὀλίγας. Τὴν δὲ α'. Αὐγούστου ἀφ' οὗ ἐφοδιασθέντες μὲ τὰ ἀναγκαῖα τρόφιμα καὶ πολεμοφόδια, ἠτοιμάσθησαν διὰ νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν ἐν τῷ Μακρυπλαγίῳ διαμενόντων Ὀθωμανῶν, ἐφάνη καὶ ὁ Ἰμπραχήμες ἐπανερχόμενος πανστρατιᾷ ἀπὸ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια διὰ τὴν Τριπολιζάν· ἀλλ' ὡς μὴ ἔχοντες τὰς ἀπαιτουμένας δυνάμεις ν' ἀντιπαραταχθῶσιν, ἀπέφυγον τὴν προμελετηθεῖσαν μάχην.

Ὁ δὲ Ἰμπραχήμες διεύθυνεν ἐν σῶμα ἰσχυρῶν ἐξ ἐκείνης τῆς στρατολογίας, διὰ νὰ κυριεύσωσι τοὺς εἰς τὰ Σπήλαια τοῦ ποταμοῦ Καρυταίνης ὠχυρωμένους ἰκανοὺς Ἑλληνας, οὓς καὶ πολιώρησαν· ἀλλ' οἱ ἐντὸς τῶν ὠχυρωμένων Σπηλαίων, Καρυτινοὶ Ἑλληγες ἀντέκρουσαν μὲ γενναϊότητα τοὺς ἐχθροὺς. Ἐλθόντος δὲ ἐν ταῦτῳ ἀπὸ Καρυὰς καὶ τοῦ πρόβρῆθέντος Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Κώμην Κουρουιῦ, τότε ὁμοθυμαδὸν ἀντέκρουσαν τοὺς ἐχθροὺς, ἐκ τοῦ πλαγίου, ἐκ τῶν ὀπισθεν, καὶ ἐφόνευσαν 17 ἐκτὸς τῶν πληγωθέντων ἀπεσύρθησαν δὲ εὐθὺς τότε οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Καρυταίνης, ὑποπτεύοντες τὴν περαιτέρω κατ' αὐτῶν πολιορκίαν, καὶ οὕτως οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Τριπολιζάν, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς στρατὸς εἰς τὴν Κωμόπολιν Ἀλωγίσταιναν· ὁ δὲ Ἰμπραχήμε Πασσᾶς ἐξέστράτευσεν ἐ-

ναντίον τῶν Κωμῶν τῆς πεδιάδος Φενεῶ (φονιά) καὶ τῶν λοιπῶν ἐκείνων μερῶν, καὶ λαφυραγωγῶν, αἰχμαλωτεύων, καὶ πυρπολῶν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν· ἀλλ' εἰδοποιηθεῖς ὅτι εἰς τὴν Ἀλωνίσταιναν ὑπῆρχεν ὁ ῥηθεὶς Ἑλληνικὸς στρατὸς, διένειμεν εἰς δύο τὸν στρατόν του, καὶ τὸ μὲν ἓν σῶμα διεύθυνε διὰ νυκτὸς ἐκ τῆς Κώμης Λεβειδίου, τὸ δὲ ἕτερον κατ' εὐθείαν ἐπὶ τῆς Ἀλωνισταίνης· τοῦ ὁποίου φθάσαντος εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον, ἠγνοίγη ἡ μάχη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν, ὅτε ἐφάνη αἴφνης εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τὸ ἀπὸ Λεβειδίου ἐρχόμενον, καὶ οὕτως οἱ Ἕλληνες ἀπεσύρθησαν.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Γ. Ἀρχηγὸς μετὰ τῶν προῤῥηθέντων Ἑλλήνων καὶ τοῦ Νικηταρᾶ ἀπῆλθον εἰς τὰ Βέρβενα· ἀλλ' εἰς τὴν Κώμην Μεχμέτ ἀγα (χειμένην ὑπὸ τὰς ἄκρας τῆς πεδιάδος Τριπολιτζᾶς) ὑπῆρχον 400 Ὀθωμανοὶ συνάζοντες τροφὰς καὶ ἄλλα. Ἐν μιᾷ δὲ πρωΐᾳ ὁ ἐν Βερβένοις Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπιπεσὼν ἐπ' αὐτούς, τοὺς κατέσφαξεν ἅπαντας (1). Οἱ δὲ ἐν Τριπολιτζᾷ διαμένοντες Ὀθωμανοὶ ἀκούσαντες τὴν ἐν τῇ Κώμῃ Μεχμέτ ἀγα καταστροφὴν τῶν Ὀθωμανῶν, ἔσπευσαν ἐξ αὐτῶν 600 πεζοὶ, καὶ 85 ἵππεῖς δραμόντες εἰς βοήθειάν των, τοὺς ὁποίους ἰδὼν ἐρχομένους ὁ Νικηταρᾶς, διαμείνας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τῆς Κώμης Ρίζαις μὲ μόνους 154 Ἕλληνας, ἀντέκρουσε

(1) Εἰς τὴν μάχην ἐκείνην ἠρίστευσεν ὁ Θ. Ζαχαρόπουλος πρῶτος εἰσπηδήσας ἐπὶ τὴν σέγγην τῆς οἰκίας, ἐν ἣ εἶχον ὄχυρωθῆ οἱ Ὀθωμανοὶ τὸν ἴσοιον μιμηθέντες καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, τοὺς φόνευσαν.

τοὺς ἐχθροὺς αὐτοὺς μὲ πολλὴν καρτερίαν, ὥστε φονευθέντων ἐξ αὐτῶν 17 (ἐκτὸς τῶν πληγωθέντων), μὲ πολλὴν τῶν καταισχύνην ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Τριπολιτζάν (1), ὅπου τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἦλθε καὶ ὁ Ἰμπραχήμες, ὅστις ἀκούσας τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν φόνον τῶν 400 διὰ μιᾶς Ὀθωμανῶν, ἐδαιμονίσθη σχεδὸν ἀπὸ τὸν ἄλογον θυμὸν του, διότι ὄχι μόνον δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ τοὺς Ἑλληνας εἰς ἃ ἠλπίζεν, ἀλλὰ διότι ἐθεώρει ἐν ταυτῷ καὶ τόσῃ διὰ μιᾶς ἀνέλπιστον φθορὰν, ὥστε μὲ τὸ ἐκδικητικὸν καὶ θηριῶδες ἐκεῖνο πνεῦμα ἐκστρατεύσας μὲ περισσοτέρους τῶν 25,000 Ὀθωμανῶν τακτικῶν, ἀτάκτων, καὶ ἰππέων ἐναντίον τῶν ἐν Βερβένοις Ἑλλήνων, μὴ ἐπιτυχῶν δὲ κατὰ τὰς ἐλπίδας του (ὡς ἀποσυρθέντων τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ ὄρεινά καὶ ὀχυρά), ᾤδευσεν ἐναντίον τῶν ἐπαρχιῶν ἀγίου Πέτρου, καὶ Τζακωνίας (Κυνουρίας), καὶ κατὰ πρῶτον ἐπυρπόλησε τὴν Κωμόπολιν Ἀγίου Πέτρου, ὥστε ἀπὸ 400 οἰκίας ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ ρηθεῖτα Κωμόπολις, δὲν διεσώθησαν οὔτε 10. Τὰ αὐτὰ ἔπραξε καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Κωμοπόλεις καὶ Κώμας τῶν ρηθεισῶν ἐπαρχιῶν, λαφυραγωγῶν, καὶ ἐν ταυτῷ αἰχμαλωτίζων ὅσους ἐπετύγγανε, μ' ὅλον τὸ δύσβατον καὶ πετρῶδες τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη ὁδῶν.

Ὁ δὲ Ἑλληνικὸς στρατὸς μετὰ τῶν ὀπλοφόρων καποίκων τῶν ρηθεισῶν ἐπαρχιῶν (ἐξελθόντων ἐκ τῶν ὀρεινῶν θέσεων καὶ τῶν Σπηλαίων) ἐβλαπτον καιρίως

(1) Εἰς τὴν μάχην ἐκείνην ἐκινδύνευσεν ὁ Νικηταρᾶς διὰ τὸ ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν του καὶ τὴν πληθύν τῶν Ὀθωμανῶν.

τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τοῦ πλαγίου καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν διὰ τῶν δυσβάτων ἐκείνων θέσεων, ἀπαλλάττοντες καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν αἰχμαλωτιζομένων Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδων, καθὼς ἀκόμι καὶ διάφορα ζῶα καὶ αἰγοπρόβατα διηρπαγμένα παρὰ τῶν ἐχθρῶν. περιτρέχων δε ὁ Ἰμπραχήμης τὰς δυσβάτους καὶ πετρώδεις ἐκείνας θέσεις, ἔγνω νὰ πολιορκήσῃ καὶ τὸ παρὰ τοῦ Π. Ζαφειροπούλου νεοεπισκευασθὲν φρούριον (τὸ ἐν τοῖς παραλίαις τοῦ Ἄστρους κείμενον), ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦσαν ὑπὲρ τὰς 1200: ψυχὰς Ἑλλήνων ἀνδρῶν, γυναικῶν, καὶ παιδῶν, ἐκτὸς τῆς φρουρᾶς αὐτῆς (1). κατὰ δὲ τὰς στιγμὰς ἐκείνας εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ ὁ Νικήτας Σαματελλόπουλος καὶ ὁ Δ. Τζόκρης μετὰ 460. στρατιωτῶν, ἀπέστειλε δὲ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τὸν Ἀνδρέαν Μεταξᾶν μὲ 250. στρατιώτας, συγκειμένους ἐξ ἑπτανησίων καὶ Πελοποννησίων, διευθύνασα ἐν ταυτῷ καὶ δύο πλοῖα διὰ θαλάσσης· ταυτοχρόνως δὲ ἔφθασε καὶ ὁ Ἰμπραχήμης μὲ τὸν στρατὸν του, ὅστις ὕστερον ἀπὸ δύο ἡμερῶν πολιορκίαν μὴ δυνήθεις νὰ πράξῃ τὸ μηδὲν διὰ τε τὸ στενωπὸν τῶν θέσεων, καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τῆς φρουρᾶς καὶ τῶν πλοίων διὰ θαλάσσης ἀντίκρουσιν, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πολιορκίας τοῦ Ἄστρους διαιρέσας τὸν στρατὸν του εἰς δύο, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐν σῶμα ἀπέστειλεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, αὐτὸς δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν, πραττόντων καὶ τῶν δύο αὐτῶν

(1) Τὸ φρούριον αὐτὸ ἐπεσκευάσθη διὰ τῆς προστασίας καὶ τῶν ἰδίων δαπανῶν τοῦ Π. Ζαφειροπούλου, ἐφοδιασθὲν καὶ μὲ ὀλίγα πυρρ-εῖλα (κανόνια) καὶ μὲ πολεμφοδία παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ τοῦ ἑαυτοῦ Ζαφειροπούλου.

σωμάτων λαφυραγωγίας, αἰχμαλωσίας, καὶ πυρπολήσεις.

Ὁ δὲ Δ Πλαπούτας, ὁ Γενναῖος, ὁ Παναγ. καὶ Γεωργάκης Ἰατρακαῖοι, ὁ Π Μπαρμπιτζιώτης, τὰ Ζαχαρόπουλα, καὶ ἄλλοι, διαμένοντες εἰς τὰ Βέρροια καὶ Μπασαρᾶ τῆς Λακεδαιμονίας μετὰ 1800. Ἑλλήνων, ἐν μιᾷ τῶν στενωπῶν θέσεων ἐκτύπησαν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἐφόνευσαν ὑπὲρ τοὺς 120. ἐκτὸς τῶν πληγωθέντων ἤλευθέρωσαν δὲ καὶ 265. Ἑλληνας, Ἑλληνίδας, καὶ παῖδας ἐκ τῶν Ὀθωμανικῶν χειρῶν, 7000, αἰγοπροβάτων, καὶ πολλὰ χονδρὰ ζῶα συγκείμενα ἀπὸ ἵππους, βόας, ἀγελάδας, ὄνους, καὶ ἡμιόνους· τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν καὶ ὁ Ἀντώνιος Κολοκοτρώνης, καὶ ὁ Παπᾶ Δημήτριος ἐκ τοῦ χρυσοβιτζίου τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης μετὰ 120. Ἑλλήνων ἐνεδρεύοντες εἰς μίαν θέσιν στενῆν, ἐφόνευσαν 56. Ὀθωμανοὺς, ἐκτὸς τῶν πληγωθέντων, ὠφεληθέντες ἀπὸ διάφορα λάφυρα τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τὴν 8. Αὐγούστου 1826. οἱ Ἰατρακαῖοι ἐκ Σπάρτης ἦσαν ὀχυρωμένοι εἰς τὸν Πύργον τοῦ Μαχμέτμπεη με ἄρκετους Ἑλληνας ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, τοὺς ὁποίους πολιώρησεν ὁ Ἰμπραχήμες με πολὺν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ του, ὅστις θεωρῶν ἀδύνατον τὴν κυρίευσιν τοῦ πύργου, μ' ὄλην τὴν πολιορκίαν καὶ τὸν κανονοβολισμὸν εἰς δώδεκα ἡμερῶν πολιορκίαν, κατεσκεύασεν ὑπόνομον ὅτε δὲ ἡ ὑπόνομος ἐπλησίασεν εἰς τὸν Πύργον, ἐξῆλθον διὰ νυκτὸς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, φονευθέντες ἐκ τῶν Ἑλλήνων δύο καὶ εἰς Ἱερεὺς.

Τοὺς ἰδίους Ἰατρακαῖους μετὰ τῶν συνεπαρχιωτῶν πολιώρησεν ὁ Ἰμπραχήμες εἰς τὸν Πύργον τῆς Κώμης Γοράνους ὀνομαζομένης καὶ μετὰ 24. ὡρῶν πο-

λιορκίαν απεσύρθη ὡς μὴ δυνηθεὶς νὰ πράξῃ τί περαιτέρω (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Δευτέρα ἐκστρατεία τοῦ Ἱμπραχίμ Πασσᾶ κατὰ τῆς Μάνης. — Ἀποτυχία αὐτοῦ — ἀκροβολισμοὶ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν εἰς τὴν Πεδιάδα τῆς Καρυταίνης καὶ τοῦ Λεονταίου — ἐκστρατεία αὐτοῦ κατὰ τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπανελθόντος ἀπὸ τὴν κατὰ τῆς Λακεδαιμονίας ἐκστρατείας τοῦ ἀποσταλέντος στρατιωτικοῦ σώματος ἐξεστράτευσεν ὁ Ἱμπραχίμ Πασσᾶς πανστρατιᾷ διὰ τὸ Γύθειον (Μαραθωνῆσι), μελετήσας καὶ δευτέραν εἰσβολὴν κατὰ τῆς Μάνης· καὶ ἐπὶ τῇ ἀποφάσει ταύτῃ συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ 30,000 Ὀθωμανοὺς, ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸ πεδῖον τοῦ Γυθείου, ἐλπίζων νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Μάνην ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου. Ἄφ' οὗ δὲ ἐτοποθετήθη πλησίον τοῦ Γυθείου, παρυσιασθεὶς εἰς Μανιάτης αὐτόχθων ἐκ τῆς δευτέρας τάξεως τῶν προκρίτων Καπιτάνων, Μπόσνας καλούμενος, ὠμίλησε προφορικῶς ἐνώπιον τοῦ Ἱμπραχίμη τὰ ἐφεξῆς.

» Ὑψηλότατε! ἐγὼ εἶμαι Μανιάτης καθ' αὐτὸ, καὶ ἐπειδὴ εἶδα ὅτι ἀπέτυχες εἰς τὴν μάχην τῆς Βέργας,

(1) Εἰς τὸν ἄ. τόμον ἐξεθέσαμεν περὶ τοῦ Γεωργάκη Ἰατράκου ὅτι ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν τῆς δευτέρας τάξεως τῶν Κλεπτῶν, ὡς τοιοῦτος οὖν καὶ εἰς τὴν ἐν Δραμπάλα μάχην ἔτρεχεν εἰς βοήθειαν τοῦ Γενναίου καὶ τῶν λοιπῶν, καὶ ἐφορμήσας κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐπληρώθη κατὰ τὴν σιαγόνα, καὶ ὑπέφερεν ὄχι ὀλίγον ὡς ἐκ τούτου.

ὅταν ἦλθες ἐκεῖ διὰ τὴν πατρίδα μου τὴν Μάνην, καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑποφέρω τινὰς πατριώτας μου νὰ καυχῶνται ὅτι σὲ ἐνίκησαν, καὶ σὲ ἠφάνισαν, σοῦ ὑπόσχομαι, ἐὰν καὶ μὲ ἀκούσης, νὰ σοῦ παραδώσω τὴν Μάνην ἐν τὸς ὀλίγων ἡμερῶν, καὶ ἂν φευσθῶ εἰς τοὺς λόγους μου, εἰς τὸ χέρισου εἶμαι, καὶ κάμε με κομμάτια τὸ κορμίμου, καὶ ρίψε το νὰ τὸ φάγουν οἱ Σκύλλοι. »

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἰμπραχήμες, καὶ ἐπέισθη, καὶ ἀμφίβαλλε· μὲ ὅλα ταῦτα τὸν ἠρώτησε νὰ τῷ εἰπῆ, πόθεν παρεκινήθη, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἠθέλησε νὰ κάμη τὴν ἐκδούλευσιν αὐτὴν εἰς τὸν Ἰμπραχήμε Πασσᾶν; ὁ δὲ Μπόσνας τῷ ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν παρεκινήθη ἀπὸ τινος, οὔτε ἀπὸ καμμίαν ἄλλην αἰτίαν, εἰμὴ ἀπὸ μόνην τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ὑψηλορροτύνην μερικῶν συμπατριωτῶν του Μανιατῶν, καὶ διότι ἐστοχάσθη ὅτι ἀπὸ τὴν μεγάλην ὑπερηφάνειαν τῶν προρρήθέντων, ἢ πρῶτον, ἢ ὕστερον ἐμελλε νὰ χαθῆ τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων, καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸ τῆς Μάνης, καὶ ὅτι νὰ μὴ ἀμφιβάλλη δι' ὅσα τῷ ὑπέσχετο, καθότι ἀφ' οὗ ἠθέληεν ὑποτάξει τὴν Μάνην καὶ ὕστερον, θέλουν τὸν προσκυνῆσει ἀκολούθως καὶ οἱ Πελοποννήσιοι.

Ἀπὸ τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Μπόσνα πεισθεὶς ὁ Ἰμπραχήμες πολὺ περισσότερο, ἔκαμε πρὸς αὐτὸν πολλὰς καὶ λαμπρὰς ὑποσχέσεις, καὶ πάραυτα τὸν διώρισεν ἀρχηγὸν Διευθυντὴν ὅλου τοῦ πεζικοῦ ἀτάκτου στρατοῦ, διὰ νὰ διευθύνῃ καὶ διατάττῃ ὅλους τοὺς λοιποὺς ἀρχηγούς τῶν στρατευμάτων αὐτῶν, οἵτινες νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὰς ὁδηγίας του καθ' ὅσον ἀφώρα τὴν κατὰ τῆς Μάνης δευτέραν ἐκείνην ἐκστρατείαν του· τότε ὁ προδότης Μπόσνας διώρισε νὰ διαιρεθῆ ὅλος ὁ Ο-

Οωμανικὸς στρατὸς εἰς 4. σώματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἓν, συγκεῖμενον ἀπὸ 4000. νὰ κατὰσχη τὴν θέσιν Γερωνόν, τὸ δὲ, συγκεῖμενον ἀπὸ 6000. νὰ κατὰσχη τὴν θέσιν Σχιφιάνικα, τὸ δὲ τρίτον ἀπὸ 6000. τὴν θέσιν Σκουφομούτη, καὶ τὸ τέταρτον νὰ μένη ὡς συμπληρωματικόν, ὥστε νὰ χρησιμεύσῃ ὅπου ἡ ἀνάγκη ἤθελε τὸ καλέσει· ἕκαστον δὲ τῶν σωμάτων αὐτῶν νὰ διατηρῇ τὴν θέσιν του, χωρὶς νὰ κινηθῇ, ἐκτὸς μόνον ὅταν ἤθελε λάβῃ τὸ σημεῖον ἀπὸ τὸ τέταρτον σῶμα, τὸ ὁποῖον συγκεῖμενον ἀπὸ τὰς 6000. εἶχεν ἐπὶ κεφαλῆς τὸν προδότην Μπόσναν· Τοποθετηθέντων δὲ τῶν σωμάτων αὐτῶν, ὡς εἴρηται, τὸ τέταρτον σῶμα προεχώρει εἰς τὴν θέσιν Πολυτζάραβον. Θεόδωρος δὲ τις Σταθακάκος μετὰ τεσσάρων ἄλλων Ἑλλήνων εἶχε κλεισθῆ εἰς τὸν Πύργον τῆς Δεσφίνας, μὲ ἀπόφασίν των σταθερὰν διὰ νὰ ἐκπληρώσῃσι τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος των· ὅταν δὲ εἶδον οἱ μετ' αὐτοῦ Μανιάται τὸ τέταρτον σῶμα προχωροῦν εἰς τὸ Πολυτζάραβον, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν συνοδίαν τοῦ Σταθακάκου, ὅστις ἔμεινε μόνος του κεκλεισμένος εἰς τὸν πύργον, πλησίον τοῦ ὁποῖου ἔφθασε τελευταῖον καὶ τὸ 4 ἐχθρικόν σῶμα πολιορκῆσαν τὸν ἐν αὐτῷ Σταθακάκον, καὶ νομίσαν ὅτι ὑπῆρχον εἰς αὐτὸν πολλοὶ κεκλεισμένοι Ἕλληνες.

Ὁ δὲ προδότης Μπόσνας ἐφώναζε μακρόθεν πρὸς τὸν Σταθακάκον, λέγων » Σταθακάκο! παραδοθῆτε εἰς » τὸν αὐθέντην τῆς Μάνης, διὰ νὰ ἔχετε τὴν ζωὴν σας, » τὸ πρᾶγμα σας, καὶ τὰ παιδιὰ σας, ἄλλως δὲ, εἴ- » σθε χαϊμένοι καὶ σεῖς, καὶ ὅσοι ἄλλοι θελήσουν ν' ἀν- » τιστοῦσιν » ὁ Σταθακάκος ἀκούσας τοὺς λόγους

» τοῦ Μπόσνα, ἀπεκρίθη, » Συμπέθερε Μπόσνα ! καί
 » εἰς ποῖον νὰ προσκυνήσωμεν; ὁ δὲ Μπόσνας εἶπεν·
 » εἰς ἐμέ· » καὶ ὁ Σταθακάκος τῷ ἀπεκρίθη· » στέκε-
 »σαι μὲ τὴν Μανιάτικὴν μπέσαν (πίστιν); » μάλι-
 »στα, » εἶπεν ὁ Μπόσνας· ὁ δὲ Σταθακάκος τῷ ἀπήντη-
 »σε· κύτταξε Συμπέθερε, νὰ μὴ μὲ κάμης ἀπιστία· » !·
 » ὄχι, ὄχι » τῷ ἀπεκρίθη ὁ Μπόσνας· τότε ὁ Σταθα-
 »κάκος τῷ εἶπεν· » ἐγὼ πιστεύω, Συμπέθερε εἰς τὰ
 » λόγια σου, καὶ παραδίδομαι εἰς τὰ χέρια σου· καὶ
 » κύτταξε νὰ μὴ πάρης εἰς τὸν λαιμόν σου καὶ ἐμένα,
 » καὶ τὰ παιδιὰ μου, καὶ ὅσου ς ἄλλους ἔχομεν ἐδῶ μέ-
 »σα· ἔλα λοιπὸν πλησίον νὰ σοῦ δώσω πρῶτος ἐγὼ
 » τ' ἄρματα μου, ἀπὸ τὸ παράθυρον, καὶ ν' ἀνοίξω
 » τὸν Πύργον. » ἐν ᾧ δὲ ἔτρεχε χαίρων ὁ προδότης
 Μπόσνας διὰ νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα τοῦ Ἡρώος Σταθακά-
 κος, μόλις ἐπλησίασεν εἰς τὸν Πύργον, καὶ ὁ Σταθα-
 κάκος τῷ ἐκτύπησε μὲ ἓν πυρόβολον εἰς τὴν μιανὰν
 του κεφαλὴν, καὶ πάραυτα ἔπεσε νεκρὸς, χωρὶς νὰ δυνη-
 θῆ νὰ εἶπῃ ἕν λόγον.

Ἰδόντες δὲ οἱ πολιορκηταὶ τοῦ Πύργου Ὀθωμανοὶ
 τὸν αἰφνίδιον τοῦ προδότου Μπόσνα θάνατον, ἔμειναν
 ὡς νεκροὶ, καὶ πλήρεις ἀπελπισίας ἐδυνήθησαν μόνον νὰ
 καύσωσι ἐκεῖνον τὸν Πύργον, ὁμοῦ καὶ τὸν ἀείμνηστον
 Θεόδωρον Σταθακάκον, τὸν Δημήτριον Πουλάκον, τὸν
 Γεώργιον Ψευτολάκον, τὸν Κυριάκον Σταθάκον, τὸν
 Εὐστάθιον Κυριακὸν, καὶ τὴν Ἀρχοντοῦν σύζυγον τοῦ
 Κυριακοῦ Ῥόζα ἐν αὐτῷ· εἰς τὰς οἰκίας ὅμως τοῦ Πο-
 λυτζαράβου ἦσαν ὠχυρωμένοι 65: Ἕλληνες, καὶ ἐν τῷ
 μεταξύ τῆς διαπραγματεύσεως τοῦ προδότου Μπόσνα,
 μετὰ τοῦ σταθεροῦ Σταθακάκου, εὔρον ἄρμοδιαν εὐκαι-

ρίαν, καὶ εἰσελθόντες περίτου 650: Μανιάται καὶ Ἑλλη-
 ληνες ἔλθόντων καὶ τῶν ἐκ Σπάρτης Ἰατρακαίων μετὰ
 400: Ἑλλήνων, ὠχύρωσαν τὰ περίξ, καὶ τὰς οἰκίας
 τοῦ Πολυτζαράβου περιτοιχισμένας οὔσας ἀπὸ μεγά-
 λας πέτρας· ὁ δὲ ἐκεῖτε εὐρισκόμενος ἐχθρικός στρα-
 τὸς τοῦ τετάρτου σώματος μὴ γνωρίζων τὰς θέσεις
 μετὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ ῥηθέντος πύργου ὠπισθοδρό-
 μησεν, ἐπιστρέψας διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ δι' ἧς ἦλθεν ἐκεῖ
 μετὰ τοῦ (ἰσοτίμου τῷ προδότῃ Ἰούδα) Μπόσνα· ἀφ'
 οὗ δὲ εἶδον οἱ Ἑλληνας τὴν ὠπισθοδρόμησιν τῶν ἐν τῷ
 Πολυτζαράβῳ ἐχθρῶν, ἤρχησαν νὰ τοὺς πυροβολοῦν ὀ-
 πισθεν, καὶ ἀπὸ τὰς οἰκίας καὶ ἀπὸ τὰ περίξ, ὥστε ἀ-
 πὸ τὰς 6,000. μόλις 3500: διασωθέντες, ἔφθασαν εἰς
 τὴν πεδιάδα τοῦ Γυθείου· τὰ δὲ ἄλλα τρία σώματα εὐ-
 θὺς ὅτε εἶδον τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ
 τετάρτου σώματος, ἐπέστρεψαν καὶ αὐτὰ εἰς τὸ πε-
 δῖον τοῦ Γυθείου.

Ὁ δὲ Ἰμπραχήμης πληροφορηθεὶς τὸν τρόπον τὸν
 ὁποῖον μετεχειρίσθη ὁ αἰδιδιμος Σταθακάκος, καὶ ἐφόνευσε
 τὸν προδότην Μπόσναν, ἐφρύαττε, καὶ ἄφριζεν ἀπὸ τὴν
 πολλὴν του μανίαν σχεδὸν, καὶ ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν
 του· τὴν δὲ 4. Αὐγούστου εὐρισκόμενος εἰς τὴν πεδιάδα
 τοῦ Γυθείου, ἐπροσπάθησε διὰ νὰ φέρῃ εἰς φιλοτιμίαν τὰ
 στρατευματὰ του, ὥστε νὰ ἐφόρμήσωσιν εἰς τὴν Μάνην
 πανταχόθεν καὶ ἐκ τρίτου· ἀλλ' οἱ ὑπ' αὐτὸν ἀξιωμα-
 τικοὶ δὲν παρεδέχθησαν τὴν πρότασίν του, οὔτε δὲ ἐνέ-
 δωκαν εἰς τὰς ὑποσχέσεις καὶ τὰς κολακείας του, μ'
 ὅλον ὅτι τοῖς εἶπε πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι εἶναι ἐντροπὴ
 μεγίστη καὶ ὄνειδος αἰώνιον ν' ἀφίσωσι τὴν Μάνην χω-
 ρίς νὰ τὴν κυριεύσωσιν, ἢ καὶν τουλάχιστον νὰ τὴν λεη-

λατήσωσι καὶ αἰχμαλωτεύσωσι μέρος Μανιατῶν καὶ Μανιατισσῶν γυναικῶν, καὶ ὅτι νὰ ἐνθυμηθῶσι τὴν ὁποίαν ἐδείξαν ἀνδρείαν εἰς τόσα ἄλλα μέρη, εἰς τὸ Μεσολόγιον, καὶ τοι περιτειχισμένον ἀπὸ τόσους χάνδακας κ τ λ, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τελευταῖον τῷ ἀπήντησαν, ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ ἔμβωσιν ἄλλοτε ποτὲ εἰς τὴν Μάνην διὰ νὰ ἀπωλεσθῶσιν ὅλοι καὶ οὕτως ὁ μὲν Ἰμπραχίμης ἐσιώπησε πλέον.

Μετὰ δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τὸ Γύθειον κατὰ τῆς Μάνης ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας του ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν λεηλατῶν, λαφυραγωγῶν, αἰχμαλωτίζων. κτλ. τὴν δὲ 17. Σεμπτεμβρίου (τοῦ 1826:) ἐξεστράτευσε με δύο σώματα· ἐξ ὧν τὸ μὲν ἀπὸ 15,000: συγκείμενον, ἀπῆλθεν ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Καρυταίνης καὶ τοῦ Λεονταρίου, κἀκεῖθεν εἰς τὰ ὄρεινά τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου, εἰς τὸ Ἴσαρι, Ἀμπελιῶναν, καὶ λοιπὰ τμήματα λαφυραγωγοῦν, πυρπολοῦν, καὶ αἰχμαλωτίζον· ἄλλ' ὅτε ὤδευσε διὰ τὴν πόλιν τῆς Ἀνδριτζαίνης οἱ εἰς τὰ ὄρη καὶ Σπήλαια διαμένοντες Ἕλληνες συσσωματωμένοι ἐκ τοῦ πλαγίου καὶ τῶν ὀπισθεν κτυπήσαντες τοὺς ἐχθροὺς τοῦ αὐτοῦ σώματος, ἐφόνευσαν ἐξ αὐτῶν 18, ζωγρήσαντες καὶ 3. Ἄραβας· φθάσαν δὲ εἰς τὴν πόλιν Ἀνδριτζαίνης κατέκαυσεν ὅλας τὰς λαμπροτέρας οἰκίας καὶ πολλὰς ἄλλας μεθ' ὧν καὶ τοὺς ἱεροὺς ναοὺς τῆς πόλεως· σὺν πᾶσι τούτοις οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐχθροὶ εὖρον καὶ ὅλα τὰ ὑπόγαια τῶν οἰκιῶν, εἰς τὰ ὅποια οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως εἶχον ἐναποτεταμιευμένα ὡς ἐν ἀσφαλείᾳ ὅ,τι ἐδυνήθησαν νὰ διατώσωσι μετὰ 24. ὥρων δὲ εἰς τὴν πόλιν Ἀνδριτζαίνης διαμονὴν των, ἐξεστράτευσαν εἰς τὴν Ἠλιδα, διχθάντες ἐκ τοῦ Ἀλφειοῦ Πο-

ταμοῦ κατὰ τὸ ἐκεῖθεν μέρος, καὶ μόνον παρέλιπον τὰς Κώμας Πλατιάναν, Προυμάξι, Ψαθιά, Παλιοφάναρον, Ἄνεμοχωράκι, καὶ ἄλλα. τῶν ὁποίων κωμῶν καθ' ὅλον τὸ διάστημα οὐδέποτε ἐπάτησαν τὰ ἐδάφη τῶν γαιῶν των· οἱ δὲ αὐτόχθονες τῆς πόλεως Ἀνδριτζαίνης μετὰ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν τοῦ τε Τζανέτου Χρηστοπούλου, Ν. Ζαριφοπούλου, Τζαβέλη, Παναγιώτου Ματεσιώτου, καὶ διαφόρων ἄλλων συσσωματωμέναι, εἰς 400. σχεδόν, ἐκτύπησαν τοὺς Ὀθωμανοὺς φονεύσαντες 42. Ὀθωμανοὺς, ζωγρήσαντες καὶ 7. Ἄραβας, ἐλευθέρωσαντες καὶ ἀρκετὰ αἰγοπρόβατα καὶ ἄλλα ζῶα ἀπὸ τὰ τῶν Ὀθωμανῶν λάφυρα.

Ὁ δὲ Ἱμπραχίτης μὲ τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ στρατοῦ του ἀπῆλθεν ἔκ τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης, πρᾶττων ὄσα καὶ ἄλλοτε εἰς τὰς ἐκστρατείας του· ἐφθασε δὲ καὶ εἰς τὸ Τμήμα τῆς Λιοδώρας καλούμενον, πρᾶττων κἀκεῖσε τὰ αὐτὰ, ὅτε συνεννοηθεῖς καὶ μετὰ τοῦ ἄλλου στρατιωτικοῦ τοῦ σώματος, μετέβη εἰς τὴν Κωμώπολιν Δίβρην, καὶ εἰς τὰ Τριπόταμα, ὅπου τότε ὁ Ἀγιοπατέρας καλούμενος διέμενε, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσε, λαφυραγωγῆσας καὶ ὅσα οἱ ἀπλοῖ λαοὶ τῆ προσέφερον χάριν εὐλαθείας· τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος δὲ Ἀγιοπατέρα ὁ βίος καὶ ἡ διαγωγή κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐστάθη κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τὸν ἐν Τριποτάμοις τῆς Γαστούνης (Ήλειας) ἀναφανέντα Ἄγυιοπατέρα -- Διαγωγή αὐτοῦ -- σφαγὴ αὐτοῦ -- καὶ λαφυραγωγίησις τῆς εὐρεθείσης περιουσίας του.

Ἐν τοῖς Τριποτάμοις τῆς ἐπαρχίας Ἡλείας (περὶ τὸ 1825) ἀνεφάνη εἰς ἀνίερὸς φέρων σχῆμα καὶ εἶδος Ἀσκητοῦ, ἐνδεδυμένος δὲ τὸ τῶν Μοναχῶν σχῆμα, εἶχεν ἐν τῇ συνοδίᾳ του μόνην μίαν Καλογραίαν. οἱ ἀπλοὶ λαοί, ὡς ἀμαθεῖς, ἔτι δὲ καὶ τεταραγμένοι ὄντες ἀπὸ τὰς δυστυχίας καὶ τοὺς κινδύνους, μόνας δὲ τὰς ἐλπίδας των εἰς τὴν θείαν ἀντιλήψιν ἀφωσιωμένας ἔχοντες, ἅμα ὅτε ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ, περὶ οὗ ὁ λόγος Ἄγυιοπατέρας προλέγει τὰ μέλλοντα, καὶ γνωρίζει τὰ ἀπόκρυφα ἐκάστου, καὶ ὅστις ἀκούει τὰς παραγγελίας του θέλει διασωθῆ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ Ἰμπραχήμη, διαδοθείσης δὲ οὕτω πανταχοῦ τῆς φήμης αὐτῆς, ἔτρεχον πρὸς αὐτὸν ἀγγελῆδὸν κατὰ πρῶτον, προσφέροντες αὐτῷ μεγάλα δῶρα, καὶ πλήθη διαφόρων ἀφιερωμάτων πρὸς οἰκοδομὴν ἐνὸς καταστήματος (Μοναστηρίου) ἐπὶ τῶν Τριποτάμων, διὰ τὰ ἐμφωλεύση εἰς αὐτὸ μετὰ τῆς βηθείσης Καλογραίας, τὸ ὁποῖον καὶ διὰ συνδρομῆς τῶν προσρεχόντων αὐτῷ ᾠκοδόμησεν ἀνεγείρας τὸν ναὸν ἐντὸς ὀλίγου.

Ἄλλὰ θεωρῶν ὁ ψευδ' ἀγυιοπατέρας οὗτος αὐξάνον ἡμέραν παρ' ἡμέραν τὸ παρά τῶν χύδην λαῶν πρὸς αὐτὸν σέβας, καὶ τὴν προσφερουμένην εὐλάβειαν, (1), ἔλα-

(1) Τοιαῦτα συμβαίνουσιν ἐνίοτε ἐν καιρῷ τοιούτων δεινῶν περιστάσεων πολὺ ἢ μᾶλλον ὅταν οἱ ἄνθρωποι καταντήσουν εἰς ἀπελπισίαν

θε μέτρον τοῦ νὰ γίνεταί καὶ ἀκριβοθεώρητος, φαντασθεὶς ἴσως καὶ ὁ ἴδιος ὅτι εἶχε φθάσει εἰς τὴν τελείαν ἀγιότητα· (1) προϊόντος δὲ τοῦ καιροῦ δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τοῦ νὰ στέλλῃ ψευδαποστόλους εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς Πελοποννήσου, διὰ νὰ κηρύττουν τὰ περὶ τῆς ἀγιότητός του, καὶ νὰ παρακινοῦν τὸν λαὸν διὰ νὰ τρέχῃ μετὰ μεγάλης προθυμίας καὶ εὐλαβείας εἰς τὰ Τριπόταμα (2)· ἐκήρυττε δὲ εἰς τοὺς λαοὺς νηστείαν καθ' ὅλα, μετανοίας στρωτὰς νυκτός τε καὶ ἡμέρας, τοὺς διέταττε νὰ ρίψουν τὰ ὄπλα, καὶ νὰ καύσωσιν ὅλα ὅσα εἶχον ἀργυροῦφαντα καὶ χρυσοῦφαντα Ὀθωμανικὰ λάφυρα, ὁμοίως καὶ ὅσα εἶχον ἄλλα παντοίων πολυτίμων εἰδῶν λάφυρα νὰ τὰ παραδώσωσιν εἰς τὸ πῦρ, καὶ τότε θέλει ἐξαλειφθῆ ὡς ἐκ θαύματος ὁ Ἴμπραχήμες, ἄλλως δὲ ὅτι ἤθελον μαστίζονται παρ' αὐτοῦ (3).

(1) Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἠθέλησεν ἐκ προμελέτης (ὡς φαίνεται) νὰ δοκιμάσῃ τὸ νὰ ὠφελῆθῃ σημαντικὰ ἀπὸ τῆς περιστάσεως ἐκείνης· ὅθεν εὐρών τοιαύτην εὐκαιρίαν, καὶ μεταχειρισθεὶς τοὺς ὁποίους ἐσχέδιασε τρόπους, ἔφθασε νὰ ἐξαπατήσῃ ὄχι μόνον τοὺς χυδαίους, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους μὲ ἰδέαν καὶ κρίσιν ὀρθήν.

(2) περιερχόμενος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ὁ Νικηταρᾶς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐπίτηδες διὰ νὰ ἰδῇ ἰδίως αὐτοῦ ὀφθαλμοῖς τὸν πολυθρύλλητον ἐκεῖνον ψευδ' ἀγιοπατέρα, καὶ νὰ ἐξετάσῃ τὰ περὶ αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ ψευδοπατέρας πληροφορηθεὶς τὴν τοῦ Νικηταρᾶ πρὸς αὐτὸν ἀπέλευσιν, καὶ δειλιάσας ἀπ' αὐτοῦ, προσειπήθη ὅτι δὲν εἶχε καιρὸν νὰ τὸν παρουσιάσῃ ἔμπροσθέν του· τότε ὁ Νικηταρᾶς ἐγνώρισε τὴν ἀπάτην, τὴν ὅποιαν ἔφερον εἰς τοὺς λαοὺς.

(3) Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκήρυττεν ὑποκεκρυμμένῳ σκοπῷ, ἵνα

Ἐν τούτοις διατελῶν ὁ ψευδοπατέρας, εἶχε μορφώ-
σει καθ' ὅλα καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συνδιάγουσαν ψευδοκα-
λογραίαν (τὴν καὶ ἀγυιοπατέρισσαν καλουμένην) (τὸ γε-
λοιωδέστερον πάντων ἦτον αὐτὸ ! ! !) σύμφωνα μὲ τὰ
ἦθη του, ἀλλ' αὐτὴ ὑπερεῖχε παρὰ πολὺ ὡς πρὸς τὰς
πανουργίας ὅλας καὶ τὴν ὑπόκρισιν, μεταχειριζομένη ὁ-
λους τοὺς προσπεποιημένους γυναικείους τῆς Δαλιδάς
τρόπους, τὴν σοβαρότητα, τὴν κατήφειαν, τὴν ἐλεεινο-
λογίαν, τὰ ποταμηδὸν δάκρυα, κτλ. Αὐτὴ δὲ κατὰ πρῶ-
τον λαμβάνουσα ἐντεύξεις μετὰ τῶν προσερχομένων
διαφόρων ὑποκειμένων, ἐξιχνίαζε παρ' αὐτῶν μὲ τρόπους
καὶ κλεψίνουσαν πολλὰ πράγματα, τὰ ὅποια ἅπαντα προει-
δοποιεῖ κρυφίως τὸν ψευδοπατέρα, ὅστις ἀφ' οὗ ἔδιδε
τὴν ἄδειαν διὰ τὰ τῷ πλησιάζῃ τις (καθότι προσποιού-
μενος ὅτι προσηύχετο ἦτον πολλὰ ἀπρόσιτος), ἔλεγεν
εἰς τὸν παρουσιαζόμενον ὅσα παρὰ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος
ἀγυιοπατέρισσας ὠδηγεῖτο, παριστῶν εἰς αὐτὸν ὅτι ὡς
ἐξ ἀποκαλύψεως, ἢ ἔκ τινος προορατικοῦ χαρίσματος ἐ-
γνώριζεν αὐτὰ, καὶ οὕτως ἐπιστεύετο παρὰ τῶν τοιού-
των ἀπλῶν χωρικῶν ὡς προορατικὸς, ὥστε ἐκ τῶν
πράξεων του τούτων οἱ μὲν ἀμαθεῖς ἐξεπλήττοντο, οἱ
δὲ ἀμφιβάλλοντες καὶ γνωρίζοντες τὴν πλάνην του ἐ-
σιώπων διὰ τὸν φόβον τῶν περιστοιχούντων αὐτὸν ἐκά-
στοτε λαῶν.

Προχωρῶν δὲ ἡμέρα πῆ ἡμέρα εἰς τὴν πρόοδον τῶν
παρ' ἰδίαν ἐλπίδα ὀνειροπολήσεών του, καὶ ἐξ αὐτῶν

κινῶν τοὺς λαοὺς ὡς ἐκ τούτων νὰ τὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸν καθὼς καὶ ἐ-
γίνετο.

καθηδυνθείς, ἤρχισα νὰ πιστεύῃ καὶ ὁ ἴδιος ὅτι εἶναι ἁ-
 γιος, διὸ καὶ ἀποφασίτας νὰ διαμένῃ ἐκεῖσε εἰς τὰ Τρι-
 πόταμα, ἐπεχείρησε τὴν νέαν οἰκοδομὴν τοῦ ῥηθέντος
 Μονηδρίου μὲ περισσοτέραν ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν οἰκοδο-
 μὴν τοῦ ναοῦ βλέποντες οἱ λαοὶ, καὶ ὡς ἐξ αὐτῆς πει-
 θόμενοι ὅτι εἶχον βάσιν ὅσα τοῖς ὑπέσχετο (1), τῷ προ-
 σέφερον καθ' ἡμέραν διαφόρων εἰδῶν δωρήματα πολυτί-
 μα, καὶ χρήματα, τόσον διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἰδιαιτέραν
 εὐλάβειάν των, ὅσω καὶ διὰ τὰς δαπάνας τῆς νέας οἰκο-
 δομῆς τοῦ Ναοῦ καὶ τῆς Μονῆς, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπρό-
 φθανε νὰ παραλαμβάνῃ ἀπὸ τὸ πλῆθος αὐτῶν, καὶ ἀπὸ
 τὴν συρροὴν τῶν συνεισφερόντων· ἀλλ' ἐν ᾧ αὐτὸς ἐ-
 σύναζεν ἐλεημοσύνας παρ' ἄλλων, ἐξ ἐναντίας ἦτον τό-
 σον ἀνελεήμων καὶ ἀφιλόνητος, ὥστε ποτὲ δὲν ἔδι-
 δεν εἰς κανένα οὔτε ἐν μικρὸν σύντριμμα ἄρτου ἀπὸ τόσῃν
 πληθὺν ἄρτων, τοὺς ὁποίους ἐκάστοτε τῷ προσέφερον
 πανταχόθεν εἰς πρόσφορα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχε γέμουσαν
 μίαν καλύβην, ἀλλ' ἐπίωλει τοὺς ἄρτους εἰς τοὺς διαβαί-
 νοντας (πρὸς 20 παράδες τὴν ὀκκάν), καὶ εἰς τοὺς πεινῶν-
 τας καὶ ζητοῦντας ἄρτον παρ' αὐτοῦ.

Μ' ὅλα δὲ ταῦτα οἱ ἄπλοῖ ἄνθρωποι ἔφθασαν νὰ λάβουν
 τόσῃν ὑπὲρ αὐτοῦ πρόληψιν, ὅτι ἦτον τῷ ὄντι προορα-
 τικὸς καὶ ὡς ἀπὸ θεοῦ πεμφθεὶς καὶ διωρισμένος ὡς ἄλ-

(1) Πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπέσχετο ὅτι ἤθελε κάμει γενικὴν περ
 τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀνασκαφὴν, καὶ ὅτι ἤθελεν ἀνακαλύψει ἐν μνημείῳ βα-
 σιλείσεως καὶ ἐνός βασιλοπάιδος πρὸ 2,000 ἐτῶν τεθνηκότων, καὶ ὅτι
 ἐκ τὰ μνημεία αὐτὰ ἤθελεν εἶρει καὶ πολυτίμους λίθους, Κορώνας ἀδάμαν-
 τίνας, κτλ. κτλ.

λος Μωϋσῆς και Ἡλίας, ὥστε και ἱερεῖς, και πολλοὶ τῶν προυχόντων στρατιωτικοὶ τε και πολιτικοὶ συββρέοντες πανταχόθεν, ἤρχοντο πρὸς ἐπίσκεψίν του οἱ μὲν χάριν εὐλαβείας, οἱ δὲ χάριν περιεργείας· παρουσιαζόμενοι δὲ ἴσταντο ἐνώπιόν του ἀσκεπεῖς (διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων), μὲ ἐσταυρωμένας χεῖρας, και μετὰ πολλῆς εὐλαβείας, προσοχῆς, και σεβασμοῦ ἤκουον τὰς μωρολογίας του· ὁσάκις ὁμως ὅσοι τῶ ἐπρότεινον νὰ προσδιορίσῃ μίαν ῥητὴν ἡμέραν διὰ νὰ συνεχστρατεύσῃ μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Ἀράβων, ἀφ' οὗ ἐστάθη ἀδύνατον νὰ παραδεχθῇ τὴν πρότασίν των, ἔλεγεν εἰς αὐτούς· » ὅταν » ἦναι καιρὸς διορίζω τὴν ἡμέραν· μόνον μετανοίας, » νηστείαν, και κανεῖς νὰ μὴ βαστᾶ ὄπλα »· ὥστε ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν ἀκούόντων τοὺς λόγους του ἀφισαν τὰ ὄπλα, και κανεῖς δὲν ἠδύνατο νὰ κρεωφαγήσῃ, ἐκτὸς τῶν εἰς τὰ στρατόπεδα διαμενόντων, καθότι ἐὰν κανεῖς τῶν τὰς Κώμας και πόλεις οἰκούντων κατέλυε τὸ κρέας, ὄχι μόνον τὸν ὠνόμαζον οἱ ἄλλοι ἀσεβῆ, ἀλλὰ και ἐχωρίζοντο οἱ λοιποὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν του, ὡς παρὰ τοῦ ἀγιοπατέρα, ἡ Παπουλάκη (1) ἀφωρισμένον (2).

(1) Εἶχε και τὸ ἐπίθετον αὐτὸ τὸ νὰ ὀνομάζεται Παπουλάκης, κατὰ τὸν διὰ τὸ μικρὸν ἀνάστημα τοῦ σώματός του.

(2) Κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας προφορικὰς ἀπαγορεύσεις τὰς ὁποίας ἔκαμνεν, ἀπέστειλε και εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῆς Ἡλίδος και τῶν περὶ ἐπαρχιῶν ἔγγραφα ἀφοριστικὰ, ἀφορίζων φρικτὰ ὅλους ἐκείνους, ὅσοι ἤθελον κρεωφαγήσει ἐνὸς τοιοῦτου ἀφοριστικοῦ ἀναγνωσθέντος εἰς τὸν ἐν Γαστούνῃ Ναόν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (15 Αὐγ. τοῦ 1825) ἐξεταράχθησαν ἀπασαι αἱ πολιτικαὶ και στρατιωτικαὶ ἀρχαί, ἀλλὰ τί ἐδύνατο νὰ πράξῃ ὁ ἐπαρχος ἢ ὁ ὀπλαρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας ὡς

Ἐν τοσούτῳ ὅπου ἂν ἤθελε περιοδεύῃ τις, δὲν ἀπήντα καθ' ὁδόν, εἰ μὴ συμμορίας ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εἰς τε τοὺς ἀγρούς καὶ εἰς τοὺς ἀμπελώνας ἐκάστης ἡλικίας, τάξεως, καὶ βαθμοῦ ἀνθρώπων προσευχομένων γονυκλιτῶς, καὶ οὐδὲ μίαν φροντίδα λαμβανόντων ἄλλην παρὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν νηστείαν· πάντοτε δὲ ἐπερίμενον οἱ λαοὶ ὅτι ἔμελλε νὰ προσδιορίσῃ ὁ ἀγυιοπατέρας μίαν ἡμέραν γενικῆς στρατολογίας καὶ ἐκστρατείας κατὰ τοῦ Ἱμπραχήμεη μὲ τὴν ἐλπίδα τὴν ὁποίαν ὁ ἀπάταιων οὗτος ἔδιδεν εἰς αὐτούς, ὑπισχνούμενος ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἤθελεν εἶσθαι ὁ ἀφανισμὸς καὶ ἡ παντελής τοῦ Ἱμπραχήμεη ἐξόντωσις (1).

Ἄλλὰ τελευταῖον πληροφορηθεὶς ὁ Ἱμπραχήμεη τὰ περὶ τοῦ ψευδοαγυιοπατέρα, ἀπέστειλεν ἓν μέρος στρατιωτῶν πεζῶν τε καὶ ἰππέων εἰς τὰ Τριπόταμα, οἵτινες εὐρόντες αἶφνης αὐτὸν μὲ ἄλλους ὀλίγους Ἑλλήνας καὶ ἱερεῖς εἰς τὴν Μοῆν, αὐτὸν μὲν καὶ τοὺς Ἑλλήνας ἐκείνους καὶ τοὺς ἱερεῖς κατέσφαξαν, τὴν δὲ ἀγυιοπατέρισσαν (τὴν καλογραίαν) ἠχμαλώτευσαν (2), καὶ τὴν

πρὸς τὴν πρόληψιν τοῦ λαοῦ; ὑπέφερον δὲ καὶ οὗτοι ἅπαντες, καὶ δὲν κατέλουν κρέας δι' ἰκανὰς ἡμέρας, καθότι ἄλλως ἔθελον ὑποβλέπεσθαι παρὰ τῶν χύθην λαῶν ὡς ἀπὸ τὸν Παπουλάκην ἀφωρισμένοι· ἀπηγόρευσε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ νὰ μὴ πλησιάζωσιν οὔτε νὰ συγκοιμῶνται οἱ ἄνδρες μὲ τὰς νομίμους συζύγους των, καὶ ἄλλα πολλὰ μεστὰ ἀηδίας.

(1) Ὁ ψευδοπατέρας ὡς πονηρὸς, προέβλεπε μὲν τὴν ἀποτυχίαν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐπαιξε τοὺς λαοὺς μὲ τὸν λόγον, ὅτι ἐγνώριζε τὴν ἡμέραν τῆς γενικῆς κατὰ τοῦ Ἱμπραχήμεη ἐκστρατείας, σκοπεύων νὰ συναῖξῃ ὅσα ἐφαντάζετο, καὶ ν' ἀναληφθῆ τελευταῖον.

(2) Τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος, καλογραίαν (ὡς μᾶς ἐπληροφόρησαν ἄλλοι

Μονήν κατακαύσαντες, ελαφυραγωγώγησαν ὄλον τὸν ὁποῖον εἶχε συναθροίσει πλοῦτον ὁ ψευδοπατέρας ἀπὸ τους συνεισφέροντας ἀπλοῦς λαούς, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ κηρυττόμενα ἀληθῆ δοξάζοντας, συγκεείμενον ἀπὸ διάφορα εἶδη περιηργυρωμένων ὄπλων, πολυτελῶν ἱματίων, ἀργύρου, Νομισμάτων χρυσῶν, ἀργυρῶν, καὶ ἄλλων τοιούτων (1). Μεταξὺ ὁμως τῶν παραλογισμῶν αὐτῶν τοῦ ψευδοπατέρα τούτου ἐν μόνον καλὸν ἐπροξενήθη, τὸ, ὅτι εἶχεν ἐκλείψει ἢ ληστεία δι' ἰκανὸν καιρὸν, ὥστε εἴαν τις ὠδευεν, ἢ περιεφέρετο βαστάζων χρυσίον, κανεὶς δὲν ἔβριπτεν οὔτε κἂν τὸ βλέμμα του ἐπ' αὐτόν. Ἐλυτρώθησαν δ' ἐν ταύτῃ καὶ πολλαὶ χιλιάδες αἰγοπροβάτων, βοῶν, καὶ ἀγελάδων, αἱ ὁποῖαι ἐχρησίμευσαν εἰς ἄλλας περιστάσεις. Τοιαύτη δὲ ὑπῆρξε καὶ ἡ τοῦ ἐξ Ἰθάκης (2) ψευδαγαιοπατέρα διαγωγῆ, καὶ ἡ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ὀλγοχρονίος αὐτοῦ διατριβή, διαρκέσασα περίπου τοῦ ἐνός καὶ ἡμίσεως ἔτους.

πιστοι περὶ τὸν ἱμπραχήμεν διατελοῦντες χριστιανοὶ) ἀφ' οὗ τὴν μετέφερον εἰς τὴν Μεθώνην, ὁ ἱμπραχήμες πρὸς περισσοτέραν κατασχύνην διέταξε καὶ τὴν ἡγόρασεν 18 Ἄραβες, καταθεὶς ἕκαστος τὴν ἀναλογίαν του, τὴν ὁποῖαν εἶχον καὶ οἱ 18 σύντροφοὶ ὡς ἀργυρώνητον αὐτῶν αἰχμαλώτων.

(1) Οἱ περὶ τὸν ἱμπραχήμεν μᾶς ἐπληροφόρησαν ὅτι οἱ σφάζαντες τὸν ψευδοπατέρα εὗρον ἐξ κιβώτια πλήρη νομισμάτων διαφόρων, ἀργύρου ἐξ ὄπλων ἐξαχθέντος, γυναικείων ζωνῶν ἀργυρῶν, ἐνωπίων, περιδερξιάων, καὶ ἄλλων εἰδῶν, καὶ ἐνδυμάτων χρυσῶν, καὶ πολυτελεῶν, τὰ ὁποῖα αὐτὰ κιβώτια εἶχε κεκρυμμένα εἰς ἓν μέρος τοῦ ναοῦ.

(2) Μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ ψευδοπατέρα ἐδόθησαν πληροφορίες ὅτι οὗτος κατήγετο ἐκ τῆς νήτου Ἰθάκης, καθότι ζῶντος αὐτοῦ, κανεὶς δὲν ἴσθυνατο νὰ βεβαιωθῇ ἀπὸ ποῖαν πατρίδα ὡρμάτο,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Πολιορκία τῶν ἐν Ἀγουλινίτζῃ Λιμνονήσων παρὰ τοῦ Ἰμπραχήμη - μάχη σουδάσα αὐτόθι μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων - ἐπιστροφή αὐτοῦ διὰ τῶν Κοντοβουνίων καὶ τῶν Σουλιμοχωρίων τῆς Τριφυλίας εἰς τὰ φρούρια - ἐπίσκεψή τοῦ ἐν Καρυταίνῃ ἐρειπίου φρουρίου παρὰ τοῦ Ἰω. Θ. Κολιατρῶνῃ (Γενναίου).

Μετὰ δὲ τὸν φόνον καὶ τὴν παντελεῖαν ἐξόντωςιν τοῦ Ἀγιοιοπατέρα ὁ Ἰμπραχήμη Πασσᾶς ἀπεσύρθη εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πύργου τῆς Ἡλίδος πράττων τὰς συνήθεις λεηλασίας κ τ λ. διαβάς δὲ τὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν (ρουφιαν), ἐτοποθετήθη εἰς τὴν πόλιν Ἀγουλινίτζης πολιορκήσας τὰς λιμνονήσους αὐτῆς (1) εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν ὀχυρωμένοι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγουλινίτζης καὶ πολλῶν ἄλλων Κωμῶν ὑπὲρ τὰς 7,000. ψυχῶν, τὰς ὁποίας αὐτὰς λίμνας ἐδοκίμασε καὶ ἄλλοτε νὰ τὰς κυριεύσῃ, ἀλλ' ὄχι μὲ τόσῃ ἐπιμονῇ ὅσῃ μετεχειρίσθη κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν. ἀλλ' ὅταν καὶ ἂν ἐκοπίασεν ἐσπᾶθῃ ἀδύνατον νὰ αἰχμαλωτίσῃ τοὺς ἐν αὐταῖς ὀχυρωμένους Ἕλληνας. ὅτε δὲ ἐφεῦρε τὸν τρόπον νὰ πατήσῃ τινὰς λίμνας, αἱ ὁποῖαι ἔμενον εἰς ἄβαθα ὕδατα, τότε οἱ μὲν δυνατοὶ ἄνδρες ἐπυροβόλουν τοὺς Ὀθωμανοὺς, οἱ δὲ λοι-

(1) Εἰς τὴν περιφέρειαν ἐκείνην τοῦ παραλίου ὑπάρχουν διάφοροι λιμναὶ ἐλώδεις, εἰς τὰς ὁποίας κατώκησαν οἱ ῥηθέντες Ἕλληνες, εἰς ἃς εἰσέβαινον (καθὼς καὶ μέχρι τῆς σήμερον) μὲ τὰ παρ' ἐκείνων ὀνομαζόμενα μονόξυλα (ἐν εἴδει λέμβων) κατακάθετα εἰς αὐτὰς δὲ κατασκευάσαντες παντοίων εἰδῶν σκηνὰς, διέμενον πολλὰ καλῶς ὀχυρωμένοι οἱ Ἕλληνες, ὠφελούμενοι καὶ ἐκ τῆς ἀγρεύσεως τῶν ἰχθύων τοῦ ἐν τῷ Ἀλφειῷ (ρουφιᾷ) ἰχθυοτροφείου.

ποι μετεκομίζον τὰς γυναῖκας, τοὺς παῖδας, καὶ τοὺς ἀδυνατοὺς εἰς τὰς λιμνοθήσους αἱ ὁποῖαι περιεκυκλοῦντο ἀπὸ βαθύτερα ὕδατα. ἀλλ' ἡ πληθὺς τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἡ ταχεῖα αὐτῶν εἰσοδος δὲν τοῖς παρεχώρει καιρὸν νὰ μετακομίζωσι καὶ τὰ πράγματά των, ὥστε ἐκ τούτου μόλις ἔμειναν οἱ δυστυχεῖς μὲ ὅσα φορέματα ἦσαν ἐνδεδυμένοι, τὰ δὲ λοιπὰ ἐλαφραγώγουν οἱ Ἄραβες καὶ οἱ λοιποὶ Ὀθωμανοὶ ἐν τούτοις ὅμως ἐστάθη ἀδύνατον νὰ αἰχμαλωτίσῃ μῆτε δέκα Ἑλληνας. ἰδὼν δὲ τὸ ἀδύνατον τῆς κατακτήσεως τῶν λιμνῶν καὶ τὴν αἰχμαλωτεύσειν τῶν Ἑλλήνων, ὕστερον ἀπὸ δεκαήμερον πολιορκίαν ἀνεχώρησε μὲ ἀπαραδειγμάτιστον λύσσαν διὰ τὸ ἄλλως ἀδύνατον τῆς κατακτήσεως τῶν θέσεων ἐκείνων.

Ἀναχωρήσας δ' ἐκεῖθεν, περιῆλθεν ἀπάσας τὰς παραλίους καὶ ὄρεινὰς Κώμας, μέχρι καὶ τῆς Σμέρνας, καὶ τῆς Ἄλβενας, ὅπου διὰ τοῦ πυρὸς διὰ τοῦ ξίφους, κ τ λ. κατηράνιζε τὰ πάντα· εἰς δὲ τὴν παράλιον θέσιν Σάρρηναν καλουμένην ἐπειδὴ ὑπάρχουν δάση πολλὰ πυκνά, ὥστε ἐν αὐτοῖς (ὡς καὶ ἐν ἄλλοις τοιούτοις δάσεσι) κατώκησαν πολλοὶ Ἑλληνας διὰ τὴν ἀσφάλειάν των, ἐπειδὴ τὴν εἰσάγουσαν εἰς αὐτὰ ὁδὸν δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ τὴν εὐρίσκωσιν οἱ μὴ εἰδότες, οἱ ἐχθροὶ γνωρίσαντες καὶ τοῦτο ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῶν ἀναπτομένων πυρῶν, διεύθυνον ἐντὸς τῶν πεπυκνωμένων ἐκείνων δασῶν κύνας, οἵτινες εὐρίσκοντες τοὺς Ἑλληνας, ὑλάκτου, ἐκ δὲ τῆς φωνῆς τῶν κυνῶν ἐγνώριζον οἱ ἐχθροὶ ὅτι ὑπῆρχον Ἑλληνας αὐτόσε, καὶ ἦ διὰ νὰ τοὺς καύσωσιν, ἢ διὰ νὰ τοὺς ἐξώσωσιν ἐκεῖθεν καὶ νὰ τοὺς αἰχμαλωτίσωσιν, ἔθετον πῦρ εἰς τὰ δάση, ὥστε πολλοὶ ἐξήρχοντο καὶ διεσώζοντο, ἄλλους δὲ ἐξώγρουν, ἄλλοι ἐκρύπτοντο

εἰς τὴν γῆν, καὶ ἄλλοι ἑκαίοντο μόνον διὰ τὰ μὴ αἰχμαλωτισθῶσι παρὰ τῶν ἐχθρῶν. εἷς δ' ἐξ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων Κόλια δῆμος ὀνόματι ἐκ τῆς Κώμης Γλάττης, τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας, ἐστάθη ἀτρόμητος καὶ γενναῖος, ὅστις ἐξελθὼν ἐκ τοῦ δάσους μετὰ τῆς γυναικὸς του καὶ ἐνὸς τέκνου του ὅτε εἶδεν ὅτι ἐπλησίαζον οἱ Ὀθωμανοὶ διὰ τὰ συλλάβωσι τὴν σύζυγον καὶ τὸ τέκνον του, ἐφόνευσε καὶ αὐτὴν καὶ αὐτὸ, ἐκεῖνος δὲ ταχύπους ὢν, μ' ὅσα πυροβόλα καὶ ἂν ἐρρίψαν κατ' αὐτοῦ οἱ ἐχθροὶ, διεσώθη. τὸ αὐτὸ δὲ ἐπραξε καὶ ἄλλος Ἕλληνας ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας, ἐκ τῆς Κώμης Λαντζουνάτου ὀρμώμενος. οἵτινες οὗτοι κατηγορηθέντες μετὰ ταῦτα διὰ τὴν πρᾶξιν τὸ τριούτον μέγιστον ἀσέβημα, ἀπεκρίθησαν. » πολλὰ καλὰ ἐπράξαμεν φονεύ-
 » σαντες ἡμεῖς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα μας, παρὰ
 » τὰ τὰς σκλαβώσωσιν οἱ Μουρτάταις (οἱ ἄπιστοι) καὶ
 » τὰ τὰς μαγαρίσωσι (βεβηλώσωσι δηλ), καὶ ἐπειδὴ τὰς
 » ἀπηλλάξαμεν ἀπὸ τὴν τοιαύτην μαγάραν (1), ὑπῆγαν
 » μέσα εἰς τὸν παράδεισον καθαροὶ καὶ λαμπροὶ ἀπὸ
 » κάθε ἁμαρτίαν τῶν ἀπίστων Ἀγαρηνῶν.

Ἐν τοσούτῳ ὁ Ἰμπραχίμης ἔτρεχε μὲ πολὺ περισσότεράν λύσσαν, θεωρῶν μάλιστα ὅτι μετὰ τούτων δὲν ἐδύνατο τὰ φερῆ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν ὑποταγὴν του. ὅστις περιοδεύων καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατηφάνιζε τὰ λείψανα τῶν οἰκιῶν πασῶν τῶν Κωμπούλεων καὶ Κωμῶν, οἷον τῆς Ζούρτζας, τῆς Βερβίτζας,

(1) Αἰσθημα θρησκευτικὸν ἀνεξάλειπτον ἀπὸ τοῦ Ἑλλήνος τὴν ψυχὴν, ἢ ἀλλὰ καὶ τόλμημα ἀνήκουστον.

κ τ λ. τὴν δὲ 27. ὀκτωμβρίου ἔφθασε καὶ εἰς τὰ τμήματα Σουλιμᾶ καὶ Κοντοβουνίων τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας, ὅπου τὸ μὲν ὑπ' αὐτὸν ἔν σῶμα διενυκτέρευσε εἰς τὰς Κώμας Σιδερόκαστρον, ῥίπεσι, καὶ Πιτζᾶ, τὸ δε ἕτερον εἰς τὴν Κώμην Ἀετὸν· κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον τῆς ἐπιούσης (τῶν 38), συσωματωθέντες 260. Ἑλληγες (παληκάρια) ἐξ' ἐκείνων τῶν κωμῶν τοῦ τμήματος κοντοβουνίων, καὶ διαιρεθέντες εἰς δύο, ἐκτύπησαν διὰ νυκτὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς. πόσος δὲ ἐστάθη ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων, καὶ πόσος τῶν πληγωθέντων ἔμεινε ἀδῆλος· ἀλλὰ τὸ μόνον ἀληθὲς εἶναι τὰ 62 εὐρεθέντα Ὀθωμανικὰ πτώματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδυνήθησαν διὰ τὴν βίαν τῆς ἐκείθεν ἀναχωρήσεώς των νὰ τὰ μετακομίσωσιν οἱ ἔχθροί, ἢ τοῦλάχιστον νὰ τὰ ἐνταφιάσωσιν· ἅμα δ' ἐφάνη τὸ λυκαυγὲς ἀνεχώρησαν οἱ Ὀθωμανοί, ἔκαυσαν ὅμως πολλὰ δένδρα τῶν ἐλαιῶν τῆς ῥηθείσης κώμης κατὰ τὴν διανυκτέρευσίν των ἐκείνην καὶ τὴν κώμην Ἀετὸν καλουμένην.

Οἱ δὲ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν Καρυταίνης, Λεονταρίου, Τριπολιτζᾶς, Φαναρίου, Ἀνδρούσης, Ἀρκαδίας, καὶ ἄλλων τινῶν πρὸς ἄλλαν τὸν (Γενναῖον) Ἰω. Θ. Κολοκοτρῶνην νὰ ἐπισκευάσῃ τὸ ἐρείπιον φρούριον τῆς Καρυταίνης διὰ νὰ τὸ ἔχωσι μικρὸν τι καταφύγιον. ὁ δὲ Γενναῖος λαβὼν τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ πατρὸς του Θ. Κολοκοτρῶνη μετὰ πολλὴν ταχύτητα τὸ ἐπεσκεύασε· τὴν νυκτεὺν τοῦ ὁποίου ἐγκρίνασα καὶ ἡ τότε Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, τὸ ἐφωδίασε μετ' ὀλίγα πολεμεφόδια καὶ 2. κανόνια· μετὰ δὲ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ῥηθέντος φρουρίου οἱ πρόκριτοι πολιτικοὶ τε καὶ στρατιωτικοὶ τῶν ῥηθεισῶν ἐπαρχιῶν διὰ τὰ περαιτέρω ἐφόδια τῆς ἀλτροπόλεως

ἐκείνης ἀνέφερον εἰς τὴν Τριτοτετάρτην ἔθνοσυνέλευσιν τὴν ἐφεξῆς ἀναφορὰν (1).

Πρὸς τὴν Τριτοτετάρτην Συνέλευσιν
τῶν Ἑλλήνων.

- » Αἱ αἰφνίδιοι ἐπιδρομαὶ τῶν ἐχθρῶν καὶ τὸ γειτο-
- » νικὸν αὐτῶν εἰς τὰ περίξ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ὡς
- » ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἤμποροῦμεν νὰ συστήσωμεν στρα-
- » τόπεδον, αὐτὰ λέγομεν, καὶ ὄχι ἄλλο τί ἰδιοτελές,
- » παρεκίνησαν τὸν στρατηγὸν Ἴω: Θ. Κολοκοτρώνη
- » νὰ ἐπιχειρησθῇ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ σεσαθρωμένου καὶ
- » κατακρημνισμένου φρουρίου τούτου τῆς Καρυταίνης,
- » διὰ τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιχείρησιν ἀφ' οὔ ἐσυμβουλευ-
- » θη καὶ ἡμᾶς, ἐνεκρίθη εὐλογον καὶ ἐπαινετὸν ἀπὸ ὁ-
- » λους, διότι ὄχι μόνον θέλει εἶναι εἰς ἀσφάλειαν τὴν
- » ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλὰ θέλει ἐπιφέρει καὶ οὐκ ὀλίγον ἀν-
- » τιπερισπασμὸν τοῦ ἐχθροῦ, ὄντος τούτου εἰς τὸ με-
- » σόγειον τῆς Πελοποννήσου, καὶ κατ' ἔμπροσθεν τῶν

(1) Τὴν ἐπισκευὴν τῆς Ἀκροπόλεως ἐκείνης τὴν κατηγορήσαντινές ὡς λητταρχίαν ἄλλ' ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ κατηγορία ἐκείνη ἦτο ἡ παθητικὴ, ἢ ἐξ ἄλλης τινος αἰτίας· ἀλλ' ὅσον ἐφάνησαν βοήθητικά μέσα εἰς τὰ μεσόγεια τῆς Πελοποννήσου τὸ νεοπισκευασθὲν ἐκεῖνο φρούριον τῆς Καρυταίνης, καὶ ἡ Μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἐναντίον τῶν ἐλπίδων τοῦ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶ, δὲν ἰσολογοῦνται τὰ δύο ταῦτα ἵαν ἤθελον ἦσθαι 10,000 σταθερὸν Ἑλληνικὸν σῶμα νὰ περιφέρεται ἐναντίον τοῦ Σατράπου ἐκείνου· ταῦτα ὁμολόγησαν μετὰ ταῦτα ἐπισημώτεροι τινὲς Ὀθωμανοὶ ἐξ ἐκείνων οἱτινες (κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1828) ἀπεσύρθησαν ἀπὸ τὸν Ἱμπραχὴμ Πασσᾶν διὰ τὴν Πατρίδα των, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ρηθῆσεται τὰ περὶ τούτων.

» ἔχθρικῶν κινημάτων. τὸ ἰσχυρὸν αὐτῆς τῆς Θέσεως
 » εἶναι τῷ ὄντι ἡ φθορὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἂν ἤθελε δοκιμά-
 » σῃ νὰ τὸ πολεμήσῃ ποτέ. ἀλλ' ἔχον χρεῖαν ἀπὸ κά-
 » θε εἶδους ἐφοδίων, καθὼς κανονίων, σφαιρῶν, Πυρί-
 » τιδος, καὶ τροφῶν, παρακαλοῦμεν τὴν Σ. Συνέλευσιν
 » νὰ ἤθελε διατάξῃ ὅθεν ἀνήκει, νὰ δοθῶσιν αὐτὰ τὰ
 » ἀναγκαῖα, τὰ ὁποῖα κοντὰ ὁποῦ ἤθελον χρησιμεύσει
 » εἰς διαφύλαξιν αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπάρξεώς μας, θέλει ὠ-
 » φελήσουν περισσότερον καὶ εἰς κάθε στρατόπεδον, τὸ
 » ὁποῖον ἤθελον εἶναι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐν ᾧ εἶναι ἀ-
 » δύνατον νὰ μετακομίζωνται τροφαὶ καὶ πολεμεφόδια
 » ἀπὸ τὸ Ναύπλιον, ἢ ἀπὸ κανένα ἄλλον τόπον παρά-
 » λιον. ὄντες λοιπὸν βέβαιοι τῆς δικαίας ταύτης αἰτή-
 » σεώς μας, μένομεν εὐσεβάστως ἐν Καρυταίνῃ τὴν 7.
 » Ἰαννουαρίου 1827. (ἔπονται 69. ὑπογραφαὶ τῶν στρα-
 » τιωτικῶν, πολιτικῶν, καὶ τῶν Μοναστηριακῶν) (1).

Μεταξὺ τούτων ὁ Ἱμπραχίμ Πασσᾶς ἐξηφάνιζε πο-
 λὺ περισσότερον ὄλην τὴν Μεσσηνίαν καὶ τὰ τῶν πα-

(1) Ὡς ἐν παρόδῳ ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω περὶ τοῦ φρουρίου τῆς Καρυ-
 ταίνης, ἀλλ' ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς ὅτι καθ' ὅλα τὰ μεσόγεια τῆς Πελο-
 ποννήτου δὲν ἐφόβησαν τὸν Ἱμπραχίμ τὰ διάφορα σπήλαια καὶ αἱ τρύ-
 παι, τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες ὀχυρώσαντες κατώκου, ὅσον ἐνεπόδισαν τὰς
 περαιτέρω προόδους τοῦ ἡ Μονῆ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, καὶ τὸ ἐρείπιον
 φρούριον τῆς Καρυταίνης. κατὰ δεύτερον δὲ καὶ τρίτον λόγον ἦσαν καὶ
 ἄλλα πολλὰ σπήλαια καὶ μερικὰ Μοναστήρια, ὡς τὸ τοῦ Προδρόμου,
 τὸ τοῦ φιλοσόφου εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Καρυταίνης, καὶ ἡ εἰς τὸ Κα-
 στρὲ Μονῆ τοῦ Προδρόμου, διὰ τὴν κυρίευσιν τῶν ὁποίων κατέβαλεν
 ὄχι ὀλίγους κόπους καὶ θυσίας ὁ Ἱμπραχίμης, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον
 νὰ ἐπιτύχῃ.

ραλίων αὐτῆς μέρη, ἀπὸ Καλαμῶν μέχρι τῶν Π. Πα-
 τρῶν περιερχόμενος συχνὰ τόσον μὲ τὰς διὰ τὴν Τρι-
 πολιτῆαν συνεχεῖς περιοδεῖας του, ὅσω καὶ καθ' ὅλην τὴν
 πεδιάδα τῆς Τριπολιτῆας· εἰς μόνας δὲ τὰς ἐπαρχίας
 Κορίνθου καὶ Κάτω Ἀλαγιῆ (Ἐρμιονίδος) καὶ εἰς τὸ
 Κρανίδι δὲν περιώδευσεν ὀλοτελῶς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς
 φυγῆς του, ἀπαξ δὲ μόνον εἰς τὸ Ἄργος καὶ Ναύπλιον·
 εἰς δὲ τὰς λοιπὰς ἀπάσας ἐπαρχίας περιήρχετο, ὡς εἴ-
 ρεται· διὰ ταῦτα δὲ πάντα οἱ Πελοποννήσιοι Ἕλληνες
 ὕστερον ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐν Τρικόρφοις μάχης
 (τὴν 8: Ἰουλίου 1825.) ἐφρόντισαν νὰ ὀχυρωθῶσιν εἰς
 διάφορα πεδινὰ καὶ ὄρεινὰ σπήλαια, καθὼς καὶ εἰς τὰ
 ἔχοντα θέσεις ὀχυρὰς Μοναστήρια, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς
 τὸ Μέγα Σπήλαιον, εἰς διάφορα ὄρη δύσβατα καὶ δα-
 σῶδη, εἰς τὰ φρούρια τῆς Μονεμβασίας, τῆς Κορίνθου,
 καὶ Ναυπλίας, εἰς τὸ Κρανίδι, καὶ εἰς ὅλην τὴν ἐπαρ-
 χίαν τῆς Ἐρμιονίδος, καὶ τῆς Τροιζηνίας, (Κάτω Ἀχα-
 γιῆ), καθὼς ἀκόμι καὶ εἰς τὰς θέσεις τοῦ Ἄστρους,
 καὶ Λενιδίου· ἀλλὰ πανταχόθεν οἱ Ἕλληνες εἶχον σκο-
 πιὰς (Βάρδιας), ὥστε εἴτε τὰς γαίας ἐκαλλιέργουν (1),
 εἴτε ἐθέριζον τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς, καὶ λοιποὺς,
 εἴτε τὰς ἀμπέλους τῶν ἐτρύγων, εἰδοποιοῦντο οἱ ἐρ-
 γολάβοι οὗτοι, καὶ κατέφευγον εἰς τὰ ὄρεινὰ καὶ ὀχυρὰ,
 ἀποφεύγοντες, ὅσον ἐνῆν, τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν σφα-

(1) Σημειωτέον, ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς τριετοῦς διαρκείας
 τοῦ Ἰμπραχίμη, αἱ πεδινὰ καὶ παράλια γαῖαι ἔμενον ἀκαλλιέργητοι·
 μόνον δὲ εἰς τινὰς ὄρεινὰς γαίας ἐκαλλιέργουν, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἀ-
 κρὰ τινῶν πεδιάδων, διὰ νὰ φέρων τὴν ἀσφάλειαν τῶν πλησιέστερον.

γῆν τῶν Ὀθωμανῶν· τὰ δὲ σπήλαια καὶ τὰς τρύπας, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον ἠσφαλισμένας τὰς οἰκογενεῖας των εἶναι μεγίστη φρίκη μόνον νὰ τὰ θεωρῆ τις σήμερον, τὰ μὲν διὰ τὸ ὕψος τὰ δὲ διὰ τὸ βάθος (1)· εἰς ἐκεῖνα δὲ τὰ ὁποῖα ἔκειντο εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς ἐχρεώστων ἀείποτε νὰ φυλάττωσι τὰ στόμια τῆς εἰσόδου 5. καὶ 10. ὄπλοφόροι διὰ καμμίαν ἐχθρικὴν ἀντίκρουσιν.

Ἄλλὰ μεταξύ τοιαύτης δεινῆς περιστάσεως τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον ἔπρεπε νὰ διατηρήσουν οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου; τὰς αἰχμαλωσίας τῶν ἐχθρῶν, τὰς σφαγὰς, τὸν κίνδυνον τῶν ὄρεινῶν σπηλαίων, τὴν γυμνότητα, τὴν πενίαν, κ τλ, κ τλ; ἢ τὸ ἀνοικονόμητον καὶ ἀθεράπευτον τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἄρτου, διὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ ὁποίου ἐκ τῶν κατοίκων πολλῶν καὶ διαφόρων ἐπαρχιῶν ὠδεύουν οἱ μὲν 10. ὠρῶν διάστημα, οἱ δὲ 15, ἄλλοι 20, καὶ ἄλλοι 24, καὶ 30, εἰς τὰ ἀσφαλῆ παράλια, διὰ ν' ἀγοράσωσι τοὺς τροφίμους καρποὺς, οἷον εἰς τὰς Καλάμας, καὶ τὴν Μάνην, εἰς τὴν Μονεμβασιάν, εἰς τὸ Ναύπλιον, εἰς τὸ Ἄστρος, εἰς τὴν νῆσον Πόρου, καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου καὶ εἰς ὅποιανδήποτε παράλιον θέσιν εὕρισκετο ἀσφάλεια; τὸ δὲ χεῖριστον πάντων ἦτον ὅτι εἰς τὴν περισσοτέραν πληθὺν τῆς ἀνθρωπότητος ἢ τιμὴ τῆς ἀγορᾶς δὲν ὑπῆρχεν ἀ-

(1) Ἡ διάμετρος καθ' ὕψος τινῶν ὄρεινῶν Σπηλαίων ἐφθασε νὰ ᾖ καὶ ἕως 60 - 70 - καὶ 80 βήματά, καὶ ἕκαστον αὐτῶν νὰ ἔχη τόσον πολλὰ στενοχωρημένην διόδον, ὥστε δύο ἄνθρωποι συνάμα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσέλθωσιν, ἀλλὰ δὲ πάλιν διάφορα εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς κείμενα, ἔσαν ἀπὸ 10, 15, 20, καὶ 30 βήματα.

νάλογος. ἀλλ' ἐν ᾧ κατὰ πρῶτον ἐδίδον τὰ τιμιώτερα τῶν ἀποσκέυων καὶ ἐπίπλων των ὅσοι ἠδυνήθησαν γὰ διασώσωσι μέρος ἐξ αὐτῶν, ἀφ' οὗ κατηναλώθησαν ταῦτα πάντα, ἐδίδον καὶ τα λαμπρότερα τῶν ἐνδυμάτων των, καὶ ὅσοι εἶχον χαλκόν, ἢ χρυσόν, ἢ ἄργυρον ἢ τιμὴ δὲ εἰς τὴν ὁποίαν ἐδίδοντο τὰ εἶδη αὐτὰ ὡς ἀντίτιμον τοῦ ἀγοραζομένου ἀραβοσίτου, καλαμποκίου, ὀσπρίων, καὶ ἄλλων τροφίμων ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε εἶναι ἀπίθανον βέβαια τὸ νὰ πιστευθῇ, καθότι ὁ μὲν χρυσὸς ἔφθασε νὰ δοθῇ πρὸς 2. Δραχμὰς τὸ δράμι, ὁ ἄργυρος πρὸς 10. - 8. - καὶ 6. λεπτὰ τὸ δράμι, ὁ δὲ χαλκὸς ἔφθασε νὰ δοθῇ καὶ πρὸς 30 λεπτὰ ἢ ὀκτῶ, οἱ δὲ καρποὶ τοῦ Ἀραβοσίτου, Καλαμποκίου, καὶ Κριθῆς ἔφθασαν ν' ἀγορασθῶσιν ἕως 60ι λεπτὰ ἐκάστη ὀκτῶ.

Εἰς μόνον δὲ τὸ Ναύπλιον, Ἄργος, Κόρινθον, εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐρμιόνης, τοῦ Ἄστρους, καὶ τῆς Μονεμβασίας ἦσαν καὶ πλουσιώτερα καὶ ἀφθονέστερα τὰ τρόφιμα. καθὼς καὶ ἡ τιμὴ των ὀλιγωτέρα, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὸ Ναύπλιον ὅπου ἦτον ἡ Ἔδρα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἐπορίζετο ἀπὸ τὰς προσφορὰς τῶν φιλανθρώπων τῆς Εὐρώπης Ἑθνῶν, ἐξαιρέτως δὲ τῆς Ἀμερικῆς, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐγένετο τρομερὰ κατάχρησις καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιστατοῦντας, καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς ἀπάσας (1). ἀλλ' ὅτε ἤνοιξε τὸ στάδιον τῆς ἐμφυλίου μά-

(1) Αἱ κυριώτεραι κατάχρησις ἐγένοντο ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς τῶν ὀπλων, κατ' ἐξοχὴν δὲ ὑπὸ τοὺς πτεροελλαδίτας· ὅστις τῶν ὀπλαρχηγῶν εἶχεν ὑπὸ τῆν ὀδηγίαν του 5 μόνους στρατιώτας, ἐλάμβανε μὲ πολλὰν του συγκατάθεσιν 80, ἢ τοὐλάχιστον 60 μερίδας ἄρκτου.

χης μεταξύ φωτομάρα και Γριβαίων (1). και μ' ὅλας τὰς τρομεράς ἐκεῖνας καταχρήσεις τῶν στρατιωτικῶν, τὰ ἐλέη δμως και αἱ ἀπὸ τροφίμα συνιστάμεναι προσφοραὶ τῶν φιλανθρώπων ἐκείνων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, και τῆς Ἀμερικῆς, διέσωσαν ὄχι ὀλιγωτέρας τῶν 200000 ψυχῶν (2). οἱ δὲ εἰς τὰς ὀρεινὰς θέσεις, εἰς τὰ Σπήλαια, εἰς τὰς τρώγλας τῆς γῆς, και εἰς τὰ δάση διαμείοντες Ἕλληνες ἐφθασαν εἰς τοιαύτην και τηλικαύτην ἐλεεινὴν κατάστασιν ἐκ τῆς ὕστερήσεως τῶν τροφῶν, ὥστε και θελάνια, και ἀγριάππια, (ἀγκόριτζα), και φλοιὰς δένδρων ἐφθασαν ν' ἀλέθωσι διὰ τῶν χειρομύλων, τὰ ὁποῖα ἤνωμένα μὲ ὀλίγον ἄλευρον ἀραβοσίτου, κριθῆς, ἢ και Καλαμποκίου, τὰ ἔψηνον, και κατεδάμαζον τὴν ἀπαρηγόρητον πείναν των. (3).

(1) Ἡ ἐμφύλιος ἐκεῖνη μάχη διὰ νὰ ἐκτεθῆ ἐμπεριστατωμένως ἀπαιτεῖ ξεχωρισμένον βιβλίον ἱστορικόν.

(2) Εἰς τὰ φιλόδηρωπα αὐτὰ ἔθνη οἱ Ἕλληνες εὐγνωμονοῦσι και εἰς αἰῶνας αἰῶνων μένουσιν ὀφειλέται, ἀναπέμποντες πρὸς τὸν ὕψιστον τὰς εὐχαριστηρίους εὐχὰς και εὐλογίας των.

(3) Οἱ κάτοικοι τῶν ὀρεινῶν και πολλῶν ἡμιὀρεινῶν θέσεων εἶχον φθάσει εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἀθλίαν, ὥστε ἦσαν ἄνθρωποι, και οὐκ ἄνθρωποι ἐπρασινωμαροκυτρίνιζον ὡς χαλκοὶ, και ἔγιναν ξηροὶ ὡς σκελετὰ και ἐλεεινὰ θεάματα. ἀλλὰ τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ταῦτα ἐξ ἐκείνων ὅσοι δὲν τὰ εἶδον; κανεὶς ἄλλος βέβαια, εἰ μὴ ὅσοι τὰ ὑπέφεραν συνηνωμένα μὲ τὸν καύσωνα και μὲ τὸν παγετόν· ἀλλ' οἱ μὴ ὑποστάντες, ἢ μὴ ἰδόντες τὰ τῶν Ἑλλήνων δεινὰ τοιοῦτοι τινες εἰσιν, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπέκτησαν ὡς χάριν τὴν ἐλευθερίαν των ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ δυνάστου, ἄλλοι δὲ πάλιν ἀκούοντες ταῦτα λέγουσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας: „τὸ χρέος σας ἐκάμετε“· γὰρ: ἀλλὰ ἅς ἴδωμεν σήμερον ὅποισι

Ἄλλὰ μὲν ὅλα ταῦτα, καὶ ὅσα ἄλλα παραλείπονται δεινὰ τὰ ὁποῖα ὑπέφερον οἱ Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου μεταξύ τριῶν ὀλοκλήρων ἐτῶν ἐστάθη ἀδύνατον νὰ κύψωσι τὸν αὐχένα, καὶ νὰ δώσωσι τὴν ὑποταγὴν τῶν εἰς τὸν Ἰμπραχὴμ Πασσᾶν μὲν ὅσας καὶ ὅσας λαμπρὰς ὑποσχέσεις τοῖς ἔδιδεν (ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ θέλουσιν ἐκτεθῆ πηλατύτερον). Ταῦτα δὲ πάντα κατεφλόγιζον τὰς καρδίας τῶν ἐπισήμων αὐτοχθόνων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὡς μὴ γνωρίζομένης δὲ ἄλλης τινος θεραπείας, λήγοντος τοῦ Ὀκτωβρίου (1826) ἐγένετο λόγος περὶ συγκροτήσεως Ἐθνοσυνελεύσεως, μὲ τὸ μέσον τῆς ὁποίας ἠλπίζετο νὰ εὐρεθῶσι τὰ θεραπευτικὰ βότανα τοῦ πάσχοντος δυστυχοῦς Ἐθνους, ἧτις μόλις συνεκροτήθη κατὰ τὸν Ἰαννουάριον τοῦ 1827 (1) ἐν Τροίτζῃνι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ἘΚΤΟΝ.

Ἀπόπειραι κολακευτικαὶ τοῦ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων - Μάχη συγκροτηθεῖσα ἐν Λάππῃ τῆς Τριφυλλίας μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν - Πολιορκία τοῦ κατὰ τὴν Ἥλιδα φρουρίου Χλουμουτζίου καὶ κυρίευσις αὐτοῦ παρὰ τοῦ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶ.

Συγκροτουμένης δὲ τῆς ἐν Τροίτζῃνι Τριτοτετάρτης

ἐντροφῶσι τὰ ἀγαθὰ τῆς πατρίδος αὐτῆς ὡς ἐλευθερωθείσης μὲ αἱματα, καὶ αἱμοστάγεις ὑδρώτας, καὶ πῶοι λοιμοκτονοῦνται ἀπερρίμμειοι καὶ παρηγωνισμένοι, ὡς νὰ μὴ ἐφάνησαν ποτὲ, ἢ νὰ μὴ ὑπῆρξαν σώτηρες ἢ συναγωνισταὶ τῆς βασιλευομένης σήμερον Ἑλλάδος...

(1) Τὰ περαιτέρω τῆς Συνελεύσεως αὐτῆς ὄρα ἔμπροσθεν.

τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἐνεκρίθη ν' ἀπελθωσιν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πελοποννησιακὰ στρατεύματα, ὅτε κατὰ διαταγὴν ῥητὴν τῆς περιῆς ὁ λόγος Συνελεύσεως ἀπῆλθον ὑπὲρ τὰς 5,000, ἀρχηγοῦντος τῆς πολιορκίας ἐκείνης τοῦ Καραϊσκάκη (1) ἀλλὰ τὴν 22 Ἀπριλίου (τοῦ 1827) πληγωθεὶς ἐν μιᾷ μάχῃ ἀπῆλθεν εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς (τὴν 23 τοῦ αὐτοῦ) πεσὼν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου διελύθη ἡ πολιορκία τῶν Ἀθηνῶν, ἐπανῆλθον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ οἱ ἀπελθόντες εἰς τὴν αὐτὴν πολιορκίαν Πελοποννήσιοι στρατιωτικοί, διαλυμένης οὐσῆς τότε καὶ τῆς ἐν Τροιζήνι Ἐθνοσυνελεύσεως.

Ἄλλὰ μεταξὺ τούτων πάντων ὁ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς δὲν ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ νὰ περιφέρεται εἰς τὴν Πελοπόννησον πράττων ὅσα καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐκστρατείας του ἐναντίον τῶν Πελοποννησίων· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι δὲν ἐδυνήθη νὰ κατορθώσῃ τὸ μηδὲν διὰ νὰ γίνῃ κατακτητὴς, ἐνεδύθη τὴν Ἀλωπεκὴν, κολακεύων τοὺς Ἑλληνας, ὑπισχνούμενος πρὸς αὐτοὺς τιμὰς, δόξας, πλοῦτον, τριετὴ ἀτέλειαν (ἀσιδοσίαν), καὶ πολλὰ ἄλλα, ἔχων μεσολαβοῦντας εἰς τὰς ὑποσχέσεις του πολλοὺς ἐκ τῶν διασωθέντων Πελοποννησίων Ὀθωμανῶν· πολὺ δὲ μᾶλλον ὅτε ὁ Δημήτριος Νενέκος ἐκ Π. Πατρῶν μὲ ὀλίγους ἄλλους Ἑλληνας ὑπετάγησαν εἰς τὸν Ἱμπραχὴμην, ὁδηγηθεὶς καὶ παρὰ τοῦ Νενέκου, διὰ νὰ κολακεύσῃ τοὺς Ἑλληνας, ὄχι μόνον προφορικῶς διὰ τῶν

(1) Τὰ περὶ τῆς στρατολογίας αὐτῆς τῶν Πελοποννησίων ἄρα ἐν τῷ αὐτῷ Γραμματεῖ.

Πελοποννησίων Ὀθωμανῶν υπέσχετο τὰ ρηθέντα, ἀλλὰ καὶ εἰς διαφόρους ἔγραψε μὲ πολλὴν πονηρίαν καὶ κολακείαν διὰ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν ὑποταγὴν του, ὥστε νὰ ἔχη τοῦλάχιστον δικαίωμα ὅτι ἐπροσκύνησαν εἰς αὐτόν· διάφοροι δὲ ἐκ τῶν κολακευθέντων παρὰ τοῦ Ἰμπραχίμη Ἑλλήνων τῷ υπέσχοντο προφορικῶς νὰ ἔχη ὑπομονήν, καὶ ἀκολούθως θέλουν δώσει τὴν ὑποταγὴν των εἰς αὐτόν· υπέσχοντο δὲ τοῦτο διὰ ν' ἀποφύγωσιν, ὅσον ἦτο δυνατόν, τὰς ἐπιδρομὰς καὶ κατὰδρομὰς αὐτοῦ μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ὅσους προσεκάλεσε μὲ τὰς κολακευτικὰς διαταγὰς του, ἔγραψε καὶ πρὸς τοὺς Ἀρκαδίους τὴν ἐφεξῆς διαταγὴν (1) ἐν εἴδει ἐπιστολῆς του.

» Ὁ τῆς Αἰγύπτου Πασσᾶς υἱὸς τοῦ Γαλινοτάτου
 » Μεχμέτ Ἀλῆ Πασσᾶ Κυριάρχου πάσης τῆς Αἰγύπτου
 » καὶ Ἀρχιστράτηγος παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας τοῦ
 » μόνου ἐπιγεῖου Βασιλέως Σουλτάν Μαχμούτ, διωρι-
 » σμένος εἰς τὸν Μωρέα (Πελοπόννησον), καὶ τὴν Κρή-
 » τιν, πρὸς ὑμᾶς τοὺς κατοίκους τοῦ Καζᾶ (ἐπαρχίας)
 » Ἀρκαδίας μεγάλους καὶ μικροῦς.

(1) Τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ τὸ ἀντίγραφο εἶ ὄμει εἰς τὸν στρατιωτικὸν Ἀρχηγὸν τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας (Ἀρκαδίας) Μήτρον Ἀναστασόπουλον, ὅστις μετὰ τῶν λοιπῶν Καπιτάνων τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας συντρέχοντες μετὰ τῶν ἱερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἶδον πολλὴν ἐμφύχωσιν ὄχι μόνον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, διαμένοντας εἰς τὰ ὄρα, εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς τρώγλας τῆς γῆς, μὲ τὰς οἰκουγενεῖάς των, ἀλλ' ἐμφύχοναι καὶ τοὺς κατοίκους τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν.

» Με τὸ παρὸν ὑψηλὸν μπουγγουρδί μου σᾶς προσκα-
 » λῶ νὰ γνωρίσετε τὰ ἀγαθὰ σας, τὰ ὁποῖα σᾶς περι-
 » μένουν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, καὶ μὴ θελήσετε νὰ
 » περιπατήτε με τὴν ἰδίαν ἀπάτην τῶν κλεπτῶν, καὶ
 » μερικῶν παπάδων, καὶ οἱ ὁποῖοι σᾶς ἐγέλασαν διὰ ἰ-
 » δικήν τους καλοσύνην. Ἡμεῖς εἴμεθα υἱὸς ἐκείνου τοῦ
 » μεγάλου καὶ ἐνδόξου Βεζύρη πάσης Αἰγύπτου τοῦ
 » Μεχμέτ Ἀλή, καὶ ὅσα σᾶς παραγγείλαμεν με τοὺς
 » ἡμετέρους ὑπὸ τὴν σκέπην μας Μουσουλμάνους, ταῦ-
 » τα σᾶς λέγομεν καὶ με τὸ παρὸν μας μπουγγουρδί·
 » Σᾶς βεβαιώνομεν ἐν ὀνόματι τοῦ μεγάλου καὶ μόνου
 » Θεοῦ, νὰ σηκώσετε ἀπὸ τὸ κεφάλι σας κάθε σουμπεέ
 » (ὑποψίαν), καὶ θέλετε ἰδῆ ἀληθινὰ καὶ ἀπαρασάλευτα
 » ὅσα σᾶς γράφομεν, ἐπειδὴ σᾶς ἀγαπῶμεν ὡς καλὰ
 » παληχάρια καὶ πιστευμένα ὁποῦ εἴσθε, καὶ ἐλάτε
 » ὅσοι θέλετε νὰ ὁμιλήσωμεν, καὶ νὰ τὰ βάνωμεν σὲ
 » τάξιν ».

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην λαβόντες οἱ Ἀρχάδιοι (τὴν 6.
 Ἀπριλίου 1827) οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔδωκαν εἰς αὐτόν.
 τὴν δὲ 22. τοῦ αὐτοῦ ἐξεστράτευσεν ἐκ τῶν φρουρίων
 διὰ νυκτός, καὶ ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῶν Λάκκων, ἐπέπε-
 σεν εἰς τὸ τμήμα τοῦ Σουλιμᾶ τῆς ἐπαρχίας Τριφυλί-
 ας εἰς τὴν Κώμην Λάπι· οἱ δὲ παρευρεθέντες κατὰ τὴν
 στιγμὴν ἐκείνην ἐντὸς τῆς Κώμης κάτοικοι ὀπλοφόροι,
 ἀριθμούμενοι περίπου τῶν 42, κατέλαβον τὰς ἀνωθεν
 τῆς Κώμης ὀχυρὰς καὶ πετρώδεις θέσεις· συγκροτηθεί-
 σης δὲ εὐθὺς μάχης μετὰ τῶν ἐχθρῶν, οἱ 42 Ἕλληνες
 ἐφόνευσαν ὑπὲρ τοὺς 120. ἐχθροὺς, ὅτε καὶ θεωρήσαν-
 τες ὅτι ἐμελλόν νὰ πολιορκηθῶσι παρὰ τῶν ἐχθρῶν
 πανταχόθεν, οἱ μὲν 35. ἐξ αὐτῶν ἀνεχώρησαν, οἱ δὲ

λοιποὶ 7. μόνοι (νέοι ὄντες) ὠχυρώθησαν ἐν τῷ μέσῳ δύο μεγάλων πετρῶν πολεμοῦντες ἀνδρείως τοὺς Ὀθωμανοὺς ἐν διαστήματι περίπου μιᾶς καὶ ἐνὸς τετάρτου ὥρας, ὥστε μεταξύ τῆς διαρκείας αὐτῆς οἱ ἑπτὰ μόνοι ἐκεῖνοι Ντρέδες ἐφόνευσαν 47. Ὀθωμανοὺς ἐκ τῶν Ἰππέων καὶ τῶν πεζῶν, οἵτινες μὴ ἀνεχθέντες τὴν τοιαύτην περιφρόνησιν γενομένην εἰς αὐτοὺς ἀπὸ 7. νέους Ἑλλήνας, ἐπέπεσον πανταχόθεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ τελευταῖον τοὺς κατέσφαξαν· ἀλλ' εἰς τὴν τελευταίαν ἐκείνην σύμπλοκὴν καὶ οἱ νέοι ἐκεῖνοι ἐξηγόρασαν διπλασίως τὸ αἷμα των (1). μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς μάχης ἐκείνης οἱ ἐχθροὶ συνάξαντες ὅλα τὰ αἰγοπρόβατα τῶν Κωμῶν ἐκείνων συμποσούμενα ὑπὲρ τὰς 18000, καὶ ἄλλα προσέτι διάφορα ζῶα, καὶ τοὺς βόας, ἀνεχώρησαν.

Ἄλλ' ἢ κατὰ τὸν διαληφθέντα τρόπον παντοτεινῆ ἀπόφασις καὶ ἐπίμονος σταθερότης τῶν κατοίκων τῆς Ἐπαρχίας Τριφυλίας εἰς τὸ νὰ μὴ υποκύψωσι τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν Ζυγὸν τοῦ Ἰμπραχήμη, ἥτις! προέκυψεν ἀπὸ μέρους, τῶν στρατιωτικῶν Ἀρχηγῶν, τῶν Καπιτάνων, καὶ τῶν λοιπῶν κατοίκων αὐτῆς συμφώνως, διετήρησε κατὰ μέγα μέρος τὴν ἀσφάλειαν τοῦ νὰ μὴ διαδοθῇ καὶ προχωρήσῃ περαιτέρω τὸ μίαισμα τῆς εἰς τὸν Ἰμπραχήμ Πασσᾶν ὑποταγῆς τοῦ Νενέκου καθ' ὅλην τὴν Μεσσηνίαν, βαθμηδὸν δὲ καὶ καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον, μ' ὅλον ὅτι τὰ φρονήματα ὄλων τῶν Πελοποννησίων ἐν γένει ἦσαν μὲ τὴν αὐτὴν σταθερότητα,

(1) Εἰς τὴν μάχην ἐκείνην ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν ἐχθρῶν καὶ δύο ἐπίσημοι ἰππεῖς.

καθότι ὑστερον ἀπὸ τὰς τόσας τραγικὰς καταδιώξεις, τὰς ὁποίας ὑπέφερον, ὡς εἴρηται, τὴν πείναν, τὴν γυμνότητα, καὶ τὰ παντοῖα δεινὰ μεταξὺ τῆς τριετοῦς τῶν Ἀράβων ἀκατακπαύστου περιφορῆς οἱ Πελοποννήσιοι χωρὶς νὰ καμφοῦσι διὰ νὰ χύψωσι τὸν αἰχένα, αἰσχρὸν καὶ ἀτεβέστατον ἐνόμιζον πλέον τὸ νὰ ὑποκλίνωσι προτρεπόμενοι, ἢ κολακευόμενοι ἀπὸ ὅλας τὰς πρὸς αὐτοὺς ὑποσχέσεις τοῦ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶ, ἐξαιρουμένου μόνου τοῦ Νενέκου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὀλίγων τιῶν ἀπλῶν χωρικῶν, ὡς προελέχθη, καὶ ἡ ἀκαμπτὸς αὐτῇ σταθερότης τῶν Πελοποννησίων ἀνησύγει ἐπὶ μᾶλλον τὸν Ἱμπραχὴμην, πρὸς τοῖς ἄλλοις καταφλογίζουσα τὴν καρδίαν του καὶ ἡ μεγίστη ἐκείνη ἐντροπή καὶ φθορά τὴν ὁποίαν ἔλαβεν εἰς τὴν Μάνην, ἀποτυχῶν δις τοῦ νὰ εἰσβάλλῃ εἰς αὐτὴν μὲ πολὺν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦτου ἐναντίον τῆς ὁποίας εἶχεν ἀποφάσεως, ὡς προεῖρηται.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τῆς ἐν Λάπι μάχης μία πτέρυξ Ὀθωμανῶν, συγχειμένη ἀπὸ 6000. ἐσχόπευε νὰ κατάσχη τὰς Κώμας Ψάρι, καὶ Σουλιμᾶ, τὴν ὁποίαν μόλις φθάσασαν εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Κωμῶν αὐτῶν, ἀντέκρουσαν οἱ κίττοιχοι, ὄντες μόνου περίπου τῶν 160. ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντες τὸν Ἀναγνώστην Παπᾶ Τζόργη, καὶ τὸν Ἴω. Κρίτζαλην καὶ λοιποὺς Καπιτάνους. ἀντιχρούσαντες δὲ γενναίως τοὺς ἐχθροὺς, ἐδίωξαν αὐτοὺς μὲ καταισχύνην μόνον χωρὶς τινος βλάβης ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. ἀποπερατωθείσης δὲ τῆς γενομένης ἐν τῷ Ἱμμήματι τοῦ Σουλιμᾶ μάχης, ὁ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς ᾤδευσε μετὰ τοῦ στρατοῦ του διὰ ν' ἀπέλθῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὰς Π. Πάτρας, λεηλατῶν οὐ καὶ ἀφανίζων τὰ καθ' ὁδὸν μείναντα λείψανα τῶν Κωμοπόλεων καὶ Κωμῶν

τῶν Ἐπρχιῶν Γριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἥλιδα τὰ αὐτὰ πράττων, κάκειθεν δὲ μετέβη εἰς τὰς Π Πάτρας.

Ἐν δὲ τῇ ἀπὸ τὰς Π Πάτρας ἐπιστροφῇ του γνωρίζων ὅτι οἱ Γαστουναῖοι ἦσαν ἠσφαλισμένοι εἰς τὸ Χλουμουτζι, πολυκόρησεν αὐτό· καὶ μ' ὄλον ὅτι οἱ ἐν αὐτῷ Ἕλληνες δὲν ἐφάνησαν κατώτεροι τῶν εἰς τὸ Βαρθαλαμιὸν πολεμησάντων καὶ πεσόντων εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, μ' ὄλα ταῦτα ὑστερημένοι ὄντες τροφῶν, ἕδατος, καὶ πολεμεφοδίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατασπαρρατομένης τῆς καρδίας των ἀπὸ τὰς βοᾶς καὶ τοὺς κλαυθμούς τῶν μετ' αὐτῶν ἀποκλεισθέντων γυναικοπαίδων, παρεδόθησαν εἰς τὸν Ἰμπραχήμη, ὁ ὁποῖος πολλοὺς τῶν ἀνδρῶν κατέσφαξε, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας αἰχμαλωτεύσας (1), μετήγαγεν εἰς τὰ Μεσσηνιακὰ Φρούρια, πολλοὺς ἐξ αὐτῶν τῶν αἰχμαλώτων, ἢ καὶ τοὺς πλείστους, ἀποστείλας ἀκολούθως εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ἄλλ' ἐν τούτοις ὁ Ἰμπραχήμης ὁμολογήσας ἀναφανδὸν τὴν γενναϊότητα καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν εἰς τὸ Βαρθαλαμιὸν καὶ εἰς τὸ Χλουμουτζι ἀντιπαραταχθέντων καὶ ἀγωνισθέντων Ἑλλήνων τῆς Ἐπαρχίας Ἥλιδος, δὲν ἠρθρίασε νὰ διομολογήσῃ ἐν ταύτῳ καὶ τὴν προξενηθεῖσαν εἰς τὸν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του στρατὸν φθαρὰν, ἐκ τοῦ ὁποῖου οἱ πεφονευμένοι καὶ πληγωμένοι κατρίως εἶχον ὑπερβῆ τὸν ἀριθμὸν τῶν 1500. (τίς οἶδε δὲ ἐάν ἦσαν καὶ περισσότεροι, καὶ ἔκρυψε τὴν ἀλήθειαν!)

(1) Συνέλαβε δὲ μετ' αὐτῶν αἰχμαλώτων καὶ τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ Γεωργίου Σισίνη τὸν Μιχαὴλ Σισίνη, τὸν οὗτιον μετέφερε μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν Μοῦσσην.

Δὲν εἶναι δὲ σιωπῆς ἄξιον (κατὰ τὰς διαφόρους δοθείσας πληροφορίας, καθ' ὅσον ἐγνωρίσαμεν, καὶ καθὼς βλέπομεν εἰς τὴν ἀρχαίαν τῶν προγόνων μας καὶ τῶν μεταγενεστέρων Ἱστορίαν) τὸ, ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Κωμοπόλεων καὶ Κωμῶν τῆς Ἡλίδος ἐφάνησαν ἀείποτε ἄνδρεῖοι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν προγόνων μας, καίεις τὰς διαφόρους κατὰ καιροὺς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως συμβάσας μάχας, ἔχοντες πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ προτερήματα τοῦ νὰ εὐδοκιμῶσι παρὰ πολὺ καὶ εἰς τὸ τρέξιμον τῶν ποδῶν, εἰς τὸ πῆδημα, καὶ εἰς τὸ νὰ πετῶσι τὸν λίθον, πολλάκις καταισχύνοντες πολλοὺς καὶ διαφόρους συναθλήσαντας μετ' αὐτῶν εἰς τὰ ῥηθέντα ἄθλα (τοῦ ἀρχαίου πεντάθλου) εἰς τὰ ὁποῖα καὶ μέχρι τοῦδε εὐδοκιμοῦσι.

Μετὰ δὲ τὴν κυρίευσιν τοῦ Χλουμουτζίου ὁ Ἱμπραχήμης ἐκυρίευσεν καὶ τὴν εἰς τοῦ Πάπα κειμένην λίμνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν περίπου τῶν 700. ψυχῶν Ἑλληνικῶν ὠχυρωμένα, ἀνδρῶν, γυναικῶν, καὶ παιδῶν, κακεῖθεν δὲ αὐτὸς μὲν ἀπῆλθεν εἰς τὰς Π Πάτρας, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἀπέστειλεν εἰς τὰ κατὰ τὴν Μεσσηνίαν Φρούρια, καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχε διαλυθῆ καὶ ἡ τῶν Ἀθηνῶν πολιορκία· εἶχον δὲ ἀποπερατωθῆ καὶ αἱ πράξεις τῆς ἐν Τροικῆνι Συνελεύσεως, ἐν ἣ ἐψηφίσθη καὶ ἡ πρὸς ἀκλήσις τοῦ Ἰω. Α. Καποδιστρίου, ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Μέτρα ληφθέντα διὰ τὴν μὴ διάδοσιν τῆς εἰς τὸν Ἰμπραχὴμ Πασσᾶ ὑποταγῆς τῶν Ἑλλήνων - Δευτέρα ἐκστρατεία τοῦ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶ κατὰ τῆς Μουῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου - ἀκροβολισμοί, καὶ ἀντικρούσεις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶ εἰς διαφόρους θέσεις τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης.

Συστηθεῖσα δὲ ἡ παρὰ τῆς ἐν Τροϊζίνι ἐθνοσυνελεύσεως διορισθεῖσα τριμελὴς Ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ, καὶ ἀναλαβοῦσα τὰ χρέη τῆς, ἔλαβε κατὰ πρῶτον τὴν πρόνοιαν τοῦ νὰ διευθετήσῃ ὅσα ἀφώρων τὴν κρισιμωτάτην ἐκείνης τῆς ἐποχῆς περίστασιν, θεωρήσασα τὴν ἀνάγκην αὐτὴν χρήσιμον διὰ τὰ περαιτέρω ὑποπτεύουσα δὲ μήπως τὸ μίαισμα τῆς ὑπὸ τὸν Ἰμπραχὴμ ὑποταγῆς τοῦ Νενέκου διαδοθῆ καὶ εἰς ἄλλους Ἕλληνας, καὶ τὸ κακὸν ἀκολούθως καταντήσῃ ἀνιάτον, διέταξε τὸν Γενικὸν Ἀρχηγὸν μὲ τὴν ἐφεξῆς διαταγὴν.

Ἀριθ: 950.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἡ Ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ,

Ἐρὸς τὸν Γενικὸν Ἀρχηγὸν τῶν Πελοποννησιακῶν
στρατευμάτων Κ. Θ. Κολοκοτρώνη.

» Ἡ Κυβέρνησις πάντοτε ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν
» ἀνάγκην συστάσεως Πελοποννησιακοῦ στρατοπέδου,
» καὶ ἐνασχολουμένη νὰ εὔρη πόρον νὰ σᾶς εὐκολύνῃ
» εἰς τοῦτο, δὲν ἔπαυσε νὰ ἐνεργῇ περὶ τούτου πᾶν
» δυνατὸν, καὶ προχθὲς διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 891. σᾶς ἀ-
» νήγγειλε τὴν περὶ ταῦτα διάθεσιν καὶ ἐνασχόλσιν τῆς,

» καὶ σὰς ἐτώκλειε διαταγὴν πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ φορ-
 » τίου τοῦ Ἀμερικανικοῦ πλοίου νὰ σὰς δώσῃ 600. βα-
 » ρέλλια ἄλευρον, καὶ ἑτέραν πρὸς τὸν Σ. Σπηλιοτο-
 » πουλον νὰ σὰς δώσῃ 10,000 δεκάρια φυσέκια. ἀλλ'
 » ἐν ᾧ εἶχεν ἐκπέμψει τὴν εἰρημένην, τὸ ἀμερικανικὸν
 » πλοῖον ἐφθασεν ἐνταῦθα, διὰ τοῦτο ἐφρόντισε νὰ σὰς
 » οἰκονομήσῃ ἄλλας τροφάς. διὸ σὰς ἐγκλείει διαταγὴν
 » πρὸς τοὺς ἐπιστάτας τῆς συνάξεως τῶν ἐθνικῶν προ-
 » σόδων τοῦ Ἄργους νὰ λάβετε ἐπὶ τὸ παρὸν παρ' αὐτῶν
 » 1,700 κοιλὰ γέννημα, καὶ ἐπομένως θέλει φροντίσει νὰ
 » σὰς πέμψῃ καὶ ἄλλα.

• Ἡ Κυβέρνησις γινώρξει πόσον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ
 » ἐκστρατεύσῃτε μίαν ὥραν ἀρχήτερα πρὸς τὰ μεσαίτερα
 » τῆς Πελοποννήσου, διὰ νὰ ἐμψυχώσῃτε καὶ παροτρύ-
 » νητε τὸν λαὸν διὰ νὰ τρέξουν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ νὰ
 » λάβετε ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα, νὰ συγκροτήσῃτε
 » στρατόπεδον, νὰ παρεμποδίσητε τοὺς ὀλεθρίους σκο-
 » πούς, καὶ τὰς ἀφανιστικὰς ἐφορμήσεις τοῦ Ἀραβος.

• Ἐλπίζει πολὺ εἰς τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν καὶ ἰκα-
 » νότητά σου, καὶ ἀφιερώνει τὸ πᾶν εἰς τὴν φρόνησιν καὶ
 » ἐπιμέλειάν σου, νὰ μεταχειρισθῇτε οἰουσδήποτε τρό-
 » πους διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος.

Τὴν 19 Μαΐου 1827, ἐν Πόρῳ.

Ἡ Ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ·

Ὁ Γεν. Γραμμ.

Γ. Γλαράκης.

Ὁ δὲ Γ. Ἀρχηγὸς λαβὼν τὴν διαταγὴν αὐτὴν διεύθυνε τὸν Νικηταρᾶν μὲ τοὺς ὑπ' αὐτὸν 1,200 Ἕλληνας Λακε-
 δαιμονίους, Ἀγιοκετρίτας, Λεονταρίτας, Τριπολιζιώτας,

κτλ, εἰς τὰ Φουρτζαλοκάμαρα τῆς Μεσσηνίας διὰ τὴν ἀντικρούη τὰς ἐπιδρομὰς τοῦ ἐχθροῦ. Κατὰ δὲ τὴν 14 Ἰουνίου (τοῦ 1827) ἐν σῶμα ἐχθρῶν συγχεόμενον ἀπὸ 6,000 τακτικῶν, ἀτάκτων, καὶ ἵππικῶν μετὰ 1,500 φορτηγῶν ζώων φερόντων τρόφιμα, ἐξεστράτευσεν ἀπὸ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια διὰ τὴν Τριπολιτζάν, ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Νικηταρᾶν μὴ δυνηθέντες τότε νὰ ἐμποδίσωσι τὴν διόδον αὐτοῦ καὶ τὴν μετακόμισιν τῶν τροφῶν, ἐκτύπησαν τοὺς περὶ τὸ σῶμα αὐτὸ, ἐπιστρέφοντας, φονεύσαντες ἐξ αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς 60, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ περίφημος Ρ'ισβάν Μπέης. Μετὰ δὲ τὸν τοῦ Νικηταρᾶ διορισμὸν εἰς τὰ Φουρτζαλοκάμαρα ὁ Ἀρχηγὸς διέταξε τὸν Δ. Πλαπούταν, καὶ τὸν Γενναῖον, οἵτινες μὲ 2,000 Ἑλληνας Καρυτινοὺς, Τριπολιτζιώτας, Φαναρίτας, Καλαβρυτινοὺς, καὶ ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου ἐποποθετήθησαν εἰς τὸ Λιβάρτζι (Κωμόπολιν τῶν Καλαδρύτων), μεθ' ὧν ἦσαν καὶ ὁ Τζανέτος Χρηστόπουλος, ὁ Γεώργιος Λεχουρίτης μετὰ τῶν λοιπῶν καπιτάνων. Ὁ δὲ Γ. Ἀρχηγὸς μετὰ τῶν Πετμεζαίων, τοῦ Δ. Μελετοπούλου, καὶ ἄλλων μὲ 1200 Ἑλληνας περιήρχοντο διὰ νὰ ἐμφυχῶνσι τοὺς Ἑλληνας, μήπως ἀπατηθέντες ἐκ τοῦ μίσματος τῆς ὑποταγῆς τοῦ Νενέκου, πράξωσι καὶ αὐτοὶ τοιοῦτον τι ἀπευκταῖον.

Ὁ δὲ Ἰμπραχίμ Πασσᾶς διατρίβων εἰς τὰς Π. Πάτρας ἐξεστράτευσε κατ' εὐθείαν διὰ τὴν ἐπαρχίαν τῶν Καλαδρύτων, ὅστις καὶ λεηλατῶν, πυρπολῶν, λαφυραγωγῶν κ. τ. λ. ἐφθασεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν Καλαδρύτων, ἔχων ἐκ προμελέτης νὰ καταστρέψῃ καὶ τὴν Μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου· ἀλλ' ὁ Γ. Ἀρχηγὸς προΐων τὸν διὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἀ-

μετάθετον σκοπὸν τοῦ Ἰμπραχήμη, διέταξε τὸν ὑπασπιστήν του Φώτιον Χρυσανθόπουλον, καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Μέλιον ἐξ Ἀρκαδίας (Τριφυλίας) μὲ Καρυτινοὺς καὶ Ντρέδας 250, καὶ μὲ 200 ἄλλους Ἑλληνας, καὶ τοὺς ἀπέστειλεν εἰς βοήθειαν τῆς, περὶ ἧς ὁ λόγος Ἱερᾶς Μονῆς, ἀλλ' ὁ Ἰμπραχήμη τότε μὲν μετέβη εἰς τὴν Τριπολιτζάν.

Κατὰ δὲ τὸν Ἰούνιον (τοῦ 1827) ἐξεστράτευσεν ἐκ Τριπολιτζᾶς ἐκ δευτέρου κατὰ τῶν Καλαβρῦτων, ἐπὶ μόνῳ καὶ μόνῳ τῷ ἀποφασιστικῷ σκοπῷ τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. τὴν δὲ 19 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς διαταγεῖς παρὰ τοῦ Ἰμπραχήμη ὁ Σαμὴ ἐφέντης υἱὸς τοῦ Σέχ Νετζίπη Τριπολιτζιώτου (Διβὸν ἐφέντης (πρῶτος Γραμματεὺς) διατελῶν παρὰ τῷ Ἰμπραχήμη), ἔγραψε πρὸς τοὺς σεβασμίους Πατέρας τῆς ῥηθείσης Μονῆς τὰ ἐφεξῆς.

Διὰ προσταγῆς τοῦ ὑψηλοτάτου, εὐσπλαγχνικωτάτου,

Βελιέλγιουννάμ Ἰμπραχήμ Πασσᾶ αὐθέντου μας,

Βεζύρη τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Μωρέως, πρὸς

Σᾶς τοὺς ρουχπάνιδες (Καλογήρους) τοῦ

Μεγάλου Σπηλαίου.

» Ὁ ὑψηλότατος αὐθέντης μας ὡς ἔνθερμος ὑπε-
 » ρασπιστῆς τῶν παλαιῶν καὶ ἀρχαίων Βακουφίων (Ἱε-
 » ρῶν καταστημάτων), ἐπιθυμῶν πάντοτε νὰ μὴ χύ-
 » νωνται καὶ αἵματα, μηδὲ νὰ καταστρέφωνται πόλεις
 » καὶ χωρία, καὶ τοιαῦτα μάλιστα βακούφια καθὼς τὸ
 » ἐδικόν σας, κατὰ προσταγὴν τοῦ ὕψους του σᾶς γράφω
 » διὰ νὰ γνωρίσετε τὸ μερχαμέτι (ἔλεος) του, καὶ τὴν ἀ-
 » πόφασίν του πραγματικῶς, νὰ ἔλθετε ἐδῶ εἰς Καλά-

» βρυτα δύο ἐκ τῶν προκριτωτέρων ρουχπάνιδων νὰ
 » δώσετε τὴν ὑποταγὴν καὶ τὸ βαγαλίκι εἰς τὴν ὑψη-
 » λότητά του, καὶ σὰς ὑπόσχεται μεγάλα χαρίσματα
 » εἰς τὸ Βακούφιόν σας καὶ πολλὰς τιμὰς· θέλει διπλα-
 » σιάσει καὶ τὰ χαρίσματά του ἀπὸ ὅσα σὰς εἶχεν ὁ
 » Κραταῖος Βασιλεὺς ὁ Σουλτᾶνος· καὶ ὅλα ταῦτα σὰς
 » τὰ ὑπόσχομαι ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ὑψηλότητός του,
 » καὶ ἂν θέλω νὰ σὰς ἀπατήσω, νὰ ἦμαι ἀρνητῆς τοῦ
 » Μοχαμέτη, καὶ τοῦ Ἀλκουρανίου, νὰ ἦμαι ἄτιμος,
 » καὶ ἡ κατὰρα τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς μου Σέχ Νετζίπ
 » ἐφέντη νὰ καταδικάζῃ διὰ παντός καὶ ἐμένα, καὶ ὀ-
 » λην τὴν οἰκογένειάν μου· εἰδὲ καὶ σταθῆτε εἰς τὴν
 » ἀνοησίαν καὶ ἀπάτην τῶν Κοτζαμπασίδων καὶ τῶν
 » Κλεπτῶν, καὶ σεῖς καὶ τὸ Βακούφι θέλει ἀφανισθοῦν
 » ὡς ῥοπή ὀφθαλμοῦ, ἐπειδὴ ἀπὸ κανόνια καὶ βόμβας,
 » καὶ λαγουμτζίδες (ὑπονόμοποιους) θὰ μεταχειρισθῇ
 » διὰ νὰ κάμῃ ὅσον τάχιστα τὴν καταστροφὴν σας καὶ
 » τότε ἡ ὑψηλότης του εἶναι ἀμέτοχος ἀπὸ τὴν ἁμαρ-
 » τίαν, καὶ σεῖς δώσετε λόγον εἰς τὸν Θεὸν τὸν Με-
 » γαλοδύναμον· καὶ περιμένω τὸν σκοπὸν σας. »

19 Ἰουνίου 1827. Καλάβρυτα..

Ὁ φίλος σας Σαμί ἐφέντης· υἱὸς τοῦ ἁγιωτάτου
 Σέχ Νετζίπ ἐφέντη.

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἐστάλη πρὸς τοὺς Πατέρας μ' ἓνα
 Ἑλληνα ἀπὸ τὴν Γουμένιτζαν (Κώμην τῶν Καλαβρύ-
 των)· ἀλλ' ἐν ταῦτῳ ὁ Σαμί Ἐφέντης ἔγραφε καὶ πρὸς
 τὸν Ἀσημάκην Φωτήλαν, καὶ τὸν προέτρεπε διὰ νὰ ὀ-
 δηγήσῃ τοὺς Πατέρας νὰ συγκατανεύσουν εἰς ὅσα τοῖς
 ἔγραφεν· ὁ δὲ Φωτήλας δὲν τοῖς ὠμίλησε τὸ μηδέν· ἡ

συνεννόησις ὁμοῦ τοῦ Σαμί μετὰ τοῦ Φωτήλα ἀγνο-
 εῖται εἰς τί ἀπέβλεπε· τὴν δὲ περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐπιστο-
 λὴν λαβὼν προηγουμένως ὁ Ἱερόθεος, ἀνέγνωτε μυ-
 στικῶς μετὰ τῶν δύο προηγουμένων τῆς Μονῆς Παρ-
 θενίου Μπαλάνου, καὶ Γερμανοῦ Λάφα διὰ μελλούσας
 παρατηρήσεις· οἱ τρεῖς δὲ οὗτοι συμφώνως παραλαβόν-
 τες τὸν παρὰ τοῦ Σαμί Ἐρέντη ἀποσταλέντα, ἐξήλ-
 θον ἀπὸ τῆς Μονῆς, καὶ ὑπῆγον εἰς τὸν Νεὸν τῶν
 Ἁγίων Πάντων, ὅπου τῷ εἶπον προφορικῶς νὰ εἴπῃ
 τὸν Σαμί Ἐρέντη. « Εἶπε τοῦ Σαμί Ἐρέντη, καθὼς
 » καὶ τοῦ ἰδίου Ἱμπραχίμη, ὅτι ἡμεῖς ὅταν ἐρχώμεθα
 » εἰς τὸ Μοναστήρι, καὶ γινώμεθα Καλόγηροι, τὸν ἔχο-
 » μεν τὸν ἑαυτόν μας ἀποχαρμμένον, καὶ δὲν συλλογιζό-
 » μεθα θάνατον διὰ τοῦτο εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἐκπληρώ-
 » σωμεν τὸ χρέος μας κατὰ τὸν ὄρκον μας· ἢ ἐλευθε-
 » ρίαν, ἢ θάνατον περιμένομεν· καὶ ὅταν θέλῃ, ἄς ἔλθῃ,
 » καὶ εἴαν μᾶς νικήσῃ κατὰ τὰς ἐλπίδας του, ἡμεῖς καμ-
 » μίαν κατηγορίαν δὲν θέλει ἔχομεν· εἴαν ὁμοῦ καὶ νι-
 » κηθῇ, ἄς φαντασθῇ πόσῃ ἀτιμίαν καὶ αἰσχύνῃν Θε-
 » λει λάθει καὶ ἂν ἀγαπᾷ, ἄς φροντίσῃ νὰ κυριεύσῃ
 » πρῶτον ὅλην τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἡμεῖς τότε δὲν
 » δυνάμεθα νὰ κάμωμεν διαφορετικὰ· ἀλλ' ἄς μάθῃ ὅτι
 » ματαίως κοπιᾷζει, καὶ μὲ τὴν θείαν βοήθειαν δὲν θέ-
 » λει ἀξιοθῆ ποτὲ ὅσα ἐλπίζει. »

Ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν ὁ ἀποσταλείς, καὶ διεγύρηθη τῷ Σα-
 μί ὅσα τῷ εἶπον οἱ Πατέρες, (τὴν 21 Ἰουνίου) ὁ Ἱμπρα-
 χίμης ἀνέβη μὲ 500 ἵππεῖς εἰς τὸ ὄρος Σταυρὶ, ἀπέ-
 ναντι τοῦ Σπηλαίου κείμενον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Κώμης
 Ρ'ογοῦς, ἔθεν θεωρήσας διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τὴν Ἱε-
 ρὰν Μονήν, καὶ ὅλας τὰς πέριξ αὐτῆς θέσεις, μετὰ

δύω ὥρις ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Καλάβρυτα, καὶ ἤρξατο τῆς ἐτοιμσίας διὰ τὴν κατα τοῦ Σπηλαιῶν ἐκστρατείαν ἐν τούτοις ὅμως διάφοροι Ὀθωμανοὶ Καλαβρυτινοὶ καὶ ἄλλοι Πελοποννήσιοι γνωρίζοντες τὰς ὀρεινὰς καὶ κρημνίδεις ἐκεῖνας θέσεις, ἐπροσπάθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθησαν· ὅθεν τὴν 23 Ἰουνίου περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐκίνησεν ἐν σῶμα συγκείμενον ἀπὸ 3,000, καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἰμπραχίμη ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ὄρος Πετροῦχι, ἀνωθεν τοῦ χωρίου Ποταμιᾶς, ὀπίσθεν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς κείμενον, διὰ νὰ προσέχη (φαίνεται) τὴν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Μονῆς πολιορκίαν ὃ δὲ ὑπόλοιπος στρατὸς συμπεσούμενος περὶ τὰς 12,000, σχεδὸν ἀπῆλθε κατ' εὐθείαν εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην Ὑψηλὸν Σταυρὸν, εἰς τὸ κατ' ἀνατολὰς μέρος τοῦ Σπηλαιῶν κειμένην, φθάσας ἐκεῖσε περὶ τὴν 8 ὥραν μ. μ. τὴν δὲ ἐπιούσαν ἀπέστειλεν ὁ Ἰμπραχίμης (πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου) 3000, εἰς τὸ χωρίον Διακοπτὸν, οἵτινες ἠχμαλώτευσαν ὅσους εὔρον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Μαχαλέ Βρώστενας ἐν τῇ ἐορτῇ τοῦ τιμίου Προδρόμου, ἀριθμουμένους περίπου τῶν 300, ψυχῶν.

Ἐν τοσοῦτῳ οἱ Πατέρες τῆς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαιῶν εἶχον ἐφωδιασμένους καθ' ὅλα τοὺς ἄνωθεν τῆς Μονῆς Πύργους, ἢ προμαχῶνας ἀπὸ 100. ἐπιλέκτους πατέρας ἐκ τῆς Μονῆς (1) μεθ' ὧν ἦσαν καὶ ὁ Φωτάκος Χρυσανθάπουλας (ὑπάσπιστής τοῦ Θ. Κολο-

(1) Ἄς φαντασθῆ καθ' εἰς μὲ πότους ἐδύνατο ν' ἀντιπαρα-αχθῶσιν οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, 100. Πατέρες. !!

κοτρώνη) με 160, ὁ Κωνσταντῖνος Μέλιος ἐκ Τριφυλίας με ἄλλους 90, Ἑλληνας Ντρέδας καὶ Καρυτινοὺς ὁ Φραγκούλης Νικόλαος με 62, οἱ Σαρδελιᾶνοι ἐκ Κερπινῆς, καὶ οἱ Νικολάκης καὶ Γκολφῖνος Πετμεζαῖοι με 35. Πρὸ δὲ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ὁ Φωτάκος ἄμα ὅτε εἶδε τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν τοποθετημένον εἰς τὴν θέσιν Ὑψηλὸν Σταυρὸν, εἰδοποίησε καὶ τοὺς λοιποὺς οὔτινες ὁμοθυμαδὸν ἐτοιμασθέντες πάραυτα, ἐξῆλθον τῶν προμαχώνων, ἐγκαταλιπόντες ἐν αὐτοῖς τοὺς ἀναγκαιούνας στρατιώτας μόνον· ὁδεύσαντες δὲ ἀπὸ ἔλατον εἰς ἔλατον, (οὔσης τῆς θέσεως δασώδους) ἐπλησίαζον πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ με πρῶτον κανονοβολισμὸν τῶν κανονίων εἰς τὸ ὄρος τῆς Ἀναλήψεως ἀπὸ σφαιρίδια (σμιδράλια) ἐθανάτωσαν περίπου τῶν 30, ἐχθρῶν· καὶ οὕτως οἱ μὲν ἐχθροὶ προσοδεύσαντες ἔμειναν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ὑψηλοῦ Σταυροῦ ἀντιμαχόμενοι μετὰ τῶν ὀλίγων ἐκείνων Ἑλλήνων· ἡ δὲ μάχη ἐξηκολούθει με πείσμα, ἀπαριθμουμένου ὅλου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἑλλήνων μετὰ καὶ τῶν Πατέρων τῆς Μονῆς εἰς 600. περίπου· καὶ οἱ μὲν Ἑλληνας ὀλιγαριθμοὶ ὄντες, ἐκρύπτοντο ὀπισθεν τῶν ἐλάτων (ἀκάρπων δένδρων), καὶ ἐπυρο βόλουν τοὺς ἐχθροὺς· οἱ δὲ ἐχθροὶ διὰ τὸ πολυαριθμὸν τῶν δὲν ἐδύναντο νὰ διατηρηθῶσιν ὀπισθεν τῶν ἐλάτων, ὥστε πυροβολούντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ πλῆθους, ἐπιπτον οἱ ἐχθροὶ σωρηδὸν φονευόμενοι· κατὰ δὲ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἀνεφάνησαν καὶ 500, ἵππεῖς ἐκ τῶν τοῦ Ἱμπραχήμη εἰς τὴν Κρήνην τὴν καλουμένην τοῦ Ἀρσενίου, ἐρχόμενοι πρὸς κατάσχεσιν τοῦ Μετοχίου τῆς Παναγυρίστρας, οὔτινες μόλις εἶχον πλησιάσει εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ, ὅτε μία βολὴ κανονίου (τὸ ὅποιον εἶχον

στήσει οί πικτέρες εἰς τὴν σπηλιάν τὴν καλουμένην Διαβατείαν, (ἀπέχουσαν 1-4 τῆς ὥρας σχεδόν) ἐφόνευσε, ἐξ αὐτῶν τρεῖς, ἄλλη δὲ δευτέρα, πέντε, καὶ ἄλλη τρίτη κατὰ συνέχειαν, δύω ἰδόντες δὲ οἱ ἵππεις ἐνώπιόν των 10, φρονεούοντας εὐθὺς ἀπὸ ἐν διάστημα τόσον μακρὸν, ἐφαντάσθησαν ὅτι, ἐὰν ἀπὸ τὴν ἀπόστασιν ἐφρονεύθησαν 10, πότοι ἄρα ἐξ αὐτῶν ἔμελλον ν' ἀφανισθῶσιν, ἐὰν ἦθελον πλησιάσῃ; καὶ οὕτως ἐπέστρεψαν εἰς τὰ Καλάβρυτα με πολλὴν αὐτῶν ἐντροπὴν καὶ καταισχύνην.

Ἐν τούτοις ἡ εἰς τὴν θέσιν Ὑψηλὸν Σταυρὸν μάχη ὄλον ἐν ἐξηκολούθει πεισματώδης· περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐπέστρεπον καὶ οἱ ἀπὸ τὸ Διακοπτόν (δῆμος Βουροῦ) ἐχθροὶ φέροντες μεθ' ἑαυτῶν ὄσους εἶχον αἰχμαλωτίσει Ἑλληνας, Ἑλληνίδας, νέους καὶ γέροντας περίπου τῶν 250, ὡς εἴρηται, ἐν ταύτῳ δὲ καὶ ὄσα ζῶα καὶ ἄλλα λάφυρα εἶχον διαρπάσει· ἀλλὰ τὸ κανόνι καὶ τὰ Καλογηροελληνικά πυροβόλα δὲν τοῖς παρεχώρουσαν τὸ νὰ συνενωθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἐχθρῶν τῶν ὄντων ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὄρειων ἐκεῖνων λόφων· ἐπὶ τούτῳ εὐθὺς γενομένου σημείου, προσελίθησαν καὶ οἱ εἰς τὸ Πετροῦχι ὄρος διαμένονσαι 3,000, ἐχθρῶν, ὥστε ἕνεκα τῆς πληθῆος αὐτῶν ὀπισθοδρόμησαν ὀλίγον οἱ Ἑλληνες, συνηνώθησαν δὲ ἅπαντες οἱ ἐχθροὶ, καὶ ἀντεπολέμουν τοὺς Ἑλληνας, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον τὸ νὰ δώσωσιν οἱ Ἑλληνες τὰ νῶτα εἰς τοὺς ἐχθρούς· δύω δὲ ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου οἱ ἐχθροὶ ἰδόντες τοὺς Ἑλληνας εἰς ταῖσθην, ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν, τῶν ὀπιώντων ὀπισθεν ἀφ' οὗ κατέλαβον οἱ Ἑλληνες, τότε ἐγένεν

εις αὐτοὺς ὁ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐκείνος ἀφανισμὸς, ὥστε ἐφρονεύθησαν περίου τῶν 650, (1) ἀπὸ δὲ τὸ μέρος τῶν Πατέρων καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἐφρονεύθη μόνος ὁ Ἀνδρέας Σαρδελιᾶνος· μεταξύ ὅμως τῶν φονευθέντων καὶ πληγωθέντων ἐχθρῶν ἦτο καὶ εἷς συγγενῆς ἐπίσημος τοῦ Ἰμπραχήμε (ἐκ τῶν γενναίων καὶ ἀνδρείων παληκαρίων) ὅστις κατηράσθη τὸν Ἰμπραχήμεν ἐὰν δὲν ἤθελεν ἐκδικηθῆ τὸν θάνατόν του ἀπὸ τὸ Μέγισ Σπήλαιον· ἀλλ' ὁ Ἰμπραχήμες δὲν ἠξιώθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν παραγγελίαν τοῦ συγγενοῦς του, καθότι μετὰ τὴν εἰς τὰ Καλάβρυτα ἐπιστροφὴν του τὴν ἐπιούσαν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Τριπολιτζάν μετὰ τὰς συνήθεις του λεηλασίας, αἰχμαλωσίας, καὶ πυρπολήσεις· (2) μετὰ δὲ τὴν φυγὴν τῶν ἐχθρῶν εὐρίσκοντο σποράδην διὰ πολλὰς ἡμέρας πτώματα ἐχθρικὰ εἰς τὰ κρημνώδη καὶ δύσβατα μέρη τῆς θέσεως τοῦ Ὑψηλοῦ Σταυροῦ, ἀριθμηθέντα ὑπὲρ τὰ 260· οὕτω δὲ ἀπεπερατώθη μετὰ καταισχύνην τῶν ἐχθρῶν καὶ ἡ κατὰ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου δευτέρα ἐκστρατεία τοῦ Ἰμπραχήμε Πασσᾶ· πρὶν ἢ ὅμως συγκροτηθῆ ἡ μάχη, πολλοὶ ἐκ τῶν τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων ἐφαντάζοντο ὅτι οἱ Πατέρες τῆς, περὶ ἧς ὁ λόγος Ἰερᾶς Μονῆς ἦσαν συνεννοημένοι μετὰ τοῦ Ἰμπραχήμε· ἀλλ' ὅτε ἔμαθον τὴν γενομένην ἐκείνην

(1) Εἰς Ἄγγλος βεβαιωθεὶς παρὰ τοῦ Ἰμπραχήμε τὸν ἀριθμὸν τῶν φονευθέντων καὶ πληγωθέντων εἰς τὴν μάχην αὐτὴν ἐχθρῶν, ἔδωκε μετὰ ταῦτα τὰς περὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ πληροφορίας.

(2) Ἡ μάχη αὕτη διήρκεισε 13, ὀλοκλήρους ὥρας, συγκροτηθεῖσα τὴν 1 Ιουνίου τοῦ 1827.

ἔνδοξον μάχην, τότε ἐπέισθησαν γνωρίζαντες ὅτι ἦσαν ἠπατημένοι.

Ἄφ' οὗ δὲ ἀπέτυχε τελευταῖον ὁ Ἰμπραχίμ Πασσᾶς τῶν ὁποίων εἶχεν ἐλπίδων διὰ τὴν κυρίευσιν τῆς Γερᾶς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου Μονῆς, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Πεδιάδα Κατζάνας καλουμένην, ἐκείθεν δὲ διέταξεν ἓν σῶμα ἀπὸ 10,000, καὶ διὰ νυκτὸς ἐξεστράτευσε διὰ τὰς ὄρεινὰς Κωμοπόλεις καὶ Κώμας τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης, ὥστε μετὰ τὴν τετάρτην αὐτὴν ἐκστρατείαν του νὰ τὰς ἐξαφανίσῃ· ὁ δὲ Πλαποῦτας, ὁ Γενναῖος, καὶ οἱ λοιποὶ διαμένοντες εἰς τὴν Κώμην Καρνέσι, καὶ τὴν θέσιν Γολέμους, ἀντεκρούσθησαν μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ μὲ ἀποτυχίαν τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν 17 Ἑλληνες, πληγωθέντων καὶ 14, ἐκ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν ὀλίγοι πεφονευμένοι καὶ πληγωμένοι, καθότι οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπρηρίθμουντο ὑπὲρ τὰς 15,000· μετὰ δὲ τὴν ὀλιγοστιγμιαίαν ἐκείνην μάχην ὁ Ἰμπραχίμης ὠδοιπόρησε διὰ τὴν πεδιάδα τῆς Καρυταίνης, περιμένων αὐτόσε καὶ τὸ ῥηθὲν Ὀθωμανικὸν σῶμα τῶν 10,000, τὸ διὰ τὰ ὄρεινὰ τῆς ἐπαρχίας ἀποσταλέν· οἱ δὲ περὶ τὸν Πλαποῦταν, τὸν Γενναῖον κτλ. γνωρίζαντες τὴν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Καρυταίνης τῶν 10,000, ἐχθρῶν ἀποστολὴν, ἔσπευσαν διὰ νυκτὸς, καὶ ὁ μὲν Γενναῖος κατέσχε τὴν Κωμόπολιν Δημητζάνην, ὁ δὲ Πλαποῦτας ἐστάθη ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Ζατούνης· φθάσαν δὲ καὶ τὸ ῥηθὲν Ὀθωμανικὸν σῶμα, ἐτοποθετήθη εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Δημητζάνης (τὴν 16 Ἰουνίου τοῦ 1827).

Οἱ δὲ εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ σπήλαια διαμένοντες

Ἕλληγες ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχθρικήν τινα νυκτερινήν ἐπίδρομήν παρὰ τῶν ἐν τῇ Πεδιάδι ἐκείνῃ τοποθετηθέντων Ὀθωμανῶν, συσσωματωθέντες ὑπὲρ τοὺς 500, κατέλαβον τὰς πλησιεστέρας λοφώδεις θέσεις, ἔτοιμοι ὄντες εἰς ἀντίκρουσιν, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὸ τοῦ Πλαποῦτα καὶ τοῦ Γενναίου φθάσιμον εἰς τὴν Δημητζίανην, καὶ Ζάτουαν· ἀλλ' ἐν τῷ μεσονυκτίῳ ἐκείνῳ πλησιάσας ὁ Γενναῖος ἐπὶ ὀρεινοτέρας θέσεως παρὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν, ἤρξατο τοῦ νὰ πυροβολῇ τοὺς ἐν τῇ πεδιάδι Ὀθωμανοὺς, ὁ Πλαποῦτας δὲ ἐν ταύτῳ, καὶ οἱ προρρήθέντες συνηθροισμένοι Ἕλληγες ὁμοίως· τότε οἱ Ὀθωμανοὶ εἶδον ἑαυτοὺς πανταχόθεν περιστοιχισμένους καὶ πυροβολουμένους, ὥστε ἡ νύξ ἐκείνη διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς κακὴ κακῶς διήλθε.

Περὶ δὲ τὸ λυκαυγὲς τῆς 17 Ἰουλίου ἰδόντες οἱ Ὀθωμανοὶ ὅτι δὲν τοῖς ἔμεινεν ὁδὸς ἐλευθέρα νὰ ὀδεύσωσι διὰ τὰ ἔμπροσθεν, καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Γμπραχήμη νὰ συνεννοηθῶσιν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Καρυταίνης, οὕτω πως ἐτράπησαν ἐπὶ τὰ ὀπισθεν· ἀλλ' οἱ ἔχοντες ποίμνια Ἕλληγες, ὡς μὴ ἐλπίζοντες τὴν ὀπισθοδρόμησιν τῶν ἐχθρῶν, κατεβίβασαν τὰ ποίμνια τῶν ἐπὶ τὰ πεδινώτερα, καὶ οὕτως οἱ Ὀθωμανοὶ ὀπισθοδρομήσαντες, καὶ διὰ τὸ στενὸν τῶν θέσεων ἐκείνων κακῆνοι ἀγγοῦντες πότεν νὰ διοδεύσωσι, τρέχοντες δὲ τυφλοῖς ὄμμασι, πανταχόθεν ἐκ τῶν ὀρέων καὶ τῶν σπηλαίων ἐπυροβολοῦντο, καὶ ἀντεκρούοντο· ἀλλὰ καὶ μ' ὄλην τὴν ὀπισθοδρόμησιν καὶ ἀπειρίαν τῆς ὁδοῦ ἔπραττον καὶ αὐτοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων τὰ ἴδια, λαφυραγωγοῦντες καὶ αἰχμαλωτίζοντες. Ἐν τούτοις δὲ εἰς τὸ Σπήλαιον τοῦ Ἀρκουδορέματος 5. Ἕλληγες μὴ θυ-

νηθέντες να εισέλθωσιν, ἐφόνευσαν 36, Ὀθωμανούς, ἐκ-
 τὸς τῶν πληρωθέντων, ἐφονεύθησαν δὲ καὶ οἱ δύο ἐξ
 αὐτῶν μὲ ὄλην δὲ τὴν πληθύντων οἱ Ὀθωμανοὶ ἐστά-
 θη ἀδύνατον νὰ κερδίσωσι τὰ λαφυραγωγηθέντα αἰγο-
 πρόβατα καὶ λοιπὰ ζῶα, ἀκόμι καὶ ὄσους ἠχμαλώτευσαν
 Ἑλληνας· καὶ ὁμοίως οἱ Ἕλληνες ἀπῆλλαξαν ὅλα
 ταῦτα ἐκ τῶν Ὀθωμανικῶν χειρῶν, φονεύσαντες καὶ ὑ-
 πὲρ τοὺς 250, Ὀθωμανούς, ἐκτὸς τῶν πληρωθέντων·
 καὶ οὕτω μὲ πολλὴν ζημίαν των καὶ κατασχύνην διὰ
 δυσβάτων καὶ στενῶν ὁδῶν διερχόμενοι οἱ Ὀθωμανοὶ ἀ-
 πῆλθον εἰς τὴν Τριπολιτζάν, κακεῖθεν πάλιν ἐπανῆλθον
 εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Καρυταίνης, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ὁ
 Γμπραχήμης, τοὺς ὁποίους ἐπέπληξεν ἀρκετὰ ὡς ἀνι-
 κάνους καὶ ἀπείρους διὰ τὴν προξενηθεῖσαν αὐτοῖς ζημίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ὍΓΔΩΟΝ

Ἀκροβολισμοὶ διάφοροι μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν.

Οἱ δὲ ἐν ταῖς II. Πάτραις διαμένοντες Ὀθωμανοὶ
 ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Αἰγιαλείας (Βοστίτζης) ἐν τῇ
 ἐποχῇ ἐκείνῃ λαφυραγωγοῦντες δὲ, κτλ. κατήντησαν
 εἰς τὴν Κώμην Κουνινᾶ, εἰς ἣν ὑπῆρχον στρατοπεδευ-
 μένοι ὁ Φειζόπουλος, καὶ ὁ Γεώργιος Χελιώτης (Λύ-
 κος) μὲ 400, Ἑλληνας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Αἰγιαλείας
 καὶ Κορίνθου, οἵτινες ἀντεπαρετάχθησαν μετὰ τῶν ἐχ-
 θρῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὄλως ἀνισότητά των Ἑλλήνων ὡς
 πρὸς τὴν πληθύν των Ὀθωμανῶν ἡ ἀπυτυχία ἐδόθη εἰς
 τοὺς Ἑλληνας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐφονεύθησαν ὑπὲρ τοὺς
 60, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Γεώργιος Μωραΐτης· μεταξὺ δὲ τῶν

πεφονευμένων Ἑλληνικῶν σωμάτων εὐρέθη καὶ εἰς Ἑλ-
λην ἐλαφροπληγῶμενος, τὸν ὁποῖον οἱ Ὀθωμανοὶ νομί-
σαντες ὡς φονευθέντα, ἔκοψαν καὶ αὐτοῦ τὰ δύο ὠτία (1)
τὰ ὁποῖα ἐν ᾧ οἱ ἐχθροὶ τὰ ἔκοπτον, αὐτὸς δὲν ἐταρά-
χθη ποσῶς, ὅστις ὑπάρχει ζῶν εἰς τὴν ρηθεῖσαν Κώ-
μην Κουνινᾶ ἔχων καὶ τὰ δύο ὠτα αὐτοῦ κεκομμένα·
μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰς Π.
Πάτρας.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην
γιγνομένων, (τὴν 17 Αὐγούστου τοῦ 1827) ἀπὸ μεγί-
στην των (φαίνεται) ἀνοησίαν παρακινήθεντες 55, Ὀ-
θωμανοὶ, ἐξήλθον ἀπὸ τὸ φρούριον τοῦ Νεοκάστρου,
φαντάσθοντες νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς Π. Πάτρας· ἅμα
δὲ ὅτε ἔφθασαν πλησίον τοῦ ποταμοῦ τῆς Κυπαρισσίας
εἰς τὴν θέσιν Ἀγγελακοπούλου, ὁ Ἀνδρέας Μπαρμπα-
γιαννόπουλος ἐκ τῆς Λενδεκάδας (Κώμης τῆς ἐπαρ-
χίας Ἀρκαδίας) ὁμοῦ μὲ τὸν αὐτάδελφόν του Εὐσταθοῦ-
λην καὶ μὲ τὸν Ἀντώνιον Μπαρτζελετόπουλον ἐρχόμενοι
ἀπὸ τὰς Γλάτσας εἰς τὴν Κυπαρισσίαν, εἶδον μακρόθεν
τοὺς 55, αὐτοὺς Ὀθωμανοὺς, καὶ ἔδραμον ἐπ' αὐτοὺς
μὲ τὰ ξίφη, ἐπαπειλήσαντες αὐτοὺς Τουρκιστί, καὶ εἰ-
πόντες νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ ὄπλα των, καθό-
τι ἄλλως ἤθελον ἀπολεσθῆ· ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ καταλι-
πόντες τὴν ὁδὸν, κατέσχον προμαχῶνας δι' ἀντίκρου-

(1) Οἱ Ὀθωμανοὶ εἶχον τὴν συνήθειαν αὐτὴν, καὶ ἔκοπτον τὰ ὠτία
τῶν πεφονευμένων, τὰ ὁποῖα ἐπαρουσίαζον εἰς τοὺς λοιποὺς, καθὼς
καὶ εἰς τὴν ἀντιέραν των ἀρχὴν, καὶ ἐξουσίαν εἰς δεῖγμα καὶ ἀπόδειξιν
τῆς ἀνδραγαθίας των.

σιν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐπαναλαβὼν πάλιν ὁ Ἄνδρέας Μπαρμπαριαννόπουλος, εἶπε Τουρκιστί » ἐάν παραδοθῆτε » εἰς ἐμὲ θέλω σᾶς χαρίσει τὴν ζωὴν, καὶ θέλω σᾶς » διασώσει ὅπου ἀγαπᾶτε· ἄλλως δὲ ὀπισθεν φθάνει ὁ » Κολοκοτρώνης μὲ 5,000, καὶ τότε δὲν θέλει μείνει » ἀπὸ σᾶς μηδὲ κόκκαλον » ταῦτα ἀκούσαντες οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος Ὀθωμανοὶ καὶ δειλιάσαντες (ὡς μὴ γνωρίζοντες τὰς θέσεις ἐκείνας τελείως), παρῆλθον τὰ ὅπλα τῶν καὶ οἱ 55, εἰς τοὺς τρεῖς Ἑλληνας, τοὺς ὁποίους ἀφ' οὗ ἐλαφυραγώγησαν ἔπειτα, χωρὶς νὰ τοὺς θανατώσωσι, διεμοίρασαν αὐτοὺς ὡς ὑπηρέτας εἰς διάφορα μέρη

Μετὰ δὲ τὴν ἐν Κουνινᾷ προῤῥηθεῖσαν μάχην ὁ ἐν Π. Πάτραις διαμένων Ἀχμέτ Πασσᾶς μὲ 8,000, Ὀθωμανοὺς ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς ἐπαρχίας τῶν Καλαβρύτων εἰς τὸν Ἅγιον Βλάσην (Κώμην τῶν Καλαβρύτων) ὅπου διέμενον οἱ Πετμεζαῖοι μὲ 750, Ἑλληνας ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ Ἀχμέτ Πασσᾶς ὕστερον ἀπὸ ὀλίγων στιγμῶν μάχην γενομένην μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν, ἀπεσύρθησαν οἱ Ἕλληνες, ὡς μὴ οὔσης τῆς θέσεως καταλλήλου (1). Μετ' οὗ πολλὰς δὲ ἡμέρας ὁ, περὶ οὗ ὁ λόγος, Ἀχμέτ Πασσᾶς ἐξεστράτευσε διὰ τὴν ἐπαρχίαν Βοστίτζης, κακείθεν ἀπῆλθε μετὰ τοῦ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ στρατοῦ, συγκειμένου ἐξ 7,000, περίπου,

(1) Κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ συνθήκη τῶν 6. Γουλίου, καὶ ἀπαντες οἱ Ἕλληνες πάσης τάξεως καὶ βαθμοῦ δοξολογοῦντες τὸν Ἰψιστον, ἐπευφήμησαν ἐγκαρδίας καὶ τὰς τρεῖς μεγάλας Δυνάμεις, διὰ τὴν ὀπίσθιον ἔλαβον πρόνοιαν ν' ἀπαλλάξωσι τοὺς 30 στιχθεῖς καὶ πολυπαθεῖς Ἑλληνας ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν.

εἰς τὸ Μετόχιον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου Τρυπηὰ κα-
 λούμενον, δύο ἄρας ἀπέχον τῆς πρωτεύουσας τῆς Αἰ-
 γιολείας, ὅπου ἀπῆλθον καὶ ὁ Γ. Ἀρχηγός, ὁ Δ. Μελε-
 τόπουλος, οἱ Πετμεζαῖοι, ὁ Γενναῖος, καὶ ἄλλοι μὲ 2,
 500, Ἕλληνας ἐναντίον τῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ
 οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ κατεῖχον τὴν πεδιάδα τοῦ παραλίου,
 οἱ δὲ Ἕλληνες τὰς ὄρειν' ἰσθῆσεις, μετὰ δύο ἡμερῶν
 διαμονὴν τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ μετὰ δύο ἀκροβολισμοὺς
 μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν γεγονότας, ὄντων ἐ-
 κεῖσε καὶ πολλῶν πατέρων ἐκ τῶν τῆς Μονῆς τοῦ Με-
 γάλου Σπηλαίου, οἱ Ὀθωμανοὶ ἀνεχώρησαν διὰ τὰς Π.
 Πάτρας.

Τούτων δὲ οὕτω γιγνομένων, οἱ κατὰ τὴν Μεσση-
 νίαν ἐχθροὶ ἀπεφάσισαν νὰ κατακόψωσι τὰ καθ' ὅλον
 τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον κάρπιμα δένδρα, τὴν ὁποίαν
 αὐτὴν περὶ τῆς δενδροκοπείας ἀπόφασιν τῶν πληροφορο-
 ρηθεῖς ὁ Γεν. Ἀρχηγός διώρισεν ἀντ' ἀπρόσωπόν του τὸν
 Δ. Πλαπούταν, μετὰ τοῦ Δ. Μελετοπούλου, τῶν Πετ-
 μεζαίων, τοῦ Χρήστου Φωτομάρα, τοῦ Γεωργίου Λύ-
 κου, τοῦ Ροδοπούλου, καὶ ἄλλων, μετὰ 2,500, Ἑλλή-
 νων νὰ διαμένωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας Καλαβρύτων, Π.
 Πατρῶν, καὶ Βοστίτζης προσέχοντες ὁμοθυμαδὸν ἅπαν-
 τες τὰς ἐχθρικὰς ἐπιδρομὰς· τὸν δὲ Γενναῖον, τὸν Χρύ-
 σανθον Σισίνην, καὶ τὸν Τζανέτον Χρηστόπουλον μετὰ
 1600, νὰ μένωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας Καρυταίνης, Ἡ-
 λιδος, καὶ Ὀλυμπίας, καὶ νὰ προσέχωσι τὰς ἐχθρικὰς
 κινήσεις, ὁ δὲ Γ. Ἀρχηγός ἀπῆλθεν εἰς τὴν Μεσση-
 νίαν, ὅπου καὶ ὁ Νικηταράς, οἱ δὲ Μπενιζέλος Φοῦφος
 καὶ Ἀνδρέας Λόντος ἀπῆλθον εἰς Αἴγιαν, διὰ νὰ βε-

βαιωθῶσι πλατέτερον τὰ περὶ τῆς συνθήκης τῶν 6 : Γουλιού.

Κατὰ δὲ τὴν 9 Σεπτεμβρίου (τοῦ 1827) ὁ Ἀχμέτ Πασσᾶς ἐκ Π. Πατρῶν ἐξεστράτευσε μὲ 6,000, περίπου Ὀθωμανῶν κατὰ τῆς Κομοπόλεως Δίβρης, οἵτινες ἐκινήθησαν διὰ λαφυραγωγίαν καὶ λοιπὰς λεηλασίας· ταῦτοχρόνως ὁμῶς ἔφθασαν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ ὁ Γενναῖος, ὁ Χρύσανθος Σισίνης, καὶ ὁ Τζανέτος Χρηστόπουλος· καὶ ὅτε οἱ ἐχθροὶ ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Ἠλίδος ἐπὶ σκοπῷ τοῦ να τὴν ἐξαφανίσωσιν ὀλοτελῶς, τότε καὶ οἱ βῆθόντες στρατιωτικοὶ Ἕλληνες συνηκολούθουν ἐκ τοῦ πλαγίου, ἐκ τῶν ὀπισθαν, ὥστε εἰς τὴν Γέφυραν τῆς Νεμούτας συνεκρότησαν μάχην, διαρκέσασαν περίπου τῆς μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας, ὅπου ἐκ μὲν τῶν Ὀθωμανῶν ἐφονεύθησαν 35, ἐκτὸς τῶν πληρωθέντων, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ φθάσαντες εἰς Ἠλίδα, λεηλατοῦντες καὶ ἀφανίζοντες, μετὰ δύο ἡμέρας ἐπαγγέλλον εἰς τὰς Π. Πάτρας· ὁ δὲ Γενναῖος, ὁ Χ. Σισίνης, καὶ ὁ Χρηστόπουλος μετὰ τὴν ἐν Π. Πάτραις ἐπάνοδοσιν τῶν Ὀθωμανῶν ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν Κώμην Στρέζοβαν.

Ὁ δὲ Δ. Πλαπούτας, ὁ Δ. Μελετόπουλος, ὁ Χρῆσος Φωτομάρας, ὁ Φειζόπουλος, ὁ Ροδόπουλος, ὁ Γ. Λύκος, ὁ Γουρσοῦχος, καὶ ἄλλοι Πελοποννήσιοι (τὴν 17 Σεπτεμβρίου 1827) ἐν ᾧ εὐρέθησαν μὲ 1800, Ἕλληνας εἰς περιοδείαν κατὰ τῶν Ἀράβων εἰς τὴν θέσιν Κουκαριὰν πλησίον τῆς Κώμης Λαπαναγῶν τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων, ἔφθασαν ἐκεῖσε καὶ Ὀθωμανοὶ ὑπὲρ τὰς 6,000, τακτικοί, ἄτακτοι, καὶ ἰππεῖς· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες εἰ καὶ ὀλιγάριθμοι ὡς πρὸς τὴν πλῆθύν τῶν Ὀθωμα-

ῶν, κινούμενοι ἀπὸ αἴσθημα, καὶ διὰ τὸ ὀχυρὸν τῆς θέσεως μᾶλλον, ἔδωκαν ἀφορμὴν, ὥστε συνεκροτήθη πεισματώδης μάχη μεταξύ τῶν δύο μερῶν διαρκέσασα δύο ἡμέρας ἐπ' ἐλπίδι τῶν Ὀθωμανῶν ὅτι ἤθελον συλλάβει ζῶντας τοὺς Ἑλληνας, ἀλλὰ δὲν ἠξιώθησαν νὰ ἐπιτύχωσι τῆς ἐλπίδος των αὐτῆς, καθότι ἐφονεύθησαν ὑπὲρ τοὺς 400, ἐκτὸς τῶν πληγωθέντων ὥστε ἀπαυδήσαντες πλέον οἱ ἐχθροὶ ἀπὸ τὴν γενομένην εἰς αὐτοὺς θραῦσιν καὶ τὸν ἀφανισμόν, ὠπισθοδρόμησαν, καὶ τότε μᾶλλον ἐγένιν ἐπαισθητοτέρα καὶ περισσοτέρα ἢ θραύσις των· ἐὰν δὲ κατ' ἐκεῖνας τὰς στιγμὰς τῆς μάχης ἤθελον προφθάσει καὶ οἱ περὶ τὸν Γενναῖον διαμένοντες εἰς τὸν Ἅγιον Βλάσην 1,200, δὲν ἤθελε λυτρωθῆ οὐδὲ εἰς ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν ἐκεῖνων· καὶ ταῦτα μὲν οὕτω.

ΚΕΦΆΛΑΙΟΝ ΔΈΚΑΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Προκήρυξις τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ ἀφορῶσα τὴν σύστασιν στρατοπέδων κατὰ τὴν Πελοπόννησον - Διατριβὴ κατὰ τῆς προκήρυξεως αὐτῆς - Ἀντίκρουσις κατὰ τῆς διατριβῆς.

Ἄλλ' ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἢ κατὰ τὰς ἐπαρχίας Π. Πατρῶν, Καλαβρύτων, Βοστίτζης, Καρυταίνης, Ἡλίδος, καὶ λοιπὰς, συστηθεῖσα ἐκστρατεία διὰ τῆς προνοίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς ἀκαμάτου προστασίας τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ ἐστάθη κατὰ μέγα μέρος βοηθητικὸν μέσον ἐναντίον τῶν ὅσα ὁ Ἴμπραχήμης ἐμελέτα, πολὺ δὲ περισσότερον διότι ἢ ἐκ τῆς πράξεως τοῦ Νενέκου διαδοθεῖσα λύμη δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ προσδεύσῃ· ἀλλ' ἢ χάρις αὐτῇ ὀφείλεται πα-

ρὰ τῶν Ἑλλήνων πρῶτον εἰς τὴν τό τε Ἑλληνικὴν Ἀντικυβερνητικὴν Ἐπιτροπὴν διὰ τὴν περὶ τροφῶν πρόνοιάν της, καὶ ἐπομένως εἰς τὸν Γεν. Ἀρχηγὸν Θ. Κολοκοτρώνην, ὅστις ὡς ἀρχηγὸς τῶν ὅπλων, ἐνεπόδισε τὴν διάδοσιν τοῦ μιάσματος τοῦ Νενέκου, κτλ. μ' ὅλον ὅτι τῆς ἐκτρα τείας ἐκ εἰνης, ὡς δῆθεν καταχρηστικῆς ἐφάνησαν καὶ ἄλλοι κατήγοροι, κυρίως δὲ ἐφάνη κατήγορος ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρονικόλας (ὁ καὶ ζωγράφος) διὰ διατριβῆς του ἀναιρετικῆς εἰς τὴν προκήρυξιν τοῦ Γεν. Ἀρχηγοῦ τὴν διαλαμβάνουσαν τὰ ἐφεξῆς (1).

» ἀριθ. 800.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ.

Πρὸς ἅπαντας τοὺς Πελοποννησίους.

» Συμπολιταί! Εὐδοκήσας ὁ Θεὸς τῶν Δικαίων εἰς
 » τὰς φωνάς μας, αἵτινες ἐφθασαν ἕως τοῦ θρόνου
 » του, ἐν ευσεν εἰς τὰς καρδίας τῶν Κραταιῶν Δυνα-
 » μων, καὶ ἀπεφάσισαν τὴν τύχην μας· ἡ συνθήκη
 » τῶν πληρεξουσίων τῶν συνελθόντων εἰς Λονδῖνον,
 » ὑπογεγραμμένη κατὰ τὴν 6. τοῦ παρελθόντος Ἰου-
 » λίου Ε. Ν. μᾶς πληροφορεῖ τὴν ἀπόφασίν των. Χα-
 » ρῆτε Ἑλληγες καὶ δοξάσατε τὸν Θεὸν, ὅστις ἀντα-
 » μείβει τὸν δικαίον ἀγῶνα μας· ἡ μετ' ἐπιμονῆς ἐπι-
 » μονὴ καὶ σταθερότης σας, Πελοποννήσιοι, καὶ ἡ

(1) Τὴν προκήρυξιν τοῦ Γ. Ἀρχηγοῦ, καθὼς καὶ τὴν διατριβὴν ἐκείνην, καὶ τὴν κατὰ τῆς διατριβῆς ἀντίκρουσιν καταχωροῦμεν ἐνταῦθα, παραλαβόντες αὐτὴν ἐκ τῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

» καρτερία σας βραβεύεται μετ' ὀλίγον μετὰ τὰ ἀγαθὰ
 » τῆς ἐλευθερίας· ἑπτὰ χρόνων θυσιαι καὶ κόποι στεφα-
 » νώνονται μετὰ τῆς δόξης τοὺς στεφάνους, καὶ ἀπο-
 » λαμβάνομεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν, καὶ ἀπὸ τῶν
 » Σεβαστῶν Βασιλέων τὴν φιλανθρωπίαν ἐκεῖνο ὅπαυ
 » ἐζητούσαμεν τὸν Θεόν, τὴν ἐλευθερίαν μας. » Ζητεῖ-
 » τε, μᾶς λέγει ὁ Θεός, καὶ εὐρήσετε· » ἀλλὰ πατριῶ-
 » ται! δὲν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον· ἂν ἤδη ἑπτὰ ἔτη ἐπο-
 » λεμήσαμεν, καὶ ἂν ἐθυσιάσθημεν, ἂν ἐσυνεισφέραμεν
 » διὰ νὰ φέρωμεν ἕως εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν τὸν πόλε-
 » μόν μας, τώρα πρέπει νὰ διπλασιάσωμεν ὅλα αὐτὰ,
 » διὰ νὰ φέρωμεν εἰς τελειότητα τὸν ὄρον μας τοῦ νὰ
 » ζήσωμεν, ἢ ν' ἀποθάνωμεν ἐλεύθεροι ὡς γίνωμεν λοι-
 » πὸν ἀνώτεροι τοῦ ἑαυτοῦ μας, τῆς ὑπομονῆς μας,
 » καὶ ὅλοι ἠγωνιμένοι τὴν ψυχὴν, ὡς τρέξωμεν ἐναντίον
 » τῶν ἐχθρῶν μας καὶ αὐτοὺς τοὺς ὀλίγους μῆνας, νὰ
 » τὸν κατατροπώσωμεν, καὶ οὕτω διὰ τῆς καλῆς διαγω-
 » γῆς μας εἰς μὲν τοὺς Χριστιανοὺς Βασιλεῖς νὰ εὐα-
 » ρεστήσωμεν χορηγοῦντες ὕλην, δι' ἧς νὰ ὑποστηρί-
 » ζουν τὰ φιλάνθρωπα ὑπὲρ ἡμῶν προβλήματατά των, τὸν
 » δὲ ἐχθρὸν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας μας νὰ
 » βιάσωμεν νὰ τὰ δεχθῆ καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ.

» Ἴδου, στρατόπεδον ἐσύστησα εἰς Βοστίτζαν ἔχον
 » ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Στρατηγὸν Κολιόπουλον διὰ νὰ κρα-
 » τῇ τοὺς ἐν αὐτῇ ἐχθροὺς εἰς συστολὴν· ἄλλο συγ-
 » κεντρῶνω εἰς Νεζερά ὑπὸ τὸν υἱόν μου Γενναῖον· ἄλ-
 » λο εὐρίσκειται εἰς τὰ Δερβένια συγκροτημένον ὑπὸ
 » τὴν διοίκησιν τοῦ Στρατηγοῦ Νικηταρά· ἐκεῖ πηγαί-
 » νω καὶ ἐγὼ νὰ ἐνδυναμώσω ἐκεῖνο, καὶ νὰ παρακι-
 » νήσω εἰς τὰς μεσογειοὺς ἐπαρχίας νὰ κινήσωσιν εἰς

» τὰ ὄπλα, διότι ἡ περίστασις εἶναι κρισιμωτάτη τρέ-
 » ξατε ὅθεν ὅλοι εἰς αὐτὰ, καὶ ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι ἡ Κυ-
 » βέρνησις καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος ἐπιστηριζόμενοι εἰς
 » τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν καὶ εἰς τὰ εὐγενῆ αἰσθήματά
 » σας, θέλει μᾶς προμηθεύσουν βέβαια τὰ συντηρητικὰ
 » αὐτῶν ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου.

» Ὁ ἐχθρὸς μας τώρα δὲν καταγίνεται, εἰ μὴ νὰ
 » ἐπιτύχη διὰ τῆς ἀπάτης ὅ,τι διὰ τοῦ πολέμου δὲν
 » ἠδυνήθη· τοῦτο δὲ ἀπέδειξε διὰ τῶν πραγμάτων, κα-
 » τορθώσας ν' ἀπατήσῃ ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων τινὰς
 » ἐκ τῶν περὶ τὰς Πάτρας χωρίων ἀδελφῶν σας· ἀλλ'
 » ἡ ἀπάτη του αὐτὴ ἐστάθη ἐφήμερος, διότι οἱ ὀλίγοι
 » ἀδελφοί σας οὗτοι γνωρίσαντες αὐτὴν, ἐξωμολογήθη-
 » σαν δι' ἐγγράφων των μετὰ συντριβῆς καρδίας τὴν
 » ἁμαρτίαν των, καὶ ἔλαβον δι' ἐμοῦ τὴν συγχώρησιν
 » τοῦ Ἔθνους, ἀλλὰ ἤδη ἐνωμένοι μὲ τὰ στρατεύμα-
 » τα τῆς πατρίδος πολεμοῦν τὸν ἐχθρὸν ὡς καὶ πρό-
 » τερον.

» Ἀπὸ τὴν ἀπάτην λοιπὸν, ἀδελφοί, ἀπὸ τὰς πα-
 » γιδευτικὰς μηχανάς του νὰ προφυλάττεσθε γνωρίζον-
 » τεσ ὅτι τὰ ἀναπόφευκτα ἐπακόλουθα αὐτῆς θέλουν
 » εἶναι σφαγὴ, καὶ αἰχμαλωσία, παρὰ ἀπὸ τὴν δύνα-
 » μίν του, διότι ἀπεδείχθη ὅτι δι' αὐτῆς δὲν ἤμπορεῖ νὰ
 » κατασταθῇ κύριος τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὰ ὄπλα Πατριῶται, τρέξατε! θὰ θερίσωμεν τοὺς
 » καρπούς ὁποῦ μὲ τόσους ἰδρωτάς ἐσπείραμεν. »

Τὴν 20 Αὐγούστου 1827- ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Ἅγιον
 Βλάσιον Γεν. Στρατοπέδου.

Ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς τῶν Πελοπον. στρατευμάτων
 Θ. Κολοκοτρώνης.

Διατριβή κατὰ τῆς ἀνωτέρω Προ-
κηρύξεως. (1)

Κύριε Συντάκτα τῆς Γεν. Ἐφημερίδος

» Εὐρισχόμενος ἐπάνω εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰς τὰ
» Μεθόρια τῶν Καλαβρύτων καὶ τῆς Καρυταίνης, ἀνέ-
» γνωσα καὶ τυπωμένην εἰς τὸν 77 ἀριθμὸν τῆς ἐφη-
μερίδος σου τὴν ὑπ' ἀριθ. 800. προκήρυξιν τοῦ Γ. Ἀρ-
χηγοῦ τῆς Πελοποννήσου.

Ἦθελεν ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς νὰ μᾶς χαροποιήσῃ μὲ
τὴν ἐκ μέρους τοῦ κοινοποιήσιν τῆς συνθήκης τῶν 6.
Γουλίου· ἡ Κυβέρνησις ἔκαμε κατὰ τοῦτο ἐγκαίρως τὸ
χρέος τῆς! μ' ὄλον τοῦτο ὅταν ὁ Γ. Ἀρχηγὸς ἔπαυ-
σε πρὸ πολλοῦ νὰ διασαλπίζῃ πολεμικὰ ἔργα καὶ νίκας,
καὶ ὅμως εἶχε ἀκόμι χρεῖαν νὰ ἐκδώσῃ προκήρυξιν, ἐ-
προουμιάσῃ βέβαια ὅσον καλλίτερον ἠμποροῦσεν.

Ἦθέλησεν ὁ Γ. Ἀρχηγὸς νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἔνωσιν,
νὰ συστήσῃ τὴν καλὴν διαγωγὴν εἰς τοὺς Πελοπον-
νησίους, εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ἀνευ τούτων, οὐδὲ τοὺς χρι-
στιανούς βασιλεῖς δυνάμεθα νὰ εὐαρεστήσωμεν, οὐδὲ μέλ-
λον εὐτυχές νὰ ἐλπίσωμεν ἔχει τῷ ὄντι μεγάλην χά-
ριν τὸ στόμα ἑνὸς ἀρχηγοῦ ὅταν προφέρῃ τὴν ἀδελφι-
κὴν ἔνωσιν, τὴν καλὴν διαγωγὴν. κτλ. κτλ. » τὸ φάρ-
βρωμᾶ ἀπὸ τὸ κεφάλι: » καὶ ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς δὲν τὸ
ἐλησμόνησεν ἴσως, ὅταν ὑπέγραψε τὴν προκήρυξιν του·
ἀλλ' ὁ λαὸς ὀλίγον ὠφελεῖται, ὀλίγον κινεῖται ἀπὸ τὰς
καλὰς πλήν ἀφηρημένας φράσεις, ὅταν αἱ καλαὶ πρά-

(1) Ὅρα Γεν. Ἐφημερίδα.

ξεις, τὰ καλὰ παραδείγματα δὲν συνοδεύουν, δὲν ἐνισχύουν τὰς ἠθικὰς παραγγελίας.

» Ἴδου, στρατόπεδον ἐσύστησα εἰς Βοστίτζαν
 » ἄλλο συγκεντρῶνω εἰς Νεζερά . . . ἄλλο εὐρίσκεται
 » εἰς Δερβένια Ἴδου, μὲ τρεῖς κονδηλιάς μελάνης
 ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς ἐσύστησεν εὐθὺς τρία στρατόπεδα! Θαυμαστὴ ἀσφάλεια διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Πελοποννήσου! ἄλλο δὲν τοῖς μένει παρὰ νὰ τρέξουν εἰς αὐτὰ! ἀλλὰ ποῦ νὰ τὰ εὐροῦν; εἰς τὴν Βοστίτζαν; ὄχι. ἐκτὸς ἂν ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς ἐννοεῖ ὅλην τὴν ἐπαρχίαν, καὶ τότε βέβαια θέλουν εὐρεῖ ἓνα πλῆθος ἕξ περίπου χιλιάδων Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἀγνοῶ διὰ ποίους ἰσχυροὺς λόγους τῶν ἀρχηγῶν τῶν θεωροῦν μακρὰν ἀπ' ἀντικρυ μ' ὅλην τὴν στωϊκὴν ἀπάθειαν δύο ἡμισυ χιλιάδας ἐχθρῶν, ἔπειτα ἀναχωροῦντες τοὺς ἀφίνουν νὰ τρυγήσουν καὶ νὰ συνάξουν ἐν ἡσυχίᾳ ὅλας τὰς σταφίδας ἄχρι τῆς ἀκράτας. εἰς τὰ Νεζερά; εἰς μάντην θέλουν τρέξει· αὐτὸ εἶναι πολὺ εὐκίνητον, καὶ μόλις ὀλίγας ἡμέρας, διὰ νὰ μὴν εἰπῶ ὥρας, διαμένει εἰς τὸν αὐτὸν τόπον συγκεντρωμένον. ἂν ὅμως ἐννοῇ ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς ὅλον τὸ λεγόμενον τμήμα τῶν Νεζερωῶν, τότε βέβαια ποῦ πολλοὺς, ποῦ ὀλίγους εἰς ὅλα τὰ ἀπυρπόλητα χωρία, εἰς τὰ Σπήλαια, εἰς τὰ Δάση αὐτῆς τῆς περιφερείας θέλουν εὐρεῖ διεσπαρμένους στρατιώτας. τῶν Δερβενίων τὸ στρατόπεδον ἴσως εἶναι σταθερώτερον. ἀλλ' ἐγὼ ἀκόμη δὲν ἤμποροῦσα νὰ μάθω, ἂν ὑπερέβη τὸν ἀριθμὸν τῶν 500: καὶ ἀναγκάζομαι νὰ ὑποθέσω ὅτι ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς ὅσας ἐπροκλήρυσεν ὅτι ἐπήγαιναν ἐπίτηδες ἐκεῖ διὰ νὰ τὸ ἐνδυναμώσῃ, ἢ ἀνέλπιστα ἐμπόδια ἀπήντησεν, ἢ εἰς σπουδαιοτέρας ὑποθέσεις ἐνασχολεῖται, καθὼς II X εἰς ἐκλο

γὰς εἶδους τινος ἐκπύκτων πληροξουσίων, εἰς τὴν ἐσω-
τερικὴν εὐταξίαν σημαντικῆς τινος ἐπαρχίας, πράγματα
τὰ ὅποια δὲν πρέπει νὰ διαφεύγουν τὴν προσοχὴν τοῦ
Γ. Ἀρχηγοῦ, διότι ἡ περίστασις εἶναι κρισιμωτάτη.

Προκηρύττων τῶν τριῶν τούτων στρατοπέδων τὴν
σύστασιν, ἠθέλησε μὲ προφητικὸν ὕφος νὰ μεταχειρισθῆ
ἀντὶ τοῦ μέλλοντος τὸν παρωχήμενον χρόνον, ἣ ἔκρι-
νεν ὡς συγχωρημένην τὴν χρῆσιν τοῦ ἐπιωφελοῦς ψεύ-
δους· ἀλλὰ τὸ δεῦτερον τοῦτο εἶναι δι' ὅλου μάταιον,
ἐπειδὴ οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἔπαθον τόσα, ἤκουσαν τό-
σας τοῦ εἶδους τούτου πομπῶδεις ἀληθείας, ὡς μ' ὅλον
τὸ σέβας ζητοῦν ἀπὸ τὸν Γεν. Ἀρχηγὸν νὰ τοὺς συγ-
χωρήσῃ, ἂν διὰ ταύτην καὶ τὴν φορὰν δὲν πιστεύουν
ὅ,τι δὲν βλέπουν. οἱ δὲ ξένοι δὲν μᾶς θεωροῦν πλέον
μακρόθεν. εἰς τὰ παράλια μας, εἰς τὰς πεδιάδας μας, εἰς
εἰς τὰ χωρία μας, εἰς τὸ πλευρὸν μας στέκουν, καὶ μᾶς
παρατηροῦν μ' ὄλην τὴν ἀκρίβειαν.

Ἡ ἀπάτη τάχα τοῦ ἐχθροῦ ἴσχυσε νὰ οὐδετερίωθῃ
πρὸς καιρὸν τὰς δυνάμεις τῶν περὶ τὰς Πάτρας ἀδελ-
φῶν μας; ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς τὸ λέγει! ἢ ἡ ἔλλειψις
παντὸς μέσου ὑπερασπίσεως, ἢ πλέον σκληρὰ καταδυ-
ναστεία, ἢ πλέον ἀχαλίνωτος ἀρπαγὴ ἐκ μέρους τῶν
ἐλπίζομένων ὑπερασπιστῶν τους, τοὺς ἠνάγκασαν ν' ἀ-
πατήσουν τὸν ἐχθρὸν, καὶ ν' ἀποκοιμήσουν πρὸς καιρὸν
τὰς θηριώδας του; οἱ ἀξιοκατάκριτοι, πλὴν καὶ ἀξιοσυγ-
χώρητοι οὗτοι περὶ τὰς Πάτρας ἀδελφοί μας αὐτὸ φω-
νάζουν, αὐτὸ πιστεύουν, αὐτὸ γράφουν. καὶ μὲ τὸν ὄ-
σον τὸ κατ' ἐμὲ κίνδυνον τοῦ νὰ δυσαρεστήσω τὸν
Γεν. Ἀρχηγόν, εὐρίσκομαι ἀναγκασμένος νὰ παραδε-

χθῶ ὅτι περὶ τούτου λέγουν καὶ πιστεύουν οἱ περὶ τὰς Πάτρας ἀδελφοί μας.

Διότι νομίζω ὅτι ὁ Δαμαλᾶς, τὸ Ναύπλιον, ἢ Κόρινθος, ὁ Φονιᾶς ἀπησχόλουν τὴν προσοχὴν καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ Γεν. Ἀρχηγοῦ ὅταν ὁ ἐχθρὸς τρομερὸς διὰ τὰς ἀπὸ Νεόκαστρον ἄχρι Πατρῶν αἰχμαλωσίας, φόβους, καὶ πύρπολισμούς ἐστρατοπέδευεν εἰς τὰς Πάτρας καὶ ἐπηγαινέρχετο ἐκεῖθεν εἰς Τριπολιτζάν, διότι οἱ ῥηθέντες ἀδελφοί μας εἰς μάτην ἐζήτουν στρατεύματα καὶ ἐφόδια.

Διότι εἶδα πῶς εἰς τὸ θέρος τῶν γεννημάτων, εἰς τὸ τρίτος τῶν σταφιδῶν μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἰμπραχήμη εἰς τὴν Μεσσηνίαν, τότε ἡ προσοχὴ καὶ αἱ δυνάμεις τοῦ Γεν. Ἀρχηγοῦ ἐσυγκεντρώθησαν εἰς τὰ Καλάβρυτα, τὰς Πάτρας, τὴν Βοστίτζαν, καὶ μὲν ὅλα ταῦτα πάλιν δὲν εἶδα στρατόπεδον συστημένον διὰ νὰ πολεμήτη τοὺς ὀλίγους μείναντας εἰς τὰς Πάτρας ἐχθροὺς, νὰ προφυλάξῃ τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν ζωὴν τῶν πτωχῶν ἐκείνων ἀδελφῶν μας. ἀλλ' εἶδα καὶ ἔτι βλέπω μίαν ἀπέραντον ἀγορὰν (ὅπου σχεδὸν εἶναι ἡ ἑκτασις τῶν τριῶν ἐπαρχιῶν), εἰς τὴν ὁποίαν ποίμνια, ἀγέλαι, φορτηγὰ ζῶα, συναγμένοι καὶ ἀσύνακτοι καρποὶ, λείψανα κινητῆς περιουσίας κρυμμένα εἰς τὰ Σπήλαια, ἐν γένει πᾶν ὅτι μὲ ἰδρῶτας ἔσπειραν, μὲ δάκρυα ἐθέρισαν, μὲ κίνδυνον ζωῆς διεφύλαξαν οἱ πτωχοὶ κάτοικοι ἐκείνων τῶν μερῶν ἀρπαζόμενον ἀπὸ τὰς χεῖρας των, πωλεῖται πάλιν δις καὶ τρις κατ' ἐπανάληψιν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν πτωχὸν ἀπὸ διαφόρους ἀρπαγας καὶ πωλητὰς, καὶ

τέλος ἡ ἀσώτως φθείρεται, ἢ ἀσπλάγχχνως διὰ παντός ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸν γυμνὸν καὶ πεινῶντα κύριόν του.

Διότι γνωρίζω πῶς οἱ διώκται τοῦ λαοῦ ζητοῦν μὲ βίαια καὶ δυναστικά μέτρα νὰ γίνουιν, ἢ καὶ νὰ ὀνομάζωνται πολεμικοὶ ἀρχηγοὶ των.

Διότι εἶδα τὴν ὑποθετικὴν δικαιοσύνην ἀγοραζομένην ἀπὸ τὰς χεῖρας ἐκείνων τοὺς ὁποίους οὐδεὶς κατέστησε κριτάς.

Καὶ τέλος, διότι δὲν μᾶς λανθάνει ὅτι ἡ φορολογία συχνάκις λαμβάνει τὸν τόπον τῆς στρατολογίας.

Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἔπασχον καὶ πάσχουν οἱ περὶ τὰς Πάτρας δυστυχεῖς ἀδελφοὶ μας. δὲν ἀρκοῦν τάχα νὰ δικαιώσουν τὴν προεκτεθεῖσαν γνώμην καὶ τοὺς, ὅσοι τὴν παραδέχονται;

Ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς ἔχει βέβαια ἀρκετὴν φρόνησιν, καὶ ἀρκετὰ εὐγενῆ αἰσθήματα, διὰ νὰ ἀποστρέφεται τοιαύτας ὀλεθρίους ἀδικοπραγίας· μὲ ὅλα ταῦτα καλὸν καὶ ὠφέλιμον εἶναι νὰ θεωρῆ προσεκτικώτερα τὰς πράξεις τῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του ὀπλισμένων δυνάμεων· δίκαιον εἶναι καὶ μετρίως εὐσπλαγχνικὸν ὡς πρὸς τὰ δεινὰ παθήματα τῶν περὶ τὰς Πάτρας ἀδελφῶν μας νὰ μὴ μείνουιν πλέον εἰς τὸ κρυπτόν καὶ αὐτὰ καὶ οἱ αἰτιοὶ των· μεγαλύτερον ἔγκλημα τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα σιωπὴν δὲν νομίζω!

Ἡ φιλανθρωπία τῶν δυνατῶν τῆς Εὐρώπης, ἡ ἀπάνθρωπος ἀδικία τῶν τυράννων ἐχθρῶν μας, ἡ σταθερὰ ἀπόφασις τῶν Ἑλλήνων γρήγορα χωρὶς ἄλλο μαζῆ μετὴν ἔνδοξον εἰρήνην θέλουιν συνεπιφέρει καὶ τὰ καλὰ της, τὴν τιμωρίαν δηλαδὴ τῶν κακῶν, τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἀγαθῶν, τὴν παραμυθίαν τῶν ἀδυνάτων, τὴν ἰσχύιν τῶν νόμων καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Κύριε Συντάκτα!

Ἡ Ἀνάγνωσις τοῦ 57 ἀριθμοῦ τῆς ἐφημερίδος σου μετ' ἠνάγκασε νὰ γράψω αὐτὰ τὰ ὀλίγα· σὲ τὰ ἐπιστέλλω δέ, βέβαιος ὢν ὅτι τὸ σέβας τὸ ὁποῖον χρεωστέεις εἰς τὸ ἔθνος καὶ τὸ Σύνταγμα, εἰς τὴν Κυβέρνησιν, εἰς τὴν ἀμερόληπτον ἀλήθειαν θέλει σὲ παράκινήσει νὰ τὰ καταχωρήσῃς εἰς τὴν Γεν. ἐφημερίδα.

Ἀπὸ Στρέζοβαν τὴν 15 Σεπτεμ. 1827.

Κ. Μαυρονικόλας.

Ἀντίκρουσις εἰς τὴν κατὰ τῆς Προ-
κηρύξεως διατριβήν.

Κύριε Συντάκτα τῆς Γεν. Ἐφημερίδος.

» Εἶδον εἰς τὸ 61 φύλλον τὸν Κωνστ. Μαυρονικόλαν καθαπτόμενον τῆς διακηρύξεως τοῦ Γεν. Ἀρχηγοῦ τῶν στρατευμάτων τῆς Πελοποννήσου, καὶ προσπαθοῦντὰ διὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου νὰ ὠφελήσῃ τὴν πατρίδα τοῦλάχιστον μετ' τὴν μάστιγα τοῦ γελοίου, ἐν ᾧ δὲν δύναται ἴσως νὰ πράξῃ ἄλλο τίποτε καλλήτερον· μ' ὅλον ὅτι δὲν γνωρίζω τὸν ἄνδρα, τὸν παρακαλῶ νὰ με ὑποφέρῃ, ἂν ἔλαβον τὴν ἐλευθερίαν νὰ προσφέρω καὶ ἐγὼ τὸ ὀφειλόμενον σέβας εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην.

» Ἡθέλησεν ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς νὰ μᾶς χαροποιήσῃ (λέγει ὁ Μαυρονικόλας) κτλ.

Ἄν ὁ Γεν. Ἀρχ. ἠθέλησε νὰ κοινοποιήσῃ τὴν συνθήκην τῶν 6 Ἰουλίου πρὸς τοὺς Πελοποννησίους, δὲν ἔ-

πρόσβαλε τὰ δίκαια τῆς Κυβερνήσεώς μας, ἔκαμε καὶ αὐτὸς τὸ χρέος του ὡς Γεν. Ἀρχηγός, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τοὺς ἀνδρείους συστρατιῶτας του, τοὺς ἐναρέτους συμπολίτας του, καὶ ἐπανέλαβεν ὅ,τι εἶπε καὶ ἡ Κυβέρνησις μας· ἀλλ' ἔβλαψε τάχα διὰ τοῦτο τὴν πατρίδα; ἔπραξε τάχα ἔγκλημα καθοσιώσεως; ἐνεθάρρυνε τάχα τοὺς Τούρκους νὰ πολλαπλασιάσουν τὰς στρατιάς των διὰ νὰ μᾶς ὑποτάξουν, προοιμιάσας ἀπὸ τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος συνθήκην τῶν εὐεργετῶν μας; ἄς κρίνῃ τὸ δημόσιον περὶ τούτου.

» Ἡθέλησεν ὁ Γεν. Ἀρχηγός νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἔνωσιν, κτλ.

Πότε δὲν ἠθέλησεν ὁ Γεν. Ἀρχηγός τὴν ἔνωσιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν; πότε δὲν ἐσύστησε τὴν καλὴν διαγωγὴν εἰς τοὺς Πελοποννησίους μὲ τὸ παράδειγμα του; ἀλλ' εἶναι τάχα ἀναμάρτητος; ὄχι! ἡ ἱστορία θέλει περιγράψῃ καὶ τὰ καλὰ του καὶ τὰ κακὰ του ἔργα μὲ ἀπάθειαν· πλὴν ἂν ἦτον καὶ κακός, δὲν ἦτον καὶ ἀγαπητὸς ἀπὸ τοὺς Πελοποννησίους· εἶναι δὲ πασίδηλον ὅτι ἡ δύναμις του δὲν θεμελιούται, παρά εἰς τὴν ἀγάπην τῶν Συμπολιτῶν του. ἂν λοιπὸν κάμνῃ κατάχρησιν τῆς δυνάμεώς των, διὰτὶ τὸν ἀγαποῦν οἱ συμπολιταὶ μας; διὰτὶ δὲν τὸν ἀφαιροῦσι τὴν δυνάμιν των; τάχα τὸν φοβοῦνται; ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐμίσθωσεν, οὔτε μισθώνει ποτὲ ξενικὰ στρατεύματα. μόνοι οἱ Πελοποννήσιοι τὸν ἐσυνώδευσαν εἰς τὴν ἐπανάστασίν μας, ὄχι ποτὲ ὡς μισθωτοί, ἀλλ' ὡς συστρατιῶται, καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἐδύναντο καὶ δύνανται πάντοτε νὰ τὸν ἐγκαταλείβουν, καθὼς τὸν ἐγκατέλιπον, ὅτε ἠθέλησαν νὰ τὸν διδάξουν νὰ ἐκλέγῃ καλῆτερα τοὺς φίλους του· ἐδύναντο νὰ τὸν ἐγκαταστήσουν δι' ὄλου ἀ-

δύνατον νὰ βλάβῃ τούς ἀδελφούς μας, πλὴν δὲν θέλουν νὰ τὸν ἐγκαταλείψουν τὸν ἀγαπῶν ὡς πατέρα των, συμπάσχου με αὐτὸν ἕνεκα τῶν κοινῶν δυστυχημάτων· συμπαραηγοροῦνται με τὴν ἐλπίδα τῆς γλυκυτάτης ἐλευθερίας, καὶ πολεμοῦσι τούς Τούρκους με ὅλην τὴν εὐθαρσίαν, ὀδηγούμενοι ἀπ' αὐτὸν καὶ τούς περὶ αὐτὸν ἀρχηγούς· ἀρα δὲν εἶναι κακὸς πολίτης ὁ Γεν. Ἀρχηγός· ἀλλὰ μήπως εἶναι κακὸς ὁ Μαυρονικόλας; ἀπαγε! εἶναι μάλιστα καλὸς, ὅμως δὲν ἔμαθε νὰ λέγῃ καλῶς, μ' ὅλον ὅτι δὲν φαίνεται ἀπειρος παιδείας· καὶ κάμει ἄδικον καλὸς ὢν νὰ μὴ θέλῃ νὰ λέγῃ καλῶς διὰ τούς αὐτουργούς τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν, τῶν διχονοιῶν, τῶν ἀδικιῶν, καὶ τῶν συμφορῶν τοῦ ἔθνους, ἐν ᾧ τούς γνωρίζει κάλλιστα· ἐλπίζεται μ' ὅλον τοῦτο νὰ μεταχειρισθῇ καλῆτερα τὴν παιδείαν του ἄλλοτε.

« Ἴδου με τρεῖς κονδηλιαῖς μελάνης ὁ Γεν. Ἀρχηγός, κτλ. »

Εἰς τὴν Βοστίτζαν, εἰς τὰ Νεζερὰ, καὶ εἰς τὰ Δερβένια δὲν ὑπάρχουν στρατόπεδα· ἰδοὺ εἰς πέντε λόγους ὁ καλὸς μας Μαυρονικόλας ἀπέδειξεν ὅτι κατὰ τὴν Πελοπόννησον στρατόπεδα δὲν ὑπάρχουν· δὲν ἐλπίζομεν νὰ μᾶς ἀπατᾷ, διότι δὲν εἶναι κακὸς πολίτης, ὡς εἴπομεν, τό πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἀπατᾶται· ὅθεν συμπεραίνομεν ὅτι δὲν εὐρίσκεται ἐπάνω εἰς τὴν Πελοπόννησον, (καὶ εἶναι ἄπορον νὰ μὴ λέγῃ καὶ κατὰ τοῦτο τὴν ἀλήθειαν, ἐνᾧ τὴν διακηρύττει τρανῶς ὡς καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματός του)· μάλιστα συμπεραίνομεν ὅτι ἀποστρέφεται τὸν πόλεμον καὶ τὴν αἱματοχυσίαν· διὰ τοῦτο κατέφυγε πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Αἴγινα, ὅπου εὔρε καὶ ἄλλους φιλησύχους ἀνδρας, οἱ ὅποιοι δι' ἕνα

βολὴν φιλανθρωπίας φεύγουν ἀπὸ τὸν πόλεμον, δὲν ἀγαποῦν αἵματα, καὶ κατὰ φυσικὸν λόγον δὲν πιστεύουσι ὅτι ὁ Πλαπούτας, ὁ Μελετόπουλος, ὁ Πετμεζᾶς, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς εἰς Βοστίτζαν, καὶ ὁ Νικήτας εἰς τὰ Δερβένια θανατώνουν Τούρκους· ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι μὴ ὦν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ Μαυρονικόλας, καὶ ἀπατώμενος ἀπὸ τοὺς φιλανθρώπους φίλους του, ἀπατᾷ τὸ δημόσιον, καὶ διακηρύττει ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι δὲν πολεμοῦν· πλὴν τὸ δημόσιον δὲν ἀπατάται πιστεύει ὅσα καὶ βλέπει, ἡ δὲ Ἱστορία δὲν χαρίζεται, ἤδη γράφει τοὺς κατὰ τὴν Πελοπόννησον πολέμους· ἤδη παραδίδει εἰς ὄνειδος αἰώνιον τὰς ἰδιοτελείας, τὰς ραδιουργίας, τὰ κακὰ, καὶ τῶν σταφιδῶν τὰς πιρρίας· αὕτη θὰ ἀνταμείψει καὶ τὸν Γεν. Ἀρχηγὸν ἐπαξίως· φοβοῦμαι ὅμως καὶ δὲν θέλει γράφει μηδὲ γρὺ διὰ τὸν Μαυρονικόλαν μας· εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας νὰ γραφῆ, καὶ νὰ ἀγραφῆ καλὸν καὶ δι' αὐτὸν, καὶ δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας ὅσοι ἤμποροῦν νὰ γένουν τῆς ἱστορίας ἀντικείμενον.

« Ἡ ἀπάτη τοῦ ἐχθροῦ τάχα ἴσχυσε, κτλ. »

Τὴν ἀλήθειαν λέγει ὁ Μαυρονικόλας! οἱ περὶ τὰς Πάτρας ἀδελφοί μας δὲν ἠπατήθησαν ἀπὸ τὸν Ἰμπραχίμη, ἀλλὰ τὸν ἠπάτησαν· καὶ εἶναι μ' ὅλον τοῦτο ἀληθές ὅτι τὸν ἠπάτησαν ἀπατηθέντες· πλὴν πόθεν πῶς, καὶ διατί; δὲν ἐξηγεῖται καθαρῶς ὁ Μαυρονικόλας, ἄς ἀφίσωμεν λοιπὸν εἰς τὸν χρόνον νὰ τὸ ἀνακαλύψῃ, καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν νὰ τὸ σαφηνίσῃ· καὶ ἄς ομολογήσωμεν ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν τῶν Πελοποννησίων ἐπίσης εἶναι αἰσχροὺν καὶ τὸ ἀπατάσθαι καὶ τὸ ἀπατᾶν, ἀλλὰ διατί τάχα κινδυνεύει ὁ Μαυρονικόλας ἂν ἄσφαρει

στήση τὸν Γεν. Ἀρχηγόν; διότι λέγει τὴν ἀλήθειαν; ἄς εἶπη καὶ μίαν φοράν τὴν ἀλήθειαν γνωρίζων ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν ἔβλαψε ποτέ τινά, καὶ ἄς μὴ φοβηθῆ τὸν Γεν. Ἀρχηγόν ἐπειδὴ εἶναι πεπεισμένος ὅτι ὁ Ἀχιλλεύς δὲν ἔχει τὴν καρδίαν τοῦ Θεραΐτου, καὶ ὅτι ὅποιος δὲν ἐδόλοφόνησεν, οὔτε ἐπιβουλε ὕθη ποτέ κανένα συμπολίτην, ἀλλὰ πάντοτε ἐμπόδισε τοιαῦτα στυγερά ἐγκλήματα, δὲν εἶναι ἰκανὸς νὰ βλάψῃ καὶ τὸν Μαυρονικόλαν, λέγοντα μάλιστα τὴν ἀλήθειαν.

« Διότι γνωρίζει ὁ Δαμαλᾶς, τὸ Ναύπλιον, κτλ. »

Ἄπο τὰ πρακτικὰ τῆς ἐθν. Γ. Συνελεύσεως ἐμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸ δημόσιον, ἂν ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς ᾔνα κακὸς πολίτης; κατηγορεῖται ἀπὸ τὸν Μαυρονικόλαν διότι εἰς τὸν Δαμαλᾶν ἐκατηγορήθη καὶ πέρυσι διότι ἀπῆλθεν εἰς Ἑρμιόνην, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ συγχροτηθῆ ἡ Συνέλευσις; ἀλλὰ ποῖον ἔβλαψε; τὴν ὀλιγαρχίαν του. καὶ ἴσως ἔχει ἄδικον διότι ἔβλαψεν ἐν ταύτῳ καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Μαυρονικόλα; καὶ ἐπομένως ἔβλαψε τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος, καθότι ἡ πατρίς δὲν σύγκειται ἀπὸ ἄλλους πολίτας, κατὰ τὸ φρόνημα τοῦ Μαυρονικόλα, εἴμῃ ἀπὸ αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τοὺς ὀλίγους φίλους του; ἄρα ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς εἶναι κακὸς πολίτης; ἀλλὰ διατί κατηγορεῖται ἂν ἀπῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸ Ναύπλιον; ἴσως δὲν ἐμελλε νὰ τὸ ἐπιβουλευθῆ, καὶ ὥς τὸ ἐπιβουλεύθῃ καὶ κατὰ τὸ 1823. ὅτε ἤθελε νὰ τὸ παραδώσῃ εἰς τὸν Σουλτᾶνον διὰ 20,000,000: γρόσια; ἄρα εἶναι κακὸς πολίτης; ἀμὴ διατί κατηγορεῖται ἂν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ τέλος πάντων εἰς τὸν φονιᾶν; διότι ἐματαιώσε τὰ σχέδια τῆς ὀλιγαρχίας; αἱ! καὶ ὑποφέρεται πλέον; ἔχει δίκαιον ὁ Μαυρονικόλας.

« Διότι εἶδε πῶς εἰς τὸ Θέρος, κτλ. »

Τὴν ἀλήθειαν ἐμίλει ὁ Μαυρονικόλας· ἂν ἦτον Γεν. Ἀρχηγὸς ἤθελε καταστρέψει εὐθὺς μὲ τὸ κονδύλι του τὸν ἐχθρόν, καὶ ἤθελε λυτρώσει τὰς ἰδι οκτησίας, ἐπειδὴ ἤθελε συστήσει στρατόπεδον ἀπὸ Ἀγγέλους, ὥστε νὰ μὴ ἔχη ἀνάγκην τροφῶν, καὶ πολε μεφοδίων, ἢ ἀπὸ Σωκράτας καὶ Ἀριστείδας, ὥστε νὰ μὴ ἔχη ἀνάγκην νὰ τοὺς διδάξῃ τὸ. « ὃ σὺ μισεῖς ἐτέρω μὴ ποι- » ἤσῃς· » κατὰ δυστυχίαν ὅμως τὸ στρατόπεδον τοῦ Γεν. Ἀρχηγοῦ ἐσύγκειτο ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ ἀνθρώ- πους τοιοῦτους, οἱ ὅποιοι δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ ἀπο- φύγουν ὅλα τὰ ἐλαττώματα τοῦ δεσποτισμοῦ· καὶ ὅ- μως ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐκείνους νικητὰς τοῦ Κεχαγιᾶ καὶ τοῦ Δράμαλη, ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐκείνους στρατιώ- τας οἱ ὅποιοι κατὰ τὰς 26. καὶ 27. τοῦ τελευταίου Αὐ- γούστου ἔστειλαν εἰς τὸν ἄδην 1,200. φονεῖς δημίους τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ οἱ ὅποιοι ἂν ἔκαμαν ἀρχῆθεν καὶ καταχρήσεις τινὰς ὡς στρατιῶται, πλὴν δὲν ἔπαυσαν νὰ ἦναι πρόμαχοι τῆς ἐλευθερίας, καὶ νὰ ὑπερασπίζων- ται τοὺς συμπολίτας μας.

» Διότι γνωρίζω πῶς οἱ διῶκται τοῦ λαοῦ, κ τ λ «

Βέβαια κύριε Μαυρονικόλα, οἱ διῶκται τοῦ λαοῦ ζη- τοῦν νὰ γενοῦν βεβαίως πολεμικοὶ ἀρχηγοὶ του. πλὴν διατὶ δὲν σαφηνίζεις ποῖοι εἶναι αὐτοί; ἡμεῖς τοὺς γνω- ρίζομεν. εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου ἔμαθον εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦ δεσποτισμοῦ νὰ πωλοῦν τὴν δικαιοσύνην, νὰ ἐπιβάλλουν φόρους κ τ λ, κ τ λ. ἐκεῖνοι ὅπου ἦσαν βιασμένοι νὰ κα- ταφιλοῦν τὰ ἔχνη τῶν ποδῶν τοῦ ἀναισθήτου Τούρκου, καὶ ὄχι ἐκεῖνοι ὅπου ἐσχότωνα Τούρκους, καὶ δὲν ἦσαν

ἀναγκασμένοι νὰ κυλιώνται εἰς τὰ ἐγκλήματα διὰ νὰ ἠμπορέσουν νὰ ζήσουν.

Κύριε Συντάκτα! παρακαλεῖσαι νὰ καταχωρήσης χάριν δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας εἰς τὴν ἐφημερίδα καὶ ταύτην τὴν πρὸς τὸν Κ. Μαυρονικόλαν ἀπόκρισιν. «

Ἀπὸ Φουρτζάλα 28 Σεπτεμβρίου 1827.

Ἀναγνώστης Λιούμης. (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Υποταγὴ τοῦ Νενέου εἰς τὸν Ἱμπραχὴμ Πασσᾶν - Ἐπιχειρήματα τοῦ Ἱμπραχὴμη παντοῖα διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ὑποταγὴν τῶν Ἑλλήνων - Ἐπιχειρήσεις δενδροκοπείας τῶν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ Ἑλληνικῶν ἰδιοκτησιῶν παρὰ τοῦ Ἱμπραχὴμη.

Ὁ Ἱμπραχὴμ Πασσᾶς ἐν τοσοῦτῳ γνωρίζων καλῶς εἰς ὁποίαν κατάστασιν ἀθλίαν εἶχον φθάσει οἱ Ἕλληνες,

(1) Ὁ κατήγορος τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης Κ. Μαυρονικόλας εἴτε ἰδίως, εἴτε ἐξ ἄλλης τινος αἰτίας κινηθεὶς ἔγραψε, δὲν νομίζεται ὅτι ἀπὸ αἰσθηματικῆς εὐκρινείας παρεκινήθη, ἐπειδὴ διαμένων εἰς τὸ φρούριον τῆς Ναυπλίας δὲν ἐγνώριζε τὰ δεινὰ καὶ τὰς κακουχίας, ὡς οἱ Ἕλληνες ὑπέφερον, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, καὶ καταδικωμένοι ἐν ἄκρῃ πενίᾳ διατελοῦντες, ἐν γυμνότητι, καὶ ἐν τῇ ἀπὸ τὴν πείναν ἐσχάτῃ δυστυχίᾳ ἕνεκα τῆς ὑστερήσεως τῶν τροφῶν, περιορισμένοι ζῶντες πρὸ πάντων εἰς τὰ δασώδη ὄρη, εἰς τὰς φάραγγας, εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς τρύγλας τῆς γῆς, καὶ τρεφόμενοι ἀπὸ τὰ προρρήθέντα τρόφιμα εἶδη, τῶν βελανίαν, τῶν ἀγριαπιδίων, καὶ τῶν φλοιῶν τῶν δένδρων, ἀφ' οὗ ἐξήλειψαν καὶ τὰ χόρτα τῆς γῆς, τρώγοντες αὐτά, εἰ καὶ ξηραθέντα ἀπὸ τῆς ἡλιακῆς καύσεως· ἐκ τῶν τὰ τοιαῦτα ἀνήκουστα δεινὰ ὑπο-

μετεχειρίσθη πολλούς τρόπους κολακευτικούς, δίδων αὐτοῖς σταθεράς ὑποσχέσεις, καὶ ὑπισχνούμενος πενταετῆ ἀτέλειαν (ἀσιδοσίαν), τὴν ἀνέγερσιν τῶν οἰκιῶν των, τὴν χορήγησιν βοῶν, Ἴππων, καὶ ὄσων ἄλλων ὠφελίμων μέσων δι' αὐτούς, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον τὸ γὰ πεισθῶσιν οἱ Ἕλληνας εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτὰς τοῦ Σατραπῆ, καὶ γὰρ δώσωσιν εἰς αὐτὸν τὴν ὑποταγὴν των, ὡς ὁ ἀποπλανημένος Νενέκος ἐκ τῆς ἐπαρχίας τῶν Π. Πατρῶν, ὅστις παρεκινήθη ἀπὸ μίαν ματαιότητα, ἀπατήσας καὶ ἄλλους ἕως 50. Ἕλληνας, οἳτινες ὑπετάγησαν εἰς τὸν Ἰμπραχήμε Πασσᾶν, ἐπὶ τῷ προσχήματι καὶ τῇ ἀπάτῃ τοῦ γὰ μείνωσιν ὑπὸ τὸν Ἰμπραχήμεν δι' ὀλίγον διάστημα, γὰρ θεραπεύσωσι δὲ τὴν δυστυχίαν των, καὶ γὰρ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς πατρίδος πάλιν. ἀλλ' ἐφεύσθη ὁ δυστυχὴς τῆς ματαιότητός του, καθότι τότε ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς Θ. Κολακοτρώνης μετ' οὐ πολὺ μὲ πολλὰ ἐπιτήδειον μέσον ὀργανίσας (καθὼς πολλοὶ θέλουσι) τοὺς μετὰ τοῦ Νενέκου Ἕλληνας, τοὺς ἔπεισε καὶ τὸν ἐδολοφόνησαν, καὶ οὕτως ἐξηλείφθη ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς τὸ ὑπὸ τὸν Ἰμπραχήμεν τῆς ὑποταγῆς μίασμα.

Ἄλλ' ὁ, περὶ οὗ ὁ λόγος, Νενέκος ὑπὸ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Ἰμπραχήμεν διατελῶν, εὔρεν ἐποχὴν μὲ τὴν

στάντων Ἑλλήνων ὑπάρχουν ζῶντες σχεδὸν χιλιάδες, καὶ μέχρι τῆς σήμερον ὁμολογῶσι ταῦτα· ἀλλὰ μ' ὅλα ὅσα ὑπέφερον δεινὰ δὲν ἐστάθη δυνατόν γὰρ ὑποκύψαι τὸν ἀίχμενα εἰς τὸν ἔχθρον τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, καταφραυδήσαντες ὅλας ὅσας καὶ ἀν' τοῖς ἑδίδα σταθεράς τελευταῖον ὑποσχέσεις.

ὅποιαν ἐδύνατο καὶ τὸν ἑαυτὸν του γὰ λαμπρύνῃ καὶ νὰ
δοξάσῃ, καὶ τὴν πατρίδα του ἀκόμι ν' ἀπαλλάξῃ ἀπὸ
τὸν ἄσπονδον αὐτῆς ἐχθρὸν τὸν Ἰμπραχίμην. ἡ δὲ πε-
ρὶ ἧς ὁ λόγος ἐποχὴ ἐστάθη τοιαύτη. λίγγοντος τοῦ
Γουλιού (τοῦ 1827) ἐν ᾧ διετέλει ὁ Ἰμπραχίμης ἐν
ἐκστρατεία κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καθ' ὁδὸν κατέλαβεν
αὐτὸν ὕπνου, ἔχων δὲ πλησίον του τὸν Νενέκον καὶ τοὺς
περὶ αὐτὸν 54 Ἑλληνας μόνους, καταβάς ἐκ τοῦ ἵππου-
του ἐκοιμήθη περισσότερον σχεδὸν τῶν δύο ὥρων, ὁ δὲ
στρατὸς αὐτοῦ ἦτον ἀπομεμακρυσμένος μεταξὺ τοῦ
ὕπνου του. ἀλλ' ὁ Νενέκος ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὕπνου,
καὶ δρομαῖοι κατέλαβον τὸν τόπον ὅπου ἦν ὁ στρατὸς
του. τότε ὁ Ἰμπραχίμης αἰσθανθεὶς τὸ λάθος του, καὶ
ὅτι ὁ Νενέκος ἐδύνατο καὶ νὰ τὸν φονεύσῃ, ἢ καὶ ζῶν-
τα νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν (ὅστις
ἔμενε 4 ὥρας μακρὰν τῆς θέσεως ἐκείνης, ἐν ᾗ εἶχεν
ὑπνώσει ὁ Ἰμπραχίμης) ἔλαβε τόσῃν εὐχαρίστησιν, ὡς
φθάσας εἰς τὴν θέσιν ὅπου διέμενον ὁ στρατὸς του, κα-
ταβάς ἀπὸ τοῦ ἵππου του, ἠσπάσθη τὸν Νενέκον, ὀνο-
μάσας αὐτὸν Σεκρετάριον ὑπασπιστὴν του.

Τοιαύτην δὲ ἐποχὴν παρέβλεψεν ὁ αἰσχρὸς καὶ ἄτιμος
τῆς πατρίδος Νενέκος, μὲ τὴν ὅποιαν, ὡς εἶρηται, καὶ
τὸν ἑαυτὸν του ἤθελε λαμπρύνει ἀποκαθιστῶν εὐδαίμονα,
καὶ τὴν πατρίδα ἤθελεν ἀπαλλάξει, καὶ χωρὶς μάλιστα
νὰ γίνῃ φονεὺς αὐτοῦ ἡδύνατο νὰ τὸν μεταγάγῃ πρὸς
τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἢ ἀνταλλαγὴ τοῦ ὁποίου
ἐπομένως ἤθελεν εἶσθαι ὄχι μόνον μὲ τὴν ἀπὸ τῆς Πελο-
ποννήσου ταχείαν ἀναχώρησιν ὅλου τοῦ στρατοῦ του,
ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὴν ὠφέλειαν χρηματικὴν, ἣτις ἤθελε
χορηγηθῆ παρὰ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ πατρὸς του.

Τούτων δὲ οὕτω διατρεχόντων ὁ Ἰμπραχήμες ἔβλον ἐν κατεδίωκε τοὺς Ἑλληνας μυριωτρόπως. καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τῶν ἐκστρατειῶν καὶ τῶν καταδιώξεων του ἐν ᾧ εἶχε διατάξει, ὥστε ὅθεν διήρχετο ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ του πάραυτα ἔθετε πῦρ εἰς τὰς οἰκίας, καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ πλησιέστεροι τῶν μερῶν ἐκείνων ὀδηγούμενοι ἐπροφυλάττοντο προσεκτικώτερον ἀπὸ τὰς αἰχμαλωσίας, μετὰ ταῦτα ὁμως ἐννοήσας ὅτι οἱ Ἕλληνες γνωρίσαντες τοῦτο, ὠφελοῦντο, ἔλαβεν ἄλλο μέτρον, ὥστε ἡ μὲν ἐμπροσθοφυλακὴ του διατεταγμένη ἔτρεχεν ἐμπρός, ἠκολούθει δὲ ἡ ὀπιθηφυλακὴ καὶ κατεπυρπόλει τὰς οἰκίας, ἐξεστράτεψε δὲ μετὰ ταῦτα διὰ νυκτὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. ἀλλ' οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες ἔλαβον καὶ περὶ τούτου μέτρον, ὥστε καὶ μὲ τὰς σκοπιάς καὶ μ' ὅσα ἄλλα ἐδύναντο μέσα προσεῖχον, καὶ κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐνκαιρῷ ὅτε εἰργάζοντο γεωργοῦντες τὰς γαίας, θερίζοντες, ἢ τρυγῶντες τὰς ἀμπέλους, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ἄραβες δὲν ἐδύναντο νὰ περιτρέχωσι συχνὰ εἰς τὰ ἄρεινά, μᾶλλον δὲ εἰς τὰ δύσβατα καὶ δασώδη μέρη.

Μεταξὺ δὲ τῶν παντοίων δυστυχημάτων μὲ τὰ ὀποῖα οἱ πονηροὶ Ἄραβες κατεμάστιζον τοὺς Ἑλληνας διὰ νὰ ἐπιτυγχάνωσιν ὅσα πράγματα εἰς διάφορα ἀρχαῖα καὶ νεοπεποιημένα ὑπόγαια, μετήρχοντο καὶ τὴν ἐφεξῆς ἐφεύρεσιν τὴν ὁποίαν φαίνεται εἶχον ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως· τρεῖς ἢ τέσσαρες Ἄραβες φέροντες τύμπανα τὰ ἐκτύπων μὲ πολλὴν ταχύτητα, διάφοροι δὲ ἄλλοι Ἄραβες ἐβάσταζον ξύλα μακρὰ εἰς χεῖρας των, καὶ μεταξὺ τοῦ κτύπου τῶν τυμπάνων τὰ ἀκουμποῦσαν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐκ τούτου γνωρίζοντες ποῦ ὑπῆρχον πράγματα κεκρυμμένα, σκάπτοντες τὰ εὕρισκον ταῦτα

δὲ ἔπραττον καὶ ἐντὸς πολλῶν οἰκιῶν, καὶ ἐντὸς πολλῶν σπηλαίων μικρῶν, εἰς τὰ ὅποια τῷ ὄντι οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐναποθεθεμένα πράγματα τῶν διὰ τὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τῆν ὑγρασίαν τῶν ὑδάτων, καὶ μετὸν τρόπον αὐτὸν οἱ Ἀραβες ὑστέρουν τοὺς δυστυχεῖς Ἕλληνας καὶ ἐξ ὅσης εἶχον περιουσίας κεκρυμμένης εἰς τοιαῦτα ὑπόγαια.

Ἄφ' οὗ δὲ εἶδεν ὁ Ἰμπραχὴμ Πασσᾶς ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ὅποιον ἐφαντάζετο σκοπὸν τοῦ νὰ κατακτήσῃ τοὺς Ἕλληνας μὲ ὅσα καὶ ἂν ἐπεχειρίσθῃ νὰ ἐπιφέρῃ κατ' αὐτῶν, ὀδηγούμενος ἀπὸ τῆν θηριωδείαν του, ἀπεράσισε τελευταῖόν νὰ καταπολεμήσῃ καὶ τὰ ἄφυχα κτήματα, καὶ ἐπὶ τούτῳ (τῆν 20: Σεπτεμβρίου 1827) ἔπεμφε τὸν Κεχαγιάμπεην του εἰς τῆν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ κατακόψῃ καὶ ἀφανίσῃ μετὸν πέλεκυν καὶ ὅλα τὰ δένδρα τῶν ιδιοκτησιῶν τῶν Ἑλλήνων ὅστις στρατοπεδεύσας μετὰ 10,000 στρατοῦ, ἐτοποθετήθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν Καλαμῶν καὶ τοῦ Νησίου, κατὰ πρῶτον δὲ ἔγραψε πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῶν ἐπαρχιῶν Καλαμῶν, Νησίου, Ἰμλακίων, καὶ Ἀνδρουσῆς, καὶ εἰς τοὺς ἐν τῇ Μάνῃ διαμένοντας παροίκους τῆν ἐφεξῆς διαταγὴν.

Κύριοι Προεστοὶ τοῦ Ἰμλακίου, καὶ Κιουτζούκ Μάνης,

Νησίου, καὶ Καλαμάτας.

- » Ὁ ὑποσφραγιζὼν Κεχαγιάμπεης τοῦ ὑψηλοτάτου
- » Πασσᾶ αὐθεντός μας σᾶς γνωστοποιῶ ὅτι, μὲ ὄλον
- » ὁποῦ μετὰ ἔμρι τῆς ὑψηλότητος τοῦ αὐθεντός μας ἤλ-
- » θα εἰς τὰ ἐνταῦθα διὰ νὰ κατακόψω, κατακαύσω,
- » καὶ ὅσχεδὸν νὰ ἀφανίσω ὅλα τὰ δένδρα σας ὅσα εἶ-

» ναι χρήσιμα και ἀναγκαῖα πρὸς τροφήν σας, λυπού-
 » μενος τὸν πτωχὸν λαὸν νὰ μὴ δοκιμάσῃ τὴν αὐτὴν
 » ζημίαν και ἀφανισμόν τῶν ἀναγκαίων δένδρων σας,
 » ἔκρινα εὐλογον νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι χωρὶς ἀναβολὴν
 » καιροῦ νὰ συσχεφθῆτε καλῶς, και νὰ παραιτηθῆτε
 » ἀπὸ τὰ τῆς ἀποστασίας φερσίματα, και καθὼς σᾶς
 » συμβουλεύω νὰ ἐλθῆτε, να προσκυνήσετε, διὰ νὰ ἀ-
 » παντήσετε τὴν ὀργὴν αὐτὴν, και τὸν ἀφανισμόν ὁ-
 » ποῦ θέλει δοκιμάσῃ ὅλη ἡ πτωχολογία σας· εἰ δὲ
 » και δὲν ἐλθῆτε, ἄς ᾔναι ἡ ἀμαρτία εἰς τὸν λαιμόν
 » σας, και ὄψεσθε ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· περισσότερον δὲν
 » εἶναι χρεῖα νὰ σᾶς γράψω ἀπὸ αὐτὰ, [και ὑγειαί-
 » γετέ. »

τὴν 22. Σεπτεμβρίου 1827.. Νησίον Καλαμάτας.

Τὴν διαταγὴν αὐτὴν λαβόντες οἱ κάτοικοι τῶν ρη-
 θεισῶν ἐπαρχιῶν, ἀπήντησαν εἰς αὐτὸν ὡς ἐφεξῆς·

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Κεχαγιάμπεην τοῦ Ἰμπρα-
 χῆμ Πασσᾶ.

» Ἐλάβαμεν ἓνα γράμμα σου εἰς τὸ ὁποῖον λέγεις
 » ὅτι εἶσαι διωρισμένος ἀπὸ τὸν αὐθέντην σου διὰ νὰ
 » κατακόψῃς τὰ δενδρικά μας, και σοῦ ἀποκρινόμεθα·
 » οἱ Ἕλληνες ὅταν ἀπεφάσισαν νὰ τεινάξουν τὸν ζυ-
 » γὸν τῆς Τουρκικῆς τυραννίας, ἐβάλαμεν πρὸ ὀφθαλ-
 » μῶν ὅτι κοντὰ μὲ τ' ἄλλα δικαιώματα τοῦ ἐλευθέρου
 » ἀνδρός, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ μᾶς εἶχον ἀρπαγμένα, και
 » τὰ ὁποῖα θ' ἀποκτήσωμεν και ὅλα ὅσα ἡ καταπλα-
 » κωμένα, ἢ ἀπὸ τὴν αὐτὴν τυραννίαν τῶν πατέ-
 » ρων μας φέρει ἐπάνω τῆς ὡς ὑποκείμενα και αὐτὰ
 » εἰς τὴν διάκρισιν τῆς τυραννίας· ὅτι δὲν ἡμπορεῖς νὰ

» τὰ κατακόψης δὲν μᾶς εἶναι παράξενον, διότι κοντὰ
 » εἰς τόσας ἄλλας παρανομίας, τὰς ὁποίας κάμνετε
 » καθ' ἡμέραν εἰς τὰ ἀδύνατα μέρη, ἠμπορεῖτε νὰ μέ-
 » ταχειρισθῆτε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰ ἄψυχα δένδρα· στο-
 » χασθῆτε ὅμως ὅτι δι' ὅλας αὐτὰς τὰς παρανόμους
 » πράξεις σᾶς χερωστεῖτε λόγον, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα·
 » εἶναι καὶ εἰς ταῦτα τὰ μέρη τῆς Μεσσηνίας συγκρο-
 » τημένον στρατόπεδον παρὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν
 » ἀρμάτων τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὅταν θέλετε πολε-
 » μεῖτε μ' αὐτὸ, καὶ ὄχι μὲ τὰ ξύλα· ἡμεῖς πάλιν λέ-
 » γομεν πῶς εἴμεθα ἀποφασισμένοι ν' ἀποθάνωμεν ἐ-
 » λεῦθεροι Ἕλληνες.

Τὴν 26 Σεπτεμ. 1827. Μεσσηνία.

Οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μεσσηνίας.

Λαβὼν δὲ ὁ Κεχαγιάς τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν τῶν Ἑλ-
 λήνων, διέταξε καὶ ἔλαβον εἰς χεῖρας τοὺς πέλεκεις. ὡσεὶ
 μεταξὺ δύο ἡμερῶν κατέκοψαν καὶ ἠφάνισαν ὑπὲρ τὰς
 60,000 δένδρων συκῶν, καὶ ὑπὲρ τὰς 25,000 δένδρων
 ἐλαιῶν, καὶ ὀλίγων Μωραίων τῆς Μετάξης. ἀλλὰ παρευ-
 ρεθεις εἰς τὰ μέρη τῆς Μεσσηνίας ὁ Γεν. Ἀρχηγὸς Θ. Κο-
 λοκοτρώνης μετὰ τοῦ Νικηταῶ, καὶ ἄλλων ἐπισήμων
 Μανιατῶν καὶ ἰδόντες τὸν ἐξολοθρευτικὸν πέλεκυν κατὰ
 τῶν δένδρων τῆς Μεσσηνίας, ἐνέκριναν ν' ἀναφέρωσι τὸ
 περὶ τῆς δενδροκοπίας αὐτῆς πρὸς τοὺς εὐρεθέντας Διοι-
 κητὰς τῶν Πολεμικῶν πλοίων τῶν τριῶν Μεγάλων Δυ-
 νάμεων, οἱ ὁποῖοι λαβόντες τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἀναφορὰν,
 ἔστειλαν ἀντιπροσώπους τῶν πρὸς τὸν ἐξαφανίζοντα τὰ
 δένδρα Κεχαγιάμπεην, ὅστις μὴ δυνηθεὶς ν' ἀρνηθῆ τὰς
 διαταγὰς τῶν, ἔπαυσε τὴν δενδροκοπίαν μέχρ' δευτέρας

διαταγῆς τοῦ Ἰμπραχίμ Πασσᾶ, ἐν ταύτῳ δὲ ἀπέστει-
 λαν καὶ πρὸς τὸν Ἰμπραχίμην εἰς Νεόκαστρον μὲ τὰς
 ἰδίας διαταγὰς τῶν ῥηθέντων, καὶ οὕτως ἔπαυσεν ἡ ὀ-
 λως δι' ὄλου ἀπάνθρωπος ἐκείνη δενδροκοπία, ἀπὸ τὴν
 ὁποίαν ἡ προξενηθεῖσα ζημία ἀναβαίνει κατ' ἔτος (ἕκτο-
 τε καὶ μέχρι τῆς σήμερον) διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ εἰσο-
 δήματος τῶν ἐξαφανισθέντων δένδρων, ὑπὲρ τὸ ἐν ἑκα-
 τομμύριον ταλλήρων, καὶ τοῦτο ἀπὸ μόνην τὴν μετα-
 ξὺ δύο ἡμερῶν διαρκέσασαν δενδροκοπίαν.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α .

Μετά τὴν ἐκρηξὴν τῆς κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν Ἑλλη-
νικῆς ἀποστασίας πολλοὶ τῶν Εὐρωπαϊῶν συμπαθεῖα
κινούμενοι ἐταλάνιζον τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ὄντες ὑπὸ τὴν
δυναστείαν ἐνὸς τοιούτου θηρίου ἔμελλον ν' ἀφανισθῶσιν
ἐξ ὀλοκλήρου· ἄλλοι δὲ πάλιν ἐξ ἐναντίας ἀπὸ πολιτικῆς
αἰτίας προτρεπόμενοι, ὑπεκίνουν παντοιωτρόπως τὸν ἐξο-
λοθρευμὸν τῶν Ἑλλήνων βοηθοῦντες πολυειδῶς τοὺς Ὀ-
θωμανοὺς, καὶ πλαγίως, καὶ ἀπ' εὐθείας· πολλοὶ δὲ ἄλ-
λοι (καὶ ἐκ τῶν ἐπισήμων) σκοπὸν θέμενοι νὰ βοηθήσω-
σι τοὺς Ἕλληνας, καὶ συμμερισθέντες τὴν τύχην των,
ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνηγωνίσθησαν μετὰ τῶν Ἑλ-
λήνων καὶ σωματικῶς, καὶ μὲ θυσιάς χρηματικῶν συνει-
σφορῶν.

Μεταξὺ τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλθόντων διακρίνεται ὁ
ἀείμνηστος μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ ὁ Λόρδ Μπαίρων Ἄγ-
γλος (1), ὅστις πληροφορηθεὶς τὴν ἐναρξιν τῆς Ἑλλη-
νικῆς ἀποστασίας, ἔσπευσε νὰ συντρέξῃ πρόθυμος παρὰ

(1) Ὁ, περὶ οὗ ὁ λόγος φιέλλην οὗτος Λόρδ Μπαίρων (ἐὰν δὲν
λανθανομεν) ἦλθε περιηγητὴς εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ 1818, ὅστις ἰδὼν τὴν
πολυποικιλίαν τῶν τότε πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος, καὶ θεωρήσας μετὰ
τῶν Ἑλλήνων πολλοὺς ἀνδρας μαχίμους ὡς ἐκ τοῦ ἀναστήματος καὶ τῆς
ἀνδρείας των, ἐκατηγόρει τοὺς Ἕλληνας, πῶς ὑποφέρουσι τὴν τυραννίαν
τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τόσων αἰῶνων διάστημα.

πάντα ἄλλον ὁμογενῆ του καὶ σωματικῶς, καὶ χρηματικῶς. μαχόμενος δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας, πληγωθεὶς εἰς τὴν ἐν Μεσολογγίῳ μάχην (τὸ 1823), ἐτελεύτησε, θῦμα γεγονῶς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐγκαταλιπὼν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀθάνατον, καὶ ἀνεξάλειπτον ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς ἱστορίας.

Ἐπίσης διακρίνεται καὶ ὁ Κ. Ἄστυγξ, πληγωθεὶς καὶ αὐτὸς, καὶ τελευτήσας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ διάφοροι τοιοῦτοι ἐλθόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μὲ σταθερὰν ἀπόφασιν θυσιασθέντες ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἐὰν δυνηθῶμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν ἐπακριβῶς, θέλομεν καταχωρήσει ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ἐπὶ αὐτῷ δὲ τούτῳ ἐπικαλούμεθα πάντων τῶν εἰδόντων τὰ περὶ τούτων τὴν εὐαρέστησιν, διὰ νὰ μᾶς γνωστοποιήσωσι καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰς πράξεις ἐγὼς ἐκάστου τῶν τοιούτων συναγωνιστῶν διὰ νὰ μὴ ἀδικηθῇ τὸ δίκαιον παρασιωπούμενης τῆς ἀληθείας· ἐὰν δὲ τινες τῶν Ἑλλήνων γνωρίζοντες τὰ ὀνόματα καὶ τὰς πράξεις τῶν, περὶ ὧν πρόκειται, ἀνδρῶν, καὶ τὰ παρασιωπήσωσιν, ἡμεῖς μένομεν ἀκατηγόρητοι.

Τοιοῦτοι φιλέλληνες ἐφάνησαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι οἵτινες συνεισέφερον καὶ ἀδρῶν καὶ μικρῶν ποσοτήτων χρηματικὰς συνεισφοράς, καὶ εἰς τρόφιμα, καὶ εἰς ἐνδύματα, καὶ εἰς πολεμεφόδια, κτλ. ἀλλὰ παρὰ πάντας αὐτοὺς ἐφάνησαν προθυμώτεροι καὶ λυσιτελέστεροι, καὶ ὅσοι μεταξὺ τῆς ὀκταετοῦς τοῦ πολέμου διαρκείας συνέτρεξαν τοὺς Ἕλληνας δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ὅσοι μεταξὺ τῆς τετραετοῦς περίπου διαρκείας τῶν Αἰγυπτίων Ἀράβων ἐδείχθησαν συμπαθέστεροι καὶ φιλανθρωπότεροι, πολλῶν ἐκ τῶν ὁποίων τὰς φιλαν-

ἄνθρωπος προσφοράς ἂν δυνηθῶμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν ἐπακριβῶς, θέλομεν καταχωρήσει ἐν τοῖς ποικίλοις τῆς παρούσης ἱστορίας.

Καθ' ὅσον ὅμως γινώριζομεν, καὶ καθ' ὅσον παρ' ἄλλων εἰδότην ἐβεβαιώθημεν, λαβόντες προσέτι καὶ διάφορα περὶ τούτου ἐπίσημά τε καὶ ἰδιαίτερα ἔγγραφα, ὀφειλομεν νὰ ὀνομάσωμεν πρώτην εὐεργέτιδα τῶν Ἑλλήνων τὴν φιλόανθρωπον Ἀμερικὴν, ἣτις ἐπὶ τοῦ καταπάτητοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐξαιρέτως δὲ τῆς Πελοποννήσου, Γμπραχῆμ Πασσᾶ ἀπήλλαξε τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τὴν λύμην τῆς πείνας καὶ τῆς γυμνότητος.

Τοιαύτη ἐφάνη καὶ ἡ Κ. Σοφία Δουκίσσα Πλακεντίας, ἣτις συνεισέφερεν ἀδράς χρηματικὰς συνεισφοράς, τὴν καταγραφὴν τῶν ὁποίων ἔχοντες ἀνά χεῖρας θέλομεν καταχωρήσει ἐν τῷ οικείῳ τόπῳ.

Μεταξὺ τούτων πάντων δὲν θέλουν ἀποσιωπηθῆ καὶ τὰ λαμπρὰ χρηματικὰ καὶ παντοίων εἰδῶν βοηθήματα τὰ ὁποῖα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος συνεισέφερεν ὁ Μεγαλειότατος Βασιλεὺς τῆς Βαυβαρίας Λουδοβίκος, τῶν ὁποίων τὴν καταγραφὴν ἔχομεν ἀνά χεῖρας, καὶ καθὼς πολλοὶ ὑπήκοοι τῆς Ἀ. Μ. καθ' ἃς ἐλάβαμεν πληροφορίας ἀπὸ τὸν Ἐξ Γ. Εὐνάρδον τὸν ἐνάρετον καὶ προστάτην τῶν Ἑλλήνων, τοῦ ὁποίου ἀγαθοῦ τούτου ἀνδρὸς καὶ προστάτου τῆς Ἑλλάδος Γ. Εὐνάρδου αἱ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προσπάθειαι καὶ αἱ πραγματικαὶ ἐνέργειαι πάντα ἄλλον ὑπερτεροῦσι, καθότι δὲν ἔπαυσε ποτέ τοῦ νὰ ἐνεργῆ, τοῦ νὰ γράφῃ, καὶ τοῦ νὰ προσπαθῆ παντοιωτρόπως διὰ νὰ προσθάνωσιν ἀπὸ τὰ παρ' αὐτοῦ συστηθέντα Κομητάτα τῆς Εὐρώπης τὰ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων βοή-

θήματα, τὸν ὁποῖον αὐτὸν ἀγαθὸν ἄνδρα ὡς ἐκ τῶν ῥηθέντων πάντων οἱ Ἕλληγες ὠνόμασαν καὶ μέχρι τῆς σήμερον τὸν ὀνομάζουσι πατέρα των φιλανθρωπότατον· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὀνομάζοντες καὶ ὄσους ἄλλους φανέντας πραγματικῶς εὐεργέτας εἰς τὰς τῶν Ἑλλήνων δυστυχίας, κατ' ἐξοχήν δὲ εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Ἀράβων, καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ προσφέρουσι δόξαν καὶ τιμὴν εἰς τοιοῦτους προστάτας των, τῶν ὁποίων τὰ ἐπ' ἀγαθῷ κατορθώματα καὶ βοηθήματα ἡ ἱστορία δὲν θέλει παύσει τοῦ νὰ διασαλπίζῃ ἀείποτε.

Ταῦτα δὲ ἐξεθέσαμεν ἐνταῦθα ὡς ἐν παραρτήματι, διὰ νὰ δώσωμεν αἰτίαν τοῦ νὰ φωτισθῶμεν πλατύτερον ἐκ τῶν εἰδόντων τὰ περὶ αὐτῶν, δὲ νὰ μὴ νομίζωσιν οἱ εὐεργέται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὅτι οἱ Ἕλληγες εἶναι ἀγνώμονες· ἐπ' αὐτῷ δὲ τούτῳ μᾶλλον φροντίζομεν διὰ νὰ βεβαιωθῶμεν τὰ περαιτέρω, τὰ ὁποῖα ὅλα ὁμοῦ μὲ ὅσα ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας θέλομεν καταχωρήσει ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ καθ' ὅσον ἐφωτίσθημεν ἢ θέλομεν φωτισθῆ ἑγγράφως, ἢ καὶ προφορικῶς παρὰ τῶν εἰδόντων, ἐὰν εὐαρεστηθῶσι νὰ μᾶς τὰ κάμωσι γνωστά, καθότι ἄλλως θέλομεν νομίσει ὅτι ὑποκίπτομεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς παροιμίας « ἀχάριστος ὅστις εὐ παθῶν, ἀμνημονεῖ. »

Ἐπανερχόμεθα μετὰξὺ τούτων νὰ κοινοποιήσωμεν εἰς τοὺς Ἀναγνώστας μας ὅτι καθ' ὅσα ἐφωτίσθημεν περὶ τῶν ἐν Δακίᾳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν Σμύρνῃ, διατρεξάντων, ταῦτα πάντα ἐκθέσαντες ἐν τῷ α' τόμῳ ἔχομεν εἰσέτι ἀνὰ χεῖρας καὶ τὰ ἐν χίῳ, ἐν Σάμῳ, τὰ ὁποῖα θέλομεν ἐκδώσει ἔχομεν δὲ σὺν τούτοις καὶ ἐν μέρος τῶν ἐν Κρήτῃ διατρεξάντων, ἀλλὰ παῦτα

ὄχι μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ἀκρίβειαν καὶ λεπτομέρειαν, ἕνεκα τούτου σπεύδομεν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὰς γνώσεις, τὰς σημειώσεις, καὶ τὰς ἐλλειπούσας ἐκθέσεις τῶν εἰδότην ἀκριβέστερον τὰ ἐν Κρήτῃ, ἐν Κάσσῳ, ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐν Ἠπειρῷ τῆς Μακεδονίας, ἐν Θράκῃ καὶ ἐν ἄλλοις διαφόροις μέρεσι διατρέξαντα, δι' ἃ οἱ τῶν ρηθέντων τόπων Ἕλληγες ὑπέστησαν καὶ ἐδοκίμασαν δεινὰ ἕνεκα τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας· δὲν πρέπει δὲ νὰ καυχώμεθα οἱ αὐτόχθονες τῆς σημερινῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος Ἕλληγες ὅτι μόνοι ἡμεῖς ὑπεφέραμεν δεινὰ, καθότι καὶ οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος, Ἕλληγες οἱ κατεικοῦντες τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἠπειρον τῆς Μακεδονίας, τὴν Θράκην, μέρος τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τὴν Κρήτην, τὴν Κάσσον, τὴν Δακίαν, καὶ ἄλλα ἀποστατήσαντα μέρη, ὑπέφερον, καὶ ἐδοκίμασαν τὰ μέγιστα ἕνεκα τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας (ὡς εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι) καὶ αἱ γαῖαι τῶν μερῶν ἐκείνων μέχρι τῆς σήμερον φαίνονται βεβαμμένα ἀπὸ Ἑλληνικά αἵματα· μάρτυρες τούτων εἶναι καὶ τὰ ἐρείπια τῶν ἐστιῶν των, ἡ πενία, ἡ γυμνότης, κτλ, κτλ. καὶ τὸ χεῖριστον καθότι ἔμειναν τελευταῖον καὶ ὑπὸ τὸν Ὀθωμανικὸν ζυγὸν, τυραννοῦμενοι καὶ καταδιωκόμενοι ὡς ὑποπτοὶ μέχρι τοῦ νῦν.

Εἶναι δὲ ἐπίσης ὁμολογούμενον (παρ' ἡμῖν κριταῖς) ὅτι ὅσον ἐφάνη ἀλυσιτελὲς κατὰ τὰ ρηθέντα μέρη ἢ χρῆσις τῶν ὄπλων ἐναντίον τῶν τυράννων, καὶ ἀφ' ἐτέρου καταστρεπτικὴ μᾶλλον, τόσον περισσότερον ἐφάνη ἐξ ἄλλου βοηθητικὸν μέσον διὰ τὴν πρόοδον τῆς εἰς τὰ μέρη τῆς σημερινῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἐπραγείσης ἀποστασίας, ἐνάσχοι ρηθέντων τοσαύτων χιλιάδων Ὀθωμανῶν περὶ τὴν κατάπαισιν τῆς κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα

συνιδάσθαι ἀποστασίας, ὥστε ἐκ τούτου ἐπροώδευσεν ἐπὶ τὰ κρείττω ἢ εἰς τὰ μέρη τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἀποστασία, καὶ ἀπεπερατώθησαν τὰ πάντα κατ' εὐχὴν μάρτυρες δὲ τῶν λεγομένων εἶναι αὐτὰ τὰ ἴδια πράγματα· διὰ ταῦτα καὶ δὲν εἶναι παντάπασι δίκαιον τὸ νὰ λέγωμεν (ὡς συνειθίζουσι πολλοί) Αἱ!!! αὐτὸς, ἢ αὐτοί, εἶναι ἐκτὸς τοῦ Κράτους· » ὡς νὰ μὴ ἦσαν καὶ οὗτοι ἀδελφοί μας συμπαθόντες ἐπὶ τοσοῦτοις καὶ τοιούτοις δεινοῖς, καὶ κινδύνοις ζωῆς, τοὺς ὁποίους καὶ ὀφείλομεν χρεωστικῶς ν' ἀναγνωρίζωμεν ὁμοιοπαθεῖς, καὶ συγκινδυνεύσαντας ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Δὲν εἶναι δὲ ὁ λόγος μας ἐνταῦθα περὶ ἐκείνων ὅσοι δὲν ὑπέφερον οὔτε αὐτοί, οὔτε οἱ συγγενεῖς των ὑπὲρ ἐλευθερίας, καὶ ὅσοι δὲν ἦσαν γεννημένοι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἢ βρέφη θηλάζοντα· οὔτε καὶ διὰ τοὺς ὅσοι διέτριβον εἰς τὴν Εὐρώπην ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ ἔγραφον ὡς ἐκ τρίποδος « ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἢ νὰ χαθῆτε » ἀλλ' εἶναι διὰ τοὺς ἀληθῶς παθόντας καὶ κινδυνεύσαντας, δι' οὓς κανὲν ἀντίδοτον εὐτυχὲς δὲν προήχθη, καθότι οἱ μὲν βαστάσαντες (ὡς πολλάκις εἶπομεν) τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτὸς ἐντὸς τε καὶ ἐκτὸς τοῦ κράτους, αὐτοὶ εἰσέτι μένουσι παρημελημένοι, (ἐξαίρουμένων ὀλίγων τινῶν) οἱ δὲ μὴ δὲν ὑποστάντες ἐδικαιώθησαν, ἀναξίως ἐβραβεύθησαν, ὠφελήθησαν, καὶ ὠφελοῦνται χωρὶς κανὲν δίκαιον, καὶ βραβεύονται μὲ βραβεῖα, μὲ προικοδοπήσεις, καὶ μὲ βαθμολογίας.

Εἶναι ἀληθὲς καὶ ἀναντίρρητον ὅτι οἱ αὐτόχθονες δὲν ὑπέφερον τοὺς κινδύνους προσωρινῶς, ἀλλ' ὀκταετίαν ὀλόκληρον ἀδικόπως συνεκυλίοντο ἐντὸς ποικίλων δει-

νων περιστάσεων (παραλείπονται ἔνταῦθα αἱ ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν ὑποτελοῦντες μεταξὺ τῆς ὀλιγαρχείας τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας), διὰ τοῦτο καὶ κατὰ δίκαιον λόγον ὤφειλε ν' ἀνταμειφθῆ ἕκαστος κατ' ἀξίαν τῶν πράξεών του, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε κανεῖς τῶν ὑπαλλήλων τῆς Β. Κυβερνήσεως δὲν εὐηρέστηθη (φαίνεται) νὰ φωτίσῃ τὴν Κυβέρνησιν ἀπκθῶς καὶ ἀμερολήπτως περὶ πάντων, περὶ ὧν πρόκειται διὰ νὰ πληροφορηθῆ γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν τῶν διατρεξάντων.

Παύρομεν ἔνταῦθα τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ὡς πολλὰ ἐκθέσαντες ἐν πολλοῖς μέρεσι τοῦ συγγράμματός μας· ἐξαιτούμεν δὲ παρὰ τῶν εἰδόντων ὅσα ἡμεῖς οὐχὶ ἐξ ἀμελείας, ἀλλ' ἐξ ἀγνοίας παρελείψαμεν, αὐτῶν τὰς σημειώσεις νὰ μᾶς χορηγήσωσιν, ἐξ ἐναντίας δὲ ἡμεῖς μὲν θέλομεν ἔχει ἀθῶαν καὶ ἐλευθέραν τὴν συνείδησίν μας, ὅσοι δὲ παραμελήσουσιν τοῦ νὰ μᾶς φωτίσωσιν περὶ ὧν ἐξαιτούμεθα, ἅς ἔχουν, κατὰ τὸν κοινὸν λόγον, τὸ κρῖμα εἰς τὸν λαιμόντων.

Σημείωσις προσθήκης.

Ἐν τῷ α. τόμῳ τῆς παρούσης Ἱστορίας (Κεφ. Β', ἐν τοῖς σχολίοις τμήμ. Β' σελ. 83) ἀνεφέραμεν περὶ τῶν χρηματησάντων καὶ διαπρεψάντων πρὸ πολλῶν ἐτῶν διδασκάλων τῶν κατὰ τὴν Ἡελοπόννησον Σχολείων, ἐγκρίναντες νὰ ἐξιστορήσωμεν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου διὰ ν' ἀποδείξωμεν πόσον προώδευσεν ἡ ἐπαύξεισις τῆς παιδείας πανταχόθεν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, καὶ πόσον οἱ κατ' ἐκείνας τὰς ἐποχὰς διαπρέψαντες διδάσκαλοι ἐφαμιλλῶντο ὄχι μόνον εἰς τὸ νὰ μετέρχωνται τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα μετὰ πολλῆς προθυ-

μίας και ζήλου, ἀλλ' ἐξηκολούθουν ἀκόμι ἐκπληροῦντες
καὶ τὰ τῶν Ἱεροκηρύκων χρέη διδάσκοντες ἐπ' ἀμβω-
νος τὸν θεῖον λόγον, τὰ δόγματα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν θρη-
σκείας καὶ πίστεως, τὴν μελέτην τῶν θεῶν Γραφῶν,
καὶ τὴν ἐνάρετον ἠθικὴν, γιγνόμενοι καὶ αὐτοὶ δείγμα-
τα διὰ τῆς ἀμέμπτου διαγωγῆς των εἰς τοὺς διδασκο-
μένους παρ' αὐτῶν.

Εἰς τῶν τοιούτων Σεβασμίων ἀνδρῶν ὑπῆρξε καὶ ὁ
σοφώτατος διδάσκαλος Δοσίθεος (ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ
1809. μέχρι τοῦ 1821), ἐκ τῆς Κώμης Κερτέζης τῆς
ἐπαρχίας Κυναίθης καταγόμενος (1), σχολαρχὸν εἰς
τὸ παρὰ τῶν φιλοτίμων καὶ φιλομούσων κατοίκων τῆς
Κωμοπόλεως Σεπωτοῦ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας συστηθὲν
γενικὸν Σχολεῖον, τὸ ὁποῖον διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν
περὶ τὴν παιδείαν πολυμάθειάν του συνερίζοντο ποῖος
νὰ τὸν ἀποκτήσῃ διδάσκαλον τόσον εἰς τὴν πρωτεύου-
σαν, καθὼς καὶ εἰς τὰς Κωμοπόλεις τῆς ῥηθείσης ἐ-
παρχίας, ὃν περὶ μετέφερον ἀκολουθῶς οἱ προὔχοντες
τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν Καλα-
βρυτῶν διὰ τὰ προτερηματα του, ὅστις ἐφώτισε προ-
γαγῶν πολλοὺς ἀξίους μαθητὰς ἐστολισμένους καθ'
ὅλα, ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα οἱ ῥηθέντες φιλόμουσοι κάτοι-
κοι Σεπωτοῦ, καίτοι στερηθέντες τοῦ ἐναρέτου καὶ σο-
φοῦ Δοσιθέου, δὲν παρέλειψαν τὸ σχολεῖον των χωρὶς

(1) Τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος, Διδάσκαλον παραλιπόντες ἐκ λήθης διὰ νὰ
τὸν συμπαραλάβωμεν μετὰ τῶν ὁποίων ἐξεθέσαμεν (Τόμ. Α. Σελ. 83.)
καταχωροῦμε ἤδη ἐνταῦθα, μὴ εὐαρεστηθέντες νὰ παρατιπῶμεν τὰς
περὶ τοῦ τοιούτου λογίον καὶ ἐναρέτου ἀνδρός.

της αντικαταστάσεως αξίου ἀνδρός πρὸς φωτισμὸν τῶν τέκνων τῶν ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς.

Ἐν τῷ α' τόμῳ (σελ 101) ἐξεθέσαμεν ὅτι ὁ Δημήτριος Τομαρᾶς ἀπεστάλη παρὰ τῶν μελῶν τῆς ἐν Βοστίτζη μυστικοτυνελεύσεως δια ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸν ἱεράρχην Ἰγνάτιον, καὶ εἰς τὰς νήσους Ὑδρας καὶ Σπετζῶν τὸ ἀληθέστερον ὁμῶς εἶναι, ὁ μὲν Τομαρᾶς ἀπεστάλη εἰς τὴν Εὐρώπην μόνον, εἰς δὲ τὰς ῥηθείσας νήσους ἀπεστάλη ὁ ἐξ Αἰγιαλείας Σπυρίδων Χαραλάμπης, τὸν ὁποῖον φθάσαντα εἰς Ὑδραν καὶ ἀντομωθέντα μετὰ τῶν Μιχαὴλ Γκίκα Γκιώνη, καὶ τοῦ Τομπάτζη, τὸν διέταξαν ν' ἀναχωρήσῃ πάραυτα, καθότι οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας εὐρίσκοντο εἰς πολλὴν ἀγανάκτησιν θεωροῦντες τὰ τῶν ἀποστόλων τῆς ἐταιρίας ἀνευ τινὸς ἀληθοῦς βάτεως ἀναχωρήσας δι' ἐπὶ τούτῳ ὁ Σ. Χαραλάμπης καὶ ἐκ μεγίστης τινὸς τρικυμίας κατασχεθεὶς ἐν τῇ θαλάσσῃ, μόλις φθάσας εἰς τὴν νῆσον Σπετζῶν, κατέλυσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ν. Μπόττση, εὐρῶν τὰ ἐκεῖσε καὶ μὲ μεγάλην διαφορὰν πνεύματος διατεθειμένα ὡς πρὸς τὴν ἑναρξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποστασίας, καθότι ἦσαν ἔτοιμα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν καὶ ἕως 10. πλοῖα ἀποβάς δὲ κάκειθεν εἰς τὸ Χαϊδάρι, ἐκρατήθη παρὰ τοῦ αὐτόσε διαμένοντος Ὀθωμανοῦ Τελώνου, ὅστις ἐζήτην νὰ τὸν ἀπαγάγῃ εἰς τὸ Ναύπλιον· ἀλλ' ἀπειυτρώθη τοῦ κινδύνου τούτου δι' ἰκανῆς προσφορᾶς χρημάτων. μεταβάς δὲ εἰς τὴν Αἰγιαλείαν, καὶ λαβὼν ἔντευξιν μετὰ τοῦ ἀοιδίμου ἱεράρχου Π. Πατρῶν, ὡς πλησιεστέρου ὄντος εἰς τὴν Αἰγιαλείαν, τῷ διεκοίνωσεν ἅπαντα τὰ πρακτικά του, καὶ ὅσα ἄλλα ἐγνώρισεν εἰς τὴν περιήγησίν του τὴν σειράν αὐτῆν τῶν οὕτω διατρεξάντων

διαφυγοῦσαν τὴν μνήμην μας ἐκθέτομεν ἐνταῦθα χάριν τῆς ἀληθείας.

Ἐν τῷ αὐτῷ μέρει (σελ. 95 τοῦ α. τόμου) ἐκθέσαντες τὰ περὶ τῆς ἐν Βοστίτζη μυστικοσυνελεύσεως, (κατὰ ληθην) δὲν συμπαραελάβομεν μεταξύ τῶν μελῶν τῆς ῥηθείσης μυστικοσυνελεύσεως καὶ τοὺς Ἀσημάκη Φωτήλαν, καὶ Σ. Θεοχαρόπουλον· ἐνθυμηθέντες δὲ ἤδη ὁμολογοῦμεν, ὅτι οἱ ῥηθέντες δύο ὄχι μόνον παρευρέθησαν εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἀλλὰ καὶ συνεισέφερον χρηματικὴν συνεισφοράν, τῆς ὁποίας τὴν ποσότητα δὲν ἐνθυμούμεθα.

Μεταξὺ τῶν συνεισπενεγκόντων διαφορῶν εἰδῶν συνεισφορᾶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος, περὶ ὧν πολλαχοῦ τοῦ συγγράμματός μας τούτου ἀναφέρομεν, διὰ φήμης εἶχομεν πληροφορηθῆ ὅτι οἱ ἐν Πετροπόλει διαμένοντες τρεῖς αὐτάδελφοι Νικόλαος, Ἐμανουήλ, καὶ Δημήτριος Καλλέργαι, ἐλθόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα (τὸ 1822) διὰ νὰ συναγωνισθῶσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων, προσέφερον καὶ μίαν ἰκανὴν ποσότητα ὀπλων, πολεμεροδίων, κανονίων, καὶ μιᾶς Μουσικῆς· διὰ νὰ μὴ φανῶμεν δὲ λελανθασμένοι, ἐξητήσαμεν τὴν σημείωσιν αὐτῶν παρὰ τοῦ ἐνταῦθα ὑπάρχοντος Δημητρίου Καλλέργη, ὅστις μᾶς ἐβεβαίωσεν ἐν εἰλικρινῇ ἀληθείᾳ ἐγγράφως, ὅτι τῷ ὄντι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος συνεισφορά ἐκαμίσθη εἰς τὴν Ἑλλάδα συνωδευμένη παρὰ τῶν ῥηθέντων τριῶν ἀδελφῶν. ἔχει δὲ οὕτω.

τουφέκια μὲ ἀίχμας (βαγιονέτας)	2000.
κανόνια τοῦ κάμπου	20.
στρατιωτικὴ Μουσικὴ	μία, καὶ πολεμεροδία διάφορα.

ἐκ τῶν 2000. τουφεκίων ἐδόθησαν 500. εἰς τὸ Ἑπτα-

νήσιον σώμα ἐν καιρῷ ὅτε αὐτὸ ἐσυστήθη εἰς τὴν Τριπολιτζάν.

εἰς τὸν Ἐμμανουὴλ Τομπάζην ἐδόθησαν 500. ὅτε ὑπήγεν εἰς τὴν Κρήτην. τὰ δὲ λοιπὰ 1000, ἐδόθησαν εἰς τὴν τότε Κυβέρνησιν (1). ἐκ δὲ τῶν κανονίων 5· ἐδόθησαν εἰς τὸν τότε φρούραρχον Νεοκάστρου Π. Ὀρφανόν, 5· ἐστάλησαν εἰς Μεσολόγγιον πρὸς τὸν Μαυροκορδάτον, τὰ δὲ 10. ἐστάλησαν εἰς τὰ κανονοστάσια τῆς Ὑδρας· ἡ δὲ Μουσικὴ παρεδόθη εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ Συνταγματάρχου Π. Γ. Ῥοδίου ὅτε αὐτὸς (τὸ 1825) ἐσύστησε τὸ τακτικὸν στράτευμα εἰς τὸ Ναύπλιον.

Ἐκ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος τριῶν αὐταδέλφων ὁ μὲν Ἐμμανουὴλ ἔπεσεν ἐνδόξως ἐν Πειραιεῖ (τὸ 1827) κτυπηθεὶς ἀπὸ μίαν σφαίραν κανονίου, ὁ Νικόλαος διέπρεψεν εἰς διαφόρους πολιτικὰς θέσεις, ὁ δὲ Δημήτριος διέπρεψε στρατιωτικῶς, συνελήφθη δὲ αἰχμάλωτος ἐν μιᾷ κατὰ τὰς Ἀθήνας μάχῃ, ὑπομείνας ὄχι ὀλίγα δεινὰ. ἀπαλλαγεὶς δὲ τῆς αἰχμαλωσίας, διέτρεξε πάλιν τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, διατελῶν σήμερον ἀξιωματικὸς τοῦ Ἴππικοῦ τάγματος, καὶ χαίρων ὄχι ὀλίγην ὑπόληψιν παρὰ τῆς Β Κυβερνήσεως ἐπαξίως τῆς σταθερᾶς αὐτοῦ ἀφοσιώσεως καὶ τῆς ικανότητός του· ἡ δὲ ρηθεῖσα συνεισφορά των (ἐὰν τῷ ὄντι ἅπασα ᾔηται ἐξ ἰδίων των, ὡς

(1) Πόσα ἐπωλήθησαν ἐξ αὐτῶν, οἱ δευτέρωτες (κήμενες) τὸ ξεῦρον, καὶ πόσα ἀπεστάλησαν καὶ ἐπωλήθησαν ἐξω τῆς Ἑλλάδος· πολλὰ δὲ ἐκ τῶν ἀνωτέρω τουφεκίων εἰσέτι σώζονται ἐν τῇ ὀπλοθήκῃ τῆς Ναυπλίας, φέροντα ἐπὶ τοῦ κοντακίου τὴν ἐπιγραφὴν “ ὁ ἐν Πετροπολεὶ Ἐμμανουὴλ Καλλέργης δῶρον εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Ἑλλάδα. ”

μᾶς ἐβεβαίωσεν ὁ Δ. Καλλέργης, εἶναι μία τῶν ἐπισήμων συνεισφορῶν, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ πατρίς ὀφείλει τὴν εὐγνωμοσύνην της εἰς τοὺς ῥηθέντας, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων εἶναι ἄξιον ν' ἀπαθανατισθῶσι διὰ τῆς ἱστορίας τόσον διὰ τὴν συνεισφορὰν αὐτὴν, ὅσω καὶ διὰ τὰς προσωπικὰς των θυσίας καὶ ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν πατρίδα.

Τοιαύτης φύσεως μεγαλόδωροι καὶ ἐπίσημοι συνεισφοραὶ προσηνέχθησαν καὶ παρ' ὅλων τῶν ἐν τῷ ῥωσικῷ Κράτει διαμενόντων Ἑλλήνων (ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴρηται), οἵτινες κατέθεσαν μεγίστην χρηματικὴν πσότητα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν δυστυχῶν Ἑλλήνων· περὶ τοῦτου δὲ ἀρχῆθεν ἐπληροφόρηθημεν ὅτι οἱ ἐν τῷ ἰσχυρῷ τῆς ῥωσσίας Κράτει διαμένοντες μεγαλέμποροι, καὶ ἔμποροι Ἕλληνες καὶ φιλέλληνες ὄχι μόνον ἐφωδίασαν τὸν Ἀλ. Ὑψηλάντην μὲ ἀδρῶν χρηματικῶν ποσοτήτων καταθέσεις, μὲ τὰς ὁποίας συνηνωμένας καὶ ἐξ ἰδίας του περιουσίας ἐξῆλθεν εἰς τὴν Δακίαν, ἀλλ' ἀκόμι καὶ εἰς τὸν Ἀντώνιον Ἰσοῦνην, εἰς τὸν Ἀναγνωσταρᾶν, εἰς τὸν Γρηγόριον Δικαῖον, καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλοις διαφόρους ἔδωκαν ἀνήκουστον χρημάτων ποσότητα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος. αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐπληροφόρηθημεν ἀκούσαντες ἰδίως ὡσὲν ἀπὸ τὸν Ἀρχιμανδρίτην Γρηγ. Δικαῖον, ἔχοντες μετ' αὐτοῦ στενωτάτην σχέσιν, ὅστις ἐν μιᾷ τῶν ἰδιαιτέρων μεταξὺ ἡμῶν συνεντεύξεων μᾶς εἶπεν. « Ἀδελφε Ἀμβρόσιε, ἐὰν οἱ μεγαλέμποροι καὶ ἔμποροι Ἕλληνες καὶ φιλέλληνες τῆς ῥωσσίας δὲν ἤθελον μᾶς ἐμφυχῶσῃ μὲ χρήματα χιλιάδων ταλλήρων ποσότητος, μὲ πολεμερόδια καὶ ὄπλα, καὶ μὲ ὑποσχέσεις μελλούσας, οὔτε ἐγὼ, οὔτε ἄλλοι διάφοροι ἤθελον ἔλθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὔτε δὲ καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἤθελεν ἀ-

ποφασίσει νά εὐγῆ εἰς τὴν Δακίαν. « ἀκούσαντες ταῦτα, τὸν ἐρωτήσαμε, νά μᾶς εἴπῃ τὸν ἀριθμὸν τῆς ποσότητος τῶν χρημάτων, ὅστις γελῶν, εἶπεν. » ἐάν τὸν μικρότερον ἀριθμὸν ἀκούσης, θὰ μείνης ἐκστατικός, καὶ περὶ τούτου παῦσαι περιπλέον τοῦ νά μὲ ἐρωτᾷς, διότι δὲν τὸν μαθηταίης. » ἐπαναλαβόντες δ' ἐπὶ τούτῳ πῶ εἶπομεν. δὲν μᾶς λέγεις, ὁποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι οἵτινες προσέφερον τόσας μεγάλας χρηματικὰς θυσίας; » δὲν τοὺς γνωρίζεις, « ἀπεκρίθη, Πρωτοσύγκελλε. « καὶ τί θὰ χάσεις (τῶ εἶπομεν) ἐάν τοὺς μάθωμεν; » » εἶναι (ἀπεκρίθη) ὁ Μαρασλῆς, ὁ Πατζιμάδης, ὁ Ἰγκλέσης, ὁ Ἰωάννης Ἀμβροσίου, οἱ εὐεργέται τῆς ἀνθρωπότητος Ζωσιμάδαι, ὁ Θεοδόσιος Δημητρίου Ῥεβελιώτης, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἀκούσας, καὶ γνωρίζων ὅτι εἷςτινα Κωμοπόλιν τῆς ἐπαρχίας Τριπολιτζᾶς ὑπάρχει μία οἰκογένεια Ῥεβελιωτῶν, ἐξηρεύνησα πλεονέκτερον καὶ ἐπληροφόρηθην ὅτι, ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ῥεβελιώτης εἶναι αὐτῶν δελφός τοῦ ἐκ τῆς Κωμοπόλεως τζιπιανῶν τῆς ἐπαρχίας Τριπολιτζᾶς ὑπάρχοντος Ἰω. Ῥεβελιώτου, ὅστις ἔχων ἀξίωμα τοῦ Γκενεράλη τῆς στερεᾶς, χαίρει πολλὴν ὑπόληψιν ἀπὸ τὴν αὐτὴν τῆς Ῥωσσίας διὰ τὰς πρὸς αὐτὴν πιστὰς ἐκδουλεύσεις του, εἶναι μὲ μεγάλην κατὰστασιν, ὁ ὁποῖος μὲ ἐν πρὸς αὐτὸν γράμμα μου ἐξηγουμένου ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος, προσέφερε κατὰ πρῶτον μίαν ἀνέλπιστον χρηματικὴν ποσότητα, τὴν ὁποῖαν ἂν ἤθελες τὴν ἀκούση, ἔμενες ἐκστατικός βέβαια. αὐτοὶ εἶναι (εἶπεν) οἱ πρῶτοι, καὶ αὐτοὶ παρῆλθον καὶ πολλοὺς ἄλλους, ἔχοντας καὶ ἐκεῖνους τὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν καὶ θέλησιν, ὥστε ἐσυνάζοντο τὰ χρήματα μὲ τὸ σακκί ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν, τοιαύτας συ-

γεισφοράς ἑκαμάν καὶ κάμουν ὄπου καὶ ἂν εὐρέθησαν διά-
 φοροὶ καὶ Πελοποννήσιοι καὶ στερεοελλαδίται, καὶ ἄλλοι
 ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος. ταῦτα ἀκούσαντες
 μὲ ἔκστασιν, τὰ ὁμολογοῦμεν, διὰ νὰ τὰ γνωρίζωσιν οἱ
 Ἕλληγες. ἔχοντας δὲ τὰς ἰδέας αὐτὰς καθ' ὅσον ἐνεργή-
 σαμεν καὶ ἐγράψαμεν διὰ νὰ μάθωμεν πλατύτερον καὶ
 μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ἀκρίβειαν τὰ περὶ τούτων, ἐστάθη
 ἀδύνατον μέχρι τοῦδε νὰ μᾶς τὰ βεβαιώσωσιν, ἀγνοοῦ-
 μεν δὲ ὅποια τὰ παρεμποδίζοντα αἴτια. μ' ὅλα ταῦτα
 δὲν δυνάμεθα ν' ἀποσιωπήσωμεν ὅτι ἅμα ἤχησεν ἡ Σάλ-
 πιγξ τοῦ ἀγῶνος καὶ ἔλαβεν ἀρχὰς τῆς προόδου, παν-
 ταχόθεν κατετίθεντο συνεισφοραὶ παντοίων εἰδῶν, καὶ
 ἀπεστέλλοντο ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, πολὺ δὲ μᾶλλον πα-
 ρὰ τῶν αὐτόχρημα Ἑλλήνων καὶ γεννημάτων ὄντων
 τῆς Ἑλλάδος καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ
 διαμενόντων διάφορα καὶ ἄλλοι συνεισέφερον ἐκ διαλειμ-
 μάτων παντοίας βοηθείας καὶ πλουσίας προσφοράς, κατ'
 ἐξοχὴν δὲ ὁ Ἰω. Δέ. Ἀναστάσιος, ὅστις ὄχι μόνον μετα-
 ξὺ τῆς ὀκταετοῦς διαρκείας τοῦ πολέμου συνεισέφερεν
 ἱκανὰς ποσότητας. ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ πο-
 λέμου ἐξηγόρασεν ὑπὲρ τοὺς χιλίους αἰχμαλώτους ἀνδρας,
 γυναῖκας, καὶ παιδία, καὶ τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὰς πατρί-
 δας των. πολὺ δὲ μᾶλλον εἶναι ἀξιέπαινον τὸ αἶσθημα
 τοῦ ἀνδρὸς τούτου, αἶσθημα σπανιώτατον, καθότι δὲν ἐ-
 πεθύμησε ποτὲ οὔτε νὰ γίνῃ κοινοποίησις τῶν τοιούτων
 θεαρέστων αὐτοῦ πράξεων, φυλάττων τὴν εὐαγγελικὴν
 ἐντολὴν » μὴ ἐπιγνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δε-
 ξιά σου « ταῦτα δὲ πάντα ἐστάθησαν αἴτια διὰ νὰ μᾶς
 ὀδηγήσωσι νὰ κοινοποιήσωμεν ἐν τῷ παραρτήματι τού-
 τῳ, καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν καὶ αὐθιγὰς τὰς σημειώσεις τῶν

εἰδότην. ἂν δὲ καὶ πλείονα μέρη τῶν συνεισφορῶν αὐτῶν κατεγράσθησαν παρὰ τῶν παραλαβόντων αὐτάς, οἱ προσενεγκόντες αὐτάς δὲν ἔσφαλαν εἰς τὸ μηδὲν, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι ἐπαινετοὶ, καὶ σεβόμενοι παρὰ τῶν ἀγαθῶν Ἑλλήνων, εὐγνωμονούντων, καὶ ἀναπεμπόντων τὰς εὐχὰς των πρὸς τὸν ὑψίστον Θεὸν ὑπὲρ τῶν τοιούτων, διὰ τὴν εὐλογίην, καὶ πληθύνην τὰ ἀγαθὰ των.

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 660 φύλλον τῆς ἐφημερίδος, ἡ Ἀθηνα, (14 Ὀκτωμβρίου, 1839) κατεχωρήθη διατριβὴ εὐστρατίου τινος Καππαδόρα ἐκφράζοντες, ὅτι ὅσα ἡμεῖς ἐγράψαμεν κατὰ τὴν ἀποτυχούσαν ἐφεδρὸν τοῦ φρουρίου Κορώνης διατρέξαντα δὲν ἔχονται ἀληθείας· μ' ὅλον ὅτι καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ γραφέντα, καὶ ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ (ἐκ Κυδωνίων (αὐθαλί) καταγομένου), ἔτι δὲ καὶ ἡ ἡλικία του, μὴ ὑπερβαίνοντος τότε τὴν ὀκταετίαν, μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ λόγοι του δὲν ἔχονται ἀληθείας, χωρὶς τὴν εὐχόμεν ἡμεῖς τὴν παραμικρὰν πρὸς εἰδοποίησιν, κατεχωρήθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 18 φύλλον τῆς ἐφημερίδος, ἡ ἑλλάς, (25 Ὀκτωμβρίου 1839) ἔκλει· τὰ δὲ τῷ Δημητρίῳ Γ Κυριακοπούλου αὐτόχθονος, Κορωναίου, ὅστις εἷς ὢν ἐκ τῶν εἰς τὴν ἐφοδὸν τῆς Κορώνης ἀναβάντων εἰς τὸ Φρούριον, ἀγωνιστῆς δὲ χρηματίας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας, καὶ ἔπειτα μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ πολλῶν ἄλλων Κορωναίων στρατιωτικῶν, τοῦ Ἰω: Καραπαύλου, τοῦ Ἀναστασίου Δαρειώτου, τοῦ Παπα Φωτίου, τοῦ Παπα Σαρέλλα, τῶν ἀδελφῶν Λαχανάδων, τῶν Παυλάκιδων, τῶν Μελέτιδων, καὶ ἄλλων (τῶν ὁποίων δὲν γνωρίζομεν τὰ ὀνόματα), ἀναιρεῖ ὅλα τὰ τοῦ Ε. Καππαδόρα ὡς μὴ ἔχοντα ἀληθείας, ἐπικυροῖ δὲ τὰ παρ' ἡμῶν ἐξιστορηθέντα, ἐκτὸς τινῶν μικρῶν ἐλλείψεων.

Εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν μαρτυροῦμεθα εὐσυνειδώς ὅτι δὲν γνωρίζομεν προσωπικῶς μέχρι τῆς ὥρας ταύτης τὸν Δ. Κυριακόπουλον, οὔτε ἐλάβαμεν ἔντευξιν μετ' αὐτοῦ ἢ μεθ' ἄλλου τινὸς περὶ τούτου. ἐπληροφορήθημεν ὁμῶς ἀπὸ ἀξιόπιστα διάφορα ὑποκείμενα, ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος, ἀρχῆθεν ἐξεπλήρωσε τὰ στρατιωτικά του χρέη ἥρωικῶς, μαχόμενος μετὰ τῶν ἐχθρῶν μὲ ἀπαραδειγμάτιστον καρτερίαν εἰς ὅλας τὰς ἐν Κορώνῃ συμβάσας μάχας, φονεύων ἐχθροὺς καὶ αἰχμαλωτίζων, μετὰ τῶν λοιπῶν συνεπαρχιωτῶν του.

Τ Ε Λ Ο Σ Τ Ο Υ Β. Τ Ο Μ Ο Υ.

Λαβόντες ἀφορμὴν ἐκ τινων ἀναγνωστῶν τοῦ συγγράμματός μας, εἰδοποιουῦμεν, ὅτι ἐπειδὴ προκύπτουν λάθη τοῦ τύπου εἰς τὰς σελίδας πολλάκις, ἅς ἀναγινώσκουν οἱ ἀναγνώσται τὰ ἐν τῷ τέλει ἐκάστου τόμου παροράματα, διὰ νὰ διορθώνωσι τὰ λάθη, ὡς ἐν τοῖς παροράμασι φαίνονται διορθωμένα.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ.

ὁ Λαγκάστρας. Σελ.	6.	Στίχ.	1.	ὁ ἐκ Λογκάστρας
αὐτοὶ	αὐτ.		22.	αὐτῇ
μόλυβδος	15.	σχολ.	12.	μόλυβδον.
κασαστάσει	16.		18.	καταστάσει
ἐκτός	21.		21.	ἐντός
ἐκβάλωσι	22.		3.	εἰσάξωσι
Δερβένια	23.		10.	Βέρβενια
ὁμοιοφόρους	30.	ὄλ.	2.	ὁμοιομόρφους
να καθαρίσουν	38.			να θερίσουν
ὁ Δημητρίαν. φιλόθεος	58.	συχ. χολ.	6.	
295	65.		14.	2950
καὶ	65.		19.	δὲ
ἦσις	70.		6.	ἦσις
Κεφ. ἑβδομον	71.			Κεφ. Δεύτερον
καλούμενον	72.		2.	καλούμενον
κατακτικῶς	74.		5.	καὶ τακτικῶς
Κεφ. 5.	78.		8.	Κεφ. 4.
Δαμαμαλῶν	81.		1.	Δαμαλῶν
μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς				πρὸ τῆς ἀπὸ τῆς εἰρ.
εἰρηκτῆς	83.	συχ. σχ.	2.	ἀναβιβάσεως των
τὸ ἐκ μνησθέντων	97.	συχ. σχ.	3.	τὸ ἐκ τῶν μνησθ.
καὶ εἰς τὴν Λοῦκαν	97.		17.	καὶ εἰς τὴν Λαῦκαν
Κεφάλ. ὄγδοον	99.		5.	Κεφάλ. Τρίτον
κεφ. ζ΄.	108.	συχ. σχ.	5.	κεφ. β΄.
ἀπιμέλειαν	113.		15.	ἐπιμέλειαν
16 Δεκεμβρίου	119.		24.	4 Δεκεμβρίου
Ταμπακολούπου	130.	συχ. σχ.	8.	Ταμπακοπούλου
600	150.		10.	6,000 ὡς ἔγγιστα
τὴν δὲ 39 Ἰουνίου	165.		5.	τὴν δὲ 29 Ἰουνίου
ὁ Σαρίγιαννης	203.	1. καὶ 8.		ὁ Καρίγιαννης
διασώσι	213.		19.	διασώσωσι
150 Ἑλληνας	218.		7.	250 Ἑλληνας
σελ. 192				σελ. 219
ἐτιγμῆν	219.		2.	στιγμῆν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

	Σελ.	Στίχ.	
Μπερμπάτη	225.	9.	Μπερμπάτι
Καλτετζιαῖς	242.	20.	Καλτετζιαῖς
γενική	243.	3.	γενική
ἀπαρερχόμενοι	258.	14.	παρερχόμενοι
τινῶν τῶν	264.	25.	τινῶν τὸν
16,020	274.	16.	16,000
ὑράσπιζε	290.	12.	ὑπεράσπιζε
ἀνεηρέαστος	298.	2.	ἀνεπηρέαστος
ὁ μὲν	αὐτόθι	23.	αἱ μὲν
διὸ	301.	στιχ σχολ 1.	δὲν
τοιαύτ: ὡς ἐκείνην	318.	10.	τοιαύτης ὡς ἐκείνης
μετὰ συντομ.	321.	17.	μετὰ συντομίας
συνενηοθηεῖς	326.	2.	συνενηοθήη
17.	αὐτόθι	16.	217
αἱ Μῶμαι	329.	2.	αἱ Κῶμαι
σελ. 240.			σελ 340.
πρόοιμον	340.	16.	πότιμον
σελ. 241.			σελ. 341.
300.	344.	4.	3000.
29. Μαίου	346.	11.	19. Μαίου
εἴχι	348.	27.	ἤχει
τοῦ Μακρυπλα-			τοῦ Μακρυπλα-
γίου	357.	1,	γίου θέσιν
καὶ κατασκοπεύσαν-			καὶ κατασκοπεύσαν.
τες αὐτὸν	360.	30.	εἰδοποίησαν αὐτὸν
Π. Ἰατράκος.	362.	17.	Γ. Ἰατράκος (ὄσις
			καὶ ἐπληγώθη εἰς τὴν σιαγόνα).
ἀδυνατὸν	364.	23.	δὲν ἦτον δυνατὸν
μὲ 15,000	369.	19.	μὲ 1.500
Ππουκουραῖοι	371.	20.	Μπουραῖοι.
τῆς Ἀλωνισταίας	376.	25.	τῆς Ἀλωνισταίνης
Δερβένοις	383.	22.	Βερβένοις
σελ. 334			σελ. 384
Καρνάς	394.	29.	Καρυάς

Π Ι Ν Α Ξ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ Β'. ΤΟΜΩ.

Προλεγόμενα.

Τ Μ Η Μ Α Ε Β Δ Ο Μ Ο Ν .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Πολιορκία Τριπολιτζᾶς - συμβᾶσαι μάχαι διαρκούσης τῆς πολιορκίας αὐτῆς - φυγή τῶν Ἀλβανῶν - πτώσις τῆς Τριπολιτζᾶς. Σελ. 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Πολιορκία Κορίνθου, καὶ πτώσις αὐτῆς 71

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Πολιορκία Ναυπλίου, καὶ φυγή τῶν Ὀθωμανῶν ἀπ' Ἄργους. 99

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Φυγή τῶν κατοίκων τῆς Ἠλίδος Ὀθωμανῶν - καὶ ἀποκλεισμός αὐτῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Π Πατρῶν - Πολιορκία τοῦ Λάλα, πτώσις αὐτοῦ, καὶ ἀποκλεισμός τῶν Λαλαίων εἰς τὰς Ἡ. Πάτρας. 145

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Πολιορκία τῶν Π. Πατρῶν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ διατρέξαντα. 171

Τ Μ Η Μ Α Ο Γ Δ Ο Ο Ν .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη διατρέξαντα μέχρι τῆς τελείας καταστροφῆς, καὶ τῆς ἐξουτώσεως αὐτοῦ. 197

Τ Μ Η Μ Α Ε Ν Ν Α Τ Ο Ν .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1821 Μαρτίου 25· μέχρι τοῦ 1825, Φεβρουαρίου 9. - Σ' ἴσθησις τῶν κατ' ἐπαρχίας ἐφοριῶν, καὶ τῆς ἐν Καλατζαῖς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας. 240

ΚΕΦΆΛΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Συγκρότησις τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀ. ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἀρξαμένης τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐν Ἄργει, καὶ ἀποπερατώσεως αὐτῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ - Σύστησις τῶν κατὰ τμήμα Γερουσιῶν, καὶ τῆς πρώτης Ἑλλην. Κυβερνήσεως, συγκειμένης ἐκ δύο σωμάτων Βουλευτικοῦ, καὶ Ἐκτελεστικοῦ.

260

ΚΕΦΆΛΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Σύστησις τοῦ νέου Βουλευτικοῦ καὶ Ἐκτελεστικοῦ ἐν Κρανιδίῳ - ἀποκρήρυξις τῆς ἐν Τριπολιτζᾷ συστηθείσης Διοικήσεως - ἐμφύλιος πολιορκία τῆς Τοιπολιτζᾶς.

279

Τ Μ Η Μ Α Δ Ε Κ Α Τ Ο Ν.

ΚΕΦΆΛΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Εἰσβολὴ τοῦ Αἰγυπτίου Σατράπου Ἰμπραχίμ Πασσᾶ υἱοῦ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ Πασσᾶ μετὰ τῶν Ἀραβικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἀπόβασις αὐτοῦ εἰς τὴν Μεθώνην.

321

ΚΕΦΆΛΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἔσβολὴ τοῦ Ἰμπραχίμ Πασσᾶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κορώνης - πυρπόλησις αὐτῆς - ἐκστρατεία τοῦ Γεωργίου Κουντουριώτου εἰς τὴν Μεσσηνίαν, αἰφνίδιος ἀναχώρησις αὐτοῦ - μάχη γενομένη ἐν Κρομμυδίῳ μετὰ τὸν Ἕλληνα καὶ τοῦ Ἰμπραχίμ - Πολιορκία τοῦ Νεοκάστρου - ἢ ἐν Σφακτηρίᾳ μάχη - ἢ ἐν Πύλῳ (Παλαιοῖς Ναβαρίνοις) μάχη - πτώσις τοῦ Νεοκάστρου

327

ΚΕΦΆΛΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἡ ἐν Μανιακίῳ συγκροτηθεῖσα μάχη μετὰ τοῦ Γρηγορίου Δικαίου (Φλέσσα) καὶ τοῦ Ἰμπραχίμ Πασσᾶ - ἐκστρατεία αὐτοῦ κατὰ τῆς Κυπαρισσίας.

342

ΚΕΦΆΛΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἀπολύτρωσις τῶν ἐν Ὑδρᾷ ἐξορίστων - στρατολογία κατὰ τοῦ Ἰμπραχίμ Πασσᾶ τῶν Πελοποννησίων ὀπλαρχηγῶν - ἐκστρατεία τοῦ Ἰμπραχίμ Πασσᾶ κατὰ τῆς Πολιανῆς - Πυρπόλησις τῆς Καλαμάτας παρ' αὐτοῦ - μάχη συμβάσα ἐν Δραμπάλα μετὰ τὸν αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων.

355

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΟΝ.

Εισβολή του Ἰμπραχῆμ Πασσά εἰς τὴν Τριπολιτζάν - μάχη, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς μύλοις τοῦ Ναυπλίου - εισβολή αὐτοῦ εἰς τὸ Ἄργος - ἐπιστροφή αὐτοῦ εἰς Τριπολιτζάν - μάχη συμβάσα ἐν Τρικόρφοις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων.

365

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ἘΚΤΟΝ.

Μάχη συμβάσα ἐν Δαβιά μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἰμπραχῆμ - ἐπίκλησις τῆς Βρεττανικῆς ὑπερασπίσεως δι' ἀναφορὰς τῶν Ἑλλήνων - Μάχη συμβάσα ἐν Κασοαῖς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἰμπραχῆμ - Μάχη συμβάσα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ τὸν Δ. Ὑψηλάντην ἐν Βερβέναις.

375

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ἘΒΔΟΜΟΝ.

Μάχη συμβάσα ἐν Πιάνα καὶ Δαβιά μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν - πυρπόλησις τῶν ἐν Πιάνα καὶ Δαβιά μύλων - διάβασις τοῦ Ἰμπραχῆμ διὰ τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας εἰς τὴν Μοναμβασίαν - Μάχη συμβάσα ἐν τῷ Πύργῳ τῶν Τρινήσων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἰμπραχῆμ - διάβασις αὐτοῦ ἐκ Κυπαριστίας καὶ τῶν παραλίων μερῶν τῆς Τριφυλίας τὸ δεύτερον.

384

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ὈΓΔΟΟΝ.

Ἐκστρατεία τοῦ Ἰμπραχῆμ Πασσά κατὰ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἠΐδιδος - εισβολή αὐτοῦ εἰς Γαστούνην καὶ τὰς περὶ αὐτὴν Κώμας - Μάχαι συμβάσαι ἐν ταῖς Κώμας τῆς Γαστούνης μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἰμπραχῆμ - ἀπελευθέρωσις τῶν ἐν τοῖς Μεσσηνιακοῖς φρουρίοις αἰχμαλώτων Ἑλλήνων δι' ἀνταλλαγῆς Ὀθωμανῶν αἰχμαλώτων.

396

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Ἐστρατεία τοῦ Ἰμπραχῆμ Πασσά κατὰ τοῦ Μεσολογγίου - Πολιορκία στενωτέρα τοῦ Μεσολογγίου - πτώσις αὐτοῦ.

402

Ἕγνοι Μεσολογγίου.

424

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Ἀπόπειρα ἐφόδου τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Τριπολιτζᾶς - συγκρότησις τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ β. εθνικῆς Συνελεύσεως - Διόρισμός τῆς ἐνδεκαμελοῦς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τῆς δεκατριμελοῦς ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως.

429

ΚΕΦΆΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἐκστρατεία τοῦ Ἱμπραχίμ Πασσᾶ κατὰ τῆς ἐπαρχίας τῶν Καλαβρύτων - Προσβολὴ αὐτοῦ κατὰ τῆς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου - ἀποτυχία αὐτοῦ - Μάχη συμβᾶσα εἰς Λαχανιάδαν τῆς Κορώνης μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ἀραβῶν. 437

ΚΕΦΆΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Πρώτη ἐκστρατεία τοῦ Ἱμπραχίμ Πασσᾶ κατὰ τῆς Μάνης -- Μάχη συμβᾶσα ἐν τῇ Βέργῃ τῆς Μάνης μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων - Μάχη συμβᾶσα ἐν Βηρῶ τῆς Μάνης -- ἀκροβολισμοὶ μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν ἐν τῇ Κώμῃ Κουρουνίου, ἐν τῇ Ἀλωνισταίνῃ, ἐν Βερβένοις -- ἐκστρατεία τοῦ Ἱμπραχίμ Πασσᾶ κατὰ τοῦ Ἄστρους. 444

ΚΕΦΆΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Δευτέρα ἐκστρατεία τοῦ Ἱμπραχίμ Πασσᾶ κατὰ τῆς Μάνης - ἀποτυχία αὐτοῦ - ἀκροβολισμοὶ μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν εἰς τὴν Πεδιάδα τῆς Καρυταίνης καὶ τοῦ Λεονταρίου - ἐκστρατεία αὐτοῦ κατὰ τῆς ἐπαρχίας Ὀρμπίας. 457

ΚΕΦΆΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Τὰ κατὰ τὸν ἐν Τριποτάμοις τῆς Γαστούνης (Ἡλείας) ἀναφανέντα ἀγριοπατέρα - διαγωγή αὐτοῦ - σφαγὴ αὐτοῦ - καὶ λαφυραγωγίαις τῆς εὐρεθείσης περιουσίας του. 464

ΚΕΦΆΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Πολιορκία τῶν ἐν Ἀγούλινιτζῃ Λιμνοήσων παρὰ τοῦ Ἱμπραχίμ - μάχη συμβᾶσα αὐτοῖσι μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων - ἐπιστροφή αὐτοῦ διὰ τῶν Κουτοβουνιῶν καὶ τῶν Σουλιμοχωριῶν τῆς Τροφυλίας εἰς τὰ φρούρια - ἐπισκευὴ τοῦ ἐν Καρυταίνῃ ἑρειπίου φρουρίου παρὰ τοῦ Ἰω. Θ. Κολοκοτρῶνῃ (Γενναίου). 471

ΚΕΦΆΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ἙΚΤΟΝ.

Ἀπόπειρα κολλακευτικῆς τοῦ Ἱμπραχίμ Πασσᾶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων - μάχη συγκροτηθεῖσα ἐν Λάπῃ τῆς Τροφυλίας μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν - πολιορκία τοῦ κατὰ τὴν Ἠλιδά φρουρίου Χλουμουτζίου καὶ κυρίως αὐτοῦ παρὰ τοῦ Ἱμπραχίμ Πασσᾶ. 481

ΚΕΦΆΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ἙΒΔΟΜΟΝ.

Μέτρα ληφθέντα διὰ τὴν μὴ διάδοσιν τῆς εἰς τὸν Ἱμπραχίμ Πασσᾶν

Υποταγῆς τῶν Ἑλλήνων - Δευτέρα ἐκστρατεία τοῦ Ἱμπραχῆμ Πασσᾶ
κατὰ τῆς Μουῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαιῶ - ἀκροβολισμοὶ καὶ ἀντικρού-
σεις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἱμπραχῆμ
Πασσᾶ εἰς διαφόρους θέσεις τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης. 489

ΚΕΦΆΛΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ὍΓΩΟΝ.

Ἀκροβολισμοὶ διάφοροι μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν. 501

ΚΕΦΆΛΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Προκήρυξις τοῦ Γ. Ἀρχηγῶ ἀφορῶσα τὴν σύστασιν στρατο-
πέδων κατὰ τὴν Πελοπόννησον - διατριβὴ κατὰ τῆς Προκηρίξεως
αὐτῆς - ἀντικρούσεις κατὰ τῆς διατριβῆς. 506

ΚΕΦΆΛΛΑΙΟΝ ΕΪΚΟΣΤΟΝ.

Υποταγὴ τοῦ Νενέκου εἰς τὸν Ἱμπραχῆμ Πασσᾶ - ἐπιχειρήμα-
τα τοῦ Ἱμπραχῆμ παντοῖα διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ὑποταγὴν τῶν
Ἑλλήνων - ἐπιχειρήσεις δενδροκοπίας τῶν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ Ἑλλη-
νικῶν ιδιοκτησιῶν παρὰ τοῦ Ἱμπραχῆμ. 521

Παράρτημα. 529

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000041456